Luonnos 31.7.2026

Hallituksen esitys eduskunnalle Rajavartiolaitoksen rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi annetun hallituksen esityksen (HE /2026 vp) täydentämisestä

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan täydennettäväksi hallituksen esitystä eduskunnalle Rajavartiolaitoksen rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi (HE /2026 vp) lisäämällä täydennettävän esityksen lakiehdotuksiin ne säännökset, joiden säätäminen edellyttää perustuslain 10 §:n kotirauhan suojaa ja luottamuksellisen viestin suojaa koskevien lakivarausten muuttamista. Perustuslain 10 §:n muuttamista koskeva hallituksen esitys (HE 50/2026 vp) on eduskunnan käsiteltävänä.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 lukuun lisätään säännökset uusista salaisista tiedonhankintakeinoista, joilla ei ole kytköstä perustuslakiin ehdotettaviin muutoksiin. Esityksessä ehdotetaan muutoksia myös pakkokeinolakiin.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti täydennettävässä hallituksen esityksessä ehdotettujen lakien kanssa.

_____

Luonnos 31.7.2026

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ....1
PERUSTELUT....4
1 Asian tausta ja valmistelu....4
1.1 Tausta....4
1.2 Valmistelu....4
2 Nykytila ja sen arviointi....4
2.1 Salaiset tiedonhankintakeinot....4
2.2 Paikkatiedustelu....6
2.2.1 Jälkikäteen ilmoitettava paikkaan kohdistuva etsintä....6
2.2.2 Paikkatiedustelu sotilas- ja siviilitiedustelussa....7
2.2.3 Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luku ja pakkokeinolaki....8
2.2.4 Paikkatiedustelua koskevan sääntelyn tarpeellisuus ja välttämättömyys....9
2.2.5 Ehdotettu sääntely....15
2.2.5.1 Paikkatiedustelun yleiset edellytykset....15
2.2.5.2 Paikkatiedustelun perusterikokset....16
2.2.5.3 Paikkatiedustelun kohteena oleva tila....17
2.2.5.4 Päätöksentekomenettely....19
2.2.5.5 Teknisten laitteiden tutkiminen paikkatiedustelun aikana....20
2.2.5.6 Haltuunotto ja jäljentäminen paikkatiedustelunaikana....22
2.2.5.7 Tekninen tutkinta paikkatiedustelun aikana....23
2.3 Osallistuva tietolähde....24
2.3.1 Yleistä tietolähdetoiminnasta....24
2.3.2 Sääntelytarpeen arviointi ja sääntelyn merkitys rikoksen estämisen kannalta....26
2.3.3 Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksien käytön tukeminen avustavilla toimilla....29
2.3.4 Sääntelytarpeen keskeiset elementit....30
2.3.5 Osallistuminen rikolliseen toimintaan ja tietolähteen rikosoikeudellinen vastuu....32
2.3.6 Rikosprovokaatio....33
2.3.7 Ulkomainen lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot....35
2.4 Sijaintitiedon hankkiminen....37
2.5 Luottamuksellisen viestin suojaan puuttuvat tiedonhankintakeinot....40
2.6 Kotirauhan suojaan puuttuvat tiedonhankintakeinot....40
3 Tavoitteet....42
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset....42
4.1 Keskeiset ehdotukset....42
4.1.1 Paikkatiedustelu....42
4.1.2 Osallistuva tietolähde....44
4.1.3 Sijaintitiedon hankkiminen....46
4.1.4 Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 a lukuun ehdotettavat täydennykset....47
4.2 Pääasialliset vaikutukset....50
4.2.1 Vaikutukset viranomaisten toimintaan....50
4.2.2 Vaikutukset rikostorjuntaan ja turvallisuuteen....54
4.2.3 Yritysvaikutukset....55
4.2.4 Taloudelliset vaikutukset....56
4.2.5 Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin....57

4.2.6 Vaikutukset Ahvenanmaan maakunnassa 60
5 Lausuntopalaute 60
6 Säännöskohtaiset perustelut 60
6.1 Laki rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa 60
6.2 Pakkokeinolaki 106
7 Voimaantulo 113
8 Suhde täydennettävään esitykseen 114
9 Suhde muihin esityksiin 115
10 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys 116
10.1 Telekuuntelu 116
10.2 Paikkatiedustelu 117
10.3 Osallistuva tietolähde 121
10.4 Sijaintiedon hankkiminen 129
10.5 Uhkaperusteiseen rikostiedusteluun täydennettävät säännökset 137
10.6 Säätämisjärjestyksen arviointi 145
LAKIEHDOTUKSET 146
1. Laki rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta 146
2. Laki pakkokeinolain muuttamisesta 173
LIITE 179
RINNAKKAISTEKSTIT 179
1. Laki rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta 179
2. Laki pakkokeinolain muuttamisesta 229
1. Laki rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta 242
2. Laki pakkokeinolain muuttamisesta 292

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Tässä esityksessä ehdotetaan täydennettäväksi hallituksen esitystä eduskunnalle Rajavartiolaitoksen rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi (HE /2026 vp, *alkuperäinen esitys*), joka annettiin xx.xx.2026. Alkuperäisessä esityksessä rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annettuun lakiin (108/2018, *Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalaki*) ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 a luku, joka sisältäisi uhkaperusteisen rikostiedustelusääntelyn vakavan rikollisuuden torjumiseksi. Sääntelyn taustatekijöitä ja sääntelytarvetta on kuvattu tarkemmin alkuperäisessä esityksessä.

Hallitus antoi 16.4.2026 eduskunnalle esityksen laiksi Suomen perustuslain 10 §:n muuttamisesta (HE 50/2026 vp). Esityksellä ehdotetaan mahdollistettavaksi kotirauhan suojan ja luottamuksellisen viestin salaisuuden suojan välttämätön rajoittaminen tiedon hankkimiseksi yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavan vakavan rikollisuuden torjumista varten. Tässä esityksessä ehdotetaan täydennettäväksi alkuperäistä esitystä perustuslain 10 §:ään ehdotetun muutoksen vuoksi.

1.2 Valmistelu

Hallituksen esitys on valmisteltu sisäministeriössä virkatyönä lainsäädäntöhankkeessa Rajavartiolaitoksen rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi (SM012:00/2026, *Rajavartiolaitoksen rikostiedustelulakihanke*). Hankkeen asettamispäätöksessä todetaan, että valmistelu voidaan tarvittaessa toteuttaa vaiheittain ottaen huomioon perustuslaista johtuvat mahdolliset rajoitukset. Rajavartiolaitoksen rikostiedustelulakihankkeen ensimmäisessä vaiheessa on valmisteltu sellaiset muutokset, joiden on arvioitu olevan mahdollisia voimassa olevan perustuslain puitteissa. Hankkeen toisessa vaiheessa valmistellaan ne muutokset, joiden toteuttaminen edellyttäisi perustuslain 10 §:n muutosta.

Tässä täydentävässä hallituksen esityksessä on kyse jälkimmäisessä vaiheessa valmistelluista muutosehdotuksista, joista uhkaperusteiseen rikostiedusteluun esitetyt täydennykset ovat kytköksissä ehdotettuun perustuslain 10 §:n muuttamiseen. Rikoksen estämistä koskeviin salaisiin tiedonhankintakeinoihin ehdotettavilla uusilla tiedonhankintatoimivaltuuksilla ei sen sijaan ole kytköstä perustuslakiin ehdotettaviin muutoksiin. Ne ovat osa laajemmin ymmärrettävää rikostiedustelusääntelyn ja rikostorjuntatoimivaltuuksien kokonaisuutta, jolla pyritään hallitusohjelmakirjauksen mukaisesti varmistamaan, että Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalaki tukee rikostorjuntaa riittävällä tavalla.

Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat julkisessa palvelussa osoitteessa https://intermin.fi/hankkeet tunnuksella SM012:00/2026.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Salaiset tiedonhankintakeinot

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvussa säädetään tiedonhankinnan kohteena olevalta henkilöltä salassa käytettävien salaisten tiedonhankintakeinojen käytöstä rikoksen estämisessä. Näihin keinoihin kuuluvat televalvonta, tukiasematietojen hankkiminen, suunnitelmallinen tarkkailu, peitelty tiedonhankinta, tekninen kuuntelu, tekninen katselu, tekninen seuranta,

tekninen laitetarkkailu, teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkiminen, yksinomaan tietoverkossa tehtävä peitetoiminta, yksinomaan tietoverkossa tehtävä valeosto, tietolähteen ohjattu käyttö ja valvottu läpilasku. Rajavartiolaitos voi käyttää salaisia tiedonhankintakeinoja tutkittavakseen kuuluvan rikoksen estämiseksi sekä joissain tapauksissa vaaran torjumiseksi. Rikoksen estämiseksi salaista tiedonhankintaa saa käyttää siten, kuin kutakin salaista tiedonhankintakeinoa koskevassa säännöksessä on määritelty. Rajavartiolaitoksella ei ole lainkaan toimivaltuutta käyttää salaisia tiedonhankintakeinoja rikosten paljastamiseen. Rikoksen paljastamisessa käytettävä salainen tiedonhankinta rajoittuu valtion turvallisuuteen kohdistuviin vakaviin rikoksiin ja terrorismirikoksiin painottuen lähinnä suojelupoliisin tehtäviin kuuluvien rikosten paljastamiseen. Paljastettujen rikosten tutkinta kuuluu poliisin tehtäviin.

Salaisten tiedonhankintakeinojen käytölle asetetaan lain 3 luvussa korkeat estettävän rikoksen vakavuustasoa koskevat vaatimukset ja muutenkin tiukat tiedonhankintakeinojen käyttöä koskevat edellytykset. Tämä liittyy tiedonhankintakeinojen käyttämiseen salassa ja erityisesti puuttumiseen perustuslailla turvattuihin perusoikeuksiin jälkimmäisen vaihdellessa tiedonhankintakeinosta ja käyttämistilanteesta riippuen. Salaisen tiedonhankintakeinon käyttö edellyttää varsin tyypillisesti vakavaa rikosta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta. Eräitä salaisia tiedonhankintakeinoja voidaan käyttää lähtökohtaisesti mainittua lievempien rikosten estämisessä. Perustuslakivaliokunta on pitänyt teknisellä tarkkailulla tapahtuvaa puuttumista suhteellisen ankarana erityisesti sen salaisen luonteen takia. Tekniselle tarkkailulle oli siten asetettava erityisen tiukat edellytykset ja valiokunnan käsityksen mukaan kotirauhaan ulottuvina näitä valtuuksia ei voitu pitää välttämättöminä, kun kysymys oli Tullin itsenäisistä valtuuksista.[1]

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 14 §:n 1 momentin mukaan salaisen tiedonhankintakeinon käytön yleisenä edellytyksenä on, että sillä voidaan olettaa saatavan rikoksen estämiseksi taikka vaaran torjumiseksi tarvittavia tietoja. Pykälän 2 momentissa asetetaan lisäksi tiettyjen salaisten tiedonhankintakeinojen käytölle erityisiä edellytyksiä. Momentin mukaan sen lisäksi, mitä salaisten tiedonhankintakeinojen käytön erityisistä edellytyksistä jäljempänä säädetään, suunnitelmallista tarkkailua, teknistä kuuntelua, teknistä katselua, henkilön teknistä seurantaa, teknistä laitetarkkailua, yksinomaan tietoverkossa tehtävä peitetoimintaa, yksinomaan tietoverkossa tehtävä valeostoa, tietolähteen ohjattua käyttöä ja valvottua läpilaskua saadaan käyttää vain, jos niillä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen estämiselle tai paljastamiselle. Yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan ja yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston käyttäminen edellyttää lisäksi, että se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi.

Tiedonhankintakeinojen kynnyksiä koskevaa sääntelyä on johdonmukaistettu niin, että salaisten tiedonhankintakeinojen käyttö porrastettiin sen mukaan, kuinka tuntuvasti niillä puututaan kohteena olevan henkilön perus- ja ihmisoikeuksiin. Tähän liittyy myös laissa olleiden ilmaisujen ”erittäin tärkeä merkitys” ja ”välttämätön” johdonmukainen käyttäminen. Erittäin tärkeän merkityksen vaatimus tarkoittaa sitä, että ilman kyseisen salaisen tiedonhankintakeinon käyttöä rikoksen estämiselle aiheutuisi kohtuuttomia kustannuksia tai se olisi muuten hyvin työlästä. Huomioon voidaan myös esimerkiksi ottaa se, että tiedonhankinnan pitkittymisestä aiheutuisi erityistä vaaraa. Välttämättömyyden vaatimus taas tarkoittaa lähtökohtaisesti sitä, että viranomaisen on voitava osoittaa, että rikoksen estäminen tai paljastaminen muilla tiedonhankintakeinoilla ja toimivaltuuksilla ei ole mahdollista tai ainakin vaatii oleellisesti enemmän voimavaroja tai viivyttää rikoksen estämistä tai paljastamista kohtuuttomasti. Välttämättömyys voi

[1] Ks. esim. PeVL 8/1994 vp, s. 3 ja PeVL 2/1996 vp, s. 3.

perustua kokonaisarvioon siitä, että muut keinot tulisivat olemaan esimerkiksi tuloksettomia tai tiedonhankintaan soveltumattomia ilman, että niiden käyttöä tulisi konkreettisesti edellyttää.[2]

2.2 Paikkatiedustelu

2.2.1 Jälkikäteen ilmoitettava paikkaan kohdistuva etsintä

Salaista paikkaan kohdistuvaa etsintää koskevaa sääntelyä on aikaisemmin arvioitu lainvalmistelussa muun muassa 1.10.2023 voimaan tulleita pakkokeinolakia (806/2011) koskevia muutoksia (452/2023) valmistelleessa työryhmässä (jäljempänä *pakkokeinolain muutostarpeiden tarkastelutyöryhmä*.)[3] Pohdittavana tuolloin oli, että ilmoitus etsinnästä tulisi tehtäväksi sen jälkeen, kun tiedonhankinnan tarkoitus on saavutettu, mutta ilmoitusvelvollisuutta voitaisiin kuitenkin lykätä tai ilmoitusvelvollisuudesta jopa luopua, jos erittäin tärkeät intressit tapauskohtaisesti perustelisivat tätä. Pakkokeinolain muutostarpeiden tarkastelutyöryhmän mietinnössä toisaalta todetaan työryhmässä arvioidun, että esitetty sääntely tuntuisi kohdistuvan enemmän rikosten ennalta estämiseen kuin niiden selvittämiseen, jonka suhteen katsottiin, että asian harkinta olisi perustellumpaa esimerkiksi poliisilain (872/2011) muutostarpeita harkittaessa. Lisäksi mietinnön mukaan työryhmässä päädyttiin siihen, että kyse olisi periaatteellisesti suuresta ja merkityksellisestä ehdotuksesta, joka tuli työryhmässä käsiteltäväksi liian myöhäisessä vaiheessa valmisteluun nähden.[4]

Lisäksi vuonna 2015 sisäministeriössä on laadittu selvitys poliisilain tiedonhankintasäännösten riittävyydestä yhteiskunnan kannalta kaikkein vakavimpien rikosten ennalta estämisessä ja paljastamisessa.[5] Selvitys kohdentui jälkikäteen ilmoitettavan etsinnän, laite-etsinnän ja takavarikon tarpeellisuuteen. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa (Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58) on kirjaus, jonka mukaan arvioidaan jälkikäteen ilmoitettavan kotietsinnän säätäminen (s. 180). Jälkikäteen ilmoitettava kotietsintä tarkoittaa tiedonhankinnan kohteen tietämättä tehtävää etsintää eli salaista paikkaan kohdistuvaa etsintää.

Eduskunta on hallituksen esitykseen pakkokeinolain ja esitutkintalain muuttamiseksi (HE 217/2022 vp) antamassa vastauksessa (EV 305/2022 vp) hyväksynyt lausuman, jonka mukaan se edellyttää, että hallitus selvittää ja arvioi, onko jälkikäteen ilmoitettavan paikkaan kohdistuvan etsinnän kaltaiselle sääntelylle tarvetta erityisesti vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan näkökulmasta ja tuo selvityksen perusteella tarvittavat lainmuutokset eduskunnan käsiteltäväksi mahdollisimman pian.

Hallintovaliokunta on mainittua pakkokeinolain muuttamista koskevassa lausunnossaan todennut, että pakkokeinolaissa ei ole säännöksiä tiedonhankinnan kohteen tietämättä tehtävästä etsinnästä.[6] Lausunnon mukaan valiokunnan saaman selvityksen mukaan poliisin käytännön toiminnassa tulee esiin esimerkiksi terroristisiin ryhmiin tai järjestäytyneisiin rikollisryhmiin liittyen tilanteita, joissa tiettyyn tilaan tai paikkaan kohdistuva etsintä olisi perusteltua tehdä kohdehenkilön tietämättä. Valiokunta kiinnitti huomiota siihen, että jälkikäteen ilmoitettavaa

[2] HE 222/2010 vp, s. 316. Ks. myös HE 217/2022 vp, s. 35.
[3] Pakkokeinolain muutostarpeiden tarkastelu. Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja. 2022:1.
[4] Pakkokeinolain muutostarpeiden tarkastelu. Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja. 2022:1.
[5] Sisäministeriön arviomuistio SMDno-2015–604. 13.3.2015.
[6] HaVL 37/2022 vp, s. 6.

etsintää koskeva sääntely on merkityksellistä sekä rikosten estämisen että niiden selvittämisen näkökulmasta, ja piti perusteltuna arvioida, onko mainitun kaltaiselle sääntelylle tarvetta erityisesti vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan näkökulmasta. Yhtenä elementtinä prosessissa voitaisiin huomioida etsintävaltuutetun käyttäminen etsinnän edellytysten etukäteistarkastelussa samaan tapaan kuin erityisessä kotietsinnässä.

Lakivaliokunnan mietinnössä todetaan olevan selvää, että pakkokeinolakiin tai muuhun lainsäädäntöön ehdotettavat oleelliset muutokset edellyttävät huolellista lainvalmistelua ja arviointia eikä sellaista ole mahdollista toteuttaa eduskuntakäsittelyn yhteydessä.[7] Valiokunta korostikin erityisesti edellä mainittuun hallintovaliokunnan lausuntoon viitaten, että jatkossa on perusteltua selvittää ja arvioida, onko jälkikäteen ilmoitettavan paikkaan kohdistuvan etsinnän kaltaiselle sääntelylle tarvetta erityisesti vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan näkökulmasta ja tuoda asiaa koskevan selvityksen perusteella tarvittavat lainmuutokset eduskunnan käsiteltäviksi mahdollisimman pian.[8]

Viimeksi asiaa on arvioitu oikeusministeriössä käynnissä olevassa pakkokeinolain muutostarpeiden arviointia koskevassa hankkeessa (OM055:00/2023). Kokonaisuuteen liittyvä hallituksen esitys eduskunnalle laiksi pakkokeinolain 2 ja 10 luvun muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi (HE 98/2026 vp) annettiin 28.6.2026.

2.2.2 Paikkatiedustelu sotilas- ja siviilitiedustelussa

Poliisilain 5 a luvun 26 §:ssä säädetään paikkatiedustelusta siviilitiedustelussa. Pykälän mukaan *paikkatiedustelulla* tarkoitetaan muussa kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä paikassa tai sellaisessa paikassa, jossa tiedustelun kohteeksi on syytä olettaa joutuvan tietoa, josta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11, 13, 14, 16, 20 tai 21 §:n tai 22 §:n 2 momentin mukaan on velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta, toimitettavaa tiedustelua esineen, omaisuuden, asiakirjan, tiedon tai seikan löytämiseksi. Sotilastiedustelusta annetun lain (590/2019) 54 §:ssä säädetään paikkatiedustelusta poliisilain 5 a luvun 26 §:ää vastaavalla tavalla.

Poliisilain 5 a luvun 27 §:n mukaan tuomioistuin päättää paikkatiedustelusta siviilitiedustelussa, jos se kohdistuu muuhun kotirauhan suojaamaan paikkaan kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään paikkaan tai paikkaan, johon ei ole yleistä pääsyä tai johon yleinen pääsy on rajoitettu tai estetty paikkatiedustelun toimittamisajankohtana, tehtävään määrätyn tiedustelumenetelmien käyttöön perehtyneen suojelupoliisin päällystöön kuuluvan poliisimiehen vaatimuksesta. Pykälän 2 momentissa säädetään kiirepäätösmenettelystä. Jos 1 momentissa tarkoitettu asia ei siedä viivytystä, suojelupoliisin päällikkö tai tehtävään määrätty tiedustelumenetelmien käyttöön perehtynyt suojelupoliisin päällystöön kuuluva poliisimies saa päättää paikkatiedustelusta siihen asti, kunnes tuomioistuin on ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen. Asia on saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua menetelmän käytön aloittamisesta. Tiedustelumenetelmien käytön edellytyksiä koskevan 4 §:n 4 momentissa säädetään kategorisesta kiellosta kohdistaa tiedustelumenetelmää pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan.

Poliisilain 5 a luvun 27 §:n 3 momentin mukaan suojelupoliisin päällikkö tai tehtävään määrätty tiedustelumenetelmien käyttöön perehtynyt suojelupoliisin päällystöön kuuluva poliisimies päättää muusta kuin 1 momentissa tarkoitetusta paikkatiedustelusta. Pykälän 4 momentin mukaan lupa voidaan antaa ja päätös tehdä enintään kuukaudeksi kerrallaan. Pykälän 5 ja 6

[7] LaVM 30/2022 vp, s. 22–23.
[8] EV 305/2022 vp, lausuma 4.

momenteissa säädetään paikkatiedustelun kirjaamisesta. Pykälän 7 momentin mukaan, jos paikkatiedustelun aikana ilmenee, että tiedustelu on kohdistunut tietoon, josta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11, 13, 14, 16, 20 tai 21 §:n tai 22 §:n 2 momentin mukaan on velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta, on tiedustelu siltä osin heti lopetettava ja tietoa koskevat muistiinpanot ja jäljennökset heti hävitettävä. Sotilastiedustelusta annetun lain 55 §:ssä säädetään paikkatiedustelusta päättämisestä soveltuvin osin vastaavalla tavalla kuin poliisilain 5 a luvun 27 §:ssä.

Poliisilain 5 a luvun 47 §:n 6 momentin mukaan paikkatiedustelusta siviilitiedustelussa ei ole velvollisuutta ilmoittaa tiedonhankinnan kohteelle, jos asiassa ei ole aloitettu esitutkintaa 44 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen perusteella. Jos esitutkinta aloitetaan, noudatetaan, mitä pakkokeinolain 10 luvun 60 §:n 2–7 momentissa säädetään. Silloin, kun käsitellään pakkokeinolain 10 luvun 60 §:n 3 momentissa tarkoitettua tiedustelumenetelmän käyttöä koskevan ilmoituksen lykkäämistä tai ilmoituksen tekemättä jättämistä, vaatimuksen tekee suojelupoliisin päällystöön kuuluva poliisimies. Paikkatiedustelun käytöstä ei ole velvollisuutta ilmoittaa tiedonhankinnan kohteelle, jos kohteena on ollut valtiollinen toimija tai siihen rinnastuva taho. Sotilastiedustelusta annetun lain 89 §:ssä säädetään tiedustelumenetelmän käytöstä ilmoittamisesta.

2.2.3 Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luku ja pakkokeinolaki

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvussa ei ole nykyisin säädetty rikoksen estämiseksi tehtävästä paikkatiedustelusta, paikanetsinnästä tai kotietsinnästä. Pakkokeinolain 8 luvussa sen sijaan säädetään paikkaan kohdistuvista etsinnöistä, joita ovat kotietsintä, joka voi olla yleinen tai erityinen kotietsintä, sekä paikanetsintä. Luvun 1 §:n 2 momentin mukaan *yleisellä kotietsinnällä* tarkoitetaan rikoslain (39/1889) 24 luvun 11 §:ssä tarkoitetussa kotirauhan suojaamassa paikassa toimitettavaa etsintää, kun taas 3 momentin mukaan *erityisellä kotietsinnällä* tarkoitetaan etsintää sellaisessa tilassa, jossa etsinnän kohteeksi on syytä olettaa joutuvan tietoa, josta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 10–14, 16, 20 tai 21 §:n mukaan on velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta ja johon ei pakkokeinolain 7 luvun 3 §:n nojalla saa kohdistaa takavarikkoa tai asiakirjan jäljentämistä. Erityisestä kotietsinnästä voisi olla kyse esimerkiksi, kun tieto liittyisi valtion turvallisuuteen, oikeudenkäyntiasiamiehen tai -avustajan, lääkärin tai muun terveydenhuollon ammattihenkilön tai papin tehtävässään saamaan tietoon tai lähdesuojan alaan liittyvään tietoon. Pykälän 3 momentin mukaan *paikanetsinnällä* puolestaan tarkoitetaan etsintää, joka toimitetaan muussa kuin 2 tai 3 momentissa tarkoitetussa paikassa, vaikka siihen ei ole yleistä pääsyä tai yleinen pääsy siihen on rajoitettu tai estetty etsinnän toimittamisajankohtana, taikka jonka kohteena on kulkuneuvo.

Pakkokeinolain mukainen etsintä tehdään tapahtuneen rikoksen selvittämiseksi. Pakkokeinolain etsinnät tehdään lähtökohtaisesti kohdehenkilön tietäen tai läsnä ollessa tarkoituksena hankkia näyttöä rikoksesta. On kuitenkin syytä huomioida, että pakkokeinolaissa ei ole tällä hetkellä säännöksiä tiedonhankintatarkoituksessa tiedonhankinnan kohteen tietämättä tehtävästä etsinnästä. Edellä mainitun pakkokeinolain muutostarpeiden arviointia koskevan hankkeen perusteella annettuun hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi pakkokeinolain 2 ja 10 luvun muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi (HE 98/2026 vp) sisältyy ehdotus tällaisesta pakkokeinosta.

Pakkokeinolain 8 luvun 7 §:n mukaan erityistä kotietsintää varten on määrättävä etsintävaltuutettu huolehtimaan siitä, että takavarikko tai asiakirjan jäljentäminen ei kohdistu 1 §:n 3 momentissa tarkoitettuun tietoon. Luvun 8–12 §:ssä säädetään etsintävaltuutetun kelpoisuusvaatimuksista, velvollisuuksista, palkkiosta ja korvauksesta, etsintävaltuutetun käsityksen huomioon ottamisesta sekä sinetöidyn aineiston tuomioistuinkäsittelystä.

Pakkokeinolain 8 luvun 15 §:n 1 momentin mukaan yleisestä kotietsinnästä ja paikanetsinnästä päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies, mutta erityisestä kotietsinnästä ja etsintävaltuutetun määräämisestä päättää tuomioistuin. Pykälän 2 momentin mukaan, jos yleisessä kotietsinnässä tai paikanetsinnässä ilmenee, että etsintä kohdistuu 1 §:n 3 momentissa tarkoitettuun tietoon, tai jos erityinen kotietsintä on välttämätöntä toimittaa kiireellisesti, pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää erityisen kotietsinnän toimittamisesta ja etsintävaltuutetun määräämisestä. Lisäksi 3 momentin mukaan poliisimies saa ilman pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöstä toimittaa yleisen kotietsinnän tai paikanetsinnän henkilön löytämiseksi tai sellaisen esineen takavarikoimiseksi, jota on voitu seurata tai jäljittää rikoksen tekemisestä verekseltään. Poliisimies voi ilman pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöstä toimittaa yleisen kotietsinnän ja paikanetsinnän myös silloin, kun etsinnän välitön toimittaminen on asian kiireellisyyden vuoksi välttämätöntä.

Vaikka pakkokeinolain 8 tai 10 luvussa ei ole säännöksiä tiedonhankinnan kohteen tietämättä tehtävästä etsinnästä, kotietsintä voidaan toimittaa ilman ennakkoilmoitusta niin, että paikalle saapumisen jälkeen ennen etsinnän aloittamista varataan paikanhaltijalle tilaisuus olla läsnä. Etsinnän toimittamisesta ei siten tarvitse ennakolta ilmoittaa. Jos henkilö ei ole paikalla tai häntä ei tavoiteta, etsintä saadaan toimittaa jälki-ilmoituksin. Tällaiset tilanteet eivät kuitenkaan ole kovin yleisiä, sillä muun ohella läsnäoloon oikeutetulle henkilölle tulee varata paikalle pääsemiseksi jonkin verran aikaa. Tällöin kyse on sinänsä jälkikäteen ilmoitettavasta etsinnästä, josta etsinnän kohde ei tiedä sen toimittamishetkellä. Kyse ei kuitenkaan ole henkilöltä salassa tehtävästä etsinnästä, josta ilmoitettaisiin jälkikäteen tai ilmoitusta ei tehtäisi ollenkaan, sillä pakkokeinolain 8 luvun 5 §:n 2 momentin mukaan kotietsinnästä on viipymättä ilmoitettava sille, jonka luona etsintä on toimitettu. Ilmoitusta ei siten ole mahdollista lykätä taikka jättää kokonaan tekemättä, kuten on mahdollista tietyin edellytyksin 10 luvussa säädettyjen salaisten pakkokeinojen osalta. Näin ollen nykysääntelyn puitteissa esimerkiksi kotietsinnän toimittaminen jokaisessa tapauksessa käytännössä paljastaa rikostutkinnan käynnissä olon muun ohella tutkinnan kohdehenkilölle sekä muille mahdollisille rikoskumppaneille ja voi pahimmillaan vaikuttaa haitallisesti muiden tutkintakeinojen käyttöön ja hyödyllisyyteen johtaen mahdollisesti jopa rikosvastuun toteutumattomuuteen.

Tässä esityksessä käytetään kohdehenkilöltä salassa tehtävästä tiedonhankinnasta asunnossa, muussa kotirauhan suojaamassa paikassa tai muussa määritellyssä paikassa termiä paikkatiedustelu. Termillä pyritään korostamaan sitä, että kyse on rikoksen estämiseksi tehtävästä tiedonhankinnasta, joka on luonteeltaan enemmän tiedonhankinnallinen tiedustelutyyppinen toimi kuin rikosprosessia ja rikosvastuun toteuttamista sekä todisteiden hankintaa silmällä pitäen tehty kotietsintä tai paikanetsintä.

2.2.4 Paikkatiedustelua koskevan sääntelyn tarpeellisuus ja välttämättömyys

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvussa ei nykyisin ole tiedonhankintatarkoituksessa rikoksen estämiseksi tehtävää kotietsintää tai paikanetsintää koskevia säännöksiä. Toiminnassa on kuitenkin havaittu tilanteita, joissa tilaan, paikkaan tai laitteeseen kohdistuvan etsinnän toimittaminen olisi välttämätöntä rikoksen estämiseksi. Tiedonhankintavaiheen ajallinen kesto ei ole etukäteen määriteltävissä, vaan se jää riippumaan siitä, minkälaista ja -laatuista tietoa saadaan hankittua lakisääteisiä toimivaltuuksia käyttäessä. Jos tiedonhankinta paljastuu liian varhaisessa vaiheessa tiedonhankintatoimenpiteen kohdehenkilölle, vaarantaa tämä tiedonhankinnan tarkoituksen toteutumisen. Kohdehenkilö voi muuttaa toimintatapojansa salatakseen ne, ryhtyä viranomaisiin kohdistuviin muihin vastatoimiin tai varoittaa potentiaalisia rikoskumppaneitaan. Näin ollen liian aikaisen vaiheen ilmoitusvelvollisuus voisi tehdä tiedon keräämisen tarkoituksen merkityksettömäksi.

Vaikka kohdehenkilö saa tiedon häneen kohdistuvasta tiedonhankinnasta, ei lopputuloksena välttämättä ole, että hän tai hänen rikoskumppaninsa luopuvat rikoksentekoaikeesta. He voivat toteuttaa rikoksentekosuunnitelmansa alkuperäisestä suunnitelmasta poikkeavalla tavalla. Rikollista toimintaa voidaan esimerkiksi siirtää tulevaisuuteen, rikos voidaan ulkoistaa sellaisen tahon tehtäväksi, joka ei ole tiedonhankinnan kohteena, tai varoituksen saanut kohdehenkilö voi pyrkiä harhauttamaan viranomaisia muuttamalla asuinpaikkaansa. Kaiken kaikkiaan on olemassa painavat syyt sille, ettei kaikissa tapauksissa ilmoiteta rikoksen estämiseksi tai paljastamiseksi suoritetusta tiedonhankinnasta kohdehenkilölle tiedonhankinnan ollessa meneillään.

Yhteiskunnan intressi ennalta estää tai paljastaa rikos on sitä suurempi, mitä vakavammasta rikoksesta on kyse, mitä tärkeämpään oikeushyvään rikos kohdistuu ja mitä mittavammat ovat rikoksen kielteiset seuraukset. Lisäksi suhteessa rikoksen selvittämiseen rikoksen estämiseksi tapahtuvaan tiedonhankintaan on tyypillisesti käytettävissä lyhyempi aika. Salaisen tiedonhankinnan kynnyksen ylityttyä rikolliset hankkeet voivat edetä nopeasti kohti täytettyä tekoa, jonka jälkeen siirrytään tekemään esitutkintaa ja käyttämään pakkokeinolain mukaisia tiedonhankintakeinoja. Mitä vakavammasta rikoksesta on kyse, sitä tärkeämpää onkin, että käytettävissä olisi riittävä valikoima tiedonhankintakeinoja, joita voitaisiin käyttää rikoksen estämiseksi ja paljastamiseksi tarvittavan tiedon hankkimiseksi koordinoidusti ja hallitusti samanaikaisesti käytettävissä olevan ajan puitteissa.

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 2 luvussa säädetään Rajavartiolaitoksen tehtävistä rikostorjunnassa. Lain 3 §:n 1 momentin mukaan Rajavartiolaitos suorittaa toimenpiteitä rikosten estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi itsenäisesti tai yhdessä muun viranomaisen kanssa. Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvussa säädetään salaisista tiedonhankintakeinoista rikoksen estämiseksi, kun taas pakkokeinolain 10 luvussa säädetään salaisista pakkokeinoista rikoksen selvittämiseksi. Rikoksen estämisellä tarkoitetaan toimenpiteitä, joiden tavoitteena on estää rikos, sen yritys tai valmistelu, kun henkilön toiminnasta tehtyjen havaintojen tai siitä muuten saatujen tietojen vuoksi voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän rikokseen, taikka keskeyttää jo aloitetun rikoksen tekeminen tai rajoittaa siitä välittömästi aiheutuvaa vahinkoa tai vaaraa. Rikoksen paljastamisella tarkoitetaan toimenpiteitä, joiden tavoitteena on selvittää, onko esitutkinnan aloittamiselle esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 1 momentissa tarkoitettua perustetta, kun henkilön toiminnasta tehtyjen havaintojen tai siitä muuten saatujen tietojen vuoksi voidaan olettaa, että rikos on tehty. Säännöstasollakin paljastamisen käsite on siten rajattu esitutkinnan aloittamista edeltävään vaiheeseen.

Rikoksen estämisessä kynnyksenä salaisen tiedonhankintakeinon käyttämiselle on perusteltu syy olettaa henkilön syyllistyvän rikokseen. Pakkokeinolaissa kynnyksenä salaisen pakkokeinon käyttämiselle on syytä epäillä henkilön syyllistyneen rikokseen. Pakkokeinolain mukaisten pakkokeinojen käyttäminen edellyttää aina jo tietyn rikoksen tunnusmerkistön täyttävää tekoa tai rikosepäilyä, kun taas ajallisesti Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvun mukaiset salaiset tiedonhankintakeinot tiettyjen vakavien rikosten osalta ovat mahdollisia aikaisemmassa vaiheessa perustuen henkilön toiminnasta tehtyihin havaintoihin tai muuten saatuihin tietoihin.

Vakavien rikosten estämiseen, paljastamiseen ja myös selvittämiseen liittyy merkittävä yhteiskunnallinen intressi. Erityisesti vakavassa ja järjestäytyneessä rikollisuudessa on usein kyse monisyisestä toiminnasta, joka on laaja-alaista ja nykyään verkostomaiseen rakenteisiin perustuvaa. Vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyvien erilaisten tilanteiden ja menettelytapojen moninaisuuden, erilaisuuden, laaja-alaisuuden ja tapauskohtaisuuden vuoksi sääntelytarpeen ei voida yksiselitteisesti katsoa kohdistuvan ainoastaan joko rikoksen ennalta estämis- tai selvittämisvaiheeseen. Vakavien rikosten paljastamisen, estämisen ja selvittämisen sekä rikosvastuun toteuttamisen kannalta ei tulisi olla tarpeettomia katvealueita, erityisesti kun kyse on toimivaltaisten viranomaisten toimivaltuussääntelystä.

Esityksessä ehdotetaan Rajavartiolaitoksen salaisen tiedonhankinnan kokonaisuutta koskevia muutoksia Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvun säännöksiin sekä täydennettävään niin sanottua uhkaperusteista rikostiedustelua koskevan hallituksen esityksen HE /2026 vp lakiehdotuksiin. Vaikka salaisia tiedonhankintakeinoja koskeva lain 3 luku perustuu pakkokeinolain 10 luvun säännöksiin salaisista pakkokeinoista, kyse on toimivaltuussääntelyn kannalta eri tarpeisiin vastaavista ja eri tavoitteiden saavuttamiseen tähtäävistä sääntelyistä. Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain mukaisten salaisten tiedonhankintakeinojen sääntelytarvearviointi ei ole rinnastettavissa pakkokeinolain näkökulmasta tapahtuvaan arviointiin. Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalaki kuuluu sisäministeriön ja pakkokeinolaki oikeusministeriön vastuualueelle.

Vakava ja järjestäytynyt rikollisuus vaikuttaa yhteiskuntaan laaja-alaisesti ja haitallisesti. Järjestäytynyt rikollisuus on usein myös rajat ylittävää ja pahimmillaan väkivaltaista. Suomenkin osalta on viime vuosina havaittu uusien rikollisjärjestöjen rantautuminen.[9] Vakavien rikosten estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen liittyy merkittävä yhteiskunnallinen intressi. Tehokkaan ja toimivan rikostorjunnan ytimessä ovat toimivaltaisten viranomaisten tehokkaat rikostorjuntakeinot, jotka edellyttävät toimivaa toimivaltuussääntelyä. Nykysääntelyn puitteissa paikkatiedustelu salaisena tiedonhankintakeinona ei ole mahdollista, vaikka muutoin pakkokeino- ja poliisilaki mahdollistavat laajasti salaisia pakko- ja tiedonhankintakeinoja.

Salaisen paikkaan kohdistuvan paikkatiedustelun voidaan arvioida olevan yksi toistaiseksi puuttuvista merkittävistä toimivaltuuksista tehokkaan ja toimivan rikostorjunnan keinovalikoimassa. Rajavartiolaitoksen nykyiset rikostorjunta- ja tiedonhankintakeinot eivät aina välttämättä tuota sellaista tietoa, jonka avulla vakaviin rikoksiin voitaisiin puuttua riittävän ajoissa taikka hankkia tietoa rikoskokonaisuudesta kaikkine tekijöineen. Erityisesti järjestäytyneessä rikollisuudessa toiminnan taustalla olevat todelliset toimijat jäävät helposti selvittämättä, kun toimintaa harjoitetaan hajautetusti toisistaan tietämättömien välitoimijoiden avulla. Laittomaan maahantuloon liittyvässä järjestäytyneessä rikollisuudessa välitoimijat pyrkivät kätkemään kontaktinsa myös toisiltaan voidakseen varmistaa oman osuutensa rikollisen toiminnan tuotoista. Esimerkiksi tieto siitä, kuka välittää väärennetyt asiakirjat tai rekrytoi salakuljetettavia lähtömaista, voi olla välitoimijalle taloudellisesti hyödynnettävissä vain, jos se ei paljastu muille saman rikoksen tekemiseen osallistuville. On tyypillistä, että ammattirikolliset pyrkivät suojautumaan telepakkokeinoilta ja tarkkailulta käyttämällä hierarkiassa alempana olevia henkilöitä niihin teon osiin, joista jää jokin merkintä tai sähköinen jälki, kuten salakuljetettavien saattamiseen. Taustatoimijoiden henkilöllisyyden ja yhteydenpidon salaaminen ja peittäminen varmistaa rikollisen toiminnan jatkuvuuden.

Perusoikeuksien yleisistä rajoitusedellytyksistä seuraa, että esitetyn tiedonhankintakeinon tulee olla ehdotetussa Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 a luvussa yksilöidyn rikollisuuden muodostaman uhkan taikka rikoksen estämiseksi käyttökelpoinen, hyödyllinen ja tarpeellinen. Toimivaltuutta ei kuitenkaan tee välttämättömäksi pelkästään havainto valtuuden tehokkuudesta, vaan perusoikeusrajoitusta voidaan pitää välttämättömänä, jos rikoksia ei käytännössä pystytä useinkaan selvittämään tai estämään ilman tiedonhankintakeinon tai pakkokeinon käyttämistä.[10] Välttämättömyysarvioinnissa on erotettava toisistaan välttämättömyyden arviointi uuden keinon säätämistarpeen arvioinnin osalta ja välttämättömyysarviointi keinon konkreettisen käyttämisen kannalta. Toisaalta keinon tapauskohtaista käyttämistä koskevasta

[9] Ks. esim. valtioneuvoston periaatepäätös järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan strategiasta ja toimenpideohjelmasta vuosille 2025–2030. OM 2025:7, s. 16.
[10] PeVL 36/2002 vp, s. 6. Ks. myös PeVL 33/2013 vp, s. 4 ja PeVL 32/2013 vp, s. 4.

välttämättömyysarvioinnista voidaan johtaa perusteita myös säätämistarvetta koskevaan välttämättömyyden arviointiin.

Esimerkiksi pakkokeinolain esitöiden (HE 222/2010 vp) mukaan ”välttämätöntä” tarkoittaisi lähtökohtaisesti sitä, että esitutkintaviranomainen voisi saada luvan käyttää kysymyksessä olevaa salaista pakkokeinoa vain, jos viranomainen voi osoittaa, että rikoksen selvittäminen muilla pakkokeinoilla ja esitutkintamenetelmillä, esimerkiksi kotietsinnällä ja takavarikolla taikka televalvonnan tai -kuuntelun avulla ei olisi mahdollista tai ainakin vaatisi oleellisesti enemmän voimavaroja tai viivyttäisi rikoksen selvittämistä kohtuuttomasti.[11] Välttämättömyys voisi kuitenkin perustua kokonaisarvioon siitä, että muut keinot tulisivat olemaan esimerkiksi tuloksettomia tai tiedonhankintaan soveltumattomia ilman, että niiden käyttöä olisi tullut konkreettisesti yrittää. Asuntokuuntelun osalta on todettu, että asuntoon kohdistuvaa teknistä kuuntelua saisi käyttää vain, jos rikoksen selvittäminen muutoin olisi mahdotonta tai olennaisesti vaikeampaa.[12] Vastaavat edellytykset koskevat salaisten tiedonhankintakeinojen käyttöä.

Arvioitaessa perusoikeusrajoituksia kokonaisuuden kannalta on otettava huomioon myös muiden käytettävissä olevien salaisten pakkokeinojen tai salaisten tiedonhankintakeinojen käyttämisen ajallinen kesto tai jopa käyttämisen tarve ylipäätänsä. Esimerkiksi terrorismirikosten ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyvien rikosten torjunta ja tutkinta voi olla laaja-alaista ja pitkäkestoista tarkoittaen samalla myös eräiden perusoikeuksiin merkittävästi puuttuvien salaisten pakko- tai tiedonhankintakeinojen pitkäaikaistakin käyttämistä. Perusoikeusrajoitusten ohella tämä tarkoittaa usein myös merkittävää viranomaisresurssien käyttöä, mikä puolestaan liittyy mainittuun kokonaisarvioon siitä, että ilman tietyn keinon käyttömahdollisuutta rikostorjunnallisen tavoitteen saavuttaminen vaatisi oleellisesti enemmän voimavaroja tai viivyttäisi sitä kohtuuttomasti.

Perustuslain muutosta koskevassa hallituksen esityksessä (HE 50/2026 vp) on todettu, että ”(t)iedustelussa ei ole mahdollista toteuttaa paikkatiedustelua pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa, jolloin voidaan käyttää jossain määrin muita tiedustelumenetelmiä. Käytännössä kyse voi olla esimerkiksi siitä, että yksittäisellä paikkatiedustelutoimituksella hyvin todennäköisesti olisi mahdollista saada sellainen kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi välttämätön tieto, jonka hankkimisen tarkoituksessa vähemmän tuloksellisesti tai jopa kokonaan menestyksettömäksi jäävällä tavalla joudutaan käyttämään pitkäaikaisesti ja keskenään rinnakkaisesti lukuisia muita menetelmiä kuten suunnitelmallista tarkkailua, teknistä seurantaa, teknistä kuuntelua, teknistä laitetarkkailua sekä telekuuntelua ja televalvontaa.”[13] Vastaava havainto voidaan tehdä rikostiedustelun sekä rikoksen paljastamisen ja estämisen osalta. Havainnon merkitys korostuu, kun otetaan huomioon, että rikollisuuden muodostamien uhkien torjumiseksi ja erityisesti konkreettisen rikoksen estämiseksi on varsin usein käytettävissä vain hyvin rajallinen aika, kuten edellä on todettu.

Tietyn uuden keinon säätämistarvetta koskevan tarpeellisuuden ja välttämättömyyden arvioinnissa on siten otettava huomioon sekä perusoikeusrajoituksen aste – ottaen huomioon myös muut käytettävissä olevat keinot – että keinon vaikutukset viranomaisresurssien kannalta ja rikosten estämisen, paljastamisen ja selvittämisen tehostamisen tavoite painavan yhteiskunnallisen suojeluintressin suhteen. Käytännön toiminnassa on havaittu useita tilanteita, joissa tiettyyn tilaan tai muuhun paikkaan kohdistuneen etsinnän tai tiedustelun toimittaminen olisi ollut viranomaisen tiedonhankintaintressien kannalta perusteltua tehdä kohdehenkilön tietämättä.

[11] HE 222/2010 vp, s. 316.
[12] HE 52/2002 vp, s. 26.
[13] HE 50/2026 vp, s. 40.

Rikoksen estäminen ja paljastaminen perustuvat vakavammissa tapauksissa usein salaiseen tiedonhankintaan. Jos tiedonhankinta paljastuu liian varhaisessa vaiheessa tiedonhankinnan kohdehenkilölle, tämä voi vaarantaa tiedonhankinnan tarkoituksen toteutumisen ja pahimmillaan vaarantaa valtion turvallisuuden taikka hengen tai terveyden taikka muiden oikeushyvien suojelemisen. Kohdehenkilö voi esimerkiksi muuttaa toimintatapojansa salatakseen ne, ryhtyä viranomaisiin kohdistuviin muihin vastatoimiin tai varoittaa potentiaalisia rikoksen tekijöitä siitä, että hän on tiedonhankinnan kohteena. Näin ollen liian aikaisen vaiheen ilmoitusvelvollisuus voi tehdä merkityksettömäksi tiedonhankinnan perimmäisen tarkoituksen, kuten vakavan rikoksen estämisen.

Terroristisen ryhmien ja järjestäytyneiden rikollisryhmien jäsenten arvioidaan olevan koko ajan tietoisempia perinteisistä rikostutkinta- ja tiedonhankintakeinoista ja niitä koskevista oikeudellisista reunaehdoista sekä pyrkivän toimimaan siten, ettei tieto heidän toiminnastaan tulisi viranomaisten tietoon. Myös modernin viestintätekniikan suomia teknisiä salausmahdollisuuksia ja anonymiteettisuojaa hyödynnetään tehokkaasti. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö reaalimaailmassa tehtäviä fyysisiä toimia enää tarvittaisi lainkaan tai että rikollisuudesta ei jäisi fyysisiä todisteita jälkeen.

Digitaalisesta kehityksestä huolimatta vakavien rikosten valmistelu ja toteuttaminen edellyttää usein reaalimaailmassa tapahtuvia fyysisiä toimia. Lisäksi erityisesti vakavien rikosten ja ammattimaisemman toiminnan osalta tekijät ovat tietoisempia digitaalisen toimintaympäristön heikkouksista ja ovat näiltä osin myös palanneet enenevissä määrin käyttämään esimerkiksi muita perinteisempiä tiedonvaihdon mahdollistavia keinoja. Tällaisista toimista jää yleensä erilaisia ja -asteisia jälkiä. Jäljet voivat olla esimerkiksi rikoksentekosuunnitelman luonnoksia, ryhmän sisäisen työnjaon osoittavia asiakirjoja, suunnitellun kohteen ennakkotiedusteluun tai -valvontaan liittyviä muistiinpanoja, matkustusasiakirjoja, tietokoneen salausohjelmalla avattuja suunnitelman toteuttamista koskevia sähköpostiviestejä taikka suunnitelman toteuttamiseksi tarvittavia aineita tai esineitä. Toisaalta esimerkiksi rikoshyötyyn liittyvien virtuaalivaluuttojen osalta kyse usein voi olla paperisista lompakoista ja fyysisessä muodossa, usein paperilapulla olevista virtuaalivaluuttalompakkojen palautusavaimista.

Edellä kuvatuissa tilanteissa salainen paikkatiedustelu olisi merkityksellinen tiedonhankintakeino. Muiden tilojen ohella pysyväisluonteiseen asumiseen tarkoitettuja paikkoja käytetään merkittävässä määrin vakavan rikollisuuden piiriin kuuluvien rikosten suunnitteluun, valmisteluun ja toteuttamiseen sekä esineiden ja tietojen säilyttämiseen. Jos tiedonhankintaa vakavasta rikollisuudesta ei ole mahdollista tehdä kotirauhan suojan piiriin ulottuvilla toimivaltuuksilla, rikosten valmisteluun ja toteuttamiseen liittyvät toimenpiteet toteutetaan todennäköisemmin kotirauhan suojaamissa tiloissa viranomaisten tiedonhankintakeinojen ulottumattomissa.

Salaiselle paikkaan kohdistuvalle paikkatiedustelulle olisi tarvetta erityisesti suurten rikoskokonaisuuksien osalta. Rikolliset yrittävät suojata toimintaansa monin eri tavoin, esimerkiksi käyttämällä salattua viestintää, jossa toimet ohjeistetaan erittäin tarkasti. Vaikka on onnistuttu selvittämään laajoja rikoskokonaisuuksia, on tyypillistä, että rikollinen toiminta jatkuu siitä huolimatta, jolloin korostuu yhteiskunnallinen tarve keskeyttää rikollinen toiminta ja estää uusia rikoksia. Usein yhtenä syynä tähän on se, että keskeisimpien rikolliseen toimintaan liittyvien henkilöiden, kuten päätösvallan käyttäjien, rahoittajien, rahanpesijöiden tai muiden niin sanottujen mahdollistajien, henkilöllisyyttä ei ole pystytty selvittämään ja eikä heitä ole pystytty saattamaan rikosoikeudelliseen vastuuseen. Verkostomaisten toimintatapojen ja solurakenteita hyödyntävän rikollisuuden yleistyessä tiedonhankinnan näkökulmasta korostuukin tarve tunnistaa keskeiset rikoskokonaisuuksiin ja rikoshankkeisiin liittyvät henkilöt.

Rikoksen estämistarkoituksessa tehtävällä paikkatiedustelulla olisi erityistä merkitystä vakavimpien ihmisalakuljetukseen ja ihmiskauppaan liittyvien rikosten estämisessä. Tällaisissa tilanteissa salaa kohteelta tehtävällä paikkatiedustelulla voitaisiin saada selvyyttä esimerkiksi suunnitellun rikoksen tekoajasta- ja paikasta, kohteesta, rikoskumppanien käyttämistä viestintävälineistä ja maksuvälineistä ja rikokseen liittyvistä tiloista. Paikkatiedustelulla voitaisiin myös tarkastaa, onko jossakin tilassa jokin yksilöity estettävään tai paljastettavaan rikokseen liittyvä esine tai aine, joka voi sinänsä olla laillinen tai laillisesti kohdehenkilön hallussa. Selvyyden saaminen mainituista seikoista parantaisi mahdollisuuksia estää suunnitteilla oleva rikos pitkäkestoisesti. Huomionarvoista on, että tiedonhankinnan kohteena olevat henkilöt voivat tarkoituksellisesti syöttää viranomaisille virheellistä tietoa arvioidakseen tiedollista tilannekuvaa, mikä on tyypillistä erityisesti järjestäytyneessä ja kollektiivisessa rikollisessa toiminnassa. Itsestään selvänä voidaan pitää, että paikkatiedustelun toimitushetkeen sidottu ilmoitusvelvollisuus tekisi vastaisen tuloksellisen tiedonhankinnan käytännössä mahdottomaksi.

Vaikka paikkatiedustelun tarkoituksena olisi ollut saada rikostorjuntaa suuntaavaa tietoa, viranomaiselle voisi tulla myös toimintapakko esimerkiksi ampuma-aseiden takavarikoimiseen. Tällöinkin suoritettu paikkatiedustelu lisäisi tapauskohtaisia ja tarpeellisia toimintamahdollisuuksia siihen asti, kunnes kohteet huomaavat esineiden puuttumisen. Joskus tämä aika voi olla pitkäkin, jos rikoksentekijät esimerkiksi käyvät harvoin varastossa, jossa tavaroita säilytetään.

Perinteiset ja tekniset tiedonhankintakeinot eivät usein yksinään tuota sellaista tietoa, jonka avulla rikos voitaisiin estää ajoissa tai paljastaa. Vakavimpien rikosten valmistelu edellyttää kuitenkin käytännössä myös reaalimaailmassa tapahtuvia fyysisiä toimia, joista jää yleensä erilaisia ja eriasteisia jälkiä. Tietyissä tilanteissa tällaisista seikoista voidaan saada tieto ainoastaan paikkatiedustelulla, mistä ilmoittaminen sen toimitushetkellä ei ole aina mahdollista, koska tiedonhankinnan jatkaminen voi olla välttämätöntä rikoksen estämiseksi tai paljastamiseksi. Paikkatiedustelun toteuttamishetkeen sidottu ilmoitusvelvollisuus voisi tietyissä tilanteissa estää myöhemmän tuloksellisen tiedonhankinnan, erityisesti silloin, kun paikkatiedustelu joudutaan toimittamaan ennen rikoksen ratkaisevaa toteuttamisvaihetta.

Voi olla tilanteita, joissa toimitushetkeen sidottu ilmoitusvelvollisuus saattaisi paljastaa muun käynnissä olevan tiedonhankinnan, kuten tietolähdetoiminnan. Usein tieto estettävästä rikoksesta tai vakavan vaaran uhasta on vain hyvin rajatun henkilöpiirin tiedossa. Tällaisessa tilanteessa viranomaisen puuttuminen asiaan todennäköisesti paljastaisi tiedonhankinnan ja pahimmassa tapauksessa saattaisi tietolähteenä toimivan henkilön vaaraan.

Paikkatiedustelu arvioidaan erittäin merkitykselliseksi ja tarpeelliseksi keinoksi erityisesti vakavien rikosten estämisessä ja paljastamisessa. Useinkaan paikkatiedustelu ei yksinään olisi rikostorjunnan kannalta riittävä ja ainoa keino, mutta paikkatiedustelulla voidaan arvioida olevan erittäin tärkeää merkitystä muun muassa joidenkin erittäin keskeisten, yksilöitävien, tiettyyn estettävään rikokseen liittyvien seikkojen tutkimisessa ja varmistamisessa taikka muiden tiedonhankintakeinojen käytön edellyttämien seikkojen selvittämisessä. Viimeksi mainitun osalta kyse voisi olla esimerkiksi tiedon saamisesta rikoshankkeeseen osallistuvien henkilöiden käyttämistä viestivälineistä.

Yleisesti Rajavartiolaitoksen suorittamalla paikkatiedustelulla voidaan kuitenkin olettaa saatavan rikoksen estämiseksi tarvittavia tietoja ja sillä todennäköisesti olisi erittäin tärkeä merkitys rikoksen estämiseksi. Tietyissä tapauksissa tiedonhankintakeino itsessään voisi myös olla välttämätön rikoksen estämiseksi. Tiedonhankintakeinona paikkatiedustelu myös mahdollistaisi tehokkaamman viranomaisresurssien käyttämisen ja todennäköisesti vähentäisi muiden, perusoikeuksiin merkittävästi puuttuvien salaisten tiedonhankintakeinojen käyttötarvetta joko kokonaan tai ainakin ajallisesti.

Esityksessä arvioidaan perustelluksi, että paikkatiedustelua koskevalla sääntelyllä olisi merkitystä erityisesti vakavampien rikosten estämisen kannalta. Pääsääntöisesti kyse olisi sellaisesta toimivaltuudesta, jonka käytöllä voidaan olettaa saatavan rikoksen estämiseksi tarvittavia tietoja, ja jolla voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen estämiselle. Rajavartiolaitoksen suorittama paikkatiedustelu salaisena tiedonhankintakeinona olisi rikoksen estämiseksi käyttökelpoinen, hyödyllinen ja tarpeellinen, mutta myös tehokas siltä kannalta, että se mahdollistaisi usein rikoksen estämisen silloin, kun se muuten ei olisi joko mahdollista tai rikoksen estäminen muilla tiedonhankintakeinoilla vaatisi oleellisesti enemmän voimavaroja tai viivyttäisi rikoksen estämistä tai paljastamista kohtuuttomasti.[14]

2.2.5 Ehdotettu sääntely

2.2.5.1 Paikkatiedustelun yleiset edellytykset

Salassa tehtävä paikkatiedustelu edustaa perusoikeusherkkää toimivaltuussääntelyä. Erityisesti pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa tapahtuva paikkatiedustelu merkitsee syvälle käyvää puuttumista perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaiseen kotirauhan suojaan. Tarpeelliseksi arvioidaan, että paikkatiedustelun kohdehenkilön oikeusturva varmistettaisiin luomalla selkeät takeet sille, että paikkatiedustelun toimittamiselle olisi jokaisessa yksittäisessä tapauksessa perustellut syyt. Lisäksi tarpeellista on, että uuden salaisen tiedonhankintakeinon käytön ala rajattaisiin tarkkarajaisesti. Pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävien tilojen ulkopuolisiin kotirauhan piirin suojaan kuuluviin tiloihin kohdistuvan paikkatiedustelun ja toisaalta kokonaan kotirauhan suojan ulkopuolelle jääviin tiloihin kohdistuvan paikkatiedustelun arvioidaan rajoittavan perusoikeuksia merkittävästi eri tavoin, minkä vuoksi niiden käyttöä koskevien edellytysten eroavaisuutta pidetään perusteltuna.

Voimassa oleva Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luku sisältää muitakin salaisia tiedonhankintakeinoja, joilla voidaan puuttua perustuslaissa suojattuun kotirauhan suojaan. Rajavartiolaitoksella on 34 §:n perusteella myös oikeus asentaa tekniseen tarkkailuun käytettävä laite, menetelmä tai ohjelmisto vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan, jos tuomioistuin on antanut siihen luvan pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta taikka jos asentaminen on välttämätöntä 25 §:n 5 momentissa, 27 §:n 5 momentissa tai 29 §:n 4 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa.

Rikoksen selvittämisen ollessa kyseessä pakkokeinolain 10 luvun 17 §:n mukaan esitutkintaviranomaiselle voidaan myöntää lupa kohdistaa teknistä kuuntelua vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan, jossa rikoksesta epäilty todennäköisesti oleskelee *(asuntokuuntelu)*. Asuntokuuntelu on mahdollista 17 §:ssä erikseen säädettyjen vakavien rikosten selvittämiseksi. Voimassa olevan lain mukaan rajavartiolaitoksella ei ole oikeutta asuntokuunteluun eikä sellaista oikeutta esitetä tässä esityksessä. Asuntokuuntelun käyttämisen erityisenä edellytyksenä on lisäksi 10 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan se, että asuntokuuntelun käyttäminen on välttämätöntä rikoksen selvittämiseksi sen lisäksi että sillä tulisi voida olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiselle. Vaikka asuntokuuntelun edellytyksissä ei erikseen mainita siitä, että rikoksen selvittämisen tulisi olla olennaisesti vaikeampaa tai mahdotonta käyttämällä rikoksesta epäillyn tai muiden oikeuksiin vähemmän puuttuvia pakkokeinoja, sisältyy tämä pakkokeinon käytön edellytys 2 §:n 2 momentissa asetettavaan välttämättömyyden vaatimukseen.[15] Pakkokeinolain 10 luvun 26 §:n 1 ja 2 momentin mukaan esitutkintavirkamiehellä on asuntokuuntelun toteuttamiseksi oikeus tuomioistuimen luvalla salaa mennä vakituiseen asumiseen käytettävään

[14] Ks. myös PeVL 36/2002 vp, s. 6 ja PeVL 33/2013 vp, s. 4.
[15] HE 222/2010 vp, s. 331.

tilaan laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentamiseksi, käyttöön ottamiseksi ja poistamiseksi. Kotietsinnästä kuitenkin säädetään erikseen eli edellä mainitussa tilassa suoritettava etsintä, tutkiminen ja muu tarkastaminen ei ole sallittua asentamisen yhteydessä.

Mitä tulee vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan menemiseen kohdehenkilön tietämättä, niin sanotut rynnäkkötilanteet (tilaan meneminen henkeä ja terveyttä uhkaavan välittömän vaaran torjumiseksi) ja erityisesti asuntokuuntelu eivät eroa asunnossa tapahtuvasta paikkatiedustelusta. Suojattavan perusoikeuden eli kotirauhan suojan ja siihen puuttumisen kannalta paikkatiedustelussa olisi siten jossain määrin kyse ainakin menettelyllisesti vastaavan kaltaisesta puuttumisesta kohdehenkilön perusoikeuksiin kuin esimerkiksi laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentamisen ja poisottamisen suhteen. Erona olisi tilassa tehtäväksi sallittavat toimenpiteet ottaen huomioon puuttumisvelvollisuus.

Paikkatiedustelua koskevan sääntelyn arvioinnissa voitaneen tietyissä määrin ottaa huomioon pakkokeinolaissa asuntokuuntelulle asetetut yleiset edellytykset. Tarpeellista on erityisesti arvioida pakkokeinolain 10 luvun 2 §:n 2 momentin mukaisen välttämättömyysvaatimuksen soveltumista paikkatiedusteluun. Arvioinnissa on huomioitava myös asuntokuuntelun perusterikokset. Vaikka paikkatiedustelun voidaan katsoa jossain määrin rinnastuvan asuntokuunteluun, ainakin kotirauhan piiriin kohdistamisen kannalta, perusoikeuspuuttumiseltaan kyse ei kuitenkaan ole rinnasteisista salaisista tiedonhankintakeinoista. Kotirauhan suojaamassa paikassa tapahtuva asuntokuuntelu tarkoittaa yksityisten keskustelujen kuuntelua tai tallentamista teknisillä laitteilla. Salaisena pakkokeinona asuntokuuntelulla puututaan merkittävästi perustuslain 10 §:ssä turvattuun yksityiselämän suojaan. Kotirauhan suojaamassa paikassa käydyt keskustelut ovat usein luottamuksellisia ja henkilökohtaisia. Äänten perusteella tietoon voi myös tulla se, mitä asunnossa muuten tapahtuu tai tehdään. Asuntokuuntelulla puututaan näihin keskusteluihin ja suojattuun oikeushyvään merkittävällä tavalla. Suhteessa ehdotettuun paikkatiedustelutoimivaltuuteen asuntokuuntelu on myös tyypillisesti ajalliselta kestoltaan huomattavasti paikkatiedustelua pidempikestoisempi, vaikkakin paikkatiedustelu toteuttamishetkellä onkin yksityisyyteen merkittävästi kajoava toimi. Asuntokuuntelun edellytykseksi on asetettu välttämättömyysvaatimus.

Pakkokeinolain 10 luvun 2 §:n 2 momentin välttämättömyysvaatimukseen on sidottu asuntokuuntelun lisäksi ainoastaan peitetoiminta ja valeosto. Peitetoiminnan ja valeoston käyttäminen edellyttää, että niiden käyttäminen on välttämätöntä rikoksen estämiseksi. Pakkokeinolaissa on siten katsottu edellä mainitut kolme salaista pakkokeinoa sellaisiksi keinoiksi, joilla puututaan merkittävimmin kohdehenkilöiden perusoikeuksiin, minkä vuoksi niiden käyttöön on suhtauduttava pidättäytyvästi.

Lähtökohtaisesti paikkatiedustelun perusoikeuksiin puuttumisen asteen arvioidaan rinnastuvan niihin tiedonhankintakeinoihin, joiden käyttämisen edellytykseksi on voimassa olevassa Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalaissa säädetty edellytys keinon erittäin tärkeästä merkityksestä rikoksen estämiselle tai paljastamiselle. Vaikka paikkatiedustelun perusoikeusvaikutukset arvioidaankin edellä kerrotusti esimerkiksi asuntokuuntelua vähäisemmiksi, esitetään pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan (asunto) kohdistuvan paikkatiedustelun yleiseksi edellytykseksi kuitenkin välttämättömyyttä. Lisäksi keinon käyttämisen osalta olisi otettava huomioon Rajavartiolaitoksen toiminnassa noudatettavat yleiset periaatteet, kuten suhteellisuusperiaate ja vähemmän haitan periaate.

2.2.5.2 Paikkatiedustelun perusterikokset

Paikkatiedustelun arvioidaan salaisena tiedonhankintakeinona olevan merkityksellinen usean eri rikoksen estämiseksi. Vakavat rikokset eivät rajoitu pelkästään terrorismirikoksiin ja

järjestäytyneen rikollisuuden tyypillisimpiin rikosnimikkeisiin, kuten törkeisiin huumausainerikoksiin, törkeisiin väkivaltarikoksiin ja törkeään rahanpesuun. Vakava rikollisuus pitääkin sisällään monenlaista rikollisuutta, kuten törkeitä talous-, seksuaali-, paritus-, ihmiskauppa-, valmistelu- ja omaisuusrikoksia. Rajavartiolaitoksen paikkatiedustelun perusterikoksiksi ehdotetaan sen tutkittaviksi kuuluvista rikoksista kaikkein törkeimpiä rikoksia eli törkeää laittoman maahantulon järjestämistä (RL 17:8 a, rangaistusmaksimi vankeutta enintään kuusi vuotta), ihmiskauppaa (RL 25:3, rangaistusmaksimi vankeutta enintään kuusi vuotta) ja törkeää ihmiskauppaa (RL 25:3 a, rangaistusmaksimi vankeutta enintään kymmenen vuotta).

2.2.5.3 Paikkatiedustelun kohteena oleva tila

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Pykälän 3 momentin mukaan lailla voidaan säätää perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä. Rikoslain 24 luvun 11 §:n mukaan kotirauhan suojaamia paikkoja ovat asunnot, loma-asunnot ja muut asumiseen tarkoitetut tilat, kuten hotellihuoneet, teltat, asuntovaunut ja asuttavat alukset, sekä asuintalojen porraskäytävät ja asukkaiden yksityisaluetta olevat pihat niihin välittömästi liittyvine rakennuksineen.

Tässä esityksessä ehdotetun määritelmän mukaan paikkatiedustelun tarkoitettaisiin yksilöidyssä paikassa toimitettavaa tiedonhankintaa rikoksen estämisen kannalta tarpeellisen esineen, omaisuuden, asiakirjan, tiedon tai seikan löytämiseksi tai tarkastamiseksi. Muussa rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitetun kotirauhan suojaamassa paikassa kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa tehtävän paikkatiedustelun edellytyksenä olisi, että henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella voitaisiin perustellusti olettaa hänen syyllistyvän törkeään laittomaan maahantulon järjestämiseen, ihmiskauppaan tai törkeään ihmiskauppaan. Sellaisessa paikassa, joka ei ole rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitetun kotirauhan suojaama paikka, mutta johon ei ole yleistä pääsyä tai johon yleinen pääsy on rajoitettu tai estetty paikkatiedustelun toimittamisajankohtana, tehtävän paikkatiedustelun edellytyksenä on, että henkilön voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta. Paikkatiedustelua ei kuitenkaan saisi toimittaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa tai sellaisessa paikassa, jossa tiedonhankinnan kohteeksi olisi syytä olettaa joutuvan tietoa, josta olisi oikeudenkäymiskaaren mukaan velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta.

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 lukuun ehdotettavassa paikkatiedustelun toimivaltuudessa merkityksellistä olisi erottelu asuntojen eli pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävien tilojen, muiden rikoslain kotirauhan suojan piiriin kuuluvien tilojen sekä kotirauhan suojan ulkopuolelle jäävien tilojen välillä. Vaikka tämä perusjaottelu on sinänsä selvä, todellisuudessa erityisesti vakavan rikollisuuden kannalta arviointi perustuu tapauskohtaiseen arviointiin paikan tosiallisen käyttötarkoituksen suhteen lähtökohtana toimiva perusasetelma kuitenkin huomioon ottaen. Esimerkiksi ulkoisesti varastotilaa muistuttava tila voi tosiallisesti olla käytössä vakituisena asumiseen käytettävänä tilana. Satunnainen yöpyminen tilassa ei kuitenkaan välttämättä tee tilasta pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävää tilaa, joka katsottaisiin kuuluvan perustuslain mukaisen kotirauhan suojaamaksi paikaksi. Esityksessä pidetään perusteltuna, että paikkatiedustelun edellytykset poikkeavat toisistaan kuvattua jaottelua mukaillen. Edellytysten kannalta on merkitystä myös sillä, ovatko rikoslain mukaisen kotirauhan suojan ulkopuolelle jäävät tilat sellaisia, että niihin ei ole yleistä pääsyä tai yleinen pääsy on rajoitettu tai estetty paikkatiedustelun toimittamisajankohtana.

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalaissa ja pakkokeinolaissa käytetään termiä vakituiseen asumiseen käytettävä tila, mutta samoissa yhteyksissä viitataan rikoslain 24 luvun 11 §:n

määritelmään. Esimerkiksi suunnitelmallista tarkkailua ei saa kohdistaa vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan ja teknistä laitetta ei saa käyttää rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitettuun kotirauhan suojaamaan paikkaan kohdistuvassa tarkkailussa tai suunnitelmallisessa tarkkailussa. Pakkokeinolain 10 luvun 17 §:ssä tarkoitettua asuntokuuntelua on puolestaan mahdollista kohdistaa vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan, kun taas Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 27 §:n mukaista teknistä katselua ei saa kohdistaa vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan. Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 27 §:n 5 momentin mukaan teknistä katselua saa kohdistaa myös vakituiseen asumiseen käytettävään tilaa, jos se on välttämätöntä Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toimenpiteen turvalliseksi suorittamiseksi ja toimenpiteen suorittajan, kiinni otettavan tai suojattavan henkilön henkeä tai terveyttä uhkaavan välittömän vaaran torjumiseksi (ns. rynnäkkötilanteet).

Perustuslain 10 §:ssä tarkoitetun kotirauhan suojan alue ei ole yhteneväinen rikoslain kotirauhan suojaamien paikkojen määritelmän kanssa.[16] Kotirauhan suojapiirin ydinalue on henkilön asunto, mutta perustuslain kotirauhan suojaa nauttii myös muut pysyväisluonteiseen asumiseen tarkoitetut tilat, kuten esimerkiksi hotellihuone, kun sitä käytetään vakituiseen asumiseen.

Perustuslakivaliokunta on katsonut kotirauhan piiriin ulottuvan toimenpiteen olevan hyväksyttävä rikosten selvittämiseksi, jos toimi sidotaan siihen, että on olemassa konkreettinen ja yksilöity syy epäillä lakia rikotun tai rikottavan.[17] Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä on sinänsä jo varsin pian perusoikeusuudistuksen jälkeen katsottu, että kotirauhaa koskevassa kvalifioidussa lakivarauksessa tarkoitettu rikoksen selvittäminen pitää sisällään myös sellaisia toimenpiteitä, joihin ryhdytään jonkin konkreettisen tai yksilöidyn rikosepäilyn johdosta, vaikka rikos ei vielä olisi ehtinyt toteutetun teon asteelle.[18] Valiokunnan mukaan monen rikoksen luonteesta johtuu, että niiden selvittäminen ei ole mahdollista, mikäli rikoksen tekeminen ei ylipäänsä paljastu. Tämä taas saattaa vaatia ennakollista varautumista rikoksen tapahtumiseen.[19]

Valiokunnan mukaan perustuslaissa turvattu kotirauhan piiri kattaa lähtökohtaisesti kaikenlaiset pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyt tilat.[20] Valiokunta on muun muassa siviili- ja sotilastiedustelulakien säätämisen yhteydessä kiinnittänyt huomiota siihen, että sääntelyssä oli omaksuttu ilmaisu ”vakituiseen asumiseen käytettävä tila”.[21] Valiokunta on katsonut tällaisen käsitteen käytön mahdolliseksi esimerkiksi silloin, kun ilmaisun ”vakituiseen asumiseen käytetty huone tai tila” on ymmärrettävä tarkoittavan valtiosääntöoikeudellisen kotirauhan käsitettä, joka kattaa kaikenlaiset pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävät tilat.[22] Valiokunnan mukaan myös vapaa-ajan asunnot nauttivat kotirauhan suojaa, vaikka niissä ei ympärivuotisesti asuttaisikaan.[23] Tiedustelulakien säätämisen yhteydessä valiokunta on torjunut voimakkaasti hallituksen esityksessä esitetyn tätä vastaisen kannan. Valiokunnan mielestä sääntelyä oli syytä muuttaa sanonnallisesti siten, että viitataan ”vakituiseen asumiseen käytettävän tilan” sijasta ”pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan”.[24]

---

[16] Ks. PeVL 33/2014 vp.
[17] Ks. esim. PeVL 39/2016 vp.
[18] PeVL 2/1996 vp, s. 2/I.
[19] PeVL 2/1996 vp, s. 2/I.
[20] Ks. esim. PeVL 16/2004 vp ja PeVL 18/2010 vp.
[21] PeVL 36/2018 vp, s. 36.
[22] PeVL 37/2002 vp, s. 2/II.
[23] PeVL 65/2010 vp, s. 3/II.
[24] PeVL 36/2018 vp, s. 36.

Pakkokeinolain esitöiden mukaan 8 luvun paikkaan kohdistuvien yleisen ja erityisen kotietsinnän sekä paikan etsinnän erottelulla on pyritty siihen, että kotietsinnän kohteena olisi ”koti” sanan varsinaisessa merkityksessä ja eräät siihen välittömästi liittyvät tilat ja muut paikat, että etsinnän erityistyypiksi tulisi salassapitovelvollisen tai salassapitoon oikeutetun luona tehtävä erityinen etsintä siihen liittyvien erityispiirteiden vuoksi, ja että muut paikkaan kohdistuvat etsinnät, niin suljettuun kuin yleisölle avoimeen tilaan ja muuhun paikkaan kohdistuvat, muodostaisivat kolmannen ryhmän.[25]

Voimassa olevan pakkokeinolain kolmiportainen jaottelu tarkoittaa sitä, että yleisen kotietsinnän osalta kotirauhan suojaamia paikkoja ovat asunnot, loma-asunnot ja muut asumiseen tarkoitetut tilat, kuten hotellihuoneet, teltat, asuntovaunut ja asuttavat alukset, sekä asuintalojen porraskäytävät ja asukkaiden yksityisaluetta olevat pihat niihin välittömästi liittyvine rakennuksineen. Rikoslain 24 luvun 11 §:ssä käytetyillä ilmaisuilla ”asunto” ja ”loma-asunto” on yleensä melko vakiintunut sisältö. Asuntoihin luetaan muun ohessa kerros- ja rivitalohuoneistot, omakotitalot ja niiden osat. Loma-asunnoista yleisimpiä ovat kesämökit ja ympärivuotisesti käytössä olevat mökit. Kulkuvälineisiin liittyen asunnoiksi on katsottava esimerkiksi asuntoautot ja rekka-auton nukkumiseen tarkoitetut osat.[26] Muita rikoslain 24 luvun 11 §:n mukaisia kotirauhan suojaamia paikkoja ovat asuintalojen porraskäytävät ja asukkaiden yksityisaluetta olevat pihat niihin välittömästi liittyvine rakennuksineen.

Pakkokeinolain mukaisella paikanetsinnällä puolestaan tarkoitetaan etsintää, joka toimitetaan muussa kuin edellä tarkoitetussa paikassa, vaikka siihen ei ole yleistä pääsyä, taikka jonka kohteena on kulkuneuvo. Tällaisia paikkoja ovat esimerkiksi erilliset varastotilat ja kerhotilat. Paikkaan kohdistuva etsintä koskee usein tiloja, joiden piiriin kuuluvat paikat ovat rakennuksia, niiden huoneita taikka huoneissa olevia tai niihin liittyviä säilytyspaikkoja (esimerkiksi komero). Säilytyspaikaltakaan ei edellytetä sitä, että sen tulee olla suljettu. Tilalle on ominaista, että se on seinin ja usein myös katolla rajattu. Muita paikkoja ovat lähinnä ulkoalueet.

Vaikka edellä mainitun yksinkertaisen jaottelun osalta etsinnän kohteena olevan tilan arvioiminen vaikuttaa jo omaksutun systematiikan näkökulmasta suoraviivaiselta, tilan tosiasiallisella käyttötarkoituksella on merkitystä tapauskohtaisessa arvioimisessa salaisten pakko- ja tiedonhankintakeinojen käyttämisen suhteen. Käytännössä on havaittu, että esimerkiksi asuntoja käytetään tai vuokrataan pelkästään laittomien esineiden tai aineiden säilyttämiseen ja näissä käytetään esimerkiksi bulvaaneja kiinnijäämisriskin välttämiseksi. Sama koskee hotellihuoneita ja ajoneuvoja tai vesikulkuneuvoja.

2.2.5.4 Päätöksentekomenettely

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvun salaisten tiedonhankintakeinojen osalta kyse on pääsääntöisesti tuomioistuimen ennakkoluvan edellyttävistä tiedonhankintakeinoista. Poikkeustilanteita ovat esimerkiksi kiiretilanteet, joiden osalta edellytetään kuitenkin tuomioistuimen jälkikäteisvalvontaa, ja tietolähdetoiminta. Lain 39 §:ssä säädetään salaisten tiedonhankintakeinojen lupa-asian käsittelystä tuomioistuimessa kannalta ja 52 §:ssä säädetään salaisen tiedonhankintakeinon käytön ilmoittamisesta.

Paikkatiedustelussa on kyse perusoikeusherkästä sääntelystä. Erityisesti pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan kohdistuvassa kohteelta salaa tapahtuvassa paikkatiedustelussa olisi kyse syvälle käyvästä puuttumisesta perustuslain 10 §:n momentin mukaiseen

[25] HE 222/2010 vp, s. 290.
[26] Ks. HE 222/2010 vp.

yksityiselämän ja kotirauhan suojaan. Selkeänä lähtökohtana sääntelylle on siten sen kuuluminen tuomioistuimen ennakkovalvonnan piiriin tiettyjä erikseen määriteltyjä poikkeuksia lukuun ottamatta, joiden osalta säädettäisiin tuomioistuimen jälkikäteisvalvonnasta.

Paikkatiedustelussa olisi todennäköisesti usein kyse tilanteesta, jossa olisi reagoitava nopeasti, koska aikaikkuna suorittaa paikkatiedustelu kohdehenkilön tietämättä on rajoitettu. Kiiretilanteet korostuvat erityisesti silloin, kun paikkatiedustelun kohteena oleva tila varmistuu vasta hetkeä ennen kuin paikkatiedustelun toimittaminen tulee suoritettavaksi. Tämä ei ole poikkeuksellista, sillä rikollisten sopimia tapaamispaikkoja ja muita rikoksen tekemiseen liittyviä paikkoja saatetaan vaihtaa nopeasti esimerkiksi viranomaisten harhauttamiseksi. Usein tilanne on myös se, että tilan varmistuttua paikkatiedustelu on sen tavoitteiden saavuttamiseksi toteutettava välittömästi. Vaikka pääsääntönä olisi keinon kuuluminen tuomioistuimen ennakkovalvonnan piiriin, tarpeellista olisi lainsäädäntötasolla varmistaa Rajavartiolaitoksen reagointimahdollisuudet myös kiiretilanteissa.

Muiden kuin kotirauhan suojaa nauttivien tilojen osalta paikkatiedustelu voisi kohdistua esimerkiksi tiedonhankinnan kohteena olevan henkilön käyttämään ajoneuvoon tai sen tavaratilaan. Tiedonhankinnan kohteena olevan henkilön käyttämä ajoneuvo voi kuitenkin tilanteesta riippuen nopeastikin vaihtua, esimerkiksi viranomaisten harhauttamiseksi. Kyse voisi myös olla tilanteesta, jossa nopealla aikataululla tulisi tehdä paikkatiedustelu hotellin matkalaukkusäilytystilan yksittäiseen matkalaukkuun, jonka tiedonhankinnan kohteena oleva henkilö on jättänyt lyhytaikaiseen hotellin säilytykseen. Paikkatiedustelulla tiedonhankinnan perusteena oleva rikos ja sen seuraukset olisi mahdollista estää suuremmalla todennäköisyydellä.

Koska tilanteiden äkillisyyden arvioidaan olevan hyvin tyypillistä, pidetään perusteltuna sitä, että pääsääntöisesti tuomioistuimen ennakkovalvontaa edellytettäisiin vain niissä tilanteissa, joissa paikkatiedustelu kohdistettaisiin pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan. Näissäkin tilanteissa välttämättömien kiiretilanteiden vuoksi säädettäisiin mahdollisuudesta tehdä paikkatiedustelu salaiseen tiedonhankintaan koulutetun pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöksellä. Tällöin paikkatiedustelupäätös olisi jälkikäteisesti viivytyksettä saatettava tuomioistuimen käsiteltäväksi. Muuhun tilaan kohdistuvasta paikkatiedustelusta päättäisi pidättämiseen oikeutettu virkamies.

2.2.5.5 Teknisten laitteiden tutkiminen paikkatiedustelun aikana

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalaissa ei ole säädetty laite-etsintätoimivaltuudesta. Pakkokeinolain 8 luvun 20–22 ja 27–29 §:ssä säädetään laite-etsinnästä, mutta voimassa oleva pakkokeinolaki ei mahdollista kohteelta salaa tehtävää laite-etsintää. Laite-etsinnän päättämistä koskevaa sääntelyä on muutettu 15.12.2025 voimaan tulleella pakkokeinolain 8 luvun muuttamisesta annetulla lailla (1104/2025) siten, että tuomioistuin päättää laite-etsinnästä pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta tiettyjä erikseen säädettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta. Esimerkiksi välttämättömien kiiretilanteiden osalta laite-etsinnän toimittamisesta voi päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies, mutta tällöin tulee kyseeseen tuomioistuimen jälkikäteisvalvonta.

Vahva digitalisoitumisen kehittyminen on tarkoittanut myös entistä sähköistyvämpää toimintaympäristöä, jossa fyysisten todisteiden painoarvo on pikemminkin ollut vähenemässä. Toisin sanoen todisteet ovat enenevissä määrin sähköisesti datan muodossa tallennettuna joko päätelaitteilla tai pilvi-infrastruktuurissa, johon on muun ohella pääsy laitteiden kautta. Joidenkin

arvioiden mukaan yli 80 prosenttia rikostutkinnoista sisältää sähköisiä todisteita. Laite-etsinnässä on siten kyse merkittävästä rikostutkinnallisesta keinosta.[27]

Erityisesti järjestäytyneessä rikollisuudessa tai muissa vakavissa rikoksissa rikollisilla saattaa usein olla käytössään lukuisia eri laitteita ja yleensä tällaisten rikosten tekemiseen käytettävät laitteet paljastuvat viranomaisille vasta etsintöjen tai kiinniottojen yhteydessä. On syytä huomioida, että myös erilaisia pelialustoja on mahdollista käyttää varsinaisen käyttötarkoituksen lisäksi viestintään muiden kanssa. Sähköisessä muodossa olevien todisteiden osalta on usein korostunut hävittämisriski, joka on mahdollista tehdä myös etähävittämisenä toisen laitteen avulla taikka kyse voi olla automaattisesta tai ajastetusta hävittämistoiminnosta. Näin ollen kohdehenkilön tullessa tietoiseksi viranomaistoimista avautuu myös riski rikostorjunnallisesti merkityksellisten tietojen hävittämisestä tai siitä, että tieto viranomaistoimista kulkeutuu muille rikostorjunnan kohdehenkilöille.

Koska edellä todetusti merkityksellisiä todisteita on enenevissä määrin sähköisessä muodossa, paikkatiedustelun yhteydessä on usein korostunut tarve myös toimittaa laitteiden tai ohjelmistojen tutkiminen. Näin ollen paikkatiedustelun yhteydessä toimitettava laitteen tai ohjelmiston tarkkailu tapahtuisi niin ikään salassa laitteen haltijalta tai muulta siihen oikeutetulta henkilöltä. Vakavamman rikollisuuden torjunnassa olisi tärkeää, että tietoteknisen laitteen tutkiminen voitaisiin tehdä ilman, että rikoksen estäminen, paljastaminen tai selvittäminen vaarantuu sen takia, että kohde saa toimenpiteen tietoonsa liian varhaisessa vaiheessa, koska edellä mainitusti laitteen etätyhjentäminen on yhä yleisempää ja helpompaa. Tarve salaiselle laitteen tutkimiselle korostuisi, kun kyse olisi rikoksista, joiden estämisen tai paljastamisen kannalta merkityksellistä selvitystä olisi erittäin todennäköisesti hankittavissa tiedonhankinnan kohteena olevan henkilön hallussa olevasta tietoteknisestä laitteesta. Paikkatiedustelun yhteydessä voidaan edellä mainitusti löytää myös sellaisia laitteita, joista ei ole ennestään ollut Rajavartiolaitoksella tietoa. Täten myöskään teletiedonhankinta- ja pakkokeinojen käyttäminen niiden osalta ei välttämättä ole ollut mahdollista ennen paikkatiedustelun toimittamista. Erityisesti vakavien ja laajojen rikosten estämisessä ja paljastamisessa on tärkeää selvittää myös mahdolliset muut rikolliseen toimintaan liittyvät henkilöt tai rikollisen toiminnan laajuus. Usein tällaiset yhteydet paljastuvat juuri erilaisten tietoteknisten laitteiden kautta.

Paikkatiedustelun tarkoituksena voisi olla löytää erilaisia tietoteknisiä laitteita, joiden tarkempi tutkiminen olisi hyödyllistä meneillään olevan tiedonhankinnan kannalta. Koska pääasiassa kyse olisi entuudestaan tuntemattomista laitteista, pidetään perusteltuna, että paikkatiedustelun yhteydessä olisi mahdollisuus päättää laitteen tutkimisesta, kuten laitteen tarkastelusta etsittävässä tilassa tai laitteen kopioinnista myöhempää tarkastelua varten. Esimerkiksi Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 32 §:n mukaan teknisestä laitetarkkailusta voi päättää kiiretilanteissa myös pidättämiseen oikeutettu virkamies. On kuitenkin huomioitava, että laitteen ulkopuolinen tarkastelu ja siten tapahtuva laitteen yksilöivien esimerkiksi muun tiedonhankinnan mahdollistavien tunnisteiden selvittäminen ei olisi laitteen tietosisältöön kohdistuvaa etsintää eli pakkokeinolaissa tarkoitettua laite-etsintää eikä myöskään seuraavassa selostettavaa teknistä laitetarkkailua.[28]

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 31 §:ssä säädetyllä teknisellä laitetarkkailulla tarkoitetaan tietokoneen tai muun vastaavan teknisen laitteen taikka sen ohjelmiston toiminnan, sisältämien tietojen tai yksilöintitietojen muuta kuin yksinomaan aistinvaraista tarkkailua, tallentamista tai muuta käsittelyä rikoksen estämiselle merkityksellisen seikan tutkimiseksi. Teknistä

[27] Ks. myös HE 70/2025 vp.
[28] Ks. HE 70/2025 vp, s. 32.

laitetarkkailua ei saa kohdistaa sellaiseen luottamukselliseen viestiin, jota koskevasta telekuuntelusta, televalvonnasta ja muusta teknisestä tarkkailusta kuin laitetarkkailusta säädetään muualla laissa. Pykälän 3 momentin mukaan Rajavartiolaitokselle voidaan antaa Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi lupa tekniseen laitetarkkailuun, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän 25 §:n 4 momentissa tarkoitettuun rikokseen. Rajavartiolaitos saa kohdistaa teknistä laitetarkkailua mainitun henkilön todennäköisesti käyttämään tietokoneeseen tai muuhun vastaavaan tekniseen laitteeseen taikka sen ohjelmiston toimintaan. Lain 32 §:n mukaan tuomioistuin päättää teknisestä laitetarkkailusta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta. Jos asia ei siedä viivytystä, pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää teknisestä laitetarkkailusta siihen asti, kunnes tuomioistuin on ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen. Asia on saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua tiedonhankintakeinon käytön aloittamisesta. Pakkokeinolaissa teknisestä laitetarkkailusta säädetään pakkokeinolain 10 luvun 23 §:ssä.

Tekninen laitetarkkailu toimivaltuutena on riippumaton laitteen käyttöpaikasta eli sillä ei hankita tietoa laitteen sijaintipaikassa tapahtuvasta toiminnasta. Täten toimivaltuus eroaa myös teknisestä kuuntelusta tai teknisestä katselusta. Niin sanottu näppäimistökuuntelu on myös yksi teknisen laitetarkkailun muodoista.[29] Teknistä laitetarkkailua voidaan käyttää itse laitteen ja sen ohjelmiston toiminnan sekä laitteen sisältämien tietojen (yksilöintitiedot mukaan luettuna) tarkkailuun. Teknisen laitetarkkailun kohteena voi olla esimerkiksi laitteen sisältämä sähköisessä muodossa oleva asiakirja, rikoksesta epäillyn ja laitteen välinen vuorovaikutus, laitteen tai sen ohjelmiston yksilöintitiedot, viestintään liittymätön ohjaus- ja signalointiliikenne.[30] Tekninen laitetarkkailu ei voi kohdistua telepakkokeinojen piiriin kuuluvaan tietoon, mutta toimivaltuudella on mahdollista hankkia laitteesta sellaisia tietoja, jotka laitteessa ovat ennen tarkkailun toimittamista tai jotka tulevat laitteeseen tarkkailun toimittamisen aikana.

Tekninen laitetarkkailu on siten jossain määrin samanlainen tutkintakeino kuin pakkokeinolain mukainen laite-etsintä, mutta tekninen laitetarkkailu toteutetaan salassa kohdehenkilöltä ja sen käyttö on sidottu rikoksen vakavuuteen ja tiettyihin perusterikoksiin. Paikkatiedustelun yhteydessä voi usein olla tarvetta tarkastella todennäköisesti tiedonhankinnan kohteena olevan henkilön käyttämiä tietoteknisiä laitteita. Teknisen laitetarkkailun toimittaminen paikkatiedustelun yhteydessä olisi kuitenkin itsenäinen ja paikkatiedustelusta erillinen salainen tiedonhankintakeino, jota koskevat omat edellytykset ja päätöksentekomenettely. Esimerkiksi mikäli olisi tarvetta toimittaa salaisen paikkatiedustelun yhteydessä tekninen laitetarkkailu ennalta tuntemattomaan laitteeseen, tulisi tekninen laitetarkkailu saattaa tuomioistuimen käsiteltäväksi jälkikäteisesti Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 32 §:n mukaisesti.

Koska tekninen laitetarkkailu on kiiretilanteissa mahdollista myös pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöksellä, tarpeelliseksi ei ole arvioitu säätää erillistä toimivaltuutta toimittaa laiteetsintä salaisesti, vaan riittäväksi arvioidaan mahdollisuus suorittaa paikkatiedustelun yhteydessä tekninen laitetarkkailu. Tekninen laitetarkkailu olisi siis mahdollista suorittaa esityksessä ehdotetun paikkatiedustelun yhteydessä, mikäli edellytykset sille muutoin täyttyisivät.

2.2.5.6 Haltuunotto ja jäljentäminen paikkatiedustelunaikana

Rikoksen estämiseksi tehtävän paikkatiedustelun aikana voi usein olla tarve ottaa jokin tietty esine, omaisuus, asiakirja, tieto tai seikka tilapäisesti haltuun tai jäljentää. Kyse voi olla joko

[29] HE 222/2010 vp, s. 335; HE 224/2010 vp, s. 111; HE 217/2022 vp, s. 52 ja HE 275/2022 vp, s. 17.
[30] Fredman – Rautio – Tolvanen – Viitanen: Esitutkinta- ja pakkokeinot (2025), s. 1099–1100.

fyysisestä asiasta tai tietoteknisessä laitteessa olevasta datan muodossa olevasta tiedosta. Kyse voi olla tarpeesta tarkastella esinettä tai laitetta tarkemmin esimerkiksi poliisin tiloissa tai vaihtaa vaarallinen esine tai aine vaarattomaan. Kyse voi olla myös haltuunotosta pakkokeinolain 7 luvussa tarkoitettua takavarikoimista tai jäljentämistä varten. Datan jäljentäminen edellyttää tyypillisesti edeltävää teknisen laitetarkkailun toimivaltuuden käyttöä.

Tarpeen arvioidaan kohdistuvan enimmäkseen esineiden (myös datan muodossa) jäljentämiseen tai vaarallisen esineen tai aineen vaihtamiseen vaarattomaan. Kyse voisi olla esimerkiksi rikossuunnitelman sisältämän asiakirjan valokuvaamisesta tai huumausainetta sisältävän paketin vaihtamisesta niin sanottuun valepakettiin. Viimeksi mainittu sisältäisi tilanteesta riippuen todennäköisesti paketin tilapäisen haltuunoton, jotta vaihtaminen valepakettiin olisi mahdollista tehdä. Joka tapauksessa lähtökohtaisesti kyse olisi sellaisista toimenpiteistä, jotka tulisi voida tehdä paljastamatta meneillään olevaa tiedonhankintaoperaatiota.

Pakkokeinolain 7 luvun 8 §:ssä säädetään haltuunotosta takavarikoimista ja asiakirjan jäljentämistä varten. Sääntelyn mukaan etsinnän yhteydessä saa ottaa haltuun esineen, omaisuuden tai asiakirjan takavarikoimista tai jäljentämistä varten. Haltuunotosta tehtävästä ilmoituksesta säädetään 9 §:ssä. Pääsääntönä on viipymättä tapahtuva ilmoitus sille, jonka luona esine, omaisuus tai asiakirja on otettu haltuun, jos hän ei ole ollut paikalla haltuunoton tapahtuessa. Pykälän 2 momentin mukaan ilmoituksen tekemistä voidaan pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöksellä siirtää enintään viikko haltuunotosta, jos tärkeä tutkinnallinen syy sitä vaatii. Sen jälkeen tuomioistuin saa mainitun virkamiehen pyynnöstä päättää ilmoituksen siirtämisestä enintään kaksi kuukautta kerrallaan. Ilmoitus on kuitenkin tehtävä viipymättä esitutkinnan päätyttyä.

Voimassa oleva sääntely mahdollistaa siten jälkikäteen ilmoitettavan haltuunoton ja jäljentämisen. Sääntelyn voidaan arvioida soveltuvan myös paikkatiedustelutilanteisiin. Pakkokeinolain 7 luvun sääntelyn lähtökohtana ei kuitenkaan ole kohdehenkilön tietämättä tehtävät toimenpiteet, vaan lähtökohtana on toimenpiteiden toimittamishetkeen sidottu ilmoittamisvelvollisuus, jota voidaan kuitenkin tietyissä määrin siirtää edellä mainitun 7 luvun 9 §:n 2 momentin mukaisesti. Koska paikkatiedustelussa olisi kyse jo lähtökohtaisesti kohdehenkilöltä salassa tapahtuvasta toiminnasta, 7 luvun sääntelyn ei sellaisenaan luontevasti tai ongelmitta sovellu niihin tilanteisiin, jolloin haltuunotto on välttämätöntä siitä syystä, että paikkatiedustelun kohteena olevassa tilassa on havaittu esine tai ainetta, jonka hallussapito on kriminalisoitua. Näissä tilanteissa tulee huomioida myös lain 5 luvun 47 §:n 1 momentissa säädetty mahdollisuus tietyin edellytyksin siirtää puuttumista muuhun kuin pakkokeinon perusteena olevaan rikokseen.

Koska haltuunoton ja jäljentämisen mahdollistaminen myös paikkatiedustelun yhteydessä arvioidaan tarpeelliseksi, perusteltuna pidetään asiasta erikseen säätämistä Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvussa.

2.2.5.7 Tekninen tutkinta paikkatiedustelun aikana

Paikkatiedustelun osalta on syytä huomioida myös tarve teknisen tutkinnan mahdollistamisesta. Rikosteknisten näytteiden taltiointia on esimerkiksi näytteiden ottaminen vaatteista, asunnon, paikan, asiakirjojen tai vaatteiden dokumentointi valokuvaamalla sekä jalkineiden jälkien taltiointi. Kyse voi olla rikoksen estämiseksi tarpeellisten näytteiden ottamisesta. Tarve voi liittyä myös esimerkiksi henkilön tunnistamiseen tilanteessa, jossa estettävään rikokseen liittyvän tuntemattoman henkilön tiedetään oleskelleen jossakin tilassa. Teknisen tutkinnan mahdollistaminen on katsottu perustelluksi myös paikkatiedustelun yhteydessä, mutta tarpeelliseksi ei ole arvioitu asiasta säätämistä erikseen, vaan toiminta lukeutuisi haltuunottoon tai jäljentämiseen paikkatiedustelun aikana.

2.3 Osallistuva tietolähde

2.3.1 Yleistä tietolähdetoiminnasta

Tietolähdetoiminnasta, tietolähdettä koskevien tietojen käsittelystä ja palkkion maksusta sekä tietolähteen ohjatun käytön edellytyksistä ja käytön päättämisestä säädetään Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvun 36 ja 36 a–b §:ssä. Lisäksi 14 §:n 2 momentin mukaan edellytyksenä tietolähteen ohjatulle käytölle on, että sillä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen estämiselle. Lain 36 §:n 1 momentin mukaan tietolähdetoiminnalla tarkoitetaan muuta kuin satunnaista luottamuksellista, Rajavartiolaitokselle laissa tutkittavaksi säädettyjen rikosten estämiseen ja selvittämiseen tai rajaturvallisuuden ylläpitämiseen liittyvien tehtävien hoitamiseksi merkityksellisten tietojen vastaanottamista rajavartio- ja muun viranomaisen ulkopuoliselta henkilöltä (*tietolähde*). Pykälän 2 momentin Rajavartiolaitos saa pyytää tähän tarkoitukseen hyväksyttyä henkilökohtaisilta ominaisuuksilta sopivaa, rekisteröityä ja tiedonhankintaan suostunutta tietolähdettä hankkimaan 1 momentissa tarkoitettuja tietoja (*tietolähteen ohjattu käyttö*). Pykälän 3 momentin mukaan tietolähteen ohjatussa käytössä tietoja ei saa pyytää hankittavaksi sellaisella tavalla, joka edellyttäisi viranomaiselle kuuluvien toimivaltuuksien käyttöä tai joka vaarantaisi tietolähteen tai muun henkilön hengen tai terveyden. Ennen tietolähteen ohjattua käyttöä tietolähteelle on tehtävä selkoa hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan sekä erityisesti hänelle lain mukaan sallitusta ja kielletystä toiminnasta. Tietolähteen turvallisuudesta on tarpeen mukaan huolehdittava tiedonhankinnan aikana ja sen jälkeen.

Lain 36 b §:ssä säädetään tietolähteen ohjatusta käytöstä päättämisestä. Pykälän 1 momentin mukaan Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö taikka tehtävään määrätty salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu pidättämiseen oikeutettu rajavartiomies päättää tietolähteen ohjatusta käytöstä.

Tietolähdetoimintaa koskeva sääntely ei anna tietolähteelle oikeutta osallistua rikolliseen toimintaan. Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 34 a §:ssä säädetään oikeudesta yksinomaan tietoverkossa tehtävään peitetoimintaan ja sen edellytyksistä. Lain 34 d §:n mukaan yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa suorittava rajavartiomies saa, 34 c §:ssä säädetyn rikoksentekokiellon estämättä, osallistuessaan järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan hankkia toimitiloja tai kulku- tai muita sellaisia välineitä, osallistua henkilöiden, esineiden tai aineiden kuljettamisen järjestämiseen, hoitaa taloudellisia asioita taikka avustaa rikollisryhmää muilla näihin rinnastettavilla tavoilla, jos säännöksessä mainitut edellytykset täyttyvät. Tietolähdetoiminnassa vastaava tarkoittaisi niin sanotun osallistuvan tietolähteen käyttöä eli tilannetta, jossa tiedonhankinta edellyttäisi esimerkiksi jonkin laittoman esineen tai aineen kuljettamiseen tai hankkimiseen liittyvässä tapauksessa tietolähteen osallistumista rikolliseen toimintaan Rajavartiolaitoksen ohjauksessa ja valvonnassa. Tämä ei ole voimassa olevan lain nojalla sallittua.

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 36 §:n 3 momentissa säädetään tietolähteen ohjatun käytön rajoituksista ja tiedonhankinnan toteuttamisesta muutenkin. Tietoja ei saa pyytää hankittavaksi sellaisella tavalla, joka edellyttäisi viranomaiselle kuuluvien toimivaltuuksien käyttöä tai joka vaarantaisi tietolähteen tai muun henkilön hengen tai terveyden. Kyseistä toimivaltuussääntelyä koskevissa poliisilain esitöissä on tarkennettu käytön rajoituksia seuraavasti (HE 224/2010 vp): ”Muu henkilö kuin virkamies ei voi käyttää viranomaisten toimivaltuuksia, ellei asiasta ole nimenomaisesti säädetty. Tietolähteelle ei ehdoteta annettavaksi oikeuksia perusoikeuksien ydinalueelle kohdistuvien toimivaltuuksien käyttöön. Tästäkin lähtökohdasta on selvää, että tietolähdettä ei voida käyttää viranomaisille annettujen toimivaltuuksien käyttöä koskevien rajoitusten kiertämiseen. Tämä todetaan myös eräissä EIT:n ratkaisuissa. Esimerkiksi kotietsintää

koskevien säännösten kiertäminen tietolähdettä käyttämällä ei olisi sallittua.[31] Sama koskee teknistä tarkkailua.[32] Poliisi ei voisi varustaa tietolähdettä kuuntelun tai katselun mahdollistavilla laitteilla."[33]

Edellä mainittujen esitöiden mukaan sallittua tietolähdetoiminnassa on kuitenkin se, että tietolähde suhteidensa johdosta liikkuu rikollisryhmän parissa tai tapaa entuudestaan tuntemiaan henkilöitä sekä keskustelee heidän kanssaan. Peitetoimintavaltuuden kiertämisestä taas olisi kysymys, jos tietolähde poliisin pyytämiä tietoja saadakseen joutuisi soluttautumaan sellaiseen rikollisryhmään, johon hän ei entuudestaan kuulu. Tällaiseen menettelyyn tietolähdettä ei saa ohjata eikä käyttää. Sallittua tiedonhankintaa esitöiden mukaan on myös esimerkiksi yhteyden muodostaminen valeostajan ja valeoston kohteen välille tai heidän tutustuttaminen toisiinsa. Tietolähde voi välittää myös tietoja tai toimia rajoitetusti vaikkapa tulkkina. Tätä toimintamahdollisuutta rajoittaa kuitenkin se, ettei poliisin tai tietolähteen toiminta saa johtaa siihen, että tietolähde toiminnallaan syyllistyy rikokseen. Esimerkiksi jo pelkästään yhteyden luominen huumausaineen myyjän ja valeostajan välillä voi olla tietolähteen kannalta arveluttavaa, koska tietolähteen toimintaa voidaan tällaisessa tilanteessa arvioida huumausainerikoksena tai avunantona siihen. Kyseisen rikoksen tunnusmerkistö kattaa laajalti erilaisia tekotapoja ja rangaistavan käyttäytymisen ala ulottuu laajalle. Rikosprovokaation välttämiseen liittyy se, että välihenkilöitä käyttäessään poliisin on lähtökohtaisesti toimittava passiivisesti niin, että tällainen henkilö ei tietolähdetoiminnassa syyllisty rikoksiin tai että tietolähde ei saa toista henkilöä ryhtymään rikoksiin.[34]

Esitöiden viittaus peitetoimintavaltuuden kiertämiseen ja soluttautumiseen liittyy nimenomaisesti poliisilain 5 luvun 28 §:ssä säädettyyn peitetoimintaan, jolla tarkoitetaan tiettyyn henkilöön tai hänen toimintaansa kohdistuvaa suunnitelmallista tiedonhankintaa käyttämällä soluttautumista, jossa tiedonhankinnan edellyttämän luottamuksen hankkimiseksi tai tiedonhankinnan paljastumisen estämiseksi käytetään vääriä, harhauttavia tai peiteltyjä tietoja tai rekisterimerkintöjä taikka valmistetaan tai käytetään vääriä asiakirjoja. Rajavartiolaitoksella on lain Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 34 a §:n mukaan oikeus yksinomaan tietoverkossa tehtävään peitetoimintaan. Esitöiden mukaan "puhekielessä soluttautumisella ymmärretään henkilön liittymistä organisaatioon tai muuhun ryhmään tarkoituksena hankkia tietoja sisältä päin tai vaikuttaa ryhmän toimintaan (HE 34/1999 vp). Soluttautuminen salataan kohteelta ja ulkopuolisilta."[35] Niin ikään esitöiden mukaan "(p)eitetoiminnan onnistumisen kannalta on tärkeää, että peitetehtävässä toimiva poliisimies kykenee saavuttamaan rikollisryhmän jäsenten luottamuksen, jotta voidaan saada riittävän yksityiskohtaista tietoa rikollisesta organisaatiosta ja rikollisesta toiminnasta kokonaisuudessaan. Onnistunut soluttautuminen edellyttää luottamuksen ja uskottavuuden hankkimista rikollisten keskuudessa. Peitepoliisin tulee voida luottamuksen saavuttaakseen oleskella rikollisten keskuudessa sekä osoittaa tarvittaessa toiminnallaan, että hän suhtautuu rikollisten toimintaan välinpitämättömästi ja jopa hyväksyvästi."[36]

Keskeistä tietolähdetoiminnassa on luottamussuhteen muodostaminen. Esimerkiksi peitellyssä tiedonhankinnassa ei ole kysymys soluttautumisesta eikä toimivaltuutta saa käyttää

[31] Allan v. Yhdistynyt kuningaskunta (5.11.2002).
[32] Van Vondel v. Alankomaat (25.10.2007), M.M. v. Alankomaat (8.4.2003) ja A. v. (Ranska 23.11.1993).
[33] HE 224/2010 vp, s. 125–126.
[34] HE 224/2010 vp, s. 126.
[35] HE 224/2010 vp, s. 115.
[36] HE 224/2010 vp, s. 48.

peitetoimintaa koskevan sääntelyn kiertämiseksi.[37] Voimassa olevan Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain mukaisesti peitetoiminnan määritelmän täyttävä soluttautuminen uusiin henkilöpiireihin edellyttää viranomaisille kuuluvien toimivaltuuksien käyttöä eli on siten tietolähteiltä kiellettyä myös osana tietolähteen ohjattua käyttöä. Toisaalta ilman soluttautumista ja luottamuksen rakentamista vuorovaikutuksessa tapahtuva tiedonhankinta on tietolähteelle sallittua osana tietolähteen ohjattua käyttöä. Tietolähdetoiminnassa ei myöskään soluttautumista tarvita, koska kyse on tietolähteen jo olemassa olevien sosiaalisten piirien ja tietojen hyödyntämisestä.

Osallistuvan tietolähteen käyttöä on aikaisemminkin arvioitu lainvalmistelussa, muun muassa pakkokeinolain muutostarpeiden tarkastelutyöryhmässä.[38] Tuolloin valmistelussa keskusteltiin mahdollisuudesta säätää osallistuvan tietolähteen käytöstä tietyissä tilanteissa, esimerkiksi tilanteessa, jossa tiedonhankinta edellyttäisi poliisin ohjauksessa toimivan tietolähteen osallistumista esimerkiksi jonkin laittoman esineen tai aineen kuljettamiseen tai näyte-erän hankkimiseen. Valmistelussa arvioitiin, että sääntely edellyttäisi tarkkarajaista, tapauskohtaista päätöstä ja välttämättömyyttä yksittäistapauksissa sekä että toimivaltuuden käytön tavoitteena olisi estää tai tutkia vakavia rikoksia tai tapahtumia. Työryhmän mietinnössä tehtiin asian osalta myös oikeusvertailu.[39] Parhaillaan eduskunnan käsittelyssä on pakkokeinolain 2 ja 10 luvun muuttamista koskeva hallituksen esitys (HE 98/2026 vp), jossa esitetään osallistuvan tietolähteen käytön toimivaltuuden lisäämistä pakkokeinolain 10 lukuun PTR-esitutkintaviranomaisten rikostutkintatoimivaltuuksien laajentamiseksi.

2.3.2 Sääntelytarpeen arviointi ja sääntelyn merkitys rikoksen estämisen kannalta

Tietolähdetoimintaa koskevan sääntelyn täydentämistarvetta osallistuvalla tietolähteen käytöllä ilmentää esimerkiksi tilanne, jossa tietolähteeltä kysytään hänen halukkuuttaan kuljettaa väärennetty asiakirja toiselle, mutta vielä yksilöimättömälle henkilölle. Tietolähde toimittaisi tiedon viranomaiselle, jolla olisi käytössään olevien tiedustelutietojen perusteella syytä olettaa, asiakirja liittyy suunniteltuun. Ihmissalakuljetukseen tai ihmiskauppaan, joka on tilattu internetissä tehtäväksi tuntemattoman tekijän toimesta. Ihmissalakuljettamisen estämiseksi viranomaisella olisi tarve sallia asiakirjan siirtäminen tietolähteen toimesta, mikä mahdollistaisi asiakirjan vastaanottajan tunnistamisen ja mahdollisesti muidenkin rikosten estämiseksi tarpeellisten tietojen hankkimisen. Luonnollisesti esimerkissä korostuu tarve suunnitella viranomaistoimintaa ja kontrolloida tapahtumaketjua siten, ettei asiakirjan kuljettaminen lisää riskiä henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen tapahtumiseksi tai aiheuta tietolähteelle vaaraa.

Yksittäisten rikosten estämiseksi tietolähde voisi esimerkiksi vuokrata tilan, jota aiotaan hyödyntää suunnitteilla olevan ihmiskaupan tai ihmissalakuljetuksen toteuttamisessa. Toistuvien ja jatkuvien rikosten osalta korostuisi rikollisen toiminnan keskeyttämisen ulottuvuus, jolloin kyse voisi olla siitä, että tietolähde osallistuisi väärennettyjen asiakirjojen hallussapitoon ja kuljettamiseen tai rahanvarojen siirtämiseen operaatioissa, jonka tavoitteena olisi esimerkiksi laajan ihmiskauppa- tai salakuljetuksen ja rahanpesukokonaisuuden estäminen ennalta. Säännöksen soveltamisen kannalta on olennaista havaita, että mitä vakavampi rikos on kyseessä, sitä tärkeämpää on pyrkiä estämään rikos ennalta. Näin ollen tekeillä olevaan rikokseen puuttumisen hallittu viivästyttäminen ja tiedonhankinnan jatkaminen voivat mahdollistaa rikoshankkeen taustalla olevan organisaation paljastamisen ja siten rikoksen estämisen pidemmälläkin aikajänteellä.

[37] HE 224/2010 vp, s. 104.
[38] Ks. tarkemmin mietintö OM 2022:1.
[39] Ks. tarkemmin tämän esityksen oikeusvertailu jaksossa 5.2.3.

Poliisilain, Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain ja pakkokeinolain estämistä ja selvittämistä koskevissa toimivaltuussäännöksissä on tiettyä päällekkäisyyttä, mikä ilmenee myös Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 2 §:n määritelmistä. Päällekkäisten toimivaltuuksien tilanteessa lopullinen valinta sovellettavan lain osalta voi perustua esimerkiksi siihen, katsotaanko estämis- vai selvittämisintressi painavammaksi. Toisaalta kuvattu päällekkäisyys puoltaa osallistuvan tietolähteen toimivaltuudesta säätämistä myös poliisi- ja Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalaissa.

Esimerkeissä kuvatut operaatiot eivät kuitenkaan ole nykysääntelyn valossa mahdollisia, koska tietolähde syyllistyisi väärennysaineiston hallussapitoon ja laittoman maahantulon järjestämiseen luovuttaessaan väärennetyn asiakirjan käytettäväksi maahantulon yhteydessä. väärennettyjä asiakirjoja kuljettaessaan ja hallussa pitäessään tietolähde syyllistyisi väärennysaineiston hallussapitoon. Myös rikoslain 32 luvussa kriminalisoidut rahanpesu ja sen törkeä tekomuoto täyttyvät lukuisilla eri tekotavoilla laittoman maahantulon ja ihmiskaupparikoksissa. Erityisesti järjestäytyneessä rikollisuudessa päätavoitteena on mahdollisimman suuren rikoshyödyn kerryttäminen ja sen ”tulouttaminen” rikollisesta toiminnasta vastuussa oleville henkilöille sekä muille toimintaan osallisille. Usein rikoshyödyn kautta on mahdollista selvittää myös rikolliseen toimintaan osalliset ja keskeyttää rikollinen toiminta. Nykysääntelyn puitteissa ei kuitenkaan ole mahdollista hyödyntää tietolähdetoimintaa tavalla, joka parantaisi viranomaisten mahdollisuuksia selvittää edellä mainittuja rikolliseen toimintaan liittyviä keskeisiä henkilöitä ja torjua rahanpesua. Osallistuvan tietolähteen käyttö rikoksen estämis- tai selvittämistarkoituksessa korostuu rahanpesurikosten kyseessä ollessa, koska siirrettävien varojen alkuperästä ei useinkaan ole esitutkinnan käynnistämisen edellyttämää selvitystä.

Ehdotetun Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 a luvun mukaista niin sanottua uhkaperusteista rikostiedustelua ja rikostiedustelukeinoja olisi tarkoitus kohdistaa erityisesti rikollisorganisaatioihin. Tällaisessa toiminnassa osallistuvan tietolähteen käytön merkitys korostuisi erityisesti tilanteissa, joissa rikollispiireissä toimiva tietolähde toimiakseen uskottavasti edistää organisaation toimintaa esimerkiksi vuokraamalla tiloja tai ajoneuvoja, kuljettamalla esineitä tai muilla näihin rinnastettavilla tavoilla. Toimien kytkentä rikolliseen toimintaan tai konkreettisiin rikoksiin ei välttämättä ole sillä tavoin ilmeinen kuin rikoksen estämisen tai paljastamisen ollessa kyseessä, mutta toiminnallisten ja eri henkilöiden turvallisuuteen kohdistuvien riskien hallitsemiseksi tällaisissa tilanteissakin saattaisi olla tapauskohtaisen harkinnan perusteella aiheellista tehdä toimivaltuuden käyttöä koskeva päätös. Luonnollisesti myös rikostiedustelukeinojen käytön yhteydessä voi olla välttämätöntä tukeutua osallistuvan tietolähteen avustaviin toimiin keinon toteuttamiseksi.

Osallistuvan tietolähteen käytön mahdollistaminen parantaisi viranomaisten toimintaedellytyksiä. Osallistuvan tietolähteen käyttö mahdollistaisi pistemäisissä tilanteissa paremman tilannekontrollin vähentämällä epävarmuustekijöitä ja mahdollistaisi paremman pääsyn rikostorjunnallisesti olennaiseen tietoon, millä olisi todennäköisesti useissa tapauksissa merkittäviäkin rikostorjunnallisia vaikutuksia. Sääntelytarvetta ilmentävissä esimerkkitapauksissa osallistuvan tietolähteen käytöllä pystyttäisiin tehokkaammin estämään ja paljastamaan vakavia rikoksia ja rikoskokonaisuuksia. Nykysääntelyn puitteissa vastaavan tiedon hankkiminen vaatii usein paljon resursseja sekä yleensä myös muiden perusoikeusherkkien salaisten tiedonhankintakeinojen pitkäaikaistakin käyttöä. Ilmeisenä riskinä on myös se, että rikosta ei pystytä estämään, millä voi useiden rikostyyppien osalta olla vakavia ja jopa lopullisia seurauksia rikoksen uhrille.

Vakavan rikollisuuden toimintamallien siirryttyä hierarkkisista rakenteista kohti mukautuvia rikollisverkostoja onkin kumppanuuksien havaitsemisessa korostunut yksittäisiin rikosketjuihin kuuluvien toimijoiden tunnistaminen. Ehdotetun sääntelyn lähtökohtana olisi, että osallistuvan tietolähteen toimet tukisivat toimijoiden tunnistamista ollen samalla osa tapahtumaketjua, joka toteutuisi joka tapauksessa riippumatta tietolähteen toimenpiteistä. Vaikka selvää on, että

osallistuvan tietolähteen käytön mahdollistaminen edesauttaisi tehokkaan rikostorjunnan toteutumista, on olennaista huomata, että kyse voisi olla tietolähteen osallistumisesta rikolliseen toimintaan, kuten avunannosta johonkin rikokseen. Esimerkkinä voidaan mainita tilanne, jossa tietolähde esimerkiksi siirtää jonkin pakkauksen, jonka sisällöstä ei ole tarkempaa tietoa, tai vuokraa tilan johonkin täsmentymättömään tarkoitukseen. Tällaisissa tilanteissa ratkaisu osallistuvan tietolähteen rikosvastuun ja sen poissulkemisen osalta tulisi tehdä varhaisemmassa vaiheessa kuin vasta esimerkiksi tietoisuuden perusteella syyteharkinnassa tai tuomioistuinkäsittelyssä.

Ehdotetulla sääntelyllä ei pyritä vähentämään tietolähteen rikosoikeudellista vastuuta tilanteissa, joissa tietolähde olisi ilman toimivaltaisen virkamiehen myötävaikutusta ajautunut tilanteeseen, joissa hänen on osallistuttava rikoksen tekemiseen joko oman turvallisuutensa vuoksi tai paljastumisensa estämiseksi. Keskeisenä tarkoituksena olisi siten tietolähteen toimintamahdollisuuksien laajentaminen tiukasti sidottuna toimivaltaisen viranomaisen ohjaukseen ja valvontaan.

Kuvailtu osallistuvan tietolähteen käytön toimivaltuus sisältäisi samanlaisia toimia kuin järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan ja valvottuun läpilaskuun osallistuminen osana peitetoimintaa, esimerkiksi henkilöiden, esineiden tai aineiden kuljettaminen tai taloudellisten asioiden hoitaminen rikollisryhmän toiminnan avustamiseksi. Peitetoiminnassa on kuitenkin kyse suunnitelmallisesta tiedonhankinnasta, joka tapahtuu hyödyntämällä soluttautumista eli henkilön liittymistä organisaatioon tai muuhun ryhmään tarkoituksena hankkia tietoja ryhmän sisältä käsin tai vaikuttaa ryhmän toimintaan. Kyse on usein hyvin pitkäaikaisesta ja resursseja vaativasta toiminnasta.

Peitetoiminta on kohdennettua, pitkäaikaista, soluttautumista edellyttävää toimintaa eikä osallistuvan tietolähteen käyttö toimivaltuutena korvaisi peitetoimintatoimivaltuutta. Osallistuvan tietolähteen käytön käyttöala olisi peitetoimintaa sattumanvaraisempi, koska tietolähdetoiminta on lähtökohtaisesti tietolähteenä toimivasta henkilöstä riippuvaista eli siitä onko esitutkintaviranomaisella tiedossa tehtävään soveltuvaa ja suostuvaa tietolähdettä. Peitetoimintaa toteuttavan poliisimiehen rikollisuuden sisäpiiristä hankkima tieto on myös luotettavampaa kuin tietolähdetoiminnan keinoin saatava tieto.

Voimassa olevaa järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan ja valvottuun läpilaskuun osallistumista osana yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa koskevaa pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että se olisi olennaisilta osin yhdenmukainen osallistuvan tietolähteen käyttöä koskevan sääntelyn kanssa. Vastaavaa muutosta esitetään myös pakkokeinolain 10 luvun 29 §:ään, koska osallistuvan tietolähteen käytöstä on hallituksen esityksessä HE 98/2026 vp ehdotettu säädettäväksi myös pakkokeinolaissa.

Osallistuvan tietolähteen käytöllä saatavien tietojen perusteella voitaisiin myös kohdentaa tarkemmin muita salaisia tiedonhankinta- ja pakkokeinoja, millä olisi tehokkuusnäkökulmien lisäksi perusoikeusmyönteisiä vaikutuksia, kun esimerkiksi muiden perusoikeuksiin merkittävästikin puuttuvien salaisten tiedonhankintakeinojen käyttöajat ja -tarpeet voisivat vähentyä.

Rikostorjunnan kokonaisuuden kannalta on olennaista huomata, että tietolähdetoiminnan tuottama tieto on erityisesti Suomessa hyvin rikoslajineutraalia. Tietolähteillä on usein tietoa, joka liittyy kaikkien PTR-viranomaisten toiminta-alueille. Esimerkkinä voidaan käyttää ulkomaista rikollisryhmää, jonka jäsenet saapuvat Suomeen tilanteesta riippuen vastaanottamaan huumausaine-eriä, kuljettamaan huumausaineiden prekursoreita, tekemään väkivaltaista velanperintää tai kuljettamaan rahavaroja maasta pois. Tämänkaltaisen ryhmän toiminnasta tietoa antava tietolähde tuottaa tietoa huumausaineiden salakuljetuksesta, rahanpesusta, huumausaineiden

valmistamisesta, henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista tai ihmiskaupasta, sekä toteutuneista että suunnitelluista ja valmistelluista rikoksista. Koska viranomaisilla on yhteisesti sovitut tiedonvälityskanavat muiden viranomaisten tehtävien kannalta merkityksellisen tiedon jakamiseen, tukisi ehdotettu toimivaltuuksien kehittäminen muidenkin viranomaisten toimintaa.

Tietolähdetoiminnan kautta on saatavissa sellaista yksityiskohtaista ja reaaliaikaista tietoa, jota on vaikea ja osin jopa mahdotonta hankkia muilla salaisilla tiedonhankinta- tai pakkokeinoilla. Säätämällä osallistuvan tietolähteen käytön toimivaltuudesta annetaan Rajavartiolaitokselle riittävän kattavat ja välttämättömät toimivaltuudet kokonaisvaltaiseen tietolähdetoimintaan (tietolähteiden ohjattu käyttö ja osallistuvan tietolähteen käyttö) rikosten estämiseksi. Osallistuvan tietolähteen käytölle säädettävän päätöksentekorakenteen olisi perusteltua tukea käytännön operatiivista toimintaa, mistä syystä tietolähteen käyttöön liittyvät päätökset olisi perusteltua tehdä Rajavartiolaitoksessa, jolla olisi myös korostettu tietolähteen turvallisuuden huolehtimisvelvollisuus.

2.3.3 Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksien käytön tukeminen avustavilla toimilla

Tarkoin Rajavartiolaitoksen ohjeisiin ja valvontaan perustuvan rikolliseen toimintaan osallistumisen lisäksi tarpeellista olisi, että tietolähde voisi tukea viranomaisten toimivaltuuksien käyttöä käytännön toimintaan liittyvillä avustavilla toimilla. Kyse voisi olla esimerkiksi teknisessä tarkkailussa tai kuuntelussa käytettävän laitteen viemisestä johonkin määrättyyn kohteeseen tai viranomaisen toimesta tapahtuvan asennuksen mahdollistaminen jollakin toimilla. Tietolähde ei näissäkään tilanteissa tulisi toteuttamaan tiedonhankintakeinoa, vaan esimerkiksi laitteen tekninen hallinta, sen toiminnan ohjaaminen, tallenteiden tarkastaminen ja arviointi toimenpiteen keskeyttämisestä säilyisivät viranomaisella.

Osallistuvan tietolähteen hyödyntämisessä olisi edellä todetusti kyse viranomaiselle kuuluvien toimivaltuuksien käyttömahdollisuuksien tapauskohtaisesta laajentamismahdollisuudesta, kun kyse olisi pääsystä sellaisiin tiloihin tai paikkoihin taikka ryhmiin, joihin viranomaisen henkilöstöllä ei olisi mahdollisuutta päästä. Luonnollisesti lähtökohtana olisi, että käytettävien muiden salaisten tiedonhankintakeinojen osalta niistä säädetyt edellytykset tulisi erikseen myös täyttyä eikä osallistuvan tietolähteen käyttöä voisi käyttää viranomaisten toimivaltuuksien kiertämiseen.

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 36 §:n 3 momentissa säädetään tietolähteen ohjatun käytön rajoituksista ja tiedonhankinnan toteuttamisesta muutenkin. Edellä on tarkemmin selostettu poliisilain esitöitä ohjatun tietolähdetoiminnan käytön rajoituksista. Voimassa olevassa Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalaissa keskeisiä elementtejä sallitun ja kielletyn ohjatun tietolähdetoiminnan osalta ovat, että muu henkilö kuin virkamies ei voi käyttää viranomaisten toimivaltuuksia, ellei asiasta ole nimenomaisesti säädetty, tietolähdettä ei voida käyttää viranomaisille annettujen toimivaltuuksien käyttöä koskevien rajoitusten kiertämiseen eikä Rajavartiolaitoksen tai tietolähteen toiminta saa johtaa siihen, että tietolähde toiminnallaan syyllistyy rikokseen.

Kielletyn ja sallitun rajan osalta suhteessa viranomaisille kuuluvien toimivaltuuksien käyttämiseen on huomioitava, että kyse on nimenomaisesti rajoituksesta toimivaltuuksien käyttämiseen liittyen, ei koskien niiden toteuttamiseksi tarvittavia välttämättömiä toimenpiteitä. Esimerkiksi kiellettyä olisi kotietsinnän suorittaminen tietolähteen toimesta tai tietojen hankkiminen soluttautumalla sellaiseen rikollisryhmään, johon hän ei entuudestaan kuulu (peitetoiminta) taikka asuntokuuntelun suorittaminen. Sanotusta huolimatta toimivaltuuksien käytön tukemiseksi tehtävistä toimista on perusteltua säätää nimenomaisella säännöksellä, sillä toimivaltuuden käyttöä tukiessaan tietolähde saattaisi esimerkiksi syyllistyä avunantoon rikoslain 24 luvun 5 §:ssä kriminalisoituun salakuunteluun. Rikosvastuu poistuu, jos kyse on ollut laissa säädetyn

toimivaltuuden asianmukaisesta käytöstä. Tietolähdettä ei myöskään voida käyttää viranomaisille annettujen toimivaltuuksien käyttöä koskevien rajoitusten kiertämiseen. Näin ollen Rajavartiolaitos ei myöskään voisi varustaa tietolähdettä kuuntelun tai katselun mahdollistavilla laitteilla, ellei kyse sitten olisi tietolähteen turvallisuuden varmistamisesta. Kuuntelun tai katselun osalta kyse olisi esimerkiksi teknisestä kuuntelusta tai teknisestä katselusta, joista säädetään Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvussa erikseen.

Toimivaltuuksien käyttämisen mahdollistamisen suhteen tilanne on edellä mainittu eli tiettyyn pisteeseen asti toimivaltuuksien käyttämistä edistävät toimet voisivat olla sallittuja, mikäli siitä olisi erikseen laissa säädetty. Tyypillisesti kyse voisi olla esimerkiksi kuuntelulaitteiden sijoittamisesta tiettyyn paikkaan.

2.3.4 Sääntelytarpeen keskeiset elementit

Osallistuvan tietolähteen käytöllä tarkoitetaan ennen toimenpiteisiin ryhtymistä tehtyyn asianmukaiseen päätökseen perustuvaa salaista tiedonhankintakeinoa, jossa tietolähde Rajavartiolaitoksen ohjauksessa ja valvonnassa suorittaa tarkoin määriteltyjä toimenpiteitä, jotka voivat täyttää rikoksen tunnusmerkistön, tai tukee yksittäisillä toimilla viranomaisen toimivaltuuden käytön toteuttamista. Luonnollisesti myös perusoikeuksien turvaamisesta ja muusta sääntelystä johdettavat rajoitukset sekä velvollisuudet kohdistuisivat lähtökohtaisesti kyseistä toimivaltuutta käyttävään viranomaiseen.

Vaikka tiedonhankinnassa hyödynnettäisiin osallistuvaa tietolähdettä, kyse olisi Rajavartiolaitoksen käyttämästä toimivaltuudesta ja kansalaisten oikeusasemaan kajoava julkisen vallan käyttö toteutettaisiin Rajavartiolaitoksen toimesta ja päätöksellä. Kyse ei siis olisi tietolähteen omasta, itsenäiseen harkintavaltaan perustuvasta toiminnasta, vaan toiminta olisi viranomaisen toimesta tarkoin ohjattua, suunniteltua ja valvottua. Vastaavasti tietolähteen toiminta olisi siten osa Rajavartiolaitoksen toimintaa, minkä vuoksi tietolähteen toiminnan rikosoikeudellisen ja valtiosääntöoikeudellisen arvioinnin lähtökohtana olisi se, että säädetään uudesta Rajavartiolaitoksen toimivaltuudesta. Sääntelyssä olisi siten kyse oikeudesta hyödyntää tietolähdettä Rajavartiolaitoksen toimivaltuutena.

Osallistuvan tietolähteen käyttö voisi käynnistyä kyseisen tietolähteen toimittaman tai Rajavartiolaitoksen muutoin saaman tiedon perusteella. Ensin mainituissa tilanteissakaan kyse ei olisi tietolähdelähtöisestä toiminnasta, vaan keinon käyttöön liittyvä päätöksenteko ja tarvearviointi tapahtuisi tällöinkin Rajavartiolaitoksen toimesta sen toiminnan tavoitteiden näkökulmasta. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että rikostorjunnallinen tiedontarve on tunnistettu jo aiemmin ja auenneeseen tiedonhankintamahdollisuuteen reagoitaisiin Rajavartiolaitoksen toimesta. Osallistuvan tietolähteen käyttö olisi luonteeltaan kuitenkin jossakin määrin reaktiivisempaa kuin esimerkiksi peitetoiminnassa tapahtuva soluttautuminen rikollispiireihin.

Edellä kerrottuun viitaten pidetään perusteltuna, että tietolähde voisi osana osallistuvan tietolähteen käyttöä Rajavartiolaitoksen ohjauksessa laajentaa sosiaalista piiriään tiedonhankintatarkoituksessa, mikäli laajentaminen ei edellä mainitusti kuitenkaan tarkoittaisi luottamuksellisten suhteiden rakentamista soluttautumistarkoituksessa. Toisin sanoen uusienkin tuttavuuksien luottamusta voitaisiin pyrkiä hankkimaan siinä määrin kuin se olisi tarpeen osallistuvan tietolähteen käyttöä koskevassa päätöksessä määritetyn yksittäisen toimenpiteen suorittamiseksi. Sallitun ja kielletyn rajana olisi kuitenkin se, että tiedonhankintaa tukeva toiminta, tässä tapauksessa uusien tuttavuuksien hankkiminen, tapahtuisi ilman soluttautumiseksi katsottavaa luottamuksen rakentamista pidättäytyen lyhytkestoisen, tarkoin määritetyn toimenpiteen turvallisen toteuttamisen edellyttämän vuorovaikutuksen piirissä. Tällainen tiedonhankintaa valmisteleva

sosiaalisen piiriin laajentaminen vastaisi tietolähteen ohjatun käytön tilannetta, jossa kuvattu toiminta on jo mahdollista.

Toiminnallisesti lähtökohtana pidettäisiin sitä, että taktiset toimintamallit valittaisiin niin, että osallistuvan tietolähteen käyttö voitaisiin toteuttaa tietolähdettä vaarantamatta ja siten, että tietolähteen itsenäinen harkinta- ja päätöksentekovalta olisi lähes olematonta lukuun ottamatta tavanomaiseen ihmisten väliseen kanssakäymiseen kuuluvaa toimintaa. Joka tapauksessa Rajavartiolaitoksella on jo nyt korostettu velvollisuus huolehtia tietolähteiden turvallisuudesta erityisesti tietolähteen ohjatun käytön tilanteissa eikä nyt ehdotetun sääntelyn osalta olisi tarkoituksena tehdä tähän lähtökohtaan merkittäviä muutoksia muuten kuin tietolähteen turvallisuutta parantavassa mielessä.

Korostetusta tietolähteen turvallisuuden huolehtimisvelvollisuudesta säädetään Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 36 §:n 3 momentissa, jonka mukaan tietolähteen ohjatussa käytössä tietoja ei saa pyytää hankittavaksi sellaisella tavalla, joka vaarantaisi tietolähteen tai muun henkilön hengen tai terveyden ja tietolähteen turvallisuudesta on lisäksi tarpeen mukaan huolehdittava tiedonhankinnan aikana ja sen jälkeen. Vastaavasta velvollisuudesta säädetään pakkokeinolain 10 luvun 39 §:n 3 momentissa ja poliisilain 40 §:n 3 momentissa. Poliisilain esitöissä ei tarkemmin selosteta, mitä tietolähteen turvallisuudesta huolehtiminen konkreettisesti tarkoittaisi. Esitöissä kuitenkin todetaan, että poliisi ei voisi varustaa tietolähdettä kuuntelun tai katselun mahdollistavilla laitteilla, mutta kielto on suhteessa sallittuun ja kiellettyyn toimintaan eikä sitä liene tarkoitettu otettavaksi huomioon tietolähteen turvallisuudesta huolehdittaessa.[40] Kiellon tarkoituksena on siten estää muiden salaisten tiedonhankintakeinojen edellytysten kiertäminen, ei estää tietolähteen turvallisuudesta huolehtimista.

Osallistuvan tietolähteen käytön sääntelytarvetta arvioitaessa on otettava huomioon voimassa oleva sääntely tietolähdetoiminnasta sekä toimivaltuussääntely, joka koskee yksinomaan tietoverkossa suoritettavaa peitetoimintaa ja erityisesti erilliseen päätökseen perustuvaa osallistumista järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan ja valvottuun läpilaskuun yksinomaan tietoverkossa suoritettavan peitetoiminnan yhteydessä. Ehdotetun sääntelyn yhteys tietolähdetoimintaan on ilmeinen, koska esityksessä pidetään perusteltuna osallistuvan tietolähteen käytön mahdollistamista osana tietolähteen ohjattua käyttöä. Peitetoimintatoimivaltuuden suhteen on otettava huomioon sääntelyiden tietynasteinen yhtenäisyys, esimerkiksi rikolliseen toimintaan liittyvän osallistumisen osalta, mutta toisaalta myös se, että peitetoimintatoimivaltuuteen liittyvä soluttautuminen ei ole mahdollista tietolähdetoiminnassa, kuten edellä on kerrottu. Tarkoituksenmukaisena pidetäänkin osallistuvaa tietolähdettä koskevan sääntelysystematiikan vastaavanlaisuutta joiltakin osin suhteessa peitetoiminnasta säädettyyn, esimerkiksi toimintaan osallistumisen, käyttöä koskeva esityksen ja suunnitelman sekä jossain määrin päättämisen osalta. Toisaalta toimivaltuuksien erilaisuuden vuoksi perusteltuna pidetään myös tiettyä eroavaisuutta sääntelyissä. Myös mainittuja peitetoimintatoimivaltuuden käyttöön liittyviä Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain ja pakkokeinolain säännöksiä ehdotetaan vähäisessä määrin muutettavaksi. Yksinomaan tietoverkossa tehtävässä peitetoiminnassa on kyse suunnitelmallisesta tiedonhankinnasta käyttämällä soluttautumista, mikä on kiellettyä tietolähdetoiminnassa. Soluttautumisessa on kyse pitkäkestoisesta luottamuksen hankkimisesta ja sen rakentamisesta käyttäen vääriä tietoja ja erehdyttämistä.

Tietolähdetoiminta, mukaan lukien ehdotettava osallistuvan tietolähteen käyttö, eroaa yksinomaan tietoverkossa suoritettavasta peitetoiminnasta esimerkiksi keinojen luonteen kannalta, eikä tietolähdetoiminnan käyttämistä (ml. tietolähteen ohjattu käyttö) ole sidottu edellä

[40] HE 224/2010 vp, s. 125.

mainittuun välttämättömyysvaatimukseen. Tietolähdetoimintaa, mukaan lukien osallistuvan tietolähteen käyttö, voidaan pitää vaikutuksiltaan kevyempänä keinona kuin peitetoimintaa, koska se ei perustuisi soluttautumiseen vaan tietyn henkilön jo olemassa olevien sosiaalisten kontaktien ja tiedonsaanti- ja toimintamahdollisuuksien hyödyntämiseen. Kyse ei siis ole toimenpiteestä, joka puuttuu rikoksen estämisen tai paljastamisen kohteena oleviin henkilöihin yhtä merkittävässä määrin kuin peitetoiminta. Tästä syystä perusteltuna pidetään sitä, että vaikka tietyiltä osin osallistuvan tietolähteen käyttöä koskeva sääntelyn vastaavuus peitetoiminnasta säädetyn kanssa on tarkoituksenmukaista, sitä koskisi erilainen ja eritasoinen päätöksentekomenettely ja toimivaltuutena sen käyttöä ei olisi sidottu tiettyyn vakavuuskynnyksen mukaiseen perusterikoslistaukseen.

2.3.5 Osallistuminen rikolliseen toimintaan ja tietolähteen rikosoikeudellinen vastuu

Yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan osalta Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 34 c §:ssä säädetään rikoksentekokiellosta. Sen mukaan yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa suorittava rajavartiomies ei saa tehdä rikosta eikä aloitetta rikoksen tekemiseen.

Tässä esityksessä muutettavaksi ehdotettavassa 34 d §:ssä puolestaan säädetään järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan ja valvottuun läpilaskuun osallistumisesta. Pykälän mukaan 34 c §:n rikoksentekokiellon estämättä, peitetoimintaa suorittava rajavartiomies saa osallistuessaan järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan hankkia toimitiloja tai kulku- tai muita sellaisia välineitä, osallistua henkilöiden, esineiden tai aineiden kuljettamisen järjestämiseen, hoitaa taloudellisia asioita taikka avustaa rikollisryhmää muilla näihin rinnastettavilla tavoilla, jos erittäin pätevin perustein voidaan olettaa, että: (1) toimenpide tehdään ilman hänen myötävaikutustaankin, (2) rajavartiomiehen toiminta ei aiheuta vaaraa tai vahinkoa kenenkään hengelle, terveydelle tai vapaudelle taikka merkittävää vaaraa tai vahinkoa omaisuudelle, ja (3) avustaminen edistää merkittävästi peitetoiminnan tavoitteen saavuttamista. Lisäksi pykälän 3 momentin mukaan yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa suorittava rajavartiomies saa osallistua 37 §:ssä tarkoitetun valvotun läpilaskun kohteena olevan toimituksen järjestämiseen, jos osallistuminen edistää merkittävästi läpilaskun tavoitteen saavuttamista.

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 34 d §:n 1 ja 2 momentissa on kyse toimivaltuussääntelyn muotoon kirjoitetusta säännöksistä, jotka sääntelevät sitä, mitä yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa suorittava rajavartiomies saa säännöksissä tarkemmin määritellyissä tilanteissa ja edellytyksillä tehdä.[41] Erityisesti 34 d §:n 1 momentin sanamuoto viittaa etukäteiseen ja suunnitelmalliseen arvioon ja harkintaan, minkä lisäksi 34 d §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan edellytetään, että toimenpiteen suorittamishetkellä erittäin pätevin perustein voidaan olettaa, että toimenpide tehdään ilman rajavartiomiehen myötävaikutustakin. Toimenpiteiden hyväksyttävyyttä tuleekin lähtökohtaisesti ja mahdollisuuksien mukaan arvioida jo ennen toiminnan aloittamista, kun päätöstä tiedonhankintakeinon käytöstä valmistellaan.[42]

Osallistuvan tietolähteen käytön osalta lähtökohtana on pidettävä sitä, että mikäli tietolähde toimisi toisin kuin hänet on ohjeistettu tekemään esimerkiksi osallistumalla kiellettyä ainetta suunniteltua suuremman erän tai olennaisesti vaarallisemman aineen kuljettamiseen taikka ryhtymällä myymään siirrettäväksi tarkoitettua erää, taikka muuten perustuen omaan harkintaansa ja päätökseen osallistuisi rikolliseen toimintaan, hän olisi rikosoikeudellisessa vastuussa toimistaan. Näissä tilanteissa rikosvastuun mahdollisessa rajaamisessa sovellettaisiin rikoslain 4 luvun vastuuvapausperusteita koskevaa sääntelyä (kieltoerehdys, oikeuttamisperusteet,

[41] Ks. poliisilain osalta HE 275/2022 vp, s. 21.
[42] Ks. poliisilain osalta HE 275/2022 vp, s. 20. Ks. myös HE 224/2010 vp, s. 117–118.

anteeksiantoperusteet). Tietolähteen rikosvastuuta voisi rajata esimerkiksi se, että aineiden määrän, laadun tai vaarallisuuden osalta ennakkotieto ei ole ollut riittävän täsmällistä. Toisaalta on huomioitava, että ohjauksen vastainen toiminta voi valvonnasta huolimatta paljastua vasta pitkän ajan kuluttua (esim. laboratorionäytteistä). Joka tapauksessa selvää on, että osallistuvan tietolähteen käyttäminen tulisi perustua ennakolta tarkoin suunniteltuun ja ohjattuun poliisitoimintaan.

Mikäli riittävän tarkkaan tietoon perustuva ennakoitu, suunniteltu ja ohjattu tietolähteen osallistuva toiminta ei olisi mahdollista, keinoa ei saisi käyttää. Suunnitellun ja ohjatun viranomaistoiminnan vaatimus ei poistu mahdollisissa operatiivisissa kiiretilanteissakaan. Toiminnan tulisi siten aina perustua Rajavartiolaitoksen harkinta- ja päätösvaltaan – sikäli kuin kyse ei ole tietolähteen suostumukseen liitännäisestä harkinta- ja päätöksentekovallasta – eikä tietolähteellä tulisi lähtökohtaisesti olla juurikaan itsenäistä toimivaltaa oman toimintansakaan osalta, ellei kyse ole operaation kuluessa ilmaantuvista tietolähteen turvallisuuteen merkittävästi vaikuttavista, yllättävistä muutoksista. Rajavartiolaitoksen ohjeiden vastainen toiminta tulisi kuitenkin lähtökohtaisesti olla edelleenkin rikosoikeudellisesti rangaistavaa, mikäli se täyttää jonkin rikoksen tunnusmerkistön.

Esityksessä arvioidaan, että tietolähdetoiminnassa tietolähteen toiminta ei ole perustuslain 124 §:ssä tarkoitettua julkinen hallintotehtävä, julkisen vallan käyttöä tai merkittävää julkisen vallan käyttöä. Täten myöskään tietolähteeseen ja hänen toimintaansa ei liity virkavastuuta. Tietolähdetoiminnassa on kyse viranomaisen toimivaltuudesta, joka puolestaan on perustuslain 124 §:ssä tarkoitettua julkisen vallan käyttöä ja johon ulottuu virkavastuu. Edellä mainitusti myös osallistuvan tietolähteen käytössä olisi kyse viranomaisten harkinta- ja päätöksentekovaltaan perustuvasta toimivaltuuksien käyttämisestä. Osallistuvan tietolähteen toimet olisivat jokaisessa tilanteessa ainoastaan Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksien käyttöön liittyviä luonteeltaan avustavia toimia, joissa ei kuitenkaan olisi kyse julkisesta hallintotehtävästä tai julkisen vallan käyttämisestä. Myös virkavastuun osalta kyse olisi yksinomaan toimivaltuutta käyttävälle viranomaiselle kuuluvasta vastuusta, joka ei itsenäisenä vastuuna ulottuisi itse tietolähteeseen, vaan osallistuvan tietolähteen käyttö sisältyisi kokonaisuudessaan viranomaisen toiminnan kattavaan virkavastuuseen.

2.3.6 Rikosprovokaatio

Oikeusturvaan ja oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin kytkeytyvät näkökulmat korostuvat erityisesti arvioitaessa osallistuvan tietolähteen käyttöä rikosprovokaation näkökulmasta. Rikosprovokaation kielto kohdistuu erityisesti virkamiehiin ja rajavartiomiehen osalta siitä säädetään Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 34 c §:ssä ja pakkokeinolain 10 luvun 28 §:ssä. Rikosprovokaation kieltoa tulee arvioida itsenäisesti suhteessa rikoslain 5 luvun 5 §:ssä säänneltyyn yllytykseen. Poliisilain ja pakkokeinolain säännösten mukaan peitetoimintaa suorittava poliisimies ei saa tehdä rikosta eikä aloitetta rikoksen tekemiseen. Poliisilain esitöiden mukaan ”(r)ikosprovokaation välttämiseen liittyy se, että välihenkilöitä käyttäessään poliisin on lähtökohtaisesti toimittava passiivisesti niin, että tällainen henkilö ei tietolähdetoiminnassa syyllisty rikoksiin tai että tietolähde ei saa toista henkilöä ryhtymään rikoksiin.”[43]

Kyse on viranomaiseen kohdistuvasta velvoitteesta, mikä osallistuvan tietolähteen toimivaltuuden kannalta tarkoittaa sitä, että viranomaisen tulisi suunnitella ja ohjeistaa osallistuvan tietolähteen toiminta siten, ettei tämä osana keinon käyttöä tekisi aloitetta rikoksen tekemiseen. Sinänsä on mahdollista, että huolellisesti sallitun riskin puitteissa toimittaessakin tapahtuisi

[43] HE 224/2010 vp, s. 126. Vastaavasti todetaan pakkokeinolain esitöissä. Ks. HE 222/2010 vp, s. 348.

rikosprovokaatio, mutta tällainen tilanne tulisi arvioitavaksi ensisijaisesti hyödyntämiskieltojen eikä virkavastuun tai ylipäätään toimivallan käytön moitittavuuden kannalta. Jos virkamies sitä vastoin on ottanut kielletyn tai ennakolta hankalasti hallittavan riskin rikosprovokaation tapahtumisesta ja rikosprovokaatio tapahtuu, vastaisi hän yksin tapahtuneesta virheestä, jos tietolähde on toiminut ohjeiden ja käskyjen mukaisesti.

Kotimaisessa oikeuskäytännössä ainakin Helsingin hovioikeuden 15.12.2021 antamassa ratkaisussa (R 20/1689, 21/153909) on arvioitu tietolähteen käyttöä osallistuvassa roolissa. Tapauksessa oli kyse todisteiden hyödyntämiskiellosta huumausaineiden maahantuontia koskeneessa tapauksessa, jonka esitutkinnassa Alankomaissa oli ollut mukana ”rikollinen siviilisoluttautuja”. Alankomaissa oli tehty myös poliisin peitetoimintaa. Hovioikeuden ratkaisun liitteenä olevasta käräjäoikeuden ratkaisusta ilmenee, että rikollisen siviilisoluttautujan rooli näytti rajoittuneen poliisisoluttautujan ja erään vastaajan esittelyyn sekä huumausainelastin kuljettamiseen Alankomaista Saksan rajalle. Hovioikeus katsoi, että todisteet oli hankittu lainvastaisesti, koska ne oli saatu käyttämättä oikeusapumenettelyä ja tutkintamenetelmällä, joka ei ole Suomen lain mukaan sallittu. Todisteita ei määrätty hyödyntämiskieltoon, koska kysymys oli toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa käytössä olevasta tutkintamenetelmästä. Todisteita ei määrätty hyödyntämiskieltoon myöskään rikosprovokaatioväitteen perusteella. Tältä osin hovioikeus totesi, että ”[k]äräjäoikeuden selostamin tavoin esitutkintaviranomainen tai sen puolesta toimiva ovat esitetyn selvityksen mukaan liittyneet jo meneillä olevaan toimintaan. Asiassa saadusta selvityksestä ei myöskään ilmene, että esitutkintaviranomainen tai sen puolesta toimiva välikäsi olisivat vaikuttaneet N:n tahdonmuodostukseen.” Hovioikeus viittasi myös rikosprovokaatiota koskeviin käräjäoikeuden tuomion perusteluihin, joissa on hyödyntämiskiellon osalta todettu, että huumausaineen määrä, laatu, kuljetuksen hinta ja maksujärjestelyt ovat joko olleet suunniteltuna ennen rikollisen siviilisoluttautujan mukaantuloa tai niistä on päättäneet muut tahot. Käräjäoikeuden ratkaisun, jonka hovioikeus hyväksyi perusteluineen, mukaan ”[r]ikos ei siten ole käynnistynyt poliisin aloitteesta, vaan poliisi on liittynyt mukaan jo meneillään olevaan rikolliseen toimintaan, joka olisi toteutunut ilman viranomaisten myötävaikutusta.” Vastaajiin ei ollut kohdistunut rikosprovokaatiota.

Tietolähdetoiminnassa erityisesti tietolähteen ohjattu käyttö ja osallistuvan tietolähteen käyttö sisältävät riskin rikosprovokaatiosta, koska näissä tilanteissa Rajavartiolaitos ohjaa tietolähteen toimintaa. Niin sanotussa tavallisessa tietolähdetoiminnassa riski on vähäisempi, sillä siinä on kyse passiivisesta tietojen vastaanottamisesta. Voimassa olevasta tietolähdetoimintaa koskevasta sääntelystä ei säädöstekstitasolla nimenomaisesti ilmene rikosprovokaatiokielto, mutta Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 36 §:n 3 momentin mukaan muun ohella ennen tietolähteen ohjattua käyttöä tietolähteelle on tehtävä selkoa hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan sekä erityisesti hänelle lain mukaan sallitusta ja kielletystä toiminnasta.

Rikosprovokaatiokielto ilmenee poliisilain esitöistä, joissa EIT:n oikeuskäytäntöön viitaten todetaan, että rikosprovokaation välttämiseen liittyy se, että välihenkilöitä käyttäessään poliisin on lähtökohtaisesti toimittava passiivisesti niin, että tällainen henkilö ei tietolähdetoiminnassa syyllisty rikoksiin tai että tietolähde ei saa toista henkilöä ryhtymään rikoksiin.[44] EIT:n oikeuskäytännön perusteella rikosprovokaationa pidetään myös toimia, joiden seurauksena jokin rikos muuttuu olennaisesti vakavammaksi. Tällaisesta voi olla kysymys esimerkiksi tilanteessa, jossa huumausaineiden hallussapito muuttuu viranomaisten toimien seurauksena huumausaineiden

[44] HE 224/2010 vp, s. 126. Ks. esim. Vanyan v. Venäjä (15.12.2005) ja Ramanauskas v. Liettua (5.2.2008).

välittämiseksi.[45] Toisaalta EIT näyttäisi arvioidessaan rikosprovokaation tapahtumista antaneen painoarvoa kohdehenkilön rikoshistorialle.[46]

Perusteltuna pidetään, että osallistuvan tietolähteen säännöksistä ilmenisi rikosprovokaatiokielto. Vaikka edellä mainitusti rikosprovokaatiokielto koskee myös tietolähteen ohjattua käyttöä, osallistuvan tietolähteen käytön osalta pidetään perusteltuna myös erikseen nimenomaisesti säätää siitä, että toimivaltuuden käyttö on sallittua, jos erittäin pätevin perustein voidaan olettaa, että toimenpide (esimerkiksi aineen tai esineen kuljettaminen) tehdään ilman tietolähteen myötävaikutusta. Tämä katsotaan myös riittäväksi EIT:n oikeuskäytännön kannalta, jossa korostetaan toimintaan liittyvin rajojen selvyyttä suhteessa rikosprovokaatioriskiin.[47]

2.3.7 Ulkomainen lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

Ruotsissa ei ole säädetty laissa erikseen tietolähdetoiminnasta, sen määritelmästä tai tietolähdetoiminnan edellytyksistä. Poliisin ohjatussa käytössä toimivien tietolähteiden hyödyntäminen rikosten tutkinnassa on kuitenkin mahdollista poliisilain (Polislag) yleisten säännösten nojalla. Lisäksi Ruotsissa poliisi on laatinut tietolähdetoiminnasta menettelytapaohjeet, joissa kuvataan tarkemmin muun muassa tietolähdetoiminnan järjestämistä ja menettelyä. Tarpeellisuus- ja suhteellisuusperiaate ovat keskeisessä asemassa ja ne ohjaavat yleisesti tietolähdetoimintaan liittyvää menettelyä. Vaikka Ruotsin lainsäädäntö ei sisällä erityisiä säännöksiä tietolähdetoiminnasta, pääsääntönä on, ettei poliisin ohjatussa käytössä olevalla tietolähteellä ole oikeutta tehdä rikoksia, muutoin osallistua niiden tekemiseen tai oikeutta yllyttää toisia omalla toiminnallaan rikoksen tekemiseen.

Norjan rikosprosessilaki ei sisällä erityistä sääntelyä tietolähdetoimintaa koskien, vaikka tietolähteitä kuitenkin käytetään rikosten selvittämiseksi. Tietolähdetoimintaa sekä tietolähteenä toimivien palkkiojärjestelmää selostetaan sen sijaan valtakunnansyyttäjän laatimassa viranomaisohjeistuksessa (Rundskriv nr. 2/2018), jonka perusteella toimivaltuutta voidaan käyttää tilanteissa, joissa on ilmeistä, että tietoa ei saada muin keinoin ja sen ollessa suhteellisuusperiaatteen mukaista. Tietolähdetoimintaa ei ole sidottu mihinkään erikseen määriteltyihin rikoksiin, mutta ohjeistuksessa viitataan kuitenkin luonteeltaan vakavaan rikollisuuteen. Tietolähdetoiminta ei tavanomaisesti sisällä soluttautumista, mutta se voi poliisin ohjauksessa saada myös soluttautumisen piirteitä. On jokseenkin epäselvää, voidaanko ja miltä osin Norjassa käyttää osallistuvaa tietolähdettä. Osallistuvaa tietolähteen käyttöä koskevien menettelysäännösten sijasta ohjeistuksessa käsitellään tietolähteen kautta saatujen tietojen vaikutusta tätä koskeviin rikosoikeudellisiin seuraamuksiin. Ohjeistuksessa todetusti tietolähteelle ei saa pääsääntönä jättää määräämättä tai lieventää rikosoikeudellisia seuraamuksia korvauksena tältä saaduista tiedoista. Tietolähteelle voidaan kuitenkin vaatia lievempää rangaistusta tai vähäisten rikkomusten kohdalla jättää syyte nostamatta edellyttäen, että tämä on antanut merkittävää apua poliisi- tai syyttäjäviranomaiselle. Tietolähdetoiminnasta päätetään poliisihallinnon sisällä, joskin tilanteissa, joissa tietolähteen palkkio kytkeytyy lievempään seuraamukseen, päätöksenteko edellyttää syyttäjän suostumusta, mikäli tällä on asiassa syyteoikeus.

Tanskassa peitetoiminnan edellytyksistä sekä poliisin ja siviilihenkilöiden suorittamasta peitetoiminnasta säädetään Tanskan oikeudenkäymiskaaren 754a–e §:ssä. Molempien henkilöryhmien osalta edellytyksenä on tuomioistuimen päätös, mutta kiiretilanteissa, joissa

[45] Sepil v Turkki (12.11.2023), kohta 34.
[46] Ks. Teixeira de Castro v. Portugali (9.6.1998), kohta 38; Furcht v. Saksa (23.10.2014), kohta 51 ja Sepil v. Turkki (12.11.2023), kohta 34.
[47] Ks. esim. Bannikova v. Venäjä (4.11.2010), kohta 35 ja siinä viitattu ratkaisu.

tuomioistuimen päätöksen odottaminen voi haitata peitetoiminnan tarkoitusta, poliisilla on mahdollisuus päättää toimenpiteestä. Asia on kuitenkin tällöin saatettava tuomioistuimen käsiteltäväksi 24 tunnin sisällä päätöksenteosta. Edellytyksenä toimivaltuuden käytölle on, että peitetoiminta ei saa kasvattaa rikoksen suuruutta tai vakavuutta. Oikeudenkäymiskaaren edellä mainitut säännökset eivät ulotu tietolähteiden käyttöön. Tietolähteiden käyttöä koskevat säännöt on kuvattu sen sijaan Tanskan valtakunnansyyttäjän ohjeistuksessa koskien tietolähteitä ja siiviiliagentteja. Ohjeistuksen mukaisesti tietolähde ei voi osallistua rikolliseen toimintaan, mutta tietolähdetoiminnassa voitaisiin sen sijaan soveltaa oikeudenkäymiskaaren 754 b §:n 2 momenttia. Sanotun nojalla tietolähde voi toteuttaa poliisin kanssa sovitusti tiettyjä peitetoimintaan liittyviä toimenpiteitä. Huomionarvoista on lisäksi, että poliisin ohjatussa käytössä oleva tietolähde voi osallistua viranomaisten rikostutkinnassa käyttämään valvottuun läpilaskuun.

Virossa tietolähde voi poliisin ohjauksessa suorittaa tiettyjä tarkoin määriteltyjä toimenpiteitä, jotka muutoin katsottaisiin rangaistaviksi. Käytännössä tämä tarkoittaa, että tietolähteen toimiessa poliisin ohjauksessa valtuutuksen mukaisesti tämä ei syyllisty rikokseen, vaikka teko muuten täyttäisi rikoksen tunnusmerkistön. Viron rikosprosessilain 126(8) §:n mukaan rikoksen jäljitteleminen (kuriteo matkimine) tarkoittaa rikoksen tekemistä tuomioistuimen luvalla huomioiden kuitenkin 126(1) §:n 3 momentti, jonka mukaan toimet eivät saa olla vaaraksi henkilön hengelle tai terveydelle, aiheuttaa perusteetonta vahinkoa omaisuudelle tai luonnolle taikka perusteetonta loukkausta henkilön perusoikeuksiin. Sanottu toimivaltuus kuten myös muut lain 3 luvussa tarkoitetut toimivaltuudet on sidottu lain 126(2) §:ssä lueteltuihin rikoksiin. Luvan toimenpiteille antaa tutkintatuomari enintään kahdeksi kuukaudeksi kerrallaan. Säännöksen mukaan tehdyt toimet tulisi mahdollisuuksien mukaan valokuvata, videoida tai äänittää.

Saksan rikosprosessia koskevassa lainsäädännössä ei ole nimenomaisesti säädetty tietolähdetoiminnasta eikä esimerkiksi käsitettä poliisin tietolähde ole määritelty lainsäädännössä. Käsitteen on katsottu kuitenkin vakiintuneen oikeuskäytännössä ja hallinnollisissa asetuksissa. Saksassa tietolähdetoiminnalle on ominaista, että tietolähde ei voi käyttää viranomaisille kuuluvia väliintulotoimivaltuuksia ja tietolähde toimii suoraan poliisijohtajan valvonnan alaisuudessa, jolle tietolähde raportoi ja vastaa. Saksassa tietolähteenä toimivalla henkilöllä ei ole oikeutta tehdä rikoksia tai muutoin osallistua niiden tekemiseen eikä oikeutta yllyttää toisia omalla toiminnallaan rikoksen tekemiseen. Huomioiden tietolähdetoimintaa koskevan sääntelyn puuttuminen Saksassa on jo jonkin aikaa keskusteltu tarpeesta lainsäädäntömuutoksille. Saksassa on annettu ehdotukset laiksi tietolähdetoiminnasta sääntelemiseksi 15.3.2024 sekä 8.5.2024. Ensimmäinen ehdotus ei saanut kannatusta, mutta jälkimmäinen on yhä vireillä (ehdotus 20/11312). Ehdotuksen tavoitteena olisi säännellä tietolähteiden käyttöä rikostutkinnassa, mukaan lukien rikosprovokaatiosta tilanteissa, joissa tällä ei olisi merkittävää vaikutusta epäiltyyn. Ehdotus ei sisältäisi sääntelyä osallistuvan tietolähteen käytöstä. Tietolähteen käyttösuhde olisi päätettävä, jos tämän todetaan osallistuneen tutkittavaan rikokseen taikka syyllistyneen muutoin operaation aikana rikokseen.

Alankomaiden rikosprosessilainsäädännössä ei muodollisesti määritellä käsitettä poliisin tietolähde, mutta tiettyjen tiukkojen edellytysten täyttyessä muu kuin poliisiin kuuluva henkilö voi tarjota apuaan poliisille tietolähteen ominaisuudessa. Tältä osin on huomioitava rikosprosessilain 126 w § koskien siviilihenkilöiden toimesta tapahtuvaa soluttautumista. Säännöksen 1 kohdan mukaan henkilö, joka ei ole poliisi, voi syyttäjän kanssa tehdyn sopimuksen perusteella tarjota apuaan tutkinnassa esimerkiksi osallistumalla tai tarjoamalla apua sellaiselle ryhmälle ihmisiä, joita voidaan epäillä vakavien rikosten suunnittelusta tai tekemisestä. Säännöksessä viitataan peitetoimintaa koskevaan 126 h §:ään, jossa peitetoiminta on sidottu tiettyjen lain 67 §:n 1 momentissa tarkoitettujen rikosten selvittämiseen. Peitetoiminta, ja siten samoin myös lain 126 w §:ssä tarkoitettu toiminta, on mahdollista epäiltäessä rikosta, josta voi seurata vähintään neljän vuoden vankeusrangaistus taikka eräitä muita erikseen määriteltyjä rikoksia.

Alankomaiden tietolähdetoimintaa koskeva sääntely eroaa kuitenkin pakkokeinolain sääntelystä, sillä pakkokeinolaissa säädetty tietolähdetoiminta ei sisällä vastaavalla tavoin soluttautumista. Edellä mainitun 126 w §:n 3 kohdassa säädetään tällaista rikostutkintaa avustavaa henkilöä koskevasta yllytyskiellosta. Edelleen säännöksen 6 kohdan mukaan säännöksessä mainittu muu kuin poliisiin kuuluva henkilö ei saa tehdä rangaistavia tekoja, paitsi jos sellaisten tekojen tekemiseen on syyttäjän etukäteinen kirjallinen lupa. Kiiretilanteissa lupa voidaan antaa myös suullisesti, mutta se tulee jälkikäteen saattaa kirjalliseksi kolmen päivän kuluessa. Selostetun luvan rikosten tekemiseen voidaan kuitenkin yleisesti katsoa koskevan vain sellaisia rikoksia, jotka ovat välttämättömiä henkilön uskottavuuden säilyttämiseksi.

2.4 Sijaintitiedon hankkiminen

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 16 §:ssä säädetään televalvonnasta ja sen edellytyksistä. Pykälän 1 momentin mukaan *televalvonnalla* tarkoitetaan sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 3 §:n 36 kohdassa tarkoitetun viestinnän välittäjän hallussa olevien välitystietojen hankkimista viestistä, joka on lähetetty mainitun pykälän 43 kohdassa tarkoitettuun yleiseen viestintäverkkoon tai siihen liitettyyn viestintäverkkoon kytketystä teleosoitteesta tai telepäätelaitteesta taikka vastaanotettu tällaiseen osoitteeseen tai laitteeseen, sekä teleosoitteen tai telepäätelaitteen sijaintitiedon hankkimista sekä osoitteen tai laitteen käytön tilapäistä estämistä. *Välitystiedolla* tarkoitetaan tässä laissa sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 7 kohdassa tarkoitettuun käyttäjään tai mainitun pykälän 30 kohdassa tarkoitettuun tilaajaan yhdistettävissä olevaa viestiä koskevaa tietoa, jota viestintäverkoissa käsitellään viestien siirtämiseksi, jakelemiseksi tai tarjolla pitämiseksi.

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 16 §:n 2 momentin mukaan Rajavartiolaitokselle voidaan sen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi antaa lupa kohdistaa televalvontaa henkilön hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, lukuun ottamatta: (1) 4 §:n 14 ja 15 kohdassa tarkoitettuja rikoksia; (2) rikoslain 16 luvun 1 §:ssä tarkoitettua virkamiehen väkivaltaista vastustamista ja 14 §:ssä tarkoitettua törkeää lahjuksen antamista; (3) laittoman maahantulon järjestämiseen liittyvää rikoslain 25 luvun 4 §:ssä tarkoitettua panttivangin ottamista ja 4 a §:ssä tarkoitettua panttivangin ottamisen valmistelua; (4) Rajavartiolaitokseen kohdistuvia rikoslain 34 luvussa tarkoitettuja yleisvaarallisia rikoksia. Lain 17 §:ssä säädetään televalvonnasta teleosoitteen tai telepäätelaitteen haltijan suostumuksella.

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 18 §:ssä säädetään televalvonnasta päättämisestä. Pykälän 1 momentin mukaan tuomioistuin päättää 16 §:n 2 momentissa sekä 17 §:ssä tarkoitetusta televalvonnasta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta. Pykälän 2 momentin mukaan, jos 1 momentissa tarkoitettu televalvontaa koskeva asia ei siedä viivytystä, pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää televalvonnasta siihen asti, kunnes tuomioistuin on ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen. Asia on saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua televalvonnan käytön aloittamisesta. Pykälän 5 momentin mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää toimenpiteen kohteena olevista teleosoitteista tai telepäätelaitteista lukuun ottamatta tilanteita, joissa 4 momentin 2 kohdassa tarkoitettu henkilö on tuntematon. Päätöksessä on mainittava perustelut toimenpiteen kohteena olevien teleosoitteiden tai telepäätelaitteiden valitsemiselle.

Televalvonnasta rikoksen selvittämiseksi säädetään pakkokeinolain 10 luvun 6 §:ssä, jossa mainittujen televalvonnan perusterikosten joukko on jonkin verran poliisilain 5 lukua laajempi. Päätöksenteosta on säädetty luvun 9 §:ssä. Sääntely vastaa pääosin poliisilain 5 luvussa

säädettyä. Pakkokeinolain 10 luvussa säädetään myös sijaintitietojen hankkimisesta epäillyn ja tuomitun tavoittamiseksi. Luvun 8 §:n mukaan esitutkintaviranomaiselle voidaan antaa lupa rikoksesta epäillyn tavoittamiseksi hankkia tämän hallussa olevan tai oletettavasti muuten käyttämän teleosoitteen tai telepäätelaitteen sijaintitieto, kun häntä on syytä epäillä luvun 6 §:n 2 momentissa tarkoitetusta rikoksesta, ja lisäksi on syytä epäillä, että hän pakoilee tai muuten karttaa esitutkintaa tai oikeudenkäyntiä. Lisäksi pykälän mukaan esitutkintaviranomaiselle voidaan antaa lupa edellä tarkoitettujen sijaintitietojen hankkimiseen ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomitun tavoittamiseksi, jos on syytä epäillä, että tämä pakoilee tai muuten karttaa rangaistuksen täytäntöönpanoa, ja jos sijaintitietojen saamisella voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys hänen tavoittamisekseen.

Henkilön sijaintiin liittyvien tietojen hankkimisesta on kyse myös tukiasematietojen hankkimisen ja (henkilön) teknisen seurannan toimivaltuuksien käytössä. Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 19 §:n 1 momentin mukaan *tukiasematietojen hankkimisella* tarkoitetaan tiedon hankkimista tietyn tukiaseman kautta telejärjestelmään kirjautuneista tai kirjautuvista telepäätelaitteista ja teleosoitteista. Lain 20 §:n 1 momentin mukaan tuomioistuin päättää tukiasematietojen hankkimisesta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta. Jos asia ei siedä viivytystä, pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää tukiasematietojen hankkimisesta siihen asti, kunnes tuomioistuin on ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen. Asia on saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua keinon käytön aloittamisesta.

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 29 §:ssä säädetään teknisestä seurannasta ja sen edellytyksistä. Pykälän 1 momentin mukaan *teknisellä seurannalla* tarkoitetaan esineen, aineen tai omaisuuden liikkumisen seurantaa siihen erikseen sijoitettavalla tai siinä jo olevalla radiolähettimellä tai muulla sellaisella teknisellä laitteella taikka menetelmällä tai ohjelmistolla. Pykälän 2 momentin mukaan Rajavartiolaitos saa sen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi kohdistaa rikoksen kohteena olevaan tai sellaisen henkilön oletettavasti hallussa olevaan tai haltuun todennäköisesti tulevaan esineeseen, aineeseen tai omaisuuteen teknistä seurantaa, jonka lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvaan rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta.

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 29 §:n 3 momentin mukaan jos teknisen seurannan tarkoituksena on seurata henkilön liikkumista sijoittamalla seurantalaite hänen yllään oleviin vaatteisiin tai mukanaan olevaan esineeseen (*henkilön tekninen seuranta*), saadaan toimenpide suorittaa vain, jos hänen voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvaan rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, lukuun ottamatta 16 §:n 2 momentin 1–4 kohdassa tarkoitettuja rikoksia. Pykälän 4 momentin mukaan Rajavartiolaitoksella on lisäksi oikeus tekniseen seurantaan, jos se on välttämätöntä Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toimenpiteen turvalliseksi suorittamiseksi ja toimenpiteen suorittajan, kiinni otettavan tai suojattavan henkilön henkeä tai terveyttä uhkaavan välittömän vaaran torjumiseksi.

Teknisestä seurannasta päättämisestä säädetään Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 30 §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaan tuomioistuin päättää henkilön teknisestä seurannasta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta. Jos asia ei siedä viivytystä, pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää seurannasta siihen asti, kunnes tuomioistuin on ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen. Asia on saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua keinon käytön aloittamisesta. Pykälän 2 momentin mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää 29 §:n 4 momentissa tarkoitetusta ja muusta kuin 1 momentissa tarkoitetusta teknisestä seurannasta.

Voimassa olevan lähinnä televalvontaa koskevan sääntelyn nojalla on palveluntarjoajille tehty sijaintia koskevia pyyntöjä rikoslajineutraalisti sekä rikoksia ennalta estävässä tai paljastavassa vaiheessa että esitutkinnan aikana näytön hankkimiseksi. Pyyntöjä palveluntarjoajille on tehty myös sellaisissa tilanteissa, joissa rikos ei ole tapahtunut palvelussa tai tietoverkossa. Ehdotetulla uudella sijaintitiedon hankkimisen toimivaltuudella voitaisiin esimerkiksi hankkia tietoa kohdehenkilön sijainnista käynnissä olevassa operatiivisessa tilanteessa estettäessä hankkeilla olevaa tai selvitettäessä jo tapahtunutta vakavaa rikosta. Saatavaa sijaintietoa voitaisiin tällaisissa tilanteissa hyödyntää esimerkiksi resurssien ohjaamisessa oikeaan maantieteelliseen sijaintiin tai muiden taktisten valintojen tekemisessä. Sijaintietoa voitaisiin hyödyntää konkreettisen rikoksen estämis- tai selvittämistarkoituksessa myös selvittämällä esitettyä toimivaltuutta hyödyntämällä, onko kohdehenkilö ollut tiettynä ajankohtana estettävän tai selvitettävän rikoksen kannalta merkityksellisessä paikassa, kuten esimerkiksi varasto- tai majoitustilassa.

Eduskunnan oikeusasiamies on arvioinut 14.11.2025 antamassaan ratkaisussa poliisilain mukaisia niin sanottuja kiirepaikannuspäätöksiä televalvonnasta.[48] Poliisilain 5 luvun 8 §:n 3 momentin mukaisia niin sanottuja kiirepaikannuspäätöksiä tehtiin vuonna 2024 yhteensä 202 kappaletta. Näistä 30 tapauksessa televalvontaa oli perusteltu henkilön itsetuhoisuudella tai itsensä vahingoittamisella. Kateissa olevaan henkilöön kohdistuvia televalvontapäätöksiä oli 51. Eduskunnan oikeusasiamies on kuitenkin katsonut, ”että poliisilain 5 luvun 8 §:n 3 momentissa tarkoitetun televalvonnan käyttäminen itsetuhoisen tai kateissa olevan henkilön paikantamiseen on perustuslain 10 §:n sääntelyn valossa hyvin ongelmallista” ja että itsetuhoisen tai kateissa olevan henkilön paikantamiseen on tarkoitettu sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014, *SVPL*) 321 §:n 1 momentin hätäpaikannus.[49] Oikeusasiamies on edelleen todennut, että televalvonnan käyttämiseen itsetuhoisten ja kadonneiden henkilöiden tavoittamiseen on ilmeinen tarve, koska televalvonnalla saadaan merkittävästi käyttökelpoisempaa tietoa itsetuhoisen tai kadonneen henkilön löytämiseksi kuin hätäpaikannuksella. Hätäpaikannuksella ei voida hankkia tietoja hätäpaikannuksen kohteen aiemmista sijaintitiedoista tai yhteydenotoista eikä hätäpaikannus oikeusasiamiehen saaman selvityksen perusteella tuota tarvittavaa tietoa, jos kohteena oleva laite tai liittymä ei ole verkossa esimerkiksi sen vuoksi, että se on suljettu. Oikeusasiamies on päätöksessään esittänyt sisäministeriön harkittavaksi, mihin lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin päätös antaa aihetta.

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalakiin ehdotetulla sijaintitiedon hankkimista koskevalla säännöksellä pyritään erityisesti selkiyttämään voimassa olevaa oikeustilaa antamalla Rajavartiolaitokselle selkeä laissa säädetty toimivaltuus säännöksessä tarkoitettujen tietojen saamiseen tietoyhteiskunnan palveluntarjoajilta. Myös mahdollisuuksia hankkia sijaintitietoja teleyrityksiltä laajennettaisiin.

Esityksellä mahdollistettaisiin sijaintiedon hankkiminen laajemmin kuin televalvonnalla on mahdollista, mutta televalvontasäännöstä ei ehdotettaisi muutettavaksi, vaan televalvonnan määritelmään sisältyisi jatkossakin teleosoitteen tai telepäätelaitteen sijaintitiedon hankkiminen. Ehdotetulla säännöksellä ei myöskään rajattaisi esimerkiksi poliisilain 4 luvun mukaisten tiedonsaantioikeuksien taikka muiden tiedonhankintakeinojen tai pakkokeinojen soveltamisalaa. Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalakiin ehdotetun 57 b §:n nojalla sijaintitiedon hankkiminen -toimivaltuutta voitaisiin käyttää myös niin sanotussa uhkaperusteissa rikostiedustelussa. Ehdotettu säännös ratkaisee oikeusasiamiehen yksilöimän toimivaltasääntelyyn liittyvän ongelman siltä osin kuin kyse on aiempien sijaintitietojen hankkimisesta itsetuhoisen tai kadonneen

[48] EOAK/5360/2024, s. 4–5.
[49] EOAK/5360/2024, s. 17–18.

henkilön löytämiseksi. Ehdotetulla toimivaltuudella ei sitä vastoin voida hankkia itsetuhoisen tai kadonneen henkilön löytämisessä hyödylliseksi todettuja tietoja henkilön yhteydenotoista.

2.5 Luottamuksellisen viestin suojaan puuttuvat tiedonhankintakeinot

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvun mukaisista salaisista tiedonhankintakeinoista luottamuksellisen viestin suojaan puuttuvina pidetään telekuuntelua (ehdotettava 15 a §), tietojen hankkimista telekuuntelun sijasta (ehdotettava 15 b §), televalvontaa (16 §), televalvontaa teleosoitteen tai telepäätelaitteen haltijan suostumuksella (17 §), tukiasematietojen hankkimista (19 §) ja teknistä kuuntelua (25 §).[50]

Televalvonnalla hankitaan välitys- ja sijaintitietoja ja tukiasematietojen hankkimisella saadaan tietoa kohdesijainnissa määrätyllä hetkellä olleista henkilöistä. Muilla edellä mainituilla luottamuksellisen viestin suojaan puuttuvilla keinoilla puolestaan hankitaan niin sanottua sisältötietoa eli tietoa esimerkiksi rikollisen toiminnan laajuudesta, henkilöiden viestinnästä, suunnitelmista, motiiveista, heidän roolistaan rikollisessa tekemisessä sekä esimerkiksi heidän hallussaan olevista muistiinpanoista ja yhteystiedoista.

2.6 Kotirauhan suojaan puuttuvat tiedonhankintakeinot

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvussa säädetään eräistä salaisista tiedonhankintakeinoista, joilla voidaan puuttua rikoslain 24 luvun 11 §:ssä määritellyn kotirauhan suojaan tai laajemmin perustuslain 10 §:n 3 momentissa suojatun kotirauhan suojaan alaan. Perustuslaissa turvattu kotirauhan piiri kattaa lähtökohtaisesti kaikenlaiset pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyt tilat.[51] Rikoslain 24 luvun 11 §:n mukaisia kotirauhan suojaamia paikkoja ovat asunnot, loma-asunnot ja muut asumiseen tarkoitetut tilat, kuten hotellihuoneet, teltat, asuntovaunut ja asuttavat alukset, sekä asuintalojen porraskäytävät ja asukkaiden yksityisaluetta olevat pihat niihin välittömästi liittyvine rakennuksineen. Salaisia tiedonhankintakeinoja, jotka käytännössä voivat ulottua kotirauhan piiriin ovat ainakin suunnitelmallinen tarkkailu, peitelty tiedonhankinta, tekninen kuuntelu, tekninen katselu, tekninen laitetarkkailu ja tietolähdetoiminta. Lisäksi Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 34 §:ssä säännelty laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentaminen ja poisottaminen voi ulottua kotirauhan suojan piiriin.

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 21 §:n 4 momentin mukaan tarkkailua eikä suunnitelmallista tarkkailua saa kohdistaa vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan. Tarkkailussa voidaan käyttää näköhavaintojen tekemiseen kameraa tai muuta sellaista teknistä laitetta, mutta teknistä laitetta ei saa käyttää rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitettuun kotirauhan suojaamaan paikkaan kohdistuvassa tarkkailussa tai suunnitelmallisessa tarkkailussa. Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 27 §:n 2 momentin mukaan teknistä katselua ei saa kohdistaa vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan, ellei kyse ole niin sanotusta rynnäkkökatselusta. Rynnäkkökatselulla tarkoitetaan teknistä katselua, joka on välttämätöntä Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toimenpiteen turvalliseksi suorittamiseksi ja toimenpiteen suorittajan, kiinni otettavan tai suojattavan henkilön henkeä tai terveyttä uhkaavan välittömän vaaran torjumiseksi.

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 25 §:n 2 momentin mukaan teknistä kuuntelua ei saa kohdistaa vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan. Pykälän 4 momentin mukaan Rajavartiolaitoksella on aina 2 momentin estämättä oikeus lyhytaikaiseen tekniseen kuunteluun, jos se on välttämätöntä Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toimenpiteen turvalliseksi suorittamiseksi ja

[50] HE 50/2026 vp s. 26.
[51] HE 50/2026 vp s. 34.

toimenpiteen suorittajan, kiinni otettavan tai suojattavan henkilön henkeä tai terveyttä uhkaavan välittömän vaaran torjumiseksi.

Sääntely eroaa tältä osin pakkokeinolain 10 luvun 17 §:n säätelystä, jossa säädetään asuntokuuntelusta ja sen edellytyksistä. Pykälän johdantokappaleen mukaan esitutkintaviranomaiselle voidaan myöntää lupa kohdistaa teknistä kuuntelua vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan, jossa rikoksesta epäilty todennäköisesti oleskelee *(asuntokuuntelu)*. Edellytyksenä on lisäksi, että häntä on syytä epäillä (1) joukkotuhonnasta, joukkotuhonnan valmistelusta, rikoksesta ihmisyyttä vastaan, törkeästä rikoksesta ihmisyyttä vastaan, hyökkäysrikoksesta, hyökkäysrikoksen valmistelusta, sotarikoksesta, törkeästä sotarikoksesta, kidutuksesta, kemiallisen aseen kiellon rikkomisesta tai biologisen aseen kiellon rikkomisesta; (2) Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantamisesta, sotaan yllyttämisestä, maanpetoksesta, törkeästä maanpetoksesta, vakoilusta tai törkeästä vakoilusta; (3) valtiopetoksesta tai törkeästä valtiopetoksesta; (4) lapsenraiskauksesta, törkeästä lapsenraiskauksesta tai törkeästä seksuaalisesta kajoamisesta lapseen, 5) taposta, murhasta tai surmasta; (6) törkeästä ihmiskaupasta; (7) törkeästä ryöstöstä; (8) törkeästä tuhotyöstä, törkeästä terveyden vaarantamisesta, ydinräjähderikoksesta tai kaappauksesta tai kansainvälisessä sopimuksessa tarkoitetun rikoksen rahoittamisesta (9) rikoslain 34 a luvun 2 §:n 1 momentin 2–9 kohdassa taikka 2 tai 3 momentissa tarkoitetusta terroristisessa tarkoituksessa tehdystä rikoksesta, terroristisessa tarkoituksessa tehdystä radiologista asetta koskevasta rikoksesta, terrorismirikoksen valmistelusta, terroristiryhmän johtamisesta, terroristiryhmän toimintaan osallistumisesta, terroristisesta koulutuksen antamisesta, terroristisesta värväyksestä, terroristisesta rikoksen rahoittamisesta tai terrorismin rahoittamisesta; taikka (10) törkeästä huumausainerikoksesta.

Teknisen laitetarkkailun toimivaltuudella ei hankita tietoa laitteen sijaintipaikassa tapahtuvasta toiminnasta eikä sen käyttö sinänsä ei kohdistu kohdehenkilön kotirauhaan. Teknisen laitetarkkailun tuloksellinen käyttö saattaa kuitenkin edellyttää pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa suoritettavia teknisiä asentamistoimenpiteitä. Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 34 §:n 2 momentin mukaan tekniseen tarkkailuun käytettävän laitteen, menetelmän tai ohjelmiston saa asentaa vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan vain, jos tuomioistuin on antanut siihen luvan pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta taikka jos asentaminen on välttämätöntä niin sanotuissa rynnäkkötilanteissa.

Valvotun läpilaskun suhteesta rikoslaissa tai perustuslaissa määritettyyn kotirauhaan ei ole säännöksiä. Tietolähdetoiminnan toiminnan osalta kotirauhaan piiriin kohdistuvat rajaukset eivät lähtökohtaisesti ole tiedonhankintakeinon luonteesta johtuen mahdollisia.

Kuten edellä on todettu, rikosten ja rikollisuuden muodostamien uhkien torjuminen ennalta on sekä yksilön että yhteiskunnan sitä tärkeämpää mitä vakavammasta rikoksesta tai rikollisuudesta on kyse. Vastaavasti kuin perustuslain muuttamiseen liittyvässä hallituksen esityksessä (HE 50/2026 vp) on todettu, kansalliseen turvallisuuteen ja sotilaalliseen toimintaan kohdistuvien uhkien ja tiedustelutoimivaltuuksien osalta salaisten tiedonhankintakeinojen käyttöön kohdistuvat pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan liittyvät rajoitukset yksilön ja yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavien rikosten ja rikollisen toiminnan suunnittelun ja valmistelun sekä teon toteuttamiseen tarvittavien välineiden ja materiaalin säilyttämisen yksityisissä tiloissa.[52] Yleisellä paikalla tapahtuvasta toiminnasta poiketen rajoitukset mahdollistavat yksityisen tilan haltijalle kontrollin siihen, etteivät ulkopuoliset tahot pääse seuraamaan toimintaa. Jos tällaista turvallisuutta vakavasti uhkaavaa toimintaa koskevaa tiedonhankintaa ei olisi mahdollisuutta tehdä kotirauhan suojan piirissä, toimenpiteiden valmisteluun ja

[52] HE 50/2026 vp s. 41.

toteuttamiseen liittyvät toimenpiteet toteutettaisiin todennäköisemmin kotirauhan suojaamissa tiloissa tiedonhankintakeinojen ulottumattomissa.

Rajavartiolaitokselle esitetään oikeutetta kohdistaa paikkatiedustelua muuhun rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitetussa kotirauhan suojaamassa paikassa kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on hallitusohjelman mukaisesti varmistaa, että Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalaki tukee rikostorjuntaa riittävällä tavalla ja että uhkaperusteisella rikostiedustelusäänttelyllä voidaan tehokkaasti puuttua muun muassa vakavaan jengi- ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Edelleen ehdotuksien tavoitteena on mahdollistaa nykyistä laajempien salaisten tiedonhankintakeinojen käyttö vakavaan rikollisuuteen liittyen.

Tavoitteena on täydentää hallituksen esitystä eduskunnalle Rajavartiolaitoksen rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi siten, että mainitussa esityksessä ehdotetun uhkaperusteisen rikostiedustelun sääntelykehikkoon lisättäisiin sellaisia rikostiedustelukeinoja, joilla voidaan puuttua luottamuksellisen viestin suojaan tai valtiosääntöoikeudelliseen kotirauhan suojaan. Tällaisia tiedonhankintakeinoja ovat telekuuntelu, tietojen hankkiminen telekuuntelun sijasta, televalvonta, yhdistymistietojen hankkiminen, tekninen kuuntelu ja tekninen laitetarkkailu. Uhkaperusteisen rikostiedustelun keinovalikoimaan lisättäisiin myös kokonaan uudet sijaintitiedon hankkimista, paikkatiedustelua ja osallistuvan tietolähteen käyttöä koskeva toimivaltuudet, joita ehdotetaan lisättäväksi myös Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 lukuun rikoksen estämiseksi.

Tavoitteena on varmistaa, että uhkaperusteisessa rikostiedustelussa olisi riittävät tiedonhankintaa koskevat toimivaltuudet, jotta ne mahdollistaisivat rikostorjunnallisesti tehokkaan tiedonhankinnan yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavasta järjestäytyneestä tai muusta vakavasta rikollisuudesta. Käytettävissä olevilla kattavilla tiedonhankintatoimivaltuuksilla pyrittäisiin saamaan varmempaa, laadukkaampaa ja kattavampaa rikostiedustelutietoa resurssitehokkaasti. Tämän voidaan katsoa olevan välttämätön edellytys uhkaperusteisen rikostiedustelun tavoitteena olevan vakavan rikollisuuden torjunnan onnistumiselle ja yhteiskunnalliselle vaikuttavuudelle.

Esityksessä Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 lukuun ehdotettavilla uusilla tiedonhankintatoimivaltuuksilla pyritään mahdollistamaan nykyistä laajempien salaisten tiedonhankintakeinojen käyttö vakavien rikosten estämiseksi Rajavartiolaitoksen tehtäväalueella. Muutosten tavoitteena on parantaa Rajavartiolaitoksen rikostorjuntakyvykkyyttä samalla ottaen kuitenkin huomioon tiedonhankintakeinojen kohteena olevien perusoikeuksien turvaaminen asianmukaisella tavalla. Samalla varmistetaan myös salaisessa tiedonhankinnassa käytettävien keinojen looginen jatkuminen siirryttäessä uhkaperusteisesta rikostiedustelusta niin sanottuun perinteisempään rikostiedusteluun.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

4.1.1 Paikkatiedustelu

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvussa paikkatiedustelusta. Kyse on perustavanlaatuisesta muutosehdotuksesta ja Rajavartiolaitoksen

rikostorjuntatoimivaltuuksien laajentamisesta, mikä on merkityksellistä myös perustuslain 10 §:ssä turvatun kotirauhan suojan kannalta. Voimassa olevan pakkokeinolakisääntelyn mukaisesti lähes poikkeuksettomana pääsääntönä on toimittamishetkeen sidottu ilmoitusvelvollisuus etsinnän osalta. Pakkokeinolaki ja Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luku eivät tunne toimenpiteen kohdehenkilöltä salassa tehtävää koti- tai paikanetsintää. Ehdotettu paikkatiedustelua koskeva sääntely muistuttaisi siviili- ja sotilastiedustelun paikkatiedustelutoimivaltuutta. Toisaalta ehdotuksessa on otettu huomioon salaisen kotietsinnän toimivaltuutta koskevat pakkokeinolain muutosehdotukset, jotka sisältyvät hallituksen esitykseen HE 98/2026 vp.

Edellä jaksossa 2.2 on käsitelty etsintöihin liittyvää nykytilaa ja arvioitu uusien toimivaltuuksien tarpeellisuutta ja välttämättömyyttä tehokkaan rikostorjunnan tosiasiallisten tarpeiden kannalta ottaen huomioon kuitenkin perusoikeuksien turvaaminen. Salaisen paikkaan kohdistuvan etsinnän sääntelytarvetta on arvioitu jo vuonna 2016, jolloin sisäministeriön toimesta laadittiin selvitys poliisilain tiedonhankintasäännösten riittävyydestä yhteiskunnan kannalta kaikkein vakavimpien rikosten ennalta estämisessä ja paljastamisessa.[53] Vuoden 2022 jälkeen sääntelyn arviointitarve on huomioitu myös eduskunnan toimesta[54] sekä hallitusohjelmassa[55].

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 35 a §:ssä säädettäisiin paikkatiedustelun määritelmästä. Paikkatiedustelulla tarkoitettaisiin yksilöidyssä paikassa toimitettavaa tiedonhankintaa rikoksen estämisen kannalta tarpeellisen esineen, omaisuuden, asiakirjan, tiedon tai seikan löytämiseksi tai tarkastamiseksi. Paikkatiedustelua ei saisi toimittaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa tai sellaisessa paikassa, jossa tiedonhankinnan kohteeksi on syytä olettaa joutuvan tietoa, josta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11, 13, 14, 16, 20 tai 21 §:n tai 22 §:n 2 momentin mukaan on velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta. Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 35 b §:n mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies päättäisi paikkatiedustelusta.

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 35 a §:n 2 momentissa säädettäisiin muussa rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitetun kotirauhan suojaamassa paikassa kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa tehtävän paikkatiedustelun edellytyksistä. Tällaisessa paikassa tehtävän paikkatiedustelun edellytyksenä olisi, että henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella voitaisiin perustellusti olettaa hänen syyllistyvän törkeään laittomaan maahantulon järjestämiseen, ihmiskauppaan tai törkeään ihmiskauppaan. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin paikkatiedustelun toimittamisesta sellaisessa paikassa, joka ei ole rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitetun kotirauhan suojaama paikka, mutta johon ei ole yleistä pääsyä tai johon yleinen pääsy on rajoitettu tai estetty paikkatiedustelun toimittamisajankohtana. Tällaisessa paikassa tehtävän paikkatiedustelun edellytyksenä olisi, että henkilön voitaisiin perustellusti olettaa syyllistyvän rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus olisi vähintään neljä vuotta vankeutta. Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 35 c §:ssä säädettäisiin paikkatiedusteluun liittyvästä haltuunotosta, jäljentämisestä ja asiakirjan tarkastelusta.

Lisäksi paikkatiedustelusta olisi laadittava pöytäkirja. Paikkatiedustelun käytöstä ilmoittamisesta säädettäisiin Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 52 §:ssä. Paikkatiedustelu rinnastettaisiin ilmoittamisen osalta telekuunteluun, televalvontaan ja valvottuun läpilaskuun, joista on viipymättä ilmoitettava tiedonhankinnan kohteelle kirjallisesti sen jälkeen, kun tiedonhankinnan tarkoitus on saavutettu.

---

[53] Sisäministeriön arviomuistio, SMDno-2015–604. 13.3.2016.
[54] Ks. tarkemmin EV 305/2022 vp, lausuma 4.
[55] Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58, s. 180.

4.1.2 Osallistuva tietolähde

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvussa osallistuvan tietolähteen käytöstä. Kyse on perustavanlaatuisista muutosehdotuksesta ja rikostutkintatoimivaltuuksien laajentamisesta. Voimassa oleva sääntely ei mahdollista osallistuvan tietolähteen käyttöä. Edellä jaksossa 2.3 on käsitelty tietolähdetoimintaa koskevaa nykytilaa ja arvioitu uuden toimivaltuuden tarpeellisuutta ja välttämättömyyttä tehokkaan rikostorjunnan tosiasiallisten tarpeiden kannalta. Osallistuvan tietolähteen käytön sääntelytarpeen arviointi ei myöskään ole uusi asia, sillä sääntelytarvetta on arvioitu aikaisemminkin lainvalmistelussa, muun muassa 1.10.2023 voimaan tulleita pakkokeinolain muutoksia valmistelleessa pakkokeinolain muutostarpeiden tarkastelutyöryhmässä.

Esityksessä ehdotetaan, että osallistuvaa tietolähdettä saataisiin käyttää vain, jos sillä voitaisiin olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen estämiselle. Ehdotuksen mukaan osana lain 36 §:n 2 momentissa tarkoitettua tietolähteen ohjattua käyttöä tietolähde saisi Rajavartiolaitoksen ohjauksessa ja valvonnassa osallistua rikolliseen toimintaan esimerkiksi hankkimalla toimitiloja, kuljettamalla henkilöitä, esineitä tai aineita, hoitaa taloudellisia asioita taikka avustaa muilla näihin rinnastettavilla tavoilla rikollisryhmää, rikollisjoukkoa, rikollisverkostoa tai muuta näihin verrattavissa olevaa rikosten toteuttamiseksi muodostettua henkilöiden yhteenliittymää. Osallistuvan tietolähteen käyttö olisi sallittua vain, jos erittäin pätevin perustein voitaisiin olettaa, että toimenpide tehtäisiin ilman tietolähteen myötävaikutusta, tietolähteen toiminta ei aiheuttaisi vaaraa tai vahinkoa kenenkään hengelle, terveydelle tai vapaudelle taikka merkittävää vaaraa tai vahinkoa omaisuudelle, ja avustaminen edistäisi merkittävästi tietolähdetoiminnan tavoitteen saavuttamista. Arvio mainittujen seikkojen toteutumisesta tehtäisiin käsillä olevien tietojen perusteella eikä erityistä selonottovelvollisuutta olisi tarkoitettu asettaa. Arviota ei kuitenkaan tulisi tehdä pelkästään rikolliseen toimintaan osallistuvaksi suunnitellun tietolähteen antamien tietojen perusteella.

Vaikka osallistuvan tietolähteen käyttö tiedonhankintakeinona kohdistuisi lähtökohtaisesti vakavien rikosten estämiseen ja paljastamiseen, esityksessä ei esitettäisi, että osallistuvan tietolähteen käyttö olisi sidottu rikoksen vakavuuteen tai perusterikoksiin. Esityksen mukaan käytön edellytyksenä olisi rajavartiolaissa säädetyt Rajavartiolaitoksen toiminnassa noudatettavat yleiset periaatteet, kuten suhteellisuusperiaate ja vähimmän haitan periaate, Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 14 §:ssä säädetyt salaisten tiedonhankintakeinojen käytön edellytykset ja ehdotetun 36 c §:n 2 momentissa säädetyt osallistuvan tietolähteen käytön erityiset edellytykset. Tämä on johdonmukaista myös suhteessa tietolähdetoiminnasta ja tietolähteen ohjatusta käytöstä säädettyyn, joita ei myöskään ole sidottu rikoksen vakavuuteen tai perusterikoksiin.

Toiminnallisesti on tarpeen mahdollistaa osallistuvan tietolähteen käyttö joustavasti ja perusteltuna pidetään osallistuvan tietolähteen käytöstä säätämistä johdonmukaisesti suhteessa yleisesti tietolähdetoimintaan ja erityisesti tietolähteen ohjattuun käyttämiseen, joita ei myöskään ole sidottu käyttöedellytysten osalta rikoksen vakavuuteen tai perusterikoksiin. Ehdotuksen mukaan osallistuvan tietolähteen käyttö säädetään mahdolliseksi osana tietolähteen ohjattua käyttöä. Käytännössä tällä tarkennetaan sitä, että osallistuva tietolähde voisi Rajavartiolaitoksen ohjauksessa ja valvonnassa tehdä tiedonhankintaa päätöksen rajaamilla tavoilla. Kun tosiasiallisesti ohjauksen merkitystä näissä yksittäisissä tiedonhankintaan liittyvissä toimenpiteissä tiukennetaan suhteessa tietolähteen ohjattuun käyttöön, ei arvioida olevan tarvetta sitoa osallistuvan lähteen käyttämistä rikoksen vakavuuteen tai perusterikoksiin. Rajavartiolaitoksella olisi lisäksi aina oikeus osallistuvan tietolähteen käyttöön, jos se olisi välttämätöntä henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vakavan vaaran torjumiseksi.

Esityksessä ehdotetusti osallistuvan tietolähteen käytöstä päättäisi Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö tietolähdetoimintaan määrätyn salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutetun pidättämiseen oikeutetun virkamiehen esityksestä. Esityksen valmistelussa on arvioitu vaihtoehtoisena toteuttamistapana myös sitä, että joko tuomioistuin toimisi päätöksentekijänä tietolähdetoimintaan määrätyn salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutetun pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta taikka toimintaan liittyisi oikeusviranomaisen valvontaa. Esityksen valmistelussa on arvioitu sinänsä mahdolliseksi säätää siten, että osallistuvan tietolähteen käyttö alistettaisiin tuomioistuimen etukäteislupaan tai -arviointiin taikka sitä vastaavaan muunlaiseen valvontaan. Tuomioistuinta ei kuitenkaan ole pidetty tarkoituksenmukaisena vaihtoehtona kyseisen tiedonhankintakeinon päätöksentekijäksi. Päätöksenteon määrittäminen tuomioistuimen tehtäväksi poikkeaisi ratkaisuna tietolähteen ohjatun käytön toimivaltuudesta ja olisi epäjohdonmukaista ottaen huomioon sen, että esityksen mukaisesti osallistuvan tietolähteen käytössä olisi kyse toiminnasta, joka tehtäisiin osana tietolähteen ohjattua käyttöä eli kyse olisi tietolähteen ohjatun käytön tapauskohtaisesta laajentamisesta. Tuomioistuimen päätöksentekomenettelyn ei myöskään arvioida olevan välttämättä riittävän nopea toimiakseen ongelmitta osallistuvan tietolähteen käyttötilanteissa, vaikka tuomioistuinten päivystysjärjestelmä mahdollistaa myös nopean reagoinnin.

Tuomioistuimen mahdollisen roolin osalta todettiin myös, että muun ohella soluttautumiselementin puuttumisen vuoksi osallistuvan tietolähteen käyttö ei salaisena tiedonhankintakeinona olisi perusoikeuspuuttumisasteen kannalta yhtä kajoava kuin esimerkiksi peitetoiminta. Salaisena tiedonhankintakeinona osallistuvan tietolähteen käyttö ei mahdollisia moitittavan rikosprovokaation tilanteita lukuun ottamatta myöskään vaikuttaisi heikentävästi muiden henkilöiden perusoikeussuojaan. Toimivaltuuden käyttö voisi kuitenkin joissakin tilanteissa vaikuttaa ratkaisevasti Rajavartiolaitoksen mahdollisuuksiin torjua vaaraa tai estää rikoksia, millä olisi luonnollisesti useiden rikosten osalta potentiaalisten uhrien perusoikeuksien toteutumista vahvistava vaikutus. Suomen oikeusjärjestelmä ei myöskään tunnista esitutkintavaiheessa tai sitä edeltävässä vaiheessa tiedonhankinta- tai pakkokeinojen käyttämiseen liittyvässä kontekstissa tuomioistuimen kanssa tehtyjä sopimuksia tuomitsematta jättämisestä. Lisäksi on otettava huomioon se, että käytettäessä osallistuvaa tietolähdettä Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvun nojalla toiminnan tavoitteena ei lähtökohtaisesti olisi todisteiden hankkiminen rikosprosessia varten. Toisaalta mahdollista olisi, että tuomioistuin arvioisi, onko kyseessä esimerkiksi suhteellisuusperiaatteen kannalta riittävän vakava rikos, jotta sen tutkinnassa olisi perusteltua käyttää osallistuvaa tietolähdettä. Tätäkään näkökulmaa ei kuitenkaan katsottu niin painavaksi, että se olisi vaikuttanut valittuun ratkaisuun päätöksentekijästä.

Kuten edellä nykytilan kuvauksessa on todettu, perusteltuna pidetään sitä, että osallistuvan tietolähteen käyttöä koskeva päätöksentekorakenne tukee käytännön operatiivista toimintaa. Tästä syystä päätöksenteko osallistuvan tietolähteen käytöstä olisi mahdollista myös tietolähdetoiminnan organisaatioon kuuluvien henkilöiden toimesta, vaikka valmistelun aikana on myös tunnistettu mahdollisia riskejä, joita voi aiheutua siitä, jos tiedonhankintakeinoa koskeva päätöksenteko on liian lähellä operatiivista tietolähdetoimintaa. Toisaalta päätöksentekotason pitäminen varsin lähellä operatiivista toimintaa varmistaa osaltaan sen, että osallistuvan tietolähdetoiminnan käytöstä tietolähteelle aiheutuvat riskit tulevat korostetusti huomioon otetuiksi.

Esityksessä valittua ratkaisua pidetään mahdollisena myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (EIT) oikeuskäytännön valossa. Erityisten salaisten tiedonhankintakeinojen ja lähinnä liittyen peitetoimintaan osalta EIT on korostanut tarvetta selkeälle ja ennakoitavalle päätöksentekomenettelylle sekä asianmukaiselle valvonnalle. Tosin EIT on samassa yhteydessä pitänyt ongelmallisena sitä, että tapauksessa poliisioperaatiosta on päätetty yksinkertaisella hallinnollisella päätöksellä operaation suorittaneessa organisaatiossa. Toisaalta EIT:n kritiikki tältä osin on kohdistunut enimmäkseen siihen, että kyseisessä tapauksessa operaatioon perustuvassa

päätöksessä on ollut hyvin vähän tietoa perusteista ja sen tarkoituksesta koskien operaation toimittamista eikä päätökseen ole liittynyt tuomioistuimen valvontaa tai muuta itsenäistä valvontaa. EIT on katsonut, että salaisten operaatioiden kontrollin kannalta tuomioistuimen valvonta olisi asianmukaisin tapa toteuttaa valvonta, mutta yhtäältä asianmukaista olisi myös muut toteuttamistavat yhdessä asianmukaisten menettelyiden ja suojakeinojen kanssa, esimerkiksi valvonnan toteuttaminen syyttäjän toimesta. Vaihtoehtona syyttäjää ei kuitenkaan pidetä ainoana, vaan kyse on esimerkistä mahdollistaen näin myös muut asianmukaiset toteuttamistavat.[56]

Lisäksi ehdotetaan erikseen säädettäväksi tietolähteen turvaamisesta. Rajavartiolaitoksella olisi korostettu velvollisuus huolehtia tietolähteidensä turvallisuudesta tiedonhankinnan aikana ja sen jälkeen. Sääntely vastaisi soveltuvin osin poliisilain 5 luvun 42 d §:ään ehdotettua sääntelyä.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi, että osallistuva tietolähde saisi Rajavartiolaitoksen ohjauksessa ja valvonnassa tehdä sellaisia toimenpiteitä, jotka mahdollistavat salaisen tiedonhankintakeinon hyödyntämisen siltä osin kuin se on välttämätöntä kyseisen toimivaltuuden käyttämiseksi. On kuitenkin huomattava, että järjestäytyneen rikollisuuden ilmenemismuodot ovat olleet voimakkaassa murroksessa viime vuosina. Hierarkkisten rakenteiden tilalle on tullut merkittävässä määrin verkostomainen ja solumainen toiminta, rikollisten palvelujen ostaminen sekä erinäisten rikollista toimintaa mahdollistavien ammattilaisten käyttäminen. Myös järjestäytyneen rikollisuuden ja valtiollisten toimijoiden yhteyksistä on tehty havaintoja. Toimintaympäristön muutokseen liittyen ja ehdotetun osallistuvan tietolähteen toimivaltuuden yhdenmukaistamiseksi edellä mainittujen Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain ja pakkokeinolain säännösten kanssa ehdotetaan näitä säännöksiä muokattavaksi. Ehdotetun muutoksen myötä pakkokeinolain 10 lukuun ehdotettavassa 29 a §:ssä ja Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 34 d §:ssä irtauduttaisiin terminologisesti järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta ja muilta osin laajennettaisiin kohdejoukkoa vastaamaan muuttunutta toimintaympäristöä sekä rikollisjoukon osalta myös 1.7.2025 (178/2025) voimaan tullutta rikoslain muutosta.

4.1.3 Sijaintitiedon hankkiminen

Ehdotetulla säännöksellä pyritään erityisesti selkeyttämään voimassa olevaa oikeustilaa antamalla Rajavartiolaitokselle selkeä laissa säädetty toimivaltuus säännöksessä tarkoitettujen tietojen saamiseen tietoyhteiskunnan palveluntarjoajilta. Vastaavasti kuin sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014, *SVPL*) 3 §:n 29 kohdan mukaan tietoyhteiskunnan palvelulla tarkoitettaisiin sähköisenä etäpalveluna vastaanottajan henkilökohtaisesta pyynnöstä tavallisesti korvausta vastaan toimitettavaa palvelua. Ehdotettu toimivaltuus laajentaisi myös mahdollisuuksia hankkia sijaintitietoja teleyrityksiltä.

Pykälään ehdotetulla sanamuodolla tavoitellaan teknologianeutraaliutta eikä momentissa rajattaisi niitä tahoja, keneltä voitaisiin saada sijaintitietoja. Kyseeseen voisi siis tulla esimerkiksi teleyritys, tietoyhteiskunnan palveluntarjoaja tai muu toimija, jolla on hallussaan ja saatavilla tarvittava sijaintitieto. Kyse olisi nimenomaan teknisesti tallentuvasta sijaintitiedosta eikä esimerkiksi asiakasrekistereissä olevista tilaajatiedoista (E-evidence-asetuksen 3 artiklan 9 kohta). Osana palveluitaan eri palveluntarjoajat keräävät viestintään liittymätöntä tai siitä erotettua sijaintitietoa, joka olisi tyypillisesti peräisin satelliittipaikannuksesta, mutta se saattaisi olla peräisin myös muusta lähteestä, kuten esimerkiksi paikalliseen wifi-verkkoon kirjautumisesta. Teleyrityksiltä hankittava tieto olisi pääsääntöisesti peräisin tukiasematiedoista. Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 55 tai 56 §:ään eikä pakkokeinolain 10 luvun 63 tai 64 §:ään ei ehdoteta tehtäväksi muutoksia, joten luovuttamisvelvollisilla yrityksillä ei olisi lakisääteistä

[56] Ks. Bannikova v. Venäjä (4.11.2010), kohdat 49 ja 50 sekä kohdissa viitatut tapaukset.

velvollisuutta luoda kyvykkyyttä esimerkiksi niin sanotun reaaliaikaisen sijainnin seurannan mahdollistamiseksi.

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain osalta toimivaltuuden käyttäminen olisi sidottu samaan epäilyn tasoon kuin muutkin lain 3 luvun mukaiset rikoksen estämiseksi käytettävät salaiset tiedonhankintakeinot eli toimivaltuuden käyttäminen edellyttäisi, että kohdehenkilön voitaisiin perustellusti olettaa syyllistyvän rikokseen. Pakkokeinolain osalta toimivaltuuden käyttäminen olisi sidottu syytä epäillä -kynnykseen. Sijaintitiedon hankkiminen olisi mahdollista sellaisten rikosten estämiseksi ja selvittämiseksi, joista säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, minkä lisäksi sijaintitietojen hankkiminen olisi mahdollista joidenkin poliisilaissa ja pakkokeinolaissa yksilöytyjen rikosten estämiseksi tai selvittämiseksi. Henkilön sijainnin määrittelemiseksi käytettävistä salaisista tiedonhankintakeinoista televalvonta ja henkilön tekninen seuranta ovat lähtökohtaisesti mahdollisia sellaisten rikosten estämiseksi ja selvittämiseksi, joista säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, mutta kyseiset tiedonhankinta- ja pakkokeinot ovat käytettävissä myös eräiden lievempiin rangaistusasteikkoihin sidottujen rikosten estämiseksi ja selvittämiseksi.

Unionin tuomioistuin on oikeuskäytännössään todennut, että vakavan rikollisuuden määrittely on jäsenmaiden tehtävä, mutta jäsenmaat eivät kuitenkaan voi vääristellä vakavan rikoksen käsitettä ja laajemmin vakavan rikollisuuden käsitettä sisällyttämällä siihen sellaisia rikoksia, jotka eivät selvästikään ole vakavia.[57] Vakavan rikoksen käsitettä ei ole vääristelty, vaan vakavaksi rikollisuudeksi on määritelty selvästi vakavat rikokset.

4.1.4 Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 a lukuun ehdotettavat täydennykset

Alkuperäisessä esityksessä Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalakiin ehdotettuun uhkaperusteista rikostiedustelua koskevaan 3 a lukuun ehdotetaan lisättäväksi sellaiset rikostiedustelukeinot, joiden uhkaperusteisesta käytöstä säätäminen edellyttäisi perustuslain 10 §:n kotirauhan suojaa ja luottamuksellisen viestin suojaa koskevien lakivarausten muuttamista. Luottamuksellisen viestin suojaan puuttuvia tiedonhankintakeinoja olisivat telekuuntelu, tietojen hankkiminen telekuuntelun sijasta, televalvonta, yhdistymistietojen hankkiminen, tekninen kuuntelu ja tekninen laitetarkkailu.

Kyseiset rikostiedustelukeinot mahdollistaisivat niin sanotun sisältötiedon hankkimisen rikollisen toiminnan laajuudesta, henkilöiden viestinnästä, suunnitelmista, motiiveista, heidän roolistaan rikollisessa tekemisessä sekä esimerkiksi heidän hallussaan olevista muistiinpanoista ja yhteystiedoista. Näillä keinoilla voitaisiin siten parantaa merkittävästi uhkien torjumiseksi merkityksellisen niin sanotun sisältötiedon hankkimista. Alkuperäiseen hallituksen esitykseen sisältyvistä rikostiedustelukeinoista lähinnä tällaista tietoa olisi mahdollista hankkia lähinnä niin sanotun henkilötiedustelun keinoilla. Kuitenkin esimerkiksi peitetoimintaoperaatiot ovat tyypillisesti varsin pitkäkestoisia, eivätkä ne useinkaan tuota mainittua sisältötietoa sillä tavoin välittömästi tai pian tiedonhankinnan käynnistämisen jälkeen kuin nyt lisättäviksi ehdotettavat telekuuntelu ja tekninen kuuntelu. Tarve edellä mainituille tiedonhankintakeinoille korostuu etenkin nopeasti etenevissä uhkatilanteissa, joissa mahdollisuudet uhkan torjumiseen heikkenevät merkittävästi, jos poliisilla ei ole pääsyä kohdehenkilön luottamuksellisten viestien sisältöön.

Rikostiedustelukeinoksi ja salaiseksi tiedonhankintakeinoksi ehdotetaan lisättäväksi myös sijaintitiedon hankkimista koskeva toimivaltuus (57 b §). Kyseisellä rikostiedustelukeinolla voitaisiin hankkia tarkkaa takautuvaa tai reaaliaikaista tietoa kohdehenkilön sijainnista.

[57] C-178/22 Tribunale di Bolzano, 50 kohta.

Rikostiedustelukeinona sijaintitiedon hankkiminen tulisi useimmiten käytettäväksi tarkkailutoiminnan tukena.

Uudeksi rikostiedustelukeinoksi ehdotetaan paikkatiedustelua sekä siihen liittyviä haltuunoton, jäljentämisen ja asiakirjan tarkastelun toimivaltuuksia (57 b §). Paikkatiedustelussa tietoa hankittaisiin yksilöidyssä paikassa vakavan rikollisuuden uhkan torjumisen kannalta tarpeellisen esineen, omaisuuden, asiakirjan, tiedon tai seikan löytämiseksi tai tarkastamiseksi. Paikkatiedustelua ei saisi toimittaa sellaisessa paikassa, jossa tiedonhankinnan kohteeksi on syytä olettaa joutuvan tietoa, josta oikeudenkäymiskaaren mukaan on velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta. Edellä mainittujen rikolliseen toimintaan liittyvien asiakirjojen lisäksi paikkatiedustelulla voitaisiin saada selvyyttä esimerkiksi rikolliseen toimintaan osallisten henkilöiden käyttämistä viestivälineistä taikka muista tilassa säilytettävistä rikollisessa toiminnassa tarvittavista esineistä tai käteisvaroista. Tiedustelun kohteena voisi myös kohteena olevaan tilaan tehdyt rikolliseen toimintaan liittyvät muutostyöt.

Rikostiedustelukeinoksi ehdotetaan lisättäväksi myös osallistuvan tietolähteen käyttö, joka olisi uusi toimivaltuus (57 b §). Osallistuvan tietolähteen käytöstä ehdotetaan säädettäväksi Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 ja 3 a luvuissa lähtökohtaisesti yhtenevästi pakkokeinolain kanssa. Tätä voidaan pitää perusteltuna tietolähdetoiminnan käytännön toteuttamisen kannalta. Lain 36 §:n 3 momentin nojalla tietolähteelle on tehtävä selkoa hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan sekä erityisesti hänelle lain mukaan sallitusta ja kielletystä toiminnasta. Oikeusturvasyistä ja tietolähteen turvallisuuden varmistamiseksi näiden oikeuksien ja velvollisuuksien tulee olla mahdollisimman yhdenmukaisia riippumatta siitä, toimitaanko pakkokeinolain 10 luvun, Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvun vai ehdotetun 3 a luvun nojalla. Tietolähteen ei voida olettaa ymmärtävän mainittujen säädösten eroa tai mukauttavan toimintaansa sen mukaisesti.

Pakkokeinolain 10 luvun ja Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvun mukaisissa soveltamistilanteissa konkreettinen rikosolettama tai -epäily on jo käsillä. Erot lakien soveltamisessa liittyisivät lähinnä siihen, onko rikollinen tekeminen täsmentynyt rikoksen estämiseksi käytettävien toimivaltuuksien edellyttämälle tasolle vai onko tilanteessa jo syytä olettaa tai epäillä tapahtuneen rikoksen. Ehdotetun 3 a luvun mukaisessa rikostiedustelussa tiedonhankinnan kohteena olevan uhkaavan toiminnan etäisyys konkreettisiin rikoksiin on pidempi ja sen myötä riski tietolähteen syyllistymisestä rikokseen pienempi. Valmistelun aikana on ehdotetun sääntelyn tarpeellisuuden osalta arvioitu, onko uhkaperusteisessa rikostiedustelussa luontevaa varautua toimivaltapäätöksin tilanteisiin, joissa mahdollisesti osallistuttaisiin rikokseen, jonka estämisestä, paljastamisesta ja selvittämisestä on säädetty Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvussa ja pakkokeinolaissa.

On katsottu olevan mahdollista, että myös 3 a luvun nojalla toimittaessa toimenpide, johon tietolähde osana osallistuvan tietolähteen käyttöä ryhtyy, osoittautuu jälkikäteisarvioinnissa esimerkiksi avunannoksi johonkin rikokseen. Toisaalta 3 a luvussa määritetyn uhkan torjumiseksi voi olla tarpeen osallistua jonkin uhkaan liittymättömän rikokseen, jos sillä on mahdollista hankkia uhkan torjumiseksi tarvittavia tietoja. Osallistuvan tietolähteen käytöstä säätämistä myös 3 a luvussa puoltaa edellä todetun mukaisesti se, että ratkaisu osallistuvan tietolähteen rikosvastuun ja sen poissulkemisen osalta tulisi tehdä varhaisemmassa vaiheessa kuin vasta esimerkiksi tietoisuuden perusteella syyteharkinnassa tai tuomioistuinkäsittelyssä. Rikostiedustelun osalta kaikki yhteiskunnan turvallisuutta vaarantavat rikostiedustelun kohteet edustavat lähtökohtaisesti niin merkittäviä uhkia, että osallistuvan tietolähteen käyttö on niiden torjumiseksi perusteltua.

Perustuslain 10 §:n kotirauhan suojaa koskevan lakivarauksen muuttamiseen kytkeytyvät tässä esityksessä ehdotettavat säännökset uhkaperusteisten rikostiedustelukeinojen käyttömahdollisuuksista pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävissä tiloissa. Keskeinen ehdotus sisältyisi ehdotettuun 57 d §:ään, jonka mukaan suunnitelmallista tarkkailua, peiteltyä tiedonhankintaa, teknistä katselua, teknistä kuuntelua ja paikkatiedustelua ei saisi kohdistaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan. Ehdotus vastaisi tältä osin Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvussa olevaa, kyseisiä salaisia tiedonhankintakeinoja koskevaa sääntelyä.

Kyseiset rajaukset tarkoittaisivat sitä, että muiden rikostiedustelukeinojen käyttö pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävissä tiloissa olisi sallittua. Ehdotettu säännös mahdollistaisi tietolähteen ohjatun käytön ja osallistuvan tietolähteen käytön osalta sen, että tietolähde voisi toimia kohdehenkilön asunnossa. Tietolähdetoiminta rakentuu keskeisesti tietolähteellä olevien sosiaalisten verkostojen varaan eikä asumiseen käytettäviin tiloihin kohdistuvat rajaukset olisi täten perusteluja. Muutos mahdollistaisi myös eräiden muiden rikostiedustelukeinojen käytön edellyttämien teknisten asentamistoimenpiteiden suorittamisen pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa. Tällaisia rikostiedustelukeinoja, joiden käyttö ei sinänsä kohdistu kohdehenkilön kotirauhaan, ovat muun muassa tekninen laitetarkkailu, eräät teknisen kuuntelun muodot sekä telekuuntelu ja tiedon hankkiminen telekuuntelun sijasta.

Tässä esityksessä uhkaperusteiseen rikostiedusteluun lisättäväksi ehdotettujen rikostiedustelukeinojen päätöksentekotoimivalta ehdotetaan osoitettavaksi lähtökohtaisesti tuomioistuimelle (57 g §). Poikkeuksen edellä mainitusta muodostaisi osallistuvan tietolähteen käyttö, jonka käyttämisestä päättäisi Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osasto osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö (57 j §). Pidättämiseen oikeutettu virkamies päättäisi muusta kuin kotirauhan suojaamaan tilaan taikka vapautensa menettäneeseen henkilöön kohdistuvasta teknisestä kuuntelusta, muusta kuin kotirauhan suojaamaan tilaan kohdistuvasta paikkatiedustelusta sekä paikkatiedusteluun liittyvästä haltuunotosta, jäljentämisestä ja asiakirjan tarkastelusta (57 k §).

Lakiehdotus sisältäisi myös kiiretilanteiden päätöksentekoa koskevan säännöksen, jonka mukaan, jos asia ei siedä viivytystä, rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies saisi päättää televalvonnasta, sijaintitiedon hankkimisesta, teknisestä katselusta, teknisestä seurannasta ja teknisestä laitetarkkailusta, paikkatiedustelusta ja muuhun kotirauhan suojaamaan tilaan kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan kohdistuvasta teknisestä kuuntelusta siihen asti, kunnes tuomioistuin on ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen. Asia olisi saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua rikostiedustelukeinon käytön aloittamisesta (57 k §). Jos tuomioistuin katsoo, että edellytyksiä toimenpiteelle ei ole ollut, rikostiedustelukeinon käyttö on lopetettava sekä sillä saatu aineisto ja sillä saatuja tietoja koskevat muistiinpanot on heti hävitettävä (58 l §).

Tässä esityksessä alkuperäiseen esitykseen nähden lisättyjen rikostiedustelukeinojen osalta rikostiedustelukeinon käyttöä koskevan vaatimuksen (57 h §) ja päätöksen (57 l § ja 57 m §) sisältövaatimuksia sekä laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentamista ja poisottamista (58 §) koskevia säännöksiä täydennettäisiin lisättyjen rikostiedustelukeinojen edellyttämällä tavalla. Rikostiedustelukeinon käyttöä koskevan päätöksen voimassaoloaika muiden kuin osallistuvan tietolähteen osalta olisi päätöksen tai luvan antopäivästä alkaen enintään kuukausi. Osallistuvan tietolähteen päätös voitaisiin tehdä enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan (57 n §). Lisäksi ehdotetaan, että myös sijaintitiedon hankkimista, teknistä kuuntelua ja osallistuvan tietolähteen käyttöä paikkatiedustelua ja siihen liittyvää haltuunottoa, jäljentämistä ja asiakirjan tarkastelua koskevia rikostiedustelukeinoja voitaisiin kohdistaa myös henkilöryhmään (57 e §). Alkuperäiseen esitykseen sisältyvään katselukieltoa koskevaan pykälään (58 g §) esitetään lisättäväksi kuuntelukiellot.

Tässä esityksessä alkuperäiseen esitykseen nähden lisätyistä rikostiedustelukeinoista tulisi osallistuvan tietolähteen käyttöä lukuun ottamatta ilmoittaa tiedonhankinnan kohteelle kirjallisesti viipymättä sen jälkeen, kun tiedonhankinnan tarkoitus on saavutettu. Osallistuvan tietolähteen käytöstä ei olisi velvollisuutta ilmoittaa tiedonhankinnan kohteelle, jos asiassa ei ole aloitettu esitutkintaa (58 m §). Tässä esityksessä ehdotettavien rikostiedustelukeinojen johdosta uhkaperusteista rikostiedustelua koskevaan lukuun olisi tarpeen sisällyttää myös säännökset telekuuntelun, televalvonnan, teknisen kuuntelun ja teknisen laitetarkkailun keskeyttämisestä (38 §), viestinnän välittäjän avustamisvelvollisuudesta ja pääsystä eräisiin tiloihin (58 k §) sekä teleyrityksille maksettavista korvauksista (58 p §).

4.2 Pääasialliset vaikutukset

Esityksen vaikutuksia on arvioitu laajemmin täydennettävässä hallituksen esityksessä (HE /2026 vp). Tässä esityksessä arvioidaan vain verrattuna täydennettävään esitykseen uusien ehdotettujen salaisten tiedonhankintakeinoja ja rikostiedustelukeinoja vaikutuksia.

4.2.1 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Paikkatiedustelu

Esityksessä ehdotettujen uusien toimivaltuuksien arvioidaan olevan erittäin merkityksellisiä viranomaisten rikostorjuntatoimivaltuuksien erityisesti järjestäytyneen ja muun vakavimman rikollisuuden torjunnan tehostamisen kannalta. Vaikka paikkatiedustelussa on kyse kokonaan uudenlaisesta sääntelystä ja salaisten tiedonhankintatoimivaltuuksien laajentumisesta, ehdotetulla sääntelyllä ei siltä osin arvioida olevan merkittäviä viranomaisvaikutuksia muutoin kuin rikostorjunnan tehostamisen kannalta.

Esityksessä arvioidaan, että Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain mukaisten paikkatiedustelujen, jotka jossakin määrin rinnastuisivat pakkokeinolain mukaisiin etsintöihin, vuosittainen määrä olisi murto-osa pakkokeinolain mukaisista lähtökohtaisesti kohdehenkilön tietäen tehtyjen kotietsintöjen määrästä ja myös selvästi vähäisempi kuin pakkokeinolain nojalla suoritettujen salaisten kotietsintöjen määrä. Näin ollen arvioidaan, että vuositasolla Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvun ja ehdotetun 3 a luvun mukaisia paikkatiedusteluja voisi olla arviolta 5–10. Rajavartiolaitokselle ei ehdoteta toimivaltuutta kohdistaa paikkatiedustelua pysyväisluonteiseen asumiseen käytettäviin tiloihin. Muihin kotirauhan suojaamiin tiloihin paikkatiedustelua kohdistettaisiin arvion mukaan vuositasolla kokonaismäärästä noin puolet.

Rajavartiolaitoksen toiminnan kannalta paikkatiedustelun toimittaminen kaikkine ulottuvuuksineen edellyttää resursseja. Kyse on uudesta toimivaltuudesta, jonka turvallinen toteuttaminen edellyttää panostusta. Rajavartiolaitoksen rikostorjuntatoiminnan kokonaisuudessa kyse ei kuitenkaan ole täysin uudesta tiedonhankintakeinosta ja ero pakkokeinolain 8 luvussa säädettyihin etsintöihin on sinänsä ainoastaan niiden tekeminen kohdehenkilöiltä salassa sekä paikkatiedustelulle säädetyt edellytykset. Toki tietyssä määrin ensiksi mainittu ero voi olla merkittävä. Pakkokeinolain mukaisiin etsintöihin verrattuna paikkatiedustelussa toimenpiteen tavoite edellytetään myös määritettävän yksityiskohtaisemmin.

Paikkatiedustelu edellyttäisi muun ohella työturvallisuuden näkökulmasta erilaista resurssien käyttöä kuin pakkokeinolain 8 luvun mukaisissa etsinnöissä. Lisäksi on syytä ottaa huomioon, että erilaisiin kohteisiin tehtävät paikkatiedustelut myös eroavat toisistaan ja muun muassa kohteen vaarallisuus, laajuus sekä muut taktiset asiat vaikuttavat kokonaisuudessa. Muutokset edellyttänevät myös tietojärjestelmien päivittämistä, josta aiheutuu jonkin verran kustannuksia. Tietojärjestelmien päivittämistä koskevia vaikutuksia on arvioitu täydennettävässä hallituksen

esityksessä (HE /2026 vp). Rajavartiolaitoksella ei ole omia erillisiä tietojärjestelmiä, vaan ne on toteutettu poliisin tietojärjestelmien teknisenä osana.

Paikkatiedustelu salaisena tiedonhankintakeinona voisi merkittävästikin vähentää tarvetta käyttää muita Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvun mukaisia salaisia tiedonhankintakeinoja, kun paikkatiedustelun avulla toimintaa kyettäisiin kohdentamaan yksityiskohtaisemmin mahdollistamalla näin tehokkaamman viranomaisresurssien käyttämisen. Mahdollista on siten muiden perusoikeuksiin merkittävästi puuttuvien salaisten tiedonhankintakeinojen käytön vähentyminen joko kokonaan tai keinojen käyttämisajan lyhentyminen tai keinojen kohteena olevan henkilömäärän pienentyminen. Paikkatiedustelu salaisena tiedonhankintakeinona voisi esimerkiksi tuottaa selvitystä, jonka perusteella myöhemmin tapahtuva tiedonhankinta voitaisiin kohdistaa täsmällisemmin tiedonhankinnan kohteena olevaan henkilöön. Näin pystyttäisiin vähentämään myös sellaisia tilanteita, joissa salaisia tiedonhankintakeinoja kohdistetaan henkilöihin, joiden liityntä estettävänä olevaan rikokseen osoittautuu myöhemmässä vaiheessa poissuljetuksi.

Yhteenvetona voitaneen arvioida, että uuden toimivaltuuden säätämisellä ei olisi Rajavartiolaitoksen kannalta merkittäviä taloudellisia vaikutuksia, ja uusia toimivaltuuksia voitaisiin käyttää olemassa olevien resurssien puitteissa. Kokonaisuudessa on tosin otettava huomioon henkilöstön eri tasoille annettava tarpeellinen koulutus sekä laillisuusvalvonnan suuntaaminen Rajavartiolaitoksen hallinnon sisäisessä valvonnassa. Koulutus painottunee erityisesti muutoksien voimaantuloon, mutta edellyttää myös syvempää koulutusta erityisesti etsintöjä toteuttaville henkilöille.

Osallistuvan tietolähteen käyttö

Esityksessä ehdotetun uuden toimivaltuuden arvioidaan olevan erittäin merkityksellinen Rajavartiolaitoksen rikostorjuntatoimivaltuuksien tehostamisen kannalta. Vaikka kyse on kokonaan uudenlaisesta sääntelystä ja salaisen tiedonhankinnan toimivaltuuksien laajentumisesta, ehdotetulla sääntelyllä ei arvioida sinänsä olevan merkittäviä viranomaisvaikutuksia. Esityksessä ehdotetun mukaisesti osallistuvan tietolähteen käyttö olisi mahdollista osana tietolähteen ohjattua käyttöä. Erona viimeksi mainittuun olisi tietolähteen jossakin määrin aktiivisempi toiminta ja erityisesti mahdollisuus osallistua sellaiseen toimintaan, joka voi täyttää jonkun rikoksen tunnusmerkistön, esimerkiksi aineen tai esineen kuljettaminen paikasta toiseen. Osallistuvan tietolähteen käyttö tiedonhankintakeinona voi merkittävästikin vähentää tarvetta käyttää muita Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain mukaisia salaisia tiedonhankintakeinoja, kun ehdotetun tiedonhankintakeinon avulla saatavan tiedon avulla viranomaistoimintaa kyettäisiin kohdentamaan reaaliaikaisesti ja yksityiskohtaisemmin mahdollistaen näin tehokkaamman viranomaisresurssien käyttämisen ja antaen paremmat edellytykset rikosten estämiselle ennakolta. Mahdollista on siten muiden perusoikeuksiin merkittävästi puuttuvien salaisten tiedonhankinta- tai pakkokeinojen käytön vähentyminen joko kokonaan tai keinojen käyttämisajan lyhentyminen tai keinojen kohteena olevien henkilöpiirin pienentyminen.

Tietolähdetoiminta on vakiintunut osa Rajavartiolaitoksen salaista tiedonhankintaa ja sillä hankitaan laajasti tietoa Rajavartiolaitoksen toiminnan suuntaamiseksi sekä rikoslajineutraalisti rikosten ennalta estämiseksi ja selvittämiseksi. Rajavartiolaitoksen tietolähdetoiminnassa on käytössä vakiintuneet prosessit ja valvontakäytännöt. Toiminta on johdettua ja oikeusvarmaa. Erityisesti toiminnan dokumentointiin ja valvontaan on kiinnitetty korostettua huomiota. Tietolähteiden ja heiltä saatavien tietojen määrät eivät ole julkista tietoa mutta yleisellä tasolla voidaan todeta, että tiedonhankintakeinona ja pakkokeinona sen tuoma suorituskyky on erittäin merkityksellinen Rajavartiolaitoksen ja muiden toimivaltaisten viranomaisten tehtävien hoitamisessa.

Tietolähteen ohjattu käyttö on kuitenkin ollut vuosittain vähäistä. Vähäinen käyttö johtuu pääasiassa nykysääntelystä seuraavasta toimivaltuuden kapea-alaisuudesta käytännön toiminnassa.

Vaikka tietolähdetoiminta ja ohjatun tietolähteen käyttö toimintamenettelyineen on vakiintunutta, osallistuvan tietolähteen käytössä olisi kyse uudenlaisesta menettelystä henkilöstön koulutustarpeen, operatiivisten toimintamallien sekä tietolähteenä toimivan henkilön korostuneen suojaamistarpeen näkökulmasta. Ehdotettua tiedonhankintakeinoa käytettäisiin pääsääntöisesti vakavan rikollisuuden torjunnassa, minkä vuoksi myös riskitekijät sekä niiden minimoimistarpeet edellyttävät henkilöstöresurssien lisäksi tietoteknistä panostusta. Tätä koskevat resurssitarpeet on selostettu osallistuvan tietolähteen toimivaltuuden sisältävässä hallituksen esityksessä laiksi pakkokeinolain 2 ja 10 luvun muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi HE 98/2026 vp. Tässä täydentävässä esityksessä ei ole tarpeen esittää uusia lisäresurssitarpeita suhteessa mainitussa hallituksen esityksessä lausuttuun.

Sijaintitiedon hankkiminen

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi sijaintitiedon hankkimisen toimivaltuudesta Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvussa ja pakkokeinolain 10 luvussa. Toimivaltuutta voitaisiin hyödyntää myös uhkaperusteissa rikostiedustelussa lain 57 b §:n nojalla. Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luku mahdollistaisi sijaintitiedon hankkimisen vaaran torjumiseksi ja rikoksen estämiseksi. Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvun mukaisia toimivaltuuden soveltamistilanteita arvioidaan olevan vuosittain 30–50 kappaletta. Sijaintitiedon hankkimisen oletetaan osittain korvaavan tarvetta televalvonnan käyttöön rikoksen estämisessä.

Sijaintiedon hankkimisen toimivaltuudesta säätämisellä voidaan arvioida olevan kohtuullisia vaikutuksia esitutkintaviranomaisten ja tuomioistuinten toimintaan. Uudesta toimivaltuudesta säätämisen vaikutusta vähentää se, että jossakin määrin toimivaltuus korvannee käytännön soveltamistilanteissa televalvonnan. Uusi toimivaltuus tehostaa siinä määrin Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvun mukaisten Rajavartiolaitoksen tehtävien suorittamista ja rikosten esitutkintaa, että toimivaltuudella ei arvion mukaan ole lisäpanostuksia vaativia resurssivaikutuksia lukuun ottamatta lain voimaantuloon liittyviä tietojärjestelmä- ja koulutusvaikutuksia. Nämä vaikutukset arvioidaan kuitenkin siinä määrin vähäisiksi, että lisäresursointiin ei ole tarvetta. Tuomioistuimiin kohdistuvat resurssivaikutukset käsitellään taloudellisten vaikutusten yhteydessä. Ehdotettu toimivaltuus selkeyttää myös merkittävästi sääntelytilannetta erityisesti palveluntarjoajiin kohdistuvan tiedonhankinnan osalta.

Muut Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 lukuun ehdotetut toimivaltuudet

Esityksessä ehdotetaan tukiasematietojen hankkimisen toimivaltuus korvattavaksi yhdistymistietojen hankkimisen toimivaltuudella. Ehdotetun muutoksen myötä tiedonhankinta kohdistuisi telejärjestelmään sisältyvien tietojen lisäksi myös tietyssä sijainnissa tietoyhteiskunnan palveluntarjoajan tietokantaan yhdistyneisiin tai yhdistyviin teleosoitteita ja telepäätelaitteita tai yksilöiviä tunnisteita koskeviin tietoihin. Ehdotetulla toimivaltuudella pyritään tehostamaan rikostorjuntaa, minkä lisäksi sillä tulee olemaan vaikutuksia yrityksiin. Muita viranomaisvaikutuksia ehdotuksella ei ole arvioitu olevan.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi oikeus telekuunteluun ja tietojen hankkimiseen telekuuntelun sijasta. Alustavan arvion mukaan Rajavartiolaitos tulisi tekemään vain yksittäisiä telekuuntelua ja tietojen hankkimista telekuuntelun sijasta koskevia vaatimuksia vuodessa. Asioiden määrän arvioidaan näin ollen olevan vähäinen ja siten sillä olisi myös vähäisiä vaikutuksia yrityksiin ja tuomioistuinlaitokseen.

Uhkaperusteista rikostiedustelua koskevaan 3 a lukuun ehdotettavat täydennykset

Uhkaperusteista rikostiedustelua koskevan sääntelyn viranomaisvaikutuksia on selostettu täydennettävässä hallituksen esityksessä (HE /2026 vp). Tässä esityksessä uhkaperusteisessa rikostiedustelussa hyödynnettävien rikostiedustelukeinojen piiriä ehdotetaan laajennettavaksi kattamaan luottamuksellisen viestiin suojaan sekä niin sanotun valtiosääntöoikeudellisen kotirauhan suojaan kohdistuvat rikostiedustelukeinot.

Laittoman maahantulon järjestäminen ja ihmiskauppa ovat lähes poikkeuksetta piilorikollisuutta, jonka rikosten paljastaminen, estäminen ja selvittäminen edellyttävät viranomaisten aktiivisia toimenpiteitä, ja jo varsinaista esitutkintaa edeltävää tiedonhankintaa ja rikostiedustelua. Kumpaankin rikoslajiin liittyy lähes kaikissa tapauksissa järjestäytynyt rikollisuus vähintään osassa tapahtumaketjua. Törkeän laittoman maahantulon järjestämisen ja ihmiskaupparikosten esitutkinnoissa joudutaan käyttämään paljon salaisia pakkokeinoja, rikoskokonaisuudet ovat usein laajoja, ja samaan tekoon osallisia epäiltyjä on paljon. Vuonna 2025 Rajavartiolaitos käynnisti esitutkinnan 23 epäillyssä törkeässä laittoman maahantulon järjestämisessä ja viidessä epäillyssä ihmiskaupparikoksessa. Näihin esitutkintoihin liittyen Rajavartiolaitos esitti tuomioistuimille 92 vaatimusta telekuuntelun tai televalvonnan käyttämisestä, ja telepakkokeinoja kohdistettiin tuomioistuimen päätöksellä 38 henkilöön. Pelkästään tilastojen perusteella voidaan todeta, että lähes kaikissa järjestäytyneen rikollisryhmän tekemiksi epäiltyjen törkeiden laittoman maahantulon järjestämisen ja ihmiskaupparikosten esitutkinnoissa salaisten pakkokeinojen käyttämisellä on erittäin tärkeä merkitys.

Rajavartiolaitoksen rikostorjunnasta annetun lain (2018/108) 3 luvun mukaiset salaiset tiedonhankintakeinot ovat sen sijaan suhteessa paljon harvinaisempia tapausmääriin nähden kuin pakkokeinolain mukaiset salaiset pakkokeinot. Rajavartiolaitos kohdisti tuomioistuimen päätöksellä televalvontaa salaisena tiedonhankintakeinona vain kahteen henkilöön vuonna 2025, vaikka eri asteista tiedonhankintaa kohdistettiin useisiin kymmeniin tapauksiin. Tämä osoittaa salaisten tiedonhankintakeinojen käytön kontrollin toimivuutta, ja että ilman syytä epäillä kynnyksen ylittävää näyttöä salaisia tiedonhankintakeinoja käytetään tarkkaan harkiten. Silmiinpistävä lukumääräinen ero salaisten tiedonhankintakeinojen harvinaisuuden ja salaisten pakkokeinojen yleisyyden välillä osoittaa osaltaan myös, että salaisia tiedonhankintakeinoja ei käytetä perusteetta, ja salaisten tiedonhankintakeinojen käyttämisen edellyttämä näyttö on useissa tapauksissa melko lähellä selvittämiskynnyksen (syytä epäillä -kynnyksen) ylittävää näyttöä, ja esimerkiksi televalvontaa on sen vuoksi voitu pääosin käyttää pakkokeinolain nojalla.

Toisaalta tämä osoittaa, että on olemassa tapauksia, joissa rikoksen estäminen ja sen myöhemmän selvittäminen mahdollistuminen edellyttää salaisia tiedonhankintakeinoja. Näiden seikkojen vuoksi toimivaltuuksien yhteiskunnallista merkitystä ei voi arvioida ainoastaan käyttötapausten lukumäärien perusteella. Ehdotetun uuden 3 a luvun 57 d § mukaisesti rikostiedustelukeinon käyttämisen edellytyksenä on ehto välttämättömyydestä. Tämän vuoksi esimerkiksi televalvontaa tultaisiin käyttämään rikostiedustelukeinona vain niissä poikkeustapauksissa, joissa voidaan perustellusti olettaa yhteiskunnan tai yksilön turvallisuutta vakavasti vaarantavan rikollisen toiminnan olevan käynnissä, mutta yksilöityä rikosepäilyä ei kyetä osoittamaan millään muilla keinoilla. Tämän vuoksi käyttötapauksia tulisi lukumääräisesti olemaan erittäin vähän. Kuitenkin nyt esitettävillä toimivaltuuksilla tulisi olemaan suuri merkitys nimenomaan niissä tapauksissa, joissa rikollinen toiminta on organisoitu kaikkein ammattimaisimmin, ja rikoksen paljastuminen on estetty kaikkein tehokkaimmin.

Tiettyjä kansallisuusryhmiä koskevia laittoman maahantulon järjestämisrikosten ja ihmiskaupparikosten esitutkintoja voidaan varovasti arvioida olevan vähemmän kuin mitä yhteisön kokoon ja laittomasti EU-alueelle saapuvien samaa kansallisuutta olevien ihmisten määrään

nähden voitaisiin odottaa. Syiden voidaan perustellusti ajatella liittyvän esimerkiksi tiettyjen kansallisuusryhmien voimakkaaseen sisäiseen koheesioon, ja Suomen ulkopuolella olevien velka- ja valtasuhteiden laajuuteen, ja rikollisesta toiminnasta tietoiseksi tulevien yhteisön jäsenten passiiviseen hyväksyntään tai aktiiviseen myötävaikuttamiseen.

Paljastumatta jääneiden rikosten todellisesta määrästä on hyvin vaikea esittää edes perusteltuja arvioita, mutta on selvää, että ammattimaisesti järjestettyyn laittomaan maahantuloon ja laittomasti maahantuotujen ihmisten hyväksikäyttöön liittyvistä tapauksista paljastuu vain osa, ja mitä suunnitelmallisempaa ja ammattimaisempaa rikollinen toiminta on, sitä epätodennäköisempää sen paljastuminen myös on. Mitä heikompi Suomeen laittomasti järjestettyjen ja hyväksikäytettyjen ihmisten asema on suhteessa rikoksen tekijöihin, sitä epätodennäköisempää on, että asianosaiset uskaltavat kertoa tilanteestaan viranomaisille. Esitettyjä rikostiedustelukeinoja käytettäisiin vain niissä tapauksissa, joissa rikostiedustelukeinon käyttö on välttämätöntä, ja salaisia tiedonhankintakeinoja silloin kun niiden käytöllä on erittäin tärkeä merkitys rikoksen estämiseksi. Vaikka käyttötapauksia olisi vähän, asian periaatteellinen ja yhteiskunnallinen merkitys on suuri, koska toimivaltuusmuutokset edistäisivät viranomaisten kykyä puuttua kaikkein organisoiduimpiin rikollisiin tekoihin.

Tämänhetkisten alustavien arvioiden mukaan luottamukselliseen viestintään kohdistuvista rikostiedustelukeinoista tullaan vuosittain tekemään muutamia Rajavartiolaitoksen tekemiä vaatimuksia tuomioistuimiin. Tällä arvioidaan olevan vain vähäisiä vaikutuksia tuomioistuinten ja tiedusteluvalvontavaltuutetun toimintaan.

4.2.2 Vaikutukset rikostorjuntaan ja turvallisuuteen

Paikkatiedustelu ja osallistuvan tietolähteen käyttö ovat erityisesti vakavan rikollisuuden torjunnassa käytettäviä uusia toimivaltuuksia. Näihin keinoihin kohdistuvaa sääntelytarvetta, joka samalla kuvaa keinojen tavoiteltuja ja odotettuja rikostorjunnallisia vaikutuksia, on kuvattu tarkemmin jaksoissa 2.2. ja 2.3. Tiivistettynä voidaan todeta, että keinot mahdollistaisivat sellaisen kustannustehokkaan ja nopeasti toteutettavan tiedonhankinnan, mikä lisäisi todennäköisyyttä onnistuneelle vakavan rikollisuuden muodostamien uhkien torjumiselle tai yksittäisten rikosten estämiselle tai paljastamiselle.

Sijaintitiedon hankkimisen toimivaltuuden rikostorjunnallinen merkitys ulottuu vakavan rikollisuuden torjunnasta yksittäisten rikosten estämiseen ja paljastamiseen sekä vaaran torjumiseen. Sijaintitiedon hankkiminen salaisena tiedonhankintakeinona voi liittyä vakavan rikollisuuden torjuntaan esimerkiksi tarkkailun mahdollistavana tai sitä tukevana reaaliaikaisen seurannan toimivaltuutena taikka rikoksen selvittämisessä keinona saada palveluntarjoajilta historiatietoa jonkun henkilön sijainnista. Näistä syistä sijaintitiedon hankkiminen tullee lukumääräisesti mitattuna olemaan paljon paikkatiedustelua ja osallistuvan tietolähteen käyttöä keskeisempi salainen tiedonhankintakeino. Rikostorjunnallisesti on myös olennaista, että toimivaltuussäännös myös selkeyttää oikeustilaa sen suhteen, millä edellytyksillä palveluntarjoajilta voidaan hankkia tietoja.

Uhkaperusteista rikostiedustelua koskevan sääntelyn vaikutuksia rikostorjuntaan ja turvallisuuteen on selostettu täydennettävässä hallituksen esityksessä (HE /2026 vp). Tässä täydentävässä hallituksen esityksessä ehdotetut muutokset ja rikostiedustelukeinot tehostavat uhkaperusteista rikostiedustelua. Laajempi rikostiedustelukeinojen valikoima antaa Rajavartiolaitokselle paremmat mahdollisuudet suunnitella ja toteuttaa uhkaperusteista rikostiedustelua tavalla, joka on taktisesti ja tiedonhankinnan tavoitteiden kannalta tehokkainta ja tarkoituksenmukaisinta. Mikäli tähän täydentävään hallituksen esitykseen sisältyviä rikostiedustelukeinoja ei ole käytettävissä, olisi tiedonhankinta pitkäkestoisempaa, tuloksiltaan epävarmempaa ja resurssi-

intensiivisempää. Tämän seurauksena uhkaperusteisen rikostiedustelun kattavuus ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus jäisivät heikommaksi.

Järjestäytynyt ja muu vakava rikollisuus on lähes poikkeuksetta kansainvälistä. Yhteiskunnallisesti merkittävät uhkat kehittyvät nopeasti, mikä osaltaan on seurausta siitä, että yksittäiset rikolliset operaatiot etenevät nopeasti. Tämä edellyttää, että rikolliseen toimintaan osallistuvat henkilöt viestivät keskenään sähköisesti yli valtioiden rajojen fyysisten tapaamisten sijaan. Tämä puolestaan korostaa luottamukselliseen viestintään puuttuvien toimivaltuuksien rikostorjunnallista merkitystä. Näiden toimivaltuuksien mahdollistama pääsy niin sanottuun sisältötietoon tuottaa myös täydennettävään hallituksen esitykseen sisältyviin keinoihin verrattuna todennäköisemmin ylimääräistä tietoa, joka hyödyntää muita esitutkinta- ja turvallisuusviranomaisia.

Esitys sisältää ehdotuksia Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 lukuun ja 3 a lukuun säädettävistä toimivaltuussäännöksistä, jotka mahdollistavat tiedonhankinnan pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävissä tiloissa. Tällaiset toimivaltuudet on arvioitu rikostorjunnallisesti erittäin merkityksellisiksi jaksossa 2.2.4 tarkemmin kerrotuin perustein.

4.2.3 Yritysvaikutukset

Kuten täydennettävän hallituksen esityksen yritysvaikutusarvioinnissa on todettu, uhkaperusteisella rikostiedustelulla arvioidaan olevan myönteisiä vaikutuksia yritysten toimintaan erityisesti sen yhteiskunnan turvallisuutta edistävän vaikutuksen kautta. Toisaalta telepakkokeinojen käytön mahdollistaminen uhkaperusteisessa rikostiedustelussa vaikuttaa erityisesti teleyritysten toimintaan. Uhkaperusteisten rikostiedustelukeinojen käytön kohteena tullee vuositasolla olemaan kymmeniä teleosoitteita tai telepäätelaitteita. Koska kyse on lakiin jo sisältyvistä keinoista, yritysvaikutusten lisäys voi tältä osin olla kuitenkin varsin vähäinen.

Telekuuntelun, sijaintitietojen hankkimisen ja yhdistymistietojen hankkimisen toimivaltuudet puolestaan lisäävät palveluntarjoajiin kohdistuvia pyyntöjä. Lähtökohtaisesti näitä toimivaltuuksia käytettäneen vuositasolla rikostiedusteluperusteisesti yhteensä joitakin kymmeniä kertoja. Yritysvaikutusten arviointi on kuitenkin hyvin vaikeaa, koska ei ole ennakoitavissa, missä määrin toimivaltuuksien käyttö kohdistuu teleyrityksiin ja missä määrin muihin yrityksiin. Sijaintitietojen hankkimisen osalta on myös epäselvää, kuinka paljon pyynnöistä kohdistetaan ulkomaisille palveluntarjoajille. Lisäksi pyynnöt jakautuvat useille eri palveluntarjoajille. Käytössä ei myöskään ole tietoa siitä, kuinka paljon pyyntöjä tehdään jo nyt palveluntarjoajille voimassa olevan sääntelyn nojalla. Ehdotettavan sääntelyn vaikutukset voivat tältä osin jäädä oletettua vähäisemmiksi.

Palveluntarjoajille ei myöskään aseteta vastaavaa avustamisvelvollisuutta kuin viestinnän välittäjille on asetettu Rajavartiolaitoksen rikostorjunnasta annetun lain 55 §:ssä ja pakkokeinolain 10 luvun 63 §:ssä. Toisaalta myöskään palveluntarjoajille aiheutuvista kustannuksista ei ehdoteta säädettäväksi. Korvauksista teleyrityksille on säädetty Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 56 §:ssä ja pakkokeinolain 10 luvun 64 §:ssä.

Rikostiedustelua koskevaan lukuun ehdotetaan otettavaksi säännös viestinnän välittäjän avustamisvelvollisuudesta (58 o §). Kyseinen avustamisvelvollisuus kattaisi muun muassa telekuuntelun ja televalvonnan edellyttämät kytkennät televerkkoon sekä tietojen, välineiden ja henkilöstön käyttöön antamisen telekuuntelun toimeenpanoa varten.[58] Viestinnän välittäjille

[58] HE 224/2010 vp, s. 140.

asetettavia velvoitteita on pidettävä perustuslain 15 §:n 1 momentissa turvatun omaisuudensuojan kannalta ongelmattomina, sillä velvoitteet perustuisivat täsmällisiin säännöksiin ja olisivat nyt kyseessä olevien yritysten kannalta kohtuullisia.[59] Viestinnän välittäjälle sen avustamisvelvollisuuden täyttämisestä aiheutuvat kustannukset ehdotetaan korvattavaksi (58 p §).

4.2.4 Taloudelliset vaikutukset

Uutta sijaintitiedon hankkimisen toimivaltuutta lukuun ottamatta Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 lukuun ja pakkokeinolain 10 lukuun ehdotettavilla uusilla toimivaltuuksilla tai toimivaltuussääntelyn muutoksilla ei arvioida olevan muita merkittäviä kustannuksia kuin sääntelyn voimaantuloon liittyviä vähäisiksi arvioituja koulutuskustannuksia ja mahdollisia vähäisiä tietojärjestelmäkustannuksia.

Kuten edellä viranomaisvaikutusten yhteydessä on esitetty, esitettyä Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvun tai pakkokeinolain 10 luvun mukaista sijaintitiedon hankkimisen toimivaltuutta arvioidaan käytettävän vuositasolla 30–50 tapauksessa. Vaikka osa asioista ei tule tuomioistuimen päätettäväksi ja vaikka uusi toimivaltuus saattaa korvata jossakin määrin televalvonnan käyttöä, on todennäköistä, että tuomioistuimiinkin tulee käsiteltäväksi vuositasolla satoja tapauksia. Koska toimivaltuuden käyttöä koskevaan ratkaisutoimintaan ei liity työllistäviä erityispiirteitä, lisääntyvän työmäärän arvioidaan olevan noin yksi henkilötyövuosi.

Uhkaperusteisesta rikostiedustelusta säätämisestä aiheutuvia taloudellisia vaikutuksia on käsitelty täydennettävässä hallituksen esityksessä. Siltä osin on olennaista havaita, että ehdotus ei sisällä uusia viranomaistehtäviä. Esityksessä on kuitenkin katsottu, että sääntelyllä tavoitellun rikostorjunnan tehokkuuden varmistamisen kannalta on perusteltua, että uhkaperusteista rikostiedustelua toteuttavien Rajavartiolaitoksen hallintoyksikköjen operatiivista kyvykkyyttä varmistetaan.

Uhkaperusteisen rikostiedustelun kannalta tämän täydentävän hallituksen esityksen merkittävimmät taloudelliset vaikutukset liittyvät siihen, että rikostiedustelukeinojen piiriin lisätään luottamuksellisen viestin suojan piiriin puuttuvia telepakkokeinoja. Poliisin rikostiedustelua koskevassa täydentävässä hallituksen esityksessä on arvioitu, että tällaisia keinoja koskevia asioita tulisi ratkaistavaksi vuositasolla Helsingin käräjäoikeudessa ainakin joitakin kymmeniä. Poliisin alkuperäisessä hallituksen esityksessä ei katsottu siinä esitettyjen toimivaltuuksien edellyttävän henkilöresurssin lisäämistä tuomioistuimiin, mutta täydentävään hallituksen esitykseen sisältyvien toimivaltuuksien myötä uhkaperusteisen rikostiedustelun kokonaisuuden on katsottu edellyttävän yhden henkilötyövuoden lisäresursointia tuomioistuimille.

Rajavartiolaitoksen osalta arvioidaan, että luottamuksellisen viestin suojan piiriin puuttuvia telepakkokeinoja koskevia asioita tulisi ratkaistavaksi Helsingin käräjäoikeudessa vuositasolla vain muutamia, minkä vuoksi sillä ei arvioida olevan erityisiä resurssivaikutuksia. Koska tähän täydentävään hallituksen esitykseen sisältyvät uudet rikostiedustelukeinot ovat lähtökohtaisesti Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalakiin ja pakkokeinolakiin jo sisältyviä tiedonhankintakeinoja, ei tästä esityksestä seuraa juurikaan uusia koulutuskustannuksia suhteessa täydennettävään hallituksen esitykseen kirjattuihin kustannuksiin.

Laillisuusvalvonnan, tiedusteluvalvontavaltuutetun suorittaman valvonnan ja tietojärjestelmäkehityksen (Salpa- ja Aipa-järjestelmät) osalta ei esitetä lisäresursointia suhteessa täydennettävässä hallituksen esityksessä esitettyyn. Rajavartiolaitoksen tulee kuitenkin seurata

[59] PeVL 8/2002 vp ja PeVL 61/2002 vp.

täytäntöönpanon kustannuksia ja toteumia ja jos täytäntöönpanon vaikutukset ovat esimerkiksi mainittujen valvonnan tai järjestelmäkehityksen osalta merkittävästi arvioitua suurempia, voidaan tilannetta tarkastella myöhemmin osana talousarviomenettelyä.

4.2.5 Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin

Paikkatiedustelu

Esityksessä ehdotetaan säädettävän kohteelta salaa tehtävästä paikkatiedustelusta. Joiltakin osin ehdotettu toimivaltuus puuttuisi perustuslain 10 §:ssä turvattuun kotirauhan sekä osin myös yksityiselämän suojaan, sillä Rajavartiolaitos voisi etsinnälle säädettyjen edellytysten täyttyessä mennä kotirauhan suojaamaan tilaan muttei pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan.

Kotirauhan ja yksityiselämän suojaan kohdistuva rajoitus ja toimivaltuuden salainen luonne huomioon ottaen paikkatiedustelun eri muotojen käytölle ehdotetaan asetettavan tiukat edellytykset. Samoin toimivaltuuden käyttö ehdotetaan rajattavan vakaviin rikoksiin, joiden estämistä ja paljastamista voidaan pitää perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävänä perusteena puuttua perusoikeutena turvattuihin yksityiselämän ja kotirauhan suojaan. Paikkatiedustelun luonne eroaa myös pakkokeinolain mukaisesta kotietsinnästä siinä, että paikkatiedustelun tarkoituksena on yksilöidyn seikan varmistaminen eikä kohdetilan etsintä laajemmin kuin mitä mainitun seikan varmistaminen tai tarkastaminen edellyttää. Tältä osin ehdotettu toimivaltuus saattaa joissakin tilanteissa rinnastua perusoikeusvaikutuksiltaan enemmänkin Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvun 34 §:n mukaiseen asennustilanteeseen kuin kotietsintään ja poliisilain 2 luvun 4 §:n mukaiseen etsintään henkilön kiinniottamiseksi. Viimeksi mainitussa on kyse sen selvittämisestä, onko henkilö kohteena olevissa tiloissa. Paikkaa tai tilaa ei saa tutkia laajemmalti kuin mainitun tarkoituksen toteuttamiseksi. Oikeuskirjallisuudessa on tältä osin todettu, että ”Henkilöetsintä tulee toteuttaa yksinomaan henkilön löytämiseksi, eikä paikan laajempi tai yksityiskohtaisempi tutkiminen, ole sallittua. Kysymys on sen selvittämisestä, onko henkilö kohteena olevissa tiloissa, jolloin paikkoja ei saa tutkia laajemmalti kuin mainitun tarkoituksen toteuttamiseksi. Esimerkiksi komeroiden ja muiden säilytystilojen etsiminen on mahdollista vain, jos edellytykset yleiseen kotietsintään ovat olemassa ja jos kotietsintä päätös myös kattaa tällaiset toimenpiteet.”[60]

Paikkatiedustelun katsotaan voivan vähentää merkittävästi tarvetta käyttää muita Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain mukaisia salaisia tiedonhankintakeinoja. Perus- ja ihmisoikeusvaikutusten kannalta keskeistä onkin, että vaikka paikkatiedustelun ja teknisen kuuntelun toimivaltuudet voivatkin tilanteen mukaan puuttua esimerkiksi kotirauhan suojaan, ehdotetun sääntelyn seurauksena muiden perusoikeuksiin merkittävästi puuttuvien salaisten pakko- tai tiedonhankintakeinojen käytön vähentyminen joko kokonaan tai ainakin ajallisesti on samanaikaisesti kuitenkin mahdollista.

Yhteiskunnan intressi estää, paljastaa ja selvittää rikos on sitä suurempi, mitä vakavammasta rikoksesta on kyse. Paikkatiedustelun ja teknisen kuuntelun eri muotojen arvioidaan olevan erittäin merkityksellisiä viranomaisten rikostorjuntatoimivaltuuksien tehostamisen kannalta, mikä osaltaan liittyy tavoitteeseen turvata toisten ihmisten perusoikeuksia.

[60] Fredman – Rautio – Tolvanen – Viitanen: Esitutkinta ja pakkokeinot 2025, s. 991.

Osallistuvan tietolähteen käyttö

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvussa säädetään tietolähdetoiminnasta sekä tietolähteen ohjatusta käytöstä. Esityksessä ehdotettavassa osallistuvan tietolähteen käytössä olisi kyse jo Rajavartiolaitoksen käytössä olevan toimivaltuuden tapauskohtaisesta laajentamismahdollisuudesta. Esityksessä ehdotetaan laajennettavan tietolähteen toimintamahdollisuuksia Rajavartiolaitoksen valvonnan ja ohjauksen alaisena sekä toisaalta säädettävän aikaisempaa yksityiskohtaisemmin nimenomaisista keinoista turvata tietolähdettä. Tietolähteen toimintaedellytyksiä koskevan sääntelyn selkeytyminen edistää tietolähteen oikeusturvaa ja turvallisuutta. Tietolähdetoiminta ja tietolähteen ohjattu käyttö eivät ole korostuneet perusoikeusjärjestelmän kannalta merkityksellisinä toimivaltuuksina.[61] Ehdotettavan laajennuksen perus- ja ihmisoikeusvaikutukset eivät merkittävästi eroaisi perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella säädetystä tietolähteen ohjatusta käytöstä.[62] Keskeisimpänä muutoksena ehdotettavassa sääntelyssä on lähtökohtaisesti osallistumiselementti.

Esityksessä ehdotetaan, että tietolähde saisi tehdä Rajavartiolaitoksen ohjauksessa ja valvonnassa rikoksen toteuttamiseen liittyviä avustavia toimia. Kyse olisi tiedonhankintakeinosta, johon voidaan katsoa liittyvän tilanteen mukaan rikosprovokaation riski. Esityksessä ehdotetusti osallistuvan tietolähteen käyttö olisi kuitenkin sallittua vain, mikäli erittäin pätevin perustein voitaisiin olettaa, että toimenpide tehdään ilman tietolähteen myötävaikutusta. Toimivaltuuden käyttäminen olisi siten sidottu siihen, että tällainen riski rikosprovokaation tapahtumisesta arvioidaan etukäteisesti vähäiseksi. Osallistuvan tietolähteen käyttö ei saisi myöskään peitetoiminnan tavoin yleisesti aiheuttaa vaaraa tai vahinkoa kenenkään hengelle, terveydelle tai vapaudelle taikka merkittävää vaaraa tai vahinkoa omaisuudelle. Toimivaltuuteen liittyviä oikeusturvakysymyksiä on arvioitu tarkemmin esityksen säätämisjärjestystä koskevassa jaksossa.

Esityksessä ehdotetaan Rajavartiolaitokselle lisäksi oikeutta hyödyntää osallistuvaa tietolähdettä Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvun mukaisten toimivaltuuksien käytössä. Tietolähteelle ei ehdoteta annettavaksi oikeuksia perusoikeuksien ydinalueelle kohdistuvien toimivaltuuksien käyttöön, vaan kyse olisi yksin viranomaisen toimivaltuudesta. Tietolähdettä ei saisi myöskään käyttää viranomaisille annettujen toimivaltuuksien käyttöä koskevien rajoitusten kiertämiseen. Osallistuvalle tietolähdetoiminnalle on ominaista, että toimivaltuutta käyttämällä on mahdollista rajoittaa ajallisesti tai määrällisesti taikka jopa välttää kokonaisuudessaan muiden perusoikeuksiin syvästi puuttuvien salaisten tiedonhankintakeinojen käyttö. Siltä osin kuin muun tiedonhankintakeinon mahdollistavat toimet, esimerkiksi kuuntelulaitteen vieminen tiettyyn tilaan, saattaisivat edellyttää tietolähteen toimia kotirauhan suojaamassa tilassa, ehdotettavaa sääntelyä on arvioitu kotirauhan suojan kannalta tarkemmin esityksen säätämisjärjestystä koskevassa jaksossa.

Korostetusta tietolähteen turvallisuuden huolehtimisvelvollisuudesta säädetään jo tällä hetkellä Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 36 §:n 3 momentissa. Tietolähteen turvallisuuden varmistamiseksi esityksessä ehdotetaan säädettävän erinäisistä konkreettisista keinoista suojata tietolähdettä tietolähdetoiminnan aikana ja sen jälkeen. Sääntely perustuisi soveltuvin osin voimassa olevaan vastaavaan sääntelyyn tietolähteen turvaamisesta siviilitiedustelussa ja sotilastiedustelussa. Kyse olisi tietyin edellytyksin tietolähteen asunnon tai muun asumiseen käyttämän tilan ja sen välittömän lähiympäristön valvomisesta teknisin keinoin ja tietolähteen varustamisesta kuuntelun, katselun ja seurannan mahdollistavalla teknisellä laitteella. Sanottuja pidetään

[61] Ks. PeVL 11/2005 vp, PeVL 66/2010 vp, PeVL 67/2010 vp ja PeVL 35/2018 vp.
[62] Ks. PeVL 66/2010 vp ja PeVL 67/2010 vp.

tietolähteen perusoikeussuojan kannalta perusteltuna ottaen huomioon tietolähdetoimintaan liittyvä mahdollinen vaara hengelle ja terveydelle.

Sijaintitiedon hankkiminen

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uudesta sijaintitiedon hankkimisen toimivaltuudesta Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvussa ja pakkokeinolain 10 luvussa. Toimivaltuutta olisi mahdollista käyttää myös ehdotetun Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 a luvun mukaisessa uhkaperusteisessa rikostiedustelussa. Sijaintitiedolla tarkoitettaisiin viestintäverkosta, telepäätelaitteesta tai tietoyhteiskunnan palvelun tarjoamisen yhteydessä kerättävää tai käsiteltävää tietoa, joka ilmaisee teleosoitteen, telepäätelaitteen tai tietyn yksilöivän tunnisteen sijainnin. Lähtökohtaisesti käyttäjän sijainnin ilmaisevat tiedot paljastavat jotain ihmisen yksityiselämästä niiden kertoessa henkilön toiminnasta fyysisessä maailmassa. Sijainnin ilmaisevien tietojen perusteella voidaan tehdä päätelmiä henkilön elämästä esimerkiksi usein vierailtujen sijaintien perusteella. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että teleosoitteen tai telepäätelaitteen sijaintitietoa koskevan sääntelyn valtiosääntöoikeudellinen merkitys liittyy perustuslain 10 §:ssä turvattuun yksityiselämän suojaan, jonka lähtökohtana on yksilön oikeus elää omaa elämäänsä ilman viranomaisten ja ulkopuolisten tahojen mielivaltaista tai aiheetonta puuttumista siihen. Sääntely liittyy myös perustuslain 9 §:ssä turvattuun liikkumisvapauteen.[63]

Sijaintitiedon hankkimista voi pitää yksityiselämän suojan (PL 10.1 §) ja myös liikkumisvapauden (PL 9.1 §) rajoituksena. Näihin perusoikeuksiin ei ole perustuslaissa kytketty erityisiä lakivarauksia.[64] Siten sijaintitietojen hankkimista koskevassa toimivaltuudessa on otettava huomioon perusoikeusrajoituksen laajuus ja esitettyä toimivaltuutta tulee arvioida perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten kannalta. Ehdotetun toimivaltuuden perusoikeuksiin kajoava luonne ja kajoamisen aste on otettu huomioon ehdotetun toimivaltuuden edellytyksiä ja päätöksentekoa koskevissa säännösehdotuksissa.

Uhkaperusteinen rikostiedustelu

Uhkaperusteisessa rikostiedustelussa hyödynnettävien rikostiedustelukeinojen piiriä ehdotetaan laajennettavaksi kattamaan perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaiseen kotirauhan suojaan ja perustuslain 10 §:n 2 momentin mukaiseen luottamuksellisen viestin suojaan kajoavilla keinoilla. Ehdotetuilla toimivaltuuksilla olisi merkittäviä perus- ja ihmisoikeuksiin ulottuvia vaikutuksia ja niiden valtiosääntöoikeudellinen hyväksyttävyys edellyttää perustuslain vireillä olevan muutoksen hyväksymistä.

Vaikka uusien rikostiedustelukeinojen perus- ja ihmisoikeusvaikutukset ovatkin lähtökohtaisesti merkittäviä, ne eivät kuitenkaan kohdistu kovinkaan suureen joukkoon ihmisiä. Edellä kerrotusti Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvun ja ehdotetun 3 a luvun mukaista pysyväisluonteiseen asumiseen käytettäviin tiloihin ja muihin kotirauhan suojaamiin tiloihin kohdistuvaa paikkatiedustelua toteutettaisiin arvion mukaan vuositasolla yhteensä 5–20 tapauksessa. Luku pitää sisällään myös niin sanotun rikosoikeudellisen kotirauhan suojan piirin kuuluvat keinot. Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvun ja ehdotetun 3 a luvun mukaista asuntokuuntelua tehtäisiin arvion mukaan vuositasolla vain joissakin yksittäisissä tapauksissa. Luottamuksellisen viestin suojaan kajoavia rikostiedustelukeinoja käytettäisiin arvion mukaan joissakin kymmenissä tapauksissa vuosittain. Kun otetaan huomioon, että osa näistä keinoista ei

[63] PeVL 66/2010 vp, s. 7; PeVL 11/2005 vp, s. 5/II; PeVL 9/2004 vp, s. 5/II ja PeVL 36/2002 vp, s. 5/II.
[64] PeVL 36/2002 vp, s. 5/II.

kohdistu luottamuksellisen viestinnän suojan ydinalueelle, voidaan arvioida perus- ja ihmisoikeusvaikutusten kokonaisuuden jäävän varsin vähäiseksi.

Sanotusta huolimatta rikostiedustelukeinoja käytettäessä ovat sen vaikutukset yksilötasolla huomattavia. Kattavan muun muassa tiedusteluvalvontavaltuutetun toteuttaman valvonnan lisäksi mainittuihin perus- ja ihmisoikeuksiin kohdistuva rikostiedustelukeinojen käyttö kuuluu tuomioistuimen etukäteis- ja tai jälkivalvonnan piiriin. Tältä osin on huomattava, että Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvusta poiketen niin sanotun rikosoikeudellisen kotirauhan piirissä tapahtuvasta uhkaperusteisesta teknisestä kuuntelusta päättäisi tuomioistuin. Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvun perusteella tällaisesta tiedonhankinnasta päättää pidättämiseen oikeutettu poliisimies virkamies. Ehdotuksen mukaan telekuuntelusta, tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta, televalvonnasta, teknisestä kuuntelusta, teknisestä laitetarkkailusta sekä paikkatiedustelusta ja siihen liittyvästä haltuunotosta, jäljentämisestä ja asiakirjan tarkastelusta olisi viipymättä ilmoitettava tiedonhankinnan kohteelle kirjallisesti sen jälkeen, kun tiedonhankinnan tarkoitus on saavutettu.

Ehdotettujen toimivaltuuksien perus- ja ihmisoikeusvaikutuksia on käsitelty myös perustuslain muuttamista koskevassa hallituksen esityksessä (HE 50/2026 vp) sekä tämän täydentävän hallituksen esityksen suhdetta perustuslakiin ja säätämisjärjestystä koskevassa jaksossa.

4.2.6 Vaikutukset Ahvenanmaan maakunnassa

Kaikki esityksessä ehdotetusta sääntelystä kuuluu valtakunnan lainsäädäntövaltaan. Osa ehdotetusta sääntelystä ei koske lainkaan Ahvenanmaan maakunnan aluetta. Ehdotettua sääntelyä sovellettaisiin Ahvenanmaan maakunnassa siltä osin kuin kyse on valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvista Rajavartiolaitoksen tehtävistä.

Esityksen vaikutuksia Ahvenanmaan maakunnassa on arvioitu tarkemmin täydennettävässä hallituksen esityksessä.

5 Lausuntopalaute

[Tämä luku kirjoitetaan lausuntokierroksen jälkeen.]

6 Säännöskohtaiset perustelut

6.1 Laki rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa

3 luku **Salainen tiedonhankinta**

13 §. *Salaisten tiedonhankintakeinojen käyttäminen*. Pykälässä on luvun säännösten soveltamisalasäännös. Pykälän ensimmäisessä virkkeessä luetellaan, mitä salaisia tiedonhankintakeinoja Rajavartiolaitos voi käyttää sen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseen taikka vaaran torjumiseen. Pykälän toisen lauseen mukaan näitä tiedonhankintakeinoja voidaan käyttää salassa niiden kohteilta.

Rajavartiolaitokselle ehdotetaan jäljempänä säädettäväksi oikeus telekuunteluun (15 a §), tietojen hankkimiseen telekuuntelun sijasta (15 b §), yhdistymistietojen hankkimiseen (19 §), sijaintitiedon hankkimiseen (18 a §), paikkatiedusteluun (35 a §) sekä siihen liittyvään haltuunottoon, jäljentämiseen ja asiakirjan tarkasteluun (35 c §) sekä osallistuvan tietolähteen käyttöön (36 c §). *Pykälää* ehdotetaankin muutettavaksi siten, että siinä olevaan luetteloon lisättäisiin maininnat telekuuntelusta, tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta, sijaintiedon hankkimisesta

sekä paikkatiedustelusta ja siihen liittyvästä haltuunotosta, jäljentämisestä ja asiakirjan tarkastelusta. Maininta tukiasematietojen hankkimisesta korvattaisiin maininnalla yhdistymistietojen hankkimisesta. Pykälässä oleva maininta tietolähdetoiminnasta kattaisi myös osallistuvan tietolähteen käytön, minkä vuoksi sitä ei olisi tarpeen mainita erikseen pykälässä.

Pykälän toisen virkkeen mukaisesti myös ehdotettavia uusia salaisia tiedonhankintakeinoja voitaisiin käyttää salassa niiden kohteilta.

Ehdotettavat muutokset vastaisivat poliisilain 5 luvun 1 §:ään ehdotettavia muutoksia.

14 §. *Salaisten tiedonhankintakeinojen käytön edellytykset.* Pykälän *2 momentin* ensimmäisessä virkkeessä asetetaan eräiden salaisten tiedonhankintakeinojen käytön edellytykseksi se, että niillä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiselle. Virkettä ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen lisättäisiin maininnat televalvonnasta ja ehdotettavista uusista salaisista tiedonhankintakeinoista. Telekuuntelua, tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta, televalvontaa, sijaintitiedon hankkimista, osallistuvan tietolähteen käyttöä sekä paikkatiedustelua ja siihen liittyvää haltuunottoa ja jäljentämistä saataisiin käyttää vain, jos niillä voitaisiin olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiselle.

Pykälän *2 momenttia* ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä olevaan luetteloon lisättäisiin maininnat telekuuntelusta, tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta, televalvonnasta, sijaintitiedon hankkimisesta, osallistuvan tietolähteen käytöstä sekä paikkatiedustelusta sekä siihen liittyvästä haltuunotosta ja jäljentämisestä. Myös näiden salaisten tiedonhankintakeinojen edellytykseksi asetettaisiin erittäin tärkeä merkitys rikoksen estämiselle tai paljastamiselle. Teknologian kehittymisen vuoksi ja älylaitteiden käytön yleistymisen myötä myös televalvonnan käytön edellytykseksi ehdotetaan lisättäväksi vaatimus siitä, että sillä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen estämiselle. Tätä voidaan pitää perusteltuna siitäkin syystä, että perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä on perustuslain 10 §:ssä turvatun luottamuksellisen viestin salaisuuden osalta irtaannuttu kategorisesta erottelusta perusoikeuden suojan reuna- ja ydinalueen välillä.[65]

Ehdotettavat uudet salaiset tiedonhankintakeinot eli telekuuntelu, tietojen hankkiminen telekuuntelun sijasta, sijaintitiedon hankkiminen, osallistuvan tietolähteen käyttö sekä paikkatiedustelu ja siihen liittyvä haltuunotto ja jäljentäminen olisivat sellaisia tiedonhankintakeinoja, joilla voitaisiin puuttua merkittävässä määrin perusoikeuksiin. Tämän vuoksi näiden tiedonhankintakeinojen käytön edellytykseksi on perusteltua asettaa vaatimus, että niillä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiselle. Vaatimus erittäin tärkeästä merkityksestä tarkoittaa sitä, että ilman kyseisen tiedonhankintakeinon käyttöä rikoksen estäminen aiheuttaisi kohtuuttomia kustannuksia tai muuten olisi hyvin työlästä. Arvioinnissa voidaan ottaa huomioon myös esimerkiksi se, että rikoksen estämisen pitkittymisestä aiheutu erityistä vaaraa.[66] Kun kyseessä on rikoksen estäminen, merkitystä on myös sillä, että tiedonhankinnan viiveet voisivat lisätä riskiä rikoksen tapahtumisesta.

Momentin toista virkettä ei ehdoteta muutettavaksi. Siinä säädetään yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan ja valeoston käyttämisen lisäedellytyksistä. Yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan ja yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston edellyttää lisäksi, että se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi.Rajavartiolaitokselle ei ehdoteta säädettäväksi

[65] Ks. PeVL 18/2014 vp, s. 6.
[66] Vrt. esim. HE 224/2010 vp, s. 38–39.

oikeutta salaisiin tiedonhankintakeinoihin, jotka kohdistuvat pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan.

Tässä pykälässä säädettäisiin salaisten tiedonhankintakeinojen käytön yleisistä edellytyksistä ja niiden käytön erityisistä edellytyksistä säädettäisiin omissa pykälissään. Telekuuntelun erityisistä edellytyksistä säädettäisiin ehdotettavassa 15 a §:ssä, tietojen hankkimisen telekuuntelun sijasta erityisistä edellytyksistä 15 b §:ssä, sijaintitiedon hankkimisen erityisistä edellytyksistä 18 a §:ssä, paikkatiedustelun erityisistä edellytyksistä 35 a §:ssä sekä siihen liittyvän haltuunoton ja jäljentämisen erityisistä edellytyksistä 35 c §:ssä ja osallistuvan tietolähteen käytön erityisistä edellytyksistä 36 c §:ssä.

Ehdotettavat muutokset vastaisivat soveltuvin osin poliisilain 5 luvun 2 §:ään ehdotettavia muutoksia.

15 a §. *Telekuuntelu ja sen edellytykset.* Pykälä olisi uusi verrattuna alkuperäiseen hallituksen esitykseen, ja siinä säädettäisiin telekuuntelusta ja sen edellytyksistä.

Pykälän *1 momentissa* olisi telekuuntelun määritelmä. Sen ensimmäisen virkkeen mukaan *telekuuntelulla* tarkoitettaisiin teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen vastaanotettavan taikka siitä lähetetyn sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 43 kohdassa tarkoitetussa yleisessä viestintäverkossa tai siihen liitetyssä viestintäverkossa välitettävänä olevan viestin kuuntelua, tallentamista ja muuta käsittelyä viestin sisällön ja siihen liittyvien 16 §:ssä tarkoitettujen välitystietojen selvittämiseksi. Momentin toisen virkkeen mukaan telekuuntelua saataisiin kohdistaa vain siltä henkilöltä lähtöisin olevaan tai sellaiselle henkilölle tarkoitettuun viestiin, jonka voitaisiin perustellusti olettaa syyllistyvän 2 momentissa mainittuun rikokseen. Telekuuntelun määritelmä olisi yhdenmukainen poliisilain ja pakkokeinolain telekuuntelun määritelmien kanssa.

Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 25 kohdan määritelmäsäännöksen mukaan telepäätelaitteella tarkoitetaan laitetta, joka viestien lähettämiseksi, käsittelemiseksi tai vastaanottamiseksi on tarkoitettu johtimella, radioteitse, optisesti tai muulla sähkömagneettisella tavalla liitettäväksi joko suoraan yleisen viestintäverkon liittymään tai toimimaan yleisen viestintäverkon yhteydessä kytkettynä suoraan tai epäsuorasti yleisen viestintäverkon liittymään. Kysymyksessä voisi olla mikä tahansa viestintäverkon rajapinnan tieto tai ominaisuus, joka voidaan yhdistää tiettyyn käyttäjään tai tilaajaan, ja laitteeseen sisältyvä ja sitä myötä myös käyttäjään tai tilaajaan yhdistettävissä oleva tieto tai ominaisuus. Tällaisia tietoja voivat siten olla esimerkiksi sähköpostiosoite, ip-osoite, käyttäjätunnus ja salasana, profiili tai muu televerkkoon sisältyvä tieto, jonka avulla tele- tai datayhteyden osapuolet voidaan yksilöidä. Näin ollen myös puhelimen sarjanumero (IMEI-koodi) taikka muu päätelaitteen suoraan yksilöivä tai sen yksilöimiseen johtava tieto sisältyisi telekuuntelun määritelmän piiriin.

Viesti käsite kattaa lähes kaikenlaiset informaatiomuodot mutta ei sisällä kuitenkaan puhtaasti viestiin liittymätöntä tietokoneiden välistä ohjaus- ja signalointiliikennettä. Telekuuntelutoimivaltuutta ei tarvittaisi kaikkien saataville toimitettavan verkkoviestin sisällön selvittämiseksi. Verkkoviestin tunnistamistiedot ovat kuitenkin luottamuksellisia, mikä vastaa niin ikään voimassa olevaa oikeutta.

Telekuuntelu koskisi teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen vastaanotettavaa tai siitä lähetettyä viestiä. Viesti olisi telekuuntelutoimivaltuudella saatavissa, kun se on viestintäverkossa välitettävänä siten, että viesti on ylittänyt esimerkiksi lähettäjän teleosoitteen muodostaman rajapinnan, jolloin sitä pidettäisiin lähetettynä, eikä se ole vielä saapuessaan vastaanottajalle ylittänyt vastaanottavan teleosoitteen rajapintaa, jolloin se olisi edelleen vastaanotettavana. Näin ollen

esimerkiksi matkapuhelimeen saapunut tekstiviesti ei olisi tässä tarkoitetulla tavalla välitettävänä. Jos viestistä on sen välittämisen jälkeen esimerkiksi teknisistä syistä jäänyt teleoperaattorin palvelimelle kopio, joka ei ole enää vastaanottajan laitteelta saatavissa, sovellettavaksi voisi tulla Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 15 b §:n mukainen tietojen hankkiminen telekuuntelun sijasta.

Telekuuntelutoimivaltuus kattaisi viestin tunnistamistietojen hankkimisen. Käytännössä viesti ilman siihen liittyviä tunnistamistietoja (esimerkiksi lähettäjän ja vastaanottajan yksilöivä tieto) on merkityksetön. Tältä osin televalvonta sisältyisi telekuunteluun. Telekuuntelutoimivaltuudella ei kuitenkaan voitaisi esimerkiksi estää viestin perille menoa. Telekuuntelun yhteydessä saatavat tunnistamistiedot eivät myöskään sisältäisi telepäätelaitteen sijaintietoja. Tätä tarkoitettaisiin nimenomaisella maininnalla viestiin liittyvien tunnistamistietojen selvittämisestä. Jos myös sijaintitiedot ovat tarpeen, tulee hakea televalvontalupa.

Momentissa todettaisiin nimenomaisesti, että telekuuntelua saadaan kohdistaa vain siltä henkilöltä lähtöisin olevaan tai sellaiselle henkilölle tarkoitettuun viestiin, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 2 momentissa mainittuun rikokseen. Tällä on tarkoitus korostaa sitä, ettei telekuuntelua saa kohdistaa kenenkään muun kuin mainitun henkilön viestintään. Hän voi tosin olla poliisille toistaiseksi nimeltään tuntematon henkilö, jonka perustellusti voidaan epäillä esimerkiksi olevan osallinen rangaistavaan tekoon. Tällöin hänet voidaan yksilöidä hänen hallussaan olevan tai hänen muuten oletettavasti käyttämän teleosoitteen tai telepäätelaitteen ja hänen osallisuutensa avulla. Erityisesti on kuitenkin huolehdittava siitä, että kuunteluluvan antaminen tuntemattomien henkilöiden käyttämiin teleosoitteisiin tai telepäätelaitteisiin ei tosiasiallisesti johda tiettyjen teleosoitteiden tai telepäätelaitteiden kuuntelemiseen siitä riippumatta, kuka niitä käyttää.

Momentissa viitattaisiin lain 16 §:ään, jossa säädetään televalvonnasta ja sen edellytyksistä. Pykälän 1 momentin mukaan *televalvonnalla* tarkoitetaan sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014, *SVPL*)3 §:n 36 kohdassa tarkoitetun viestinnän välittäjän hallussa olevien välitystietojen hankkimista viestistä, joka on lähetetty mainitun pykälän 43 kohdassa tarkoitettuun yleiseen viestintäverkkoon tai siihen liitettyyn viestintäverkkoon kytketystä teleosoitteesta tai telepäätelaitteesta taikka vastaanotettu tällaiseen osoitteeseen tai laitteeseen, sekä teleosoitteen tai telepäätelaitteen sijaintitiedon hankkimista sekä osoitteen tai laitteen käytön tilapäistä estämistä. *Välitystiedolla* tarkoitetaan Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalaissa SVPL:n 3 §:n 7 kohdassa tarkoitettuun käyttäjään tai mainitun pykälän 30 kohdassa tarkoitettuun tilaajaan yhdistettävissä olevaa viestiä koskevaa tietoa, jota viestintäverkoissa käsitellään viestien siirtämiseksi, jakelemiseksi tai tarjolla pitämiseksi.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin niistä rikoksista, joiden estämiseksi Rajavartiolaitokselle voitaisiin antaa lupa telekuunteluun. Telekuuntelu olisi välttämätön tiedonhankintakeino törkeän laittoman maahantulon järjestämisen, ihmiskaupan ja törkeän ihmiskaupan estämiseksi. Telekuuntelu parantaisi Rajavartiolaitoksen mahdollisuuksia estää edellä mainittuja rikoksia. Momentin mukaan Rajavartiolaitokselle voitaisiin rikoksen estämiseksi antaa lupa kohdistaa telekuuntelua henkilön hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voitaisiin perustellusti olettaa hänen syyllistyvän törkeään laittoman maahantulon järjestämiseen, ihmiskauppaan tai törkeään ihmiskauppaan. Laittomaan maahantuloon liittyvässä vakavassa ja järjestäytyneessä rikollisuudessa on usein kyse kansainvälisestä rikollisuudesta, jossa sekä salakuljetettavat ja uhrit että rikoksen tekijät siirtyvät nopeasti paikasta toiseen, eivätkä pysyttele pitkiä aikoja samassa paikassa. Tällöin tekijöiden ja uhrien tai salakuljetettavien välisiä kontakteja tai suunniteltua toimintaa ei usein ole mahdollista selvittää sellaisilla keinoilla, jotka perustuvat tiedon pitempiaikaiseen kertymiseen rikoksentekijöiden

yleisistä toimintatavoista. Rajavartiolaitokselle voitaisiin antaa lupa telekuunteluun vain sen kaikkein vakavimpien tutkittavaksi kuuluvien rikosten estämiseksi.

Pykälän *3 momentin* mukaan Rajavartiolaitokselle voidaan lisäksi antaa lupa telekuunteluun, jos se on välttämätöntä henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vaaran torjumiseksi. Momentti koskisi niin sanottuja rynnäkkötilanteita. Momentissa tarkoitettu tekninen kuuntelu voisi olla kyseessä, jos esimerkiksi ennen kotietsinnän tai kiinnioton toteuttamista on toimenpiteen suorittajien turvallisuuteen liittyvistä syistä tarpeen varmistua, onko tilassa virkatoimen kohteena olevan henkilö aseistautunut tai esittääkö hän paikalla oleville sivullisille uhkauksia. Rajavartiolaitoksella on jo voimassa olevan lain mukaan oikeus suorittaa teknistä katselua (27 §) ja teknistä kuuntelua (25 §), jos se on välttämätöntä henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vaaran torjumiseksi.

Hallituksen esityksessä eduskunnalle rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi (HE 121/2026 vp) ehdotetaan muutettavaksi telekuuntelun edellytyksiä. Poliisilain 5 luvun 5 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jonka mukaan telekuuntelu olisi jatkossa mahdollista rikoksen estämiseksi, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta. Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalakiin ehdotettu sääntely vastaisi soveltuvin osin poliisilain 5 luvun 5 §:ään ehdotettua sääntelyä.

15 b §. *Tietojen hankkiminen telekuuntelun sijasta.* Pykälä olisi uusi verrattuna alkuperäiseen hallituksen esitykseen, ja siinä säädettäisiin tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta. Oikeus telekuunteluun ja tietojen hankkimiseen telekuuntelun sijasta muodostavat kokonaisuuden. Oikeus telekuunteluun ja oikeus tietojen hankkimiseen telekuuntelun sijasta olisivat tarpeellisia Rajavartiolaitoksen rikosten estämistehtävässä.

Pykälän *1 momentin* mukaan, jos olisi todennäköistä, että 15 a §:ssä tarkoitettua viestiä ja siihen liittyviä välitystietoja ei olisi enää saatavissa telekuuntelulla, Rajavartiolaitokselle voitaisiin antaa rikoksen estämiseksi lupa tietojen hankkimiseen viestinnän välittäjän hallusta 15 a §:ssä säädetyillä edellytyksillä. SVPL:n 3 §:n 36 kohdassa määritellään, että viestinnän välittäjällä tarkoitetaan teleyritystä, yhteisötilaajaa ja sellaista muuta tahoa, joka välittää sähköistä viestintää muutoin kuin henkilökohtaisiin tai niihin verrattaviin tavanomaisiin yksityisiin tarkoituksiin.

Momentissa olisi kysymys tapauksista, joissa telekuuntelutoimivaltuudella saatava viesti on hävinnyt, mutta se on vielä teknisesti saatavissa. Sääntelyn tarkoituksena olisi myös estää telekuuntelun käyttöedellytyksien kiertäminen. Takavarikoiminen tai jäljentäminen voitaisiin toimittaa vain telekuuntelun edellytyksillä. Toimenpiteen käytölle asetettaisiin kynnykseksi todennäköisyys siitä, ettei viestiä ja siihen liittyviä tunnistamistietoja ole enää saatavissa telekuuntelulla.

Pykälän *2 momentin* mukaan, jos tietojen hankkiminen kohdistettaisiin viestin sisällön selvittämiseksi telepäätelaitteeseen välittömästi yhteydessä olevaan viestin lähettämiseen ja vastaanottamiseen soveltuvaan henkilökohtaiseen tekniseen laitteeseen tai tällaisen laitteen ja telepäätelaitteen väliseen yhteyteen, Rajavartiolaitokselle voitaisiin antaa rikoksen estämiseksi lupa tietojen hankkimiseen telekuuntelun sijasta, jos 15 a §:ssä säädetyt edellytykset täyttyisivät.

Momentin mukaan tietojen hankkiminen telekuuntelun sijasta tehtäisiin viestin sisällön selvittämiseksi. Maininta siitä, että tällaisen laitteen tulisi olla välittömässä yhteydessä tekniseen laitteeseen, sulkisi ulkopuolelle erilaiset siirrettävät tallennusvälineet. Tätä täsmennettäisiin myös sillä, että laitteiden tulisi olla nimenomaan viestin lähettämiseen ja vastaanottamiseen soveltuvia henkilökohtaisia apuvälineitä tai muita sellaisia teknisiä laitteita. Teknisen kehityksen

vuoksi laissa ei ole kuitenkaan mahdollista luetella tyhjentävästi tällaisia välineitä. Lisäksi momentissa mainittaisiin nimenomaisesti, että tietojen hankkimiseen telekuuntelun sijasta kuuluisi tiedonhankinnan kohdistaminen henkilökohtaisen apuvälineen ja telepäätelaitteen väliseen yhteyteen. Tällöin tiedonhankinta ei kohdistuisi sinänsä apuvälineeseen, vaan sen ja telepäätelaitteen väliseen radio- tai muuhun vastaavaan yhteyteen. Näin ollen esimerkiksi kaiutinpuhelun tai muuten kovaäänisen puhelun kuuntelu ei olisi momentissa tarkoitettua tietojen hankkimista telekuuntelun sijasta.

Poliisilain 5 luvun 6 §:ssä säädetään tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta. Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalakiin ehdotetun 15 b §:n sääntely vastaisi poliisilain 5 luvun 6 §:n sääntelyä.

15 c §. *Telekuuntelusta ja muusta vastaavasta tietojen hankkimisesta päättäminen.* Pykälä olisi uusi verrattuna alkuperäiseen hallituksen esitykseen, ja siinä säädettäisiin telekuuntelusta ja muusta vastaavasta tietojen hankkimisesta päättämisestä.

Pykälän *1 momentin* mukaan tuomioistuin päättää telekuuntelusta ja tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta. Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin luvan voimassaolosta. Sen mukaan lupa telekuunteluun ja 15 b §:n 2 momentissa tarkoitettuun tietojen hankkimiseen voitaisiin antaa luvan antopäivästä alkaen enintään kuukaudeksi kerrallaan.

Pykälän *3 momentissa* olisi kuusikohtainen luettelo niistä seikoista, jotka olisi mainittava telekuuntelua ja telekuuntelun sijasta toimitettavaa tietojen hankkimista koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä. Momentin *1 kohdan* mukaan telekuuntelua ja telekuuntelun sijasta toimitettavaa tietojen hankkimista koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä olisi mainittava toimenpiteen perusteena oleva rikos ja sen oletettu tekoaika taikka toimenpiteen perusteena oleva vaara. Toimenpiteen perusteena olevalla rikoksella tarkoitettaisiin tässä estettävää tai paljastettavaa rikosta.

Momentin *2 kohdan* mukaan telekuuntelua ja telekuuntelun sijasta toimitettavaa tietojen hankkimista koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä olisi mainittava henkilö, jonka voitaisiin perustellusti olettaa syyllistyvän 1 kohdassa tarkoitettuun rikokseen tai henkilön ollessa tuntematon toimenpiteen kohteena oleva teleosoite tai telepäätelaite. Henkilöllä tarkoitettaisiin salaisen tiedonhankintakeinon yhteydessä henkilöä, jonka perustellusti voidaan olettaa syyllistyvän rikokseen, tai rikoksen paljastamisen osalta henkilöä, jonka perustellusti voidaan olettaa syyllistyneen rikokseen. Viimeksi mainittu ei olisi kuitenkaan esitutkintalain tarkoittamalla tavalla rikoksesta epäilty.

Momentin *3 kohdan* mukaan telekuuntelua ja telekuuntelun sijasta toimitettavaa tietojen hankkimista koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä olisi mainittava tosiseikat, joihin henkilöön kohdistuva epäily ja telekuuntelun tai telekuuntelun sijasta toimitettavan tietojen hankkimisen edellytykset perustuisivat. Ilmaisulla ”tosiseikat, joihin häneen kohdistuva rikosepäily ja telekuuntelun edellytykset perustuvat” tarkoitettaisiin tosiseikkoja, joiden perusteella henkilön voitaisiin perustellusti olettaa syyllistyvän tai syyllistyneen rikokseen.

Momentin *4 kohdan* mukaan telekuuntelua ja telekuuntelun sijasta toimitettavaa tietojen hankkimista koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä olisi mainittava telekuuntelua tai 15 b §:n 2 momentissa tarkoitettua tietojen hankkimista koskevan luvan voimassaoloaika kellonajan tarkkuudella. Momentin *5 kohdan* mukaan telekuuntelua ja telekuuntelun sijasta toimitettavaa tietojen hankkimista koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä olisi mainittava telekuuntelun tai telekuuntelun sijasta toimitettavan tietojen hankkimisen suorittamista johtava ja valvova 1

momentissa tarkoitettu virkamies. Momentin *6 kohdan* mukaan telekuuntelua ja telekuuntelun sijasta toimitettavaa tietojen hankkimista koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä olisi mainittava mahdolliset telekuuntelun tai telekuuntelun sijasta toimitettavan tietojen hankkimisen rajoitukset ja ehdot.

Pykälän *4 momentin* mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies päättäisi toimenpiteen kohteena olevista teleosoitteista tai telepäätelaitteista lukuun ottamatta tilanteita, joissa 3 momentin 2 kohdassa tarkoitettu henkilö olisi tuntematon. Päätöksessä olisi mainittava perustelut toimenpiteen kohteena olevien teleosoitteiden tai telepäätelaitteiden valitsemiselle.

Poliisilain 5 luvun 7 §:ssä säädetään telekuuntelusta ja muusta vastaavasta tietojen hankkimisesta päättämisestä. Ehdotettu sääntely vastaisi soveltuvin osin poliisilain 5 luvun 7 §:n sääntelyä. Poliisilain 5 luvun 7 §:n 1 momentin mukaan tuomioistuin päättää telekuuntelusta ja tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta pidättämiseen oikeutetun poliisimiehen taikka suojelupoliisin päällystöön kuuluvan poliisimiehen vaatimuksesta. Pykälän 4 momentin mukaan pidättämiseen oikeutettu poliisimies tai suojelupoliisin päällystöön kuuluva poliisimies päättää toimenpiteen kohteena olevista teleosoitteista tai telepäätelaitteista lukuun ottamatta tilanteita, joissa henkilö on tuntematon. Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalakiin ehdotettu pykälä vastaisi 1 ja 4 momentin päätöksentekotasoja lukuun ottamatta poliisilain 5 luvun 7 §:ää.**18 a §.** *Sijaintitiedon hankkiminen ja sen edellytykset.* Pykälä olisi uusi verrattuna alkuperäiseen hallituksen esitykseen, ja siinä säädettäisiin sijaintiedon määritelmästä ja sen edellytyksistä. Ehdotettava sääntely vastaisi sisällöltään poliisilain 5 lukuun ehdotettavan 10 a §:n sääntelyä.

Pykälän *1 momentin* ensimmäisessä virkkeessä olisi sijaintitiedon määritelmä. Sen mukaan sijaintitiedolla tarkoitettaisiin viestintäverkosta, päätelaitteesta tai tietoyhteiskunnan palvelun yhteydessä kerättävää tai käsiteltävää tietoa, joka ilmaisisi liittymän, päätelaitteen tai tiettyyn käyttäjään yhdistettävissä olevan laitteen tai palvelun sijainnin. Sijaintitiedon hankkimisella tarkoitettaisiin tässä tilannetta, jossa toimivaltuutta käyttämällä pyrittäisiin selvittämään henkilön sijainti tiettynä ajankohtana selvittämällä hänen käyttämänsä teleosoitteen, telepäätelaitteen tai häneen yhdistettävän yksilöivän tunnisteen maantieteellinen sijainti. Ehdotettua sääntelyä voitaisiin hyödyntää myös vaarallisten tai kiellettyjen aineiden tai esineiden paikantamisessa, vaikka aine tai esine ei olisikaan kohdehenkilön hallussa. Paikantamistilanteiden lisäksi ehdotettua toimivaltuutta voitaisiin käyttää tiedon saamiseksi henkilön tai esineen sijainnin muutoksista niin sanotun reaaliaikaisen seurannan mahdollistamiseksi tai tukemiseksi.[67] Sijaintitiedon hankkiminen tapahtuisi salaa sen kohteelta. Sijaintitieto voitaisiin hankkia sekä rekisterinpitäjältä että tiedon käsittelijältä, jonka palvelua varten tieto on tuotettu.

Ehdotettavalla toimivaltuudella ei hankittaisi tietoa siitä, onko henkilö lähettänyt viestejä liittymästään tai päätelaitteellaan eikä tietoa itse viestin luottamuksellisesta sisällöstä. Vertailuna todettakoon, että laite-etsintätoimivaltuudella haettaisiin tietoa tietokoneessa, telepäätelaitteessa tai muussa vastaavassa teknisessä laitteessa tai tietojärjestelmässä olevasta tietosisällöstä.

Henkilö pyrittäisiin paikantamaan selvittämällä hänen käyttämänsä *teleosoite, telepäätelaite* tai *häneen yhdistettävä yksilöivä tunniste*. Pykälän sanamuoto olisi teknologianeutraali. *Teleosoite* on viestintäverkon rajapinnan tieto tai ominaisuus, joka voidaan yhdistää tiettyyn käyttäjään tai tilaajaan. Sillä tarkoitetaan myös laitteeseen sisältyvää ja siten myös käyttäjään tai tilaajaan yhdistettävissä olevaa tietoa tai ominaisuutta. Teleosoitteita ovat siten esimerkiksi

[67] Ks. HE 25/2024 vp, s. 39.

sähköpostiosoite, ip-osoite, käyttäjätunnus ja salasana, profiili tai muu televerkkoon yhdistyvä tietoa, jonka avulla tele- tai satayhteyden osapuolet voidaan yksilöidä.[68]

Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 25 kohdan määritelmäsäännöksen mukaan *telepäätelaitteella* tarkoitetaan laitetta, joka viestin lähettämiseksi, käsittelemiseksi tai vastaanottamiseksi on tarkoitettu johtimella, radioteitse, optisesti tai muulla sähkömagneettisella tavalla liitettäväksi joko suoraan yleisen viestintäverkon liittymään taikka toimimaan yleisen viestintäverkon yhteydessä kytkettynä suoraan tai epäsuorasti yleisen viestintäverkon liittymään. Päätelaitteita käytetään viestintäverkon liittymässä, ja niitä ovat esimerkiksi puhelimet ja matkaviestimet, digitaalisten televisio- tai radiolähetysten vastaanottamiseen tarkoitetut laitteet sekä modeemit.[69]

Henkilöön yhdistettävissä olevalla tunnisteella viittaisiin esimerkiksi sellaisiin sijainnin ilmaiseviin yksilöitäviin laitteisiin, jotka eivät kuulu telepäätelaitteen määritelmän piiriin. Tällaisia ovat muut kuin henkilöiden viestintään käytetyt laitteet, jotka eivät kykene itse kommunikoimaan verkkoon, mutta joiden hallintasovellukseen tai sen pilvitallennusversioon tallentuisi niiden sijainti, kuten AirTag-paikannuslaitteet. Kyse voisi myös olla sellaisesta käyttäjätunnuksen alitunnuksesta, joka ei täyte teleosoitteen määritelmää.

Ehdotettavassa säännöksessä ei rajattaisi niitä tahoja, joilta Rajavartiolaitoksella olisi oikeus hankkia sijaintitietoja. Sijaintitietoja voitaisiinkin hankkia rekisterinpitäjältä ja tietojen käsittelijältä, jonka palvelua varten tieto on tuotettu. Kyseeseen voisi siten tulla esimerkiksi teleyritys, tietoyhteiskunnan palveluntarjoaja tai muu toimija, jolla olisi hallussaan tarvittava sijaintitieto.

Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 18 kohdan mukaan sijaintitiedolla tarkoitetaan viestintäverkosta tai päätelaitteesta saatavaa tietoa, joka ilmaisee liittymän tai päätelaitteen maantieteellisen sijainnin ja jota käytetään muuhun kuin viestin välittämiseen. Ehdotetussa 1 momentissa tarkoitettu sijaintitiedon käsite olisi kuitenkin jossakin määrin SVPL:ssä määriteltyä sijaintitietoa laajempi. Ehdotetulla toimivaltuudella ei hankittaisi tietoa siitä, onko henkilö viestinyt liittymästään tai päätelaitteellaan taikka siitä, mitä viestintä on pitänyt sisällään. Toimivaltuudella hankittaisiin tietoa paikoista, joissa viestintä on tapahtunut vain siinä laajuudessa kuin sijaintitiedon hankkiminen teknisesti edellyttää. Toimivaltuudella ei voisi hankkia tietoa tietokoneessa, telepäätelaitteessa tai muussa vastaavassa teknisessä laitteessa tai tietojärjestelmässä olevasta tietosisällöstä, mistä tietoa haettaisiin tyypillisesti laite-etsintätoimivaltuudella.

Teleosoite on viestintäverkon rajapinnan tieto tai ominaisuus, joka voidaan yhdistää tiettyyn käyttäjään tai tilaajaan, ja laitteeseen sisältyvä ja sitä myötä myös käyttäjään tai tilaajaan yhdistettävissä oleva tieto tai ominaisuus. Teleosoitteita voivat siten olla esimerkiksi sähköpostiosoite, ip-osoite, käyttäjätunnus ja salasana, profiili tai muu televerkkoon sisältyvä tieto, jonka avulla tele- tai datayhteyden osapuolet voidaan yksilöidä.[70]

Sijaintietoa voitaisiin kerätä tai käsitellä viestintäverkosta, päätelaitteesta tai tietoyhteiskunnan palvelun yhteydessä. SVPL:n 3 §:n 39 kohdan mukaan viestintäverkolla tarkoitetaan toisiinsa liitetyistä johtimista sekä laitteista muodostuvaa järjestelmää, joka on tarkoitettu viestien siirtoon tai jakeluun johtimella, radioaalloilla, optisesti tai muulla sähkömagneettisella tavalla. Saman lain 3 §:n 25 kohdan määritelmäsäännöksen mukaan telepäätelaitteella tarkoitetaan laitetta,

[68] HE 224/2010 vp, s. 93.
[69] HE 221/2013 vp, s. 88–89.
[70] HE 224/2010 vp, s. 93.

joka viestien lähettämiseksi, käsittelemiseksi tai vastaanottamiseksi on tarkoitettu johtimella, radioteitse, optisesti tai muulla sähkömagneettisella tavalla liitettäväksi joko suoraan yleiseen viestintäverkkoon liittymään taikka toimimaan yleisen viestintäverkon yhteydessä kytkettynä suoraan tai epäsuorasti yleisen viestintäverkon liittymään. Päätelaitteita ovat esimerkiksi puhelimet ja matkaviestimet, digitaalisten televisio- tai radiolähetysten vastaanottamiseen tarkoitetut laitteet sekä modeemit.[71] Tietoyhteiskunnan palvelulla tarkoitetaan SVPL:n 3 §:n 29 kohdan mukaan sähköisenä etäpalveluna vastaanottajan henkilökohtaisesta pyynnöstä tavallisesti korvausta vastaan toimitettavaa palvelua. Sijaintiedon määritelmä olisi teknologianeutraali.

Tietyllä yksilöivällä sijainnin ilmaisevalla tunnisteella viitattaisiin esimerkiksi sellaisiin sijainnin ilmaiseviin yksilöitäviin laitteisiin, jotka eivät kuuluisi telepäätelaitteen määritelmän piiriin. Tällaisia voisivat olla muut kuin henkilöiden viestintään käytetyt laitteet, jotka eivät kykene itse kommunikoimaan verkkoon, mutta joiden hallintasovellukseen tai sen pilvitallennusversioon tallentuisi niiden sijainti. Kyse voisi myös olla sellaisesta käyttäjätunnuksen alitunnuksesta, joka ei täytä teleosoitteen määritelmää.

Esineiden paikantaminen ehdotetun toimivaltuuden avulla voisi tulla kyseeseen esimerkiksi tilanteessa, jossa tiedettäisiin Suomen kautta kuljetettavien uhrien kuljettamiseen käytettävän ajoneuvon tiedot. Tällöin ajoneuvon paikantamisen avulla voitaisiin pystyä estämään esimerkiksi ihmiskaupan uhrien kuljettaminen. Tällaisissakin tilanteissa edellytettäisiin, että jonkun, mahdollisesti tuntemattoman, henkilön voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 1 tai 2 momentissa tarkoitettuun rikokseen. Luonnollisesti osaan näistä tilanteista voitaisiin soveltaa ehdotetun pykälän 3 momenttia.

Momentin toisessa virkkeessä säädettäisiin sijaintitiedon hankkimisen edellytyksistä. Sen mukaan Rajavartiolaitokselle voitaisiin rikoksen estämiseksi antaa lupa sijaintitiedon hankkimiseen henkilön tai esineen paikantamiseksi tai seuraamiseksi, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta. Lain 4 §:ssä säädetään Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvista rikoksista. Rajavartiolaitoksella olisi oikeus hankkia sijaintitiedot esimerkiksi törkeän laittoman maahantulon järjestämisen (RL 17:8a, rangaistusmaksimi kuusi vuotta vankeutta), ihmiskaupan (RL 35:3, rangaistusmaksimi kuusi vuotta vankeutta) ja törkeän ihmiskaupan (RL 35:3a, rangaistusmaksimi kymmenen vuotta vankeutta) estämiseksi.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin sijaintiedon hankkimisen vaihtoehtoisista edellytyksistä. Sen mukaan lisäksi Rajavartiolaitokselle voitaisiin rikoksen estämiseksi antaa lupa sijaintitiedon hankkimiseen henkilön tai esineen paikantamiseksi tai seuraamiseksi, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän ympäristön turmelemiseen (RL 48:1, rangaistusmaksimi kaksi vuotta vankeutta), metsästysrikokseen (RL 48 a:1, rangaistusmaksimi kaksi vuotta vankeutta) tai luonnonsuojelurikokseen (RL 48:5, rangaistusmaksimi kaksi vuotta vankeutta), jotka ovat Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvia lain 4 §:n perusteella. Listaan sisältyvien rikosten ankarin rangaistus on lievempi kuin 1 momentissa mainittu neljä vuotta vankeutta. Nämä rikokset ovat luonteeltaan sellaisia, että niiden tapahtuminen on usein paikkasidonnaista eikä niitä juurikaan toteuteta esimerkiksi tietoverkoissa, minkä seurauksena epäillyn tai oletetun rikoksen tekijän fyysisellä sijainnilla on suurta merkitystä rikoksen estämisen ja selvittämisen kannalta. Toimivaltuudesta seuraavaa perusoikeusrajoitusta voidaan pitää tietyssä mielessä välttämättömänä, jos rikosta ei pystytä

[71] HE 221/2013 vp, s. 88–89.

useinkaan selvittämään tai estämään ilman pakkokeinon käyttämistä.[72] Poliisilain 5 lukuun ehdotetussa 10 a §:n 2 momentissa olisi lueteltu rikokset, joiden estämiseksi poliisille voitaisiin antaa lupa sijaintitiedon hankkimiseen henkilön tai esineen paikantamiseksi tai seuraamiseksi. Ympäristön turmeleminen, metsästysrikos ja luonnonsuojelurikos olisi mainittu poliisilain 5 luvun 10 a §:n 2 momentissa olevassa rikosluettelossa.

Pykälän *3 momentin* mukaan Rajavartiolaitoksella olisi oikeus sijaintitiedon hankkimiseen 1 ja 2 momentin estämättä, jos se on tarpeen henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi. Momentin nojalla paikannettavien henkilöiden piiriä ei olisi rajoitettu. Kyseeseen voisi siten tulla vaaran aiheuttajan lisäksi myös potentiaalisen uhrin paikantaminen. Rajavartiolaitoksen suorittamissa ihmiskaupparikosten tutkinnoissa on havaittu tilanteita, joissa uhreja on kuljetettu paikasta tai maasta toiseen ilman, että heillä on itsellään ollut etukäteen tietoa määränpäästä tai matkan ajankohdasta. Näin on myös Suomesta kadonnut jopa sellaisia ihmiskaupan uhreja, jotka ovat jo olleet viranomaisten avun piirissä, mutta joiden on henkilökohtaisten olosuhteittensa vuoksi ollut pakko totella rikoksen tekijöitä, kun heihin on otettu yhteyttä ja käsketty matkustamaan eteenpäin. Toisin kuin televalvontatoimivaltuutta koskevassa vastaavassa säännöksessä ehdotetussa momentissa ei edellytettäisi vaaralta tai toimivaltuuden toteuttamiselta välittömyyttä. Tällaista aikajänteen pidentämistä voidaan pitää perusteltuna, kun otetaan huomioon kyseessä oleviin toimivaltuuksiin sisältyvä perusoikeuksiin kajoaminen. Toimivaltuuden käyttö edellyttäisi kuitenkin sitä, että kyseessä on konkreettinen vaara eikä etäisempi henkeen ja terveyteen kohdistuva uhka.

Rajavartiolain 29 a §:ssä säädetään radioteknisestä valvonnasta. Pykälän 3 momentin mukaan Rajavartiolaitoksella on lisäksi oikeus suorittaa radioteknistä valvontaa ilmeisessä hädässä tai välittömässä vaarassa olevan henkilön paikantamiseksi. Lähtökohtaisesti sekä sijaintitiedon hankkiminen että SVPL:n 321 §:n mukainen hätäpaikannus voivat soveltua samaan tapaukseen. Näissä tilanteissa tulisi ensisijaisesti hyödyntää hätäpaikannusta, mutta ehdotettu sijaintitiedon hankkiminen olisi mahdollista, jos hätäpaikannus olisi kyseisessä tapauksessa todettu tuloksettomaksi tai ennakkotietojen perusteella sitä ei voitaisi olettaa tehokkaaksi keinoksi itsetuhoisen tai kadonneen henkilön sijainnin selvittämiseksi. Ehdotettava sääntely vastaisi soveltuvin osin poliisilain 5 lukuun ehdotettavan 10 a §:n sääntelyä.

18 b §. *Sijaintitiedon hankkimisesta päättäminen.* Pykälä olisi uusi verrattuna alkuperäiseen hallituksen esitykseen, ja siinä säädettäisiin sijaintitiedon hankkimisesta päättämisestä. Sijaintitiedon hankkimisesta päättäisi joko tuomioistuin pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta taikka pidättämiseen oikeutettu virkamies. Päätöksentekotaho määräytyisi sen perusteella, kuinka pitkää päätöksen tekemistä edeltänyttä tai sitä seuraavaa aikaa vaatimus koskisi. Pykälä vastaisi sisällöltään poliisilakiin ehdotettavaa 5 luvun 10 b §:n sääntelyä. Poliisissa vastaavaksi päätöksentekotahoksi ehdotetaan pidättämiseen oikeutettua poliisimiestä tai suojelupoliisin päällystöön kuuluvaa poliisimiestä.

Pykälän *1 momentin* mukaan tuomioistuin päättäisi sijaintitiedon hankkimisesta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta, jos vaatimus koskisi päätöksen tekemistä edeltänyttä taikka aikaa, joka olisi päätöksen tekemisestä eteenpäin enintään kuukausi.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin, että sen estämättä, mitä 1 momentissa säädettäisiin, sijaintitiedon hankkimisesta päättäisi pidättämiseen oikeutettu virkamies, jos lupa koskisi päätöksen tekemistä edeltänyttä aikaa, joka olisi enintään viikko taikka aikaa, joka olisi päätöksen tekemisestä eteenpäin enintään viikko. Pidättämiseen oikeutettu virkamies voisi antaa luvan

[72] PeVL 32/2013 vp, s. 4/II.

sijaintitietojen takautuvalle ja tulevaisuuteen kohdistuvalle hankkimiselle tuomioistuinta lyhyemmäksi ajanjaksoksi. Sijaintitiedon hankkiminen on merkityksellistä perustuslaissa turvatun yksityiselämän suojan kannalta, minkä vuoksi on perusteltua, että tuomioistuin päättäisi sijaintitiedon hankkimisesta pidemmältä ajanjaksolta kuin pidättämiseen oikeutettu virkamies. Alla olevassa taulukossa esitetään, miltä ajanjaksolta pidättämiseen oikeutettu virkamies ja tuomioistuin voivat päättää sijaintitietojen hankkimisesta.

Taulukko1. Sijaintitiedon hankkimisen päätöksentekotahot.

Päätöksentekotaho	**Päätöksen tekemistä edeltänyt aika**	**Aika päätöksen tekemisen jälkeinen aika**
Pidättämiseen oikeutettu virkamies	enintään viikko	enintään viikko
Tuomioistuin	enintään kuukausi	enintään kuukausi

Ehdotettava päätöksentekotaso vastaisi muun muassa suunnitelmallisesta tarkkailusta ja muusta teknisestä seurannasta kuin henkilön teknisestä seurannasta säädettyä erotuksella, että mainittuja tiedonhankintakeinoja koskevat päätökset voidaan tehdä kerrallaan enintään kuudeksi kuukaudeksi. Vastaavasti kuin tuomioistuimen päättäessä toimivaltuuden käytöstä tulevaisuuteen suuntautuvassa sijaintitiedon hankkimisessa viikon ajanjakso laskettaisiin päätöksentekopäivästä, kun taas takautuvan sijaintitiedon hankkimisen osalta vastaavaa rajoitusta ei ole eli kyseessä voisi olla mikä tahansa yhdestä ajanjaksosta muodostuva enintään viikon mittainen ajanjakso menneisyydessä.

Sijaintitiedon hankkimiselle asetettuja aikarajoja ei voisi kiertää siten, että pidättämiseen oikeutettu virkamies tekisi uuden päätöksen saman kohteen sijaintitietojen hankkimiseksi. Mikäli sijaintitietojen hankkimiselle olisi tarve pidemmäksi ajanjaksoksi kuin, josta pidättämiseen oikeutettu virkamies voisi päättää, tulisi tuomioistuimelle esittää vaatimus sijaintitietojen hankkimiseksi. Tuomioistuin voisi siis päättää sijaintitietojen hankkimisesta enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan. Tuomioistuin voisi tehdä jatkopäätöksen sijaintietojen hankkimisesta samassa asiassa, mutta uuden päätöksen yhteydessä tulisi erikseen arvioida, täyttyvätkö sijaintitiedon hankkimiselle säädetyt edellytykset.

Operatiivisten syiden vuoksi on perusteltua, että pidättämiseen oikeutettu virkamies voisi päättää sijaintitietojen hankkimisesta lyhyeltä takautuvalta ajanjaksolta. Sijaintitietojen takautuvalla hankkimisella tuetaan reaaliaikaisen tiedonhankinnan toteuttamista. Reaaliaikaisen tiedonhankinnan aloittaminen edellyttää monesti nopeasti tehtävää päätöstä sijaintitiedon hankkimisesta, minkä vuoksi olisi perusteltua, että pidättämiseen oikeutettu virkamies voisi päättää sijaintitietojen hankkimisesta. Sijaintitietojen jälkikäteinen hankkiminen olisi perusteltua esimerkiksi sen selvittämiseksi, missä tiedonhankinnan kohde on aikaisemmin liikkunut.

Pykälän *3 momentin* mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies päättäisi 18 a §:n 3 momentissa tarkoitetusta sijaintitiedon hankkimisesta. Kyse on tilanteesta, jossa sijaintiedon hankkiminen on tarpeen henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi.

Pykälän *4 momentissa* säädettäisiin sijaintitiedon hankkimista koskevan vaatimuksen ja päätöksen sisällöstä. Sijaintitiedon hankkiminen on merkityksellistä perustuslaissa turvatun

yksityiselämän suojan kannalta, minkä vuoksi on perusteltua, että tuomioistuin päättäisi sijaintitiedon hankkimisesta pidemmältä ajanjaksolta kuin pidättämiseen oikeutettu virkamies. Momentin *1 kohdan* mukaan vaatimuksessa ja päätöksessä olisi mainittava toimenpiteen perusteena oleva rikos ja sen oletettu tekoaika taikka toimenpiteen perusteena oleva vaara. Momentin *2 kohdan* mukaan vaatimuksessa ja päätöksessä olisi mainittava henkilö, jonka voitaisiin perustellusti olettaa syyllistyvän 18 a §:ssä tarkoitettuun rikokseen tai henkilön ollessa tuntematon toimenpiteen kohteena oleva teleosoite, päätelaite tai muu yksilöivä tunniste. Tiedonhankinta tulisi lähtökohtaisesti kohdistaa henkilöön, mutta kohdehenkilön ollessa tuntematon, vaatimuksessa ja päätöksessä yksilöitäisiin teleosoite, telepäätelaite tai muu yksilöivä tunniste. Lainkohdassa viitattaisiin sijaintitiedon hankkiminen ja sen edellytykset -pykälään (18 a §). Sen mukaan Rajavartiolaitokselle voitaisiin antaa lupa sijaintitietojen hankkimiseen, jos henkilön voitaisiin olettaa syyllistyvän rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta.

Momentin *3 kohdan* mukaan vaatimuksessa ja päätöksessä olisi mainittava tosiseikat, joihin henkilöön kohdistuva epäily ja sijaintitiedon hankkimisen edellytykset perustuvat. Momentin *4 kohdan* mukaan vaatimuksessa ja päätöksessä olisi mainittava luvan voimassaoloaika kellonajan tarkkuudella. Momentin *5 kohdan* mukaan vaatimuksessa ja päätöksessä olisi mainittava sijaintitiedon hankkimisen suorittamista johtava ja valvova virkamies. Momentin *6 kohdan* mukaan vaatimuksessa ja päätöksessä olisi mainittava mahdolliset sijaintitiedon hankkimisen rajoitukset ja ehdot. Momentti vastaisi keskeisiltä osin televalvontaa ja telekuuntelua koskevista päätöksistä säädettyä. Tiedonhankinta kohdistettaisiin lähtökohtaisesti henkilöön, mutta kohdehenkilön ollessa tuntematon vaatimuksessa ja päätöksessä yksilöitäisiin teleosoite, telepäätelaite tai muu yksilöivä tunniste.

Pykälän *5 momentin* ensimmäisen lauseen mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies päättäisi ulkomaiselle palveluntarjoajalle tehtävästä 18 a §:n mukaisia tietoja koskevasta pyynnöstä. Momentin toisen lauseen mukaan pyynnön tekeminen edellyttäisi tämän pykälän 1–4 momenttien mukaista päätöstä sijaintitiedon hankkimisesta. Pyynnön tekeminen edellyttäisi 18 b §:n 1–4 momenttien mukaista päätöstä sijaintitiedon hankkimisesta. Ehdotettu säännös on katsottu tarpeelliseksi erityisesti digitaalisten palvelujen sisämarkkinoista ja direktiivin 2000/31/EY muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2022/2065 (digipalvelusäädös) 10 artiklan johdosta. Artiklan mukaan välityspalvelun tarjoajan tiedonantovelvollisuus perustuu erityisesti kansallisen oikeus- tai hallintoviranomaisen kansalliseen lainsäädäntöön perustuvaan toimivaltaan esittää tietoja koskeva pyyntö.

19 §. *Yhdistymistietojen hankkiminen ja sen edellytykset.* Voimassa olevassa pykälässä säädetään tukiasematietojen hankkimisesta ja sen edellytyksistä. Muun muassa teknologian kehittymisen vuoksi pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että käsite tukiasematiedot korvattaisiin käsitteellä yhdistymistiedot. Ehdotettavat muutokset vastaisivat poliisilain 5 luvun 11 §:ään ehdotettavia muutoksia.

Voimassa olevan pykälän *1 momentin* mukaan tukiasematietojen hankkimisella tarkoitetaan tiedon hankkimista tietyn tukiaseman kautta telejärjestelmään kirjautuneista tai kirjautuvista telepäätelaitteista ja teleosoitteista. Pykälän 1 momentissa oleva tukiasematietojen hankkimisen määritelmä ehdotetaan korvattavaksi yhdistymistietojen hankkimisen määritelmällä. Yhdistymistietojen hankkimisella tarkoitettaisiin tiedon hankkimista tietyn tukiaseman kautta telejärjestelmään tai tietyssä sijainnissa tietoyhteiskunnan palveluntarjoajan tietokantaan yhdistyneistä tai yhdistyvistä teleosoitteista ja telepäätelaitteista tai yksilöivistä tunnisteista.

Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että se mahdollistaisi tiedon hankkimisen tukiasematiedon lisäksi myös tietoyhteiskunnan palveluntarjoajan tietokantaan tietyssä määritellyssä

maantieteellisessä sijainnissa tallentuneista telepäätelaitteista, teleosoitteista ja yksilöivistä tunnisteista vastaavilla edellytyksillä. Käsite ”yhdistymistiedot” olisi teknologianeutraali. Yhdistymistiedot käsittäisivät tukiasematietojen lisäksi sijaintitiedot.

Käytännössä sijainti- ja yhdistymistiedot ovat osoittautuneet hyvin merkityksellisiksi erityisesti erilaisten henkeen ja terveyteen kohdistuvien vaarojen, uhkien ja valmistelutekojen torjumisessa. Mikäli potentiaalisten tekijöiden kohdejoukko olisi jo rajautunut muiden käytössä olevien tietojen perusteella, vaatimus ja päätös voisivat rajautua sen selvittämiseen, ovatko jotkut henkilöt olleet määrättynä hetkenä rikoksen estämisen kannalta merkityksellisessä paikassa.

Ehdotettu säännös ei edellytä tietoyhteiskunnan palveluntarjoajia rakentamaan yhdistymistietojen keräämiseen, käsittelyyn tai viranomaisille toimittamiseen liittyviä teknisiä kyvykkyyksiä. Säännös ei myöskään perustaisi erillistä yhdistymistietojen säilytysvelvollisuutta.

Voimassa olevan pykälän *2 momentin* mukaan Rajavartiolaitokselle voidaan antaa lupa sen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi merkityksellisten tukiasematietojen hankkimiseen, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi teknisluonteinen muutos, jolla käsite tukiasematiedot korvattaisiin käsitteellä yhdistymistiedot. Rajavartiolaitokselle voitaisiin antaa lupa yhdistymistietojen hankkimiseen samoin edellytyksin kuin sille voimassa olevan lain mukaan voidaan antaa lupa tukiasematietojen hankkimiseen. Toimivaltuuden käytön edellytyksiä ei siten ehdoteta muutettavaksi.

Pykälän *otsikkoa* ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä oleva käsite tukiasematiedot korvattaisiin käsitteellä yhdistymistiedot. Ehdotettava muutos olisi teknisluonteinen.

20 §. *Yhdistymistietojen hankkimisesta päättäminen.* Voimassa olevassa pykälässä säädetään tukiasematietojen hankkimisesta päättämisestä. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi ne teknisluonteiset muutokset, jotka johtuvat edellä 19 §:ään ehdotettavasta muutoksesta, jossa tukiasematietojen käsite korvattaisiin yhdistymistiedoilla. Ehdotettavat muutokset vastaisivat poliisilain 5 luvun 12 §:ään ehdotettavia muutoksia.

Voimassa olevan pykälän *1 momentissa* säädetään siitä, mikä taho päättää tukiasematietojen hankkimisesta. Momentin mukaan tuomioistuin päättää tukiasematietojen hankkimisesta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta. Jos asia ei siedä viivytystä, pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää tukiasematietojen hankkimisesta siihen asti, kunnes tuomioistuin on ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että käsite ”tukiasematiedot” korvattaisiin käsitteellä ”yhdistymistiedot”. Ehdotettava muutos olisi teknisluonteinen.

Pykälän *3 momentissa* säädetään niistä tiedoista, jotka on mainittava tukiasematietojen hankkimista koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä. Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi ne muutokset, jotka johtuvat käsitteen ”tukiasematiedot” korvaamisesta käsitteellä ”yhdistymistiedot”. Momentin *johdantokappaleen* mukaan yhdistymistietojen hankkimista koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä olisi mainittava kuusikohtaisessa luettelossa mainitut asiat.

Momentin *1 kohdan* mukaan vaatimuksessa ja päätöksessä on mainittava toimenpiteen perusteena oleva rikos ja sen oletettu tekoaika. Momentin 1 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että vaatimuksessa ja päätöksessä voitaisiin vaihtoehtoisesti mainita toimenpiteen perusteena oleva vaara. Momentin *4 kohdan* mukaan tukiasematietojen hankkimista koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä on mainittava tukiasema, jota lupa koskee. Lainkohtaa ehdotetaan

muutettavaksi siten, että vaatimuksessa ja päätöksessä olisi mainittava paikka, jota päätös koskisi. Vaatimuksessa ja päätöksessä tulisi myös määritellä paikan maantieteellinen laajuus siten, että ne olisivat Rajavartiolaitoksen toiminnassa noudatettavan suhteellisuusperiaatteen mukaisia.

Momentin *5 kohdan* mukaan tukiasematietojen hankkimista koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä on mainittava tukiasematietojen hankkimisen suorittamista johtava ja valvova pidättämiseen oikeutettu virkamies. Ehdotettavan kohdan mukaan yhdistymistietojen hankkimista koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä olisi mainittava tukiasematietojen hankkimisen suorittamista johtava ja valvova pidättämiseen oikeutettu virkamies. Momentin *6 kohdan* mukaan vaatimuksessa ja päätöksessä on mainittava mahdolliset tukiasematietojen hankkimisen rajoitukset ja ehdot. Ehdotettavan kohdan mukaan vaatimuksessa ja päätöksessä olisi mainittava mahdolliset yhdistymistietojen hankkimisen rajoitukset ja ehdot. Momentin 5 ja 6 kohtiin ehdotetaan tehtäväksi muutokset, jotka johtuisivat käsitteen tukiasematiedot korvaamisesta käsitteellä yhdistymistiedot. Ehdotettavat muutokset olisivat teknisluonteisia.

Pykälän *otsikkoa* ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä oleva käsite tukiasematiedot korvattaisiin käsitteellä yhdistymistiedot. Ehdotettava muutos olisi teknisluonteinen.

25 §. *Tekninen kuuntelu ja sen edellytykset.* Pykälässä säädetään salaisena tiedonhankintakeinona käytettävästä teknisestä kuuntelusta ja sen edellytyksistä.

Pykälän *4 momentissa* säädetään teknisen kuuntelun lisäedellytyksistä. Voimassa olevan momentin mukaan teknisen kuuntelun edellytyksenä on lisäksi, että henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvaan rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta. Edellytyksistä ehdotetaan poistettavaksi vaihtoehtoinen edellytys ”taikka muutoin” voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvaan rikokseen. Henkilön voitaisiin siten perustellusti olettaa syyllistyvän rikokseen vain tämän lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella.

34 d §. *Järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan ja valvottuun läpilaskuun osallistuminen.* Voimassa olevassa pykälässä säädetään sen otsikon mukaisesti järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan ja valvottuun läpilaskuun osallistumisesta.

Pykälän *1 momentin* johdantokappaleessa säädetään, mitä toimenpiteitä järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan osallistuva rajavartiomies saisi tehdä. Momentissa on kolmekohtainen luettelo niistä edellytyksistä, joilla edellä mainittuja toimenpiteitä saataisiin suorittaa. Johdantokappaleen mukaan yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa suorittava rajavartiomies saisi osallistuessaan järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan hankkia toimitiloja taikka kulku- tai muita sellaisia välineitä, osallistua henkilöiden, esineiden tai aineiden kuljettamisen järjestämiseen, hoitaa taloudellisia asioita taikka avustaa rikollisryhmää, rikollisjoukkoa, rikollisverkostoa tai muuta näihin verrattavissa olevaa rikosten toteuttamiseksi muodostettua henkilöiden yhteenliittymää muilla näihin rinnastettavilla tavoilla. Tätä säännöstä on tarkoitettu sovellettavaksi siten, että toimilla avustetaan juuri sitä ryhmää, jonka toimintaan osallistutaan. Pykälän muotoilu ”osallistuessaan järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan” viittaakin lähinnä osallistumista edeltäneeseen soluttautumiseen rikollisryhmään ja sitä tulee tulkita suhteessa avustamistoimiin. Sitä ei kuitenkaan ole ilmeisesti tarkoitettu erilliseksi toimivaltuuden käytön edellytykseksi.[73]

[73] Ks. poliisilain osalta HE 224/2010 vp, s. 117–119.

Järjestäytyneessä rikollisuudessa tapahtuneiden muutosten vuoksi ilmaisu ”osallistuessaan järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan” ehdotetaan muutettavaksi muotoon ”osallistuessaan järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan”. Ehdotettu muutos vastaisi paremmin myös käytännön rikostorjunnallisia tarpeita, kun se ei sanamuodollaan viittaa erityisesti osallistumiseen järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan, vaan riittävää olisi lähtökohtaisesti se, että rajavartiomies olisi peitetoimintaa suorittaessaan siten asemoitunut suhteessa varsin laajasti ymmärrettävään järjestäytyneeseen rikollisuuteen, että voisi avustaa esimerkiksi rikollisverkostoja pykälässä yksilöidyillä tavoilla. Vastaavasti toimintaympäristön ja järjestäytyneen rikollisuuden ilmenemismuodoissa tapahtuneiden muutosten vuoksi ilmaisu ”avustaa rikollisryhmää” korvataan ilmaisulla ”avustaa rikollisryhmää, rikollisjoukkoa, rikollisverkostoa tai muuta näihin verrattavissa olevaa rikosten toteuttamiseksi muodostettua henkilöiden yhteenliittymää”.

Ehdotettavan 1 momentin johdantokappaleen mukaan sen estämättä, mitä 34 c §:ssä säädetään, yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa suorittava rajavartiomies saa osallistuessaan järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan hankkia toimitiloja taikka kulku- tai muita sellaisia välineitä, osallistua henkilöiden, esineiden tai aineiden kuljettamisen järjestämiseen, hoitaa taloudellisia asioita taikka avustaa rikollisryhmää, rikollisjoukkoa, rikollisverkostoa tai muuta näihin verrattavissa olevaa rikosten toteuttamiseksi muodostettua henkilöiden yhteenliittymää.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi *3 momentti*, jonka mukaan yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa suorittavalla rajavartiomiehellä olisi lisäksi aina oikeus osallistua 1 ja 2 momentissa kuvatuin tavoin järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan tai valvottuun läpilaskuun, jos se olisi välttämätöntä henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vakavan vaaran torjumiseksi.

Pykälän *otsikossa* oleva ilmaisu ”rikollisryhmä” ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan järjestäytyneessä rikollisuudessa tapahtuneita muutoksia ja siten korvattavaksi ilmaisulla ”rikollisuus”. Näin pykälän otsikko vastaisi sen sisältöä.

Ehdotettavat muutokset vastaisivat asiasisällöltään poliisilain 5 luvun 30 §:ään ehdotettavia muutoksia.

35 a §:n edellä oleva väliotsikko. 3 lukuun 35 a §:n edelle ehdotetaan lisättäväksi uusi väliotsikko *Paikkatiedustelu.*

35 a §. *Paikkatiedustelu ja sen edellytykset.* Pykälä olisi uusi verrattuna alkuperäiseen hallituksen esitykseen, ja siinä säädettäisiin paikkatiedustelusta ja sen edellytyksistä. Ehdotettava sääntely vastaisi pääosin poliisilain 5 lukuun ehdotettavaa 27 a §:n sääntelyä salaisena tiedonhankintakeinona käytettävästä paikkatiedustelusta. Erotuksena poliisin esitykseen Rajavartiolaitoksella ei olisi oikeutta kohdistaa paikkatiedustelua pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan. Poliisilain 5 a luvun 26 §:ssä säädetään siviilitiedustelukeinona käytettävästä paikkatiedustelusta ja sotilastiedustelusta annetun lain 54 §:ssä sotilastiedustelukeinona käytettävästä paikkatiedustelusta. Paikkatiedustelu salaisena tiedonhankintakeinona olisikin uusi toimivaltuus sekä Rajavartiolaitokselle että poliisille. Luvussa 2.2.4 on arvioitu paikkatiedustelua koskevan sääntelyn tarpeellisuutta ja välttämättömyyttä.

Pykälän *1 momentissa* olisi paikkatiedustelun määritelmä. Momentin ensimmäisen virkkeen mukaan *paikkatiedustelulla* tarkoitettaisiin yksilöidyssä paikassa toimitettavaa tiedonhankintaa rikoksen estämisen kannalta tarpeellisen esineen, omaisuuden, asiakirjan, tiedon tai seikan löytämiseksi tai tarkastamiseksi. Kuten ehdotettavan toimivaltuuden nimikin viittaa, paikkatiedustelu toteutettaisiin lähtökohtaisesti salaa siten, ettei paikan omistaja, haltija tai muu henkilö tietäisi Rajavartiolaitoksen käyvän kohteessa. Momentin toisen virkkeen mukaan

paikkatiedustelua ei saisi toimittaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa tai sellaisessa paikassa, jossa tiedonhankinnan kohteeksi on syytä olettaa joutuvan tietoa, josta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11, 13, 14, 16, 20 tai 21 §:n taikka 22 §:n 2 momentin mukaan on velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta. Säännöksessä tarkoitettuja paikkoja olisivat esimerkiksi lääkärin vastaanotot, asianajo- ja lakiasiaintoimistot, mediatalot ja lehtien toimitukset sekä uskonnonvapauslaissa (453/2003) tarkoitetun rekisteröidyn yhdyskunnan papin tilat.

Rikoslain 24 luvun 11 §:n määritelmäsäännöksen mukaan kotirauhan suojaamia paikkoja ovat asunnot, loma-asunnot ja muut asumiseen tarkoitetut tilat, kuten hotellihuoneet, teltat, asuntovaunut ja asuttavat alukset, sekä asuintalojen porraskäytävät ja asukkaiden yksityisaluetta olevat pihat niihin välittömästi liittyvine rakennuksineen. Näistä paikoista pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävinä tiloina pidettäisiin lähtökohtaisesti asuntoja ja loma-asuntoja. Kotirauhan suojaamien tilojen osalta arvioinnissa on otettava huomioon tilan tosiasiallinen käyttötarkoitus, joka viime kädessä ratkaisee suojan piirin. Esimerkiksi asuinhuoneistoa ei välttämättä käytetä asumiseen, kun taas varastoa saatetaan käyttää asumiseen.[74] Korkein oikeus on katsonut, että arvioitaessa, onko paikkatiedustelun kohteena oleva tila pysyväisluonteiseen asumiseen käytetty, olennaista on sen tosiallinen käyttö silloin, kun paikkatiedustelua koskeva vaatimus ratkaistaan. Jos vaatimuksessa tarkoitettu paikka on asuinhuoneisto ja siten lähtökohtaisesti valtiosääntöoikeudellisen kotirauhan suojaama, haltijan asiana on esittää selvitys tämän lähtökohdan kumoamiseksi.[75] Kotirauhan suojaamia paikkoja käsitellään luvussa 2.2.5 ia 10.1.

Määritelmäsäännöksensä mukaisesti paikkatiedustelu kohdistuisi yksilöityyn paikkaan, joka käsittäisi myös tilat ja muut paikat. Tilalla tarkoitettaisiin seinin ja usein myös katolla rajattuja paikkoja, kun taas muita paikkoja olisivat lähinnä ulkoalueet. Paikka olisi yksilöity, jos siihen ei olisi yleistä pääsyä tai yleinen pääsy siihen olisi rajoitettu tai estetty etsinnän toimittamisajankohtana. Esimerkiksi ajoneuvo on yksilöity paikka. Esineen tai asiakirjan löytämiseksi ja jäljentämiseksi auton tavaratilaan tai hansikaslokeroon kohdistuva salassa tehtävä etsintä olisi tyyppiesimerkki paikkatiedustelusta. Muita esimerkkejä tällaisista tiloista, joihin paikkatiedustelu voisi kohdistua, olisivat myymälät, virastot, kahvilat tai liiketilojen huoneet. Paikkatiedustelun kohteena olevaan suljettuun tilaan meneminen saattaisi joissain tapauksissa edellyttää esteen poistamista, kuten esimerkiksi kukitun oven tai kaapinoven avaamista olosuhteisiin soveltuvalla tavalla. Oikeus poistaa este sisältyisi paikkatiedustelun toimivaltuuteen.

Poliisin salaisena tiedonhankintakeinona käytettävästä paikkatiedustelusta ehdotetaan säädettäväksi poliisilain 5 luvun 27 a §:ssä. Poliisilain 5 lukuun ehdotetun 27 a §:n 2 momentin mukaan pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa tehtävän paikkatiedustelun edellytyksenä on, että henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän 3 §:ssä tarkoitettuun rikokseen. Poliisilakiin ehdotetussa pykälässä viitataan poliisilain 5 luvun 3 §:ään, jossa säädetään salaisesta tiedonhankinnasta pykälässä lueteltujen rikosten paljastamiseksi. Tällaisia rikoksia ovat muun muassa maanpetos ja sen törkeä tekomuoto, vakoilu ja sen törkeä tekomuoto sekä terrorismirikokset. Yksikään poliisilain 5 luvun 3 §:n listarikoksista ei kuulu Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi, minkä vuoksi Rajavartiolaitokselle ei esitetä oikeutta suorittaa paikkatiedustelua pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa.

Poliisilain 5 a luvun 26 §:ssä säädetään paikkatiedustelusta siviilitiedusteluviranomaisen tiedustelukeinona. Pykälän mukaan paikkatiedustelulla tarkoitetaan muussa kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä paikassa tai sellaisessa paikassa, jossa tiedustelun kohteeksi on syytä

[74] Ks. esim. KKO 2009:54.
[75] Ks. KKO 2025:31, kohta 20.

olettaa joutuvan tietoa, josta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11, 13, 14, 16, 20 tai 21 §:n tai 22 §:n 2 momentin mukaan on velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta, toimitettavaa tiedustelua esineen, omaisuuden, asiakirjan, tiedon tai seikan löytämiseksi. Salaisena tiedonhankintakeinona ja tiedustelukeinona keinona käytettävän paikkatiedustelun määritelmät poikkeavat joiltakin osin toisistaan.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin muussa kotirauhan suojaamassa paikassa kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa tehtävän paikkatiedustelun edellytyksistä. Momentin mukaan muussa rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitetun kotirauhan suojaamassa paikassa kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa tehtävän paikkatiedustelun edellytyksenä olisi, että henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän törkeään laittomaan maahantulon järjestämiseen, ihmiskauppaan tai törkeään ihmiskauppaan.

Paikkatiedustelun tarkoituksena on löytää rikoksen estämisen kannalta olennaista tietoa. Paikkatiedustelun tavoitteena tulee olla rikoksen estämisen kannalta tarpeellisen esineen, omaisuuden, asiakirjan, tiedon tai seikan löytäminen tai tarkastaminen. Rikoksen estämiseksi tehtävä paikkatiedustelu edellyttäisi, että etsinnän tarkoitus yksilöitäisiin tarkemmin kuin siviilitiedustelukeinona käytettävä paikkatiedustelu tai pakkokeinolain mukainen salainen kotietsintä. Käytännössä paikkatiedustelussa voitaisiin pyrkiä tarkastamaan, onko paikkatiedustelun kohteena olevassa tilassa jokin rikossuunnitelman kannalta keskeinen esine. Riittävänä yksilöintinä pidettäisiin myös sitä, että paikkatiedustelun tavoitteeksi määritettäisiin kohdehenkilön päätelaitteen löytäminen tai jäljentäminen taikka esimerkiksi paperisen suunnitelman löytäminen. Paikkatiedustelua koskevan sääntelyn tarpeellisuutta ja välttämättömyyttä on arvioitu tarkemmin luvuissa 2.2.4.

Kotirauhan piirissä tapahtuvan paikkatiedustelun osalta edellytettäisiin, että olettamus henkilön syyllistymisestä rikokseen perustuisi henkilön lausumiin, uhkauksiin tai käyttäytymiseen. Kyse voisi olla esimerkiksi uhkaavasta viestinnästä tietoverkossa tai suullisesti esitetyistä uhkauksista taikka konkreettisista toimista, kuten rikokseen liittyvien tilojen, kulkuneuvojen, tekovälineiden tai raaka-aineiden hankinnasta taikka rikoksen tekopaikan etukäteistiedustelusta.

Pykälän *3 momentissa* säädettäisiin paikkatiedustelun edellytyksistä sellaisessa paikassa, johon ei olisi yleistä pääsyä taikka johon yleinen pääsy olisi estetty tai rajoitettu. Momentin mukaan sellaisessa paikassa, joka ei olisi rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitetun kotirauhan suojaama paikka, mutta johon ei olisi yleistä pääsyä tai johon yleinen pääsy olisi rajoitettu tai estetty paikkatiedustelun toimittamisajankohtana, tehtävän paikkatiedustelun edellytyksenä olisi, että henkilön voitaisiin perustellusti olettaa syyllistyvän rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus olisi vähintään neljä vuotta vankeutta. Toimivaltuutta ei olisi tarpeen ulottaa paikkaan, johon on rajoittamaton yleinen pääsy, koska tällaisen paikan tiedonhankinta ei edellyttäisi erillistä toimivaltuutta.

Sellaiseen paikkaan, johon ei olisi yleistä pääsyä taikka johon yleinen pääsy olisi estetty, paikkatiedustelun edellytyksenä olisi, että henkilön voitaisiin perustellusti olettaa syyllistyvän rikokseen. Edellytys liittyisi epäilyyn tekeillä olevan tai tulevaisuudessa tapahtuvan rikoksen tekemisestä ja etsinnän tavoitteisiin. Päätöksenteossa tulisi kiinnittää huomiota konkreettisiin tosiseikkoihin, joiden perusteella olisi pääteltävissä epäily rikoksen tapahtumisesta. Paikkatiedustelun ei siten tulisi perustua vain vihjetietoon, vaan käytettävissä pitäisi olla myös muuta epäilyä tukevaa selvitystä tai tietoa, jotka muodostaisivat perustellun oletuksen.

Pykälän *4 momentissa* säädettäisiin paikkatiedustelun toimittamisen edellytyksistä sellaisessa paikassa, joka ei olisi rikokseen syyllistyväksi oletetun henkilön hallinnassa. Momentin mukaan

paikkatiedustelu saataisiin toimittaa paikassa, joka ei olisi 2 tai 3 momentissa tarkoitettuun rikokseen syyllistyväksi oletetun henkilön hallinnassa vain, jos olisi perusteltua syytä olettaa, että rikos tullaan tekemään siellä tai jos muuten voidaan erittäin pätevin perustein olettaa, että etsinnässä löytyisi edellä tarkoitettu esine, omaisuus, asiakirja, tieto tai seikka.

Pykälän *5 momentin* mukaan Rajavartiolaitoksella olisi 2–4 momentin estämättä oikeus paikkatiedusteluun, jos se olisi välttämätöntä henkilön henkeä tai terveyttä uhkaavan välittömän vaaran torjumiseksi. Momentissa viitattaisiin edellä ehdotettaviin 2–4 momentteihin. Edellä ehdotettavassa 2 momentissa säädettäisiin pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa tehtävän paikkatiedustelun edellytyksistä, 3 momentissa sellaisessa paikassa, johon yleinen pääsy on rajoitettu tai johon ei ole yleistä pääsyä, tehtävän paikkatiedustelun edellytyksistä ja 4 momentissa sellaisessa paikassa, joka ei ole rikokseen syyllistyväksi oletetun henkilön hallinnassa, tehtävän paikkatiedustelun edellytyksistä.

Ehdotettavassa momentissa tiedonhankintaa ei lähtökohtaisesti olisi rajattu rikoksesta johtuvaan vaaraan. Tyypillisenä soveltamistilanteena voitaisiin pitää esimerkiksi tilannetta, jossa paikkatiedustelulla pyrittäisiin hankkimaan nopeasti etenevässä tilanteessa tietoa esimerkiksi henkilön käyttämästä ajoneuvosta, liikkumisesta tai paikasta, jossa estettävä rikos on suunniteltu tehtäväksi.

35 b §. *Paikkatiedustelusta päättäminen.* Pykälä olisi uusi verrattuna alkuperäiseen hallituksen esitykseen, ja siinä säädettäisiin paikkatiedustelusta päättämisestä. Ehdotettava sääntely vastaisi soveltuvin osin poliisilain 5 luvun 27 b §:ään ehdotettavaa sääntelyä salaisena tiedonhankintakeinona käytettävästä paikkatiedustelusta päättämisestä. Poliisilain 5 lukuun ehdotetun 27 b §:n 1 momentin mukaan tuomioistuin päättäisi paikkatiedustelusta, jos se kohdistuisi pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan, pidättämiseen oikeutetun poliisimiehen tai suojelupoliisin päällystöön kuuluvan poliisimiehen vaatimuksesta. Koska Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalakiin ehdotettuvan 35 a §:n mukaan Rajavartiolaitoksella ei olisi oikeutta kohdistaa paikkatiedustelua pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan eikä sellaiseen paikkaan, jossa tiedonhankinnan kohteeksi on syytä olettaa joutuvan tietoa, josta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11, 13, 14, 16, 20 tai 21 §:n taikka 22 §:n 2 momentin mukaan on velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta, ehdotetaan, että pidättämiseen oikeutettu virkamies päättäisi paikkatiedustelusta. Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 35 b §:n sääntely vastaisi poliisilain 5 lukuun ehdotetun 27 b §:n 3 momentin sääntelyä.

Pykälän *1 momentin* mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies päättäisi paikkatiedustelusta. Pykälän *2 momentin* mukaan päätös voitaisiin tehdä enintään kuukaudeksi kerrallaan. Ehdotettava luvan voimassaoloaika vastaisi Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvussa säädettyjen teknistä tarkkailun (tekninen kuuntelu, tekninen katselu, tekninen seurata ja tekninen laitetarkkailu) päätösten voimassaoloaikaa. Paikkatiedustelun tarkoituksena on löytää rikoksen estämiseksi tärkeitä tietoja. Tämän vuoksi saattaa ilmetä tarve käydä tietyssä paikassa useammin kuin vain kerran, minkä vuoksi ei ole tarkoituksenmukaista, että päätös paikkatiedustelun käyttämisestä olisi vain kertaluonteinen. Toimenpiteen toteuttamisajankohta ei välttämättä ole päivien tarkkuudella tiedossa päätöksentekohetkellä muissa kuin kiiretilanteissa.

Pykälän *3 momentissa* olisi kahdeksankohtainen luettelo paikkatiedustelua koskevassa päätöksessä yksilöitävistä asioista. Momentin *1 kohdan* mukaan paikkatiedustelua koskevassa päätöksessä olisi riittävällä tarkkuudella yksilöitävä toimenpiteen perusteena oleva rikos ja sen oletettu tekoaika taikka toimenpiteen perusteena oleva vaara. Momentin *2 kohdan* mukaan paikkatiedustelua koskevassa päätöksessä olisi riittävällä tarkkuudella yksilöitävä henkilö, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 35 a §:ssä tarkoitettuun rikokseen. Momentin *3 kohdan*

mukaan paikkatiedustelua koskevassa päätöksessä olisi riittävällä tarkkuudella yksilöitävä paikkatiedustelun kohteena oleva paikka.

Momentin *4 kohdan* mukaan paikkatiedustelua koskevassa päätöksessä olisi riittävällä tarkkuudella yksilöitävä tosiseikat, joihin henkilöön kohdistuva epäily ja paikkatiedustelun edellytykset perustuvat. Momentin *5 kohdan* mukaan paikkatiedustelua koskevassa päätöksessä olisi riittävällä tarkkuudella yksilöitävä päätöksen voimassaoloaika. Momentin *6 kohdan* mukaan paikkatiedustelua koskevassa päätöksessä olisi riittävällä tarkkuudella yksilöitävä esine, omaisuus, asiakirja, tieto tai seikka, jota paikkatiedustelulla pyritään löytämään tai tarkastamaan. Momentin *7 kohdan* mukaan paikkatiedustelua koskevassa päätöksessä olisi riittävällä tarkkuudella yksilöitävä paikkatiedustelun suorittamista johtava ja valvova pidättämiseen oikeutettu virkamies. Momentin *8 kohdan* mukaan paikkatiedustelua koskevassa päätöksessä olisi riittävällä tarkkuudella yksilöitävä mahdolliset paikkatiedustelun rajoitukset ja ehdot.

Pykälän *4 momentissa* säädettäisiin kiiretilanteita varten poikkeus paikkatiedustelua koskevan päätöksen kirjaamisvelvollisuuden ajankohdasta. Sen mukaan asian kiireellisyyden sitä edellyttäessä paikkatiedustelua koskeva päätös saataisiin kirjata paikkatiedustelun toimittamisen jälkeen. Pääsäännön mukaan paikkatiedustelua koskeva päätös tulisikin kirjata jo ennen tiedonhankintakeinon käyttöä. Ehdotettava säännös mahdollistaisi suullisen päätöksen tekemisen sellaisessa tilanteessa, jossa kirjaaminen aiheuttaisi toimenpiteen toteuttamisen tai sen tavoitteiden saavuttamisen kannalta haitallisen viiveen.

Salaisena tiedonhankintakeinona käytettävästä paikkatiedustelusta ilmoittamisesta säädettäisiin Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 52 §:ssä, jossa säädetään yleisesti salaisena tiedonhankintakeinon käytöstä ilmoittamisesta.

35 c §. *Haltuunotto, jäljentäminen ja asiakirjan tarkastelu.* Pykälä olisi uusi verrattuna alkuperäiseen hallituksen esitykseen, ja siinä säädettäisiin paikkatiedusteluun liittyvästä haltuunotosta, jäljentämisestä ja asiakirjan tarkastelusta. Ehdotettava sääntely vastaisi poliisilain 5 luvun 27 c §:ään ehdotettavaa sääntelyä salaisena tiedonhankintakeinona käytettävään paikkatiedusteluun liittyvästä haltuunotosta, jäljentämisestä ja asiakirjan tarkastelusta.

Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin, että Rajavartiolaitoksella on oikeus paikkatiedustelussa jäljentää esine, asiakirja tai omaisuus sekä tarkastella yksityistä avaamatonta asiakirjaa. Oikeus jäljentää esine, asiakirja tai omaisuus koskisi nimenomaan fyysisiä asiakirjoja ja esineitä, eikä teknisessä laitteessa tai muussa vastaavassa tietojärjestelmässä taikka sen tallennusalustalla olevaa tietoa. Ehdotettavassa 3 momentissa säädettäisiin tarkemmin paikkatiedustelun suhteesta dataan. Asiakirja voitaisiin jäljentää ottamalla siitä valokuva tai skannaamalla asiakirja esimerkiksi puhelimeen asennetulla skannausohjelmalla. Esine puolestaan voitaisiin jäljentää esimerkiksi käyttämällä 3D-tulostinta.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin oikeudesta ottaa esine, asiakirja tai omaisuus taikka tieto tai seikka tilapäisesti haltuun. Momentin mukaan rikoksen estämiseksi tarpeellinen esine, asiakirja tai omaisuus taikka tieto tai seikka voitaisiin ottaa tilapäisesti haltuun pakkokeinolain 7 luvussa tarkoitettu takavarikoimista tai jäljentämistä varten. Paikkatiedustelun yhteydessä voisi olla tarve tilapäisesti ottaa haltuun asia tai esine tarkempaa tutkimista tai jäljentämistä varten. Kyse voisi olla esimerkiksi vaarallisten esineiden tai aineiden tarkemmasta tutkimisesta etsittävässä tilassa, sen ulkopuolella olevassa toimivaltaisen viranomaisen ajoneuvossa tai viranomaisen tiloissa, jos se olisi ajallisesti mahdollista. Ehdotettavassa 3 momentissa säädettäisiin paikkatiedusteluun liittyvän datan haltuunotosta.

Tilapäisyydellä tarkoitettaisiin tapauskohtaiseen arviointiin perustuvaa lyhytkestoista ja ohimenevää ajanjaksoa, joka ei olisi kuitenkaan pysyvä. Ehdotettavassa momentissa ei asetettaisi tilapäisyydelle esimerkiksi tunti- tai vuorokausimääräistä enimmäiskestoa. Lähtökohtana olisi kuitenkin väliaikainen toimenpide, joka mahdollistaisi paikkatiedustelun tarkoituksenmukaisen suorittamisen. Paikkatiedustelun kohdekin voisi vaikuttaa tilapäisyyden keston arviointiin. Esimerkiksi pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan kohdistuvan paikkatiedustelun osalta kyse olisi todennäköisesti minuuteista tai tunneista, kun taas esimerkiksi varastotilojen osalta kyse voisi olla esimerkiksi muutamasta päivästä. Paikkatiedustelun toimivaltuus sisältäisi oikeuden viedä esine, asiakirja tai omaisuus paikkatiedustelun kohteena olevan tilan ulkopuolelle sekä tutkia ja jäljentää se siellä.

Pykälän *3 momentissa* säädettäisiin datan jäljentämisestä paikkatiedustelun yhteydessä. Sen mukaan, mitä 1 momentissa säädettäisiin, koskisi myös tietoa, joka olisi teknisessä laitteessa tai muussa vastaavassa tietojärjestelmässä taikka sen tallennusalustalla *(data)*. Asiakirjasta säädettyä siis sovellettaisiin myös datan muodossa olevaan asiakirjaan.

Tällainen datan muodossa oleva tieto voisi selvitä teknisen laitetarkkailun yhteydessä. Kuten edellä todettiin, 1 momentin mukainen jäljentäminen koskisi vain reaalimaailmassa olevia fyysisiä asiakirjoja ja esineitä. Silloin, kun tiedot olisivat tekniseen laitteeseen tallennetussa asiakirjassa, tiedot tulisi lähtökohtaisesti hankkia teknisellä laitetarkkailulla. Oikeus datan jäljentämiseen ei siten sisältyisi paikkatiedustelun toimivaltuuteen. Tekninen laitetarkkailu olisi itsenäinen ja paikkatiedustelusta erillinen salainen tiedonhankintakeinoa, jolla on omat edellytykset ja päätöksentekomenettely. Esimerkiksi mikäli olisi tarvetta toimittaa paikkatiedustelun yhteydessä tekninen laitetarkkailu ennalta tuntemattomaan laitteeseen, tulisi asiasta tehdä teknisen laitetarkkailun kiirepäätös, joka tulisi saattaa tuomioistuimen käsiteltäväksi jälkikäteisesti lain 32 §:n mukaisesti. Tekninen laitetarkkailu olisi siis mahdollista suorittaa esityksessä ehdotetun paikkatiedustelun yhteydessä, mikäli sen edellytykset muutoin täyttyisivät.

Ehdotettu sääntely vastaisi poliisilain 5 luvun 27 c §:ään ehdotettua sääntelyä.

35 d §. *Jäljentämiskiellot.* Pykälä olisi uusi verrattuna alkuperäiseen hallituksen esitykseen, ja siinä säädettäisiin paikkatiedustelun kohteena olevan esineen, aineen tai omaisuuden jäljentämiskielloista. Edellä ehdotettavassa 35 c §:ssä säädettäisiin paikkatiedusteluun liittyvästä haltuunotosta, jäljentämisestä ja asiakirjan tarkastelusta. Rajavartiolaitokselle ehdotetaan säädettäväksi oikeus paikkatiedustelussa muun muassa jäljentää esine, asiakirja tai omaisuus. Jäljentämisoikeus ei kuitenkaan ole rajoittamaton, vaan siitä rajoitetaan tässä pykälässä ehdotettavilla jäljentämiskielloilla. Ehdotettava sääntely vastaisi poliisilain 27 d §:ään ehdotettavaa sääntelyä.

Salaisilla tiedonhankintakeinoilla saatua tietoa ei lähtökohtaisesti ole tarkoitus käyttää rikosprosessissa todisteena. Jäljentämiskielloille ei siten ole vastaavanlaista funktiota kuin mitä niillä on rikosprosessuaalisessa takavarikossa tai jäljentämisessä. Jäljentämiskielloista ei myöskään ole tästä syystä tarkoituksenmukaista säätää yhtenevästi vastaavien takavarikoimis- ja jäljentämiskieltojen sekä todistelukieltoja koskevien säännösten kanssa.

Pykälän *1 momentin* mukaan paikkatiedustelun kohteena olevaa esinettä, omaisuutta tai asiakirjaa ei saisi jäljentää, jos kohde sisältäisi tietoa, josta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11, 13, 14, 16, 20 tai 21 §:n nojalla on velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta. Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11, 13, 14, 16, 20 ja 21 §:ssä säädetään todistamiskiellon piiriin kuuluvista henkilöistä. Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11 §:ssä säädetään tuomioistuimen neuvotteluihin ja sovitteluun liittyvästä todistamiskellosta. Pykälän 1 momentin mukaan tuomioistuimen päätösneuvottelun sisällöstä ei saa todistaa. Pykälän 2 momentissa säädetään riita-asioiden sovittelijan ja 3 momentissa rikosasioiden sovittelijan todistamiskiellosta.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 13 §:n 1 momentissa säädetään oikeudenkäyntiasiamiehen ja -avustajan sekä tulkin velvollisuudesta olla luvattomasti todistamasta siitä, mitä hän on saanut tietää (1) hoitaessaan oikeudenkäyntiin liittyvää tehtävää, (2) antaessaan oikeudellista neuvontaa päämiehen oikeudellisesta asemasta esitutkinnassa tai muussa oikeudenkäyntiä edeltävässä käsittelyvaiheessa ja (3) antaessaan oikeudellista neuvontaa oikeudenkäynnin käynnistämiseksi tai sen välttämiseksi. Pykälän 3 momentissa säädetään asianajajista ja luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetuissa laeissa tarkoitetun oikeudenkäyntiavustajan sekä julkisen oikeudenkäyntiavustajan velvollisuudesta olla luvattomasti todistamatta yksityisen tai perheen salaisuudesta tai liike- tai ammattisalaisuudesta, josta hän on muussa kuin edellä tarkoitetussa tehtävässään saanut tiedon.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:n 1 momentissa säädetään lääkärin ja muun terveydenhuollon ammattihenkilön velvollisuudesta olla todistamatta henkilön tai hänen perheensä terveydentilaa koskevasta arkaluonteisesta tiedosta tai muusta henkilön tai perheen salaisuudesta, josta hän asemansa tai tehtävänsä perusteella on saanut tiedon, ellei se, jonka hyväksy salassapitovelvollisuus on säädetty, suostu todistamiseen. Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 16 §:n 1 momentissa säädetään papin ja muun vastaavassa asemassa olevan henkilön velvollisuudesta olla todistamatta siitä, mitä hän on ripissä tai yksityisessä sielunhoidossa saanut tietää, ellei se, jonka hyväksi salassapitovelvollisuus on säädetty, suostu todistamiseen.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 16 §:ssä säädetään papin tai muussa vastaavassa asemassa olevan henkilön todistamiskiellosta. Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 20 §:n 1 momentissa säädetään sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetussa laissa tarkoitetun yleisön saataville toimitetun viestin laatijan sekä julkaisijan ja ohjelmatoiminnan harjoittajan oikeudesta kieltäytyä todistamasta siitä, kuka on antanut viestin perusteena olevat tiedot tai laatinut yleisön saataville toimitun viestin. Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 21 §:ssä säädetään anonyymin todistajan todistamiskiellosta sekä sellaisen henkilön, jonka todistaminen saattaisi anonyymin todistajan henkilöllisyyden tai hänen yhteystietonsa, todistamiskiellosta.

Toimintaympäristön ja rikollisuuden muodostamien uhkien muutoksien vuoksi jäljentämiskieltojen alaan ei kuitenkaan sisällytettäisi oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 10 §:ää, joka koskee valtion turvallisuutta, Suomen suhteita toiseen valtioon tai kansainväliseen järjestöön eikä luvun 12 §:ää, joka koskee tietoja, jotka voivat kuulua virkasalaisuuden piiriin.

Pykälän *2 momentin* mukaan, jos salassapitovelvollisuus tai -oikeus perustuisi oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11 §:n 2 tai 3 momenttiin tai 13, 14, 16 tai 20 §:ään, edellytyksenä kiellolle 1 momentissa säädetyn lisäksi olisi, että paikkatiedustelun kohteena oleva yksilöity esine, omaisuus tai asiakirja olisi mainitussa lainkohdassa tarkoitetun henkilön tai häneen mainitun luvun 22 §:n 2 momentissa tarkoitetussa suhteessa olevan henkilön hallussa taikka sen hallussa, jonka hyväksi salassapitovelvollisuus tai -oikeus on säädetty. Ehdotettava sääntely vastaisi tältä osin pakkokeinolain 7 luvun 3 §:n 2 momentissa säädettyjä jäljentämiskieltoja. Kielto olisi voimassa vain silloin, kun asiakirja olisi momentissa mainitun henkilön hallussa tai sen hallussa, jonka hyväksi vaitiolovelvollisuus olisi säädetty. Hallussa olemista tulkittaisiin vastaavalla tavalla kuin voimassa olevassa lainsäädännössä. Hallussapito käsittäisi näin myös postin, kuriirin tai muun kolmannen osapuolen kuljetettavana olevan lähetyksen.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 22 §:n 2 momentti laajentaa eräiden edellä ehdottavan momentin säännöskohtaisissa perusteluissa mainittujen todistelukieltojen ja oikeuksien olla todistamatta henkilöllistä soveltamisalaa. Kyseisen lainkohdan mukaan sillä, joka on saanut 11 §:n 2 tai 3 momentissa, 13 §:n 1 tai 3 momentissa, 14 §:n 1 momentissa taikka 20 §:n 1 momentissa tarkoitetun tiedon toimiessaan lainkohdassa tarkoitetun henkilön palveluksessa tai muuten

hänen apunaan, on vastaava velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta kuin vastaavassa lainkohdassa tarkoitetulla henkilöllä.

Pykälän *3 momentissa* säädettäisiin poikkeuksista jäljentämiskieltoon. Momentin *1 kohdan* mukaan jäljentämiskieltoa ei kuitenkaan olisi, jos oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11 §:n 2 tai 3 momentissa, 13 §:n 1 tai 3 momentissa, 14 §:n 1 momentissa taikka 16 §:n 1 momentissa tarkoitettu henkilö, jonka hyväksi salassapitovelvollisuus olisi säädetty, suostuisi jäljentämiseen. Momentin *2 kohdan* mukaan jäljentämiskieltoa ei kuitenkaan olisi, jos oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 20 §:n 1 momentissa tarkoitettu henkilö suostuisi jäljentämiseen.

Ehdotettava sääntely vastaisi poliisilain 5 luvun 27 d §:ään ehdotettavaa sääntelyä.

35 e §. *Jäljentämisestä ja asiakirjan tarkastelusta päättäminen paikkatiedustelussa.* Pykälä olisi uusi verrattuna alkuperäiseen hallituksen esitykseen, ja siinä säädettäisiin jäljentämisestä ja asiakirjan tarkastelusta päättämisestä paikkatiedustelussa.

Pykälän ensimmäisen lauseen mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies päättäisi jäljentämisestä ja yksityisen avaamattoman asiakirjan tarkastelusta. Lähtökohtaisesti jäljentämisestä siis päättäisi pidättämiseen oikeutettu virkamies. Ehdotettavaa päätöksentekotasoa voidaan pitää perusteltuna, koska pidättämiseen oikeutetulla virkamiehellä voidaan katsoa olevan koulutuksensa ja kokemuksensa puolesta riittävä tieto- ja taitotaso myös muista salaisista tiedonhankintakeinoista, kuten teknisestä laitetarkkailusta. Poliisilain 5 luvun 27 e §:ään ehdotettavaa sääntelyn mukaan vastaava päätöksentekotaso poliisissa olisi pidättämiseen oikeutettu poliisimies tai suojelupoliisin päällystöön kuuluva poliisimies.

Pykälän toisessa virkkeessä säädettäisiin jäljentämisestä päättämisestä kiiretilanteessa. Sen mukaan, jos asia ei sietäisi viivytystä, myös muu virkamies saisi yksittäistapauksessa päättää jäljentämisestä ja yksityisen avaamattoman asiakirjan tarkastelusta, kunnes pidättämiseen oikeutettu virkamies olisi ratkaissut asian. Kiirepäätösten mahdollistaminen ehdotettavalla tavalla olisi välttämätöntä, koska pidättämiseen oikeutettu virkamies ei välttämättä olisi operatiivisessa kenttätoiminnassa mukana tai koska päätös olisi tehtävä sellaisissa olosuhteissa, joissa pidättämiseen oikeutettuun virkamieheen ei olisi mahdollista olla yhteydessä. Yksityisen avaamattoman asiakirjan tarkastelu tai pikainen tarve jäljentää asiakirja voisi johtua tilanteen yllätyksellisyydestä. Yksityisen asiakirjan osalta momentissa ehdotettava sääntely vastaisi pakkokeinolain 7 luvun 11 §:ssä säädettyä koskien eräiden asiakirjojen avaamista ja tutkimista.

Pykälän kolmannen virkkeen mukaan asia olisi saatettava pidättämiseen oikeutetun virkamiehen ratkaistavaksi hetki, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua tiedonhankintakeinon käytön aloittamisesta.

Ehdotettava sääntely vastaisi poliisilain 5 luvun 27 e §:ään ehdotettavaa sääntelyä.

35 f §. *Jäljennöksen hävittäminen.* Pykälä olisi uusi verrattuna alkuperäiseen hallituksen esitykseen, ja siinä säädettäisiin paikkatiedusteluun liittyvän jäljennöksen hävittämisvelvollisuudesta.

Pykälän *1 momentin* mukaan jäljennös olisi hävitettävä viipymättä, jos kävisi ilmi, että olisi jäljennetty materiaalia, jonka jäljentäminen olisi kielletty, tai tietoa ei tarvittaisi 35 a §:ssä tarkoitetun rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi tai 57 c §:ssä tarkoitettujen uhkien torjumiseksi. Momentissa viitattaisiin edellä ehdotettavaan 35 a §:ään, jossa säädettäisiin paikkatiedustelusta ja sen edellytyksistä sekä alkuperäisessä hallituksen esityksessä ehdotettavaan 57 c §:ään, jossa säädettäisiin rikostiedustelun kohteista.

Momentissa tarkoitettu tilanne konkretisoituisi silloin, kun vasta jäljennöksen ottamisen jälkeen kävisi ilmi, että jäljentäminen olisi kohdistunut asiakirjaan tai esineeseen, jota koskee jäljentämiskielto. Tällainen tieto olisi hävitettävä heti eikä sitä saisi millään tavalla hyödyntää. Hävittämisvelvollisuus koskisi luonnollisesti myös tietoja, jotka jäljennökseen tutustumisen yhteydessä tallennettaisiin muulle tietoalustalle. Jäljennös tulisi hävittää myös siinä tapauksessa, jossa kävisi ilmi, ettei sillä olisi rikostorjunnallista merkitystä. Momentissa käytetty ilmaisu ”kävisi ilmi” viittaisi tilanteisiin, joissa olisi jokseenkin varmaa, ettei tiedolla olisi rikostorjunnallista merkitystä. Jäljennöksen hävittämisestä tulisi tehdä merkintä.

Pykälän *2 momentin* mukaan, jos paikkatiedustelun aikana ilmenisi, että tiedonhankinta olisi kohdistunut tietoon, josta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11, 13, 14, 16, 20 tai 21 §:n tai 22 §:n 2 momentin mukaan olisi velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta, olisi tiedonhankinta siltä osin heti lopetettava ja tietoa koskevat muistiinpanot ja jäljennökset heti hävitettävä. Momentissa viitattaisiin oikeudenkäymiskaaren 17 lukuun pykäliin, jossa säädettäisiin velvollisuudesta tai oikeudesta kieltäytyä todistamasta. Näitä pykäliä on käsitelty edellä ehdotettavan 35 d §:n säännöskohtaisissa perusteluissa.

Ehdotettava sääntely vastaisi poliisilain 5 luvun 27 f §:ään ehdotettavaa sääntelyä.

36 c §. *Osallistuvan tietolähteen käyttö.* Pykälä olisi asiasisällöltään uusi verrattuna alkuperäiseen hallituksen esitykseen, ja siinä säädettäisiin osallistuvan tietolähteen käytöstä. Alkuperäisessä esityksessä ehdotetaan, että 36 c §:ssä säädettäisiin rajavartiomiehen turvaamisesta tietolähdetoiminnassa rikoksen estämiseksi. Kyseiset säännökset sisällytettäisiin uuteen 36 g §:ään muuttamattomina.

Pykälän *1 momentissa* olisi osallistuvan tietolähteen määritelmä ja neljäkohtainen luettelo niistä toimenpiteistä, joita osallistuva tietolähde saisi tehdä rikoksen estämiseksi. Momentin *johdantokappaleen* mukaan sen estämättä, mitä 36 §:n 3 momentissa säädettäisiin, tietolähde saisi yksittäistapauksessa rikoksen estämiseksi osana 36 §:n 2 momentissa tarkoitettua tietolähteen ohjattua käyttöä Rajavartiolaitoksen ohjauksessa ja valvonnassa *(osallistuva tietolähde)* tehdä luettelossa mainittuja toimenpiteitä.

Voimassa olevan lain 36 §:ssä säädetään tietolähdetoiminnasta ja tietolähteen ohjatun käytön edellytyksistä. Pykälän 1 momentin mukaan tietolähdetoiminnalla tarkoitetaan muuta kuin satunnaista luottamuksellista, Rajavartiolaitokselle laissa tutkittavaksi säädettyjen rikosten estämiseen ja selvittämiseen tai rajaturvallisuuden ylläpitämiseen liittyvien tehtävien hoitamiseksi merkityksellisten tietojen vastaanottamista rajavartio- ja muun viranomaisen ulkopuoliselta henkilöltä *(tietolähde)*. Pykälän 2 momentin mukaan Rajavartiolaitos saa pyytää tähän tarkoitukseen hyväksyttyä henkilökohtaisilta ominaisuuksilta sopivaa, rekisteröityä ja tiedonhankintaan suostunutta tietolähdettä hankkimaan 1 momentissa tarkoitettuja tietoja *(tietolähteen ohjattu käyttö)*. Ehdotettavassa osallistuvan tietolähteen käytössä olisi siten kysymys lain 36 §:ssä säädetyn ohjatun tietolähteen käyttöalan tapauskohtaisesta laajentamisesta.

Ehdotettavan momentin *1 kohdan* mukaan osallistuva tietolähde saisi hankkia toimitiloja tai kulku- tai muita sellaisia välineitä. Momentin *2 kohdan* mukaan osallistuva tietolähde saisi kuljettaa henkilöitä, esineitä tai aineita. Momentin *3 kohdan* mukaan osallistuva tietolähde saisi hoitaa taloudellisia asioita. Momentin *4 kohdan* mukaan osallistuva tietolähde saisi avustaa muilla 1–3 kohdissa tarkoitettuihin tapoihin rinnastettavilla tavoilla rikollisryhmää, rikollisjoukkoa, rikollisverkostoa tai muuta näihin verrattavissa olevaa rikosten toteuttamiseksi muodostettua henkilöiden yhteenliittymää.

Milloin kyse ei ole osallistuvan tietolähteen käytöstä, tietolähde ei saa myötävaikuttaa tai osallistua rikoksen tekemiseen millään tavoin, mikä vaikuttaa siihen, kuinka yksityiskohtaista tietoa tietolähde voi saada meneillään olevista rikoksista. Laittomaan maahantuloon liittyvät vakavat rikokset ovat lähes aina useamman kuin yhden ihmisen yhdessä tekemiä. Uhrien tai salakuljetettavien siirtämiseen tai kuljettamiseen liittyy paljon myös sellaisia tekijöiden kesken jaettavia tehtäviä, joille on helppo saada toinen tekijä, mikäli tietolähde joutuu kieltäytymään hoitamasta asiaa. Osallistuvan tietolähteen osallisuus rikokseen tulee olla sellainen, että rikos tapahtuisi myös ilman tietolähteen myötävaikutusta. Esimerkiksi ajoneuvon tai lyhytvuokrausasunnon vuokraaminen, ajoneuvon kuljettaminen, asiakirjojen tai niistä maksettavan korvauksen kuljettaminen henkilöltä toiselle lisäisivät kuitenkin merkittävästi tietolähteen mahdollisuuksia saada yksityiskohtaista tietoa meneillään olevista rikoksista, mukaan lukien tekijöiden suunniteltu tuleva toiminta.

Osallistuvan tietolähteen käytön tulisi tapahtua Rajavartiolaitoksen ohjauksessa ja valvonnassa. Ohjauksella tarkoitettaisiin erityisesti ennen operaatiota tietolähteelle annettavia ohjeita suoritettavista toimista sekä niihin liittyvistä rajauksista. Ohjaus voisi tapahtua myös suoritetun valvonnan perusteella operaation kuluessa, mikäli se olisi taktisesti mahdollista. Tietolähteen toimien valvonnassa tulisi pyrkiä kattavuuteen ja reaaliaikaisuuteen esimerkiksi hyödyntämällä muita käytössä olevia tiedonhankintakeinoja. Ohjaus- ja valvontatarkoituksessa tehdyt toimet tulisi dokumentoida asianmukaisesti.

Tietolähde ei voisi oma-aloitteisesti aloittaa tietyn toiminnan tekemistä tai päättää osallistumisestaan tiettyyn toimintaan eikä tietolähteen osallistuva toiminta perustuisi tai sisältäisi tietolähteelle kuuluvaa itsenäistä toimivaltuuden käyttöön liittyvää harkinta- tai päätöksentekotoimivaltaa. Tavanomaiseen sosiaaliseen kanssakäymiseen liittyvät toimet olisivat kuitenkin tietolähteen päätettävissä siltä osin kuin kyse ei olisi Rajavartiolaitoksen harkintavastuulle kuuluvasta toiminnasta. Tietolähde ei voisi päättää itsenäisesti, että esimerkiksi henkilöiden, tavaroiden tai aineiden kuljettamisen lisäksi hän hankkisikin toimitiloja tavaroiden tai aineiden säilyttämistä tai varastoimista varten.

Momentin 4 kohdan mukaan osallistuva tietolähde saisi avustaa rikollisryhmää, rikollisjoukkoa, rikollisverkostoa tai muuta näihin verrattavissa olevaa rikosten toteuttamiseksi muodostettua henkilöiden yhteenliittymää. Rikosten toteuttamiseksi muodostetulla henkilöiden yhteenliittymällä tarkoitettaisiin lähtökohtaisesti kahta tai useampaa henkilöä. Kyse voisi olla toisistaan tietämättömistä henkilöistä, jotka osallistuisivat saman rikollisen toiminnan tekemiseen. Määritelmä kattaisi myös sellaiset yksittäiset toimijat, jotka tarvitsisivat muiden henkilöiden apua tai toimenpiteitä rikoksen toteuttamiseksi sekä sellaiset toimijat, jotka tuottavat niin sanottuja rikollisia palveluja tai mahdollistavat muiden rikollista toimintaa esimerkiksi rahoittamalla rikollista toimintaa tai antamalla rikoksen tekemiseen liittyvää juridista neuvontaa. Kyse voi olla esimerkiksi pimeässä verkossa esitetystä pyynnöstä suorittaa jokin tietty toimenpide maksua vastaan, jolloin osapuolten katsottaisiin muodostavan rikoksen toteuttamiseksi muodostetun yhteenliittymän.

Pykälän *2 momentissa* olisi kolmekohtainen luettelo osallistuvan tietolähteen käytölle asettavista edellytyksistä. Momentin johdantokappaleen mukaan 1 momentissa tarkoitettu osallistuvan tietolähteen käyttö olisi sallittua, jos erittäin pätevin perustein voitaisiin olettaa sen täyttävän luettelossa mainitut edellytykset. Momentin *1 kohdan* mukaan osallistuvan tietolähteen käyttö olisi sallittua, jos erittäin pätevin perustein voitaisiin olettaa, että toimenpide tehtäisiin ilman tietolähteen myötävaikutusta. Momentin *2 kohdan* mukaan osallistuvan tietolähteen käyttö olisi sallittua, jos erittäin pätevin perustein voitaisiin olettaa, että tietolähteen toiminta ei aiheuttaisi vaaraa tai vahinkoa kenenkään hengelle, terveydelle tai vapaudelle taikka merkittävää vaaraa tai vahinkoa omaisuudelle. Momentin *3 kohdan* mukaan osallistuvan tietolähteen

käyttö olisi sallittua, jos erittäin pätevin perustein voitaisiin olettaa, että avustaminen edistäisi merkittävästi tietolähdetoiminnan tavoitteen saavuttamista.

Osallistuvan tietolähteen toiminnan tulisi olla sellaista, että toimenpide tehtäisiin ilman tietolähteen myötävaikutustakin. Tämä edellytys kuvastaa osallistuvan tietolähteen toiminnan luonnetta helposti korvattavissa olevana osana toimintaa. Esimerkiksi kuljetustilanteissa toimenpiteen hoitaisi ennemmin tai myöhemmin joku muu henkilö, mikäli tietolähde ei suorittaisi toimenpidettä. Kysymys voisi olla esimerkiksi kuljetustehtävää koskevasta tarjouksesta. Tämä ilmentäisi sitä, että tehtävä tarjottaisiin jollekulle muulle, mikäli henkilö ei pystyisi tehtävää hoitamaan. Arvio tästä tehtäisiin käsillä olevien tietojen perusteella eikä erityistä selonottovelvollisuutta olisi tarkoitus asettaa.

Vaaran ja vahingon aiheutumisen osalta kyse olisi konkreettisen vaaran aiheutumisesta tai sen riskistä eikä välillisestä vaaran aiheutumisesta tai mahdollisten heijastevaikutusten huomioon ottamisesta. Esimerkiksi pelkkä vaarallisten aineiden tai esineiden, kuten aseiden, kuljettaminen tai muutoin kuljettamiseen tai sen järjestämiseen osallistuminen ei vielä välttämättä tarkoittaisi momentissa tarkoitettua konkreettista vaaraa tai vahinkoa. Toisaalta erityisen vaarallisten aineiden osalta konkreettinenkin vaara voisi olla käsillä, esimerkiksi jos kyse olisi erityisen räjähdysherkkien tai muiden vaikeasti kontrolloitavien aineiden kuljettamisesta. Mikäli kyse olisi konkreettisesta vaaran tai vahingon aiheutumisesta, osallistuvaa tietolähdettä ei saisi käyttää, ellei vaaran tai vahingon riskiä muutoin pystyttäisi hallitsemaan tai vähentämään.

Tämä edellytys ja kielto koskisi myös tietolähteen ja muiden henkilöiden turvallisuutta. Mikäli toimintaan osallistuvien henkilöiden turvallisuutta ei voitaisi esitutkintaviranomaisen toimesta turvata, osallistuvaa tietolähdettä ei saisi käyttää. Lähtökohtaisesti turvallisuuden riittävä turvaaminen voisi toteutua esimerkiksi siten, että varmistettaisiin toimivaltaisten viranomaisten nopea puuttumismahdollisuus osallistuvana tietolähteenä toimivan henkilön tai muiden turvaamiseksi. Lisäksi vaaran ja vahingon aiheutumisen arvioinnissa olisi otettava huomioon se, että osallistuvan tietolähteen käyttäminen, esimerkiksi toimitukseen tai kuljetukseen osallistuminen, voisi myös vähentää vaaran tai vahingon aiheutumisen todennäköisyyttä poliisin tilannekontrollin parantuessa. Tämä tulisi ottaa huomioon arvioitaessa, täyttyvätkö osallistuvan tietolähteen käyttämistä koskevat edellytykset. Vaaran aiheutumisen ja turvallisuuden vaarantumisen arvioinnissa korostuisi tapauskohtainen arviointi. Edellytyksenä olisi lisäksi, että avustaminen edistäisi merkittävästi tietolähdetoiminnan tavoitteen saavuttamista.

Pykälän *3 momentin* mukaan osallistuva tietolähde saisi Rajavartiolaitoksen ohjauksessa ja valvonnassa tehdä myös sellaisia toimenpiteitä, jotka mahdollistaisivat Rajavartiolaitokselle muun 3 luvussa säädetyn salaisen tiedonhankintakeinon toteuttamisen siltä osin kuin se olisi välttämätöntä kyseisen toimivaltuuden käyttämiseksi. Välttämättömyysvaatimus tarkoittaisi tässä yhteydessä sitä, että voitaisiin osoittaa, että tiedonhankintakeinon toteuttaminen ei olisi muuten mahdollista tai ainakin vaatisi oleellisesti enemmän voimavaroja tai viivyttäisi rikoksen paljastamista tai estämistä taikka vaaran torjumista kohtuuttomasti. Kyse voisi olla esimerkiksi teknisessä tarkkailussa käytettävän laitteen viemisestä johonkin määrättyyn kohteeseen, johon toimivaltaisella viranomaisella ei olisi käytännössä mahdollista päästä kohdehenkilöiltä salassa. Tietolähde ei näissäkään tilanteissa tulisi toteuttamaan tiedonhankintakeinoa, vaan esimerkiksi laitteen tekninen hallinta, sen toiminnan ohjaaminen, tallenteiden tarkastaminen ja arviointi toimenpiteen keskeyttämisestä säilyisivät toimivaltaisella viranomaisella. Momentin mukaisissa tilanteissa tietolähteelle ei tulisi paljastaa salassa pidettäviä taktisia tai teknisiä menetelmiä laajemmin kuin on välttämätöntä toimenpiteen toteuttamiseksi. Mikäli mainittuihin menetelmiin liittyy erityisen korostunut salassapidon tarve, osallistuvaa tietolähdettä ei tulisi käyttää. Teknisen tarkkailun mahdollistavassa toimenpiteessä voisi olla kyse myös siitä, että tietolähde mahdollistaa pääsyn sellaiseen tilaan, johon ei olisi pääsyä ilman tietolähteen myötävaikutusta.

Käytettävien muiden salaisten tiedonhankintakeinojen osalta niistä säädetyt edellytykset tulisi erikseen myös täyttyä ja luonnollisesti myös niiden osalta tulisi noudattaa säädettyä päätöksentekomenettelyä lupineen. Tietolähdettä ei saisi käyttää viranomaisille annettujen toimivaltuuksien käyttöä koskevien rajoitusten kiertämiseen.

Pykälän *4 momentin* mukaan Rajavartiolaitoksella olisi lisäksi aina oikeus osallistuvan tietolähteen käyttöön, jos se olisi välttämätöntä henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vakavan vaaran torjumiseksi. Momentti mahdollistaisi taktisesti ja toiminnan tavoitteen kannalta tarkoituksenmukaisimman ratkaisuvaihtoehdon valitsemisen tilanteessa, jossa ei olisi selvää, liittyisikö vaaran lähteeseen rikollista toimintaa.

Ehdotettava sääntely vastaisi soveltuvin osin poliisilain 5 luvun 42 a §:ään ehdotettavaa sääntelyä.

36 d §. *Osallistuvan tietolähteen käyttöä koskeva esitys ja suunnitelma.* Pykälä olisi uusi verrattuna alkuperäiseen hallituksen esitykseen, ja siinä säädettäisiin osallistuvan tietolähteen käyttöä koskevasta esityksestä ja suunnitelmasta. Ehdotettavassa 36 e §:ssä säädettäisiin osallistuvan tietolähteen käytöstä päättämisestä. Tässä pykälässä tarkoitettu suunnitelma toimisi materiaalina päätettäessä osallistuvan tietolähteen käytöstä.

Pykälän *1 momentissa* olisi kuusikohtainen luettelo osallistuvaa tietolähdettä koskevassa esityksessä mainittavista asioista. Momentin *1 kohdan* mukaan osallistuvaa tietolähdettä koskevassa esityksessä olisi mainittava toimenpiteen esittäjä. Momentin *2 kohdan* mukaan osallistuvaa tietolähdettä koskevassa esityksessä olisi mainittava tiedonhankinnan kohteena oleva henkilö tai 36 c §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu ryhmä riittävästi yksilöitynä. Vaatimus kohteen riittävästä yksilöinnistä koskisi kaikkia 36 c §:n 1 momentin 4 kohdassa mainittuja tahoja. Momentin *3 kohdan* mukaan osallistuvaa tietolähdettä koskevassa esityksessä olisi mainittava toimenpiteen perusteena oleva rikos taikka toimenpiteen perusteena oleva vaara riittävästi yksilöitynä.

Momentin *4 kohdan* mukaan osallistuvaa tietolähdettä koskevassa esityksessä olisi mainittava osallistuvan tietolähteen käytön tavoite. Osallistuvan tietolähteen käytön tavoitteen tulisi liittyä rikoksen estämiseen tai 36 c §:n 4 momentin mukaisissa tilanteissa vaaran torjumiseen. Momentin *5 kohdan* mukaan osallistuvaa tietolähdettä koskevassa esityksessä olisi mainittava toimenpiteen osallistuvan tietolähteen käytön tarpeellisuus. Momentin *6 kohdan* mukaan osallistuvaa tietolähdettä koskevassa esityksessä olisi mainittava muut osallistuvan tietolähteen käytön edellytysten arviointia varten tarvittavat tiedot. Tällaiset tiedot voisivat koskea esimerkiksi 36 c §:n 3 momentin mukaista toimintaa muiden 3 luvun toimivaltuuksien käytön mahdollistamiseksi. Tällainen toiminta olisi myös mainittava esityksessä ja tarpeen mukaan tulisi riittävällä tarkkuudella selostaa 3 luvun mukaisen tiedonhankintakeinon käyttämistä koskevien edellytysten täyttymine ja sen käyttämiseen saatu lupa.

Pykälän *2 momentin* mukaan osallistuvan tietolähteen käytön toteuttamisesta olisi laadittava kirjallinen suunnitelma, jonka tulisi sisältää osallistuvan tietolähteen käyttöä koskevan päätöksenteon ja käytön toteuttamisen kannalta oleelliset ja riittävän yksityiskohtaiset tiedot. Suunnitelmaa olisi olosuhteiden muuttuessa tarvittaessa tarkistettava.

Ehdotettu sääntely vastaisi poliisilain 5 luvun 42 b §:ään ehdotettua sääntelyä.

36 e §. *Osallistuvan tietolähteen käytöstä päättäminen.* Pykälä olisi uusi verrattuna alkuperäiseen hallituksen esitykseen, ja siinä säädettäisiin osallistuvan tietolähteen käytöstä

päättämisestä. Ehdotettava sääntely eroaa osin poliisilain 5 luvun 42 c §:ään ehdotetusta sääntelystä päätöksentekijöiden osalta.

Pykälän *1 momentin* mukaan Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö päättäisi osallistuvan tietolähteen käytöstä tietolähdetoimintaan määrätyn salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutetun pidättämiseen oikeutetun virkamiehen esityksestä. Poliisin rikostiedustelua koskevan täydentävän hallituksen esityksen 42 c §:ssä ehdotetaan säädettäväksi, että keskusrikospoliisin päällikkö, suojelupoliisin päällikkö, tietolähdetoimintaan määrätty salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu pidättämiseen oikeutettu poliisimies tai tietolähdetoimintaan määrätty suojelupoliisin päällystöön kuuluva poliisimies päättäisi osallistuvan tietolähteen käytöstä.

Pykälän *2 momentin* mukaan osallistuvan tietolähteen käyttöä koskeva päätös voitaisiin antaa enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan. Ehdotettava päätöksen voimassaoloaika vastaisi tietolähteen ohjatun käytöstä tehtävän päätöksen voimassaoloaikaa. Päätös tulisi määrätä olemaan voimassa vain niin kauan kuin se on tosiasiallisesti tarpeen. Kuuden kuukauden ajanjaksoksi tehtävä päätös voisi olla tarpeen esimerkiksi tilanteissa, joissa tietolähde osallistuu rikolliseen toimintaan vuokraamalla jonkun tilan rikollisorganisaation käytettäväksi ja osallistuu kyseisenä ajanjaksona tilan hallinnointiin. Toisaalta mikäli tilan vuokraamisessa ja muussa toimessa on pistemäisestä toimenpiteestä, jonka toteuttamisajankohta on kohtuullisen tarkasti määritettävissä, tulee päätös tehdä kuutta kuukautta lyhyemmäksi tarkoituksenmukaiseksi ajanjaksoksi. Osallistuvan tietolähteen rikosoikeudellisen vastuun osalta on olennaista, että tietolähde olisi rikosoikeudellista vastuusta vapaa, vaikka hänen nimiinsä pidempään vuokrattua tilaa käytettäisiin rikolliseen toimintaan pidempään kuin tiedonhankintapäätös on voimassa, jos hänen toimensa perustuvat asianmukaiseen päätökseen osallistuvan tietolähteen käytöstä.

Operatiiviseen tilanteeseen liittyvistä epävarmuuksista johtuen olisi mahdollista tehdä esimerkiksi kaksi kuukautta voimassa oleva päätös osallistuvan tietolähteen käytöstä, vaikka itse osallistumisteko kestäisi vain lyhyen aikaa, kuten joitakin tunteja. Tällöin operatiivinen esimies täsmentäisi toteuttamisajankohdan, yksittäisiä toimia ja tapauskohtaisesti toimenpiteen rajoituksia annetun aikaikkunan puitteissa. Edellytysten täyttyessä olisi mahdollista tehdä uusia niin sanottuja jatkopäätöksiä osallistuvan tietolähteen käytöstä.

Pykälän *3 momentin johdantokappaleen* mukaan päätös osallistuvan tietolähteen käytöstä olisi tehtävä kirjallisesti. Momentissa olisi kymmenenkohtainen luettelo päätöksessä mainittavista asioista. Momentin *1 kohdan* mukaan päätöksessä olisi mainittava toimenpiteen esittäjä. Momentin *2 kohdan* mukaan päätöksessä olisi mainittava toimenpiteen toteuttava hallintoyksikkö ja sen toteuttamisesta vastaava virkamies. Momentin *3 kohdan* mukaan päätöksessä olisi mainittava tunnistetiedot tietolähteestä. Momentin *4 kohdan* mukaan päätöksessä olisi mainittava toimenpiteen perusteena oleva rikos taikka toimenpiteen perusteena oleva vaara riittävästi yksilöitynä.

Momentin *5 kohdan* mukaan päätöksessä olisi mainittava henkilö, jonka voitaisiin perustellusti olettaa syyllistyvän 4 kohdassa tarkoitettuun rikokseen. Momentin *6 kohdan* mukaan päätöksessä olisi mainittava toimenpiteen kohteena oleva henkilö tai 36 c §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu ryhmä riittävästi yksilöitynä. Momentin *7 kohdan* mukaan päätöksessä olisi mainittava tosiseikat, joihin epäily ja osallistuvan tietolähteen käytön edellytykset perustuisivat. Momentin *8 kohdan* mukaan päätöksessä olisi mainittava tiedonhankinnan tavoite ja toteuttamissuunnitelma. Tämän osalta olisi myös huomioitava 36 c §:n 3 momentti, jonka mukaan osallistuva tietolähde saisi Rajavartiolaitoksen ohjauksessa ja valvonnassa tehdä sellaisia toimenpiteitä, jotka mahdollistavat muun 3 luvussa säädetyn salaisen tiedonhankintakeinon hyödyntämisen siltä osin kuin se olisi välttämätöntä kyseisen toimivaltuuden käyttämiseksi. Tällainen

toiminta olisi myös mainittava päätöksessä ja kuvattava tarpeen mukaan riittävällä tarkkuudella vastaavasti kuin osallistuvan tietolähteen käyttöä koskevassa esityksessä. Momentin *9 kohdan* mukaan päätöksessä olisi mainittava päätöksen voimassaoloaika. Momentin *10 kohdan* mukaan päätöksessä olisi mainittava mahdolliset osallistuvan tietolähteen käyttöä koskevat rajoitukset ja ehdot.

Osallistuvan tietolähteen käyttämisessä olisi kyse ohjatun tietolähteen käyttöalan tapauskohtaisesta laajentamisesta. Soveltamistilanteessa ei kuitenkaan olisi tarpeen tehdä päätöstä tietolähteen ohjatusta käytöstä ja osallistuvan tietolähteen käytöstä, mutta osallistuvan tietolähteen käyttöä koskevassa päätöksessä tulisi kuitenkin ottaa huomioon 36 b §:n edellyttämät seikat.

Pykälän *2 momentin* mukaan päätöstä olisi olosuhteiden muuttuessa tarvittaessa tarkistettava. Osallistuvan tietolähteen lopettamisesta olisi tehtävä kirjallinen päätös. Ehdotettava sääntely vastaisi ohjatun tietolähteen käytöstä säädettyä.

36 f §. *Tietolähteen turvaaminen.* Pykälä olisi uusi verrattuna alkuperäiseen hallituksen esitykseen, ja siinä säädettäisiin tietolähteen turvaamisesta. Rajavartiolaitoksella on korostettu velvollisuus huolehtia tietolähteidensä turvallisuudesta tiedonhankinnan aikana ja sen jälkeen. Viimesijaisena keinona tietolähteen turvallisuudesta tulisi huolehtia todistajansuojeluohjelmasta annetussa laissa (88/2015) säädetyin keinoin. Ehdotettava sääntely vastaisi soveltuvin osin poliisilain 5 luvun 42 d §:ään ehdotettavaa sääntelyä.

Pykälän *1 momentin* mukaan tietolähdetoimintaan määrätty salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu pidättämiseen oikeutettu virkamies voisi päättää, että tietolähteen suostumuksella valvottaisiin tämän asuntoa tai muuta tietolähteen asumiseen käyttämää tilaa ja sen välitöntä lähiympäristöä kameran tai muun paikkaan sijoitetun teknisen laitteen, menetelmän tai ohjelmiston avulla, jos se olisi tarpeen tietolähteen henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi. Tietolähteen turvaamisesta ei tarvitsisi ilmoittaa sivullisille. Valvonta olisi lopetettava viipymättä, jos se ei olisi enää tarpeen tietolähteen henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi. Poliisilain 5 luvun 42 d §:ään ehdotettavan vastaavan säännöksen mukaan tietolähdetoimintaan määrätty salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu pidättämiseen oikeutettu virkamies tai tietolähdetoimintaan määrätty suojelupoliisin päällystöön kuuluva poliisimies päättäisi tietolähteen turvaamisesta.

Suostumuksen saamisella varmistettaisiin se, että tietolähde myös itse haluaisi tulla turvatuksi. Tietolähteen turvaamisesta ei tarvitsisi ilmoittaa sivullisille tai esimerkiksi henkilölle, jonka voitaisiin arvioida muodostavan uhkan tietolähteelle. Momentissa mahdollistettaisiin erilaisten tietolähteiden turvaamiseksi tarpeellisten turvajärjestelmien, kuten esimerkiksi valvontakameroiden, liiketunnistimien ja muiden anturien asentaminen suojelun tarpeessa olevan tietolähteen asuntoon ja sen välittömään lähiympäristöön. Muulla tietolähteen asumiseen käyttämällä tilalla tarkoitettaisiin esimerkiksi hotellihuonetta. Toisin kuin teknisessä katselussa, valvonta ei tapahtuisi tiedonhankintatarkoituksessa. Valvonnan tarkoituksena olisi tietolähteen turvaaminen, mutta välillisesti tietolähteen turvaamiseen liittyisi myös tiedonhankintatarkoitus esimerkiksi siitä, keitä alueella liikkuisi.

Valvontaa ei saisi suorittaa, ellei se olisi tarpeen tietolähteen henkeä ja terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi. Tällä tarkoitettaisiin sitä, että tietolähteen henkeen ja terveyteen kohdistuisi ainakin potentiaalinen vaara. Lähtökohtaisesti osallistuvan tietolähteen käyttötilanteissa, kuten muussakin tietolähdetoiminnassa, olisi aina käsillä jonkinasteinen potentiaalinen vaara, mikä tulisi ottaa huomioon osallistuvan tietolähteen toimivaltuuden käyttöedellytysten, vaaran ja tietolähteen turvaamistarpeen arvioinnissa. Momentin mukaisia tietolähteen turvaamistoimia ei ole tarkoitettu sidottavaksi yksittäisten esimerkiksi tietolähteen ohjattua käyttöä ja osallistuvan

tietolähteen käyttöä sisältävien operaatioiden kestoon, vaan turvaamistoimia voitaisiin tehdä pidempäänkin, mikäli turvaamiselle olisi ehdotuksessa tarkoitetut perusteet.

Säännös koskisi myös tilanteita, joissa suojeltavan kotiin tai sen välittömään lähiympäristöön asennetut laitteet ulottuisivat jonkun toisen kotirauhan suojaamalle alueelle, joskaan ei sen ydinalueelle. Tällainen tilanne voisi olla kerrostalossa, jossa turvakamera kuvaisi myös taloyhtiön asukkaiden yhteistä rappukäytävää tai rivitalossa, jolloin kuvaaminen saattaisi ulottua myös yhteisille piha-alueille. Tietolähteen turvaaminen edellyttäisi, ettei kamera- ja muusta valvonnasta tiedotettaisi tai ilmoitettaisi jälkikäteen sivullisille paljastumisriskin välttämiseksi ja tietolähteen hengen ja terveyden suojaamiseksi. Momentin mukaan valvonta olisi lopetettava viipymättä, jos se ei olisi enää tarpeen tietolähteen henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi. Tämä tarkoittaisi sitä, että kun tietolähteen turvaamiselle ei olisi enää perustetta olemassa, niin turvaamistoimet tulisi lopettaa välittömästi.

Pykälän *2 momentti* koskisi niin sanottua turvakuuntelua, -katselua ja -seurantaa. Sen mukaan tietolähdetoimintaan määrätty salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu pidättämiseen oikeutettu virkamies saisi päättää, että tietolähde tämän suostumuksella varustettaisiin kuuntelun, katselun ja seurannan mahdollistavalla teknisellä laitteella, jos varustaminen olisi yksittäistapauksessa välttämätöntä tämän turvallisuuden varmistamiseksi. Kuuntelu, katselu ja seuranta saataisiin tallentaa.

Tietolähdetoiminta kohdistuisi ensisijaisesti järjestäytyneen ja muun vakavan rikollisuuden ytimeen, mistä seuraisi, että tietolähteeksi suostuessaan henkilö saattaisi altistaa itsensä hengen ja terveyden vaaralle. Tietolähteiden kannalta riskit saattaisivat kasvaa erityisesti osallistuvan tietolähteen käytön tilanteissa. Tietolähteillä ei todennäköisesti olisi vastaavanlaista koulutusta ja kokemusta kuin toimivaltaisilla viranomaisilla, minkä takia heidän turvallisuudestaan huolehtiminen viranomaistoimenpitein nousisi erittäin tärkeään asemaan.

Salakuuntelua koskevan rangaistussäännöksen perusteella omien keskustelujen nauhoittaminen salaa ei ole rangaistavaa. Momentissa tarkoitettu laitteen käyttäminen ei olisi muutenkaan sellaista oikeudetonta toimintaa, jonka perusteella voisi seurata rangaistusvastuu salakuuntelusta tai salakatselusta. Ilmaisu ”kuuntelun, katselun ja seurannan” tarkoittaisi sitä, että tapauksesta riippuen voitaisiin käyttää joko kuuntelun, katselun tai seurannan mahdollistavaa laitetta taikka sekä kuuntelun, katselun että seurannan mahdollistavaa laitetta. Tietolähteen varustaminen turvakuuntelun, -katselun ja -seurannan mahdollistavilla teknisillä laitteilla olisi sallittua ainoastaan lyhytaikaisesti sellaisissa tilanteissa, joissa välttämättömyysvaatimuksen mukaisesti tietolähteen turvallisuutta ei voitaisi taata muilla viranomaistoimilla riittävän tehokkaasti tai tietolähteen turvaaminen olisi muilla keinoin lähes mahdotonta. Yksittäistapauksellisuudella tarkoitettaisiin sitä, että toimenpide rajoittuisi johonkin yksittäiseen tiedonhankintaa koskevaan tapahtumaan.

Päätöksentekijällä tulisi olla riittävä perehtyneisyys tietolähdetoimintaan. Tätä ilmentäisi muun muassa se, että toimenpiteestä päättäisi tietolähdetoimintaan määrätty salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu pidättämiseen oikeutettu virkamies. Kyseisen virkamiehen päätöksen lisäksi turvakuuntelun, -katselun ja -valvonnan tulisi perustua tietolähteen suostumukseen. Koska turvakuuntelu, -katselu ja -valvonta perustuisivat rajavartiomiehen päätökseen, tulisi päätöksentekijän mahdollisuuksien mukaan varmistua siitä, että tietolähde on henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan sellainen, että hän kykenisi toimimaan luontevasti, vaikka hänen yllään olisi turvaamisen mahdollistava tekninen laite. Kuuntelu, katselu ja seuranta saataisiin tallentaa.

Pykälän *3 momentissa* säädettäisiin tallenteiden hävittämisvelvollisuudesta ja säilyttämisoikeudesta. Turvaamistoimenpiteiden tarkoituksena olisi ainoastaan tietolähteen turvaaminen, eikä

niillä saisi kiertää teknistä kuuntelua, katselua ja seurantaa. Momentin mukaan edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetussa valvonnassa, kuuntelussa, katselussa tai seurannassa kertyneet tallenteet olisi hävitettävä heti sen jälkeen, kun niitä ei tarvittaisi tietolähteen turvaamiseen. Jos niitä olisi kuitenkin tarpeen säilyttää asiaan osallisen oikeusturvaan liittyvistä syistä, tallenteet saataisiin säilyttää ja niitä saataisiin käyttää tässä tarkoituksessa. Tällöin tallenteet olisi hävitettävä, kun asia olisi lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.

Momentti sisältäisi turvakuuntelu-, katselu- ja seurantatallenteiden säilyttämis- ja hyödyntämisrajoitukset. Tallenteita ei saisi säilyttää ja käyttää muuhun kuin säännöksessä mainittuun tarkoitukseen. Näissä tapauksissa kysymys saattaisi olla esimerkiksi siitä, että tietolähteeseen olisi kohdistettu väkivaltaa tai että hän olisi joutunut käyttämään väkivaltaa taikka että osallistuvan tietolähteen käytön yhteydessä olisi jollekin aiheutunut vahinkoa. Näissä tapauksissa tallenteita saatettaisiin tarvita rikosasian tai vahingonkorvausasian käsittelyn yhteydessä.

Pykälän *4 momentissa* säädettäisiin väärien, harhauttavien tai peiteltyjen tietojen käyttämisestä. Sen mukaan Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö ja apulaisosastopäällikkö saisi päättää, että tietolähteelle annettaisiin yksittäistapauksessa käytettäväksi vääriä, harhauttavia tai peiteltyjä tietoja tai rekisterimerkintöjä taikka tietolähteen käytettäväksi valmistettavia vääriä asiakirjoja, jos se olisi välttämätöntä tietolähteen hengen ja terveyden suojaamiseksi. Rekisterimerkintä olisi oikaistava sen jälkeen, kun tässä momentissa tarkoitettuja edellytyksiä ei enää olisi. Momentissa olisi kyse tietolähteelle lyhytaikaisesti luotavasta suojasta väärien, harhauttavien tai peiteltyjen tietojen tai rekisterimerkintöjen taikka väärien asiakirjojen avulla. Kyse ei olisi tiedonhankintatoimivaltuudesta, vaan toimivaltuudesta, jolla suojattaisiin tiedonhankintaa ja viime kädessä tietolähteen turvallisuutta.

Säännöksen soveltamisen edellytyksenä olisi, että toimenpiteen olisi oltava välttämätön tietolähteen hengen ja terveyden suojaamiseksi. Tietolähteen suojaaminen voisi tulla kyseeseen esimerkiksi tilanteessa, jossa väärillä tiedoilla pystyttäisiin turvaamaan osallistuvan tietolähteen osallistuminen rikolliseen toimintaan, esimerkiksi aineiden tai esineiden kuljetus- tai säilytystehtäviin taikka rikollisesta toiminnasta peräisin olevien rahojen vastaanottamiseen. Tältä osin on syytä ottaa huomioon ero peitetoimintatoimivaltuuteen. Peitetoiminnalla tarkoitetaan henkilöön tai hänen toimintaansa kohdistuvaa suunnitelmallista tiedonhankintaa käyttämällä soluttautumista, jossa tiedonhankinnan edellyttämän luottamuksen hankkimiseksi tai tiedonhankinnan paljastumisen estämiseksi käytetään vääriä, harhauttavia tai peiteltyjä tietoja tai rekisterimerkintöjä taikka valmistetaan tai käytetään vääriä asiakirjoja. Osallistuvan tietolähteen käytössä muun ohella väärien tietojen käyttämisessä ei olisi kyse soluttautumisesta eikä se johtaisi soluttautumiseen, vaan kyse olisi ainoastaan tietolähteen suojaamisesta.

Ehdotetun 4 momentin mukaisia suojaamistoimenpiteitä voitaisiin tehdä myös tietolähteen ohjatun käytön tilanteissa sekä niin sanotun perusmuotoisen tietolähdetoiminnan tilanteissa. Vaikka viimeksi mainituissa tilanteissa ei olekaan kyse Rajavartiolaitoksen ohjauksessa tapahtuvasta tiedonhankinnasta, katsottaisiin suojaamistoimivaltuuden ulottaminen näihinkin tilanteisiin perustelluksi niissä tilanteissa, joissa suojaamistoimien tarve liittyy tietolähdetoimintaan ja ne olisivat välttämättömiä tietolähteen hengen ja terveyden suojaamiseksi. Muut kuin tietolähdetoimintaan liittyvät tarpeet tämän momentin mukaisten suojaamistoimenpiteiden tekemiseksi tulevat arvioitavaksi viime kädessä todistajansuojeluohjelmasta annetun lain perusteella.

Momentin viimeisen virkkeen mukaan rekisterimerkintä olisi oikaistava sen jälkeen, kun momentissa tarkoitettuja edellytyksiä ei enää olisi. Tämä tarkoittaisi sitä, että kun tietolähteen turvaaminen ei enää olisi välttämätöntä tietolähteen hengen ja terveyden suojaamisen kannalta, väärät rekisterimerkinnät olisi korjattava mahdollisuuksien mukaan ja niihin perustuvat

asiakirjat olisi otettava pois tietolähteeltä. Tietolähde ei saisi käyttää momentissa tarkoitettuja tietoja ja asiakirjoja muuten kuin oman henkensä ja terveytensä suojaamiseksi.

36 g §. *Rajavartiomiehen turvaaminen tietolähdetoiminnassa rikoksen estämiseksi.* Alkuperäisessä esityksessä ehdotetaan, että 36 c §:ssä säädettäisiin rajavartiomiehen turvaamisesta tietolähdetoiminnassa rikoksen estämiseksi. Kyseiset säännökset sisällytettäisiin uuteen 36 g §:ään muuttamattomina.

47 §. *Ylimääräinen tieto.* Pykälässä säädetään ylimääräisestä tiedosta.

Rajavartiolaitokselle ehdotetaan säädettäväksi oikeus telekuunteluun (15 a §) ja yhdistymistietojen hankkimiseen (19 §). *Pykälää* ehdotetaankin muutettavaksi siten, että siihen lisättäisiin maininta telekuuntelusta ja siinä oleva maininta tukiasematietojen hankkimisesta korvattaisiin maininnalla yhdistymistietojen hankkimisesta. Ehdotettavan pykälän mukaan *ylimääräisellä tiedolla* tarkoitettaisiin telekuuntelulla, televalvonnalla, yhdistymistietojen hankkimisella ja teknisellä tarkkailulla saatua tietoa, joka ei liittyisi rikokseen taikka vaaran torjumiseen taikka joka koskisi muuta rikosta kuin sitä, jonka estämistä varten lupa olisi annettu tai päätös olisi tehty. Ehdotettava muutos olisi teknisluonteinen.

49 §. *Tietojen hävittäminen.* Pykälässä säädetään salaisella tiedonhankintakeinolla saatujen tietojen hävittämisestä.

Pykälän *3 momentissa* säädetään velvollisuudesta hävittää tukiasematiedot. Rajavartiolaitokselle ehdotetaan edellä säädettäväksi oikeus yhdistymistietojen hankkimiseen (19 §). Tämän vuoksi momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä oleva käsite ”tukiasematiedot” korvattaisiin käsitteellä ”yhdistymistiedot”. Ehdotettavan momentin mukaan yhdistymistiedot olisi hävitettävä, kun olisi käynyt ilmi, ettei tietoa tarvittaisi rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi taikka vaaran torjumiseksi. Ehdotettava muutos olisi teknisluonteinen.

51 §. *Kiireellisessä tilanteessa saadun tiedon hävittäminen.* Pykälässä säädetään velvollisuudesta hävittää salaisella tiedonhankintakeinolla saatu tieto, jos se on saatu kiireellisessä tilanteessa tehdyn aloittamispäätöksen perusteella.

Pykälän ensimmäisen virkkeen mukaan, jos pidättämiseen oikeutettu virkamies on kiireellisessä tilanteessa päättänyt muun muassa tukiasematietojen hankkimisen aloittamisesta, mutta tuomioistuin katsoo, että edellytyksiä toimenpiteelle ei ole ollut, se on lopetettava sekä sillä saatu aineisto ja sillä saatuja tietoja koskevat muistiinpanot on heti hävitettävä. Pykälän toisen virkkeen mukaan näin saatuja tietoja saadaan kuitenkin käyttää samoin edellytyksin kuin ylimääräistä tietoa saadaan käyttää 48 §:n mukaan.

Rajavartiolaitokselle ehdotetaan säädettäväksi oikeus yhdistymistietojen hankkimiseen (19 §). Tämän vuoksi momentin ensimmäistä virkettä ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä oleva käsite ”tukiasematiedot” korvattaisiin käsitteellä ”yhdistymistiedot”. Ehdotettavan momentin mukaan, jos pidättämiseen oikeutettu virkamies olisi kiireellisessä tilanteessa päättänyt muun muassa yhdistymistietojen hankkimisen aloittamisesta, mutta tuomioistuin katsoisi, että edellytyksiä toimenpiteelle ei olisi ollut, se olisi lopetettava sekä sillä saatu aineisto ja sillä saatuja tietoja koskevat muistiinpanot olisi heti hävitettävä. Pykälän toiseen virkkeeseen ei ehdoteta muutoksia.

52 §. *Salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä ilmoittaminen.* Pykälässä säädetään salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä ilmoittamisesta. Rajavartiolaitokselle ehdotetaan säädettäväksi oikeus telekuunteluun (15 a §), tietojen hankkimiseen telekuuntelun sijasta (15 b §), sijaintitiedon

hankkimiseen (18 a §), paikkatiedusteluun (35 a §) sekä siihen liittyvään haltuunottoon ja jäljentämiseen (35 c §) ja osallistuvan tietolähteen käyttöön (36 c §).

Pykälän *1 momentissa* säädetään velvollisuudesta ilmoittaa salaisista tiedonhankintakeinoista tiedonhankinnan kohteelle. Momentin ensimmäisen virkkeen mukaan televalvonnasta, suunnitelmallisesta tarkkailusta, peitellystä tiedonhankinnasta, teknisestä tarkkailusta ja valvotusta läpilaskusta on viipymättä ilmoitettava tiedonhankinnan kohteelle kirjallisesti sen jälkeen, kun tiedonhankinnan tarkoitus on saavutettu. Virkettä ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä olevaan luetteloon lisättäisiin maininnat telekuuntelusta, tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta, sijaintiedon hankkimisesta sekä paikkatiedustelusta ja siihen liittyvästä haltuunotosta, jäljentämisestä ja asiakirjan tarkastelusta. Momentin ensimmäisen virkkeen mukaan telekuuntelusta, tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta, televalvonnasta, sijaintiedon hankkimisesta, suunnitelmallisesta tarkkailusta, peitellystä tiedonhankinnasta, teknisestä tarkkailusta ja valvotusta läpilaskusta sekä paikkatiedustelusta ja siihen liittyvästä haltuunotosta, jäljentämisestä ja asiakirjan tarkastelusta olisi viipymättä ilmoitettava tiedonhankinnan kohteelle kirjallisesti sen jälkeen, kun tiedonhankinnan tarkoitus olisi saavutettu.

Pykälän *5 momentissa* säädetään poikkeuksista edellä säädettyyn ilmoitusvelvollisuuteen. Momentin ensimmäisen virkkeen mukaan suunnitelmallisesta tarkkailusta, peitellystä tiedonhankinnasta, yksinomaan tietoverkossa tehtävästä peitetoiminasta, yksinomaan tietoverkossa tehtävästä valeostosta ja tietolähteen ohjatusta käytöstä ei ole velvollisuutta ilmoittaa tiedonhankinnan kohteelle, jos asiassa ei ole aloitettu esitutkintaa. Virkettä ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä olevaan luetteloon lisättäisiin maininta osallistuvan tietolähteen käytöstä. Sen mukaan suunnitelmallisesta tarkkailusta, peitellystä tiedonhankinnasta, yksinomaan tietoverkossa tehtävästä peitetoiminasta, yksinomaan tietoverkossa tehtävästä valeostosta, tietolähteen ohjatusta käytöstä ja osallistuvan tietolähteen käytöstä ei olisi velvollisuutta ilmoittaa tiedonhankinnan kohteelle, jos asiassa ei ole aloitettu esitutkintaa. Momentin toisen virkkeen mukaan, jos esitutkinta aloitetaan, noudatettaisiin pakkokeinolain 10 luvun 60 §:ää. Momenttiin ei ehdoteta muutoksia.

Ehdotettavat muutokset vastaisivat poliisilain 5 luvun 58 §:ään ehdotettavia muutoksia.

3 a luku **Rikostiedustelu vakavan rikollisuuden torjumiseksi**

57 b §. *Rikostiedustelukeinot.* Alkuperäiseen hallituksen esityksen sisältyvän pykälän 1 momentin mukaan tässä luvussa säädettyjä rikostiedustelukeinoja olisivat suunnitelmallinen tarkkailu, peitelty tiedonhankinta, tekninen katselu, tekninen seuranta, teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkiminen, yksinomaan tietoverkossa tehtävä peitetoiminta, yksinomaan tietoverkossa tehtävä valeosto, valvottu läpilasku sekä ohjattu tietolähdetoiminta.

Alkuperäiseen hallituksen esitykseen sisältyvän pykälän *1 momenttia* ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä olevaan rikostiedustelukeinojen luetteloon lisättäisiin telekuuntelu, tietojen hankkiminen telekuuntelun sijasta, televalvonta, yhdistymistietojen hankkiminen, sijaintitiedon hankkiminen, tekninen kuuntelu, tekninen laitetarkkailu, osallistuvan tietolähteen käyttö sekä paikkatiedustelu ja siihen liittyvä haltuunotto, jäljentäminen ja asiakirjan tarkastelu. Ehdotettujen rikostiedustelukeinojen säätäminen edellyttää perustuslain 10 §:n kotirauhan suojaa ja luottamuksellisen viestin suojaa koskevien lakivarausten muuttamista.

Ehdotettavan muutoksen jälkeen 3 a luvussa tarkoitettuja rikostiedustelukeinoja olisivat telekuuntelu, tietojen hankkiminen telekuuntelun sijasta, televalvonta, yhdistymistietojen hankkiminen, sijaintitiedon hankkiminen, suunnitelmallinen tarkkailu, peitelty tiedonhankinta, tekninen kuuntelu, tekninen katselu, tekninen seuranta, tekninen laitetarkkailu, teleosoitteen tai

telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkiminen, yksinomaan tietoverkossa tehtävä peitetoiminta, yksinomaan tietoverkossa tehtävä valeosto, valvottu läpilasku, ohjattu tietolähdetoiminta, osallistuvan tietolähteen käyttö sekä paikkatiedustelu ja siihen liittyvä haltuunotto, jäljentäminen ja asiakirjan tarkastelu.

Rajavartiolaitokselle ehdotetaan edellä säädettäväksi oikeus salaisena tiedonhankintakeinona telekuunteluun (15 a §), tietojen hankkimiseen telekuuntelun sijasta (15 b §), yhdistymistietojen hankkimiseen (19 §), sijaintitiedon hankkimiseen (18 a §), osallistuvan tietolähteen käyttöön (36 c §) sekä paikkatiedusteluun (35 a §) ja siihen liittyvään jäljentämiseen, haltuunottoon ja asiakirjan tarkasteluun (35 c §). Tukiasematietojen hankkiminen ehdotetaan korvattavaksi yhdistymistietojen hankkimisella. Myös tässä täydentävässä hallituksen esityksessä Rajavartiolaitokselle ehdotettavien, uusien rikostiedustelukeinojen määritelmät vastaisivat soveltuvin osin lain 3 luvussa säädettyjen salaisten tiedonhankintakeinojen määritelmiä, mutta salaisten tiedonhankintakeinojen ja rikostiedustelukeinojen käytön edellytyksistä säädettäisiin toisistaan poikkeavalla tavalla.

Tässä täydentävässä hallituksen esityksessä ehdotetaan, että Rajavartiolaitokselle säädettäisiin oikeus telekuunteluun salaisena tiedonhankintakeinona. Ehdotettavan 15 a §:n 1 momentin mukaan *telekuuntelulla* tarkoitettaisiin teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen vastaanotettavan taikka siitä lähetetyn SVPL:n 3 §:n 43 kohdassa tarkoitetussa yleisessä viestintäverkossa tai siihen liitetyssä viestintäverkossa välitettävänä olevan viestin kuuntelua, tallentamista ja muuta käsittelyä viestin sisällön ja siihen liittyvien 16 §:ssä tarkoitettujen välitystietojen selvittämiseksi. Tässä täydentävässä hallituksen esityksessä ehdotetaan lisättäväksi lakiin uusi 15 a §, jossa säädettäisiin tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta.

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 16 §:n 1 momentin mukaan *televalvonnalla* tarkoitetaan SVPL:n 3 §:n 36 kohdassa tarkoitetun viestinnän välittäjän hallussa olevien välitystietojen hankkimista viestistä, joka on lähetetty mainitun pykälän 43 kohdassa tarkoitettuun yleiseen viestintäverkkoon tai siihen liitettyyn viestintäverkkoon kytketystä teleosoitteesta tai telepäätelaitteesta taikka vastaanotettu tällaiseen osoitteeseen tai laitteeseen, sekä teleosoitteen tai telepäätelaitteen sijaintitiedon hankkimista sekä osoitteen tai laitteen käytön tilapäistä estämistä. *Välitystiedolla* tarkoitetaan Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalaissa SVPL:n 3 §:n 7 kohdassa tarkoitettuun käyttäjään tai mainitun pykälän 30 kohdassa tarkoitettuun tilaajaan yhdistettävissä olevaa viestiä koskevaa tietoa, jota viestintäverkoissa käsitellään viestien siirtämiseksi, jakelemiseksi tai tarjolla pitämiseksi.

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 19 §:ssä säädetään tukiasematietojen hankkimisesta ja sen edellytyksistä. Pykälän 1 momentin mukaan *tukiasematietojen hankkimisella* tarkoitetaan tiedon hankkimista tietyn tukiaseman kautta telejärjestelmään kirjautuneista tai kirjautuvista telepäätelaitteista ja teleosoitteista. Tässä täydentävässä hallituksen esityksessä ehdotetaan, että tukiasematietojen hankkiminen korvattaisiin yhdistymistietojen hankkimisella. Ehdotettavan 19 §:n 1 momentin mukaan *yhdistymistietojen hankkimisella* tarkoitettaisiin tiedon hankkimista tietyn tukiaseman kautta telejärjestelmään tai tietyssä sijainnissa tietoyhteiskunnan palveluntarjoajan tietokantaan yhdistyneistä tai yhdistyvistä liittymistä, päätelaitteista tai tiettyyn käyttäjään yhdistettävistä laitteista tai palveluista.

Rajavartiolaitokselle ehdotetaan säädettäväksi uusi salainen tiedonhankintakeino, oikeus sijaintitiedon hankkimiseen. Ehdotettavan 18 a §:n 1 momentin mukaan *sijaintitiedolla* tarkoitettaisiin viestintäverkosta, päätelaitteesta tai tietoyhteiskunnan palvelun yhteydessä kerättävää tai käsiteltävää tietoa, joka ilmaisee liittymän, päätelaitteen tai tiettyyn käyttäjään yhdistettävissä olevan laitteen tai palvelun sijainnin.

Voimassa olevan Rajavartiolaitoksen rikostorjuntain lain 13 §:n mukaan Rajavartiolaitoksella on oikeus tekniseen tarkkailuun salaisena tiedonhankintakeinona. Tekninen tarkkailu on yläkäsite ja se kattaakin teknisen kuuntelun, teknisen katselun, teknisen seurannan ja teknisen laitetarkkailun. Alkuperäisessä hallituksessa esityksessä esitetään, että vain osa teknisen tarkkailun piiriin kuuluvista salaisista tiedonhankintakeinoista olisi rikostiedustelukeinoja. Alkuperäisen esityksen mukaan rikostiedustelukeinoja olisivatkin tekninen katselu ja tekninen seuranta. Tässä täydentävässä hallituksen esityksessä ehdotetaan, että rikostiedustelukeinoja olisivat myös tekninen kuuntelu ja tekninen laitetarkkailu.

Salaisena tiedonhankintakeinona käytettävästä teknisestä kuuntelusta ja sen edellytyksistä säädetään Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 25 §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaan *teknisellä kuuntelulla* tarkoitetaan rikoslain 24 luvun 5 §:n estämättä tietyn henkilön sellaisen keskustelun tai viestin, joka ei ole ulkopuolisten tietoon tarkoitettu ja johon keskusteluun kuuntelija ei osallistu, kuuntelua, tallentamista ja muuta käsittelyä teknisellä laitteella, menetelmällä tai ohjelmistolla keskustelun tai viestin sisällön tai sen osapuolten taikka 4 momentissa tarkoitetun henkilön toiminnan selvittämiseksi. Tässä täydentävässä hallituksen esityksessä ehdotetaan, että salaisena tiedonhankintakeinona käytettävän teknisen kuuntelun edellytyksiin tehtäisiin ehdotetun perustuslain 10 §:n muutoksesta johtuvat muutokset. Ehdotetun muutoksen mukaan teknistä kuuntelua saataisiin kohdistaa myös vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan.

Salaisena tiedonhankintakeinona käytettävästä teknisestä laitetarkkailusta ja sen edellytyksistä säädetään Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 31 §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaan *teknisellä laitetarkkailulla* tarkoitetaan tietokoneen tai muun vastaavan teknisen laitteen taikka sen ohjelmiston toiminnan, sisältämien tietojen tai yksilöintitietojen muuta kuin yksinomaan aistinvaraista tarkkailua, tallentamista tai muuta käsittelyä rikoksen estämiselle merkityksellisen seikan tutkimiseksi.

Tässä täydentävässä hallituksen esityksessä ehdotetaan, että Rajavartiolaitokselle säädettäisiin oikeus paikkatiedusteluun sekä siihen liittyvään haltuunottoon ja jäljentämiseen salaisena tiedonhankintakeinona. Ehdotettavan 35 a §:n 1 momentin mukaan *paikkatiedustelulla* tarkoitettaisiin yksilöidyssä paikassa toimitettavaa tiedonhankintaa rikoksen estämisen kannalta tarpeellisen esineen, omaisuuden, asiakirjan, tiedon tai seikan löytämiseksi tai tarkastamiseksi. Paikkatiedustelua ei saisi toimittaa sellaisessa paikassa, jossa tiedonhankinnan kohteeksi olisi syytä olettaa joutuvan tietoa, josta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11, 13, 14, 16, 20 tai 21 §:n taikka 22 §:n 2 momentin mukaan olisi velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta.

Rajavartiolaitokselle ehdotetaan lisäksi säädettäväksi oikeus osallistuvan tietolähteen käyttöön uutena salaisena tiedonhankintakeinona. Ehdotettavan 36 c §:n 1 momentin mukaan tietolähde saisi osana tietolähteen ohjattua käyttöä Rajavartiolaitoksen ohjauksessa ja valvonnassa *(osallistuva tietolähde)* (1) hankkia toimitiloja tai kulku- tai muita sellaisia välineitä, (2) kuljettaa henkilöitä, esineitä tai aineita, (3) hoitaa taloudellisia asioita taikka (4) avustaa muilla 1–3 kohdissa tarkoitettuihin tapoihin rinnastettavilla tavoilla rikollisryhmää, rikollisjoukkoa, rikollisverkostoa tai muuta näihin verrattavissa olevaa rikosten toteuttamiseksi muodostettua henkilöiden yhteenliittymää.

Alkuperäiseen hallituksen esitykseen sisältyvään 57 b §:ään ehdotettavat muutokset vastaisivat poliisin rikostiedustelua koskevassa täydentävässä hallituksen esityksessä poliisilain 5 b luvun 2 §:ään ehdotettavia muutoksia.

57 d §. *Rikostiedustelukeinojen käytön edellytykset.* Alkuperäiseen hallituksen esitykseen sisältyneen pykälän 2 momentin mukaan rikostiedustelukeinoa ei saisi kohdistaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan. Tätä kategorista kieltoa ehdotetaan rajattavaksi koskemaan

vain osaa rikostiedustelukeinoista. Salaisena tiedonhankintakeinona käytettävästä paikkatiedustelusta ehdotetaan säädettäväksi Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 35 a §:ssä.

Ehdotettavan pykälän *3 momentin* mukaan suunnitelmallista tarkkailua, peiteltyä tiedonhankintaa, teknistä kuuntelua, teknistä katselua ja paikkatiedustelua ei saisi kohdistaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan. Ehdotettava muutos vastaisi Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvussa olevaa sääntelyä, jonka mukaan edellä mainittujen salaisten tiedonhankintakeinojen käyttö vakituiseen asumiseen käytettävässä tilassa on kiellettyä.

Kategorisen kiellon rajaaminen koskemaan vain osaa rikostiedustelukeinoista mahdollistaisi tietolähteen ohjatun käytön ja osallistuvan tietolähteen käytön osalta sen, että tietolähde voisi toimia kohdehenkilön asunnossa. Muutosta pidetään perusteltuna, koska tietolähdetoiminta rakentuu keskeisesti tietolähteellä olevien sosiaalisten verkostojen varaan eikä asumiseen kohdistuvat rajaukset olisi siten perusteltuja. Muutos mahdollistaisi myös eräiden muiden rikostiedustelukeinojen käytön edellyttämien teknisten asennustoimenpiteiden suorittamisen pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa. Tällaisia rikostiedustelukeinoja olisivat muun muassa tekninen laitetarkkailu ja eräät teknisen kuuntelun muodot.

Alkuperäiseen hallituksen esitykseen sisältyvään 57 d §:ään ehdotettavat muutokset vastaisivat poliisin rikostiedustelua koskevassa täydentävässä hallituksen esityksessä poliisilain 5 b luvun 4§:ään ehdotettavia muutoksia.

57 e §. *Rikostiedustelukeinon kohdentaminen.* Alkuperäisessä hallituksen esityksessä ehdotettiin, että pykälän 2 momentissa säädettäisiin oikeudesta kohdistaa tiettyjä rikostiedustelukeinoja henkilöryhmään. Pykälän 2 momentin mukaan, jos tiettyä henkilöä ei voitaisi yksilöidä, voitaisiin suunnitelmallista tarkkailua, peiteltyä tiedonhankintaa, teknistä katselua, teknistä seurantaa, yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa, yksinomaan tietoverkossa tehtävää valeostoa, valvottua läpilaskua ja tietolähteen ohjattua käyttöä kohdistaa henkilöryhmään.

Pykälän *2 momenttiin* ehdotetaan lisättäväksi maininnat uusista, ehdotettavista rikostiedustelukeinoista. Sijaintitiedon hankkimista, teknistä kuuntelua ja osallistuvan tietolähteen käyttöä voitaisiin kohdistaa henkilöryhmään, jos tiettyä henkilöä ei voitaisi yksilöidä. Ehdotettavan momentin mukaan, jos tiettyä henkilöä ei voitaisi yksilöidä, voitaisiin sijaintitiedon hankkimista, suunnitelmallista tarkkailua, peiteltyä tiedonhankintaa, teknistä kuuntelua, teknistä katselua, teknistä seurantaa, yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa, yksinomaan tietoverkossa tehtävää valeostoa, valvottua läpilaskua, tietolähteen ohjattua käyttöä, osallistuvan tietolähteen käyttöä sekä paikkatiedustelua ja siihen liittyvää haltuunottoa, jäljentämistä ja asiakirjan tarkastelua kohdistaa henkilöryhmään.

Salaisena tiedonhankintakeinona käytettävästä teknisestä kuuntelusta poiketen rikostiedustelukeinona käytettävää teknistä kuuntelua voitaisiin kohdistaa myös henkilöryhmään, jos yksittäistä henkilöä ei voitaisi yksilöidä. Kuuntelun kohdistaminen ryhmään voisi tapahtua esimerkiksi tilassa, jossa kohteena olevan ryhmän oletetaan tapaavan ja suunnittelevan rikollista toimintaansa. Tilakuuntelulla pyrittäisiin saamaan tietoa tilassa olevista henkilöistä ja heidän keskinäisestä kanssakäymisestään. Tilakuuntelu voisi merkityksellistä myös sen selvittämiseksi, ettei tiettyä tilaa käytetä rikostiedustelun kohteena olevan rikollisuuden suunnittelussa, valmistelussa tai toteuttamisessa. Keinon käytön tarkoituksena voi olla tiedonhankinta kyseisestä henkilöryhmästä, organisaatiosta, ryhmään kuuluvista henkilöistä ja ryhmän toiminnan eri muodoista ja keskinäisistä suhteista.

Vastaavalla tavalla ryhmään voitaisiin kohdentaa paikkatiedustelua ja sen liitännäistoimivaltuuksia tarkoituksena hankkia tietoa tilassa säilytettävistä asiakirjoista, esineistä taikka tilasta

itsessään. Paikkatiedustelun kohteena olisi tyypillisesti rikollisryhmän käyttämä kokoontumistila, mutta kohteena voisi olla myös ryhmän johonkin yksilöityyn tarkoitukseen vuokraama tila. Myös tietolähteen ohjattua käyttöä voitaisiin kohdistaa henkilöryhmään. Henkilötiedustelukeinoille on tyypillistä liikkuminen rikollispiireissä olemassa olevia verkostoja tai soluttautumista hyödyntäen. Silloin, kun rikostiedustelu kohdentuisi organisoituneeseen rikolliseen toimintaan, olisi tyypillistä, että tiedonhankintaan kohdennettaisiin yksittäisten henkilöiden sijasta ryhmään tai sen yksilöityyn osaan.

Sijaintitiedon hankkiminen voitaisiin kohdentaa ryhmään esimerkiksi tilanteissa, joissa Rajavartiolaitoksella on tiedustelutietoa siitä, että jotakin telepäätelaitetta tai liittymää taikka ajoneuvoa käytetään lähes yksinomaan ryhmän tai yhteenliittymän rikollisessa toiminnassa. Tiedonhankinnan kannalta näissä tilanteissa ei ole olennaista niinkään yksittäisen ryhmän jäsenen liikkuminen, vaan mainitun telepäätelaitteen, liittymän tai ajoneuvon sijainti ja liikkuminen jonkun ryhmän jäsenen käyttäessä sitä ryhmän rikollisen toiminnan edistämiseksi.

Alkuperäiseen hallituksen esitykseen sisältyvään 57 e §:ään ehdotettavat muutokset vastaisivat poliisin rikostiedustelua koskevassa täydentävässä hallituksen esityksessä poliisilain 5 b luvun 5 §:ään ehdotettavia muutoksia.

57 g §. *Tuomioistuimen päätöksenteko rikostiedustelukeinon käyttöä koskevassa asiassa.* Alkuperäiseen hallituksen esitykseen sisältyneeseen pykälään ehdotetaan tehtäväksi ne muutokset, jotka johtuvat ehdotettavasta perustuslain 10 §:n muutoksesta. Voimassa oleva perustuslain 10 §:n 3 momentti ei ole mahdollistanut tiedustelun toimivaltuuksien käyttämistä pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa eikä vapautensa menettäneeseen henkilöön. Alkuperäiseen hallituksen esitykseen sisältyvään 57 e §:ään ehdotettavat muutokset vastaisivat poliisiin rikostiedustelua koskevassa täydentävässä hallituksen esityksessä poliisilain 5 b luvun 7 §:ään ehdotettavia muutoksia.

Alkuperäiseen hallituksen esitykseen sisältyvään 57 g §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi *2 momentti*. Sen mukaan tuomioistuin päättäisi teknisestä kuuntelusta rikostiedustelussa, kun kuuntelu kohdistuisi rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitettuun kotirauhan suojaamaan tilaan tai paikkaan taikka vapautensa menettäneeseen henkilöön. Rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies päättäisi teknisen kuuntelun käytöstä muussa tapauksessa. Tilan ja paikan määritelmiä on käsitelty edellä paikkatiedustelua ja sen edellytyksiä koskevan pykälän säännöskohtaisissa perusteluissa. Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalakiin ehdotetun 57 d §:n 3 momentin mukaan teknistä kuuntelua ei saisi kohdistaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan, minkä vuoksi tuomioistuin ei voisi päättää tällaiseen tilaan kohdistuvasta teknisestä kuuntelusta.

Ehdotettu päätöksentekotaso vapautensa menettäneeseen henkilöön kohdistuvan teknisen kuuntelun osalta vastaisi päätöksentekotasoa, joka päättäisi salaisena tiedonhankintakeinona käytettävän teknisen kuuntelun kohdistamisesta vapautensa menettäneeseen henkilöön.

Alkuperäiseen hallituksen esitykseen sisältyvän 57 g §:n 2 momentin mukaan tuomioistuin päättäisi henkilön teknisestä seurannassa rikostiedustelussa. Sen vuoksi, että pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, alkuperäiseen hallituksen esitykseen sisältyvän pykälän 2 momentti siirtyisi uudeksi *3 momentiksi*. Momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että tuomioistuin päättäisi telekuuntelusta, tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta, televalvonnasta, yhdistymistietojen hankkimisesta, sijaintitiedon hankkimisesta, teknisestä laitetarkkailusta, henkilön teknisestä seurannasta sekä paikkatiedustelusta, kun paikkatiedustelu kohdistuu rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitettuun kotirauhan suojaamaan tilaan tai paikkaan. Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi toinen virke, jonka mukaan tuomioistuin päättäisi toimenpiteen kohteena

olevista teleosoitteista tai telepäätelaitteista tilanteissa, joissa toimenpiteen kohteena oleva henkilö olisi tuntematon. Silloin, kun henkilö olisi tiedossa, teleosoitteista ja telepäätelaitteista päättäisi ehdotettavan 57 k §:n mukaisesti rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies. Tällaisissa tapauksissa telekuuntelu- ja televalvontaa koskevaa tuomioistuimen lupaa haettaisiin ja se määrättäisiin henkilösidonnaisesti.

Pykälään lisättäisiin uusi *4 momentti*, jossa säädettäisiin tuomioistuimen oikeudesta päättää laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentamisesta pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan. Momentin mukaan tuomioistuin päättäisi telekuunteluun, tietojen hankkimiseen telekuuntelun sijasta, televalvontaan, tekniseen seurantaan tai tekniseen laitetarkkailuun käytettävän laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentamisesta pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan.

57 h §. *Rikostiedustelukeinoa koskevan vaatimuksen sisältö.* Alkuperäiseen hallituksen esitykseen sisältyneeseen pykälään sisältyvään kahdeksankohtaiseen luetteloon ehdotetaan tehtäväksi ne muutokset, jotka johtuvat ehdotettavista uusista rikostiedustelukeinoista.

Alkuperäiseen hallitukseen esitykseen sisältyvässä pykälän *johdantokappaleessa* viitattaisiin edellä ehdotettavaan tuomioistuimen päätöksentekoa rikostiedustelukeinon käyttöä koskevassa asiassa -pykälään (57 g §). Tässä täydentävässä hallituksen esityksessä pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusia momentteja, minkä vuoksi 57 h §:n johdantokappaleessa oleva viittaus tulisi korjata vastaamaan 57 g:ään ehdotettavia uusia momentteja. Johdantokappaleessa oleva viittaus 57 g §:n 1 ja 2 momentteihin muutettaisiin viittaukseksi pykälän 1–4 momentteihin.

Alkuperäiseen hallituksen esitykseen sisältyneen pykälän 3 kohta jakautuisi neljään alakohtaan. Sen vuoksi, että tässä täydentävässä hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusista rikostiedustelukeinoista, ehdotetaan pykälän 3 kohtaan lisättäväksi viisi uutta alakohtaa. Alkuperäiseen hallitukseen esitykseen sisältyneen pykälän 3 kohdan d alakohdan sisältö siirrettäisiin uuteen, ehdotettavaan *h alakohtaan*, jonka mukaan kirjallisesti tehtävässä vaatimuksessa olisi käytävä ilmi tila tai muu paikka, johon tekninen kuuntelu, tekninen katselu tai paikkatiedustelu kohdistuisi.

Muutettavaksi ehdotetun *d alakohdan* mukaan kirjallisesti tehtävässä vaatimuksessa olisi käytävä ilmi kohteena olevan henkilön ollessa tuntematon teleosoite tai telepäätelaite. Kohtaan ehdotetaan lisättäväksi uusi *e alakohta*, jonka mukaan kirjallisesti tehtävässä vaatimuksessa olisi käytävä ilmi yhdistymistietojen hankkimisen kannalta merkityksellinen paikka. Kohtaan ehdotetaan lisättäväksi uusi *f alakohta*, jonka mukaan kirjallisesti tehtävässä vaatimuksessa olisi käytävä ilmi tekninen laite tai ohjelmisto, johon tekninen laitetarkkailu kohdistuisi. Kohtaan ehdotetaan lisättäväksi uusi *g alakohta*, jonka mukaan kirjallisesti tehtävässä vaatimuksessa olisi käytävä ilmi muu yksilöivä tunniste sijaintitiedon hankkimisessa. Kohtaan ehdotetaan lisättäväksi uusi *i alakohta*, jonka mukaan kirjallisesti tehtävässä vaatimuksessa olisi käytävä ilmi esine, omaisuus, asiakirja, tieto tai seikka, jota paikkatiedustelussa pyritään löytämään tai tarkastamaan. Kohteena oleva alue olisi mahdollisuuksien mukaan rajattava niin pieneksi kuin teknisesti ja tiedonhankinnan tavoitteiden kannalta olisi mahdollista.

Alkuperäiseen hallituksen esitykseen sisältyvään 57 e §:ään ehdotettavat muutokset vastaisivat poliisin rikostiedustelua koskevassa täydentävässä hallituksen esityksessä poliisilain 5 b luvun 8 §:ään ehdotettavia muutoksia.

57 j §. *Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikön tai apulaisosastopäällikön päätöksenteko rikostiedustelukeinon käyttöä koskevassa asiassa.* Alkuperäiseen hallituksen esitykseen sisältyneen pykälän mukaan rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen

osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö päättäisi tietolähteen ohjatusta käytöstä. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi ne muutokset, jotka johtuvat tässä täydentävässä hallituksen esityksessä esitettävästä uudesta rikostiedustelukeinosta, osallistuvan tietolähteen käytöstä.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti. Pykälän *1 momenttiin* ehdotetaan lisättäväksi maininta osallistuvan tietolähteen käytöstä päättämisestä. Sen mukaan rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö päättäisi tietolähteen ohjatusta käytöstä ja osallistuvan tietolähteen käytöstä. Rajavartiolaitokselle ehdotetaan säädettäväksi oikeus osallistuvan tietolähteen käyttöön salaisena tiedonhankintakeinona (36 c §).

Ehdotettava päätöksentekotaso vastaisi salaisena tiedonhankintakeinona käytettävän osallistuvan tietolähteen käytön päätöksentekotasoa. Ehdotettava päätöksentekotaso vastaisi myös sitä päätöksentekotasoa, joka päättäisi salaisena tiedonhankintakeinona käytettävästä tielähteen ohjatusta käytöstä (36 d §). Ehdotettava päätöksentekotaso vastaisi pakkokeinolain muutosta koskevassa hallituksen esityksessä (HE 98/2026 vp) ehdotettua päätöksentekotasoa. Pakkokeinolain 10 lukuun ehdotettavassa 40 c §:ssä säädettäisiin osallistuvan tietolähteen käytöstä päättämisestä. Pykälän 1 momentin mukaan osallistuvan tietolähteen käytöstä Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen selvittämiseksi päättäisi Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö taikka tietolähdetoimintaan määrätty salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu pidättämiseen oikeutettu virkamies.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi *2 momentti*. Sen mukaan osallistuvan tietolähteen käyttöä koskevan päätöksen tekemiseksi olisi tehtävä esitys ja suunnitelma. Esityksen ja suunnitelman sisällöstä ehdotetaan säädettäväksi ehdotettavassa 35 b §:ssä. Suunnitelma toimisi aineistona osallistuvan tietolähteen käyttämistä koskevan päätöksen valmistelussa, ja sen tulisikin sisältää päätöksenteon ja käytön toteuttamisen kannalta oleelliset ja riittävän yksityiskohtaiset tiedot. Suunnitelmaa olisi olosuhteiden muuttuessa tarkistettava.

Alkuperäiseen hallituksen esitykseen sisältyvään 57 j §:ään ehdotettavat muutokset vastaisivat asiasisällöltään poliisin rikostiedustelua koskevassa täydentävässä hallituksen esityksessä poliisilain 5 b luvun 9 §:ään ehdotettavia muutoksia. Poliisin osalta täydentävässä hallituksen esityksessä ehdotetaan kuitenkin, että keskusrikospoliisin päällikkö päättäisi osallistuvan tietolähteen käytöstä (poliisilain 5 a luvun 9 §).

57 k §. *Rikostiedustelutehtävään määrätyn rikostiedusteluun perehtyneen pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöksenteko rikostiedustelukeinon käyttöä koskevassa asiassa.* Alkuperäiseen hallituksen esitykseen sisältyneessä pykälässä ehdotettiin säädettäväksi niistä rikostiedustelukeinoista, joista pidättämiseen oikeutettu virkamies saisi päättää. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi ne muutokset, jotka johtuvat ehdotettavista uusista rikostiedustelukeinoista.

Alkuperäiseen hallituksen esitykseen sisältyneessä pykälän 1 momentissa oli kuusikohtainen luettelo niistä rikostiedustelukeinoista, joista pidättämiseen oikeutettu virkamies päättäisi. Luetteloon ehdotetaan lisättäväksi kolme uutta kohtaa. Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi *7 kohta*, jonka mukaan rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies päättäisi rikostiedustelussa tehtävästä muusta kuin 57 g §:n 2 momentissa tarkoitetusta teknisestä kuuntelusta. Käytännössä tämä tarkoittaisi tilanteita, joissa kuuntelu kohdistuisi muuhun tilaan kuin rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitettuun kotirauhan suojaamaan tilaan tai paikkaan taikka vapautensa menettäneeseen henkilöön. Kyseeseen voisi tulla esimerkiksi teknisen kuuntelun kohdistaminen varastohalliin tai muuhun tilaan, jossa tiedonhankinnan kohteena olevan henkilön voidaan todennäköisesti olettaa oleskelevan ja käyvän ja jossa kuuntelulla voidaan olettaa saatavan tärkeitä tietoja rikostiedustelun kohteena olevasta yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavasta rikollisesta toiminnasta.

Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi *8 kohta*, jonka mukaan rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies päättäisi rikostiedustelussa tehtävästä muusta kuin kotirauhan suojaamaan tilaan kohdistuvasta paikkatiedustelusta. Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi *9 kohta*, jonka mukaan rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies päättäisi rikostiedustelussa tehtävästä paikkatiedusteluun liittyvästä haltuunotosta, jäljentämisestä ja asiakirjan tarkastelusta. Pidättämiseen oikeutettu virkamies päättäisi aina paikkatiedusteluun liittyvästä haltuunotosta, jäljentämisestä ja asiakirjan tarkastelusta, vaikka tuomioistuin päättäisikin itse paikkatiedustelusta.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi *2 momentti*, jonka mukaan rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies päättäisi toimenpiteen kohteena olevista teleosoitteista tai telepäätelaitteista lukuun ottamatta tilanteita, joissa toimenpiteen kohteena oleva henkilö olisi tuntematon. Päätöksessä olisi mainittava perustelut toimenpiteen kohteena olevien teleosoitteiden tai telepäätelaitteiden valitsemiselle. Tuomioistuimen lupaa telekuuntelulle tai -valvonnalle ei siis lähtökohtaisesti rajoitettaisi vain tiettyihin luvan hakemisen hetkellä tiedossa oleviin teleosoitteisiin tai telepäätelaitteisiin. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että tuomioistuin voisi myöntää telekuuntelua koskevan luvan viesteihin tai televalvontaa koskevan luvan viestin välitystietoihin, jotka ovat lähtöisin tiedonhankinnan kohteena olevan hallussa olevasta tai hänen oletettavasti muuten käyttämästä teleosoitteesta tai telepäätelaitteesta taikka vastaanotettavina tällaiseen laitteeseen näitä osoitteita tai laitteita yksilöimättä. Rajavartiolaitoksen ei tarvitsisi hakea erikseen yksittäisiä lupia myöskään sellaisille henkilön hallussa oleville teleosoitteille tai -laitteille, jotka selviävät vasta luvan myöntämisen jälkeen. Myös tällaisiin teleosoitteisiin tai -laitteisiin kohdistuvia toimenpiteitä koskisi kuitenkin alkuperäisen päätöksen voimassaoloaika.

Rikostiedustelutehtävään määrätyn rikostiedusteluun perehtyneen pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vastuulla olisi selvittää henkilön käyttämät teleliittymät ja telepäätelaitteet. Päätös tulisi tehdä silloin, jos kysymys olisi uutta telekuuntelu- tai valvontalupaa koskevista teleosoitteista tai telepäätelaitteista. Päätös tulisi tehdä myös silloin, jos kysymys olisi uuden teleosoitteen tai telepäätelaitteen lisäämisestä saman henkilön samaa rikostiedustelun kohdeuhkaa koskevasta asiasta. Perusteluilla toimenpiteen kohteena olevien teleosoitteiden tai telepäätelaitteiden valitsemiselle tarkoitettaisiin asianmukaisia perusteluita siitä, miksi juuri kyseisten osoitteiden tai laitteiden on katsottava olevan tietyn henkilön hallussa tai sellaisia, että hän oletettavasti niitä muuten käyttää. Tiedonhankinnan kohteena olevan henkilön käyttämien teleosoitteiden ja -päätelaitteiden, joihin telekuuntelu kohdistuisi, yksilöintitietojen selvittäminen olisi kyseisen virkamiehen virkavastuulla selvitettävä asia. Riittävän etukäteisselvittämisen kautta osaltaan vähennettäisiin tilanteita, joissa telekuuntelu kohdistuisi muuhun kuin luvan kohteena olevalta henkilöltä lähtöisin olevaan tai hänelle tarkoitettuun viestiin. Sääntelyratkaisulla vältytään samoissa asioissa useiden peräkkäisten telekuuntelu- ja valvontalupien valmistelu- ja käsittelyprosesseilta Rajavartiolaitoksessa ja tuomioistuimissa.

Telekuuntelu- tai televalvontalupaa haettaessa ja myönnettäessä tiedonhankinnan kohteena oleva henkilö voisi kuitenkin olla myös tuntematon. Tällaisissa tapauksissa olisi perusteltua, että tuomioistuin myöntäisi luvan teleosoite- tai telepäätelaitekohtaisesti. Uusien osoitteiden tai laitteiden lisäämisessä käytössä olisi 57 o §:ään ehdotettavan 4 momentin mukainen menettely, jossa tuomioistuin saisi tutkia ja ratkaista asian vaatimuksen tehneen tai hänen määräämänsä virkamiehen läsnä olematta, jos olisi kulunut vähemmän kuin kuukausi samaa 57 c §:ssä tarkoitettua rikostiedustelun perusteuhkaa koskevan lupa-asian suullisesta käsittelystä.

Pykälän *3 momentissa* säädettäisiin päätöksenteosta kiiretilanteissa. Momentin ensimmäistä virkettä ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä oleva viittaus korjattaisiin ja siihen lisättäisiin

maininnat ehdotettavista uusista rikostiedustelukeinoista. Ehdotettavan momentin mukaan edellä 57 g §:n 1–3 momentista poiketen, jos asia ei siedä viivytystä, rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies saisi päättää televalvonnasta, sijaintitiedon hankkimisesta, teknisestä katselusta, teknisestä seurannasta, teknisestä laitetarkkailusta ja muuhun kotirauhan suojaamaan tilaan kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan kohdistuvasta teknisestä kuuntelusta siihen asti, kunnes tuomioistuin olisi ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen. Momentin toisen virkkeen mukaan asia olisi saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi heti, kun se olisi mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua rikostiedustelukeinon käytön aloittamisesta. Tähän virkkeeseen ei ehdoteta muutoksia.

Ehdotettava säännös ei mahdollistaisi asuntokuuntelun toteuttamista kiirepäätösmenettelyllä. Muuhun kotirauhan suojaamaan tilaan kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan kohdistuvan teknisen kuuntelun kiirepäätösmahdollisuutta voidaan pitää perusteltuna, koska lain 26 §:n 2 momentin nojalla pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää vakituiseen asumiseen käytettävän tilan ulkopuolella olevan henkilön teknisestä kuuntelusta.

Alkuperäiseen hallituksen esitykseen sisältyvään 57 j §:ään ehdotettavat muutokset vastaisivat asiasisällöltään poliisiin rikostiedustelua koskevassa täydentävässä hallituksen esityksessä poliisilain 5 b luvun 10 §:ään ehdotettavia muutoksia.

57 l §. *Rikostiedustelukeinon käyttöä koskevan päätöksen sisältö.* Alkuperäiseen hallituksen esitykseen sisältyvän pykälän 2 momentin yhdeksänkohtaiseen luetteloon ehdotetaan tehtäväksi ne muutokset, jotka johtuvat tässä täydentävässä hallituksen esityksessä ehdotettavista uusista rikostiedustelukeinoista. Ehdotettavat muutokset vastaisivat 57 h §:ään, jossa säädettäisiin rikostiedustelukeinoa koskevan vaatimuksen sisällöstä, ehdotettavia muutoksia.

Pykälän 2 momentin *3 kohtaan* ehdotetaan lisättäväksi viisi uutta alakohtaa. Alkuperäiseen hallitukseen esitykseen sisältyneen pykälän 3 kohdan d alakohdan sisältö siirrettäisiin uuteen, ehdotettavaan *h alakohtaan*, jonka mukaan kirjallisesti tehtävässä vaatimuksessa olisi käytävä ilmi tila tai muu paikka, johon tekninen kuuntelu, tekninen katselu tai paikkatiedustelu kohdistuisi.

Muutettavaksi ehdotetun *d alakohdan* mukaan päätöksestä olisi käytävä ilmi toimenpiteen kohteena oleva kohteena olevan henkilön ollessa tuntematon teleosoite tai telepäätelaite. Kohtaan ehdotetaan lisättäväksi uusi *e alakohta*, jonka mukaan päätöksestä olisi käytävä ilmi toimenpiteen kohteena oleva yhdistymistietojen hankkimisen kannalta merkityksellinen paikka. Kohtaan ehdotetaan lisättäväksi uusi *f alakohta*, jonka mukaan päätöksestä olisi käytävä ilmi toimenpiteen kohteena oleva tekninen laite tai ohjelmisto, johon tekninen laitetarkkailu kohdistuisi. Kohtaan ehdotetaan lisättäväksi uusi *g alakohta*, jonka mukaan päätöksestä olisi käytävä ilmi toimenpiteen kohteena oleva muu yksilöivä tunniste sijaintitiedon hankkimisessa. Kohtaan ehdotetaan lisättäväksi uusi *i alakohta*, jonka mukaan päätöksestä olisi käytävä ilmi toimenpiteen kohteena oleva esine, omaisuus, asiakirja, tieto tai seikka, jota paikkatiedustelussa pyritään löytämään tai tarkastamaan. Kohteena oleva alue olisi mahdollisuuksien mukaan rajattava niin pieneksi kuin teknisesti ja tiedonhankinnan tavoitteiden kannalta olisi mahdollista.

Alkuperäiseen hallituksen esitykseen sisältyvään 57 l §:ään ehdotettavat muutokset vastaisivat asiasisällöltään poliisin rikostiedustelua koskevassa täydentävässä hallituksen esityksessä poliisilain 5 b luvun 11 §:ään ehdotettavia muutoksia.

57 m §. *Eräitä rikostiedustelukeinoja koskevien päätösten erityiset sisältövaatimukset.* Alkuperäiseen hallituksen esitykseen sisältyneeseen pykälään ehdotetaan tehtäväksi ne muutokset,

jotka johtuvat siitä, että tässä täydentävässä hallituksen esityksessä ehdotetaan uudeksi rikostiedustelukeinoksi osallistuvan tietolähteen käyttö.

Pykälän 1 momentin *johdantokappaletta* ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen lisättäisiin maininta osallistuvan tietolähteen käytöstä. Ehdotettavan johdantokappaleen mukaan edellä 57 k §:ssä säädetyn lisäksi, olisi yksinomaan tietoverkossa tehtävä peitetoimintaa, yksinomaan tietoverkossa tehtävää valeostoa, tietolähteen ohjattua käyttöä tai osallistuvan tietolähteen käyttöä koskevasta päätöksestä käytävä ilmi momentissa olevassa viisikohtaisessa luettelossa säädetyt seikat.

Momentin *5 kohtaa* ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen lisättäisiin maininta osallistuvan tietolähteen käytöstä. Sen mukaan päätöksestä olisi käytävä ilmi se, mitä toimenpiteitä yksinomaan tietoverkossa tehtävässä peitetoiminnassa, yksinomaan tietoverkossa tehtävässä valeostossa, tietolähteen ohjatussa käytössä tai osallistuvan tietolähteen käytössä voitaisiin tehdä sekä toiminnan mahdolliset rajoitukset ja ehdot.

Alkuperäiseen hallituksen esitykseen sisältyvään 57 m §:ään ehdotettavat muutokset vastaisivat asiasisällöltään poliisin rikostiedustelua koskevassa täydentävässä hallituksen esityksessä poliisilain 5 b luvun 12 §:ään ehdotettavia muutoksia.

57 n §. *Rikostiedustelukeinon käyttöä koskevan päätöksen voimassaoloaika.* Alkuperäiseen hallituksen esitykseen sisältynyttä pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen lisättäisiin maininnat uusista, ehdotettavista rikostiedustelukeinoista.

Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin eräiden rikostiedustelukeinojen käyttöä koskevan luvan ja päätöksen kuuden kuukauden voimassaoloajasta. Momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä olevaan luetteloon lisättäisiin maininta osallistuvan tietolähteen käytöstä. Sen mukaan suunnitelmallista tarkkailua, peiteltyä tiedonhankintaa, teknistä katselua, teknistä seurantaa, teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimista, yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa, yksinomaan tietoverkossa tehtävää valeostoa, tietolähteen ohjattua käyttöä koskeva sekä osallistuvan tietolähteen käyttöä koskeva lupa voitaisiin antaa ja päätös tehdä luvan antopäivästä alkaen kerrallaan enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin eräiden rikostiedustelukeinojen käyttöä koskevan luvan ja päätöksen kuukauden voimassaoloajasta. Momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä olevaan luetteloon lisättäisiin maininnat niistä rikostiedustelukeinoista, joita koskeva lupa voitaisiin antaa ja päätös tehdä enintään kuukaudeksi kerrallaan. Ehdotettavan momentin mukaan telekuuntelua, tietojen hankkimista telekuuntelun sijasta, televalvontaa, teknistä kuuntelua, teknistä laitetarkkailua, sijaintitiedon hankkimista, yhdistymistietojen hankkimista, valvottua läpilaskua sekä paikkatiedustelua ja siihen liittyvää jäljentämistä, haltuunottoa tai asiakirjan tarkastelua koskeva lupa voitaisiin antaa ja päätös tehdä luvan antopäivästä alkaen enintään kuukaudeksi kerrallaan. Rikostiedustelukeinoja koskevien lupien ja päätös voimassaoloajat vastaisivat salaisia tiedonhankintakeinoja koskevin lupien ja päätösten voimassaoloaikoja.

Alkuperäiseen hallituksen esitykseen sisältyvään 57 n §:ään ehdotettavat muutokset vastaisivat asiasisällöltään poliisin rikostiedustelua koskevassa täydentävässä hallituksen esityksessä poliisilain 5 b luvun 13 §:ään ehdotettavia muutoksia.

57 o §. *Tuomioistuinmenettely rikostiedustelussa.* Alkuperäiseen hallituksen esitykseen sisältyvään pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi *4 momentti*, jossa säädettäisiin tuntemattomaan henkilöön kohdistettavasta telekuuntelusta ja televalvonnasta. Ehdotettavan momentin mukaan, jos henkilö olisi 57 g §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla tuntematon ja tuomioistuin olisi

myöntänyt luvan telekuunteluun ja televalvontaan, se saisi tutkia ja ratkaista luvan myöntämistä uuteen teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen koskevan asian vaatimuksen tehneen tai hänen määräämänsä virkamiehen läsnä olematta, jos olisi kulunut vähemmän aikaa kuin kuukausi samaa 57 c §:ssä tarkoitettua rikostiedustelun kohteena olevaa uhkaa ja henkilöä koskevan lupa-asian suullisesta käsittelystä.

Kevennetyllä menettelyllä edistetään viranomaisten voimavarojen tarkoituksenmukaista ja tehokasta käyttöä tilanteissa, joissa tiedonhankinnan kohteena oleva henkilö vaihtaa teleosoitetta tai telepäätelaitetta tarkoituksellisesti useasti. Kevennetyn menettelyn käyttäminen olisi tuomioistuimen harkinnassa ja sitä voitaisiin käyttää vain luvan voimassa ollessa. Lupa-asia tulisi siten käsitellä vähintään kerran kuukaudessa vaatimuksen esittämisestä huolehtivan virkamiehen läsnä ollessa. Lisäksi kevennetyn menettelyn edellytyksen olisi, että kysymys olisi samasta henkilöstä ja samasta rikostiedustelukeinon käytön perusteena olevasta vakavan rikollisuuden uhkasta kuin aikaisemmin myönnetyssä luvassa.

Alkuperäiseen hallituksen esitykseen sisältyvään 57 o §:ään ehdotettavat muutokset vastaisivat asiasisällöltään poliisin rikostiedustelua koskevassa täydentävässä hallituksen esityksessä poliisilain 5 b luvun 14 §:ään ehdotettavia muutoksia.

57 u §. *Asianosaisjulkisuuden rajoittaminen eräissä tapauksissa.* Alkuperäiseen hallituksen esitykseen sisältyvän pykälän *1 momenttiin* ehdotetaan tehtäväksi teknisluonteinen muutos, jolla siinä oleva viittaus lain 58 j §:ään korjattaisiin viittaukseksi 58 m §:ään. Alkuperäisessä hallituksen esityksen 58 k §:ssä ehdotettiin säädettäväksi rikostiedustelukeinon käytöstä ilmoittamisesta. Täydentävässä hallituksen esityksessä esitetään, että lain 3 a lukuun lisättäisiin uusia pykäliä, minkä vuoksi osan luvun pykälien numerointi muuttuisi. Tämän vuoksi rikostiedustelukeinon käytöstä ilmoittamisesta säädettäisiin 58 m §:ssä.

Alkuperäiseen hallituksen esitykseen sisältyvään 57 u §:ään ehdotettava teknisluonteinen muutos vastaisi poliisin rikostiedustelua koskevassa täydentävässä hallituksen esityksessä poliisilain 5 b luvun 20 §:ään ehdotettavaa muutosta.

57 ä §. *Tiedusteluvalvontavaltuutetulle tehtävät ilmoitukset.* Alkuperäiseen hallituksen esitykseen sisältyvän pykälän *2 momentin 3 kohtaan* ehdotetaan tehtäväksi teknisluonteinen muutos, jolla siinä oleva viittaus lain 58 j §:ään korjattaisiin viittaukseksi 58 m §:ään. Alkuperäisessä hallituksen esityksen 58 j §:ssä ehdotettiin säädettäväksi rikostiedustelukeinon käytöstä ilmoittamisesta. Täydentävässä hallituksen esityksessä esitetään, että lain 3 a lukuun lisättäisiin uusia pykäliä, minkä vuoksi osan luvun pykälien numerointi muuttuisi. Tämän vuoksi rikostiedustelukeinon käytöstä ilmoittamisesta säädettäisiin tämän lain 58 m §:ssä.

58 §. *Laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentaminen ja poisottaminen.* Alkuperäiseen hallituksen esitykseen sisältyvään pykälään ehdotetaan tehtäväksi ne muutokset, jotka johtuvat täydentävässä hallituksen esityksessä ehdotettavista uusista rikostiedustelukeinoista. Tässä täydentävässä hallituksen esityksessä esitetään, että uusia rikostiedustelukeinona olisivat muun muassa televalvonta, tekninen kuuntelu ja tekninen laitetarkkailu.

Pykälän *1 momentin* ensimmäisessä virkkeessä säädettäisiin rajavartiomiehen oikeudesta sijoittaa tekniseen katseluun tai tekniseen seurantaan käytettävä laite, menetelmä tai ohjelmisto toimenpiteen kohteena olevaan esineeseen, aineeseen, omaisuuteen, tilaan tai muuhun paikkaan taikka tietojärjestelmään, jos mainitun rikostiedustelukeinon käytön toteuttaminen sitä edellyttäisi. Virkettä ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen lisättäisiin maininta telekuuntelusta, tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta, televalvonnasta ja teknisestä tarkkailusta. Ehdotettavan virkkeen mukaan rajavartiomiehellä olisi oikeus sijoittaa telekuunteluun, tietojen

hankkimiseen telekuuntelun sijasta, televalvontaan ja tekniseen tarkkailuun käytettävä laite, menetelmä tai ohjelmisto toimenpiteen kohteena olevaan esineeseen, aineeseen, omaisuuteen, tilaan tai muuhun paikkaan taikka tietojärjestelmään, jos mainitun rikostiedustelukeinon käytön toteuttaminen sitä edellyttäisi. Teknisen tarkkailun käsite kattaisi teknisen kuuntelun, teknisen katselun, teknisen seurannan ja teknisen laitetarkkailun, minkä vuoksi momentista ehdotettaisiin poistettavaksi maininta teknisestä katselusta ja teknisestä seurannasta. Laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentaminen ja poisottaminen olisi toissijainen toimivaltuus, joka mahdollistaisi varsinaisen rikostiedustelukeinon käytön. Momentin toiseen virkkeeseen ei ehdotettaisi muutoksia.

Alkuperäiseen hallituksen esitykseen sisältyneen pykälän 1 momenttiin sisältyi kielto asentaa laite, menetelmä tai ohjelmisto sekä ottaa se pois pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa. Tämä kielto ehdotetaan kumottavaksi tässä täydentävässä hallituksen esityksessä, koska momentissa lueteltujen rikostiedustelukeinojen käyttöönotto saattaa edellyttää asentamistoimenpiteiden suorittamista pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa. Laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentaminen saattaa edellyttää kotirauhan suojan piiriin menemistä, sillä esimerkiksi teknisessä laitetarkkailussa laite tai ohjelmisto voi olla tarpeen asentaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa esimerkiksi tekniselle laitteelle.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi *2 momentti*, jonka mukaan telekuunteluun, tietojen hankkimiseen telekuuntelun sijasta, televalvontaan tai tekniseen seurantaan käytettävän laitteen, menetelmän tai ohjelmiston saisi asentaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan vain, jos tuomioistuin olisi antanut siihen luvan rikostiedustelutehtävään määrätyn rikostiedusteluun perehtyneen pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta. Tuomioistuimen toimivallasta päättää laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentamisesta pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa ehdotetaan säädettäväksi nimenomaisesti ehdotettavan 57 g §:n 4 momentissa.

Jos tuomioistuin antaisi luvan rikostiedustelukeinon käyttöön, olisi sen rikostiedustelutehtävään määrätyn rikostiedusteluun perehtyneen pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta erikseen päätettävä myös luvan antamisesta laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentamisesta tällaiseen tilaan. Tämä koskisi yleensä tapauksia, joissa tekninen tarkkailu itsessään kohdistuisi pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan. On myös mahdollista, että laite, menetelmä tai ohjelmisto jouduttaisiin asentamaan pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan, vaikka tarkkailu kohdistuisikin sen ulkopuolella olevaan tilaan tai muuhun paikkaan. Mikäli tällaisessa tilanteessa ei tarvittaisi tuomioistuimen lupaa rikostiedustelukeinon käyttöön, lupa olisi kuitenkin hankittava laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentamista pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan asentamista varten. Lupa olisi haettava ennen rikostiedustelukeinon käytön aloittamista. Lupaa ei tarvitsisi enää erikseen hakea laitteen, menetelmän tai ohjelmiston poisottamiseen.

Alkuperäiseen hallituksen esitykseen sisältyvään 58 §:ään ehdotettavat muutokset vastaisivat asiasisällöltään poliisin rikostiedustelua koskevassa täydentävässä hallituksen esityksessä poliisilain 5 b luvun 27 §:ään ehdotettavia muutoksia.

58 g §. *Kuuntelu- ja katselukiellot rikostiedustelussa.* Alkuperäiseen hallituksen esitykseen sisältyneessä pykälässä säädettäisiin katselukielloista rikostiedustelussa. Tässä täydentävässä hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusista rikostiedustelukeinoista, joilla voidaan kuunnella viestejä ja puhetta, minkä vuoksi pykälää ehdotetaankin täydennettäväksi kuuntelukieltojen osalta.

Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin todistamiskiellon alaisen viestinnän kuuntelu- ja katselukielloista. Momenttia ehdotetaan täydennettäväksi siten, että siihen lisättäisiin teknisen katselun lisäksi maininnat telekuuntelusta, tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta, teknisestä kuuntelusta ja teknisestä laitetarkkailusta.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin keskeyttämis- ja hävittämisvelvollisuuksista. Momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen lisättäisiin teknisen katselun lisäksi maininnat telekuuntelusta, tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta, teknisestä kuuntelusta ja teknisestä laitetarkkailusta. Ehdotettava sääntely täydentäisi 1 momentissa ehdotettavien kuuntelu- ja katselukieltojen noudattamista.

Pykälän *3 momentissa* säädettäisiin poikkeuksista edellä ehdotettaviin kuuntelu- ja katselukieltoihin. Momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen lisättäisiin teknisen katselun lisäksi maininnat telekuuntelusta, tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta, teknisestä kuuntelusta ja teknisestä laitetarkkailusta.

Pykälän *otsikkoa* ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen lisättäisiin maininta myös kuuntelukiellosta. Näin pykälän otsikko vastaisi sen sisältöä.

Alkuperäiseen hallituksen esitykseen sisältyvään 58 g §:ään ehdotettavat muutokset vastaisivat asiasisällöltään poliisin rikostiedustelua koskevassa täydentävässä hallituksen esityksessä poliisilain 5 b luvun 34 §:ään ehdotettavia muutoksia.

58 k §. *Telekuuntelun, televalvonnan, teknisen kuuntelun ja teknisen laitetarkkailun keskeyttäminen.* Pykälä olisi asiasisällöltään uusi verrattuna alkuperäiseen hallituksen esitykseen, ja siinä säädettäisiin rikostiedustelukeinona käytettävän telekuuntelun, televalvonnan, teknisen kuuntelun ja teknisen laitetarkkailun keskeyttämisestä ja niillä saatujen tallenteiden hävittämisestä. Alkuperäisessä hallituksen esityksessä ehdotetaan, että 58 k §:ssä säädettäisiin rikostiedustelukeinon käytöstä ilmoittamisesta. Kyseiset säännökset ehdotetaan sisällytettäväksi 58 m §:ään.

Ehdotetun 58 k §:n *1 momentin* mukaan, jos kävisi ilmi, että telekuuntelu tai televalvonta kohdistuisi muuhun kuin luvan kohteena olevalta henkilöltä lähtöisin olevaan tai hänelle tarkoitettuun viestiin taikka että teknisen kuuntelun kohteena oleva henkilö ei oleskelisi kuunneltavassa tilassa tai muussa paikassa, rikostiedustelukeinon käyttö olisi tältä osin keskeytettävä niin pian kuin mahdollista sekä tällaiset kuuntelulla saadut tallenteet ja televalvonnalla saadut tiedot sekä tällaisilla rikostiedustelukeinoilla saatuja tietoja koskevat muistiinpanot olisi heti hävitettävä.

Pykälän *2 momentin* mukaan velvollisuus keskeyttämiseen sekä tallenteiden ja muistiinpanojen hävittämiseen koskisi myös teknistä laitetarkkailua, jos kävisi ilmi, että tarkkailu kohdistuisi sellaiseen luottamukselliseen viestiin, jota koskevasta televalvonnasta ja muusta teknisestä tarkkailusta kuin laitetarkkailusta säädettäisiin tässä luvussa, taikka että toimenpiteen kohteena oleva henkilö ei käyttäisi tarkkailun kohteena olevaa laitetta.

Pykälässä tarkoitetuissa tapauksissa olisi kysymys tilanteista, joissa rikostiedustelukeino olisi tahattomasti kohdistettu lupapäätöksestä poikkeavalla tavalla. Välittömällä keskeyttämisvelvollisuudella ja hävittämisvelvollisuudella pyritään minimoimaan ulkopuoliseen tahoon kohdistunut, viranomaisen toiminnasta aiheutunut perusoikeuksiin puuttuminen. Ehdotettavaa sääntelyä täydentäisi alkuperäiseen hallituksen esitykseen sisältynyt tiedustelutoiminnanvalvonnasta annetun lain (121/2019) 15 §:n muutos, jonka mukaan tiedusteluvalvontavaltuutetulla olisi oikeus määrätä tiedustelumenetelmän käyttö keskeytettäväksi tai lopetettavaksi, jos hän katsoisi valvottavan menetelleen lainvastaisesti tiedustelutoiminnassa, sekä oikeus määrätä lainvastaisesti hankitut tiedot viipymättä hävitettäväksi.

Ehdotettavan pykälän sääntely vastaisi asiasisällöltään poliisin rikostiedustelua koskevassa täydentävässä hallituksen esityksessä poliisilain 5 b luvun 38 §:ään ehdotettavaa sääntelyä.

58 l §. *Kiireellisessä tilanteessa saadun tiedon hävittäminen.* Pykälä olisi asiasisällöltään uusi verrattuna alkuperäiseen hallituksen esitykseen, ja siinä säädettäisiin kiireellisessä tilanteessa saadun tiedon hävittämisestä. Alkuperäisessä esityksessä ehdotetaan, että 58 l §:ssä säädettäisiin rikostiedustelukeinon käytöstä laadittavasta pöytäkirjasta. Kyseiset säännökset ehdotetaan sisällytettäväksi muuttamattomina uuteen 58 n §:ään.

Ehdotetun *58 l §:n* mukaan, jos rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies olisi 57 k §:n 3 momentissa tarkoitetussa kiireellisessä tilanteessa päättänyt televalvonnasta, sijaintitiedon hankkimisesta, teknisestä katselusta, teknisestä seurannasta tai teknisestä laitetarkkailusta, mutta tuomioistuin katsoisi, että edellytyksiä toimenpiteelle ei olisi ollut, rikostiedustelukeinon käyttö olisi lopetettava sekä sillä saatu aineisto ja sillä saatuja tietoja koskevat muistiinpanot olisi heti hävitettävä.

Ehdotettavan sääntelyn lähtökohtana on, että rikostiedustelutehtävään määrätyn rikostiedusteluun perehtyneen pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tekemä kiirepäätös olisi voimassa, kunnes tuomioistuin olisi ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen. Kyseessä olisi tällöin lähtökohtaisesti laillisella päätöksellä hankitut tiedot. Tehdystä kiirepäätöksestä sekä vaatimuksen johdosta tehdystä tuomioistuimen päätöksestä tulisi ilmoittaa tiedusteluvalvontavaltuutetulle mahdollisimman pian päätöksen tekemisen tai luvan myöntämisen jälkeen.

Ehdotettavan pykälän sääntely vastaisi asiasisällöltään poliisin rikostiedustelua koskevassa täydentävässä hallituksen esityksessä poliisilain 5 b luvun 39 §:ään ehdotettavaa sääntelyä.

58 m §. *Rikostiedustelukeinon käytöstä ilmoittaminen.* Alkuperäisessä hallituksen esityksessä rikostiedustelukeinon käytöstä ilmoittamisesta ehdotettiin säädettäväksi 58 k §:ssä. Sen vuoksi, että tässä täydentävässä hallituksen esityksessä ehdotetaan lisättäväksi lukuun asiasisällöllisesti uudet 58 k ja 58 l §:t, ehdotetaan, että rikostiedustelukeinon käytöstä ilmoittamista koskevan 58 k §:n sisältö siirrettäisiin 58 m §:ään. Pykälään ehdotetaan lisäksi tehtäväksi ne muutokset, jotka johtuvat tässä täydentävässä hallituksen esityksessä ehdotettavista uusista rikostiedustelukeinoista. Alkuperäisessä esityksessä ehdotetaan, että 58 m §:ssä säädettäisiin salaisten pakkokeinojen käyttämisestä. Kyseiset säännökset ehdotetaan sisällytettäväksi uuteen 58 q §:ään.

Pykälän *1 momentissa* säädetään velvollisuudesta ilmoittaa rikostiedustelukeinon käytöstä tiedonhankinnan kohteelle. Momentin ensimmäistä virkettä ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen lisättäisiin maininnat telekuuntelusta, tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta, televalvonnasta, sijaintitiedon hankkimisesta, teknisestä kuuntelusta, teknisestä laitetarkkailusta sekä paikkatiedustelusta ja siihen liittyvästä haltuunotosta, jäljentämisestä ja asiakirjan tarkastelusta. Ehdotettavan momentin ensimmäisen virkkeen mukaan telekuuntelusta, tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta, televalvonnasta, sijaintitiedon hankkimisesta, teknisestä kuuntelusta, teknisestä katselusta, teknisestä seurannasta, teknisestä laitetarkkailusta, valvotusta läpilaskusta sekä paikkatiedustelusta ja siihen liittyvästä haltuunotosta, jäljentämisestä ja asiakirjan tarkastelusta olisi viipymättä ilmoitettava tiedonhankinnan kohteelle kirjallisesti sen jälkeen, kun tiedonhankinnan tarkoitus olisi saavutettu. Momentin toisen lauseen mukaan rikostiedustelukeinon käytöstä olisi kuitenkin ilmoitettava tiedonhankinnan kohteelle viimeistään vuoden kuluttua sen käytön lopettamisesta. Siihen ei ehdoteta muutoksia.

Pykälän *5 momentissa* säädetään poikkeuksista ilmoittamisvelvollisuuteen. Momentin ensimmäistä virkettä ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen lisättäisiin maininta osallistuvan tietolähteen käytöstä. Ehdotettavan momentin ensimmäisen virkkeen mukaan suunnitelmallisesta

tarkkailusta, peitellystä tiedonhankinnasta, yksinomaan tietoverkossa tehtävästä peitetoiminnasta, yksinomaan tietoverkossa tehtävästä valeostosta ja tietolähteen ohjatusta käytöstä tai osallistuvan tietolähteen käytöstä ei olisi velvollisuutta ilmoittaa tiedonhankinnan kohteelle, jos asiassa ei olisi aloitettu esitutkintaa. Momentin toisen virkkeen mukaan, jos esitutkinta aloitettaisiin, noudatettaisiin, mitä pakkokeinolain 10 luvun 60 §:n 2–7 momentissa säädetään. Siihen ei ehdoteta muutoksia.

Alkuperäiseen hallituksen esitykseen sisältyvään sääntelyyn ehdotettavat muutokset vastaisivat asiasisällöltään poliisin rikostiedustelua koskevassa täydentävässä hallituksen esityksessä poliisilain 5 b luvun 40 §:ään ehdotettavia muutoksia.

58 n §. *Pöytäkirja.* Alkuperäisessä hallituksen esityksessä rikostiedustelukeinon käytöstä laadittavasta pöytäkirjasta ehdotettiin säädettäväksi 58 l §:ssä. Täydentävässä hallituksen esityksessä esitetään, että lain 3 a lukuun lisättäisiin uusia pykäliä, minkä vuoksi osan luvun pykälien numerointi muuttuisi. Pöytäkirjaa koskevan 58 l §:n sisältö siirrettäisiin muuttumattomana uuteen 58 n §:ään.

58 o §. *Viestinnän välittäjän avustamisvelvollisuus.* Pykälä olisi uusi verrattuna alkuperäiseen hallituksen esitykseen, ja siinä säädettäisiin viestinnän välittäjän avustamisvelvollisuudesta ja pääsystä eräisiin tiloihin.

Pykälän mukaan viestinnän välittäjän olisi ilman aiheetonta viivytystä tehtävä televerkkoon telekuuntelun ja televalvonnan edellyttämät kytkennät sekä annettava Rajavartiolaitoksen käyttöön telekuuntelun toimeenpanoa varten tarpeelliset tiedot, välineet ja henkilöstö. Sama koskisi myös niitä tilanteita, joissa telekuuntelu tai televalvonta toteutettaisiin Rajavartiolaitoksen toimesta teknisellä laitteella. Viestinnän välittäjän olisi lisäksi annettava rikostiedustelutehtävään määrätyn rikostiedusteluun perehtyneen pidättämiseen oikeutetun virkamiehen käyttöön hallussaan olevat teknisen seurannan toimeenpanoa varten tarpeelliset tiedot.

Ehdotettavan pykälän sääntely vastaisi asiasisällöltään poliisin rikostiedustelua koskevassa täydentävässä hallituksen esityksessä poliisilain 5 b luvun 42 §:ään ehdotettavaa sääntelyä.

58 p §. *Korvaus teleyritykselle.* Pykälä olisi uusi verrattuna alkuperäiseen hallituksen esitykseen, ja siinä säädettäisiin korvauksesta teleyritykselle.

Pykälän *1 momentin* mukaan teleyrityksellä olisi oikeus saada valtion varoista korvaus tässä luvussa tarkoitetusta viranomaisten avustamisesta ja tietojen antamisesta aiheutuneista välittömistä kustannuksista. Korvauksesta säädettäisiin SVPL:n 299 §:ssä. Korvauksen maksamisesta päättäisi tehtävän suorittanut Rajavartiolaitoksen hallintoyksikkö.

Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014, *SVPL*) 299 §:n 1 momentin mukaan teleyrityksellä on oikeus saada valtion varoista korvaus yksinomaan viranomaisen avustamiseksi hankittujen järjestelmien, laitteistojen ja ohjelmistojen investoinneista ja ylläpidosta aiheutuneista välittömistä kustannuksista. Kustannusten korvaamisesta päättää tarvittaessa Liikenne- ja viestintävirasto. Mainitun pykälän säännöskohtaisten perustelujen mukaan teleyritys saa korvauksen järjestelmien, laitteistojen ja ohjelmistojen ylläpidosta, kuten ohjelmistojen päivityksistä ja huollosta aiheutuvista kuluista. Sen sijaan järjestelmien, laitteistojen ja ohjelmistojen käytöstä aiheutuvia henkilöstökuluja ei korvata. Kyseisen muutoksen tavoitteena on ollut

yhdenmukaistaa kustannusten korvaamista koskevaa sääntelyä.[76] SVPL:n 299 §:n 2 momentin mukaan korvauksen maksaa viranomainen, jonka avustamiseksi hankinta on tehty.

Pykälän *2 momentin* mukaan päätökseen saisi vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädettäisiin hallintolaissa (434/2003). Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädettäisiin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

Pykälän *3 momentin* mukaan hallinto-oikeuden olisi varattava Liikenne- ja viestintävirastolle tilaisuus tulla kuulluksi.

Ehdotettavan pykälän sääntely vastaisi asiasisällöltään poliisin rikostiedustelua koskevassa täydentävässä hallituksen esityksessä poliisilain 5 b luvun 43 §:ään ehdotettavaa sääntelyä.

4 luku **Salaiset pakkokeinot**

58 q §. *Salaisten pakkokeinojen käyttäminen.* Pykälä olisi uusi verrattuna alkuperäiseen hallituksen esitykseen. Täydentävässä hallituksen esityksessä esitetään, että lain 3 a lukuun lisättäisiin uusia pykäliä, minkä vuoksi osan luvun pykälien numerointi muuttuisi. Pykälään siirrettäisiin alkuperäisessä hallituksen esityksessä ehdotetun 58 m §:n sisältö asiallisesti muuttumattomana. Uusi 58 q § vastaisi voimassa olevan lain 58 §:ää.

6.2 Pakkokeinolaki

Tässä esityksessä pakkokeinolakiin ehdotetut muutokset vastaavat hallituksen esityksessä eduskunnalle rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi annetun hallituksen esityksen (HE x/2026 vp) täydentämisestä ehdotettuja muutoksia. Tämän vuoksi säännösmuutosten perustelut vastaavat toisiaan.

7 luku **Takavarikoiminen ja asiakirjan jäljentäminen**

4 §. *Telekuunteluun, televalvontaan ja yhdistymistietoihin liittyvät takavarikoimis- ja jäljentämiskiellot.* Tässä täydentävässä esityksessä ehdotetaan, että lain 10 luvun 10 §:ssä säädetty tukiasematietojen hankkiminen korvattaisiin yhdistymistietojen hankkimisella. Lain 7 luvun 4 §:ään ja sen otsikkoon ehdotetaankin tehtäväksi muutokset, jotka johtuvat tukiasematietojen korvaamisesta yhdistymistiedoilla.

Pykälän *1 momenttiin* ehdotetaan tehtäväksi muutos, joka johtuu tukiasematietojen korvaamisesta yhdistymistiedoilla. Ehdotettavan momentin mukaan SVPL:n 3 §:n 36 kohdassa tarkoitetun viestinnän välittäjän hallusta ei saisi takavarikoida tai jäljentää asiakirjaa tai dataa, joka sisältäisi tämän lain 10 luvun 3 §:n 1 momentissa tarkoitettuun välitettävänä olleeseen viestiin liittyviä tietoja, mainitun luvun 6 §:n 1 momentissa tarkoitettuja viestiin liittyviä välitystietoja tai mainitun luvun 10 §:n 1 momentissa tarkoitettuja yhdistymistietoja.

Pykälän *otsikkoa* ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen lisättäisiin maininta myös telekuuntelusta. Näin pykälän otsikko vastaisi sen sisältöä.

10 luku **Salaiset pakkokeinot**

[76] HE 221/2013 vp, s. 213–214.

1 §. *Soveltamisala.* Pykälän *1 momentissa* luetellaan, mitä salaisia tiedonhankintakeinoja voidaan käyttää esitutkinnassa salassa niiden kohteilta. Momentin ensimmäistä lausetta ehdotetaan tehtäväksi ne muutokset, jotka johtuvat ehdotettavista uusista salaisista pakkokeinoista. Lain 10 luvun 9 a §:ssä ehdotetaan säädettäväksi sijaintitiedon hankkimisesta ja 10 §:ssä yhdistymistietojen hankkimisesta. Lain 10 luvun 1 §:n 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä olevaan luetteloon lisättäisiin maininta sijaintitiedon hankkimisesta ja siinä oleva maininta tukiasematietojen hankkimisesta korvattaisiin maininnalla yhdistymistietojen hankkimisesta. Momentin toiseen lauseeseen ei ehdoteta muutoksia.

2 §. *Salaisten pakkokeinojen käytön edellytykset.* Pykälässä säädetään salaisten pakkokeinojen käytön edellytyksistä, ja siihen edotetaan tehtäväksi muutos, joka johtuu ehdotettavasta uudesta salaisesta pakkokeinosta, sijaintitiedon hankkimisesta.

Pykälän *2 momentin* ensimmäistä virkettä ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä olevaavatn luetteloon lisättäisiin maininta sijaintitiedon hankkimisesta. Ehdotettavan virkkeen mukaan sen lisäksi, mitä salaisten pakkokeinojen käytön erityisistä edellytyksistä jäljempänä säädettäisiin, telekuuntelua, tietojen hankkimista telekuuntelun sijasta, sijaintitiedon hankkimista, suunnitelmallista tarkkailua, teknistä kuuntelua, teknistä katselua, henkilön teknistä seurantaa, teknistä laitetarkkailua, peitetoimintaa, valeostoa, tietolähteen ohjattua käyttöä ja valvottua läpilaskua saataisiin käyttää vain, jos niillä voitaisiin olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiselle. Salaisena pakkokeinona käytettävälle sijaintitiedon hankkimiselle asetettava vaatimus vastaisi muun muassa telepakkokeinoille asetettua vaatimusta. Momentin toiseen virkkeeseen ei ehdoteta muutoksia.

9 a §. *Sijaintitiedon hankkiminen ja sen edellytykset.* Pykälä olisi uusi verrattuna alkuperäiseen hallituksen esitykseen, ja siinä säädettäisiin sijaintitiedosta hankkimisesta ja sen edellytyksistä.

Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin sijaintiedon määritelmästä ja oikeudesta sen hankkimiseen. *Sijaintitiedolla* tarkoitettaisiin viestintäverkosta, telepäätelaitteesta tai tietoyhteiskunnan palvelun tarjoamisen yhteydessä kerättävää tai käsiteltävää tietoa, joka ilmaisee teleosoitteen, telepäätelaitteen tai tietyn yksilöivän tunnisteen sijainnin. Esitutkintaviranomaiselle voitaisiin rikoksen selvittämiseksi antaa lupa sijaintitiedon hankkimiseen rikoksesta epäillyn tai esineen paikantamiseksi tai seuraamiseksi, jos epäiltyä on syytä epäillä rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta.

Sijaintitiedon hankkimisella tarkoitettaisiin tässä tilannetta, jossa toimivaltuutta käyttämällä pyrittäisiin selvittämään henkilön sijainti tiettynä ajankohtana selvittämällä hänen käyttämänsä teleosoitteen, telepäätelaitteen tai häneen yhdistettävän yksilöivän tunnisteen maantieteellinen sijainti. Kyse voisi olla sen selvittämisestä, onko rikoksesta epäilty henkilö ollut rikoksen tekopaikalla tekoaikana tai liikkunut muussa rikoksen selvittämisen kannalta merkityksellisessä sijainnissa. Ehdotettua sääntelyä voitaisiin hyödyntää myös vaarallisten tai kiellettyjen aineiden tai esineiden paikantamisessa, vaikka aine tai esine ei olisikaan kohdehenkilön hallussa. Paikantamistilanteiden lisäksi ehdotettua toimivaltuutta voitaisiin käyttää tiedon saamiseksi henkilön tai esineen sijainnin muutoksista niin sanotun reaaliaikaisen seurannan mahdollistamiseksi tai tukemiseksi.[77] Sijaintitiedon hankkiminen tapahtuisi salaa sen kohteelta. Sijaintitieto voitaisiin hankkia sekä rekisterinpitäjältä että tiedon käsittelijältä, jonka palvelua varten tieto on tuotettu.

[77] Ks. HE 25/2024 vp s. 39.

Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014, *SVPL*) 3 §:n 18 kohdassa sijaintitiedoilla tarkoitetaan viestintäverkosta tai päätelaitteesta saatavaa tietoa, joka ilmaisee liittymän tai päätelaitteen maantieteellisen sijainnin ja jota käytetään muuhun kuin viestin välittämiseen. Ehdotettavan pakkokeinolain 10 luvun 9 a §:n 1 momentissa tarkoitettu sijaintitiedon käsite olisi kuitenkin SVPL:ssä määriteltyä sijaintitietoa laajempi. Ehdotetulla toimivaltuudella ei hankittaisi tietoa siitä, onko henkilö viestinyt liittymästään tai päätelaitteellaan taikka siitä, mitä viestintä on pitänyt sisällään. Toimivaltuudella hankittaisiin tietoa paikoista, joissa viestintä on tapahtunut vain siinä laajuudessa kuin sijaintitiedon hankkiminen teknisesti edellyttää. Toimivaltuudella ei voisi hankkia tietoa tietokoneessa, telepäätelaitteessa tai muussa vastaavassa teknisessä laitteessa tai tietojärjestelmässä olevasta tietosisällöstä, mistä tietoa haettaisiin tyypillisesti laite-etsintätoimivaltuudella tai teknisen laitetarkkailun toimivaltuudella.

Teleosoite on viestintäverkon rajapinnan tieto tai ominaisuus, joka voidaan yhdistää tiettyyn käyttäjään tai tilaajaan, ja laitteeseen sisältyvä ja sitä myötä myös käyttäjään tai tilaajaan yhdistettävissä oleva tieto tai ominaisuus. Teleosoitteita voivat siten olla esimerkiksi sähköpostiosoite, ip-osoite, käyttäjätunnus ja salasana, profiili tai muu televerkkoon sisältyvä tieto, jonka avulla tele- tai datayhteyden osapuolet voidaan yksilöidä.[78] Vastaavasti kuin SVPL:n 3 §:n 25 kohdassa telepäätelaitteella tarkoitettaisiin laitetta, joka viestien lähettämiseksi, käsittelemiseksi tai vastaanottamiseksi on tarkoitettu johtimella, radioteitse, optisesti tai muulla sähkömagneettisella tavalla liitettäväksi joko suoraan yleisen viestintäverkon liittymään taikka toimimaan yleisen viestintäverkon yhteydessä kytkettynä suoraan tai epäsuorasti yleisen viestintäverkon liittymään. Päätelaitetta käytetään viestintäverkon liittymässä. Päätelaitteita ovat esimerkiksi puhelimet ja matkaviestimet, digitaalisten televisio- tai radiolähetysten vastaanottamiseen tarkoitetut laitteet sekä modeemit.[79]

Tietyllä yksilöivällä sijainnin ilmaisevalla tunnisteella viitattaisiin esimerkiksi sellaisiin sijainnin ilmaiseviin yksilöitäviin laitteisiin, jotka eivät kuuluisi telepäätelaitteen määritelmän piiriin. Tällaisia voisivat olla muut kuin henkilöiden viestintään käytetyt laitteet, jotka eivät kykene itse kommunikoimaan verkkoon, mutta joiden hallintasovellukseen tai sen pilvitallennusversioon tallentuisi niiden sijainti. Kyse voisi myös olla sellaisesta käyttäjätunnuksen alitunnuksesta, joka ei täytä teleosoitteen määritelmää.

Ehdotettavan momentin toisen virkkeen mukaan esitutkintaviranomaiselle voitaisiin rikoksen selvittämiseksi antaa lupa sijaintitiedon hankkimiseen rikoksesta epäillyn tai esineen paikantamiseksi tai seuraamiseksi, jos epäiltyä on syytä epäillä rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta. Toimivaltuuden käytön edellytykset vastaisivat täten lähtökohtaisesti esimerkiksi televalvonnan edellytyksistä säädettyä. Esitetyn toimivaltuuden suhdetta muihin salaisiin tiedonhankintakeinoihin on käsitelty tarkemmin jaksossa 2.4.

Esineiden paikantaminen ehdotetun toimivaltuuden avulla voisi tulla kyseeseen esimerkiksi tilanteessa, jossa tietyn rikoksen tekemisessä käytetyn ajoneuvon sijaintitiedon selvittämisellä voitaisiin saada selvitystä rikoksentekijöiden henkilöllisyydestä. Esineiden paikantaminen voisi tulla kyseeseen myös tilanteessa, jossa ajoneuvoon epäillään kätketyn rikoksiin liittyviä esineitä tai aineita ja kyseisen ajoneuvon paikantaminen olisi rikoksen selvittämisen kannalta tarpeen. Tällaisissakin tilanteissa edellytettäisiin, että jotakin, mahdollisesti tuntematonta, henkilöä on syytä epäillä rikoksesta 1 tai 2 momentissa tarkoitetusta rikoksesta.

[78] HE 224/2010 vp, s. 93.
[79] HE 221/2013 vp s. 88–89.

Pykälän *2 momentin* mukaan esitutkintaviranomaiselle voitaisiin lisäksi rikoksen selvittämiseksi antaa lupa sijaintitiedon hankkimiseen rikoksesta epäillyn tai esineen paikantamiseksi tai seuraamiseksi, jos epäiltyä on syytä epäillä (1) järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta, (2) parituksesta, (3) pahoinpitelystä, (4) törkeästä kotirauhan rikkomisesta, (5) vapaudenriistosta, (6) varkaudesta, (7) törkeästä luvattomasta käytöstä, 8) moottorikulkuneuvon käyttövarkaudesta, (9) rikoslain 34 a luvun 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetusta terroristisessa tarkoituksessa tehdystä rikoksesta, (10) terroristisesta matkustamisesta, (11) terroristisen matkustamisen edistämisestä, 12 terroristisesta julkisesta kehottamisesta, 14) kiristyksestä, (15) salakuljetuksesta, (16) törkeästä tulliselvitysrikoksesta, (17) ympäristön turmelemisesta, (18) metsästysrikoksesta, (19) luonnonsuojelurikoksesta tai (20) huumausainerikoksesta. Momenttiin olisi listattu rikoksia, joiden selvittämiseksi olisi mahdollista hankkia sijaintitietoja, sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädettäisiin.

Listaan sisältyvien rikosten ankarin rangaistus on lievempi kuin 1 momentissa mainittu neljä vuotta vankeutta. Listatuista rikoksista terroristisessa tarkoituksessa tehtävät rikokset sekä törkeä tulliselvitysrikos ja huumausainerikos ovat myös televalvonnan perusterikoksia. Eräät muut rikosnimikkeet ovat tyypillisiä järjestäytyneen rikollisuuden piirissä tapahtuvia ja usein lisäksi myös luonteeltaan toistuvia tai jatkuvia, mikä tulee otettavaksi huomioon vakavuusarvioinnissa. Tällaisia rikoksia ovat järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen, paritus, kiristys, salakuljetus, törkeä tulliselvitysrikos ja huumausainerikos. Muut listalla mainitut rikoksen ovat luonteeltaan sellaisia, että niiden tapahtuminen on usein paikkasidonnaista eikä niitä juurikaan toteuteta esimerkiksi tietoverkoissa, minkä seurauksena epäillyn tai oletetun rikoksen tekijän fyysisellä sijainnilla on suurta merkitystä rikoksen selvittämisen kannalta.[80] Tällaisia rikoksia ovat pahoinpitely, törkeä kotirauhan rikkominen, vapaudenriisto, varkaus, törkeä luvaton käyttö, moottorikulkuneuvon käyttövarkaus, ympäristön turmeleminen, metsästysrikos ja luonnonsuojelurikos. Voidaan arvioida, että sijaintitiedon selvittäminen voi varsin usein olla ratkaisevaa näiden rikosten selvittämiseksi.

9 b §. *Sijaintitiedon hankkimisesta päättäminen*. Pykälä olisi uusi verrattuna alkuperäiseen hallituksen esitykseen, ja siinä säädettäisiin sijaintitiedon hankkimisesta päättämisestä.

Pykälän *1 momentin* mukaan sijaintitiedon hankkimisesta päättäisi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta tuomioistuin, jos vaatimus koskisi päätöksen tekemistä edeltänyttä aikaa taikka aikaa, joka on päätöksen tekemisestä eteenpäin enintään kuukausi. Pykälän *2 momentin* mukaan sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, sijaintiedon hankkimisesta päättäisi pidättämiseen oikeutettu virkamies, jos lupa koskisi päätöksen tekemistä edeltänyttä aikaa, joka on enintään viikko, taikka aikaa, joka on päätöksen tekemisestä eteenpäin enintään viikko.

Ehdotettujen momenttien mukaan päätöksentekotaho määräytyisi sen mukaan, kuinka pitkää tulevaisuuteen tai osin myös päätöksen tekemistä edeltävään aikaan kohdistuvaa ajanjaksoa lupa koskisi. Tulevaisuuteen suuntautuvan sijaintitietojen hankkimisen suhteen tuomioistuin voisi päättää enintään kuukauden pituisesta ajanjaksosta, mikä laskettaisiin päätöksentekopäivästä. Takautuvan sijaintitiedon hankkimisen osalta vastaavaa ajallista rajoitusta ei ole.

Taulukko1. Sijaintitiedon hankkimisen päätöksentekotahot.

Päätöksentekotaho	**Päätöksen tekemistä edeltänyt aika**	**Aika päätöksen tekemisen jälkeinen aika**

[80] Ks. PeVL 32/2013 vp, s. 4/II.

Pidättämiseen oikeutettu virkamies	enintään viikko	enintään viikko
Tuomioistuin	enintään kuukausi	enintään kuukausi

Ehdotetun *2 momentin* mukaisesti lyhyempää ajanjaksoa koskevat päätökset voisi tehdä pidättämiseen oikeutettu virkamies, joka voisi päättää toimivaltuuden käytöstä, jos lupa koskisi päätöksen tekemistä edeltänyttä aikaa, joka on enintään viikko, taikka aikaa, joka on päätöksen tekemisestä eteenpäin enintään viikko. Tältä osin päätöksentekotaso vastaisi muun muassa suunnitelmallisesta tarkkailusta ja muusta teknisestä seurannasta kuin henkilön teknisestä seurannasta säädettyä sillä erotuksella, että mainittuja tiedonhankintakeinoja koskevat päätökset voidaan tehdä kerrallaan enintään kuudeksi kuukaudeksi. Vastaavasti kuin tuomioistuimen päättäessä toimivaltuuden käytöstä tulevaisuuteen suuntautuvassa sijaintitiedon hankkimisessa viikon ajanjakso laskettaisiin päätöksentekopäivästä, kun taas takautuvan sijaintitiedon hankkimisen osalta vastaavaa rajoitusta ei ole eli kyseessä voisi olla mikä tahansa yhdestä ajanjaksosta muodostuva enintään viikon mittainen ajanjakso menneisyydessä. Tällaisen soveltamistilanteen voidaan arvioida olevan hyvin tyypillinen esimerkiksi omaisuusrikosten selvittämisessä, jolloin toimivaltuutta käyttämällä henkilö voitaisiin yhdistää rikoksen tekopaikkaan.

Pidättämiseen oikeutetun virkamiehen mahdollisuutta päättää lyhyestä takautuvasta ajanjaksosta pidetään perusteltuna, koska esitutkintaviranomaisten operatiivisessa toiminnassa sijaintitietojen hankkimisella lyhyeltä takautuvalta jaksolta tuetaan tyypillisesti reaaliaikaisen tiedonhankinnan toteuttamista. Toisaalta reaaliaikaisen tiedonhankinnan aloittaminen edellyttää tyypillisesti huomattavan nopeasti tehtäviä päätöksiä tiedonhankintakeinon käytöstä, mistä syystä päätöksenteon keskittäminen tuomioistuimeen kaikissa tilanteissa erityisesti tulevaan aikaan kohdistuvissa päätöksentekotilanteissa ei ole tarkoituksenmukaista eikä keinon luonne huomioon ottaen perusteltuakaan. Pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätösvaltaa puoltaa myös se, että edes teleyritysten hallussa oleviin tukiasematietoihin kohdistuessaan päätös ei väistämättä koske säilyttämisvelvollisuuden perusteella säilytettäviä tietoja, vaan kyse voi olla tiedoista, joita teleyritykset säilyttävät esimerkiksi laskutusta varten.[81]

Koska pidemmältä ajanjaksolta hankittava sijaintitieto puuttuu vahvemmin kohdehenkilön henkilötietojen ja yksityisyyden suojaan mahdollistaen päätelmien tekemisen tämän yksityiselämästä, katsotaan, että perusteltu päätöksentekotaso olisi tuomioistuin. Toisaalta laajemman sijaintitietoaineiston perusteella tehtävä analyysi kohdehenkilön fyysisestä olinpaikasta saattaisi vähentää usein tarvetta käyttää muita yksityisyyden suojaan enemmän puuttuvia tiedonhankintakeinoja.

[81] Vrt. Yhdistetyt asiat C-203/15 ja C-698/15 Tele2 Sverige AB (C-203/15) vastaan Post- och telestyrelsen 21.12.2016 ECLI:EU:C:2016:970 kohta 120: ”Sen takaamiseksi, että näitä edellytyksiä noudatetaan käytännössä täysimääräisesti, on olennaista se, että toimivaltaisten kansallisten viranomaisten oikeus saada säilytettyjä tietoja edellyttää lähtökohtaisesti asianmukaisesti perusteltuja kiireellisiä tapauksia lukuun ottamatta joko tuomioistuimen tai riippumattoman hallinnollisen elimen etukäteisvalvontaa ja sitä, että kyseisen tuomioistuimen tai elimen ratkaisu annetaan perustellusta pyynnöstä, jonka nämä viranomaiset esittävät rikoksen estämis-, selvittämis- tai syyteharkintamenettelyssä (ks. analogisesti direktiivin 2006/24 osalta tuomio Digital Rights, 62 kohta; ks. myös analogisesti Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan osalta Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 12.1.2016, Szabó ja Vissy v. Unkari, CE:ECHR:2016:0112JUD003713814, 77 ja 80 kohta).”

Ehdotettu säännös mahdollistaa uusien tuomioistuimen päätösten osalta niin sanottujen jatkopäätösten tekemisen samassa asiassa, mutta kunkin päätöksen yhteydessä tulee erikseen arvioida, ovatko salaisen tiedonhankintakeinon käytölle asetetut edellytykset edelleen voimassa. Pidättämiseen oikeutettu virkamies ei sitä vastoin voisi tehdä samassa asiassa samaa kohdetta koskevia jatkopäätöksiä, ellei päätösten välillä ole merkittävää esimerkiksi joidenkin viikkojen väliä.

Pykälän *3 momentissa* olisi kuusikohtainen luettelo sijaintitiedon hankkimista koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä mainittavista asioista. Momentin *1 kohdan* mukaan vaatimuksessa ja päätöksessä olisi mainittava epäilty rikos ja sen tekoaika. Momentin *2 kohdan* mukaan vaatimuksessa ja päätöksessä olisi mainittava rikoksesta epäilty tai epäillyn ollessa tuntematon toimenpiteen kohteena oleva teleosoite, telepäätelaite tai muu yksilöivä tunniste. Momentin *3 kohdan* mukaan vaatimuksessa ja päätöksessä olisi mainittava tosiseikat, joihin epäiltyyn kohdistuva rikosepäily ja sijaintitiedon hankkimisen edellytykset perustuvat. Momentin *4 kohdan* mukaan vaatimuksessa ja päätöksessä olisi mainittava luvan tai päätöksen voimassaoloaika kellonajan tarkkuudella. Momentin *5 kohdan* mukaan vaatimuksessa ja päätöksessä olisi mainittava sijaintitiedon hankkimisen suorittamista johtava ja valvova pidättämiseen oikeutettu virkamies. Momentin *6 kohdan* mukaan vaatimuksessa ja päätöksessä olisi mainittava mahdolliset sijaintitiedon hankkimisen rajoitukset ja ehdot. Ehdotettava momentti vastaisi keskeisiltä osin televalvontaa ja telekuuntelua koskevista päätöksistä säädettyä. Tiedonhankinta kohdistettaisiin lähtökohtaisesti henkilöön, mutta kohdehenkilön ollessa tuntematon vaatimuksessa ja päätöksessä yksilöitäisiin teleosoite, telepäätelaite tai muu yksilöivä tunniste.

Pykälän *4 momentin* mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies päättäisi ulkomaiselle palveluntarjoajalle tehtävästä 9 a §:n mukaisia tietoja koskevasta pyynnöstä. Pyynnön tekeminen edellyttäisi tämän pykälän 1–3 momenttien mukaista päätöstä sijaintitiedon hankkimisesta. Momentissa säädettäisiin pidättämiseen oikeutetulle virkamiehelle valtuus pyytää sijaintitietoja ulkomaiselta palveluntarjoajalta. Pyynnön tekeminen edellyttäisi 9 b §:n 1–3 momenttien mukaista päätöstä sijaintitiedon hankkimisesta. Ehdotettu säännös on katsottu tarpeelliseksi erityisesti Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2022/2065 (digipalvelusäädös) 10 artiklan johdosta. Artiklan mukaan välityspalvelun tarjoajan tiedonantovelvollisuus perustuu erityisesti kansallisen oikeus- tai hallintoviranomaisen kansalliseen lainsäädäntöön perustuvaan toimivaltaan esittää tietoja koskeva pyyntö.

10 §. *Yhdistymistietojen hankkiminen ja sen edellytykset.* Pykälän *1 momenttia* ehdotetaan muutettavaksi siten, että tukiasematietojen hankkimisen sijaan toimivaltuus laajennettaisiin ja muutettaisiin koskemaan niin sanottuja yhdistymistietoja. Ehdotetun säännöksen mukaan yhdistymistietojen hankkimisella tarkoitettaisiin tiedon hankkimista tietyn tukiaseman kautta telejärjestelmään tai tietyssä sijainnissa tietoyhteiskunnan palveluntarjoajan tietokantaan yhdistyneistä tai yhdistyvistä teleosoitteista ja telepäätelaitteista tai yksilöivistä tunnisteista.

Pykälän 1 momenttia ehdotetaan teknologian kehityksestä ja muista edellä nykytilan kuvauksessa selostetuista perusteista johtuen muutettavaksi siten, että siinä huomioitaisiin tukiasematietojen ohella sijaintitiedot, joita sähköisen viestinnän palveluntarjoajat keräävät muun muassa asiakkaidensa telepäätelaitteista ja teleosoitteista. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että se mahdollistaisi tiedon hankkimisen tukiasematiedon lisäksi myös tietoyhteiskunnan palveluntarjoajan tietokantaan tietyssä määritellyssä maantieteellisessä sijainnissa tallentuneista telepäätelaitteista, teleosoitteista ja yksilöivistä tunnisteista vastaavilla edellytyksillä. Muutoksella siirryttäisiin kohti teknologianeutraalia sääntelyä ja yhdessä ehdotetun uuden 9 a §:n kanssa 10 §:ään ehdotettu muutos selkeyttäisi voimassa olevaa oikeustilaa antamalla poliisille selkeän laissa säädetyn toimivaltuuden kuvattujen tietojen saamiseen tietoyhteiskunnan palveluntarjoajilta.

Ehdotettu säännös ei edellytä tietoyhteiskunnan palveluntarjoajia rakentamaan yhdistymistietojen keräämiseen, käsittelyyn tai viranomaisille toimittamiseen liittyviä teknisiä kyvykkyyksiä. Säännös ei myöskään perusta erillistä yhdistymistietojen säilytysvelvollisuutta.

Myös pykälän *2 momenttia* ehdotetaan muutettavaksi siten, että voimassa olevan säännöksen ilmaus tukiasematieto korvattaisiin 1 momenttiin ehdotetun sisällöllisen muutoksen seurauksena ilmaisulla yhdistymistieto. Toimivaltuuden käytön edellytyksiä ei ehdoteta muutettavaksi ja ne olisi jatkossakin sidottu 2 momentin viittauksella televalvontaa ja sen edellytyksiä koskevaan säännökseen.

11 §. *Yhdistymistietojen hankkimisesta päättäminen.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi luvun 10 §:ään ehdotettavan muutoksen takia siten, että jatkossa tukiasematietojen sijasta käytettäisiin käsitettä yhdistymistiedot. Lisäksi samasta syystä pykälän *2 momentin* 4 kohdassa olisi jatkossa perusteltua edellyttää yhdistymistietojen hankkimista koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä mainittavan tukiaseman sijaan paikka, jota päätös koskee. Vaatimuksessa ja päätöksessä tulisi myös määritellä paikan maantieteellinen laajuus siten, että vaatimus ja päätös ovat pakkokeinolain 1 luvun 2 §:ssä määritetyn suhteellisuusperiaatteen mukaisia.

29 a §. *Järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan ja valvottuun läpilaskuun osallistuminen.* Pykälä olisi uusi verrattuna alkuperäiseen hallituksen esitykseen, ja siinä säädettäisiin sen otsikon mukaisesti järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan ja valvottuun läpilaskuun osallistumisesta. Luvun 29 §:ssä säädetään peitetoimintaa suorittaan poliisin osallistumisesta järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan.

Pykälän *1 momentin* johdantokappaleessa säädettäisiin, mitä toimenpiteitä järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuva rajavartiomies saisi tehdä. Momentissa olisi kolmekohtainen luettelo niistä edellytyksistä, joilla edellä mainittuja toimenpiteitä saataisiin suorittaa. Johdantokappaleen mukaan sen estämättä, mitä 28 §:n 1 momentissa säädettäisiin, yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa suorittava rajavartiomies saisi osallistuessaan järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan hankkia toimitiloja taikka kulku- tai muita sellaisia välineitä, osallistua henkilöiden, esineiden tai aineiden kuljettamisen järjestämiseen, hoitaa taloudellisia asioita taikka avustaa rikollisryhmää, rikollisjoukkoa, rikollisverkostoa tai muuta näihin verrattavissa olevaa rikosten toteuttamiseksi muodostettua henkilöiden yhteenliittymää muilla näihin rinnastettavilla tavoilla, jos erittäin pätevin perusteinolisi voitu olettaa, että se täyttäisi momentin kolmekohtaisen luettelon edellytykset.

Momentin *1 kohdan* mukaan rajavartiomies saisi osallistuessaan järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan suorittaa momentissa lueteltuja toimenpiteitä, jos erittäin pätevin perustein olisi voitu olettaa, että toimenpide tehtäisiin ilman hänen myötävaikutustaankin. Momentin *2 kohdan* mukaan rajavartiomies saisi osallistuessaan järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan suorittaa momentissa lueteltuja toimenpiteitä, jos erittäin pätevin perustein olisi voitu olettaa, että rajavartiomiehen toiminta ei aiheuta vaaraa tai vahinkoa kenenkään hengelle, terveydelle tai vapaudelle taikka merkittävää vaaraa tai vahinkoa omaisuudelle. Momentin *3 kohdan* mukaan rajavartiomies saisi osallistuessaan järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan suorittaa momentissa lueteltuja toimenpiteitä, jos erittäin pätevin perustein olisi voitu olettaa, että avustaminen edistää merkittävästi peitetoiminnan tavoitteen saavuttamista.

Pykälän *2 momentin* mukaan yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa suorittava rajavartiomies saisi osallistua 41 §:ssä tarkoitetun valvotun läpilaskun kohteena olevaan toimitukseen, jos osallistuminen edistäisi merkittävästi läpilaskun tavoitteen saavuttamista.

Ehdotettava sääntely vastaa soveltuvin Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 34 d §:n sääntelyä ja siihen tässä täydentävässä hallituksen esityksessä ehdotettavia muutoksia.

55 §. *Ylimääräinen tieto.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi luvun 10 §:ään ehdotettavan muutoksen takia siten, että jatkossa tukiasematietojen sijasta puhuttaisiin yhdistymistiedoista.

57 §. *Tietojen hävittäminen.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi luvun 10 §:ään ehdotettavan muutoksen takia siten, että jatkossa tukiasematietojen sijasta puhuttaisiin yhdistymistiedoista.

59 §. *Kiireellisessä tilanteessa saadun tiedon hävittäminen.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi luvun 10 §:ään ehdotettavan muutoksen takia siten, että jatkossa tukiasematietojen sijasta puhuttaisiin yhdistymistiedoista.

60 §. *Salaisen pakkokeinon käytöstä ilmoittaminen.* Salaisen pakkokeinon käytöstä ilmoittamista koskevan 60 §:n 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen lisätään uutena salaisena pakkokeinona sijaintitiedon hankkiminen. Keinon käytöstä pitäisi ilmoittaa epäillylle vastaavasti kuin esimerkiksi telepakkokeinoista.

7 Voimaantulo

Alkuperäiseen hallituksen esitykseen sisältynyt ehdotus rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamiseksi tässä esityksessä ehdotetulla tavalla muutettuna sekä alkuperäiseen esitykseen sisältynyt ehdotus pakkokeinolain muuttamisesta ehdotetaan tulevaksi voimaan samaan aikaan kuin poliisin vastaava lainsäädäntö. Poliisin vastaava lainsäädäntö ehdotetaan tulevaksi voimaan 1.6.2027. Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalakiin lisättäväksi ehdotetun uuden 3 a luvun, sellaisena kuin se tässä esityksessä on, hyväksyminen ja voimaantulo riippuu kuitenkin perustuslain 10 §:n muuttamisesta annetun lakiesityksen etenemisestä sekä mahdollisesta hyväksymisestä ja käsittelyjärjestyksestä.

Esityksellä pyritään saattamaan Rajavartiolaitoksen rikostorjuntatoimivaltuudet toimintaympäristössä jo tapahtuneiden sekä käynnissä olevien muutosten edellyttämälle tasolle, mikä puoltaa sääntelyn voimaantuloa ehdotetulla tavalla 1.6.2027.

Rikollisuustilanne on järjestäytyneen ja muun vakavimman rikollisuuden osalta kehittynyt ja kehittymässä nopeasti huonompaan suuntaan. Muutoksen taustalla on ollut erityisesti vakavan rikollisuuden kansainvälistymisestä seurannut järjestäytyneen rikollisuuden kasvu ja väkivaltaisten toimintamallien yleistyminen. Arvioiden mukaan järjestäytynyt rikollisuus on tulevaisuudessa entistä vaikeammin tunnistettavaa, verkostomaista, monikansallista ja ammattimaista. Edelleen on esitetty, että sekä kansainväliset että kansalliset järjestäytyneen rikollisuuden ryhmät ja katujengit jatkavat nuorten rekrytoimista muun muassa ampuma-aseväkivaltaan. Samanaikaisesti Suomessa toimivan järjestäytyneen rikollisuuden ”välimatka” kansainvälisiin toimijoihin lyhenee ja kansainvälisen kentän tietotaito ja kontaktit ovat entistä paremmin ja nopeammin saatavilla. Muutoksen on havaittu olevan hyvin nopea ja tulevaisuudessa erilaisten ei-toivottavien kansainvälisten kehityskulkujen arvioidaan tavoittavan Suomen entistä nopeammin. Tilanne muissa Pohjoismaissa on osoittanut, kuinka tärkeää on pyrkiä torjumaan haitallisia kehityskulkuja jo ennalta, jolloin todennäköisyys torjuntatoimien onnistumiselle on merkittävästi suurempi kuin myöhäisemmässä vaiheessa.

Torjuttavissa ilmiöissä voi olla kyse uusista rikosten tekotavoista, uusista erittäin vaarallisista huumausaineista tai esimerkiksi kansainvälisesti vaarallisimpina pidettyjen rikollisorganisaatioiden toiminnan ulottumisesta Suomeen. Uusien haitallisimpien rikollisuusilmiöiden arvioidaan vaikuttavan rikollisuustilanteeseen merkittävällä tavalla nopeasti niiden rantautumisen

myötä, millä voi rikollisuustilanteen lisäksi olla välittömiä vaikutuksia myös yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen. Esimerkiksi tilauksesta tehtävien väkivaltarikosten ja äärimmäistä väkivaltaa sisältävien tekotapojen yleistyminen heikentää myös sivullisten turvallisuutta.

Vaikka niin sanotun piilorikollisuuden määrä arvioidaan suureksi, on viime aikojen kehitys ilmi tulleessa rikollisuudessa osoittanut, että merkittävät muutokset vakavassa rikollisuudessa voivat tapahtua hyvin nopeasti. Nopeasti kehittyvässä tilanteessa Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain, poliisi- ja pakkokeinolain mukaisten tiedonhankintakeinojen käyttäminen on tyypillisesti mahdollista vasta reaktiivisesti ilmiöiden jo saavuttua Suomeen. Tiedonhankinnan mahdollistaminen varhaisemmassa vaiheessa tuottaisi kattavampaa torjuntatoimien suunnittelussa ja toteuttamisessa hyödynnettävää tietoa, mikä luonnollisesti lisäisi yhteiskunnan mahdollisuuksia suojautua haitallisimmilta uusilta rikosilmiöiltä. Edellä todetuista muutoksista johtuvista syistä vakavan rikollisuuden tehokkaan torjunnan mahdollistamiseksi ehdotetut säännökset tulisi saattaa kokonaisuudessaan voimaan mahdollisimman nopeasti.

Esitykseen sisältyvän rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamista koskevan lakiehdotuksen 3 a luvussa ehdotetaan säädettäväksi telekuuntelusta ja tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta, televalvonnasta, sijaintitiedon hankkimisesta, teknisestä kuuntelusta, yhdistymistietojen hankkimisesta, teknisestä laitetarkkailusta, paikkatiedustelusta ja siihen liittyvästä haltuunotosta, jäljentämisestä ja asiakirjan tarkastelusta (57 b §). Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi rikostiedustelukeinojen käytön mahdollistamisesta tietyin rajauksin pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävissä tiloissa (57 d §). Kyseiset ehdotukset liittyvät hallituksen esitykseen perustuslakisääntelyn tarkistamisesta (HE 50/2026 vp). Perustuslain 10 §:n muuttamista koskeva ehdotus on käsiteltävä perustuslain 73 §:ssä säädetyssä järjestyksessä.

Jos perustuslain muutosehdotus käsiteltäisiin perustuslain 73 §:n 1 momentin mukaisessa säätämisjärjestyksessä, Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luku, sellaisena kuin se on tässä esityksessä, voisi tulla voimaan seuraavan vaalikauden alkupuolella, mahdollisesti keväällä 2028. Voimaantuloaikatauluun ja sääntelyn sisältöön vaikuttaisivat kuitenkin muun muassa perustuslain muutosehdotusten käsittelyaikataulu eduskunnassa ja käsittelyssä mahdollisesti tulkintaa koskevat linjaukset sekä niiden ottaminen huomioon tavallisen lain valmistelussa.

Sen sijaan, jos perustuslain muutosehdotukset käsiteltäisiin perustuslain 73 §:n 2 momentin mukaisessa säätämisjärjestyksessä, Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luku sellaisena kuin se on tässä esityksessä, voisi tulla voimaan 1.6.2027. Jos perustuslain muutosehdotus käsiteltäisiin perustuslain 73 §:n 1 momentin mukaisessa säätämisjärjestyksessä, muut kuin perustuslain muuttamista edellyttävät säännösehdotukset ehdotetaan kuitenkin tulevaksi voimaan 1.6.2027.

8 Suhde täydennettävään esitykseen

Esitys liittyy eduskunnalle xx.xx.2026 annettuun hallituksen esitykseen rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi (HE /2026 vp).

Esityksessä ehdotetaan sen lisäksi, mitä alkuperäisessä esityksessä ehdotetaan, muutettavaksi täydennettävään esitykseen sisältyvää 1. lakiehdotusta (laki rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta). Alkuperäisessä esityksessä ehdotettujen muutosten lisäksi ehdotetaan muutettavaksi Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 13 §, 14 §:n 2 momentti, 19, 20, 25, 34 d ja 47 §, 48 §:n 4 momentti, 49 §:n 3 momentti, 51 § sekä 52 §:n 1 momentti ja 5 momentti. Alkuperäisessä esityksessä ehdotettujen muutosten lisäksi ehdotetaan, että Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalakiin lisättäisiin uudet 15 a–c §, 18 a–b §, 35 a–f § ja niiden edelle uusi väliotsikko, 36 c–g § ja 58 q §. Alkuperäisessä hallituksen esityksessä ehdotetaan

säädettäväksi Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalakiin uusi 3 a luku, johon ehdotetaan tehtäväksi tässä esityksessä ne muutokset, jotka ovat riippuvaisia perustuslain 10 §:n muuttamisesta.

Alkuperäisessä esityksessä Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalakiin lisättäväksi ehdotettu uusi 3 a luku ehdotetaan säädettäväksi nyt esitetyn sisältöisenä edellyttäen, että perustuslain 10 §:n muuttamista koskeva esitys (HE 50/2026 vp) hyväksytään ja saatetaan voimaan kuluvan vaalikauden aikana siten, että tämä esitys ehditään käsittelemään eduskunnassa ennen vaalikauden loppua.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutoksia täydennettävään esitykseen sisältyvää 1. lakiehdotukseen (laki pakkokeinolain muuttamisesta). Tietoteknisistä syistä alkuperäisen hallituksen esityksen 7. lakiehdotus on ollut välttämätöntä numeroida tämän esityksen 2. lakiehdotukseksi. Pakkokeinolakiin ehdotetaan alkuperäisessä esityksessä ehdotettujen muutosten lisäksi muutettavaksi 7 luvun 4 §:n otsikko ja 1 momentti, 10 luvun 1 §:n 1 momentti, 2 §:n 2 momentti, 10, 11, 29 ja 55 §:t, 57 §:n 3 momentti, 59 § ja 60 §:n 1 momentti sekä lisättäväksi 10 lukuun kokonaan uudet 9 a ja 9 b §:t.

Esitys on perustuslain 71 §:ssä tarkoitettu täydentävä esitys ja se tulee käsitellä yhdessä alkuperäisen esityksen kanssa.

9 Suhde muihin esityksiin

Valtioneuvosto antoi 16.4.2026 hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi Suomen perustuslain 10 §:n muuttamisesta (HE 50/2026 vp). Hallituksen esityksen käsittely eduskunnassa on kesken. Esitys valmisteltiin oikeusministeriön 23.12.2024 asettamassa työryhmässä (OM067:00/2024). Työryhmän tehtävänä oli valmistella tarpeellisiksi arvioidut perustuslain 10 §:n muutokset ottaen huomioon mm. vakavan rikollisuuden uudet muodot ja tapahtunut teknologinen kehitys sekä tarve mahdollistaa uhkaperustainen, vakavaan rikollisuuteen kohdistuva rikostiedustelu. Työryhmän mietintö oli lausuntokierroksella 4.12.2025–22.1.2026.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muun muassa muutettavaksi perustuslain 10 §:n 3 ja 4 momenttien kotirauhan suojaa ja luottamuksellisen viestin suojaa koskevia lakivarauksia siten, että mahdollistettaisiin kyseisten perusoikeuksien välttämätön rajoittaminen tiedon hankkimiseksi yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavan vakavan rikollisuuden torjumiseksi. Toteutuessaan kyseinen perustuslain muutos mahdollistaisi uhkaperusteisessa rikostiedustelulainsäädännössä välttämättömistä luottamuksellisen viestin salaisuuden suojaan ja kotirauhan suojaan puuttuvista rikostiedustelukeinoista säätämisen. Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalakiin ehdotetun uuden 3 a luvun säätämisen edellytyksenä tässä esityksessä ehdotetussa muodossa on perustuslain 10 §:ään esitettyjen muutosten voimaansaattaminen.

Oikeusministeriössä on käynnissä pakkokeinolain muutostarpeiden arviointia koskeva hanke (OM055:00/2023), jossa valmisteltu hallituksen esitys laiksi pakkokeinolain 2 ja 10 luvun muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi (HE 98/2026 vp) annettiin eduskunnalle. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi muun muassa pakkokeinolain 10 luvun 56 §:n 2 momenttia, joka koskee ylimääräisen tiedon käytön ns. perusterikoksia.

Sekä tässä esityksessä että oikeusministeriössä valmistellussa hallituksen esityksessä (HE 98/2026 vp) ehdotetaan muutettavaksi pakkokeinolain 10 luvun 1, 2 ja 60 §:ää. Oikeusministeriön hankkeessa valmistellussa hallituksen esityksessä ja tässä esityksessä ehdotetaan kumottavaksi pakkokeinolain 10 luvun 38 §:n 3 momentti. Pakkokeinolain muuttamista koskevassa esityksessä ehdotetaan kumottavaksi Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain salaisia pakkokeinoja koskevassa 4 luvussa olevat pykälät ja säännökset siirrettäisiin pakkokeinolain 10 lukuun. Tässä

esityksessä puolestaan ehdotetaan lisättäväksi uusi 58 q § Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain salaisia pakkokeinoja koskevaan 4 lukuun. Pykälään siirrettäisiin voimassa olevan 58 §:n sisältö asiallisesti muuttumattomana. Esityksiä saatetaan käsitellä samanaikaisesti eduskunnassa ja niihin sisältyy samojen lainkohtien muutosehdotuksia, jotka täytyy sovittaa yhteen eduskuntakäsittelyssä. Tässä esityksessä, hallituksen esityksessä eduskunnalle rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi (HE x/2026 vp) sekä valtiovarainministeriön lainsäädäntöhankkeessa Tullin rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi (VM159:00/2025) ehdotetaan muutettavaksi pakkokeinolaki. Esityksiin sisältyy samojen lainkohtien muutosehdotuksia, jotka täytyy sovittaa yhteen eduskuntakäsittelyssä.

Sisäministeriössä on myös käynnissä siviilitiedustelulainsäädännön ja poliisin henkilötietolain 7 luvun tarkistamista koskeva lainsäädäntöhanke (vaihe 2, SM040:00/2024). Hankkeessa valmisteltu luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi poliisilain 5 a luvun muuttamiseksi ja eräiksi muiksi laeiksi oli lausuntokierroksella 7.4.–20.5.2026.

10 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

10.1 Telekuuntelu

Esityksessä ehdotetaan, että Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvussa säädettäisiin telekuuntelusta (15 a §) ja tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta (15 b §). Ehdotettu sääntely on merkityksellistä perustuslain 2 §:n 3 momentissa säädetyn oikeusvaltioperiaatteen, 10 §:ssä säädetyn yksityiselämän suojan, 21 §:ssä säädetyn oikeusturvan, 22 §:ssä säädetyn perusoikeuksien turvaamisen ja 124 §:ssä säädetyn julkisen hallintotehtävän antamista koskevan perustuslain säännöksen kannalta.

Rikosten paljastaminen ja ennalta estäminen ovat perusoikeusjärjestelmän näkökulmasta hyväksyttäviä ja painavia yhteiskunnallisia intressejä. Törkeiden rikosten estämistä ja paljastamista voidaankin pitää perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävinä perusteina puuttua perusoikeutena turvattuun yksityiselämän suojaan.[82] Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä on vakiintuneesti katsottu, että perustuslain 10 §:n 3 ja 4 momenteissa mainittuina rikoksen selvittämisenä ja rikosten tutkintana pidetään myös sellaisia toimenpiteitä, joihin ryhdytään jonkin konkreettisen ja yksilöidyn rikosepäilyn takia, vaikka rikos ei olisi vielä ehtinyt toteutuneen teon asteelle.[83]

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalakiin ehdotetun 15 a §:n 2 momentin mukaan Rajavartiolaitokselle voitaisiin rikoksen estämiseksi antaa lupa kohdistaa telekuuntelua henkilön hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voitaisiin perustellusti olettaa hänen syyllistyvän törkeään laittoman maahantulon järjestämiseen, ihmiskauppaan tai törkeään ihmiskauppaan.

Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan perusterikoksiksi ehdotetut törkeä laittoman maahantulon järjestäminen (RL 17:8 a, enimmäisrangaistus vankeutta kuusi vuotta), ihmiskauppa (RL 25:3, enimmäisrangaistus vankeutta kuusi vuotta) ja törkeä ihmiskauppa (RL 25:3 a, enimmäisrangaistus kymmenen vuotta vankeutta)ovat rinnastettavissa sellaisiin rikoksiin, jotka ovat perustuslain esitöissä ja perustuslakivaliokunnan aiemmassa lausuntokäytännössä katsottu perustuslain 10 §:n 3 ja 4 momentin mukaiseksi yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta taikka kotirauhaa

[82] PeVL 5/1999 vp, s. 5.
[83] PeVL 2/1996 vp, s. 2; PeVL 37/2002 vp, s. 3; PeVL 11/2005 vp, s. 3–4 ja PeVL 36/2017 vp, s. 2–3.

vaarantavaksi rikokseksi. Viestin salaisuuteen ulottuvien rajoitusten osalta perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta annetussa hallituksen esityksessä katsottiin esimerkiksi huumausainerikosten, törkeiden väkivaltarikosten sekä maan- ja valtiopetosrikosten kuuluvan yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta taikka kotirauhaa vaarantavien rikosten tutkintaa koskevan rajoitusperusteen piiriin.[84] Myöhemmässä perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä perustuslain 10 §:n 4 momentissa tarkoitetuiksi vakaviksi rikoksiksi on katsottu myös sotarikokset ja rikokset ihmisyyttä vastaan, yleisvaarallisten rikosten vakavimmat tekomuodot, törkeä laittoman maahanmuuton järjestäminen, törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, törkeä sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittäminen, vakavimmat vapauteen kohdistuvat rikokset ja eräät terrorismirikokset sekä vahingonteon, datavahingonteon, petosrikosten, parituksen ja ympäristön turmelemisen törkeät tekomuodot. Myös erityisesti liike- tai ammattitoimintaan liittyvien, taloudellisiin intresseihin kohdistuvien törkeiden rikosten tutkimiseksi on pidetty mahdollisena säätää rajoituksista luottamuksellisen viestin salaisuuteen, mikäli rikoksella on tavoiteltu erityisen suurta hyötyä ja rikos on tehty erityisen suunnitelmallisesti.[85]

Rajavartiolaitoksen telekuuntelun perusterikoksiksi ehdotettujen törkeän laittoman maahantulon järjestämisen, ihmiskaupan ja törkeän ihmiskaupan voidaan arvioida edellä nykytilan kuvauksessa kerrotuin perustein edustavan sellaista vakavaa rikollisuutta, joka on suunnitelmallista ja kehittyy herkästi luonteeltaan järjestäytyneeksi.[86] Rikosten tekemisen ollessa suunnitelmallista ja organisoitua kasvaa myös riski sille, että toteutuneet rikokset jäävät niin sanotuksi piilorikollisuudeksi eikä rikosvastuuta pystytä toteuttamaan, mikä korostaa yhtäältä rikoksen estämisen tärkeyttä ja toisaalta riittävien paljastamistoimivaltuuksien tärkeyttä.[87]

Perustuslain 21 ja 22 §:ien näkökulmasta on huomioitava, että edellä mainittujen vakavien rikosten estäminen, paljastaminen ja päätyminen rikosprosessiin edesauttaa rikoksen uhrien oikeusturvan toteutumista ja siihen liittyy myös painava yhteiskunnallinen intressi niistä seuraavien vakavien ja jopa peruuttamattomien vahinkojen torjumiseksi. Ehdotukset parantaisivat merkittävästi Rajavartiolaitoksen mahdollisuuksia torjua vakavaa ja järjestäytynyttä rikollisuutta omalla tehtäväalallaan ja ovat siten sekä yhteiskunnallisten intressien suojaamisen näkökulmasta oikeasuhtaisia että suojattavien perusoikeuksien kannalta välttämättömiä.

10.2 Paikkatiedustelu

Esityksessä ehdotetaan, että Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvussa säädettäisiin paikkatiedustelusta. Ehdotettu sääntely on merkityksellistä perustuslain 2 §:n 3 momentissa säädetyn oikeusvaltioperiaatteen, 10 §:ssä säädetyn yksityiselämän suojan, 21 §:ssä säädetyn oikeusturvan, 22 §:ssä säädetyn perusoikeuksien turvaamisen ja 124 §:ssä säädetyn julkisen hallintotehtävän antamista koskevan perustuslain säännöksen kannalta. Voimassa oleva Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalaki mahdollistaa eräiden toimivaltuuksien, kuten salaisten tiedonhankintakeinojen kohdistamisen rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitettuihin kotirauhan suojaamiin tiloihin ja osin, joskin rajatummin, myös vakituiseen asumiseen käytettyyn tilaan.

Rajavartiolaitokselle ehdotetaan säädettävän rikosten estämiseksi uutena toimivaltuutena oikeudesta mennä kotirauhan suojaamaan paikkaan salassa kohdehenkilöltä paikkatiedustelun toimittamiseksi (35 a §). Paikkatiedustelua ei saisi toimittaa pysyväisluonteiseen asumiseen

[84] HE 309/1993 vp, s. 54.
[85] Ks. kootusti PeVL 36/2017 vp, s. 2–3 ja PeVL 26/2025 vp, kappale 14.
[86] Ks. PeVL 5/1999 vp, s. 5.
[87] PeVL 2/1996 vp, s. 2.

käytettävässä tilassa. Rajavartiolaitoksella on osana salaista tiedonhankintaa oikeus Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 34 §:ssä säädetyin edellytyksin mennä vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan teknisen tarkkailun edellyttämän laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentamiseksi tai poisottamiseksi. Näissä tilanteissa kotietsintä ei ole kuitenkaan sallittua. Rajavartiolaitoksella on myös oikeus kohdistaa Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 25 §:n 5 momentin perusteella teknistä kuuntelua ja 27 §:n 5 momentin perusteella teknistä katselua vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan, jos se on välttämätöntä Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toimenpiteen turvalliseksi suorittamiseksi ja toimenpiteen suorittajan, kiinni otettavan tai suojattavan henkilön henkeä tai terveyttä uhkaavan välittömän vaaran torjumiseksi.

Perustuslakivaliokunta on käytännössään katsonut kotirauhan suojan piiriin ulottuvan toimen olevan hyväksyttävä ”rikosten selvittämiseksi”, jos toimi sidotaan siihen, että on olemassa konkreettinen ja yksilöity syy epäillä lakia rikotun tai rikottavan.[88] Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä on sinänsä jo varsin pian perusoikeusuudistuksen jälkeen katsottu, että kotirauhaa koskevassa kvalifioidussa lakivarauksessa tarkoitettu rikoksen selvittäminen pitää sisällään myös sellaisia toimenpiteitä, joihin ryhdytään jonkin konkreettisen tai yksilöidyn rikosepäilyn johdosta, vaikka rikos ei vielä olisi ehtinyt toteutetun teon asteelle.[89] Valiokunnan mukaan monen rikoksen luonteesta johtuu, että niiden selvittäminen ei ole mahdollista, mikäli rikoksen tekeminen ei ylipäänsä paljastu. Tämä taas saattaa vaatia ennakollista varautumista rikoksen tapahtumiseen.[90] Sittemmin valiokunta on katsonut pitävänsä perustuslain 10 §:n 3 ja 4 momentin tarkoittamassa mielessä rikoksen selvittämisenä tai tutkintana myös sellaisia toimenpiteitä, joihin ryhdytään jonkin konkreettisen ja yksilöidyn rikosepäilyn johdosta, vaikka rikos ei olisi vielä ehtinyt toteutetun teon asteelle.[91] Epäilyn tulee kohdistua rikoksena rangaistavaan tekoon eli siihen, onko esimerkiksi jotakin toimintaa koskevia säännöksiä syytä epäillä rikotun tai rikottavan laissa rangaistavaksi säädetyllä tavalla.[92]

Kun kysymys on ollut ”rikosten selvittämiseksi” kotirauhan suojaan puuttuvan toimivaltuuden arvioinnista, sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön lähtökohtana on ollut, että kotirauhan suojaan ei tule puuttua enimmillään sakolla rangaistavien, moitittavuudeltaan vähäisten rikkomusten selvittämiseksi.[93] Valiokunta on pitänyt sakonuhkaiseen tekoon ulottuvan tarkastustoimivaltuuden poistamista myös edellytyksenä lakiehdotuksen käsittelylle tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.[94] Toisaalta valiokunnan käytännössä on myös katsottu, että kotirauhan piiriin ulottuva tarkastus julkisista varoista myönnettyjen tukien ja avustusten asianmukaisen käytön valvomiseksi on ollut perustuslain kannalta hyväksyttävä sellaisiakin rangaistavaksi säädettyjä rikkomuksia koskevien perusteltujen epäilyjen johdosta, joista voi enimmillään seurata sakkorangaistus.[95] Lisäksi valiokunta on lausuntokäytännössään katsonut, että tarkastusoikeus on voitu tavallisella lailla kytkeä myös rangaistusluonteisella hallinnollisella seuraamusmaksulla sanktioituun tekoon.[96]

---

[88] Esim. PeVL 12/2001 vp, s. 3–4; PeVL 12/2002 vp, s. 3; PeVL 40/2002 vp, s. 2 ja PeVL 44/2002 vp, s. 3.
[89] PeVL 2/1996 vp, s. 2.
[90] PeVL 2/1996 vp, s. 2/I.
[91] PeVL 5/1999 vp, s. 3.
[92] PeVL 69/2002 vp, s. 3.
[93] PeVL 40/2002 vp, s. 2 ja PeVL 26/2001 vp, s. 5/I.
[94] PeVL 40/2002 vp, s. 2/II.
[95] PeVL 69/2002 vp, s. 2–3.
[96] Esim. PeVL 7/2004 vp, s. 2/II; PeVL 39/2005 vp, s. 2/II ja PeVL 2/2017 vp, s. 3.

Kotirauhan suojaa koskevan rajoituslausekkeen sisältämä välttämättömyysvaatimus rajoittaa tilanteita, joihin kotirauhan suojan piiriin ulottuva tarkastusvaltuus voidaan antaa sekä laajuutta, jossa sitä voidaan käyttää.[97] Perustuslakivaliokunta on katsonut aikaisemmin, ettei pakkokeinolakiin perustuvia kotietsintävaltuuksia tulisi laajentaa tarpeettomasti eikä ilman perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttäviä erityisiä syitä.[98] Samoin kokonaan uusien toimivaltuuksien perusteeksi valiokunta on edellyttänyt perusoikeustarkastelussa erityisen painavia syitä.[99] Ehdotettavalla sääntelyllä koskien Rajavartiolaitoksen suorittamaa paikkatiedustelua tehostettaisiin vakavien rikosten estämistä. Yleisesti ottaen vakavien rikosten estäminen ja paljastaminen on tavoite, jonka saavuttamista yleinen etu ja yhteiskunnallinen intressi voimakkaasti edellyttävät. Intressi rikosten estämiseksi ja paljastamiseksi liittyy myös tavoitteeseen turvata toisten ihmisten perusoikeuksia.

Voimassa olevan pakkokeinolain kotietsintäsääntelyn nojalla kotietsintä voidaan tapauskohtaisesti toimittaa ilman paikan haltijan, muun paikassa luvallisesti oleskelevan tai todistajan läsnäoloa, mikäli etsinnän toimittaminen muutoin viivästyisi merkittävästi. Kyse ei ole kuitenkaan salaisesta kotietsinnästä, vaan etsinnästä on ilmoitettava viipymättä sille, jonka luona etsintä on toimitettu. Voimassa oleva pakkokeinolaki mahdollistaa kuitenkin myös asuntokuuntelun eräiden vakavien rikosten selvittämiseksi.

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt jo perusoikeusuudistusta edeltäneessä lausuntokäytännössään huomiota pakkokeinon kohdehenkilön tietoisuuteen kotirauhan suojan piiriin kohdistuvasta toimenpiteestä. Valiokunta on pitänyt salaisena pakkokeinona teknistä tarkkailua ankarampana kotirauhaan puuttumisen muotona, kun vertailukohteena on ollut asianomaisen läsnä ollessa tai muutoin tämän tietensä tapahtuva kotirauhan piiriin meneminen.[100] Perustuslakivaliokunta on aikaisemmin luonnehtinut teknisen tarkkailun merkitsevän suhteellisen ankaraa puuttumista perusoikeuksiin erityisesti toimenpiteen salavihkaisen luonteen vuoksi, minkä takia sen sallittavuudelle on tullut asettaa tiukat edellytykset.[101] Ehdotetun toimivaltuuden salavihkainen luonne huomioon ottaen erityisesti kotirauhan suojaamiin tiloihin kohdistuvan paikkatiedustelun käyttöalan ehdotetaan olevan hyvin rajattu ja sen käytön edellytykset ehdotetaan asetettavan tiukaksi.

Paikkatiedustelua ei saisi ehdotetun 35 a §:n 1 momentin mukaan toimittaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa. Muihin kotirauhan suojaamaan tilaan kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan kohdistuvaa paikkatiedustelua koskeva toimivaltuus ehdotetaan 2 momentissa kytkettäväksi tiettyihin rikosnimikkeisiin eli törkeään laittoman maahantulon järjestämiseen (RL 17:8a, rangaistusmaksimi kuusi vuotta vankeutta), ihmiskauppaan (RL 35:3, rangaistusmaksimi kuusi vuotta vankeutta) tai törkeään ihmiskauppaan (RL 35:3a, rangaistusmaksimi kymmenen vuotta vankeutta). Tämän arvioidaan olevan perustuslakivaliokunnan käytännön mukaista, sillä valiokunta on perustuslain 10 §:ää koskevassa tulkintakäytännössään useasti korostanut perusoikeusrajoituksen oikeasuhtaisuuden sekä 10 §:n 3 momentissa ilmaistun välttämättömyysvaatimuksen näkökulmasta, ettei kotietsintävaltuuksia tulisi voida kytkeä kuinka vähäisiin rikoksiin tahansa.[102] Edellä mainittujen rikosten estämistä voidaan pitää

[97] HE 309/1993 vp, s. 54.
[98] PeVL 26/2001 vp, s. 5.
[99] PeVL 5/1999 vp, s. 5.
[100] PeVL 15/1994 vp, s. 2.
[101] PeVL 5/1999 vp, s. 4; PeVL 12/1998 vp, s. 5; PeVL 2/1996 vp, s. 3 ja PeVL 8/1994 vp, s. 3.
[102] PeVL 40/2002 vp, s. 2; PeVL 6/1998 vp, s. 2–3 ja PeVL 36/2002 vp, s. 6/II.

perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävänä perusteena puuttua perusoikeutena turvattuihin yksityiselämän ja kotirauhan suojaan.

Nykyiset salaiset tiedonhankinta- tai pakkokeinot eivät vastaa kaikilta osin täysin rikosten tutkinnan tarpeisiin, jolloin tapauskohtaisesti paikkatiedustelu voisi olla välttämätöntä rikoksen estämiseksi. On huomioitava, että myös muuttunut toimintaympäristö on muuttanut tilannetta siten, että nykysääntelyn puitteissa sallitut keinot eivät välttämättä useinkaan ole riittäviä. Paikoin vakavien rikosten estämisessä, paljastamisessa ja selvittämisessä paikkatiedustelun toimittamisen voidaan arvioida olevan välttämätöntä myös muiden toimivaltuuksien tehokkaaksi hyödyntämiseksi sekä niiden käytön rajaamiseksi. Paikkatiedustelu esimerkiksi täydentäisi välttämättömin osin voimassa olevan lain mukaisia toimivaltuuksia, sillä toimivaltuutta käyttämällä voitaisiin varmistaa esimerkiksi laittoman maahantulon järjestämiseen liittyvän ihmiskaupparikoksen estäminen, saamalla selville esimerkiksi Suomessa hotelliin tai hostelliin majoittuneen salakuljettajan ja uhrin matkasuunnitelma ja määränpää.

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 14 §:ssä salaisten tiedonhankintakeinojen käyttö on sidottu toimivaltuuden mukaan eri asteisiin edellytyksiin. Esityksessä paikkatiedustelun toimittamisen ehdotetaan edellyttävän sitä, että sillä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen estämiselle. Tämä katsotaan asianmukaiseksi ottaen huomioon tiedonhankintakeinon edellä kuvattu paikoin myös muita toimivaltuuksia tehostava ja toisaalta rajaava luonne. Kotirauhan suojaan verrattain hetkellisesti puuttuvan paikkatiedustelun toimittamisella mahdollistettaisiin se, että muiden kohdehenkilön perusoikeuksiin merkittävästi ja mahdollisesti myös pitkäaikaisesti puuttuvien salaisten tiedonhankintakeinojen käyttö ei olisi välttämätöntä tai niitä voitaisiin rajoittaa ainakin ajallisesti vähäisempään. Näin muista eri keinoista seuraavat perusoikeuspuuttumiset rajautuisivat suhteellisuus- ja vähimmän haitan periaatteiden mukaisesti vain välttämättömään.

Perustuslakivaliokunta on pitänyt aikaisemmin salavihkaisia kotirauhan suojan piiriin ulottuvia toimenpidevaltuuksia perusoikeusjärjestelmään soveltuvina edellyttäen, että puuttumisen perusteista säädetään tarpeeksi täsmällisesti ja yleiset oikeusturvajärjestelyt ovat riittävät.[103] Paikkatiedustelusta päättäisi pidättämiseen oikeutettu virkamies. Oikeusturvan kannalta merkityksellisestä olisi Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 52 §:n sääntely salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä ilmoittamiseksi. Ottaen erityisesti huomioon sen, että paikkatiedustelua ei esityksen mukaan olisi mahdollista toimittaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa sääntelyn arvioidaan täyttävän oikeusturvaa koskevat vaatimukset.

Paikkatiedustelu voi olla tarpeen kohdistaa myös tiedonhankinnan kohteen käyttämään varasto-, liike- tai muuhun vastaavaan tilaan taikka kulkuneuvoon. Kyse on tiloista, jotka eivät lähtökohtaisesti ole tyypillisiä pysyväisluonteiseen asumiseen käytettäviä tiloja. Muun muassa teknistä kuuntelua ja katselua saadaan kohdistaa tiettyyn henkilöön tämän ollessa varasto- tai muussa sellaisessa tilassa, jota ei käytetä vakituiseen asumiseen. Perustuslakivaliokunta on arvioinut valtuuden olevan rajatussa muodossaan sopusoinnussa kotirauhaa koskevaan säännökseen.[104] Erilaiset liike- tai varastotilat taikka kulkuvälineet saattavat joissakin tilanteissa sisältää kotirauhan suojan piiriin lukeutuvia tiloja. Esimerkiksi EIT:n oikeuskäytännössä kodin käsitteen on paikoin katsottu laajentuvan koskemaan tiettyjä kodin ulkopuolisia tiloja, kuten liikehuoneistoja ja muita ammattikäytössä olevia huoneistoja, jolloin myös yrityksen liiketilan on

[103] PeVL 15/1994 vp, s. 2.
[104] PeVL 12/1998 vp, s. 5.

katsottu nauttivan kodin suojaa.[105] Tällainen suoja ei kuitenkaan – ainakaan, jos kysymys ei ole esimerkiksi asianajajan kaltaisen tai kotona työskentelevän ammatinharjoittajan tiloista – näyttäisi olevan täysin samaistettavissa luonnollisen henkilön kodin nauttimaan suojaan.[106]

Ehdotetun 35 a §:n 3 momentissa säädettäisiin paikkatiedustelusta sellaisessa paikassa, joka ei olisi rikoslain 24 luvun 11 §:n mukaisen kotirauhan suojaama paikka, mutta johon ei olisi yleistä pääsyä taikka johon yleinen pääsy olisi rajoitettu tai estetty paikkatiedustelun toimittamisajankohtana. Paikkatiedustelua koskevassa sääntelyssä ehdotetaan arvioitavaksi eri tavoin ne tilat, joissa paikkatiedustelu ei ulotu rikoslain mukaiseen kotirauhan suojaamaan paikkaan eikä myöskään perustuslain 10 §:n turvaaman kotirauhan suojan piiriin. Ehdotetun sääntelyn ei siten arvioida olevan perustuslain 10 §:n tarkoitetun kotirauhan suojan osalta ongelmallinen, mutta näissäkin tilanteissa tiedonhankintakeinoa voidaan käyttää lähtökohtaisesti vain törkeiden rikosten estämiseksi. Tältä osin paikkatiedustelun edellytyksenä olisi, että henkilön voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta.

10.3 Osallistuva tietolähde

Esityksessä ehdotetaan, että Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvussa säädettäisiin osallistuvan tietolähteen käytöstä. Ehdotettu sääntely on merkityksellistä perustuslain 2 §:n 3 momentissa säädetyn oikeusvaltioperiaatteen, 10 §:ssä säädetyn yksityiselämän suojan, 21 §:ssä säädetyn oikeusturvan, 22 §:ssä säädetyn perusoikeuksien turvaamisen ja 124 §:ssä säädetyn julkisen hallintotehtävän antamista koskevan perustuslain säännöksen kannalta. Osallistuvasta tietolähdetoiminnasta säädettäisiin Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 36 c–f §:ssä. Kyse olisi perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella säädetyn ohjatun tietolähteen käytön tapauskohtaisesta laajentamismahdollisuudesta.[107] Toimivaltuuden laajentaminen kohdistuisi käytännössä tietolähteen toimintamahdollisuuksiin viranomaisvalvonnan ja -ohjauksen alaisena siten, että tietolähde voisi ensinnäkin suorittaa tarkoin määriteltyjä toimenpiteitä, jotka voivat tilanteen mukaan täyttää jonkin rikoksen tunnusmerkistön, sekä toisaalta tehdä Rajavartiolaitoksen ohjauksessa ja valvonnassa toimenpiteitä, jotka mahdollistavat tälle muun 3 luvussa säädetyn salaisen tiedonhankintakeinon hyödyntämisen sikäli kuin niitä koskevat muut edellytyksineen täyttyvät.

Tietolähdetoiminnasta säädettiin Suomessa lain tasolla ensimmäisen kerran 2005 voimaan tulleissa poliisilain (525/2005) 3 luvun 28 §:ssä ja 36 a §:ssä. Poliisilain 28 § sisälsi tietolähdetoiminnan määritelmän, kun taas lain 36 a §:ssä säädettiin poliisin oikeudesta käyttää poliisihallinnon ulkopuolista henkilöä tietolähteenä tehtäviensä hoitamiseksi, tietolähteen antamien tietojen käsittelystä sekä palkkion maksusta. Tietolähdetoimintaa koskevan säännöksen lisääminen lakiin katsottiin tarpeelliseksi erityisesti hallinnon lainalaisuusperiaatteen näkökulmasta.[108] Tietolähdetoiminnasta säädettiin perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella. Esityksessä ehdotettiin useita muutoksia poliisilakiin eikä valiokunta arvioinut lausunnossaan nimenomaisesti tietolähdetoimintaa koskevan toimivaltuuden perustuslainmukaisuutta.[109] Säännöstä muutettiin poliisilain (872/2011) ja pakkokeinolain (806/2011) kokonaisuudistusten yhteydessä, mutta

[105] Société Colas Est ym. v. Ranska (16.4.2002), kohta 41 ja Niemietz v. Saksa (16.12.1992), kohta 27–33.
[106] PeVL 5/2010 vp, s. 2.
[107] PeVL 67/2010 vp.
[108] HE 266/2004 vp, s. 24.
[109] PeVL 11/2005 vp.

myöskään tässä yhteydessä toimivaltuutta ei nimenomaisesti käsitelty perustuslakivaliokunnan lausunnossa.[110] Edelleen säädettäessä tietolähdetoiminnasta siviilitiedustelua koskevassa poliisilain 5 a luvussa tietolähdetoimintaa ei arvioitu erityisesti perustuslain kannalta.[111] Tietolähdetoimintaa ei siten ole arvioitu perustuslakivaliokunnan tähänastisessa lausuntokäytännössä erityisesti minkään perusoikeuden kannalta. Eduskunnassa on parhaillaan käsiteltävänä hallituksen esitys eduskunnalle laiksi pakkokeinolain 2 ja 10 luvun muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi (HE 98/2026 vp), jossa ehdotetaan säädettäväksi pakkokeinolain 10 luvussa osallistuvan tietolähteen käytöstä PTR-esitutkintaviranomaisten rikostutkintatoimivaltuuksien laajentamiseksi. Esityksen käsittely perustuslakivaliokunnassa on kesken.

Tietolähdetoiminta, tietolähteen ohjattu käyttö sekä esityksessä ehdotettava osallistuvan tietolähteen käyttö perustuvat lähtökohtaisesti tietolähteen olemassa oleviin kontakteihin ja ihmissuhteisiin sekä ihmisten väliseen tavanomaiseen kanssakäymiseen. Tietolähdetoimintaa ei tulisi arvioida perusoikeussuojan rajoittamisen kannalta samoista lähtökohdista kuin esimerkiksi peitetoimintaa, koska ehdotetussa toimivaltuudessa on kyse tietolähteen käytössä olevien sellaisten verkostojen hyödyntämisestä, joihin viranomaisella ei lähtökohtaisesti ole vastaavaa pääsyä. Yleisellä tasolla voidaan todeta, että jos tietolähde ei kykenisi tietoja hankittaessa toimimaan tavalla, joka on normaalia ihmisten välisessä kanssakäymisessä, voisi tämä johtaa jopa vaaratilanteisiin.

Tietolähdetoiminnassa ei katsota olevan kyse niinkään julkisen vallan puuttumisesta henkilön yksityiselämään, vaan yksilöiden keskinäisistä suhteista ja kanssakäymisestä sekä niiden hyödyntämisestä viranomaisentehtävien suorittamiseksi. Esityksessä ehdotetaan laajennettavan tietolähteen ohjattua käyttöä siten, että Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 36 c §:n mukaan tietolähde saisi poliisin ohjauksessa ja valvonnassa tehdä tietyin edellytyksin rikoksen toteuttamiseen liittyviä toimia. Keskeisenä eroavaisuutena tietolähteen ohjattuun käyttöön on siten tietolähteen käytön rikolliseen toimintaan tai toimivaltuuksien käyttöön osallistuva luonne. Perustuslakivaliokunta on peitetoimintaan liittyen luonnehtinut epäsovinnaiseksi toimivaltuudeksi sellaista tutkintakeinoa, joka merkitsee poliisin oikeutta toimia vastoin joitain rikosoikeudellisia kieltoja ilman virkavastuuta. Valiokunnan lausunnon mukaan hallinnon lainalaisuuden periaatteen voidaan katsoa merkitsevän muun ohella sitä, että viranomaiselle ei ilman erittäin painavia syitä ja täsmällisesti määriteltyjä edellytyksiä voida antaa uudenlaista toimivaltaa suorittaa toimia, jotka muutoin ovat rikosoikeudellisesti sanktioituja myös viranomaisen tekeminä.[112]

Esityksessä ehdotetaan säädettävän tietolähdetoimintaa koskien rikolliseen toimintaan liittyvistä toimista, jotka voisivat täyttää tilanteen mukaan jonkin rikoksen tunnusmerkistön. Toimenpiteet vastaavat pitkälti sitä, mitä peitetoiminnasta on säädetty Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 34 d §:ssä. Tietolähdetoiminnassa saattaa ilmetä tilanteita, joissa tiedonhankinnan turvaamiseksi tietolähteen tulisi voida avustaa rikolliseen toimintaan liittyvissä toimissa. Mahdollisuus käyttää esitettävää toimivaltuutta voisi myös tukea tietolähteiden turvallisuutta, koska tietolähteellä ei olisi tarvetta liioitellusti vältellä osallistumista toimintaan, joka saattaisi potentiaalisesti sisältää rikoksen elementtejä. Ehdotetun sääntelyn taustalla katsotaan siten olevan erittäin painavat rikosten estämiseen ja tietolähteen perusoikeuksien turvaamiseen pohjautuvat syyt.[113] Sääntelyn tarkoituksena ei kuitenkaan ole vapauttaa tietolähdettä rikosoikeudellisesta vastuusta tilanteissa, joihin tämä on ilman viranomaisohjausta päätynyt.

---

[110] PeVL 66/2010 vp ja PeVL 67/2010 vp.
[111] PeVL 35/2018 vp.
[112] PeVL 5/1999 vp, s. 5.
[113] Ks. PeVL 5/1999 vp, s. 5.

Osallistuvan tietolähteen käyttö on toimivaltuudelle Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 36 c §:ssä säädettävien edellytysten mukaan sallittua vain, jos erittäin pätevin perustein voidaan olettaa, että toimenpide tehdään ilman tietolähteen myötävaikutusta, tietolähteen toiminta ei aiheuta vaaraa tai vahinkoa kenenkään hengelle, terveydelle tai vapaudelle taikka merkittävää vaaraa tai vahinkoa omaisuudelle ja avustaminen edistää merkittävästi tietolähdetoiminnan tavoitteen saavuttamista. Sanotuista edellytyksistä ensimmäinen kytkeytyy läheisesti jäljempänä oikeusturvajärjestelyiden yhteydessä käsiteltävään rikosprovokaatioon. Lisäksi osallistuvan tietolähteen käyttö edellyttäisi rajavartiolaissa säädettyjen Rajavartiolaitoksen toiminnassa noudatettavien yleisten periaatteiden ja Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 14 §:ssä säädettyjen salaisten tiedonhankintakeinojen käytön yleisten edellytysten täyttymistä. Osallistuvan tietolähteen käytössä olisi kyse Rajavartiolaitokselle kuuluvasta toimivaltuudesta ja avustustoimia olisi mahdollista suorittaa yksinomaan Rajavartiolaitoksen valvonnassa ja ohjauksessa. Toimiessaan vastoin saamaansa ohjeistusta tietolähde olisi rikosoikeudellisessa vastuussa toimistaan.

Tietolähteen ohjattua käyttöä ei ole sidottu laissa mihinkään perusterikoksiin, vaan Rajavartiolaitokselle laissa tutkittavaksi säädettyjen rikosten estämiseen ja selvittämiseen. Ehdotettava osallistuvan tietolähteen käyttö rajattaisiin rikosten estämiseen sekä henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vakavan vaaran torjumiseen. Edellä todetusti tietolähdetoiminta ei rinnastuisi luonteeltaan peitetoimintaan eikä toimivaltuutta ole siten perusoikeusnäkökohdat huomioiden tarpeen sitoa peitetoiminnan tavoin perusterikoksiin. Osallistuvan tietolähteen käyttö ei edellyttäisi yksityiselämän suojan kannalta merkityksellistä soluttautumista, vaan kyse olisi tapauskohtaisesta mahdollisuudesta laajentaa tietolähteen ohjattu käyttö tiettyihin toimintoihin, jotka voitaisiin katsoa rikolliseen toimintaan osallistumiseksi. Toimivaltuuden laajentaminen kohdistuisi tietolähteen osallistuvaan luonteeseen liittyen edellä todetusti myös Rajavartiolaitoksen ohjauksessa ja valvonnassa suoritettuihin teknisluontoisiin toimenpiteisiin, jotka mahdollistavat viranomaiselle jonkin 3 luvussa säädetyn salaisen tiedonhankintakeinon hyödyntämisen. Sanotun myötä tietolähdetoiminta muuttuu jossakin määrin aktiivisemmaksi, mutta tästä huolimatta ei katsota olevan perusteita arvioida osallistuvan tietolähteen käyttöä sen epäitsenäinen luonne huomioiden tietolähteen ohjatusta käytöstä poiketen. Ehdotetun sääntelyn ei katsota osallistumiselementtiin liittyen perusoikeusjärjestelmän näkökulmasta muutoin eroavan perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella säädetystä tietolähteen ohjatun käytöstä.[114] Kokonaisarvioinnissa on myös syytä huomioida, että osallistuvan tietolähteen käytöllä saatavien tietojen perusteella on mahdollista kohdentaa tarkemmin myös muita salaisia tiedonhankintakeinoja. Tällä arvioidaan olevan perusoikeusmyönteisiä vaikutuksia, kun muiden perusoikeuksiin merkittävästikin puuttuvien salaisten tiedonhankintakeinojen käyttöajat ja -tarpeet voisivat vähentyä.

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 36 §:n 3 momentissa säädetään korostetusta tietolähteen turvallisuuden huolehtimisvelvollisuudesta. Esityksessä ehdotetaan säädettävän lain 36 f §:ssä tietolähteen turvaamisesta yksityiskohtaisemmin kuin voimassa olevassa tietolähdetoimintaa koskevassa sääntelyssä kattaen perusmuotoisen tietolähdetoiminnan, tietolähteen ohjatun käytön sekä osallistuvan tietolähteen käytön tilanteet.

Siviilitiedustelun osalta tietolähteen turvaamisesta säädetään Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 lukua ja pakkokeinolakia yksityiskohtaisemmin voimassa olevan, perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella säädetyn poliisilain 5 a luvun 25 §:ssä.[115] Tietolähteen suostumuksella voidaan valvoa tietolähteen asuntoa tai muuta tämän asumiseen käyttämää tilaa ja sen välitöntä lähiympäristöä kameran tai muun paikkaan sijoitetun teknisen laitteen, menetelmän tai ohjelmiston avulla, jos se on tarpeen tietolähteen henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi.

[114] PeVL 66/2010 vp ja PeVL 67/2010 vp.
[115] HE 202/2017 vp.

Valvonta on lopetettava viipymättä, jos se ei ole enää tarpeen tietolähteen henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi ja valvonnassa kertyneet tallenteet on hävitettävä heti sen jälkeen, kun niitä ei tarvita tietolähteen turvaamiseen, ellei niitä ole tarpeen säilyttää ja käyttää asiaan osallisen oikeusturvaan liittyvistä syistä. Lisäksi tietolähde voidaan tämän suostumuksella varustaa kuuntelun ja katselun mahdollistavalla teknisellä laitteella, jos varustaminen on yksittäistapauksessa välttämätöntä tämän turvallisuuden varmistamiseksi. Kuuntelu ja katselu saadaan tallentaa. Tallenteet on hävitettävä heti sen jälkeen, kun niitä ei tarvita tietolähteen turvaamiseen.

Esityksessä ehdotetaan, että tietolähteen asuntoa tai muuta tämän asumiseen käyttämää tilaa ja sen välitöntä lähiympäristöä voitaisiin tietolähteen suostumuksella valvoa kameran tai muun paikkaan sijoitetun teknisen laitteen, menetelmän tai ohjelmiston avulla, jos se olisi tarpeen tietolähteen henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi. Ehdotettu Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 36 f §:n säännös vastaisi siviilitiedustelussa tietolähteen turvaamisesta perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella säädettyä.[116] Ehdotettu säännös merkitsisi rajoitusta kotirauhan suojaan, mutta se arvioidaan perustuslain kannalta ongelmattomaksi, sillä rajoitus olisi välttämätön perusoikeuksien turvaamiseksi – käytännössä tietolähteen hengen ja terveyden suojaamiseksi. Valvonta edellyttäisi lisäksi tietolähteen antamaa suostumusta.

Tietolähde voitaisiin lisäksi esityksessä ehdotetusti varustaa tämän suostumuksella kuuntelun, katselun ja seurannan mahdollistavalla teknisellä laitteella, jos varustaminen olisi yksittäistapauksessa välttämätöntä tietolähteen turvallisuuden varmistamiseksi. Kuuntelu, katselu ja seuranta saataisiin tallentaa. Myös tältä osin ehdotettu vastaisi pitkälti siviilitiedustelun osalta säädettyä. Tietolähteen turvaamista koskevaa sääntelyä ei ole nimenomaisesti arvioitu perustuslakivaliokunnan lausunnossa.[117] Selvää on, että tietolähteen turvaamisen varmistamiseksi käytettävien teknisten kuuntelu- tai katselulaitteiden hyödyntämisen tarkoituksena ei saa olla tiedonhankinta viranomaisten toimivaltuuksia koskevien edellytysten ja rajoitusten kiertämiseksi, vaan kyse olisi nimenomaisesti tietolähteen turvaamisesta. Vaikka poliisilain kokonaisuudistuksen yhteydessä lain esitöissä on todettu, ettei tietolähdettä voisi varustaa kuuntelun tai katselun mahdollistavilla laitteilla, on sanottu kielto esitetty suhteessa tietolähteelle sallittuun ja kiellettyyn toimintaan eikä sen tarkoituksena ole tietolähteen turvallisuudesta huolehtimisen estäminen.[118]

Tietolähteen varustamisella turvakuuntelun, -katselun ja -seurannan mahdollistavilla teknisillä laitteilla voidaan puuttua tietolähteen seurassa olevien henkilöiden yksityiselämän suojaan.[119] Tietolähteen varustaminen tällä tavoin olisi kuitenkin sallittu ainoastaan lyhytaikaisesti ja sellaisissa tilanteissa, joissa tietolähteen turvallisuutta ei voitaisi muilla viranomaistoimilla riittävän tehokkaasti taata. Joissakin satunnaisissa tilanteissa on mahdollista, että turvavälinein varustettu tietolähde joutuisi tilanteen mukaan menemään kotirauhan suojaamaan tilaan. Tämä olisi välttämätöntä, sillä tietolähdetoiminta perustuu luottamuksellisten ihmissuhteiden varaan, minkä seurauksena tietoja hankittaessa pitää myös kyetä toimimaan tavalla, joka on normaalia ihmisten välisessä kanssakäymisessä. Näissä tilanteissa teknisillä laitteilla varustetun tietolähteen toiminta voi rajoittaa perustuslain 10 §:n mukaista kotirauhan suojaa. Ottaen huomioon, että tietolähteen varustamisen turvakuuntelun, -katselun ja -seurannan mahdollistavilla teknisillä laitteilla perusteena on tarkoitus suojella viime kädessä tietolähteen perusoikeuksia ja

[116] PeVL 35/2018 vp.
[117] PeVL 35/2018 vp.
[118] HE 224/2010 vp, s. 125.
[119] Uzun v. Saksa (2.9.2010), kohta 52.

sanottu on rajattu suhteellisuusvaatimus huomioiden vain välttämättömiin tilanteisiin, joissa tietolähteen turvallisuutta ei pystyttäisi millään muulla keinoin turvaamaan, katsotaan ehdotettavan sääntelyn olevan perustuslain 10 §:n 3 momentin mukainen.

Tietolähteen voisi ehdotetusti varustaa ääniyhteyden mahdollistavalla teknisellä laitteella. Siviilitiedustelun osalta sanottua ei ole arvioitu perustuslain 10 §:n 2 momentin kannalta.[120] Perustuslain 10 §:n 2 momentti ei suojaa tavallisella kuuloetäisyydellä käytävän keskustelun sisältöä, mutta luottamukselliseksi tarkoitetun viestin kuunteleminen teknisillä apuvälineillä on puuttumista säännöksessä turvattuihin oikeuksiin.[121] Viestin kuuntelemisella teknisin apuvälinein katsotaan tarkoitetun esimerkiksi telekuuntelua tai teknistä kuuntelua eikä esityksessä käsillä olevaa tilannetta, jossa ääniyhteyden tarkoituksena on tietolähteen turvaaminen eikä tiedonhankinta. Tietolähdetoiminta on luonteeltaan poikkeuksellista ja ääniyhteyden käyttäminen rajautuisi tilanteisiin, joissa tietolähteen turvallisuutta ei voitaisi muilla viranomaistoimilla riittävän tehokkaasti taata. Teknisellä laitteella ei ole tarkoitus hankkia tietoa luottamuksellisesta viestinnästä eikä tietolähteen avulla voida kiertää laissa säädettyjä perustuslain 10 §:n 2 momentin rajoittamista tarkoittavien keinojen käytön edellytyksiä. Näin ollen katsotaan, että kysymys ei ole perustuslain 10 §:ssä tarkoitetun luottamuksellisen viestin salaisuuden suojan piiriin kuuluvasta toiminnasta. Tietolähteen turvaamisesta säätäminen ehdotetulla tavoin katsotaan perustuslain 22 §:ssä säädetyn perusoikeuksien turvaamisen näkökulmasta perustelluksi. Myös perustuslakivaliokunta on katsonut, että muun ohella yksityiselämän suoja tulee suhteuttaa toisiin perus- ja ihmisoikeuksiin sekä muihin painaviin yhteiskunnallisiin intresseihin.[122]

Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan antaa vain viranomaiselle. Julkisella hallintotehtävällä viitataan verraten laajaan hallinnollisten tehtävien kokonaisuuteen, johon kuuluu muun ohella lakien toimeenpanoon sekä yksityisten henkilöiden ja yhteisöjen oikeuksia, velvollisuuksia ja etuja koskevaan päätöksentekoon liittyviä tehtäviä.[123] Perustuslain 124 §:ssä tarkoitetun julkiseen hallintotehtävään liittyen lähtökohtana on, että tällaisten tehtävien antaminen yksityiselle ei saa vaarantaa perusoikeuksia, oikeusturvaa eikä muita hyvän hallinnon vaatimuksia.[124] Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännössä on katsottu, että oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten toteutumisen varmistaminen perustuslain 124 §:ssä tarkoitetussa merkityksessä edellyttää, että asian käsittelyssä noudatetaan hallinnon yleislakeja ja että asioita käsittelevät toimivat virkavastuulla.[125]

Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä on arvioitu useissa eri yhteyksissä erinäisiä toimintoja suhteessa niiden luonteeseen julkisena hallintotehtävänä.[126] Perustuslakivaliokunnan käytännössä julkisen hallintotehtävän hoitamisena on pidetty muun muassa yksityisten palveluntuottajien tarjoamia lakisääteisiä sosiaali- ja terveyspalveluja[127], järjestyksen ja

[120] PeVL 35/2018 vp.
[121] HE 309/1993 vp, s. 53.
[122] PeVL 14/2018 vp, s. 6.
[123] PeVL 8/2022 vp, s. 3–4.
[124] Ks. esim. PeVL 48/2001 vp, s. 3.
[125] PeVL 3/2009 vp, s. 4 ja PeVL 20/2006 vp, s. 2.
[126] Ks. esim. PeVL 26/2017 vp.
[127] PeVL 15/2018 vp.

turvallisuuden ylläpitämistä[128], vartioimisliiketoimintaa[129], viranomaisten yhteishankintayhtiönä toimimista[130], meripelastustoimea[131], lakisääteistä työeläkevakuutusta[132], viranomaisen vastuulla olevaa neuvontaa[133] ja jätehuoltotehtäviä[134]. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan merkittävänä julkisen vallan käyttönä on pidettävä esimerkiksi itsenäiseen harkintaan perustuvaa oikeutta puuttua merkittävällä tavalla yksilön perusoikeuksiin.[135]

Tietolähdetoimintaa ei ole sen sijaan arvioitu perustuslain 124 §:n kannalta perustuslakivaliokunnan tähänastisessa lausuntokäytännössä. Esityksessä katsotaan, että tietolähdetoiminnassa ei ole kyse yksityiselle henkilölle annettavasta julkisesta hallintotehtävästä. Vaikka esityksessä ehdotetaan lisättävän jo käytössä olevaan toimivaltuuteen osallistumista koskeva elementti, ei tämän katsota muuttavan toimivaltuuden luonnetta siten, että osallistuvan tietolähteen toiminta tulisi katsoa perustuslain 124 §:ssä tarkoitetuksi julkiseksi hallintotehtäväksi. Perusmuotoinen tietolähdetoiminta on passiivista, sillä kyse on tietojen vastaanottamisesta ja välittämisestä viranomaisille. Tietolähteen ohjatussa käytössä on puolestaan kyse jossakin määrin aktiivisemmasta toiminnasta tietojen hankkimiseksi eikä pelkästään tietojen vastaanottamisesta ja välittämisestä. Samoin esityksessä ehdotettavan tapauskohtaisen laajennuksen osallistuvan tietolähteen käyttöön voidaan katsoa ilmentävän tietolähteen aktiivisempaa toimintaa.

Tietolähdetoiminnassa tietolähteenä toimivan henkilön kannalta on lähtökohtaisesti kyse sellaisesta toiminnasta, jota viranomaiset eivät pystyisi tekemään muita tutkintakeinoja käyttämällä, tai kyse voi olla tilanteesta, jossa muiden keinojen käyttäminen tavoitteisiin pääsemiseksi ei olisi tarkoituksenmukaista tai mahdollista aika- tai resurssirajoitteiden vuoksi. Tiivistetysti tietolähdetoiminnassa on kyse muun kuin viranomaisen eli yksityisen henkilön jo olemassa olevien sosiaalisten kontaktien ja muiden tietojen sekä mahdollisuuksien hyödyntämisestä. Tietolähdetoiminnassa hyväksyttävää on esimerkiksi se, että nimenomaisesti tietolähde suhteidensa avulla liikkuu rikollisten keskuudessa tai rikollisryhmissäkin, tapaa entuudestaan tuntemiaan henkilöitä sekä keskustelee heidän kanssaan. Voimassa olevan sääntelyn mukaan kielletyksi toiminta muuttuu silloin, jos tietolähteen on viranomaisen pyytämien tai tarvitsemien tietojen saamiseksi soluttauduttava sellaiseen rikollisryhmään, johon hän ei entuudestaan kuulu.[136] Tällöin kyse olisi viranomaisille kuuluvan peitetoimintatoimivaltuuden käyttämisestä.

Vaikka tietolähteiden hyödyntäminen rikostorjunnassa on ollut pitkään osa viranomaisten rikostorjuntakeinovalikoimaa, tietolähdetoiminnasta päädyttiin aikanaan säätämään tarkemmin lailla perustuen siihen, että kaiken viranomaistoiminnan tulee perustua laista selkeästi ilmeneviin toimintamahdollisuuksiin.[137] Selvää on, että tietolähdetoiminnan käyttämisessä on kyse yksinomaan viranomaiselle kuuluvasta toimivaltuudesta, vaikka konkreettista tietojen passiivista vastaanottamista ja välittämistä (perusmuotoinen tietolähdetoiminta) tai aktiivisempaa hankkimista (tietolähteen ohjattu käyttö ja osallistuvan tietolähteen käyttö) ei ole mahdollista tai

[128] PeVL 20/2002 vp, s. 2.
[129] PeVL 28/2001 vp, s. 5.
[130] PeVL 15/2019 vp.
[131] PeVL 24/2001 vp.
[132] PeVL 45/1996 vp.
[133] PeVL 11/2006 vp.
[134] PeVL 58/2010 vp.
[135] HE 1/1998 vp, s. 179/II. Ks. myös PeVL 48/2001 vp, s. 3/II; PeVL 20/2002 vp, s. 3 ja PeVL 30/2010 vp, s. 10/I. Ks. myös PeVL 62/2010 vp, s. 6.
[136] HE 224/2010, s. 126. Ks. myös Fredman – Rautio – Tolvanen – Viitanen: Esitutkinta ja pakkokeinot (2025), s. 1128.
[137] Ks. esim. HE 266/2004, s. 6 ja 24.

tietyissä tilanteissa tarkoituksenmukaista tehdä viranomaisten toimesta. Tietolähdetoiminnassa on kyse tietolähteen jo olemassa olevien sosiaalisten suhteiden sekä henkilöiden normaaliin kanssakäymiseen perustuvan tietolähteen saatavilla olevan tiedon tai tiedonsaantimahdollisuuksien hyödyntämisestä. Vaikka tietolähteen rooli on tietolähteen ohjatussa käytössä ja esityksessä ehdotettavassa osallistuvan tietolähteen käytössä tietyissä määrin konkreettisempi kuin perusmuotoisessa tietolähdetoiminnassa, kun kyse ei olisi yksin tietojen passiivisesta vastaanottamisesta ja tietojen välittämisestä viranomaisille, tietolähdetoiminta ei näissäkään tilanteissa muodostu luonteeltaan sellaiseksi, että siinä annettaisiin yksityiselle henkilölle sellainen tehtävä, jota tulisi arvioida julkisena hallintotehtävänä. Tietolähdetoiminta ei perustuisi tietolähteen itsenäiseen harkinta- ja päätöksentekovaltaan eikä tietolähteenä toimiva henkilö tekisi toiminnan osana itsenäisesti sellaisia ratkaisuja, jotka vaikuttaisivat yksityisten oikeuksiin tai velvollisuuksiin.

Osallistuvan tietolähteen käytössä olisi aina kyse Rajavartiolaitoksen päätökseen ja harkintaan perustuvasta toiminnasta. Tietolähteen rooli säilyisi samana ja toiminta epäitsenäisenä tietolähteen toimiessa viranomaisen tarkoin asettamissa puitteissa sekä ohjeiden ja valvonnan alaisena. Toimivaltuuden perustana toimisi aina viranomaisen päätös tiedonhankintakeinon käyttämisestä ja toimivaltuutta käytettäisiin viranomaisen päätöksen mukaisesti täsmällisesti määritettyjen toimien suorittamiseen suunnitelmallisesti ja tapauskohtaisesti ominaisuuksiltaan sopivaksi arvioidun tietolähteen toimesta. Tietolähde ei tulisi käyttämään tehtävässään julkista valtaa, vaan kyseessä olisi nimenomaisesti viranomaisen toimivaltuus, jossa tiedonhankintaa toteuttaisi yksityinen henkilö viranomaisen ohjauksessa ja valvonnassa.

Osallistuvalle tietolähteelle ehdotetaan säädettävän viranomaisen ohjauksessa ja valvonnassa mahdollisuus toteuttaa teknisluonteisia toimenpiteitä, joiden tuella viranomainen voisi toteuttaa jotakin salaista tiedonhankintakeinoa. Tältä osin kyse olisi käytännössä viranomaisten toimivaltuuksien käytön tukemisesta hyödyntäen tietolähteen jo olemassa olevia sosiaalisia suhteita ja asemaa rikollisissa piireissä. Tietolähteen suorittamat toimet olisivat hyvin tarkoin rajattuja ja myös tältä osin luonteeltaan epäitsenäisiä, kun kyse olisi esimerkiksi kuuntelulaitteen jättämisestä tiettyyn ennalta määrättyyn paikkaan.

Tietolähteelle ei ehdoteta annettavaksi oikeuksia perusoikeuksien ydinalueelle kohdistuvien toimivaltuuksien käyttöön, vaan kyse olisi edellä todetusti yksinomaan viranomaisen toimivaltuudesta. Ehdotettavasta sääntelystä ei katsota toiminnan epäitsenäinen luonne huomioiden seuraavan myöskään tältä osin julkisen hallintotehtävän antamista yksityiselle henkilölle. Siltä osin kuin tietolähteen suorittama toimenpide, esimerkiksi kuuntelulaitteen asettaminen tiettyyn paikkaan, edellyttäisi tietolähteen toimia kotirauhan suojaamassa tilassa, on toiminnan sallittavuutta arvioitava kotirauhan suojan kannalta erityisesti huomioiden sanottuun perusoikeussäännökseen sisältyvä kvalifioitu lakivaraus sekä perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset. Asiaa ei ole syytä arvioida yksittäisten salaisten tiedonhankintakeinojen ja niistä seuraavien perusoikeusrajoitusten kannalta, vaan merkityksellistä on ennemmin se, rajoittaako tietolähde toimea suorittaessaan perusoikeussuojaa.

Perustuslain 10 §:n 3 momentin mukaan lailla voidaan säätää rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan suojan piiriin ulottuvista toimenpiteistä. Teknisluontoisten tietolähteen suorittamien toimien osalta ehdotetun sääntelyn katsotaan rajautuvan perustuslain 10 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla rikosten selvittämisen kannalta välttämättömään, koska säännöksessä edellytetään, että toimenpiteen suorittaminen tietolähteen toimesta olisi välttämätöntä kyseisen toimivaltuuden käyttämiseksi. Se että tietolähde suorittaisi toimenpiteen voisi olla välttämätöntä tilanteissa, joissa vain tietolähteellä olisi pääsy sellaisiin tiloihin tai paikkoihin taikka henkilöpiireihin, joihin viranomaisella ei muutoin olisi käytännön syistä mahdollisuutta päästä, vaikka oikeudellisesti tämä olisikin sallittua. Näistä tietolähteen toimesta tehtävistä toimista

säädettäisiin sääntelyn tarkoitukseen nähden ja sääntely-yhteys huomioon ottaen riittävän täsmällisesti ja tarkkarajaisesti ehdotetussa Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 36 c §:n 3 momentissa.

Ehdotettu sääntely tehostaisi tietolähdetoimintaa ja muiden tiedonhankintakeinojen käyttömahdollisuuksia sekä siten yleisesti perustuslain mukaisessa arvioinnissa rikoksen selvittämisen piiriin kuuluvaa rikoksen estämistä ja paljastamista, mitä voidaan pitää perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävänä perusteena rajoittaa kotirauhan suojaa. Ehdotettavaa sääntelyä voidaan pitää oikeasuhtaisena, sillä osallisuus toimenpiteisiin olisi rajattu pelkästään tilanteisiin, joissa se olisi välttämätöntä toimivaltaisen viranomaisen toimivaltuuden käyttämiseksi. Sääntelyn oikeasuhtaisuuden sekä oikeusturvajärjestelyjen osalta on huomionarvoista, että tietolähdettä ei voitaisi käyttää viranomaisille annettujen toimivaltuuksien käyttöä koskevien edellytysten tai rajoitusten kiertämiseen, vaan tilanteen mukaan kyseessä olevalle Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvun mukaiselle toimivaltuudelle asetettujen edellytysten tulisi aina täyttyä eikä toimivaltuuskohtaisesta päätöksentekomenettelystä voitaisi poiketa.[138]

Salaisten tiedonhankintakeinojen käytössä on olennaista varmistaa menettelylliset oikeusturvatakeet.[139] Tietolähdetoiminnan on tunnistettu muodostavan tehokkuudestaan huolimatta riskin tietolähdetoiminnassa mukana olevien virkamiesten ja tietolähteiden oikeusturvalle. Esitöissä on viitattu muun muassa tietolähteen käyttämiseen valeostossa esimerkiksi huumausaineita koskevissa kauppaneuvotteluissa huomioiden, että se ei vapauta tietolähdettä rangaistusvastuusta omasta osallisuudestaan huumausaineen kauppajärjestelyissä tehtyyn rikokseen. Tällöin arvioitavaksi voi tulla myös tietolähdettä käyttäneen virkamiehen varsinainen osallisuus tietolähteen rikokseen. Tämän vuoksi sekä tietolähdettä ohjaavan virkamiehen että tietolähteen oikeusturvan kannalta on pidetty erityisen tärkeänä, että tietolähde on tietoinen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan sekä lain mukaan sallitun ja kielletyn toiminnan rajoista.[140]

Osallistuvaa tietolähdetoimintaa koskevien säännösten katsotaan selkeyttävän oikeusturvaan liittyvää oikeustilaa mahdollistaen samanaikaisesti tehokkaamman ja paremmin kontrolloidun tietolähdetoiminnan, kun toiminnassa ei jouduta oikeusturvariskien vuoksi pidättäytymään tietyistä toimista, jotka voisivat tulla tilanteen mukaan arvioitavaksi jonkin rikoksen tunnusmerkistön täyttäväksi. Osallistuvaan tietolähdetoimintaan liittyen oikeusturvaa, mukaan lukien oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimusten turvaaminen, toteutetaan lisäksi sillä, että päätösvalta toimivaltuuden käyttämisestä säädetään hyvin rajatulle henkilöjoukolle. Osallistuvan tietolähteen käytöstä päättäisi Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö tietolähdetoimintaan määrätyn salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutetun pidättämiseen oikeutetun virkamiehen esityksestä.

Edellä kerrotuin perustein osallistuvan tietolähteen käyttöä koskevaa päätöksenteon osoittamista tuomioistuimelle ei arvioida tarkoituksenmukaiseksi. Poliisilain kokonaisuudistuksen yhteydessä peitellyn tiedonhankinnan, peitetoiminnan, valeoston, tietolähteen ohjatun käytön ja valvotun läpilaskun katsottiin muodostavan päätöksentekotoimivallan osalta oman ryhmänsä. Lain esitöissä todetusti tuomioistuimen tulisi osallistua peitetoimintaa koskevaan päätöksentekoon, mutta ihmis- ja perusoikeusnäkökohdat huomioon ottaen tämä ei ole tarpeen muiden mainittujen menetelmien osalta.[141] Oikeusturvanäkökohdat huomioon ottaen tarpeellisena ei

[138] Allan v. Yhdistynyt kuningaskunta (5.11.2002), Van Vondel v. Alankomaat (25.10.2007), M.M. v. Alankomaat (8.4.2003) ja A. v. Ranska (23.11.1993).
[139] Ks. esim. PeVL 98/2022 vp, s. 2.
[140] HE 224/2010 vp, s. 50–51.
[141] HE 224/2010 vp, s. 53.

lähtökohtaisesti pidetä päätöksentekotoimivallan säätämistä tuomioistuimelle myöskään osallistuvaa tietolähdetoimintaa koskien. Tässä suhteessa merkityksellistä on myös se, että tietolähdetoiminnalla ei tyypillisesti hankita todisteita rikosprosessiin, vaan niin sanottua suuntaavaa tiedustelutietoa.

Rikoksesta epäillyn oikeusturvaan ja oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin liittyen olennaisena voidaan pitää rikoksesta epäillyn ja tämän puolustajan oikeutta saada tieto ja lausua kaikesta asiaan vaikuttavasta aineistosta, jolla voi olla vaikutusta annettavaan tuomioon.[142] Oikeusturvatarve korostuu oikeudenkäynnissä.[143] Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 52 §: n 5 momenttiin ehdotetun muutoksen mukaan osallistuvan tietolähteen käytöstä ei olisikaan velvollisuutta ilmoittaa tiedonhankinnan kohteelle, jos asiassa ei ole aloitettu esitutkintaa. Tilanteissa, joissa esitutkinta aloitetaan, noudatettaisiin soveltuvin osin, mitä pakkokeinolain 10 luvun 60 §:ssä säädetään. Osallistuvan tietolähteen käyttöä koskien on huomionarvoista, että Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 52 §:n 2 momentin mukaan salaisen tiedonhankintakeinon käyttöä koskeva ilmoitus voidaan tuomioistuimen päätöksestä jättää kokonaan tekemättä, jos se on perusteltua muun ohella hengen tai terveyden suojaamiseksi. Tietolähdetoiminnan luonne huomioiden tietolähteen hengen ja terveyden suojaaminen saattaisivat edellyttää paikoin ilmoituksen tekemättä jättämistä. Kyse on kuitenkin harkintaan perustuvasta päätöksestä yksittäistapauksessa eikä ilmoitusta voi jättää tekemättä kaavamaisesti. Päätös voidaan tehdä ennen tiedonhankinnan käynnistämistä tai sen jälkeen. Tilanne ei poikkeaisi tietolähteen ohjatusta käytöstä. On myös huomioitava, että harkittaessa ilmoituksen tekemättä jättämistä on otettava huomioon asianosaisen oikeus asianmukaisesti valvoa oikeuttaan.

Oikeusturvaan ja oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin kytkeytyvät näkökulmat korostuvat erityisesti arvioitaessa osallistuvan tietolähteen käyttöä rikosprovokaation näkökulmasta. EIT on kiinnittänyt oikeudenmukaisen rikosoikeudenkäynnin vaatimusten näkökulmasta ratkaisukäytännössään huomiota yllytyksen seurauksena saatujen todisteiden käytön oikeudettomuuteen.[144] Ihmisoikeustuomioistuimen mukaan salainen tiedonhankinta ei itsessään voi loukata oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimusta, joskin keinon käyttöön mahdollisesti liittyvän rikosprovokaation riskin vuoksi pakkokeinon käytölle on asetettava selkeät rajat. Keskeisenä arvioinnissa on pidetty erityisesti sitä, olisiko rikos tehty ilman viranomaisen vaikutusta.[145] Osallistuvan tietolähteen käytön ei sanotuilta osin katsota vaarantavan oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Tältä osin on huomioitava toimivaltuuden käytölle asetettavat tiukat edellytykset. Osallistuvan tietolähteen käyttö olisi sallittua vain, jos erittäin pätevin perustein voidaan olettaa, että toimenpide tehdään ilman tietolähteen myötävaikutusta. Rikosprovokaationkielto ilmenee siten säännöstasoisesti, ja se on sidottu erityisen korkeaan näyttökynnykseen.[146]

10.4 Sijaintiedon hankkiminen

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uudesta sijaintitiedon hankkimisen toimivaltuudesta Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvussa ja pakkokeinolain 10 luvussa.

Lähtökohtaisesti käyttäjän sijainnin ilmaisevat tiedot paljastavat jotain ihmisen yksityiselämästä niiden kertoessa henkilön toiminnasta fyysisessä maailmassa. Sijainnin ilmaisevien tietojen

[142] PeVL 5/1999 vp, s. 6.
[143] HE 224/2010 vp, s. 138.
[144] Teixeira de Castro v. Portugali (9.5.1998), kohta 35–36 ja Vanyan v. Venäjä (15.3.2006), kohta 46.
[145] Bannikova v. Venäjä (4.11.2010), kohta 35 ja 37.
[146] HE 14/1985 vp, s. 17.

perusteella voidaan tehdä päätelmiä henkilön elämästä esimerkiksi usein vierailtujen sijaintien perusteella. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että teleosoitteen tai telepäätelaitteen sijaintitietoa koskevan sääntelyn valtiosääntöoikeudellinen merkitys liittyy perustuslain 10 §:ssä turvattuun yksityiselämän suojaan, jonka lähtökohtana on yksilön oikeus elää omaa elämäänsä ilman viranomaisten ja ulkopuolisten tahojen mielivaltaista tai aiheetonta puuttumista siihen. Sääntely liittyy myös perustuslain 9 §:ssä turvattuun liikkumisvapauteen.[147] Yksityiselämän suojaan (PL 10.1 §) ja liikkumisvapauteen (PL 9.1 §) ei ole perustuslaissa kytketty erityisiä lakivarauksia.[148] Siten esitettyä toimivaltuutta tulee arvioida perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten kannalta. Vain sellainen rajoitus voidaan säätää, jota voidaan pitää välttämättömänä ja oikeasuhtaisena. Toimivaltuutta ei tee välttämättömäksi pelkästään havainto valtuuden tehokkuudesta[149], vaan perusoikeusrajoitusta voidaan pitää välttämättömänä, jos rikosta ei pystytä useinkaan selvittämään ilman pakkokeinon käyttämistä.[150]

Sijaintietojen osalta vaihtoehtoisena tiedonhankintakeinona voidaan joissakin rikostorjunnallisissa tilanteissa pitää televalvontaa. Televalvonta ei kuitenkaan ulotu palveluntarjoajiin, minkä johdosta sen käyttöala on ehdotettua säännöstä merkittävästi suppeampi. Televalvonnan käyttöala on myös estettävien ja selvitettävien rikosten osalta ehdotettua toimivaltuutta suppeampi johtuen muun muassa siitä syystä, että televalvonnalla hankitaan sijaintitietojen lisäksi myös välitystietoja. Tällä perusteella ehdotettu sääntely on välttämätöntä rikostorjunnallisesti välttämättömien sijaintitietojen hankkimiseksi.

Käsitellessään hallituksen esitystä laeiksi esitutkintalain ja pakkokeinolain sekä eräiden näihin liittyvien lakien muuttamisesta (HE 52/2002 vp) perustuslakivaliokunta on arvioinut tukiasematietojen hankkimistoimivaltuutta perusoikeuksien ja perusoikeusrajoituksen oikeasuhtaisuuden näkökulmasta.[151] Valiokunta katsonut merkitykselliseksi, että ”(k)ysymys on matkaviestimien pelkästä paikantamisesta eikä esimerkiksi siitä, onko matkaviestimellä otettu yhteys” ja edelleen, että ”kysymyksessä oleva yksityiselämän suojan rajoitus on varsin vähäinen verrattuna rajoituksen perusteena olevan yhteiskunnallisen intressin tärkeyteen.” Perustuslakivaliokunta on antanut suurta painoa sille, että kysymyksessä oleva yksityiselämän suojan rajoitus on varsin vähäinen verrattuna rajoituksen perusteena olevan yhteiskunnallisen intressin tärkeyteen.[152] Viitatuissa lausunnoissaan perustuslakivaliokunta on kuitenkin pitänyt tärkeänä, että sijaintia koskevan tiedon saamiselle on asetetut tiukat edellytykset tai edellyttänyt sääntelyn rajaamista, jotta ehdotus ei olisi liian laaja.[153]

Edellä mainitussa esitutkintalain ja pakkokeinolain sekä eräiden näihin liittyvien lakien muuttamista koskevassa lausunnossaan perustuslakivaliokunta kiinnitti huomiota mm. siihen, että oikeus saada tukiasematietoja on sidottu varsin tiukkaan edellytykseen, että sijaintitietojen saamisella voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiselle ja kysymykseen tulevat rikokset ovat lisäksi verraten törkeitä.[154] Arvio koski erityisesti rikoksen selvittämisen kannalta merkityksellisen paikan läheisyydessä sijaitsevan tukiaseman tietojen hankkimista (tuolloin matkaviestimien sijaintitiedon hankkiminen). Voimassa olevan Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 19 §:n mukaisesti tukiasematietojen hankkimisella tarkoitetaan tiedon

[147] PeVL 66/2010 vp, s. 7; PeVL 11/2005 vp, s. 5/II; PeVL 9/2004 vp, s. 5/II ja PeVL 36/2002 vp, s. 5/II.
[148] PeVL 36/2002 vp, s. 5/II.
[149] PeVL 36/2002 vp s. 6.
[150] PeVL 32/2013 vp s. 4.
[151] PeVL 36/2002 vp, s. 5. Ks. myös PeVL 11/2005 vp, s. 5.
[152] PeVL 66/2010 vp, s. 7 ja PeVL 36/2002 vp, s. 5/II.
[153] PeVL 66/2010 vp, s. 7. Ks. myös PeVL 11/2005 vp, s. 5.
[154] PeVL 36/2002 vp. Ks. myös PeVL 11/2005 vp.

hankkimista tietyn tukiaseman kautta telejärjestelmään kirjautuneista tai kirjautuvista telepäätelaitteista ja teleosoitteista. Ehdotetusta sijaintitiedon hankkimista koskevasta toimivaltuudesta poiketen tukiasema- tai yhdistämistietoja koskeva tiedonhankinta kohdistuu lähtökohtaisesti useiden eri ihmisten telepäätelaitteiden tai teleosoitteiden sijaintiin. Näiden henkilöiden määrä on luonnollisesti riippuvainen tukiaseman sijainnista ja ajanjaksosta, jota lupa koskee. Toisaalta yksittäisen henkilön sijainnista saatava tieto olisi pistemäinen.

Ehdotetun sijaintitietojen hankkimista koskevan toimivaltuuden kannalta merkityksellisempänä voidaankin pitää perustuslakivaliokunnan lausuntoa, jonka se antoi arvioidessaan ehdotusta laajentaa televalvonnan käyttöalaa tuomittujen tavoittamiseen (pakkokeinolaki 10 luku 8 §). Perustuslakivaliokunta toisti aiemman arvionsa ja katsoi, että kysymyksessä oleva yksityiselämän suojan rajoitus on varsin vähäinen verrattuna rajoituksen perusteena olevan yhteiskunnallisen intressin tärkeyteen, mitä pidettiin soveltuvana lähtökohtana myös käsiteltävänä olleen ehdotuksen arvioinnille.[155] Myös nyt ehdotetun sijaintitiedon hankkimista koskevan toimivaltuuden osalta voidaan todeta, että sen yhteiskunnallista merkitystä vaaran torjumisen, rikosten estämisen ja paljastamisen sekä rikosten selvittämisen osalta voidaan pitää painavampana seikkana kuin keinosta aiheutuvaa varsin vähäistä yksityiselämän suojan ja liikkumisvapauden rajoitusta.

Valtiosääntöoikeudellisessa arvioinnissa on toki otettava huomioon myös tekniikan kehittyminen ja sen myötä tapahtuva sijaintitiedon tarkkuuden parantuminen. Sijaintia koskevan tiedon tarkkuuden parantuminen tekee luonnollisesti sijaintitiedosta merkityksellisempää sekä rikostorjunnan ja yhteiskunnallisten intressien että perusoikeuksiin kajoamisen kannalta. Toisaalta tekniikan kehittyminen ja käyttötilanteiden yleistyminen puoltavat erityisesti palveluntarjoajilta tapahtuvasta sijaintitiedon hankkimisesta säätämistä. Vastaavat seikat liittyvät myös ehdotettuun muutokseen tukiasematietojen hankkimisen korvaamisesta yhdistymistietojen hankkimisella. Ehdotetusta toimivaltuudesta seuraavan perusrajoituksen oikeasuhtaisuutta voidaan arvioida myös vertaamalla ehdotettua toimivaltuutta laissa jo oleviin perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella säädettyihin toimivaltuuksiin niiden ilmentämien perusoikeusrajoitusten ja toimivaltuuden soveltamiskynnyksen kannalta.

Esimerkiksi suhteessa televalvontaan, jolla hankitaan myös viestien välitystietoja, sijaintitiedon hankkimisen vaikutukset kohdehenkilön oikeusasemaan olisivat jo mainittujen tiedonhankintakeinojen laissa säädettyjen määritelmien mukaisesti vähäisemmät, sillä toimivaltuudella ei voisi hankkia muuta viestintään liittyvää tietoa. Tarkoituksena olisi saada vain tieto käyttäjän tai laitteen sijainnista. Myös suhteessa henkilön tekniseen seurantaan esitetty toimivaltuus on henkilön oikeusasemaan ja yksityisyyteen vähemmän kajoava siltä osin kuin kyse olisi niin sanotusta reaaliaikaisesta seurannasta. Toisin kuin henkilön teknisessä seurannassa sijaintitiedon hankkimisen kyseessä ollessa kohdehenkilö voisi omilla päätelaitteiden ja palveluiden käyttöön liittyvillä ratkaisuillaan vaikuttaa esitutkintaviranomaisten mahdollisuuksiin saada sijaintitietoa. Viranomaisilla ei toisin sanoen ole vastaavaa teknistä kontrollia henkilön liikkeiden seurantaan kuin tilanteissa, joissa henkilöä seurataan viranomaisten omilla laitteilla. Merkitystä on myös sillä, että seurantaa toteutetaan päätelaitteiden ja palveluiden kautta eikä esimerkiksi henkilön vaatteissa olevan teknisen laitteen avulla, mikä vaikuttaa seurannan tarkkuuteen ja jatkuvuuteen esimerkiksi tilanteessa, jossa henkilöllä on käytössään eri päätelaitteita eri tilanteisiin. Viranomaisilla voisi kohdistaa sijaintitiedon hankkimista useampaan päätelaitteeseen, mutta tämä luonnollisesti edellyttää, että viranomaisilla on tieto kaikista henkilön käytössä olevista laitteista, mikä ei esimerkiksi ammattirikollisten kyseessä ollessa ole kovinkaan tyypillistä.

[155] PeVL 66/2010 vp s. 7–8.

Toisaalta näissä tilanteissa tiedonhankintakeinolla saatavan tiedon käytettävyys vähenee merkittävästi, mikäli henkilön käytössä olevat eri laitteet osoittavat eri sijaintia.

Sijaintitiedon hankkimisen toimivaltuuden vertaaminen tekniseen seurantaan ei ole yksiselitteistä. Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 29 §:n mukaisella teknisellä seurannalla tarkoitetaan esineen, aineen tai omaisuuden liikkumisen seurantaa siihen erikseen sijoitettavalla tai siinä jo olevalla radiolähettimellä tai muulla sellaisella teknisellä laitteella taikka menetelmällä tai ohjelmistolla. Mikäli seurantalaite sijoitetaan henkilön yllä oleviin vaatteisiin tai mukanaan olevaan esineeseen, kyse on henkilön teknisestä seurannasta. Esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännön uudistamista koskevan hallituksen esityksen 224/2010 vp mukaan ”Henkilön tekninen seuranta voitaisiin toteuttaa esimerkiksi sijoittamalla seurantalaite seurattavan henkilön yllään olevaan takkiin tai muuhun vaatekappaleen tai hänen mukanaan olevaan salkkuun, mutta kulkuneuvon seuranta olisi kuitenkin aina teknistä seurantaa.”[156] Näin ollen, mikäli ehdotetulla sijaintitiedon hankkimista koskevalla toimivaltuudella määritettäisiin henkilön sijaintia esimerkiksi hankkimalla sijaintitieto hänen käytössään olevan matkapuhelimen sijainnista, vertautuisi toimivaltuus kohdehenkilön yksityisyyden näkökulmasta henkilön tekniseen seurantaan, kun taas hankittaessa tieto henkilön käyttämän kulkuneuvon sijainnista toimivaltuus rinnastuisi tekniseen seurantaan. Kuvattu eroavaisuus on merkityksellinen myös soveltamiskynnyksen kannalta, sillä kuten televalvonnan, myös henkilön teknisen seurannan edellytyksenä on pääasiassa epäily sellaisista rikoksista, joista säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, vaikkakin molemmat tiedonhankintakeinot ovat mahdollisia myös eräiden lievemmin kriminalisoitujen tekojen estämiseksi.

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 16 §:ssä säädetään televalvonnasta ja sen edellytyksistä Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi. Rajavartiolaitokselle voidaan pykälän 2 momentin mukaan antaa lupa kohdistaa televalvontaa henkilön hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, lukuun ottamatta momentissa mainittuja rikoksia.

Poliisilain 5 luvun 8 §:n mukaan televalvonta on mahdollista muun muassa niissä tilanteissa, joissa henkilön voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän tai on syytä epäillä hänen syyllistyneen sellaiseen teleosoitetta tai telepäätelaitetta käyttäen tehtyyn rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta, teleosoitetta tai telepäätelaitetta käyttäen tehtyyn, automaattiseen tietojenkäsittelyjärjestelmään kohdistuvaan luvattomaan käyttöön, seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttöön, lapsen houkuttelemiseen seksuaalisiin tarkoituksiin tai paritukseen, huumausainerikokseen tai törkeään tulliselvitysrikokseen. Kahta vuotta koskeva edellytys lisättiin poliisilain televalvontasäännökseen mietintövaliokunnassa perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta.[157] Perustuslakivaliokunta totesi, että ”ehdotetut muutokset laajentavat televalvonnan myös sellaisten rikosten estämiseen, joita ei voida pitää perustuslaissa tarkoitettuina yksilön ja yhteiskunnan turvallisuutta vaarantavina rikoksina. Jotta lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä, on 2 kohta rajattava koskemaan mainitun tyyppisiä tai niihin törkeysasteeltaan verrattavia rikoksia.” Hallintovaliokunnan tekemä lisäys perustui pelkästään kahden vuoden rangaistusminimiin eikä sitä arvioitu uudelleen perustuslakivaliokunnassa, joten voimassa olevan lain sisällöstä ei voi tehdä suoria johtopäätöksiä perustuslain tulkinnasta. Vaikka perustuslakivaliokunnan kannanotto liittyi osin perustuslain 10 §:n kvalifioituun lakivaraukseen, siihen sisältyy myös rikosten törkeysastetta

[156] HE 224/2010 vp, s. 111.
[157] Ks. HaVM 42/2010 vp ja PeVL 67/2010 vp.

koskeva vaatimus. Perusoikeuden rajoitus vaikuttaisi olevan olennaisesti vähäisempi silloin, jos hankitaan pistemäisesti sijaintitietoja kuin silloin, jos kyseessä on henkilön reaaliaikainen seuranta.

Muun kuin henkilön teknisen seurannan edellytyksenä on Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 29 §:n 2 momentin mukaan, että henkilön voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta. Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 30 §:n 1 momentin ja pakkokeinolain 10 luvun 22 §:n 1 momentin nojalla tuomioistuin päättää henkilön teknisestä seurannasta ja muusta kuin henkilön teknisestä seurannasta päättää pykälän 2 momentin nojalla pidättämiseen oikeutettu virkamies ja pakkokeinolain 10 luvun 22 §:n 2 momentin nojalla pidättämiseen oikeutettu virkamies. Teknisen seurannan päätös voidaan tehdä kuudeksi kuukaudeksi.

Erityisesti perustuslain 10 §:n 1 momentilla suojattua yksityisyyttä rajoittavista toimivaltuuksista suunnitelmallinen tarkkailu on puolestaan Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 21 §:n mukaan mahdollista, jos henkilön voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta. Suunnitelmallisesta tarkkailusta päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies. Ehdotettuun sijaintitiedon hankkimista koskevaan toimivaltuuteen verrattuna suunnitelmallisella tarkkailulla pystytään tarkkailua tehtäessä tekemään henkilön yksityiselämästä varsin monipuolisesti erilaisia tietoja. Sijainnin lisäksi voidaan tehdä havaintoja muun muassa kohdehenkilön tapaamista muista ihmisistä, omistuksista ja hankinnoista. Toisaalta ehdotetulla toimivaltuudella saadaan ajallisesti kattavammin sijaintia koskevaa tietoa kuin suunnitelmallisella tarkkailulla johtuen lähinnä siitä, että suunnitelmallinen tarkkailu on hyvin resurssi-intensiivistä eikä pitkäkestoinen jatkuva tarkkailu ole useinkaan mahdollista. Suunnitelmallisen tarkkailun päätös voidaan sinällään tehdä kuudeksi kuukaudeksi.

Ehdotetussa toimivaltuudessa ei hankittaisi sijaintia yksityisyyttä rajoittavalla tavalla suoraan kohdehenkilöltä, vaan tieto hankittaisiin viestinnän välittäjältä tai tietoyhteiskunnan palveluntarjoajalta. Sijaintitiedon hankkiminen kohdistuisi pääsääntöisesti tietoihin, joita yritykset säilyttävät muihin tarkoituksiin kuin viranomaistarpeisiin. Viranomaistarpeita varten tapahtuvaa säilyttämistä sääntelevässä SVPL 157 §:ssä säädetyt rajaukset eivät sovellu tilanteisiin, joissa tietopyyntö kohdistuu esimerkiksi teleyritysten omia tarpeitaan varten säilyttämiin tietoihin.[158] Teleyritykset säilyttävät viestinnän välitystietoja jonkin aikaa omia tarkoituksiansa, esimerkiksi laskutusta, varten.

Toisaalta osa teleyrityksiltä hankittavasta tiedosta voi olla säilytysvelvollisuuden johdosta säilytettävää tietoa, jolloin SVPL 157 §:ssä säädetyt rajoitukset tulevat sovellettavaksi. SVPL 157 §:n 3 momentin mukaan matkaviestinverkon puhelinpalvelun tai tekstiviestipalvelun osalta säilytysvelvollisuus koskee tietoa, jonka avulla voidaan yksilöidä viestintään käytetty laite sekä laitteen ja siinä käytetyn liittymän sijainti viestintätapahtuman alkaessa. Säilytysvelvollisuuden piiriin kuuluu myös muun muassa tieto viestinnän vastaanottajasta sekä viestinnän ajankohdasta ja kestosta (matkaviestinverkon puhelinpalvelu tai tekstiviestipalvelu sekä internetpuhelinpalvelu). Pykälän 1 momentin mukaan säilytettäviä tietoja saa käyttää ainoastaan pakkokeinolain 10 luvun 6 §:n 2 momentissa tarkoitettujen rikosten selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi. SVPL 157 §:n soveltamisala on säännöksen tekstissä rajattu rikosten selvittämiseen ja

[158] Sähköisen viestinnän välitystietojen säilytysvelvollisuus. Arviomuistio kansallisen lainsäädännön täsmentämisen vaihtoehdoista. Liikenne- ja viestintäministeriö, Helsinki 2024, s. 14 alaviite. 28.

syyteharkintaan saattamiseen, mutta käytännössä pykälän on tulkittu koskevan myös rikosten estämistä.

Tietoyhteiskuntakaarta (nyk. laki sähköisen viestinnän palveluista) koskevassa hallituksen esityksessä ehdotettiin käyttötarkoituksen laajentamista vastaamaan vuoden 2014 alussa voimaan tulleita pakkokeinolain televalvontaa ja sen edellytyksiä koskevaa 10 luvun 6 §:ää.[159] Ehdotuksessa todettiin, että säilytettäviä tietoja voitaisiin siten käyttää myös teleosoitetta tai telepäätelaitetta käyttäen tehdyn rikoksen estämiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta. Ehdotuksen mukaan laajennus tarkoittaisi sitä, että säilytettäviä tietoja voitaisiin käyttää näiden rikosten tutkimiseen. Voimassa olevan toimivaltuussääntelyn sisältö huomioon ottaen tässä esityksessä sijaintiedon hankkimiselle rikoksen estämiseksi ja selvittämiseksi esitettyjen edellytysten katsotaan täyttävän toimivaltuudesta säätämiselle asetetun vaatimuksen rikoksen vakavuudesta myös siltä osin kuin kyse on SVPL 157 §:ssä säilytysvelvollisuuden piiriin kuuluvista tiedoista. Kokonaisarvioinnissa on otettava huomioon myös se, että perustuslakivaliokunta on tiedon käsittelyyn liittyviä toimivaltuuksia arvioidessaan suhtautunut sallivammin esimerkiksi telekuuntelulla saadun tiedon käyttämiseen rikoksen estämiseksi kuin sen käyttämiseen rikoksen selvittämiseksi.[160] Uhkaperusteinen rikostiedustelu on mahdollista vain vakavan rikollisuuden muodostamien uhkien torjumiseksi. Säilytysvelvollisuuden piiriin kuuluvien tietojen käyttämisen näihin tarkoituksiin katsotaan olevan johdonmukaista suhteessa siihen, kuinka tietoja voidaan käyttää rikosten selvittämiseksi tai rikosten estämiseksi.[161]

Esitetty sijaintitietoa koskeva toimivaltuus on merkityksellinen myös Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7, 8 ja 11 artikloissa turvattujen yksityiselämän suojan, viestinnän luottamuksellisuuden ja sananvapauden kannalta. Euroopan unionin tuomioistuimen (EU-tuomioistuin) oikeuskäytäntö on merkityksellistä erityisesti niiltä osin kuin ehdotettu sijaintitiedon hankkimistoimivaltuus kohdistuisi joiltakin osin niin sanottuihin historiatietoihin, joita teleyritykset säilyttävät säilyttämisvelvollisuuden perusteella. EU-tuomioistuin on katsonut, että sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin 2002/58/EY 15 artiklan soveltamisalaan kuuluu paitsi lainsäädännöllinen toimenpide, jossa sähköisten viestintäpalvelujen tarjoajat velvoitetaan säilyttämään liikenne- ja paikkatiedot, myös lainsäädännöllinen toimenpide, jossa ne velvoitetaan antamaan toimivaltaisille viranomaisille oikeus saada näitä tietoja.[162] EU-tuomioistuin onkin käsitellyt sijaintitietoja etenkin osana sähköisen viestinnän välitystietojen säilyttämistä ja viranomaisille luovuttamista koskevia ratkaisuja. Näissä ratkaisuissa tuomioistuin on arvioinut asiaa Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7, 8 ja 11 artiklojen valossa. Tuomioistuimen oikeuskäytännössä käsitellään yhdessä sähköisten viestintäpalvelujen tarjoajien hallussa olevia liikenne- että paikkatietoja. On jossakin määrin epäselvää, miltä osin näistä ratkaisuista voidaan tehdä johtopäätöksiä suhteessa liikennetiedoista erotettujen paikkatietojen käsittelyyn ja toisaalta suhteessa muulla perusteella kuin säilytysvelvollisuuden perusteella säilytettävien liikenne- ja paikkatietojen käsittelyyn.

EU-tuomioistuin on joka tapauksessa vakiintuneesti katsonut, että suhteellisuusperiaatteen ja yksityiselämän suojaa koskevan perusoikeuden noudattamiseksi henkilötietojen suojaa koskevat poikkeukset ja rajoitukset toteutetaan täysin välttämättömän rajoissa. Perusoikeuskirjan 7 ja

[159] HE 221/2013 vp, s. 156.
[160] PeVL 32/2013 vp, s. 5–7 ja PeVL 35/2018 vp, s. 21–23.
[161] Yhdistetyt asiat C-511/18, C-512/18 ja C-520/18 La Quadrature du Net ym. vastaan Premier ministre ym., 6.10.2020, ECLI:EU:C:2020:791, kohta 140.
[162] Tele2, kohta 76 ja Privacy International, kohta 39.

8 artiklassa taattujen oikeuksien rajoittaminen on arvioitava mittaamalla tällaiseen rajoittamiseen sisältyvän puuttumisen vakavuus ja tarkastamalla, että kyseisen rajoituksen yleisen edun mukaisen tavoitteen tärkeys on suhteessa tähän vakavuuteen.[163]

Yksityisyyden suojan kannalta pidetään EU-tuomioistuimen ratkaisukäytännön mukaan ongelmallisena sellaista kansallista sääntelyä, jossa annetaan viranomaisille oikeus saada joukko sellaisia liikenne- ja paikkatietoja, jotka ovat omiaan antamaan tietoja sähköisen viestintävälineen käyttäjän harjoittamasta viestinnästä tai tämän käyttämien päätelaitteiden sijainnista ja joista voidaan tehdä täsmällisiä tämän yksityiselämää koskevia päätelmiä, rikosten ehkäisemistä, tutkintaa, selvittämistä ja syyteharkintaa varten ilman, että kyseinen tietojen saanti rajoitetaan koskemaan vain menettelyjä, joilla pyritään torjumaan vakavaa rikollisuutta tai ehkäisemään yleiseen turvallisuuteen kohdistuvia vakavia uhkia.[164]

Rikostorjunnan osalta EU-tuomioistuimen ratkaisukäytännössä vain vakavaan rikollisuuteen liittyvät toimenpiteet ovat voineet oikeuttaa pitkälle menevät eli vakavat puuttumiset yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan[165] ja yleensä vain sellaiset puuttumiset mainittuihin perusoikeuksiin, jotka eivät ole vakavia, voidaan oikeuttaa rikosten ehkäisemistä, tutkintaa, selvittämistä ja syyteharkintaa yleisesti koskevalla tavoitteella.[166] Vakavuusarvioinnissa on EU-tuomioistuimen ratkaisukäytännön huomioimiseksi arvioitava sitä, miten täsmällisten päätelmien tekemisen henkilön yksityiselämästä tietojen käsittely voi mahdollistaa.[167] Tuomioistuin on katsonut, että joukko liikenne- ja paikkatietoja voi tosiasiallisesti antaa mahdollisuuden tehdä tarkkoja tai jopa hyvin tarkkoja päätelmiä henkilöiden yksityiselämästä, kuten elämäntavoista, vakituisista tai tilapäisistä oleskelupaikoista, päivittäisestä tai muusta liikkumisesta, toiminnasta sekä näiden henkilöiden sosiaalisista suhteista ja heidän sosiaalisesta ympäristöstään.[168]

Perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklassa taattuihin perusoikeuksiin puuttuminen, jota viranomaisen oikeus saada joukko liikenne- ja paikkatietoja, jotka ovat omiaan antamaan tietoja sähköisen viestintävälineen käyttäjän harjoittamasta viestinnästä tai tämän käyttämien päätelaitteiden sijainnista, merkitsee, on joka tapauksessa vakava riippumatta sen ajanjakson kestosta, jolta mainittujen tietojen saantia pyydetään, ja tällaiselta ajanjaksolta saatavilla olevien tietojen määrästä tai laadusta, kun – kuten pääasiassa kyseessä olevassa asiassa – kyseisen tietojen joukon perusteella voidaan tehdä täsmällisiä päätelmiä kyseessä olevan henkilön tai olevien henkilöiden

[163] Tuomio 2.10.2018, Ministerio Fiscal, C-207/16, 55 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 5.4.2022, Commissioner of An Garda Síochána ym., C-140/20, 53 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen.
[164] Prokuratuur C-746/18.
[165] Prokuratuur C-746/18, kohta 33. Ks. myös tuomio La Quadrature du Net ym., C-511/18, C-512/18 ja C-520/18, kohta 140 oikeuskäytäntöviittauksineen)
[166] Yhdistetyt asiat C-511/18, C-512/18 ja C-520/18 La Quadrature du Net ym. vastaan Premier ministre ym., 6.10.2020, ECLI:EU:C:2020:791, kohta 140. Ks. vastaavasti tuomio 21.12.2016, Tele2, C-203/15 ja C-698/15, EU:C:2016:970, kohta 102. Tuomio 2.10.2018 Ministerio Fiscal, C-207/16, EU:C:2018:788, 56 ja 57 kohta sekä lausunto 1/15 (EU:n ja Kanadan välinen PNR-sopimus), 26.7.2017, EU:C:2017:592, kohta149).
[167] Ks. esim. Landeck, C-548/21, kohdat 91–94; La Quadrature du Net ym. C-511/18, C-512/18 ja C-520/18, kohdat 117–119; Commissioner of An Garda Síochána ym. C-140/20, kohdat 45–47 sekä SpaceNet ja Telekom Deutschland C-793/19 ja C-794/19, kohta 61 sekä Ligue des droits humains C-817/19, kohdat 100, 104 ja 111)
[168] Prokuratuur C-746/18, kohta 36 ja La Quadrature du Net ym., C-511/18, C-512/18 ja C-520/18, kohta 117.

yksityiselämästä. Tältä osin jopa oikeus saada rajoitettu määrä liikenne- tai paikkatietoja tai oikeus saada tietoja lyhyeltä ajanjaksolta saattaa antaa täsmällisiä tietoja sähköisen viestintävälineen käyttäjän yksityiselämästä.[169]

Päätelaitteen sijaintipaikan määrittämisen mahdollistavasta reaaliajassa tapahtuvasta tietojen keräämisestä aiheutuva puuttuminen on erityisen vakavaa, koska nämä tiedot tarjoavat toimivaltaisille kansallisille viranomaisille keinon seurata täsmällisesti ja jatkuvasti matkapuhelinten käyttäjien liikkumista. Koska näitä tietoja on siis pidettävä erityisen arkaluonteisina, toimivaltaisten viranomaisten oikeus saada tällaisia tietoja reaaliajassa on erotettava kyseisten tietojen saamisesta viiveellä, sillä tietojen saaminen reaaliajassa on rajoittavampaa siltä osin kuin se mahdollistaa näiden käyttäjien lähes täydellisen valvonnan".[170]

EU-tuomioistuin on pitänyt tuomioistuimen tai muun riippumattoman hallintoelimen suorittamaa etukäteisvalvontaa olennaisen tärkeänä, kun toimivaltaisten kansallisten viranomaisten pääsy aiheuttaa vaaran vakavasta tai jopa erityisen vakavasta puuttumisesta rekisteröidyn perusoikeuksiin.[171] Tuomioistuin on ensinnäkin edellyttänyt, että saannin edellytyksenä on tuomioistuimen tai riippumattoman hallintoviranomaisten suorittama ennakkovalvonta, lukuun ottamatta perusteltuja kiiretapauksia.[172] Toimivaltaisten kansallisten viranomaisten on varmistettava jokaisessa yksittäistapauksessa, että kyseessä olevien tietojen luokka tai luokat sekä ajanjakso, jolta kyseisten tietojen saantia pyydetään, ovat asian olosuhteet huomioon ottaen rajattu kyseessä olevan tutkinnan kannalta täysin välttämättömään.[173]. On myös tärkeää, että toimivaltaiset kansalliset viranomaiset, joille on annettu oikeus saada säilytettyjä tietoja, tiedottavat tästä asianomaisille henkilöille sovellettavien kansallisten menettelyjen mukaisesti heti, kun tämä tiedoksianto ei vaaranna kyseisten viranomaisten suorittamia tutkimuksia.[174] Henkilötietojen suojaa koskevassa oikeuskäytännössään EU-tuomioistuin on kiinnittänyt kaikkiaan huomiota muun muassa arvioinnin kohteena olevan järjestelyn valvontaan, käytettävissä oleviin riittäviin oikeussuojakeinoihin, tiedon antamiseen ja tietoturvaan sekä henkilöpiiriä, ennakkolupaa, tietoihin pääsyä, tietojen käyttötarkoituksia, tietojen säilytysaikaa ja niiden hävittämistä koskeviin edellytyksiin.[175]

Toisaalta unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan jopa rajoitetun liikenne- tai paikkatiedon määrän säilyttäminen tai niiden säilyttäminen lyhyen aikaa, kuten neljä viikkoa, saattaa antaa täsmällisiä tietoja sähköisen viestintävälineen käyttäjän yksityiselämästä, jolloin voidaan hyvin täsmällisiä johtopäätöksiä esimerkiksi henkilöiden vakituisista tai tilapäisistä oleskelupakoista tai päivittäisestä tai muusta liikkumisesta tai toiminnastaan.[176]

---

[169] Prokuratuur C-746/18, kohdat 37–40.

[170] La Quadrature du Net ym. C-511/18, C-512/18 ja C-520/18, kohta187. Ks. analogisesti Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan osalta EIT:n tuomio Ben Faiza v. Ranska (8.2.2018), kohta 74.

[171] Tuomio Bezirkshauptmannschaft Landeck, C-548/21, kohta 102 ja Prokuratuur C-746/18, kohdat 48–51.

[172] Tele2, kohta 120.

[173] Prokuratuur, kohta 38.

[174] Tele2, kohta 121.

[175] Ks. esim. Ligue des droits humains, C-817/19, Prokuratuur, C-746/18, kohta50; Tele2 Sverige, C-203/15 ja C-698/15, kohdat 106–111, 117–119, 120–122; WebMind, C-419/14, kohdat 77–78; tuomio Schrems, C-362/14, kohdat 40 ja 95; Digital Rights Ireland, C-293/12 ja C-594/12, kohdat 56–67; UGT-Rioja ym., C-428/06 – C-434/06, kohta 80.

[176] SpaceNet C-793/19 ja C-794/19, kohdat 89–90.

Ehdotetun toimivaltuussääntelyn osalta onkin keskeistä ensisijaisesti arvioida puuttumisen vakavuutta edellä kuvatun unionin tuomioistuimen ratkaisukäytännön pohjalta siltä osin kuin ratkaisukäytännön voidaan katsoa soveltuvan ehdotettuun toimivaltuussääntelyyn. Koska sijaintitiedon hankkimisen toimivaltuus ei rajaa perusoikeuksia vastaavalla tavalla kuin sijainti- ja välitystietojen hankkiminen, on esityksessä päädytty ehdottamaan salaisten tiedonhankintakeinojen osalta pidättämiseen oikeutetuille virkamiehille mahdollisuutta itsenäisesti päättää sijaintitietojen hankkimisesta lyhyeltä päätöstä edeltävältä tai seuraavalta viikon ajanjaksolta (1. lakiehdotuksen 18 b §), myös niin sanotun reaaliaikaisen seurannan tilanteissa. Tällaiselta lyhyeltä ajanjaksolta hankittujen sijaintitietojen perusteella ei useinkaan ole mahdollista tehdä yksityiskohtaisia ja täsmällisiä kohdehenkilön yksityiselämää koskevia päätelmiä. Pidempiä ajanjaksoja koskevien sijaintitietojen hankkimisesta päättäisi tuomioistuin.

10.5 Uhkaperusteiseen rikostiedusteluun täydennettävät säännökset

Täydennettävässä hallituksen esityksessä HE /2026 vp on arvioitu Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalakiin ehdotetun vakavan rikollisuuden torjuntaa koskevan 3 a luvun säännösten perustuslainmukaisuutta. Seuraavassa pyritään arvioimaan tässä esityksessä kyseiseen lukuun lisättäväksi tai muutettaviksi ehdotettujen säännösten suhdetta perustuslakiin ja erityisesti perustuslain 10 §:n säännöksiin sellaisina kuin ne olisivat muutettuina hallituksen esityksessä HE 50/2026 vp ehdotetulla tavalla. Lisäksi säännöksiä pyritään arvioimaan perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten valossa.

Telekuuntelua ja tietojen hankkimista telekuuntelun sijasta, televalvontaa, yhdistymistietojen hankkimista, sijaintitiedon hankkimista, teknistä kuuntelua, teknistä laitetarkkailua, haltuunottoa, jäljentämistä ja asiakirjan tarkastelua olisi pidettävä puuttumisena perustuslain 10 §:n 2 momentissa turvattuun luottamuksellisen viestin salaisuuteen. Vaikka televalvontaa on aiemmin pidetty telekuuntelua vähäisempänä kajoamisena luottamuksellisen viestinnän suojaan, sähköisen viestinnän tunnistamistiedot sekä mahdollisuus niiden kokoamiseen ja yhdistämiseen voivat olla yksityiselämän suojan näkökulmasta siinä määrin ongelmallisia, ettei kategorinen erottelu suojan reuna- ja ydinalueeseen ole enää perusteltua, vaan huomiota on yleisemmin kiinnitettävä myös rajoitusten merkittävyyteen.[177]

Selvää on, että perustuslain voimassa olevan 10 §:n 4 momentin nojalla ei ole mahdollista säätää sellaisista rajoituksista viestin salaisuuteen, joiden tarkoituksena ei olisi yksilöidyn rikoksen torjuminen, vaan laajemmalti tiedon hankkiminen yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavasta rikollisuudesta. Näin ollen telekuuntelun ja sen sijasta tehtävän tietojen hankkimisen, televalvonnan, sijaintitiedon hankkimisen, teknisen kuuntelun, teknisen laitetarkkailun, haltuunoton, jäljentämisen ja asiakirjan tarkastelun keinoin tehtävästä tiedonhankinnasta vakavaa rikollisuutta koskevien uhkien torjumiseksi olisi mahdollista säätää tavallisen lain säätämisjärjestyksessä vain perustuslain 10 §:n 4 momenttiin ehdotetun tiedon hankkimista koskevan uuden rajoitusperusteen nojalla ja edellyttäen, että sääntely täyttää perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset.

Perustuslain 10 §:ssä turvatun kotirauhan suojan kannalta merkityksellisiä rikostiedustelukeinoja olisivat suunnitelmallinen tarkkailu, peitelty tiedonhankinta, tekninen kuuntelu, tekninen katselu, peitetoiminta, valeosto, ohjatun tietolähteen käyttö ja osallistuvan tietolähteen käyttö sekä paikkatiedustelu. Ilman perustuslakiin ehdotettua muutosta kyseisiä rikostiedustelukeinoja ei olisi mahdollista ehdottaa toteutettavaksi pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävissä tiloissa. Lisäksi kotirauhan suojaa koskevalla säätelyllä on merkitystä myös telekuunteluun,

[177] PeVL 18/2014 vp, s. 6.

tietojen hankkimiseen telekuuntelun sijasta, televalvontaan, tekniseen tarkkailuun kuunteluun tai tekniseen seurantaan käytettävän laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentamisen mahdollistamisessa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan.

Perustuslain 10 §:n muuttamista koskevassa hallituksen esityksessä (HE 50/2026 vp) 10 §:n 3 ja 4 momentteihin ehdotetaan lisättäväksi uusi rajoitusperuste, joka sallisi kotirauhan suojan tai luottamuksellisen viestin salaisuuden suojan rajoittamisen tiedon hankkimiseksi yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavan vakavan rikollisuuden torjumista varten. Ehdotettu uusi rajoitusperuste mahdollistaisi sellaisten toimivaltuuksien säätämisen, joilla hankitaan tietoa vakavasta rikollisuudesta voimassa olevaa sääntelyä väljemmin edellytyksin uhkaperusteisesti ja laajempaa henkilöpiiriä koskien. Muutoksen tarkoituksena olisi mahdollistaa kotirauhan suojaan ja luottamuksellisen viestin salaisuuteen puuttuvien toimivaltuuksien säätäminen tiedon ennakolliseksi hankkimiseksi rikollisuuden torjumista varten tavalla, joka irtaantuu voimassa olevan perustuslain 10 §:n mukaisesta edellytyksestä, jonka mukaan rikostutkinnallisen rajoituksen perusteena tulee olla konkreettinen ja yksilöity rikosepäily.

Rajoitusperuste sisältää yhtäältä uhkan vakavuutta ja toisaalta rikollisuuden vakavuutta koskevat määreet. Uhkalla tarkoitetaan vakavan rikollisuuden toiminnasta seuraavaa haitallista tapahtumaa tai kehityskulkua, joka ei kuitenkaan välttämättä aiheuta välitöntä vaaraa yksilön tai yhteiskunnan turvallisuudelle. Uhkan käsite viittaa välitöntä vaaraa epävarmempaan kehityskulkuun ja ajallisesti etäisempään haitalliseen tapahtumaan. Rajoitusperusteeseen sisältyvä edellytys ”vakavasti uhkaava” rajaa siten soveltamisalan uhkiin, joihin liittyvät vahingolliset kehityskulut olisivat rikoksiksi konkretisoituessaan seurauksiltaan poikkeuksellisen vakavia ja joista tiedon hankkimiseksi on välttämätöntä irtaantua konkreettisen ja yksilöidyn rikosepäilyn edellytyksestä. Uhkaa voidaan pitää vakavana myös siihen liittyvien laajamittaisten vaikutusten vuoksi.

Rajoitusperuste edellyttää, että uhkaperusteista rikostiedustelua koskevat toimivaltuudet rajattaisiin vain vakavimpiin uhkiin ja vakavimpiin rikollisuuden muotoihin. Soveltamisalaan kuuluisivat perustuslain 10 §:n muuttamista koskevan esityksen perusteluiden mukaan ainakin vakavimmat yksilön henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvat uhat sekä yhteiskunnan toimintaan ja kollektiivisiin intresseihin kuten oikeusvaltioon, demokratiaan, julkiseen talouteen ja ympäristöön kohdistuvat uhat.

Uhkan tulisi olla myös luonteeltaan sellainen, että se uhkaa yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta. Vastaavaa rajausta käytetään voimassa olevan perustuslain 10 §:n 4 momentin rajoitusperusteessa ”yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta taikka kotirauhaa vaarantavien rikosten tutkinnassa”. Perustuslain tulkintakäytännössä yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta taikka kotirauhaa vaarantavina rikoksina on pidetty esimerkiksi huumausainerikoksia, törkeitä väkivaltarikoksia, maan- ja valtiopetosrikoksia, sotarikoksia, rikoksia ihmisyyttä vastaan sekä yleisvaarallisten rikosten vakavampia tekomuotoja, vakavimpia vapauteen kohdistuvia rikoksia sekä joidenkin terrorismirikosten ja ympäristön turmelemisen törkeitä tekomuotoja.[178] Käsitteen piiriin ei ole lähtökohtaisesti sisällytetty yksinomaan omaisuuteen kohdistuvia rikoksia. Vastaavasti uuden rajoitusperusteen kohteena voisi olla tiedonhankinta sellaisesta rikollisuudesta, jonka piirissä voidaan perustellusti olettaa organisoidusti suunniteltavan ja toteutettavan edellä mainitun kaltaisia rikoksia niiden vakavimpina tekomuotoina. Laittomaan maahantuloon ja ihmiskauppaan liittyvissä rikoksissa yksilön turvallisuutta vakavasti voisivat uhata esimerkiksi teot, joissa kohtelun tai kuljetusolosuhteiden vuoksi aiheutettaisiin uhreille vakava ruumiinvamma tai sen vaara tai muuten tuntuvaa kärsimystä, esimerkiksi säilyttämällä liian montaa

[178] PeVL 26/2025 vp.

ihmistä liian pienessä suljetussa tilassa, tai eristämällä uhri kontakteista ulkomaailmaan tai vapauteen kohdistuvat teot, joiden kohteena on kahdeksaatoista vuotta nuorempi henkilö, tai joissa uhrin vapauden rajoittaminen ja siihen liittyvä muu hyväksikäyttö tehdään käyttämällä hyväksi väkivallan uhkaa. Yhteiskunnan turvallisuutta voivat vakavasti uhata esimerkiksi teot, joissa tekijät valmistautuvat käyttämään väkivaltaa viranomaisia kohtaan, tai teot, joissa salakuljetetaan Suomeen jonkin tietyn aseellisen ryhmittymän jäseniä.

Ehdotetun uhkaperusteisen rikostiedustelun kohteet määriteltäisiin Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalaissa tyhjentävästi (57 c §). Pykälän mukaan Rajavartiolaitoksen rikostiedustelun kohteena olisi yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaava laittomaan maahantuloon tai ihmiskauppaan liittyvä järjestäytynyt rikollisuus ja muu vakava rikollisuus. Järjestäytynyt rikollisuus on yksi vakavimmista sisäisen turvallisuuden uhkista. Järjestäytynyt rikollisuus toimii lähtökohtaisesti kaikilla rikollisuuden aloilla ja sen perimmäisenä tavoitteena rikollisen taloudellisen hyödyn maksimointi. Vakavimmillaan järjestäytynyt rikollisuus ulottuu yhteiskunnan rakenteisiin ja vaikuttaa laajasti koko yhteiskuntaan. Rikostiedustelun kohteena olisi järjestäytynyt rikollisuus laveasti ymmärrettynä, koska järjestäytyneen rikollisuuden toimintatavat ovat kehittyneet yhä enemmän kohti verkostoimaista toimintaa ja koska epävarmuuden henkilöiden rooleista ja rikollisen toiminnan rakenteista ei tulisi muodostaa estettä yksilön ja yhteiskunnan turvallisuuteen kohdistuvien uhkien torjumiseksi välttämättömien tietojen hankkimisessa.

Vakava rikollisuus muodostuu rikoksista. Tämänhetkisen järjestäytyneen rikollisuuden tilannekuvan perusteella tyypillisiä rikosnimikkeitä, joita järjestäytyneeseen rikollisuuden liittyvät uhkat täyttäisivät konkretisoituessaan rikollisiksi teoiksi, ovat väkivaltarikokset (rikoslaki 21 luku), törkeä huumausainerikos, törkeä ampuma-aserikos, törkeä rahanpesu, törkeä varkaus, törkeä kätkemisrikos, törkeä kiristys, törkeä ryöstö, törkeä kiskonta ja törkeä petos. Vakavaa järjestäytynyttä rikollisuutta liittyy myös muun muassa ihmiskauppaan (rikoslaki 25 luku), lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön (rikoslaki 20 luku), korruptioon (rikoslaki 30 luku ja 40 luku), rikoksiin oikeudenkäyttöä ja viranomaisia kohtaan (rikoslaki 15 luku ja 16 luku), tietoverkkorikollisuuteen (rikoslaki 38 luku) sekä erityisesti rikoslain 29 luvussa, 30 luvussa ja 39 luvussa kriminalisoituihin talousrikoksiin. Rajavartiolaitoksen tutkintatoimivaltuuden kannalta edellä mainitusta rikollisuudesta merkityksellistä on erityisesti ihmiskauppaan liittyvä rikollisuus.

Koska ehdotetun rikostiedustelusääntelyn tarkoituksena on mahdollistaa tiedonhankinnan käynnistäminen vakavan rikollisuuden uhkista ennen kuin käsillä on yksilöity ja konkreettinen rikosepäily, ei tiedonhankinnan edellytyksiä ja rikostiedustelun kohteita ole mahdollista eikä tarkoituksenmukaista määritellä siten, että tiedonhankinnan edellytykset kytkettäisiin esimerkiksi tiettyihin rikosnimikkeisiin. Rikostiedustelun kohteena olevia vakavan rikollisuuden uhkia ja niiden mahdollisia toteutumisen muotoja vakavina rikoksina on kuvailtu täydennettävässä hallituksen esityksessä rikostiedustelun kohteita koskevan 57 c §:n säännöskohtaisissa perusteluissa. Lailta edellytettävän täsmällisyyden arvioidaan täyttyvän käyttämällä rikostiedustelun kohteita koskevissa säännöksissä rikollisuutta täsmentäviä lisämääreitä, kuten ”yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaava”, ”vakava” ja ”laittomaan maahantuloon tai ihmiskauppaan liittyvä”.

Perustuslain 10 §:n muuttamista koskevan esityksen perusteluissa todetaan, että kotirauhan suojan ja luottamuksellisen viestin salaisuuden suojan rajoittamisen olisi oltava perustuslain 10 §:n 3 ja 4 momenttien mukaan välttämätöntä. Tämä edellytys seuraa myös perusoikeuksien yleisistä rajoitusedellytyksistä. Välttämättömyys tarkoittaa, että rajoitus on sallittu vain, jollei hyväksyttävä tavoite (tiedon hankkiminen säännöksessä tarkoitetusta rikollisuudesta) ole saavutettavissa kotirauhan suojaan ja luottamuksellisen viestin salaisuuteen vähemmän puuttuvin keinoin.

Toimivaltuuksia koskevassa sääntelyssä toimivaltuuksiin tulisi liittää korkea soveltamiskynnys, joka ottaa huomioon säännökseen sisältyvän erityisen edellytyksen rajoituksen välttämättömyydestä, yleiset edellytykset perusoikeusrajoitusten oikeasuhtaisuudesta ja perusoikeuden ydinalueen suojasta sekä kotirauhan suojan ja luottamuksellisen viestin salaisuuden suojan merkityksen yksityiselämän suojan keskeisinä osa-alueina.

Rikostiedustelukeinojen käytön yleisistä edellytyksistä säädettäisiin Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 57 d §:ssä. Kaikkia rikostiedustelukeinoja koskeva yleinen edellytys olisi, että sen käyttäminen on välttämätöntä tärkeiden tietojen saamiseksi sellaisesta 57 c §:ssä tarkoitetusta rikostiedustelun kohteesta, joka uhkaa vakavasti yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta. Välttämättömyydellä tarkoitetaan viimesijaisuutta eli sitä, että tietojen hankkiminen muulla keinolla olisi mahdotonta tai esimerkiksi vaatisi oleellisesti enemmän voimavaroja tai viivästyttäisi tiedonhankintaa kohtuuttomasti tai olisi kohtuuttoman vaikeaa. Välttämättömyydellä viitataan ensinnäkin siihen, että uhkan torjumisen kannalta tärkeiden tietojen saaminen yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavasta 57 c §:ssä mainitusta rikostiedustelun kohteesta ei ole mahdollista henkilön perusoikeuksiin vähemmän puuttuvin keinoin. Tärkeiden tietojen hankkiminen ei ole esimerkiksi mahdollista kohdistamalla johonkin uhkaan liittyvään henkilöön tiedonhankintaa Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvun tai pakkokeinolain nojalla tai esimerkiksi avointen lähteiden tiedonhankinnalla, rekisteritietojen avulla tai tietopyynnöillä. Välttämättömyyden asettaminen rikostiedustelukeinojen käytön yleiseksi edellytykseksi ilmentää rikostiedustelutoimivaltuuksien käytön oikeasuhtaisuudelle asetettuja vaatimuksia sekä uhkaperusteisen rikostiedustelun yksilöidystä ja konkreettisesta rikosepäilystä irtautunutta luonnetta. Välttämättömyys sisältää vaatimuksen siitä, että käytettävän rikostiedustelukeinon oletetaan olevan tehokas. Välttämättömyyteen liittyisi siis tietynlainen tuloksellisuusodotus rikostiedustelukeinon avulla saatavissa olevista tärkeistä tiedoista yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavasta rikostiedustelun kohteesta. Saatavissa olevien tärkeiden tietojen välttämättömyys tulisi kyetä perustelemaan kussakin yksittäistapauksessa keinokohtaisesti.

Perustuslain 10 §:n muuttamista koskevan esityksen perustelujen mukaan välttämättömyyskriteeri pitää sisällään vaatimuksen mainittuihin perusoikeuksiin puuttumisesta mahdollisimman kohdennetusti ja rajoitetusti. Tyypillinen säännöksessä tarkoitettu tilanne olisi tiedonhankintatoimivaltuuksien kohdistaminen sellaisiin henkilöihin, joiden tiedetään toimivan osana organisoitunutta rikollista toimintaa. Tiedonhankintaan rikollisuudesta liittyvä rajoitusperuste ei kiinnittyisi yksittäiseen rikosepäilyyn, jolloin sen puitteissa olisi sinänsä mahdollista säätää toimivaltuuksista, joilla voidaan rajoittaa torjuttavaan rikollisuuteen kytkeytyvän henkilön kotirauhan suojaa tai luottamuksellisen viestin salaisuuden suojaa ilman, että häneen itseensä kohdistuu nimenomainen perusteltu rikosepäily. Koska säännöksen mukaan rajoituksen on oltava välttämätön, henkilön yhteyden torjuttavaan rikollisuuteen tulee kuitenkin olla konkreettinen ja osoitettavissa ja toimivaltuuksien kohdistaminen häneen tulee pystyä perustelemaan. Tämän varmistamiseksi soveltamisedellytyksistä tulee säätää laissa tarkkarajaisesti.

Rikostiedustelukeinon henkilöllisestä kohdentamisesta ehdotetaan säädettäväksi Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 57 e §:ssä. Sen 1 momentin mukaan rikostiedustelukeino voitaisiin kohdentaa henkilöön, jonka voidaan henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen taikka olosuhteiden perusteella olettaa osallistuvan rikostiedustelun kohteena olevaan, yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavaan toimintaan. Salaisia tiedonhankintakeinoja rikoksen estämiseksi koskevassa Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3luvussa on henkilöllinen kohdistamisen osalta esimerkiksi peiteltyä tiedonhankintaa koskevassa 23 §:ssä edellytetty, että henkilön voidaan hänen lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella perustellusti olettaa syyllistyvän säännöksessä mainittuun perusterikokseen. Uhkaperusteisessa rikostiedustelussa oletus voisi perustua myös olosuhteisiin ja kynnys olisi myös hiukan matalampi, eli ei edellytettäisi perusteltua oletusta. Pykälän 2 momentissa ehdotetaan, että tiettyjä

rikostiedustelukeinoja voitaisiin kohdistaa henkilöryhmään, jos tiettyä henkilöä ei voida yksilöidä. Henkilöryhmään kohdistamisen toissijaisuus ilmentää rajavartiolain 7 a §:ssä tarkoitetun vähimmän haitan periaatetta, jonka voidaan katsoa tarkoittavan, että rikostiedustelukeinon käyttö tulisi ensisijaisesti kohdistaa tiettyyn henkilöön. Henkilöryhmällä tarkoitettaisiin vähintään kolmen henkilön muodostamaa yhteenliittymää, jonka voidaan olettaa osallistuvan 57 c §:ssä tarkoitettuun yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta uhkaavaan toimintaan.

Ehdotetun 57 e §:n 3 momentin mukaan viimesijaisesti rikostiedustelukeino voitaisiin kohdentaa myös muuhun henkilöön, jos keinon rikostiedustelukeinoa ei ole mahdollista kohdentaa 1 tai 2 momentissa tarkoitettuun henkilöön tai henkilöryhmään ja käytöllä voidaan henkilön lausumien, käyttäytymisen tai erityisten olosuhteiden johdosta erittäin pätevin perustein olettaa saatavan 57 c §:ssä tarkoitettua yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavaa toimintaa koskevaa tärkeää tietoa. Tällainen rikostiedustelukeinon kohdentaminen saattaisi olla välttämätöntä esimerkiksi tilanteissa, joissa jostakin vakavan rikollisuuden muodostamasta uhkasta on luotettavaa tiedustelutietoa ja ainoaksi keinoksi lisätiedon hankkimiseen on todettu tiedonhankinnan kohdistaminen henkilöön, jonka voidaan erittäin pätevin perustein olettaa tietävän rikollisuuden muodostamasta uhkasta, vaikka henkilön itsensä osallistumisesta uhkaavaan toimintaan ei olisikaan selvitystä. Käsitys henkilön tietoisuudesta voisi perustua esimerkiksi jollakin toisella asialla käytetyllä tiedonhankintakeinolla saatuun tietoon. Tällaisissa tilanteissa tiedonhankinta on tyypillisesti välttämätöntä uhkan torjumiseksi, minkä lisäksi rikostiedustelukeinon käytön ja sen aiheuttaman perusoikeusrajoituksen tulee olla hyväksyttävässä suhteessa torjuttavaan uhkaan.

Rikostiedustelukeinoa koskevan vaatimuksen (57 h §) ja päätöksen (57 l §) tietosisällöstä ehdotetaan säädettäväksi tarkasti. Vaatimuksesta ja päätöksestä tulisi käydä ilmi muun muassa toimenpiteen kohteena oleva henkilö tai henkilöryhmä riittävästi yksilöitynä sekä tosiseikat, joihin rikostiedustelukeinon käytön edellytykset ja kohdistaminen perustuvat. Rikostiedustelukeinojen käytön edellytysten täyttymistä koskevan arvioinnin kannalta kohteena olevan toiminnan ja kohteena olevien toimijoiden riittävän laaja kuvaaminen rikostiedustelukeinojen käyttöä koskevissa lupavaatimuksissa ja päätöksissä korostuu.

Perustuslain 10 §:n muuttamista koskevassa esityksessä todetaan, että kunkin toimivaltuuden ja siitä seuraavan perusoikeusrajoituksen välttämättömyys tulee pystyä perustelemaan. Toimivaltuuksien säätämistä vakavien rikosten torjuntaan liittyen tulisi arvioida muun muassa välttämättömyys- ja suhteellisuusperiaatteiden kannalta. Arvioinnissa merkitystä on sillä, että rajoitusta ei ole kytketty konkreettiseen ja yksilöityyn rikosepäilyyn. Lisäksi on otettava huomioon perusoikeuteen puuttumisen aste ja ulottuminen sivullisiin, esimerkiksi perheenjäseniin.

Rikostiedustelukeinon käytön edellytyksiä koskevassa 57 d §:n 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että suunnitelmallista tarkkailua, peiteltyä tiedonhankintaa, teknistä kuuntelua, teknistä katselua ja paikkatiedustelua ei saisi kohdistaa lainkaan pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan. Sääntely vastaisi tältä osin Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvussa olevaa sääntelyä, jossa kyseisten salaisten tiedonhankintamenetelmien käyttö vakituiseen asumiseen käytettävissä tiloissa on suljettu kokonaan pois.

Hallituksen esityksessä eduskunnalle rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi annetun hallituksen esityksen (HE x/2026 vp) täydentämisestä esitetään, että poliisilain 5 b luvun 4 §:n 2 momentin mukaan suunnitelmallista tarkkailua, peiteltyä tiedonhankintaa ja teknistä katselua ei saisi kohdistaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan. Rikostiedustelukeinot perustuisivat salaisiin tiedonhankintakeinoihin, mutta niiden käytön edellytyksistä säädettäisiin eri tavalla. Poliisi saisi siis kohdistaa salaisena tiedonhankintakeinona ja rikostiedustelukeinona käytettävää teknistä kuuntelua ja paikkatiedustelua pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään

tilaan, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella voitaisiin perustellusti olettaa hänen syyllistyvän 3 §:ssä tarkoitettuun rikokseen. Poliisilain 5 luvun 3 §:ssä säädetään salaisesta tiedonhankinnasta rikoksen paljastamiseksi. Pykälässä lueteltuja rikoksia ovat muun muassa terrorismirikokset, maanpetos ja sen törkeä tekomuoto sekä vakoilu ja sen törkeä tekomuoto. Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi ei kuulu poliisilain 5 luvun 3 §:ssä lueteltuja rikoksia, minkä vuoksi Rajavartiolaitokselle ei myöskään esitetä oikeutta kohdistaa teknistä kuuntelua tai paikkatiedustelua pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan.

Kyseisillä rajauksilla mahdollistettaisiin siten muiden rikostiedustelukeinojen käyttö pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävissä tiloissa. Käytännössä sääntely olisi merkityksellistä tietolähdetoiminnan osalta, ja mahdollistaisi sen käytön pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa. Tietolähdetoiminta rakentuu keskeisesti tietolähteellä olevien sosiaalisten verkostojen varaan, eikä asumiseen käytettäviin tiloihin kohdistuvat rajaukset ole perusteltuja. Pahimmillaan asuntoa koskevat rajaukset voisivat aiheuttaa riskin tietolähteen paljastumisesta ja siitä seuraavista ongelmista.

Rikostiedustelukeinojen käytön salliminen kotirauhan suojaamissa tiloissa mahdollistaisi myös eräiden muiden rikostiedustelukeinojen, esimerkiksi paikkatiedustelun, käytön edellyttämien teknisten asentamistoimenpiteiden suorittamisen pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa. Nämä keinot eivät itsessään puutu kotirauhan suojaan, mutta mahdollisuus asentamistoimenpiteiden tekemiseen asunnoissa on käytännössä kriittinen kyseisten keinojen käyttöön saamiseksi.

Alkuperäisessä esityksessä Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalakiin ehdotettuun uhkaperusteista rikostiedustelua koskevaan lukuun ehdotetaan lisättäväksi ensinnäkin sellaiset rikostiedustelukeinot, joiden uhkaperusteisesta käytöstä säätäminen edellyttäisi perustuslain 10 §:n kotirauhan suojaa ja luottamuksellisen viestin suojaa koskevien lakivarausten muuttamista (57 b §). Luottamuksellisen viestin suojaan puuttuvia tiedonhankintakeinoja olisivat telekuuntelu, tietojen hankkiminen telekuuntelun sijasta, televalvonta, yhdistymistietojen hankkiminen, sijaintitiedon hankkiminen, tekninen kuuntelu ja tekninen laitetarkkailu sekä paikkatiedusteluun liittyvät haltuunotto ja jäljentäminen. Kyseiset rikostiedustelukeinot mahdollistaisivat niin sanotun sisältötiedon hankkimisen rikollisen toiminnan laajuudesta, henkilöiden viestinnästä, suunnitelmista, motiiveista, heidän roolistaan rikollisessa tekemisessä sekä esimerkiksi heidän hallussaan olevista muistiinpanoista ja yhteystiedoista. Näillä keinoilla voitaisiin siten parantaa merkittävästi uhkien torjumiseksi merkityksellisen niin sanotun sisältötiedon hankkimista. Televalvonnalla ja sijaintitietojen hankkimisella voitaisiin puolestaan hankkia tietoa kohdehenkilöiden liikkumisesta.

Perustuslain 10 §:n muuttamista koskevassa esityksessä todetaan, että toimivaltuuksia tiedonhankintaan vakavan rikollisuuden vakavasta uhkasta ei voisi säätää mille tahansa rikollisuuden torjunnan tehtäviä hoitavalle viranomaiselle, vaan tiedonhankinta voitaisiin lailla osoittaa vakavan rikollisuuden torjunnasta huolehtivien viranomaisten tehtäväksi. Toimivaltuuksia koskevassa sääntelyssä on otettava huomioon, että rikostiedustelun tehokkaan valvonnan kannalta merkitystä on sillä, kuinka laajan viranomaisjoukon käytettävissä rikostiedustelun toimivaltuudet olisivat.

Perustuslain 10 §:n muuttamista koskevassa esityksessä tuodaan esiin, että koska ehdotettava vakavan rikollisuuden torjuntaa koskeva rajoitusperuste mahdollistaisi sellaisten toimivaltuuksien säätämisen, joilla hankitaan tietoa yksilöimättömämmin ja väljemmin perustein kuin voimassa olevat rajoitusperusteet, tulisi tavallisessa laissa säädettävien rikostiedustelutoimivaltuuksien suhteesta rikostutkintatoimivaltuuksiin säätää täsmällisesti ja tarkkarajaisesti. Rikostiedustelutoimivaltuuksia käyttämällä ei tule olla mahdollista kiertää rikostutkintaa koskeviin

rajoitusperusteisiin sisältyvää edellytystä, jonka mukaan toimivaltuuden perusteena on oltava konkreettinen ja yksilöity rikosepäily.[179] Uhkaperusteisen rikostiedustelun suhde rikosten estämiseen ja rikosten tutkintaan ei kaikilta osin ole verrannollinen siviili- ja sotilastiedustelun suhteeseen rikostorjuntaan ja rikostutkintaan, koska rikostiedustelun yhtenä tarkoituksena on tiedon hankkiminen rikosten estämiseksi.

Perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella on säädetty poliisilain ja pakkokeinolain salaisilla tiedonhankintakeinoilla saadun ylimääräisen tiedon käyttämisestä rikoksen estämiseksi, poliisin toiminnan suuntaamiseksi ja syyttömyyttä tukevana selvityksenä. Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 48 §:ssä säädetään ylimääräisen tiedon käyttämisestä. Pykälän 4 momentissa säädetään poliisilakia vastaavalla tavalla, että ylimääräistä tietoa saa käyttää Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi, Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toiminnan suuntaamiseksi ja syyttömyyttä tukevana selvityksenä. Rikosten selvittämisen osalta lähtökohtana on, että kaikki sinänsä laillisella pakkokeinolla saatu ylimääräinen tieto ei voi olla rajoituksetta käytettävissä minkä tahansa rikoksen selvittämiseen. Ylimääräisen tiedon käyttäminen voi kuitenkin tietyin edellytyksin olla sallittua laajemmin tietyn vakavuustason ylittävien rikosten osalta.[180] Uhkaperusteisella rikostiedustelulla saadun tiedon käyttäminen rikollisuuden muodostamien uhkien torjumiseksi, rikosten estämiseksi, lainvalvontaviranomaisten toiminnan suuntaamiseksi ja syyttömyyttä tukevana selvityksenä sekä vaaran ja vahingon torjumiseksi voidaan katsoa olevan mahdollista, mikäli sääntely kokonaisuutena on suhteellisuusperiaatteen mukaista.

Alkuperäisen esityksen säätämisjärjestystä koskevan jakson osiossa 12.2.3 Rikostiedustelutietojen käyttö ja luovuttaminen on kuvattu tiedon käyttöä ja luovuttamista koskevaa sääntelyä ja arvioitu sen perustuslainmukaisuutta. Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 57 p §:ssä säädettäisiin rikostiedustelukeinoilla hankittujen tietojen käyttämisestä ja 57 t §:ssä rikostiedustelutietojen käytön rajoituksista. Kyseiseen sääntelyyn ei ole esitetty täydentävässä esityksessä lisäyksiä tai muutoksia, joten sen osalta viitataan alkuperäisessä esityksessä todettuun.

Perustuslain 10 §:n muuttamista koskevassa esityksessä korostetaan riittäviä oikeusturvatakeita ja valvontaa. Perustuslakivaliokunnan perusoikeusuudistuksen yhteydessä ilmaiseman käsityksen mukaan perusoikeuksia rajoitettaessa on huolehdittava riittävistä oikeusturvajärjestelyistä.[181] Oikeusturvavaatimuksen vuoksi on selvää, että säädettäessä uusista toimivaltuuksista tavallisen lain tasolla sääntelyssä on huolehdittava riittävistä oikeusturva- ja valvontajärjestelyistä. Voimassa olevassa sääntelyssä useiden rikosperusteisten ja tiedustelutiedon hankkimiseksi säädettyjen salaisten tiedonhankintatoimivaltuuksien käytössä edellytetään tuomioistuimen antamaa lupaa. Toimivaltuuksista säädettäessä tulee pääsääntöisesti edellyttää toimivaltuuksien käytössä tuomioistuimen lupaa. Tuomioistuinmenettelyn on määrä estää toimivaltuuksien väärinkäyttö.

Tässä esityksessä uhkaperusteiseen rikostiedusteluun lisättäväksi ehdotettujen rikostiedustelukeinojen päätöksentekotoimivalta ehdotetaan osoitettavaksi lähtökohtaisesti tuomioistuimelle (57 g §). Poikkeuksen edellä mainitusta muodostaisi osallistuvan tietolähteen käyttö, jonka käyttämisestä päättäisi Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö (57 i §). Lisäksi sellaisesta teknisestä kuuntelusta, joka ei kohdistuisi kotirauhan suojaamaan tilaan tai paikkaan taikka vapautensa menettäneeseen henkilöön, päättäisi rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun pidättämiseen oikeutettu virkamies.

[179] Vrt. PeVL 99/2022 vp, kappale 12.
[180] PeVL 32/2013 vp ja PeVL 35/2018 vp.
[181] PeVM 25/1994 vp, s. 5.

Pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöksentekovaltaan ehdotetaan kuuluvaksi paikkatiedustelu sekä paikkatiedusteluun liittyvä haltuunotto, jäljentäminen ja asiakirjan tarkastelu (57 k §). Kiiretilanteissa rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies voisi päättää myös televalvonnasta, sijaintitiedon hankkimisesta, muuhun kotirauhan suojaamaan tilaan kuin pysyväisluonteiseen asumiseen taikka vapautensa menettäneeseen henkilöön kohdistuvasta teknisestä katselusta, henkilön teknisestä seurannasta, teknisestä laitetarkkailusta sekä muuhun kotirauhan suojaamaan tilaan kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan kohdistuvasta teknisestä kuuntelusta siihen asti, kunnes tuomioistuin on ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen. Asia on saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua rikostiedustelukeinon käytön aloittamisesta.

Perustuslain 10 §:n muuttamista koskevassa esityksessä tuodaan myös esiin, että riittävien oikeusturva- ja valvontajärjestelyiden turvaamiseksi lainsäädännössä tulee säätää myös muista menettelyllisistä takeista, esimerkiksi velvollisuudesta ilmoittaa tiedonhankinnasta tiedonhankinnan kohteelle, yksilön mahdollisuudesta erityisten oikeussuojakeinojen käyttöön ja toimivaltuuksien käytön dokumentointivelvoitteesta, samoin kuin rajoituksista toimivaltuuksilla saadun tiedon käytölle tai muiden perusoikeuksien suojaamiseen palautuvista rajoituksista tiedonhankinnalle esimerkiksi lähdesuojan turvaamiseksi.[182] Tuomioistuimen etukäteen antama lupa ei voi korvata jälkikäteistä kontrollia sellaisenaan, koska perusoikeuden rajoituksen kohde ei voi osallistua etukäteiseen päätöksentekoon.[183] Siltä osin kuin normaali muutoksenhakumenettely tuomioistuimeen ei tule kyseeseen asian luonteen vuoksi, on välttämätöntä luoda uskottavia korvaavia oikeusturvatakeita.[184]

Rikostiedustelutoiminnassa korostuu tarve varmistaa toimivat oikeusturvajärjestelyt ja valvonnan tehokkuus ja asianmukaisuus.[185] Tämä johtuu paitsi siitä, että ehdotettu perustuslain 10 §:n muutos mahdollistaa säädettäväksi lailla uudenlaisia viranomaistoimivaltuuksia, myös siitä, että muutosehdotuksen mahdollistamat toimivaltuudet saattavat rikostiedustelutoiminnan erityispiirteistä johtuen poiketa kohdentamiseltaan nykyisistä rikosperusteisista salaisista tiedonhankintakeinoista. Myös ihmisoikeusvelvoitteet ja Euroopan unionin oikeusjärjestys edellyttävät luottamuksellisen viestin salaisuuden suojaan puuttuvien toimivaltuuksien käytön valvonnalta tehokkuutta ja riippumattomuutta

Alkuperäinen hallituksen esitys sisältää ehdotuksen tiedustelutoiminnan valvonnasta annetun lain muuttamiseksi. Ehdotetuilla muutoksilla ulotettaisiin tiedusteluvalvontavaltuutetun laillisuusvalvonta koskemaan uhkaperusteista rikostiedustelua. Alkuperäinen esitys sisältää myös Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalakiin ehdotetut valvontaa sekä oikeusturvaa koskevat säännökset. Tässä esityksessä uhkaperusteiseen rikostiedusteluun lisättävien rikostiedustelukeinojen käytön oikeusturvaan kytkeytyviä säännöksiä, joita on täydennetty tai jotka ovat kokonaan uusia, ovat ilmoittamista koskeva säännös (58 m §), kuuntelu- ja katselukieltoja koskeva säännös (58 g §) sekä telekuuntelun, televalvonnan, teknisen kuuntelun ja teknisen laitetarkkailun keskeyttäminen (58 k §) ja kiireellisessä tilanteessa saadun tiedon hävittäminen (58 l §).

Rikostiedustelua koskevaan lukuun ehdotetaan otettavaksi säännös viestinnän välittäjän avustamisvelvollisuudesta (58 o §). Kyseinen avustamisvelvollisuus kattaisi muun muassa

[182] Ks. lähdesuojan osalta PeVL 30/2025 vp.
[183] PeVL 35/2018 vp ja PeVL 36/2018 vp.
[184] PeVL 36/2018 vp.
[185] PeVL 35/2018 vp, s. 13 ja PeVL 36/2018 vp, s. 14.

telekuuntelun ja televalvonnan edellyttämät kytkennät televerkkoon sekä tietojen, välineiden ja henkilöstön käyttöön antamisen telekuuntelun toimeenpanoa varten.[186] Viestinnän välittäjille asetettavia velvoitteita on pidettävä perustuslain 15 §:n 1 momentissa turvatun omaisuudensuojan kannalta ongelmattomina, sillä velvoitteet perustuisivat täsmällisiin säännöksiin ja olisivat nyt kyseessä olevien yritysten kannalta kohtuullisia.[187] Viestinnän välittäjälle sen avustamisvelvollisuuden täyttämisestä aiheutuvat kustannukset ehdotetaan korvattavaksi (58 p §).

10.6 Säätämisjärjestyksen arviointi

Esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan hallituksen käsityksen mukaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä lukuun ottamatta sellaisia toimivaltuuksia koskevia säännösehdotuksia, jotka merkitsevät puuttumista perustuslain 10 §:n 1 momentissa turvattuun kotirauhan suojaan tai 2 momentissa turvattuun luottamuksellisen viestin salaisuuteen. Tällaisia säännösehdotuksia ovat Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalakiin esitettävä 57 b § siltä osin kuin siinä ehdotetaan uhkaperusteisen rikostiedustelun rikostiedustelukeinoiksi telekuuntelua, tietojen hankkimista telekuuntelun sijasta, televalvontaa, yhdistymistietojen hankkimista, sijaintitiedon hankkimista, teknistä kuuntelua, teknistä laitetarkkailua, paikkatiedustelua sekä siihen liittyvää haltuunottoa, jäljentämistä ja asiakirjan tarkastelua. Lisäksi tällainen säännösehdotus on lakiin esitettävä 57 d § siltä osin kuin sen 3 momentissa sallitaan muiden kuin suunnitelmallisen tarkkailun, peitellyn tiedonhankinnan, teknisen kuuntelun, teknisen katselun ja paikkatiedustelun kohdistaminen pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan. Käytännössä tämä tarkoittaisi tietolähdetoimintaa.

Edellä mainittuihin säännöksiin liittyy myös niitä koskevat päätöksentekoa, vaatimuksen ja päätöksen sisältöä ja voimassaoloaikaa koskevat säännökset (57 g–n §) sekä laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentamista ja poisottamista koskeva säännös (58 §), rikostiedustelukeinon käytöstä ilmoittamista koskeva säännös (58 m §) ja kuuntelu- ja katselukieltoja koskeva säännös (58 g §) siltä osin kuin kyse on edellä mainituista keinoista. Lisäksi edellä mainittujen keinojen sisällyttämistä uhkaperusteiseen rikostiedusteluun koskevat telekuuntelun, televalvonnan, teknisen kuuntelun ja teknisen laitetarkkailun keskeyttäminen (58 k §), kiireellisessä tilanteessa saadun tiedon hävittäminen (58 l §), viestinnän välittäjän avustamisvelvollisuus (58 o §) sekä korvaus teleyritykselle (58 p §). Niistä olisi kuitenkin mahdollista säätää tavallisen lain säätämisjärjestyksessä perustuslain 10 §:n 3 ja 4 momenttiin ehdotetun uuden, tiedon hankkimiseksi yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavan vakavan rikollisuuden torjumista varten, rajoitusperusteen nojalla.

Edellä luetellut toimivaltuudet kytkeytyvät ehdotettuun perustuslain 10 §:n muutokseen. Tämän vuoksi ja myös esitykseen liittyvien muiden valtiosääntöoikeudellisten näkökohtien vuoksi hallitus pitää tarkoituksenmukaisena, että eduskunta pyytää esityksestä perustuslakivaliokunnan lausunnon.

Edellä esitetyn perusteella esitetään, että eduskunta hyväksyisi Rajavartiolaitoksen rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi annetun hallituksen esityksen (HE /2026 vp) 1. lakiehdotuksen ja 7. lakiehdotuksen tässä täydentävässä esityksessä ehdotetulla tavalla muutettuina.

[186] HE 224/2010 vp, s. 140.
[187] PeVL 8/2002 vp ja 61/2002 vp.

1.

Laki

rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain (108/2018) 13 §, 14 §:n 2 momentti, 19, 20 ja 25 §, 34 d §, 34 h §:n 1 momentti, 34 j §:n 2 momentti, 35 ja 47 §, 48 §:n 4 momentti, 49 §:n 3 momentti, 51 §, 52 §:n 1 ja 5 momentti sekä 58 §, joka samalla siirretään lakiin lisättävään uuteen 3 a lukuun,

sellaisina kuin niistä ovat 13 §, 14 §:n 2 momentti, 34 d §, 34 h §:n 1 momentti, 34 j §:n 2 momentti, 52 §:n 5 momentti ja 58 § laissa 399/2025, 25 § osaksi laissa 990/2023, 49 §:n 3 momentti laissa 643/2019 ja 52 §:n 1 momentti laissa 990/2023, sekä

lisätään lakiin uusi 15 a–c §, 18 a–b §, 35 a–f § ja niiden edelle uusi väliotsikko, 36 c–g §, 48 a ja 48 b §, 3 a luku ja 58 q §, seuraavasti:

13 §

Salaisten tiedonhankintakeinojen käyttäminen

Tässä luvussa säädetään telekuuntelun, tietojen hankkimisen telekuuntelun sijasta, televalvonnan, yhdistymistietojen hankkimisen, sijaintitiedon hankkimisen, suunnitelmallisen tarkkailun, peitellyn tiedonhankinnan, teknisen kuuntelun, teknisen katselun, teknisen seurannan ja teknisen laitetarkkailun (*tekninen tarkkailu*), teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimisen, yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan, yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston, tietolähdetoiminnan, valvotun läpilaskun ja paikkatiedustelun sekä siihen liittyvän haltuunoton, jäljentämisen ja asiakirjan tarkastelun käyttämisestä Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseen taikka vaaran torjumiseen. Näitä tiedonhankintakeinoja voidaan käyttää salassa niiden kohteilta.

14 §

Salaisten tiedonhankintakeinojen käytön edellytykset

— —

Sen lisäksi, mitä salaisten tiedonhankintakeinojen käytön erityisistä edellytyksistä jäljempänä säädetään, telekuuntelua, tietojen hankkimista telekuuntelun sijasta, televalvontaa, sijaintiedon hankkimista, suunnitelmallista tarkkailua, teknistä kuuntelua, teknistä katselua, henkilön teknistä seurantaa, teknistä laitetarkkailua, yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa, yksinomaan tietoverkossa tehtävää valeostoa, tietolähteen ohjattua käyttöä, osallistuvan tietolähteen käyttöä, valvottua läpilaskua, paikkatiedustelua sekä siihen liittyvää haltuunottoa, jäljentämistä ja asiakirjan tarkastelua saadaan käyttää vain, jos niillä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiselle. Yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan ja yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston käyttäminen edellyttää lisäksi, että se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi.

— —

Tiedonhankinta televerkoista

15 a §

Telekuuntelu ja sen edellytykset

Telekuuntelulla tarkoitetaan teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen vastaanotettavan taikka siitä lähetetyn sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 3 §:n 43 kohdassa tarkoitetussa yleisessä viestintäverkossa tai siihen liitetyssä viestintäverkossa välitettävänä olevan viestin kuuntelua, tallentamista ja muuta käsittelyä viestin sisällön ja siihen liittyvien 16 §:ssä tarkoitettujen välitystietojen selvittämiseksi. Telekuuntelua saadaan kohdistaa vain siltä henkilöltä lähtöisin olevaan tai sellaiselle henkilölle tarkoitettuun viestiin, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 2 momentissa mainittuun rikokseen.

Rajavartiolaitokselle voidaan rikoksen estämiseksi antaa lupa kohdistaa telekuuntelua henkilön hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän törkeään laittoman maahantulon järjestämiseen, ihmiskauppaan tai törkeään ihmiskauppaan.

Rajavartiolaitokselle voidaan lisäksi antaa lupa telekuunteluun, jos se on välttämätöntä henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vaaran torjumiseksi.

15 b §

Tietojen hankkimien telekuuntelun sijasta

Jos on todennäköistä, että 15 a §:ssä tarkoitettua viestiä ja siihen liittyviä välitystietoja ei ole enää saatavissa telekuuntelulla, Rajavartiolaitokselle voidaan antaa rikoksen estämiseksi lupa tietojen hankkimiseen viestinnän välittäjän hallusta 15 a §:ssä säädetyillä edellytyksillä.

Jos tietojen hankkiminen kohdistetaan viestin sisällön selvittämiseksi telepäätelaitteeseen välittömästi yhteydessä olevaan viestin lähettämiseen ja vastaanottamiseen soveltuvaan henkilökohtaiseen tekniseen laitteeseen tai tällaisen laitteen ja telepäätelaitteen väliseen yhteyteen, Rajavartiolaitokselle voidaan antaa rikoksen estämiseksi lupa tietojen hankkimiseen telekuuntelun sijasta, jos 15 a §:ssä säädetyt edellytykset täyttyvät.

15 c §

Telekuuntelusta ja muusta vastaavasta tietojen hankkimisesta päättäminen

Tuomioistuin päättää telekuuntelusta ja tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta.

Lupa telekuunteluun ja 15 b §:n 2 momentissa tarkoitettuun tietojen hankkimiseen voidaan antaa luvan antopäivästä alkaen enintään kuukaudeksi kerrallaan.

Telekuuntelua ja telekuuntelun sijasta toimitettavaa tietojen hankkimista koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä on mainittava:

1) toimenpiteen perusteena oleva rikos ja sen oletettu tekoaika taikka toimenpiteen perusteena oleva vaara;

2) henkilö, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 1 kohdassa tarkoitettuun rikokseen tai henkilön ollessa tuntematon toimenpiteen kohteena oleva teleosoite tai telepäätelaite;

3) tosiseikat, joihin henkilöön kohdistuva epäily ja telekuuntelun tai telekuuntelun sijasta toimitettavan tietojen hankkimisen edellytykset perustuvat;

4) telekuuntelua tai 15 b §:n 2 momentissa tarkoitettua tietojen hankkimista koskevan luvan voimassaoloaika kellonajan tarkkuudella;
5) telekuuntelun tai telekuuntelun sijasta toimitettavan tietojen hankkimisen suorittamista johtava ja valvova 1 momentissa tarkoitettu pidättämiseen oikeutettu virkamies;
6) mahdolliset telekuuntelun tai telekuuntelun sijasta toimitettavan tietojen hankkimisen rajoitukset ja ehdot.

Pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää toimenpiteen kohteena olevista teleosoitteista tai telepäätelaitteista lukuun ottamatta tilanteita, joissa 3 momentin 2 kohdassa tarkoitettu henkilö on tuntematon. Päätöksessä on mainittava perustelut toimenpiteen kohteena olevien teleosoitteiden tai telepäätelaitteiden valitsemiselle.

18 a §

Sijaintitiedon hankkiminen ja sen edellytykset

Sijaintitiedolla tarkoitetaan viestintäverkosta, telepäätelaitteesta tai tietoyhteiskunnan palvelun tarjoamisen yhteydessä kerättävää tai käsiteltävää tietoa, joka ilmaisee teleosoitteen, telepäätelaitteen tai tietyn yksilöivän tunnisteen sijainnin. Rajavartiolaitokselle voidaan rikoksen estämiseksi antaa lupa sijaintitiedon hankkimiseen henkilön tai esineen paikantamiseksi tai seuraamiseksi, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta.

Lisäksi Rajavartiolaitokselle voidaan rikoksen estämiseksi antaa lupa sijaintitiedon hankkimiseen henkilön tai esineen paikantamiseksi tai seuraamiseksi, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän ympäristön turmelemiseen, metsästysrikokseen tai luonnonsuojelurikokseen.

Rajavartiolaitoksella on oikeus sijaintitiedon hankkimiseen 1 ja 2 momentin estämättä, jos se on tarpeen henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi.

18 b §

Sijaintitiedon hankkimisesta päättäminen

Tuomioistuin päättää sijaintitiedon hankkimisesta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta, jos vaatimus koskee päätöksen tekemistä edeltänyttä aikaa taikka aikaa, joka on päätöksen tekemisestä eteenpäin enintään kuukausi.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, sijaintiedon hankkimisesta päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies, jos lupa koskee päätöksen tekemistä edeltänyttä aikaa, joka on enintään viikko, taikka aikaa, joka on päätöksen tekemisestä eteenpäin enintään viikko.

Pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää 18 a §:n 3 momentissa tarkoitetusta sijaintitiedon hankkimisesta.

Sijaintitiedon hankkimista koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä on mainittava:
1) toimenpiteen perusteena oleva rikos ja sen oletettu tekoaika taikka toimenpiteen perusteena oleva vaara;
2) henkilö, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 18 a §:ssä tarkoitettuun rikokseen tai henkilön ollessa tuntematon toimenpiteen kohteena oleva teleosoite, telepäätelaite tai muu yksilöivä tunniste;
3) tosiseikat, joihin henkilöön kohdistuva epäily ja sijaintitiedon hankkimisen edellytykset perustuvat;
4) luvan tai päätöksen voimassaoloaika kellonajan tarkkuudella;
5) sijaintitiedon hankkimisen suorittamista johtava ja valvova virkamies;
6) mahdolliset sijaintitiedon hankkimisen rajoitukset ja ehdot.

Pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää ulkomaiselle palveluntarjoajalle tehtävästä 18 a §:n mukaisia tietoja koskevasta pyynnöstä. Pyynnön tekeminen edellyttää tämän pykälän 1–4 momenttien mukaista päätöstä sijaintitiedon hankkimisesta.

19 §

Yhdistymistietojen hankkiminen ja sen edellytykset

Yhdistymistietojen hankkimisella tarkoitetaan tiedon hankkimista tietyn tukiaseman kautta telejärjestelmään tai tietyssä sijainnissa tietoyhteiskunnan palveluntarjoajan tietokantaan yhdistyneistä tai yhdistyvistä telepäätelaitteista ja teleosoitteista tai yksilöivistä tunnisteista.

Rajavartiolaitokselle voidaan antaa lupa sen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi merkityksellisten yhdistymistietojen hankkimiseen, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta.

20 §

Yhdistymistietojen hankkimisesta päättäminen

Tuomioistuin päättää yhdistymistietojen hankkimisesta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta. Jos asia ei siedä viivytystä, pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää yhdistymistietojen hankkimisesta siihen asti, kunnes tuomioistuin on ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen. Asia on saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua keinon käytön aloittamisesta.

— —

Yhdistymistietojen hankkimista koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä on mainittava:

1) toimenpiteen perusteena oleva rikos ja sen oletettu tekoaika taikka toimenpiteen perusteena oleva vaara;
2) tosiseikat, joihin yhdistymistietojen hankkimisen edellytykset perustuvat;
3) ajanjakso, jota lupa koskee;
4) paikka, jota päätös koskee;
5) yhdistymistietojen hankkimisen suorittamista johtava ja valvova pidättämiseen oikeutettu virkamies;
6) mahdolliset yhdistymistietojen hankkimisen rajoitukset ja ehdot.

25 §

Tekninen kuuntelu ja sen edellytykset

Teknisellä kuuntelulla tarkoitetaan rikoslain 24 luvun 5 §:n estämättä tietyn henkilön sellaisen keskustelun tai viestin, joka ei ole ulkopuolisten tietoon tarkoitettu ja johon keskusteluun kuuntelija ei osallistu, kuuntelua, tallentamista ja muuta käsittelyä teknisellä laitteella, menetelmällä tai ohjelmistolla keskustelun tai viestin sisällön tai sen osapuolten taikka 4 momentissa tarkoitetun henkilön toiminnan selvittämiseksi.

Teknistä kuuntelua ei saa kohdistaa vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan.

Rajavartiolaitoksella on oikeus tutkittavakseen kuuluvan rikoksen estämiseksi vakituiseen asumiseen käytettävän tilan ulkopuolella olevan henkilön tekniseen kuunteluun. Rajavartiolaitokselle voidaan antaa lupa myös viranomaisen tiloissa olevan rikoksen johdosta vapautensa menettäneen henkilön tekniseen kuunteluun. Kuuntelu voidaan toteuttaa kohdistamalla se tilaan tai muuhun paikkaan, jossa tiedonhankinnan kohteena olevan henkilön voidaan olettaa

todennäköisesti oleskelevan tai käyvän. Rajavartiolaitos saa kohdistaa pelkästään tekniseen laitteeseen kohdistuvaa teknistä kuuntelua laitteen sijaintipaikasta riippumatta 2 momentissa säädetyn estämättä.

Teknisen kuuntelun edellytyksenä on lisäksi, että henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvaan rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta.

Rajavartiolaitoksella on aina 2 momentin estämättä oikeus lyhytaikaiseen tekniseen kuunteluun, jos se on välttämätöntä Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toimenpiteen turvalliseksi suorittamiseksi ja toimenpiteen suorittajan, kiinni otettavan tai suojattavan henkilön henkeä tai terveyttä uhkaavan välittömän vaaran torjumiseksi.

34 d §

Järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan ja valvottuun läpilaskuun osallistuminen

Sen estämättä, mitä 34 c §:ssä säädetään, yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa suorittava rajavartiomies saa osallistuessaan järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan hankkia toimitiloja taikka kulku- tai muita sellaisia välineitä, osallistua henkilöiden, esineiden tai aineiden kuljettamisen järjestämiseen, hoitaa taloudellisia asioita taikka avustaa rikollisryhmää, rikollisjoukkoa, rikollisverkostoa tai muuta näihin verrattavissa olevaa rikosten toteuttamiseksi muodostettua henkilöiden yhteenliittymää muilla näihin rinnastettavilla tavoilla, jos erittäin pätevin perustein on voitu olettaa, että:

1) toimenpide tehdään ilman hänen myötävaikutustaankin;

2) rajavartiomiehen toiminta ei tule aiheuttamaan vaaraa tai vahinkoa kenenkään hengelle, terveydelle, vapaudelle taikka merkittävää vaaraa tai vahinkoa omaisuudelle; ja

3) avustaminen edistää merkittävästi peitetoiminnan tavoitteen saavuttamista.

Yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa suorittava rajavartiomies saa osallistua 37 §:ssä tarkoitetun valvotun läpilaskun kohteena olevan toimituksen järjestämiseen, jos osallistuminen edistää merkittävästi läpilaskun tavoitteen saavuttamista.

Yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa suorittavalla rajavartiomiehellä on lisäksi aina oikeus osallistua 1 ja 2 momentissa kuvatuin tavoin järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan tai valvottuun läpilaskuun, jos se on välttämätöntä henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vakavan vaaran torjumiseksi.

34 h §

Yksinomaan tietoverkossa tehtävä valeosto ja sen edellytykset

Valeostolla tarkoitetaan esitutkintaviranomaisen tekemää esineen, aineen, omaisuuden tai palvelun ostotarjousta tai ostoa, jonka tavoitteena on rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi saada viranomaisen haltuun tai löytää estettävään rikokseen liittyvä esine, aine tai omaisuus taikka jonka avulla voidaan muuten saada rikoksen estämiseksi tarvittavia tietoja.

— —

34 j §

Yksinomaan tietoverkossa tehtävästä valeostosta päättäminen

— —

Päätös voidaan antaa enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan.

35 §

Rajavartiomiehen turvaaminen peitellyssä tiedonhankinnassa rikoksen estämiseksi

Pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää, että peiteltyä tiedonhankintaa rikoksen estämiseksi toteuttava rajavartiomies varustetaan seurannan, kuuntelun ja katselun mahdollistavalla teknisellä laitteella, jos varustaminen on perusteltua hänen turvallisuutensa varmistamiseksi.

Seuranta, kuuntelu ja katselu saadaan tallentaa. Tallenteet on hävitettävä heti sen jälkeen, kun niitä ei tarvita rajavartiomiehen turvaamiseen. Jos niitä on kuitenkin tarpeen säilyttää asiaan osallisen oikeusturvaan liittyvistä syistä, tallenteet saadaan säilyttää ja käyttää tässä tarkoituksessa. Tallenteet on hävitettävä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.

Paikkatiedustelu

35 a §

Paikkatiedustelu ja sen edellytykset

Paikkatiedustelulla tarkoitetaan yksilöidyssä paikassa toimitettavaa tiedonhankintaa rikoksen estämisen kannalta tarpeellisen esineen, omaisuuden, asiakirjan, tiedon tai seikan löytämiseksi tai tarkastamiseksi. Paikkatiedustelua ei saa toimittaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa tai sellaisessa paikassa, jossa tiedonhankinnan kohteeksi on syytä olettaa joutuvan tietoa, josta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11, 13, 14, 16, 20 tai 21 §:n taikka 22 §:n 2 momentin mukaan on velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta.

Muussa rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitetun kotirauhan suojaamassa paikassa kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa tehtävän paikkatiedustelun edellytyksenä on, että henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän törkeään laittomaan maahantulon järjestämiseen, ihmiskauppaan tai törkeään ihmiskauppaan.

Sellaisessa paikassa, joka ei ole rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitetun kotirauhan suojaama paikka, mutta johon ei ole yleistä pääsyä tai johon yleinen pääsy on rajoitettu tai estetty paikkatiedustelun toimittamisajankohtana, tehtävän paikkatiedustelun edellytyksenä on, että henkilön voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta.

Paikkatiedustelu saadaan toimittaa paikassa, joka ei ole 2 tai 3 momentissa tarkoitettuun rikokseen syyllistyväksi oletetun henkilön hallinnassa vain, jos on perusteltua syytä olettaa, että rikos tullaan tekemään siellä tai jos muuten voidaan erittäin pätevin perustein olettaa, että etsinnässä löytyy edellä tarkoitettu esine, omaisuus, asiakirja, tieto tai seikka.

Rajavartiolaitoksella on 2–4 momentin estämättä oikeus paikkatiedusteluun, jos se on välttämätöntä henkilön henkeä tai terveyttä uhkaavan välittömän vaaran torjumiseksi.

35 b §

Paikkatiedustelusta päättäminen

Pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää paikkatiedustelusta.

Päätös tehdä enintään kuukaudeksi kerrallaan.

Paikkatiedustelua koskevassa päätöksessä on riittävällä tarkkuudella yksilöitävä:

1) toimenpiteen perusteena oleva rikos ja sen oletettu tekoaika taikka toimenpiteen perusteena oleva vaara;

2) henkilö, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 35 a §:ssä tarkoitettuun rikokseen;
3) paikkatiedustelun kohteena oleva paikka;
4) tosiseikat, joihin henkilöön kohdistuva epäily ja paikkatiedustelun edellytykset perustuvat;
5) päätöksen voimassaoloaika;
6) esine, omaisuus, asiakirja, tieto tai seikka, jota paikkatiedustelulla pyritään löytämään tai tarkastamaan;
7) paikkatiedustelun suorittamista johtava ja valvova virkamies;
8) mahdolliset paikkatiedustelun rajoitukset ja ehdot.

Asian kiireellisyyden sitä edellyttäessä paikkatiedustelua koskeva päätös saadaan kirjata paikkatiedustelun toimittamisen jälkeen.

35 c §

Haltuunotto, jäljentäminen ja asiakirjan tarkastelu

Rajavartiolaitoksella on oikeus paikkatiedustelussa jäljentää esine, asiakirja tai omaisuus sekä tarkastella yksityistä avaamatonta asiakirjaa.

Rikoksen estämiseksi tarpeellinen esine, asiakirja tai omaisuus tieto tai seikka voidaan ottaa tilapäisesti haltuun pakkokeinolain 7 luvussa tarkoitettua takavarikoimista tai jäljentämistä varten.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee myös tietoa, joka on teknisessä laitteessa tai muussa vastaavassa tietojärjestelmässä taikka sen tallennusalustalla (*data*). Asiakirjasta säädettyä sovelletaan myös datan muodossa olevaan asiakirjaan.

35 d §

Jäljentämiskiellot

Paikkatiedustelun kohteena olevaa yksilöityä esinettä, omaisuutta tai asiakirjaa ei saa jäljentää, jos kohde sisältää tietoa, josta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11, 13, 14, 16, 20 tai 21 §:n nojalla on velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta.

Jos salassapitovelvollisuus tai -oikeus perustuu oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11 §:n 2 tai 3 momenttiin tai 13, 14, 16 tai 20 §:ään, edellytyksenä kiellolle 1 momentissa säädetyn lisäksi on, että paikkatiedustelun kohteena oleva yksilöity esine, omaisuus tai asiakirja on mainitussa lainkohdassa tarkoitetun henkilön tai häneen mainitun luvun 22 §:n 2 momentissa tarkoitetussa suhteessa olevan henkilön hallussa taikka sen hallussa, jonka hyväksi salassapitovelvollisuus tai -oikeus on säädetty.

Jäljentämiskieltoa ei kuitenkaan ole, jos:
1) oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11 §:n 2 tai 3 momentissa, 13 §:n 1 tai 3 momentissa, 14 §:n 1 momentissa taikka 16 §:n 1 momentissa tarkoitettu henkilö, jonka hyväksi salassapitovelvollisuus on säädetty, suostuu jäljentämiseen;
2) oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 20 §:n 1 momentissa tarkoitettu henkilö suostuu jäljentämiseen.

35 e §

Jäljentämisestä ja asiakirjan tarkastelusta päättäminen paikkatiedustelussa

Pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää jäljentämisestä ja yksityisen avaamattoman asiakirjan tarkastelusta. Jos asia ei siedä viivytystä, myös muu virkamies saa yksittäistapauksessa päättää jäljentämisestä ja yksityisen avaamattoman asiakirjan tarkastelusta, kunnes pidättämiseen oikeutettu virkamies on ratkaissut asian. Asia on saatettava pidättämiseen oikeutetun

virkamiehen ratkaistavaksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua tiedonhankintakeinon käytön aloittamisesta.

35 f §

Jäljennöksen hävittäminen

Jäljennös on hävitettävä viipymättä, jos käy ilmi, että on jäljennetty materiaalia, jonka jäljentäminen on kielletty, tai tietoa ei tarvita 35 a §:ssä tarkoitetun rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi tai 57 c §:ssä tarkoitettujen uhkien torjumiseksi.

Jos paikkatiedustelun aikana ilmenee, että tiedonhankinta on kohdistunut tietoon, josta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11, 13, 14, 16, 20 tai 21 §:n tai 22 §:n 2 momentin mukaan on velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta, on tiedonhankinta siltä osin heti lopetettava ja tietoa koskevat muistiinpanot ja jäljennökset heti hävitettävä.

36 c §

Osallistuvan tietolähteen käyttö

Sen estämättä, mitä 36 §:n 3 momentissa säädetään, tietolähde saa yksittäistapauksessa rikoksen estämiseksi osana 36 §:n 2 momentissa tarkoitettua tietolähteen ohjattua käyttöä Rajavartiolaitoksen ohjauksessa ja valvonnassa *(osallistuva tietolähde)*:

1) hankkia toimitiloja tai kulku- tai muita sellaisia välineitä;
2) kuljettaa henkilöitä, esineitä tai aineita;
3) hoitaa taloudellisia asioita; taikka
4) avustaa muilla 1–3 kohdissa tarkoitettuihin tapoihin rinnastettavilla tavoilla rikollisryhmää, rikollisjoukkoa, rikollisverkostoa tai muuta näihin verrattavissa olevaa rikosten toteuttamiseksi muodostettua henkilöiden yhteenliittymää.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu osallistuvan tietolähteen käyttö on sallittua, jos erittäin pätevin perustein voidaan olettaa, että:

1) toimenpide tehdään ilman tietolähteen myötävaikutusta;
2) tietolähteen toiminta ei aiheuta vaaraa tai vahinkoa kenenkään hengelle, terveydelle tai vapaudelle taikka merkittävää vaaraa tai vahinkoa omaisuudelle; ja
3) avustaminen edistää merkittävästi tietolähdetoiminnan tavoitteen saavuttamista.

Osallistuva tietolähde saa Rajavartiolaitoksen ohjauksessa ja valvonnassa tehdä myös sellaisia toimenpiteitä, jotka mahdollistavat Rajavartiolaitokselle muun 3 luvussa säädetyn salaisen tiedonhankintakeinon toteuttamisen siltä osin kuin se on välttämätöntä kyseisen toimivaltuuden käyttämiseksi.

Rajavartiolaitoksella on lisäksi aina oikeus osallistuvan tietolähteen käyttöön, jos se on välttämätöntä henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vakavan vaaran torjumiseksi.

36 d §

Osallistuvan tietolähteen käyttöä koskeva esitys ja suunnitelma

Osallistuvaa tietolähdettä koskevassa esityksessä on mainittava:

1) toimenpiteen esittäjä;
2) tiedonhankinnan kohteena oleva henkilö tai 36 c §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu ryhmä riittävästi yksilöitynä;
3) toimenpiteen perusteena oleva rikos taikka toimenpiteen perusteena oleva vaara riittävästi yksilöitynä;
4) osallistuvan tietolähteen käytön tavoite;

5) osallistuvan tietolähteen käytön tarpeellisuus;
6) muut osallistuvan tietolähteen käytön edellytysten arviointia varten tarvittavat tiedot.

Osallistuvan tietolähteen käytön toteuttamisesta on laadittava kirjallinen suunnitelma, jonka tulee sisältää osallistuvan tietolähteen käyttöä koskevan päätöksenteon ja käytön toteuttamisen kannalta oleelliset ja riittävän yksityiskohtaiset tiedot. Suunnitelmaa on olosuhteiden muuttuessa tarvittaessa tarkistettava.

36 e §

Osallistuvan tietolähteen käytöstä päättäminen

Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö päättää osallistuvan tietolähteen käytöstä tietolähdetoimintaan määrätyn salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutetun pidättämiseen oikeutetun virkamiehen esityksestä.

Osallistuvan tietolähteen käyttöä koskeva päätös voidaan antaa enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan.

Päätös osallistuvan tietolähteen käytöstä on tehtävä kirjallisesti. Päätöksessä on mainittava:
1) toimenpiteen esittäjä;
2) toimenpiteen toteuttava hallintoyksikkö ja sen toteuttamisesta vastaava virkamies;
3) tunnistetiedot tietolähteestä;
4) toimenpiteen perusteena oleva rikos taikka toimenpiteen perusteena oleva vaara riittävästi yksilöitynä;
5) henkilö, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 4 kohdassa tarkoitettuun rikokseen;
6) toimenpiteen kohteena oleva henkilö tai 36 c §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu ryhmä riittävästi yksilöitynä;
7) tosiseikat, joihin epäily ja osallistuvan tietolähteen käytön edellytykset perustuvat;
8) tiedonhankinnan tavoite ja toteuttamissuunnitelma;
9) päätöksen voimassaoloaika;
10) mahdolliset osallistuvan tietolähteen käyttöä koskevat rajoitukset ja ehdot.

Päätöstä on olosuhteiden muuttuessa tarvittaessa tarkistettava. Osallistuvan tietolähteen käytön lopettamisesta on tehtävä kirjallinen päätös.

36 f §

Tietolähteen turvaaminen

Tietolähdetoimintaan määrätty salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu pidättämiseen oikeutettu virkamies voi päättää, että tietolähteen suostumuksella valvotaan tämän asuntoa tai muuta tietolähteen asumiseen käyttämää tilaa ja sen välitöntä lähiympäristöä kameran tai muun paikkaan sijoitetun teknisen laitteen, menetelmän tai ohjelmiston avulla, jos se on tarpeen tietolähteen henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi. Tietolähteen turvaamisesta ei tarvitse ilmoittaa sivullisille. Valvonta on lopetettava viipymättä, jos se ei ole enää tarpeen tietolähteen henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi.

Tietolähdetoimintaan määrätty salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää, että tietolähde tämän suostumuksella varustetaan kuuntelun, katselun ja seurannan mahdollistavalla teknisellä laitteella, jos varustaminen on yksittäistapauksessa välttämätöntä tämän turvallisuuden varmistamiseksi. Kuuntelu, katselu ja seuranta saadaan tallentaa.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetussa valvonnassa, kuuntelussa, katselussa tai seurannassa kertyneet tallenteet on hävitettävä heti sen jälkeen, kun niitä ei tarvita tietolähteen turvaamiseen. Jos niitä on kuitenkin tarpeen säilyttää asiaan osallisen oikeusturvaan liittyvistä syistä, tallenteet

saadaan säilyttää ja niitä saadaan käyttää tässä tarkoituksessa. Tällöin tallenteet on hävitettävä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.

Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö ja apulaisosastopäällikkö saa päättää, että tietolähteelle annetaan yksittäistapauksessa käytettäväksi vääriä, harhauttavia tai peiteltyjä tietoja tai rekisterimerkintöjä taikka tietolähteen käytettäväksi valmistettavia vääriä asiakirjoja, jos se on välttämätöntä tietolähteen hengen ja terveyden suojaamiseksi. Rekisterimerkintä on oikaistava sen jälkeen, kun tässä momentissa tarkoitettuja edellytyksiä ei enää ole.

36 g §

Rajavartiomiehen turvaaminen tietolähdetoiminnassa rikoksen estämiseksi

Pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää, että tietolähdetoimintaa valmisteleva tai toteuttava rajavartiomies varustetaan seurannan, kuuntelun ja katselun mahdollistavalla teknisellä laitteella, jos varustaminen on perusteltua hänen turvallisuutensa varmistamiseksi.

Seuranta, kuuntelu ja katselu saadaan tallentaa. Tallenteet on hävitettävä heti sen jälkeen, kun niitä ei tarvita rajavartiomiehen turvaamiseen. Jos niitä on kuitenkin tarpeen säilyttää asiaan osallisen oikeusturvaan liittyvistä syistä, tallenteet saadaan säilyttää ja käyttää tässä tarkoituksessa. Tallenteet on hävitettävä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.

47 §

Ylimääräinen tieto

Ylimääräisellä tiedolla tarkoitetaan telekuuntelulla, televalvonnalla, yhdistymistietojen hankkimisella ja teknisellä tarkkailulla saatua tietoa, joka ei liity rikokseen taikka vaaran torjumiseen taikka joka koskee muuta rikosta kuin sitä, jonka estämistä varten lupa on annettu tai päätös on tehty.

48 §

Ylimääräisen tiedon käyttäminen

— —

Ylimääräistä tietoa saa lisäksi käyttää aina 57 c §:ssä tarkoitetun uhkan torjumiseksi, Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi, Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toiminnan suuntaamiseksi ja syyttömyyttä tukevana selvityksenä.

— —

48 a §

Salaisella tiedonhankintakeinolla saadun tiedon käytölle erikseen asetettavat rajoitukset

Ellei erittäin tärkeä yleinen etu muuta vaadi, salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä vastaava hallintoyksikkö voi päättää, että salaisella tiedonhankintakeinolla hankittuja tietoja voi käyttää ja luovuttaa ainoastaan toiminnan suuntaamiseksi, jos se on tarpeen tietolähteen tai rajavartiomiehen hengen ja terveyden suojaamiseksi taikka Rajavartiolaitoksen taktisten tai teknisten menetelmien tai käynnissä olevan tiedonhankintaoperaation suojaamiseksi. Syyttömyyttä tukevien tietojen käyttöä ei kuitenkaan saa rajoittaa.

48 b §

Salaisella tiedonhankintakeinolla saadun tiedon käytön rajoitukset toiminnan suuntaamisessa

Salaisella tiedonhankintakeinolla hankittuja tietoja, jotka on määritelty tai luovutettu käytettäväksi ainoastaan toiminnan suuntaamiseksi, ei saa käyttää esitutkintalain 3 luvun 3 §:n tarkoitetun tutkinnan aloittamiseksi, esitutkintalain 3 luvun 1 §:ssä tarkoitetun rikoksesta tehdyn ilmoituksen kirjaamisen perusteena, viranomaisen hakemuksen, vaatimuksen tai päätöksen perusteena taikka näyttönä esitutkinnassa tai oikeudenkäynnissä.

49 §

Tietojen hävittäminen

— —

Yhdistymistiedot on hävitettävä, kun on käynyt ilmi, ettei tietoa tarvita rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi taikka vaaran torjumiseksi.

51 §

Kiireellisessä tilanteessa saadun tiedon hävittäminen

Jos pidättämiseen oikeutettu virkamies on 18 §:n 2 momentissa, 20 §:n 1 momentissa, 30 §:n 1 momentissa tai 32 §:n 1 momentissa tarkoitetussa kiireellisessä tilanteessa päättänyt televalvonnan, yhdistymistietojen hankkimisen, henkilön teknisen seurannan tai teknisen laitetarkkailun aloittamisesta, mutta tuomioistuin katsoo, että edellytyksiä toimenpiteelle ei ole ollut, se on lopetettava sekä sillä saatu aineisto ja sillä saatuja tietoja koskevat muistiinpanot on heti hävitettävä. Näin saatuja tietoja saadaan kuitenkin käyttää samoin edellytyksin kuin ylimääräistä tietoa saadaan käyttää 48 §:n mukaan.

52 §

Salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä ilmoittaminen

Telekuuntelusta, tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta, televalvonnasta, sijaintitiedon hankkimisesta, suunnitelmallisesta tarkkailusta, peitellystä tiedonhankinnasta, teknisestä tarkkailusta, valvotusta läpilaskusta sekä paikkatiedustelusta ja siihen liittyvästä haltuunotosta, jäljentämisestä ja asiakirjan tarkastelusta on viipymättä ilmoitettava tiedonhankinnan kohteelle kirjallisesti sen jälkeen, kun tiedonhankinnan tarkoitus on saavutettu. Salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä on kuitenkin ilmoitettava tiedonhankinnan kohteelle viimeistään vuoden kuluttua sen käytön lopettamisesta. Henkilöön kohdistettua televalvontaa koskevassa ilmoituksessa on yksilöitävä toimenpiteen kohteena olleet teleosoitteet ja telepäätelaitteet.

— —

Suunnitelmallisesta tarkkailusta, peitellystä tiedonhankinnasta, yksinomaan tietoverkossa tehtävästä peitetoiminnasta, yksinomaan tietoverkossa tehtävästä valeostosta, tietolähteen ohjatusta käytöstä ja osallistuvan tietolähteen käytöstä ei ole velvollisuutta ilmoittaa tiedonhankinnan kohteelle, jos asiassa ei ole aloitettu esitutkintaa. Jos esitutkinta aloitetaan, noudatetaan pakkokeinolain 10 luvun 60 §:ää.

— —

3 a luku

Rikostiedustelu vakavan rikollisuuden torjumiseksi

57 a §

Soveltamisala

Tässä luvussa säädetään Rajavartiolaitoksen tiedonhankinnasta sellaisesta Rajavartiolaitoksen rikostorjuntatoimivaltaan kuuluvasta vakavasta rikollisuudesta, joka vakavasti uhkaa yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta sekä sellaisen tiedon hyödyntämisestä uhkan torjumiseksi.

57 b §

Rikostiedustelukeinot

Tässä luvussa tarkoitettuja rikostiedustelukeinoja ovat 3 luvussa tarkoitetut telekuuntelu, tietojen hankkiminen telekuuntelun sijasta, televalvonta, yhdistymistietojen hankkiminen, sijaintitiedon hankkiminen, suunnitelmallinen tarkkailu, peitelty tiedonhankinta, tekninen kuuntelu, tekninen katselu, tekninen seuranta, tekninen laitetarkkailu, teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkiminen, yksinomaan tietoverkossa tehtävä peitetoiminta, yksinomaan tietoverkossa tehtävä valeosto, valvottu läpilasku, ohjattu tietolähdetoiminta, osallistuvan tietolähteen käyttö ja paikkatiedustelu sekä siihen liittyvä haltuunotto, jäljentäminen ja asiakirjan tarkastelu.

Tässä luvussa säädetään siitä, millä edellytyksillä 1 momentissa tarkoitettuja rikostiedustelukeinoja käytetään rikostiedustelussa.

57 c §

Rikostiedustelun kohteet

Rajavartiolaitoksen rikostiedustelun kohteena on yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaava laittomaan maahantuloon tai ihmiskauppaan liittyvä järjestäytynyt rikollisuus ja muu vakava rikollisuus.

57 d §

Rikostiedustelukeinojen käytön edellytykset

Rikostiedustelukeinon käytön yleisenä edellytyksenä rikostiedustelussa on, että sen käyttäminen on välttämätöntä tärkeiden tietojen saamiseksi sellaisesta 57 c §:ssä tarkoitetusta rikostiedustelun kohteesta, joka uhkaa vakavasti yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta.

Rajavartiolaitoksen esikunta johtaa ja ohjaa Rajavartiolaitoksen rikostiedustelua ja määrää rikostiedustelua toteuttavan hallintoyksikön. Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö ratkaisee 1 momentissa tarkoitettujen edellytysten olemassaolon.

Suunnitelmallista tarkkailua, peiteltyä tiedonhankintaa, teknistä kuuntelua, teknistä katselua ja paikkatiedustelua ei saa kohdistaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan.

Rikostiedustelukeinon käyttö on lopetettava ennen päätöksessä mainitun määräajan päättymistä, jos käytön tarkoitus on saavutettu tai sen edellytyksiä ei enää ole.

Rikostiedustelukeinojen käytön järjestämisestä voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

57 e §

Rikostiedustelukeinon kohdentaminen

Rikostiedustelukeino voidaan kohdentaa henkilöön, jonka voidaan henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen taikka olosuhteiden perusteella olettaa osallistuvan 57 c §:ssä tarkoitettuun yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavaan toimintaan.

Jos tiettyä henkilöä ei voida yksilöidä, voidaan sijaintitiedon hankkimista, suunnitelmallista tarkkailua, peiteltyä tiedonhankintaa, teknistä kuuntelua, teknistä katselua, teknistä seurantaa, yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa, yksinomaan tietoverkossa tehtävää valeostoa, valvottua läpilaskua, tietolähteen ohjattua käyttöä, osallistuvan tietolähteen käyttöä sekä paikkatiedustelua ja siihen liittyvää haltuunottoa, jäljentämistä ja asiakirjan tarkastelua kohdistaa henkilöryhmään. Henkilöryhmällä tässä luvussa tarkoitetaan vähintään kolmen henkilön muodostamaa yhteenliittymää, jonka voidaan olettaa osallistuvan 57 c §:ssä tarkoitettuun yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavaan toimintaan.

Rikostiedustelukeino voidaan kohdentaa myös muuhun henkilöön, jos rikostiedustelukeinoa ei ole mahdollista kohdentaa 1 tai 2 momentissa tarkoitettuun henkilöön tai henkilöryhmään ja keinon käytöllä voidaan henkilön lausumien, käyttäytymisen tai erityisten olosuhteiden johdosta erittäin pätevin perustein olettaa saatavan 57 c §:ssä tarkoitettua yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavaa toimintaa koskevaa tärkeää tietoa.

57 f §

Tiedonhankinnan jatkaminen eräiden rikosten estämiseksi ja selvittämiseksi

Jos rikostiedustelukeinon käytön aikana ilmenee, että henkilön voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 3 luvussa kyseisen tiedonhankintakeinon edellytyksenä olevaan perusterikokseen taikka voidaan olettaa, että sellainen rikos on tehty eikä rikostiedustelukeinon käytöllä enää voida olettaa saatavan tietoja luvan tai päätöksen perusteena olevasta yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavasta toiminnasta, Rajavartiolaitos saa jatkaa rikostiedustelukeinon käyttöä salaisena tiedonhankintana rikoksen estämiseksi tämän luvun nojalla annetun luvan voimassaolon ajan, enintään kuitenkin kuukauden ajan. Asia on tällöin saatettava mainitun ajan kuluessa sen viranomaisen ratkaistavaksi, joka on toimivaltainen päättämään kysymyksessä olevan tiedonhankintakeinon käyttämisestä.

Jos rikostiedustelukeinon käytön aikana ilmenee, että henkilön on syytä epäillä syyllistyneen törkeän laittoman maahantulon järjestämiseen, ihmiskauppaan, törkeään ihmiskauppaan, törkeään kätkemisrikokseen, ammattimaiseen kätkemisrikokseen tai törkeän rahanpesuun eikä rikostiedustelukeinon käytöllä enää voida olettaa saatavan tietoja luvan tai päätöksen perusteena olevasta yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavasta toiminnasta, Rajavartiolaitos saa jatkaa rikostiedustelukeinon käyttöä rikoksen selvittämiseksi tämän luvun nojalla annetun luvan voimassaolon ajan, enintään kuitenkin kolmen vuorokauden ajan.

Päätöksenteko

57 g §

Tuomioistuimen päätöksenteko rikostiedustelukeinon käyttöä koskevassa asiassa

Tuomioistuin päättää teknisestä katselusta rikostiedustelussa, kun katselu kohdistuu muuhun rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitettuun kotirauhan suojaamaan tilaan tai muuhun paikkaan kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan tai paikkaan taikka vapautensa menettäneeseen henkilöön. Teknistä katselua ei saa kohdistaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan.

Tuomioistuin päättää teknisestä kuuntelusta rikostiedustelussa, kun kuuntelu kohdistuu rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitettuun kotirauhan suojaamaan tilaan tai paikkaan taikka vapautensa menettäneeseen henkilöön.

Tuomioistuin päättää telekuuntelusta, tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta, televalvonnasta, yhdistymistietojen hankkimisesta, sijaintitiedon hankkimisesta, teknisestä laitetarkkailusta, henkilön teknisestä seurannasta sekä paikkatiedustelusta, kun paikkatiedustelu kohdistuu rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitettuun kotirauhan suojaamaan tilaan tai paikkaan. Tuomioistuin päättää toimenpiteen kohteena olevista teleosoitteista tai telepäätelaitteista tilanteissa, joissa toimenpiteen kohteena oleva henkilö on tuntematon.

Tuomioistuin päättää telekuunteluun, tietojen hankkimiseen telekuuntelun sijasta, televalvontaan, tekniseen seurantaan tai tekniseen laitetarkkailuun käytettävän laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentamisesta pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan.

57 h §

Rikostiedustelukeinoa koskevan vaatimuksen sisältö

Rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies tekee 57 g §:n 1–4 momentissa tarkoitetussa asiassa vaatimuksen tuomioistuimelle. Vaatimus on tehtävä kirjallisesti ja siitä on käytävä ilmi:

1) rikostiedustelukeino, jota vaatimus koskee;

2) 57 c §:ssä tarkoitettu yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaava toiminta, jota koskevien tietojen hankkimiseksi rikostiedustelukeinon käyttäminen on välttämätöntä;

3) toimenpiteen kohteena oleva:

a) henkilö; tai

b) henkilöryhmä riittävästi yksilöitynä, jos tiettyä henkilöä ei voida yksilöidä ja rikostiedustelukeino voidaan edellä 57 e §:n 2 momentin nojalla kohdentaa henkilöryhmään; tai

c) esine, aine, omaisuus tai palvelu; tai

d) kohteena olevan henkilön ollessa tuntematon teleosoite tai telepäätelaite; tai

e) yhdistymistietojen hankkimisen kannalta merkityksellinen paikka; tai

f) tekninen laite tai ohjelmisto, johon tekninen laitetarkkailu kohdistuu; tai

g) muu yksilöivä tunniste sijaintitiedon hankkimisessa; tai

h) tila tai muu paikka, johon tekninen kuuntelu, tekninen katselu tai paikkatiedustelu kohdistuu; tai

i) esine, omaisuus, asiakirja, tieto tai seikka, jota paikkatiedustelussa pyritään löytämään tai tarkastamaan.

4) tosiseikat, joihin rikostiedustelukeinon käytön edellytykset ja kohdistaminen perustuvat;

5) esitetty voimassaoloaika kellonajan tarkkuudella;

6) rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies, joka johtaa ja valvoo rikostiedustelukeinon käyttöä;

7) mahdolliset rikostiedustelukeinon käyttöä koskevat rajoitukset ja ehdot; sekä

8) vaatimuksen tehnyt hallintoyksikkö ja rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies sekä vaatimuksen tekemisen ajankohta.

57 i §

Keskusrikospoliisin päällikön päätöksenteko eräiden rikostiedustelukeinojen käyttöä koskevassa asiassa

Yksinomaan tietoverkossa tehtävästä peitetoiminnasta ja yksinomaan tietoverkossa tehtävästä valeostosta rikostiedustelussa sekä yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan lopettamisesta päättää keskusrikospoliisin päällikkö. Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikön tai apulaisosastopäällikön taikka rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies tekee asiaa koskevan esityksen.

Yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa koskevan päätöksen tekemiseksi on peitetoiminnasta tehtävä 34 e §:ssä tarkoitettu esitys ja suunnitelma. Yksinomaan tietoverkossa tehtävää valeostoa koskevan päätöksen tekemiseksi on valeostosta tehtävä suunnitelma.

Edellä 1 momentista poiketen, jos yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan aikana ilmenee, että muun kuin peitetoiminnan kohteena olevan henkilön voidaan olettaa osallistuvan rikostiedustelun kohteena olevaan yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavaan toimintaan tai jolta voidaan perustellusti olettaa saatavan sitä koskevaa tärkeää tietoa, tehtävää suorittava rajavartiomies saa omalla päätöksellään laajentaa yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan koskemaan myös mainittua henkilöä, mikäli välitön laajentaminen on välttämätöntä tärkeiden tietojen saamiseksi rikostiedustelun kohteena olevasta uhkasta. Toiminnan laajentaminen on kuitenkin saatettava ilman aiheetonta viivytystä ja viimeistään kolmen vuorokauden kuluttua tiedonhankinnan aloittamisesta keskusrikospoliisin päällikön ratkaistavaksi.

57 j §

Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikön ja apulaisosastopäällikön päätöksenteko rikostiedustelukeinon käyttöä koskevassa asiassa

Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö päättää tietolähteen ohjatusta käytöstä ja osallistuvan tietolähteen käytöstä tietolähdetoimintaan määrätyn salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutetun pidättämiseen oikeutetun virkamiehen esityksestä.

Osallistuvan tietolähteen käyttöä koskevan päätöksen tekemiseksi on tehtävä esitys ja suunnitelma.

57 k §

Rikostiedustelutehtävään määrätyn rikostiedusteluun perehtyneen pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöksenteko rikostiedustelukeinon käyttöä koskevassa asiassa

Rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää rikostiedustelussa tehtävästä:

1) suunnitelmallisesta tarkkailusta;
2) muusta kuin kotirauhan suojaamaan tilaan kohdistuvasta teknisestä katselusta;
3) muusta kuin henkilöön kohdistuvasta teknisestä seurannasta;
4) teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimisesta;
5) Rajavartiolaitoksen suorittamasta valvotusta läpilaskusta;
6) peitellystä tiedonhankinnasta;
7) muusta kuin 57 g §:n 2 momentissa tarkoitetusta teknisestä kuuntelusta;
8) muusta kuin kotirauhan suojaamaan tilaan kohdistuvasta paikkatiedustelusta sekä
9) paikkatiedusteluun liittyvästä haltuunotosta, jäljentämisestä ja asiakirjan tarkastelusta.

Rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää toimenpiteen kohteena olevista teleosoitteista tai telepäätelaitteista lukuun ottamatta tilanteita, joissa toimenpiteen kohteena oleva henkilö on tuntematon. Päätöksessä on mainittava perustelut toimenpiteen kohteena olevien teleosoitteiden tai telepäätelaitteiden valitsemiselle.

Edellä 57 g §:n 1–3 momentista poiketen, jos asia ei siedä viivytystä, rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää televalvonnasta, sijaintitiedon hankkimisesta, teknisestä katselusta, teknisestä seurannasta, teknisestä laitetarkkailusta ja muuhun kotirauhan suojaamaan tilaan kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan kohdistuvasta teknisestä kuuntelusta siihen asti, kunnes tuomioistuin on ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen. Asia on saatettava tuomioistuimen

ratkaistavaksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua rikostiedustelukeinon käytön aloittamisesta.

57 l §

Rikostiedustelukeinon käyttöä koskevan päätöksen sisältö

Rikostiedustelukeinon käyttöä koskeva päätös on tehtävä kirjallisesti. Päätös voidaan tehdä suullisesti, jos se on välttämätöntä asian kiireellisyyden vuoksi. Suullinen päätös on viipymättä tehtävä myös kirjallisena.

Päätöksestä on käytävä ilmi:

1) rikostiedustelukeino, jota päätös koskee;

2) edellä 57 c §:ssä tarkoitettu yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaava toiminta, jota koskevien tietojen hankkimiseksi rikostiedustelukeinon käyttäminen on välttämätöntä;

3) toimenpiteen kohteena oleva:

a) henkilö; tai

b) henkilöryhmä riittävästi yksilöitynä, jos tiettyä henkilöä ei voida yksilöidä ja rikostiedustelukeino voidaan edellä 57 e §:n 2 momentin nojalla kohdentaa henkilöryhmään;

c) esine, aine, omaisuus tai palvelu; tai

d) kohteena olevan henkilön ollessa tuntematon teleosoite tai telepäätelaite; tai

e) yhdistymistietojen hankkimisen kannalta merkityksellinen paikka; tai

f) tekninen laite tai ohjelmisto, johon tekninen laitetarkkailu kohdistuu; tai

g) muu yksilöivä tunniste sijaintitiedon hankkimisessa; tai

h) tila tai muu paikka, johon tekninen kuuntelu, tekninen katselu tai paikkatiedustelu kohdistuu; tai

i) esine, omaisuus, asiakirja, tieto tai seikka, jota paikkatiedustelussa pyritään löytämään tai tarkastamaan;

4) tosiseikat, joihin rikostiedustelukeinon käytön edellytykset ja kohdistaminen perustuvat;

5) päätöksen voimassaoloaika kellonajan tarkkuudella;

6) rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies, joka johtaa ja valvoo rikostiedustelukeinon käyttöä;

7) mahdolliset rikostiedustelukeinon käyttöä koskevat rajoitukset ja ehdot;

8) muut mahdolliset rikostiedustelukeinon käytön edellyttämät seikat; sekä

9) päätöksen tehnyt hallintoyksikkö ja virkamies sekä päätöksen tekemisen ajankohta.

57 m §

Eräitä rikostiedustelukeinoja koskevien päätösten erityiset sisältövaatimukset

Edellä 57 l §:ssä säädetyn lisäksi, on yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa, yksinomaan tietoverkossa tehtävää valeostoa, tietolähteen ohjattua käyttöä tai osallistuvan tietolähteen käyttöä koskevasta päätöksestä käytävä ilmi:

1) rikostiedustelukeinon esittäjä;

2) tiedonhankinnan toteuttava hallintoyksikkö;

3) tunnistetiedot yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa suorittavista rajavartiomiehistä tai tietolähteestä;

4) tiedonhankinnan tavoite ja toteuttamissuunnitelma; sekä

5) se, mitä toimenpiteitä yksinomaan tietoverkossa tehtävässä peitetoiminnassa, yksinomaan tietoverkossa tehtävässä valeostossa, tietolähteen ohjatussa käytössä tai osallistuvan tietolähteen käytössä voidaan tehdä sekä toiminnan mahdolliset rajoitukset ja ehdot.

Edellä 57 k §:ssä säädetyn lisäksi on valvottua läpilaskua koskevasta päätöksestä käytävä ilmi tiedonhankinnan tavoite ja toteuttamissuunnitelma sekä toimenpiteen kohteena oleva kuljetus tai muu toimitus.

57 n §

Rikostiedustelukeinon käyttöä koskevan päätöksen voimassaoloaika

Suunnitelmallista tarkkailua, peiteltyä tiedonhankintaa, teknistä katselua, teknistä seurantaa, teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimista, yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa, yksinomaan tietoverkossa tehtävää valeostoa, tietolähteen ohjattua käyttöä koskeva sekä osallistuvan tietolähteen käyttöä koskeva lupa voidaan antaa ja päätös tehdä luvan antopäivästä alkaen kerrallaan enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Telekuuntelua, tietojen hankkimista telekuuntelun sijasta, televalvontaa, teknistä kuuntelua, teknistä laitetarkkailua, sijaintitiedon hankkimista, yhdistymistietojen hankkimista, valvottua läpilaskua sekä paikkatiedustelua ja siihen liittyvää jäljentämistä, haltuunottoa ja asiakirjan tarkastelua koskeva lupa voidaan antaa ja päätös tehdä luvan antopäivästä alkaen enintään kuukaudeksi kerrallaan.

57 o §

Tuomioistuinmenettely rikostiedustelussa

Rikostiedustelukeinoa koskeva lupa-asia käsitellään Helsingin käräjäoikeudessa. Käräjäoikeus on päätösvaltainen, kun siinä on yksin puheenjohtaja. Istunto voidaan pitää myös muuna aikana ja muussa paikassa kuin yleisen alioikeuden istunnosta säädetään.

Rikostiedustelukeinon käyttöä koskeva vaatimus on otettava viipymättä tuomioistuimessa käsiteltäväksi vaatimuksen tehneen tai hänen määräämänsä asiaan perehtyneen virkamiehen läsnä ollessa. Tiedusteluvalvontavaltuutetulle tai hänen määräämälleen virkamiehelle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen käsittelyn päättymistä. Asia on ratkaistava kiireellisesti.

Käsittely voidaan pitää myös käyttäen videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa, jos käsittelyyn osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään.

Jos henkilö on 57 g §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla tuntematon ja tuomioistuin on myöntänyt luvan telekuunteluun tai televalvontaan, se saa tutkia ja ratkaista luvan myöntämistä uuteen teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen koskevan asian vaatimuksen tehneen tai hänen määräämänsä virkamiehen läsnä olematta, jos on kulunut vähemmän kuin kuukausi samaa 57 c §:ssä tarkoitettua rikostiedustelun kohteena olevaa uhkaa ja henkilöä koskevan lupa-asian suullisesta käsittelystä.

Lupa-asiassa annettuun päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Päätöksestä saa ilman määräaikaa kannella Helsingin hovioikeudelle. Kantelu on käsiteltävä kiireellisenä. Myös tiedusteluvalvontavaltuutetulla on oikeus kannella lupa-asiassa annetusta päätöksestä.

Asia ratkaistaan kuulematta rikostiedustelukeinon kohteena olevaa 57 e §:ssä tarkoitettua henkilöä taikka katseltavan tilan haltijaa. Käsiteltäessä vapautensa menettäneen teknistä katselua koskevaa asiaa, on henkilöä säilyttävän laitoksen edustajalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jollei se ole hänen aikaisempi kuulemisensa huomioon ottaen tarpeetonta.

Tietojen käyttö, käsittely ja luovuttaminen

57 p §

Rikostiedustelukeinolla hankittujen tietojen käyttäminen

Rikostiedustelukeinolla hankittuja tietoja saa käyttää 57 c §:ssä tarkoitetun uhkan torjumiseksi sekä rikoksen estämiseksi ja Rajavartiolaitoksen toiminnan suuntaamiseksi.

Tietoja saa aina käyttää syyttömyyttä tukevana selvityksenä sekä hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran taikka huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi. Jos edellä mainitun vaaran tai vahingon estäminen ei kuulu Rajavartiolaitoksen toimivaltaan, asia siirretään viipymättä toimivaltaiselle viranomaiselle. Rajavartiolaitoksen tulee pyrkiä estämään edellä mainittu ja välitön vaara tai vahinko käytettävissä olevin keinoin ennen asian siirtämistä toimivaltaiselle viranomaiselle.

Lisäksi rikostiedustelukeinolla hankittuja tietoja saa käyttää, jos se on välttämätöntä törkeän laittoman maahantulon järjestämisen, ihmiskaupan, törkeän ihmiskaupan, törkeän kätkemisrikoksen, ammattimaisen kätkemisrikoksen tai törkeän rahanpesun selvittämiseksi siten kuin lain 4 §:ssä säädetään.

Toiminnan suuntaamiseksi tarkoitetun rikostiedustelukeinolla hankitun tiedon käytön rajoituksista säädetään 57 t §:ssä.

57 q §

Rikostiedustelukeinolla hankittujen tietojen luovuttaminen toiselle viranomaiselle

Rajavartiolaitos saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa rikostiedustelukeinolla hankittuja tietoja oma-aloitteisesti tai pyynnöstä sellaiselle viranomaiselle, jolla on toimivalta uhkan torjumiseksi tarvittavan toimenpiteen toteuttamiseksi, jos se on välttämätöntä 57 c §:ssä tarkoitetun uhan torjumiseksi.

Lisäksi Rajavartiolaitos saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa rikostiedustelukeinolla hankittuja tietoja oma-aloitteisesti tai pyynnöstä, jos se on yksittäistapauksessa välttämätöntä:

1) muulle esitutkintaviranomaiselle sen toiminnan suuntaamiseksi ja rikoksen estämiseksi;
2) keskusrikospoliisille poliisilain 5 b luvun 3 §:n mukaisten uhkien ja Tullille tullin rikostorjuntalain 3 a luvun 3 §:n mukaisten uhkien torjumiseksi;
3) Puolustusvoimien Pääesikunnalle sen toiminnan suuntaamiseksi ja rikoksen estämiseksi;
4) muulle esitutkintaviranomaiselle pakkokeinolain 10 luvun 3 §:n 2–5 momentissa tarkoitetun rikoksen selvittämiseksi;
5) suojelupoliisille sen estämis- ja paljastamistoimivaltaan kuuluvan rikoksen estämiseksi ja paljastamiseksi sekä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi;
6) sotilastiedustelusta annetun lain (590/2019) 11 §:ssä tarkoitetulle sotilastiedusteluviranomaiselle maanpuolustuksen ja kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.

Rajavartiolaitos saa salassapitosäännösten estämättä aina luovuttaa rikostiedustelukeinolla hankittuja tietoja esitutkintaviranomaiselle ja syyttäjälle syyttömyyttä tukevaksi selvitykseksi.

57 r §

Rikostiedustelukeinolla hankittujen tietojen muu luovuttaminen

Rajavartiolaitos saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa oma-aloitteisesti tai pyynnöstä sellaisia rikostiedustelukeinolla hankittuja tietoja, joiden ilmaisemiseen on yksittäistapauksessa painava syy hengelle tai terveydelle vaarallisen tapahtuman, vapauteen kohdistuvan rikoksen tai huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi taikka kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.

57 s §

Rikostiedustelutiedon käytölle erikseen asetettavat rajoitukset

Ellei erittäin tärkeä yleinen etu muuta vaadi, rikostiedustelukeinon käytöstä vastaava hallintoyksikkö voi päättää, että rikostiedustelukeinolla hankittuja tietoja voi käyttää ja luovuttaa ainoastaan toiminnan suuntaamiseksi, jos se on tarpeen tietolähteen tai rajavartiomiehen hengen ja terveyden suojaamiseksi taikka Rajavartiolaitoksen taktisten tai teknisten menetelmien tai käynnissä olevan rikostiedusteluoperaation suojaamiseksi. Syyttömyyttä tukevien tietojen käyttöä ei kuitenkaan saa rajoittaa.

57 t §

Rikostiedustelutiedon käytön rajoitukset toiminnan suuntaamisessa

Rikostiedustelukeinolla hankittuja tietoja, jotka on määritelty tai luovutettu käytettäväksi ainoastaan toiminnan suuntaamiseksi, ei saa käyttää esitutkintalain 3 luvun 3 §:n tarkoitetun tutkinnan aloittamiseksi, esitutkintalain 3 luvun 1 §:ssä tarkoitetun rikoksesta tehdyn ilmoituksen kirjaamisen perusteena, viranomaisen hakemuksen, vaatimuksen tai päätöksen perusteena taikka näyttönä esitutkinnassa tai oikeudenkäynnissä.

57 u §

Asianosaisjulkisuuden rajoittaminen eräissä tapauksissa

Poiketen siitä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 11 §:ssä säädetään, henkilöllä, jonka oikeutta tai velvollisuutta asia koskee, ei ole oikeutta saada tietoa tässä luvussa tarkoitetun rikostiedustelukeinon käytöstä, ennen kuin 58 m §:ssä tarkoitettu ilmoitus on tehty.

Rekisteröidyn tarkastusoikeudesta säädetään henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa.

Yhteistoiminta muiden viranomaisten kanssa

57 v §

Yhteistyö keskusrikospoliisin kanssa

Rajavartiolaitoksen on toimittava yhteistyössä keskusrikospoliisin kanssa rikostiedustelutehtävien tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi sekä annettava poliisille tässä tarkoituksessa tarpeellisia tietoja sen estämättä, mitä salassapitovelvollisuudesta säädetään.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä Rajavartiolaitoksen ja keskusrikospoliisin välisen yhteistyön järjestämisestä.

57 w §

Ilmoitusvelvollisuus

Rajavartiolaitoksen on ilmoitettava keskusrikospoliisille rikostiedusteluun liittyvän toiminnan aloittamisesta sekä siihen liittyvien tässä laissa säädettyjen rikostiedustelukeinojen käyttämisestä. Ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvista asioista ja ilmoituksen käytännön toteutuksesta sovitaan Rajavartiolaitoksen ja keskusrikospoliisiin välisessä yhteistoiminnassa.

57 x §

Rikostiedustelun siirtäminen keskusrikospoliisille tai Tullille

Rajavartiolaitos siirtää keskusrikospoliisin rikostiedustelutoimivaltaan kuuluvan tiedonhankinnan keskusrikospoliisille ja Tullin rikostiedustelutoimivaltaan kuuluvan tiedonhankinnan Tullille, jos asian tai sen edellyttämien toimenpiteiden laatu tai laajuus sitä edellyttää taikka jos asianomainen viranomainen sitä vaatii. Rajavartiolaitos turvaa siirrettävässä asiassa tiedonhankinnan siihen saakka, kunnes asian siirtäminen on tapahtunut.

Viranomainen, jolle tiedonhankinta siirretään, varaa Rajavartiolaitokselle tilaisuuden osallistua tiedonhankintaan ja tiedon hyödyntämiseen myös siirron jälkeen, jos asia koskee lain 57 c §:ssä tarkoitettua rikostiedustelun kohdetta.

57 y §

Tiedustelutoiminnan yhteensovittaminen

Tämän luvun nojalla tehtävää rikostiedustelua, keskusrikospoliisin ja Tullin suorittamaa rikostiedustelua sekä siviili- ja sotilastiedustelua on tarvittaessa yhteensovitettava keskusrikospoliisin, Tullin, suojelupoliisin, sotilastiedusteluviranomaisen ja muun viranomaisen virkamiesten työturvallisuuden varmistamiseksi, mainittujen viranomaisten salaisessa tiedonhankinnassa käytettävien taktisten ja teknisten menetelmien ja suunnitelmien paljastumisen estämiseksi sekä viranomaisten tehtävien asianmukaisen toteuttamisen turvaamiseksi.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tiedustelutoiminnan yhteensovittamisen järjestämisestä.

Valvonta

57 z §

Rikostiedustelun valvonta Rajavartiolaitoksessa

Tässä luvussa tarkoitettua tiedonhankintaa valvovat Rajavartiolaitoksen esikunta ja rikostiedustelukeinoja käyttävät hallintoyksiköt.

57 å §

Rikostiedustelun ulkoinen valvonta

Sisäministeriön on annettava eduskunnan oikeusasiamiehelle ja tiedusteluvalvontavaltuutetulle vuosittain kertomus tässä luvussa tarkoitettujen rikostiedustelukeinojen ja niiden suojaamisen käytöstä ja valvonnasta.

Tiedusteluvalvontavaltuutetun harjoittamasta valvonnasta säädetään tiedustelutoiminnan valvonnasta annetussa laissa (121/2019).

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä rikostiedustelun valvontaa varten annettavista selvityksistä.

57 ä §

Tiedusteluvalvontavaltuutetulle tehtävät ilmoitukset

Rajavartiolaitoksen esikunnan on annettava tiedusteluvalvontavaltuutetulle tieto tämän luvun nojalla annetusta rikostiedustelukeinoa koskevasta luvasta tai päätöksestä mahdollisimman pian luvan antamisen tai päätöksen tekemisen jälkeen. Tiedusteluvalvontavaltuutetulle on annettava myös tieto tuomioistuimelle tehdystä rikostiedustelukeinoa koskevasta vaatimuksesta.

Rajavartiolaitoksen esikunnan on mahdollisimman pian ilmoitettava tiedusteluvalvontavaltuutetulle päätöksestä, joka koskee:
1) rikostiedustelun suojaamista;
2) ilmaisukieltoa;
3) 58 m §:n 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen siirtämistä.

Tässä pykälässä tarkoitettujen ilmoitusten tekemisessä on kiinnitettävä erityistä huomiota salassapitovelvollisuuden toteutumiseen ja siihen, että asiakirjoihin ja tietojärjestelmiin sisältyvien tietojen suoja turvataan tarvittavin menettelytavoin ja tietoturvallisuusjärjestelyin.

Yhteiset säännökset

57 ö §

Rajavartiomiehen turvaaminen peitellyssä tiedonhankinnassa ja tietolähdetoiminnassa

Rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää, että 57 c §:ssä tarkoitettujen yksilön tai yhteiskunnan turvallisuuteen kohdistuvien uhkien torjumiseksi tehtävää peiteltyä tiedonhankintaa toteuttava sekä tietolähdetoimintaa valmisteleva tai toteuttava rajavartiomies varustetaan seurannan, kuuntelun tai katselun mahdollistavalla teknisellä laitteella, jos varustaminen on perusteltua hänen turvallisuutensa varmistamiseksi.

Seuranta, kuuntelu ja katselu saadaan tallentaa. Tallenteet on hävitettävä heti sen jälkeen, kun niitä ei tarvita rajavartiomiehen turvaamiseen. Jos niitä on kuitenkin tarpeen säilyttää asiaan osallisen oikeusturvaan liittyvistä syistä, tallenteet saadaan säilyttää ja niitä saadaan käyttää tässä tarkoituksessa. Tällöin tallenteet on hävitettävä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.

58 §

Laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentaminen ja poisottaminen

Rajavartiolaitoksen palveluksessa olevalla virkamiehellä on oikeus sijoittaa telekuunteluun, tietojen hankkimiseen telekuuntelun sijasta, televalvontaan ja tekniseen tarkkailuun käytettävä laite, menetelmä tai ohjelmisto toimenpiteen kohteena olevaan esineeseen, aineeseen, omaisuuteen, tilaan tai muuhun paikkaan taikka tietojärjestelmään, jos mainitun rikostiedustelukeinon käytön toteuttaminen sitä edellyttää. Rajavartiomiehellä on tällöin oikeus laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentamiseksi, käyttöön ottamiseksi ja poistamiseksi salaa mennä edellä mainittuihin kohteisiin tai tietojärjestelmään sekä kiertää, purkaa tai muulla vastaavalla tavalla tilapäisesti ohittaa kohteen tai tietojärjestelmän suojaus tai haitata sitä.

Telekuunteluun, tietojen hankkimiseen telekuuntelun sijasta, televalvontaan, tekniseen seurantaan tai tekniseen laitetarkkailuun käytettävän laitteen, menetelmän tai ohjelmiston saa asentaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävää tilaan vain, jos tuomioistuin on antanut siihen luvan rikostiedustelutehtävään määrätyn rikostiedusteluun perehtyneen pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta.

58 a §

Rikoksentekokielto

Yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa suorittava rajavartiomies ei saa tehdä rikosta eikä aloitetta rikoksen tekemiseen.

58 b §

Rikollisryhmän toimintaan ja valvottuun läpilaskuun osallistuminen

Sen estämättä, mitä 58 a §:ssä säädetään, yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa suorittava rajavartiomies saa:

1) hankkia toimitiloja taikka kulku- tai muita sellaisia välineitä;
2) osallistua henkilöiden, esineiden tai aineiden kuljettamisen järjestämiseen;
3) hoitaa taloudellisia asioita; taikka
4) avustaa muilla näihin rinnastettavilla tavoilla järjestäytynyttä rikollisryhmää, rikollisverkostoa tai muuta näihin verrattavissa olevaa rikosten toteuttamiseksi muodostettua henkilöiden yhteenliittymää taikka 57 e §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettua henkilöä tai ryhmää.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu avustaminen on sallittua vain, jos erittäin pätevin perustein on voitu olettaa, että:

1) toimenpide tehdään ilman hänen myötävaikutustaankin;
2) rajavartiomiehen toiminta ei aiheuta vaaraa tai vahinkoa kenenkään hengelle, terveydelle tai vapaudelle taikka merkittävää vaaraa tai vahinkoa omaisuudelle; ja
3) avustaminen edistää merkittävästi yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan tavoitteen saavuttamista.

Yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa suorittava rajavartiomies saa osallistua valvotun läpilaskun kohteena olevaan toimituksen järjestämiseen, jos osallistuminen edistää merkittävästi läpilaskun tavoitteen saavuttamista.

58 c §

Rikostiedustelun suojaaminen

Rajavartiolaitoksella on rikostiedustelukeinoa käyttäessään oikeus siirtää puuttumista rikokseen, jos puuttumisen siirtäminen on tarpeellista rikostiedustelun paljastumisen estämiseksi tai rikostiedustelun tavoitteen turvaamiseksi. Edellytyksenä on lisäksi, että puuttumisen siirtämisestä ei aiheudu merkittävää vaaraa kenenkään hengelle, terveydelle tai vapaudelle eikä merkittävää huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon vaaraa.

Rajavartiolaitos saa käyttää vääriä, harhauttavia tai peiteltyjä tietoja, tehdä ja käyttää vääriä, harhauttavia tai peiteltyjä rekisterimerkintöjä sekä valmistaa ja käyttää vääriä asiakirjoja, kun se on välttämätöntä jo toteutetun, käynnissä olevan tai tulevaisuudessa toteutettavan rikostiedustelun suojaamiseksi.

Edellä 2 momentissa tarkoitettu rekisterimerkintä on oikaistava sen jälkeen, kun momentissa tarkoitettuja edellytyksiä ei enää ole.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä rikostiedustelun suojaamisen järjestämisestä.

58 d §

Suojaamisesta päättäminen

Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö päättää 58 c §:n 2 momentissa tarkoitetun rekisterimerkinnän tekemisestä sekä asiakirjan valmistamisesta.

Rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää muusta kuin 1 momentissa tarkoitetusta suojaamisesta.

Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikön ja apulaisosastopäällikön on pidettävä luetteloa merkinnöistä ja asiakirjoista, valvottava niiden käyttöä sekä huolehdittava merkintöjen oikaisemisesta.

58 e §

Rikostiedustelua koskeva ilmaisukielto

Rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies saa kieltää sivullista ilmaisemasta tämän tietoon tulleita seikkoja rikostiedustelukeinon käytöstä, jos se on perusteltua rikostiedustelukeinon käytön suojaamiseksi taikka tärkeästä rikoksen estämiseen, paljastamiseen tai selvittämiseen liittyvästä syystä. Edellytyksenä on lisäksi, että sivullinen on tehtävänsä tai asemansa johdosta avustanut tai häntä on pyydetty avustamaan rikostiedustelukeinon käytössä.

Ilmaisukielto annetaan enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Kielto on annettava saajalleen kirjallisena ja se on annettava todisteellisesti tiedoksi. Siinä on yksilöitävä kiellon kohteena olevat seikat, mainittava kiellon voimassaoloaika ja ilmoitettava sen rikkomiseen liittyvästä rangaistusuhasta.

Ilmaisukieltoa koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Kiellon saanut saa kuitenkin ilman määräaikaa kannella Helsingin käräjäoikeudelle. Kantelu on käsiteltävä kiireellisenä.

Rangaistus ilmaisukiellon rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

Ilmaisukiellon saanut saa 4 momentin estämättä ilmoittaa ilmaisukiellosta tiedusteluvalvontavaltuutetulle.

58 f §

Määräaikojen laskeminen rikostiedustelussa

Tässä luvussa tarkoitettujen määräaikojen laskemiseen ei sovelleta säädettyjen määräaikain laskemisesta annettua lakia.

Aika, joka on määrätty kuukausina, päättyy sinä määräkuukauden päivänä, joka järjestysnumeroltaan vastaa sanottua päivää. Jos vastaavaa päivää ei ole siinä kuussa, jona määräaika päättyy, määräaika päättyy kuukauden viimeisenä päivänä.

58 g §

Kuuntelu- ja katselukiellot rikostiedustelussa

Telekuuntelua, telekuuntelun sijasta toimitettavaa tietojen hankkimista, teknistä kuuntelua, teknistä katselua ja teknistä laitetarkkailua ei saa kohdistaa sellaiseen viestintään, josta viestinnän osapuoli ei saa todistaa tai josta hänellä on oikeus olla todistamatta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 13, 14, 16, 17 tai 20 §:n taikka 22 §:n 2 momentin nojalla.

Jos telekuuntelun, telekuuntelun sijasta toimitettavan tietojen hankkimisen, teknisen kuuntelun, teknisen katselun tai teknisen laitetarkkailun aikana tai muulloin ilmenee, että kyseessä on viesti, jonka katselu on kielletty, toimenpide on keskeytettävä ja sillä saadut tallenteet ja sillä saatuja tietoja koskevat muistiinpanot on heti hävitettävä.

Tässä pykälässä tarkoitetut kuuntelu- ja katselukiellot eivät koske tapauksia, joissa 1 momentissa tarkoitettu henkilö osallistuu 57 c §:ssä tarkoitettuun yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta uhkaavaan toimintaa, ja myös hänen osaltaan on tehty päätös telekuuntelusta, tietojen

hankkimisesta telekuuntelun sijasta, teknisestä kuuntelusta, teknisestä katselusta tai teknisestä laitetarkkailusta.

58 h §

Tallenteiden ja asiakirjojen tarkastaminen

Rikostiedustelutehtävään määrätyn rikostiedusteluun perehtyneen pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tai hänen määräämänsä virkamiehen on ilman aiheetonta viivytystä tarkastettava rikostiedustelukeinon käytössä kertyneet tallenteet ja asiakirjat.

58 i §

Tallenteiden ja asiakirjojen tutkiminen

Rikostiedustelukeinon käytössä kertyneitä tallenteita ja asiakirjoja saa tutkia vain tuomioistuin, pidättämiseen oikeutettu virkamies, esitutkintalain 2 luvun 4 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa tutkinnanjohtajana toimiva syyttäjä taikka tiedusteluvalvontavaltuutettu tai hänen määräämänsä virkamies. Pidättämiseen oikeutetun virkamiehen määräyksestä tai tuomioistuimen osoituksen mukaan tallennetta ja asiakirjaa saa tutkia myös muu rajavartiomies, asiantuntija tai muu henkilö, jota käytetään apuna tiedonhankintaa toteutettaessa.

Jos 1 momentissa tarkoitettu asiantuntija tai muu henkilö on yksityinen taho, sovelletaan asiantuntijaan tai muuhun henkilöön rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan tässä luvussa tarkoitettuja tehtäviä.

Käytettäessä 2 momentissa tarkoitettua asiantuntijaa tai muuta henkilöä on tallenteiden ja asiakirjojen tutkiminen tapahduttava rajavartiomiehen välittömässä ohjauksessa ja valvonnassa. Asiantuntijalla tai muulla henkilöllä on lisäksi oltava tarvittavat tiedot ja taito sekä kokemus toimeksiannon suorittamiseen.

58 j §

Tietojen säilyttäminen

Rikostiedustelukeinolla saatu tieto on hävitettävä viipymättä sen jälkeen, kun on käynyt ilmi, ettei tietoa tarvita tämän luvun 57 p–57 r §:ssä tarkoitettuun käsittelytarkoitukseen.

Siltä osin kuin 1 momentin perusteella säilytettävät tiedot sisältävät henkilötietoja, tieto voidaan tallettaa ja säilyttää henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain mukaisesti.

Rikostiedustelukeinolla hankittujen tietojen käyttämisestä ja luovuttamisesta säädetään tämän luvun 57 p–57 u §:ssä.

58 k §

Telekuuntelun, televalvonnan, teknisen kuuntelun ja teknisen laitetarkkailun keskeyttäminen

Jos käy ilmi, että telekuuntelu tai televalvonta kohdistuu muuhun kuin luvan kohteena olevalta henkilöltä lähtöisin olevaan tai hänelle tarkoitettuun viestiin taikka että teknisen kuuntelun kohteena oleva henkilö ei oleskele kuunneltavassa tilassa tai muussa paikassa, rikostiedustelukeinon käyttö on tältä osin keskeytettävä niin pian kuin mahdollista sekä tällaiset kuuntelulla saadut tallenteet ja televalvonnalla saadut tiedot sekä tällaisilla rikostiedustelukeinoilla saatuja tietoja koskevat muistiinpanot on heti hävitettävä.

Velvollisuus keskeyttämiseen sekä tallenteiden ja muistiinpanojen hävittämiseen koskee myös teknistä laitetarkkailua, jos käy ilmi, että tarkkailu kohdistuu sellaiseen luottamukselliseen viestiin, jota koskevasta telekuuntelusta, televalvonnasta ja muusta teknisestä tarkkailusta kuin laitetarkkailusta säädetään tässä luvussa, taikka että toimenpiteen kohteena oleva henkilö ei käytä tarkkailun kohteena olevaa laitetta.

58 l §

Kiireellisessä tilanteessa saadun tiedon hävittäminen

Jos rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies on 57 k §:n 3 momentissa tarkoitetussa kiireellisessä tilanteessa päättänyt televalvonnasta, sijaintitiedon hankkimisesta, teknisestä katselusta, teknisestä seurannasta tai teknisestä laitetarkkailusta, mutta tuomioistuin katsoo, että edellytyksiä toimenpiteelle ei ole ollut, rikostiedustelukeinon käyttö on lopetettava sekä sillä saatu aineisto ja sillä saatuja tietoja koskevat muistiinpanot on heti hävitettävä.

58 m §

Rikostiedustelukeinon käytöstä ilmoittaminen

Telekuuntelusta, tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta, televalvonnasta, sijaintitiedon hankkimisesta, teknisestä kuuntelusta, teknisestä katselusta, teknisestä seurannasta, teknisestä laitetarkkailusta, valvotusta läpilaskusta ja paikkatiedustelusta sekä siihen liittyvästä haltuunotosta, jäljentämisestä ja asiakirjan tarkastelusta on viipymättä ilmoitettava tiedonhankinnan kohteelle kirjallisesti sen jälkeen, kun tiedonhankinnan tarkoitus on saavutettu. Rikostiedustelukeinon käytöstä on kuitenkin ilmoitettava tiedonhankinnan kohteelle viimeistään vuoden kuluttua sen käytön lopettamisesta.

Tuomioistuin voi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta päättää, että 1 momentissa tarkoitettua ilmoitusta tiedonhankinnan kohteelle saadaan lykätä enintään kaksi vuotta kerrallaan, jos se on perusteltua käynnissä olevan tiedonhankinnan turvaamiseksi, kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi. Ilmoitus saadaan tuomioistuimen päätöksellä jättää kokonaan tekemättä, jos se on välttämätöntä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi.

Jos tiedonhankinnan kohteen henkilöllisyys ei ole tiedossa 1 tai 2 momentissa tarkoitetun määräajan tai lykkäyksen päättyessä, rikostiedustelukeinon käytöstä on ilmoitettava kirjallisesti hänelle ilman aiheetonta viivytystä henkilöllisyyden selvittyä. Kohteelle ilmoittamisesta on samalla annettava kirjallisesti tieto luvan myöntäneelle tuomioistuimelle.

Jos Rajavartiolaitos jatkaa tiedonhankintaa 57 f §:n nojalla, noudatetaan, mitä salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä ilmoittamisesta säädetään 52 §:ssä.

Suunnitelmallisesta tarkkailusta, peitellystä tiedonhankinnasta, yksinomaan tietoverkossa tehtävästä peitetoiminnasta, yksinomaan tietoverkossa tehtävästä valeostosta ja tietolähteen ohjatusta käytöstä tai osallistuvan tietolähteen käytöstä ei ole velvollisuutta ilmoittaa tiedonhankinnan kohteelle, jos asiassa ei ole aloitettu esitutkintaa. Jos esitutkinta aloitetaan, noudatetaan, mitä pakkokeinolain 10 luvun 60 §:n 2–7 momentissa säädetään.

Kun harkitaan ilmoituksen lykkäämistä tai tekemättä jättämistä 2 ja 5 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa, arvioinnissa on myös otettava huomioon asianosaisen oikeus asianmukaisesti valvoa oikeuttaan.

Ilmoitusta koskevan asian käsittelyssä tuomioistuimessa noudatetaan mitä 57 o §:ssä säädetään.

58 n §

Pöytäkirja

Rikostiedustelukeinon käytöstä on sen lopettamisen jälkeen laadittava ilman aiheetonta viivytystä pöytäkirja.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä toimenpiteiden kirjaamisesta valvontaa varten.

58 o §

Viestinnän välittäjän avustamisvelvollisuus

Viestinnän välittäjän on ilman aiheetonta viivytystä tehtävä televerkkoon telekuuntelun ja televalvonnan edellyttämät kytkennät sekä annettava Rajavartiolaitoksen käyttöön telekuuntelun toimeenpanoa varten tarpeelliset tiedot, välineet ja henkilöstö. Sama koskee myös niitä tilanteita, joissa telekuuntelu tai televalvonta toteutetaan Rajavartiolaitoksen toimesta teknisellä laitteella. Viestinnän välittäjän on lisäksi annettava rikostiedustelutehtävään määrätyn rikostiedusteluun perehtyneen pidättämiseen oikeutetun virkamiehen käyttöön hallussaan olevat teknisen seurannan toimeenpanoa varten tarpeelliset tiedot.

58 p §

Korvaus teleyritykselle

Teleyrityksellä on oikeus saada valtion varoista korvaus tässä luvussa tarkoitetusta viranomaisten avustamisesta ja tietojen antamisesta aiheutuneista välittömistä kustannuksista. Korvauksesta säädetään sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 299 §:ssä. Korvauksen maksamisesta päättää tehtävään määrätty hallintoyksikkö.

Päätökseen saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa. Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa.

Hallinto-oikeuden on varattava Liikenne- ja viestintävirastolle tilaisuus tulla kuulluksi.

4 luku

Salaiset pakkokeinot

58 q §

Salaisten pakkokeinojen käyttäminen

Salaisten pakkokeinojen käyttöön Rajavartiolaitoksen suorittamassa esitutkinnassa sovelletaan pakkokeinolain 10 lukua jäljempänä säädetyin poikkeuksin.

Rajavartiolaitoksen käytössä eivät ole peitetoiminta ja valeosto, lukuun ottamatta yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa ja yksinomaan tietoverkossa tehtävää valeostoa.

Rajavartiolaitoksella on oikeus:

1) telekuunteluun ja tietojen hankkimiseen telekuuntelun sijasta vain selvitettäessä törkeää laittoman maahantulon järjestämistä taikka ihmiskauppaa tai törkeää ihmiskauppaa;

2) televalvontaan selvitettäessä Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvaa rikosta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta tai törkeää laittoman saaliin kätkemistä, 4 momentissa säädetyin poikkeuksin;

3) muuhun peiteltyyn tiedonhankintaan kuin pakkokeinolain 10 luvun 14 §:n 4 momentissa tarkoitettuun peiteltyyn tiedonhankintaan tietoverkossa selvitettäessä Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvaa rikosta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta,

4 momentissa säädetyin poikkeuksin, taikka suunnitelmalliseen, järjestäytyneeseen, ammattimaiseen, jatkuvaan tai toistuvaan rikolliseen toimintaan liittyvää kätkemisrikosta;

4) henkilön tekniseen seurantaan selvitettäessä Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvaa rikosta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, 4 momentissa säädetyin poikkeuksin.

Rajavartiolaitoksella ei ole oikeutta televalvontaan, henkilön tekniseen seurantaan ja muuhun peiteltyyn tiedonhankintaan kuin pakkokeinolain 10 luvun 14 §:n 4 momentissa tarkoitettuun peiteltyyn tiedonhankintaan tietoverkossa selvitettäessä:

1) 4 §:n 14 ja 15 kohdassa tarkoitettuja rikoksia;

2) rikoslain 16 luvun 1 §:ssä tarkoitettua virkamiehen väkivaltaista vastustamista ja 14 §:ssä tarkoitettua törkeää lahjuksen antamista;

3) laittoman maahantulon järjestämiseen liittyvää rikoslain 25 luvun 4 §:ssä tarkoitettua panttivangin ottamista ja 4 a §:ssä tarkoitettua panttivangin ottamisen valmistelua;

4) Rajavartiolaitokseen kohdistuvia rikoslain 34 luvussa tarkoitettuja yleisvaarallisia rikoksia.

Rajavartiolaitoksen suorittaessa 5 §:ssä tarkoitettua muuta esitutkintaa salaisista pakkokeinoista ei ole rajavartiomiehen käytettävissä telekuuntelu, tietojen hankkiminen telekuuntelun sijasta, televalvonta, peitelty tiedonhankinta, henkilön tekninen seuranta, peitetoiminta, valeosto eikä tietolähteen ohjattu käyttö.

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

2.

Laki

pakkokeinolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan pakkokeinolain (806/2011) 7 luvun 4 §:n otsikko ja 1 momentti, 10 luvun 1 §:n 1 momentti, 2 §:n 2 momentti, 10, 11 ja 55 §, 57 §:n 3 momentti, 59 § ja 60 §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 10 luvun 1 §:n 1 momentti laissa 112/2018, 57 §:n 3 momentti laissa 452/2023 ja 60 §:n 1 momentti laissa 1146/2013, sekä

lisätään 10 lukuun uusi 9 a ja 9 b § seuraavasti:

7 luku

Takavarikoiminen ja asiakirjan jäljentäminen

4 §

Telekuunteluun, televalvontaan ja yhdistymistietoihin liittyvät takavarikoimis- ja jäljentämiskiellot

Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 3 §:n 36 kohdassa tarkoitetun viestinnän välittäjän hallusta ei saa takavarikoida tai jäljentää asiakirjaa tai dataa, joka sisältää tämän lain 10 luvun 3 §:n 1 momentissa tarkoitettuun välitettävänä olleeseen viestiin liittyviä tietoja, mainitun luvun 6 §:n 1 momentissa tarkoitettuja viestiin liittyviä välitystietoja tai mainitun luvun 10 §:n 1 momentissa tarkoitettuja yhdistymistietoja.

— —

10 luku

Salaiset pakkokeinot

1 §

Soveltamisala

Telekuuntelua, tietojen hankkimista telekuuntelun sijasta, televalvontaa, yhdistymistietojen hankkimista, sijaintitietojen hankkimista, suunnitelmallista tarkkailua, peiteltyä tiedonhankintaa, teknistä tarkkailua (tekninen kuuntelu, tekninen katselu, tekninen seuranta ja tekninen laitetarkkailu), teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimista, peitetoimintaa, valeostoa, tietolähdetoimintaa ja valvottua läpilaskua voidaan käyttää esitutkinnassa salassa niiden kohteilta. Näiden keinojen käytöstä rikoksen estämiseksi ja paljastamiseksi säädetään poliisilaissa, rikostorjunnasta Tullissa annetussa laissa (623/2015) ja rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (108/2018).

— —

2 §

Salaisten pakkokeinojen käytön edellytykset

— —

Sen lisäksi, mitä salaisten pakkokeinojen käytön erityisistä edellytyksistä jäljempänä säädetään, telekuuntelua, tietojen hankkimista telekuuntelun sijasta, sijaintitiedon hankkimista, suunnitelmallista tarkkailua, teknistä kuuntelua, teknistä katselua, henkilön teknistä seurantaa, teknistä laitetarkkailua, peitetoimintaa, valeostoa, tietolähteen ohjattua käyttöä ja valvottua läpilaskua saadaan käyttää vain, jos niillä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiselle. Peitetoiminnan, valeoston ja asuntokuuntelun käyttäminen edellyttää lisäksi, että se on välttämätöntä rikoksen selvittämiseksi.

— —

9 a §

Sijaintitiedon hankkiminen ja sen edellytykset

Sijaintitiedolla tarkoitetaan viestintäverkosta, telepäätelaitteesta tai tietoyhteiskunnan palvelun tarjoamisen yhteydessä kerättävää tai käsiteltävää tietoa, joka ilmaisee teleosoitteen, telepäätelaitteen tai tietyn yksilöivän tunnisteen sijainnin. Esitutkintaviranomaiselle voidaan rikoksen estämiseksi antaa lupa sijaintitiedon hankkimiseen henkilön tai esineen paikantamiseksi tai seuraamiseksi, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta.

Lisäksi esitutkintaviranomaiselle voidaan rikoksen selvittämiseksi antaa lupa sijaintitiedon hankkimiseen rikoksesta epäillyn tai esineen paikantamiseksi tai seuraamiseksi, jos epäiltyä on syytä epäillä:

1) järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta;
2) parituksesta;
3) pahoinpitelystä;
4) törkeästä kotirauhan rikkomisesta;
5) vapaudenriistosta;
6) varkaudesta;
7) törkeästä luvattomasta käytöstä;
8) moottorikulkuneuvon käyttövarkaudesta;
9) rikoslain 34 a luvun 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetusta terroristisessa tarkoituksessa tehdystä rikoksesta;
10) terroristisesta matkustamisesta;
11) terroristisen matkustamisen edistämisestä;
12 terroristisesta julkisesta kehottamisesta;
13) kiristyksestä;
14) salakuljetuksesta;
15) törkeästä tulliselvitysrikoksesta;
16) ympäristön turmelemisesta;
17) metsästysrikoksesta;
18) luonnonsuojelurikoksesta; taikka
19) huumausainerikoksesta.

9 b §

Sijaintitiedon hankkimisesta päättäminen

Tuomioistuin päättää sijaintitiedon hankkimisesta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta, jos vaatimus koskee päätöksen tekemistä edeltänyttä aikaa taikka aikaa, joka on päätöksen tekemisestä eteenpäin enintään kuukausi.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, sijaintiedon hankkimisesta päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies, jos lupa koskee päätöksen tekemistä edeltänyttä aikaa, joka on enintään viikko, taikka aikaa, joka on päätöksen tekemisestä eteenpäin enintään viikko.

Pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää 9 a §:n 3 momentissa tarkoitetusta sijaintitiedon hankkimisesta.

Sijaintitiedon hankkimista koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä on mainittava:

1) toimenpiteen perusteena oleva rikos ja sen oletettu tekoaika taikka toimenpiteen perusteena oleva vaara;

2) henkilö, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 9 a §:ssä tarkoitettuun rikokseen tai henkilön ollessa tuntematon toimenpiteen kohteena oleva teleosoite, telepäätelaite tai muu yksilöivä tunniste;

3) tosiseikat, joihin henkilöön kohdistuva epäily ja sijaintitiedon hankkimisen edellytykset perustuvat;

4) luvan tai päätöksen voimassaoloaika kellonajan tarkkuudella;

5) sijaintitiedon hankkimisen suorittamista johtava ja valvova virkamies;

6) mahdolliset sijaintitiedon hankkimisen rajoitukset ja ehdot.

Pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää ulkomaiselle palveluntarjoajalle tehtävästä 9 a §:n mukaisia tietoja koskevasta pyynnöstä. Pyynnön tekeminen edellyttää tämän pykälän 1–4 momenttien mukaista päätöstä sijaintitiedon hankkimisesta.

10 §

Yhdistymistietojen hankkiminen ja sen edellytykset

Yhdistymistietojen hankkimisella tarkoitetaan tiedon hankkimista tietyn tukiaseman kautta telejärjestelmään tai tietyssä sijainnissa tietoyhteiskunnan palveluntarjoajan tietokantaan yhdistyneistä tai yhdistyvistä teleosoitteista ja telepäätelaitteista tai yksilöivistä tunnisteista.

Esitutkintaviranomaiselle voidaan antaa lupa rikoksen oletettuna tapahtuma-aikana oletettuun tekopaikkaan liittyvien merkityksellisten yhdistymistietojen hankkimiseen, kun on syytä epäillä 6 §:n 2 momentissa tarkoitettua rikosta. Erityisestä syystä lupa voidaan myöntää koskemaan muutakin rikoksen selvittämisen kannalta merkityksellistä aikaa tai paikkaa.

11 §

Yhdistymistietojen hankkimisesta päättäminen

Tuomioistuin päättää yhdistymistietojen hankkimisesta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta. Jos asia ei siedä viivytystä, pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää yhdistymistietojen hankkimisesta siihen asti, kunnes tuomioistuin on ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen. Asia on saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua keinon käytön aloittamisesta.

Yhdistymistietojen hankkimista koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä on mainittava:

1) epäilty rikos ja sen tekoaika;

2) tosiseikat, joihin yhdistymistietojen hankkimisen edellytykset perustuvat;

3) ajanjakso, jota lupa koskee;

4) paikka, jota lupa koskee;

5) yhdistymistietojen hankkimisen suorittamista johtava ja valvova pidättämiseen oikeutettu virkamies;

6) mahdolliset yhdistymistietojen hankkimisen rajoitukset ja ehdot.

29 a §

Järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan ja valvottuun läpilaskuun osallistuminen

Sen estämättä, mitä 28 §:n 1 momentissa säädetään, yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa suorittava rajavartiomies saa osallistuessaan järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan hankkia toimitiloja taikka kulku- tai muita sellaisia välineitä, osallistua henkilöiden, esineiden tai aineiden kuljettamisen järjestämiseen, hoitaa taloudellisia asioita taikka avustaa rikollisryhmää, rikollisjoukkoa, rikollisverkostoa tai muuta näihin verrattavissa olevaa rikosten toteuttamiseksi muodostettua henkilöiden yhteenliittymää muilla näihin rinnastettavilla tavoilla, jos erittäin pätevin perustein on voitu olettaa, että:

1) toimenpide tehdään ilman hänen myötävaikutustaankin;

2) rajavartiomiehen toiminta ei tule aiheuttamaan vaaraa tai vahinkoa kenenkään hengelle, terveydelle, vapaudelle taikka merkittävää vaaraa tai vahinkoa omaisuudelle; ja

3) avustaminen edistää merkittävästi peitetoiminnan tavoitteen saavuttamista.

Yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa suorittava rajavartiomies saa osallistua 41 §:ssä tarkoitetun valvotun läpilaskun kohteena olevan toimituksen järjestämiseen, jos osallistuminen edistää merkittävästi läpilaskun tavoitteen saavuttamista.

35 §

Valeostosta päättäminen

— —

Valeostoa koskeva päätös voidaan antaa enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan.

— —

38 a §

Rajavartiomiehen turvaaminen peitellyssä tiedonhankinnassa ja tietolähdetoiminnassa

Pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää, että peiteltyä tiedonhankintaa toteuttava ja tietolähdetoimintaa valmisteleva tai toteuttava rajavartiomies varustetaan seurannan, kuuntelun ja katselun mahdollistavalla teknisellä laitteella, jos varustaminen on perusteltua hänen turvallisuutensa varmistamiseksi.

Seuranta, kuuntelu ja katselu saadaan tallentaa. Tallenteet on hävitettävä heti sen jälkeen, kun niitä ei tarvita rajavartiomiehen turvaamiseen. Jos niitä on kuitenkin tarpeen säilyttää asiaan osallisen oikeusturvaan liittyvistä syistä, tallenteet saadaan säilyttää ja niitä käyttää tässä tarkoituksessa. Tallenteet on hävitettävä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.

54 a §

Salaisella pakkokeinolla saadun tiedon käytölle erikseen asetettavat rajoitukset

Ellei erittäin tärkeä yleinen etu muuta vaadi, salaisen pakkokeinon käytöstä vastaava esitutkintaviranomaisen yksikkö voi päättää, että salaisella pakkokeinolla hankittuja tietoja voi käyttää ja luovuttaa ainoastaan toiminnan suuntaamiseksi, jos se on tarpeen tietolähteen tai esitutkintaviranomaisen virkamiehen hengen ja terveyden suojaamiseksi taikka poliisin, Tullin tai Rajavartiolaitoksen taktisten tai teknisten menetelmien tai käynnissä olevan tiedonhankintaoperaation suojaamiseksi. Syyttömyyttä tukevien tietojen käyttöä ei kuitenkaan saa rajoittaa.

55 §

Ylimääräinen tieto

Ylimääräisellä tiedolla tarkoitetaan telekuuntelulla, televalvonnalla, yhdistymistietojen hankkimisella ja teknisellä tarkkailulla saatua tietoa, joka ei liity rikokseen tai joka koskee muuta rikosta kuin sitä, jonka tutkintaa varten lupa tai päätös on annettu.

56 §

Ylimääräisen tiedon käyttäminen

— —

Ylimääräistä tietoa saa lisäksi käyttää aina poliisilain 5 b luvun 3 §:ssä tarkoitetun uhkan torjumiseksi, rikoksen estämiseksi, poliisin, Tullin tai Rajavartiolaitoksen toiminnan suuntaamiseksi ja syyttömyyttä tukevana selvityksenä.

— —

57 §

Tietojen hävittäminen

— —

Edellä 10 §:ssä tarkoitetut yhdistymistiedot on hävitettävä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.

57 a §

Salaisella pakkokeinolla saadun tiedon käytön rajoitukset toiminnan suuntaamisessa

Salaisella pakkokeinolla hankittuja tietoja, jotka on määritelty tai luovutettu käytettäväksi ainoastaan toiminnan suuntaamiseksi, ei saa käyttää poliisilain 6 luvun 1 §:ssä tai esitutkintalain 3 luvun 3 §:n tarkoitetun tutkinnan aloittamiseksi, esitutkintalain 3 luvun 1 §:ssä tarkoitetun rikoksesta tehdyn ilmoituksen kirjaamisen perusteena, viranomaisen hakemuksen, vaatimuksen tai päätöksen perusteena taikka näyttönä esitutkinnassa, poliisitutkinnassa tai oikeudenkäynnissä.

59 §

Kiireellisessä tilanteessa saadun tiedon hävittäminen

Jos pidättämiseen oikeutettu virkamies on 9 §:n 1 momentissa, 11 §:n 1 momentissa, 22 §:n 1 momentissa tai 24 §:n 1 momentissa tarkoitetussa kiireellisessä tilanteessa päättänyt televalvonnan, yhdistymistietojen hankkimisen, henkilön teknisen seurannan tai teknisen laitetarkkailun aloittamisesta, mutta tuomioistuin katsoo, että edellytyksiä toimenpiteelle ei ole ollut, pakkokeinon käyttö on lopetettava sekä sillä saatu aineisto ja sillä saatuja tietoja koskevat muistiinpanot on heti hävitettävä. Näin saatuja tietoja saadaan kuitenkin käyttää samoin edellytyksin kuin ylimääräistä tietoa saadaan käyttää 56 §:n mukaan.

60 §

Luonnos 31.7.2026

Salaisen pakkokeinon käytöstä ilmoittaminen

Epäiltyyn kohdistetusta telekuuntelusta, tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta, sijaintitiedon hankkimisesta, televalvonnasta, sijaintitietojen hankkimisesta epäillyn tavoittamiseksi, suunnitelmallisesta tarkkailusta, peitellystä tiedonhankinnasta, teknisestä tarkkailusta ja valvotusta läpilaskusta on viipymättä ilmoitettava hänelle kirjallisesti sen jälkeen, kun asia on saatettu syyttäjän harkittavaksi, taikka esitutkinta on muuten päätetty tai se on keskeytetty. Pakkokeinosta on kuitenkin ilmoitettava epäillylle viimeistään vuoden kuluttua sen käytön lopettamisesta. Epäiltyyn kohdistettua telekuuntelua tai televalvontaa koskevassa ilmoituksessa on yksilöitävä toimenpiteen kohteena olleet teleosoitteet ja telepäätelaitteet.

— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

Helsingissä x.x.20xx

Pääministeri

Etunimi Sukunimi

..ministeri Etunimi Sukunimi

Liite
Rinnakkaistekstit

1.

Laki

rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain (108/2018) 13 §, 14 §:n 2 momentti, 19, 20 ja 25 §, 34 d §, 34 h §:n 1 momentti, 34 j §:n 2 momentti, 35 ja 47 §, 48 §:n 4 momentti, 49 §:n 3 momentti, 51 §, 52 §:n 1 ja 5 momentti sekä 58 §, joka samalla siirretään lakiin lisättävään uuteen 3 a lukuun,

sellaisina kuin niistä ovat 13 §, 14 §:n 2 momentti, 34 d §, 34 h §:n 1 momentti, 34 j §:n 2 momentti, 52 §:n 5 momentti ja 58 § laissa 399/2025, 25 § osaksi laissa 990/2023, 49 §:n 3 momentti laissa 643/2019 ja 52 §:n 1 momentti laissa 990/2023, sekä

lisätään lakiin uusi 15 a–c §, 18 a–b §, 35 a–f § ja niiden edelle uusi väliotsikko, 36 c–g §, 48 a ja 48 b §, 3 a luku ja 58 q §, seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
13 §	13 §
Salaisten tiedonhankintakeinojen käyttäminen	*Salaisten tiedonhankintakeinojen käyttäminen*
Tässä luvussa säädetään televalvonnan, *tukiasema*tietojen hankkimisen, suunnitelmallisen tarkkailun, peitellyn tiedonhankinnan, teknisen kuuntelun, teknisen katselun, teknisen seurannan ja teknisen laitetarkkailun (*tekninen tarkkailu*), teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimisen, yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan, yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston, tietolähdetoiminnan ja valvotun läpilaskun käyttämisestä Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseen taikka vaaran torjumiseen. Näitä tiedonhankintakeinoja voidaan käyttää salassa niiden kohteilta.	Tässä luvussa säädetään *telekuuntelun, tietojen hankkimisen telekuuntelun sijasta*, televalvonnan, *yhdistymis*tietojen hankkimisen, *sijaintitiedon hankkimisen,* suunnitelmallisen tarkkailun, peitellyn tiedonhankinnan, teknisen kuuntelun, teknisen katselun, teknisen seurannan ja teknisen laitetarkkailun (*tekninen tarkkailu*), teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimisen, yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan, yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston, tietolähdetoiminnan ja valvotun läpilaskun*, paikkatiedustelun sekä siihen liittyvän haltuunoton, jäljentämisen ja asiakirjan tarkastelun* käyttämisestä Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseen taikka vaaran torjumiseen. Näitä tiedonhankintakeinoja voidaan käyttää salassa niiden kohteilta.
14 §	14 §

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
Salaisten tiedonhankintakeinojen käytön edellytykset	*Salaisten tiedonhankintakeinojen käytön edellytykset*
Salaisen tiedonhankintakeinon käytön yleisenä edellytyksenä on, että sillä voidaan olettaa saatavan Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi tai vaaran torjumiseksi tarvittavia tietoja.	Salaisen tiedonhankintakeinon käytön yleisenä edellytyksenä on, että sillä voidaan olettaa saatavan Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi tai vaaran torjumiseksi tarvittavia tietoja.
Sen lisäksi, mitä salaisten tiedonhankintakeinojen käytön erityisistä edellytyksistä jäljempänä säädetään, suunnitelmallista tarkkailua, teknistä kuuntelua, teknistä katselua, henkilön teknistä seurantaa, teknistä laitetarkkailua, yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa, yksinomaan tietoverkossa tehtävää valeostoa, tietolähteen ohjattua käyttöä *ja* valvottua läpilaskua saadaan käyttää vain, jos niillä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiselle. Yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan ja yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston käyttäminen edellyttää lisäksi, että se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi.	Sen lisäksi, mitä salaisten tiedonhankintakeinojen käytön erityisistä edellytyksistä jäljempänä säädetään, *telekuuntelua, tietojen hankkimista telekuuntelun sijasta, televalvontaa, sijaintiedon hankkimista,* suunnitelmallista tarkkailua, teknistä kuuntelua, teknistä katselua, henkilön teknistä seurantaa, teknistä laitetarkkailua, yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa, yksinomaan tietoverkossa tehtävää valeostoa, tietolähteen ohjattua käyttöä, *osallistuvan tietolähteen käyttöä,* valvottua läpilaskua, *paikkatiedustelua sekä siihen liittyvää haltuunottoa, jäljentämistä ja asiakirjan tarkastelua* saadaan käyttää vain, jos niillä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiselle. Yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan ja yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston käyttäminen edellyttää lisäksi, että se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi.
Salaisen tiedonhankintakeinon käyttö on lopetettava ennen päätöksessä mainitun määräajan päättymistä, jos sen tarkoitus on saavutettu tai sen edellytyksiä ei enää ole.	Salaisen tiedonhankintakeinon käyttö on lopetettava ennen päätöksessä mainitun määräajan päättymistä, jos sen tarkoitus on saavutettu tai sen edellytyksiä ei enää ole.
	Tiedonhankinta televerkoista
	15 a §
(uusi)	*Telekuuntelu ja sen edellytykset*
	Telekuuntelulla *tarkoitetaan teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen vastaanotettavan taikka siitä lähetetyn sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 3 §:n 43 kohdassa tarkoitetussa yleisessä viestintäverkossa tai siihen liitetyssä viestintäverkossa välitettävänä olevan viestin kuuntelua, tallentamista ja muuta käsittelyä viestin sisällön ja*

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	siihen liittyvien 16 §:ssä tarkoitettujen välitystietojen selvittämiseksi. Telekuuntelua saadaan kohdistaa vain siltä henkilöltä lähtöisin olevaan tai sellaiselle henkilölle tarkoitettuun viestiin, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 2 momentissa mainittuun rikokseen. *Rajavartiolaitokselle voidaan rikoksen estämiseksi antaa lupa kohdistaa telekuuntelua henkilön hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän törkeään laittoman maahantulon järjestämiseen, ihmiskauppaan tai törkeään ihmiskauppaan.* *Rajavartiolaitokselle voidaan lisäksi antaa lupa telekuunteluun, jos se on välttämätöntä henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vaaran torjumiseksi.*
	15 b §
(uusi)	*Tietojen hankkimien telekuuntelun sijasta*
	Jos on todennäköistä, että 15 a §:ssä tarkoitettua viestiä ja siihen liittyviä välitystietoja ei ole enää saatavissa telekuuntelulla, Rajavartiolaitokselle voidaan antaa rikoksen estämiseksi lupa tietojen hankkimiseen viestinnän välittäjän hallusta 15 a §:ssä säädetyillä edellytyksillä. *Jos tietojen hankkiminen kohdistetaan viestin sisällön selvittämiseksi telepäätelaitteeseen välittömästi yhteydessä olevaan viestin lähettämiseen ja vastaanottamiseen soveltuvaan henkilökohtaiseen tekniseen laitteeseen tai tällaisen laitteen ja telepäätelaitteen väliseen yhteyteen, Rajavartiolaitokselle voidaan antaa rikoksen estämiseksi lupa tietojen hankkimiseen telekuuntelun sijasta, jos 15 a §:ssä säädetyt edellytykset täyttyvät.*
	15 c §
(uusi)	*Telekuuntelusta ja muusta vastaavasta tietojen hankkimisesta päättäminen*

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	Tuomioistuin päättää telekuuntelusta ja tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta. *Lupa telekuunteluun ja 15 b §:n 2 momentissa tarkoitettuun tietojen hankkimiseen voidaan antaa luvan antopäivästä alkaen enintään kuukaudeksi kerrallaan.* *Telekuuntelua ja telekuuntelun sijasta toimitettavaa tietojen hankkimista koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä on mainittava:* *1) toimenpiteen perusteena oleva rikos ja sen oletettu tekoaika taikka toimenpiteen perusteena oleva vaara;* *2) henkilö, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 1 kohdassa tarkoitettuun rikokseen tai henkilön ollessa tuntematon toimenpiteen kohteena oleva teleosoite tai telepäätelaite;* *3) tosiseikat, joihin henkilöön kohdistuva epäily ja telekuuntelun tai telekuuntelun sijasta toimitettavan tietojen hankkimisen edellytykset perustuvat;* *4) telekuuntelua tai 15 b §:n 2 momentissa tarkoitettua tietojen hankkimista koskevan luvan voimassaoloaika kellonajan tarkkuudella;* *5) telekuuntelun tai telekuuntelun sijasta toimitettavan tietojen hankkimisen suorittamista johtava ja valvova 1 momentissa tarkoitettu pidättämiseen oikeutettu virkamies;* *6) mahdolliset telekuuntelun tai telekuuntelun sijasta toimitettavan tietojen hankkimisen rajoitukset ja ehdot.* *Pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää toimenpiteen kohteena olevista teleosoitteista tai telepäätelaitteista lukuun ottamatta tilanteita, joissa 3 momentin 2 kohdassa tarkoitettu henkilö on tuntematon. Päätöksessä on mainittava perustelut toimenpiteen kohteena olevien teleosoitteiden tai telepäätelaitteiden valitsemiselle.*
	18 a §
(uusi)	*Sijaintitiedon hankkiminen ja sen edellytykset*
	Sijaintitiedolla *tarkoitetaan viestintäverkosta, telepäätelaitteesta tai*

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	tietoyhteiskunnan palvelun tarjoamisen yhteydessä kerättävää tai käsiteltävää tietoa, joka ilmaisee teleosoitteen, telepäätelaitteen tai tietyn yksilöivän tunnisteen sijainnin. Rajavartiolaitokselle voidaan rikoksen estämiseksi antaa lupa sijaintitiedon hankkimiseen henkilön tai esineen paikantamiseksi tai seuraamiseksi, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta. *Lisäksi Rajavartiolaitokselle voidaan rikoksen estämiseksi antaa lupa sijaintitiedon hankkimiseen henkilön tai esineen paikantamiseksi tai seuraamiseksi, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän ympäristön turmelemiseen, metsästysrikokseen tai luonnonsuojelurikokseen.* *Rajavartiolaitoksella on oikeus sijaintitiedon hankkimiseen 1 ja 2 momentin estämättä, jos se on tarpeen henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi.*
	18 b §
(uusi)	*Sijaintitiedon hankkimisesta päättäminen*
	Tuomioistuin päättää sijaintitiedon hankkimisesta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta, jos vaatimus koskee päätöksen tekemistä edeltänyttä aikaa taikka aikaa, joka on päätöksen tekemisestä eteenpäin enintään kuukausi. *Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, sijaintiedon hankkimisesta päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies, jos lupa koskee päätöksen tekemistä edeltänyttä aikaa, joka on enintään viikko, taikka aikaa, joka on päätöksen tekemisestä eteenpäin enintään viikko.* *Pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää 18 a §:n 3 momentissa tarkoitetusta sijaintitiedon hankkimisesta.* *Sijaintitiedon hankkimista koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä on mainittava:*

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	1) toimenpiteen perusteena oleva rikos ja sen oletettu tekoaika taikka toimenpiteen perusteena oleva vaara; *2) henkilö, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 18 a §:ssä tarkoitettuun rikokseen tai henkilön ollessa tuntematon toimenpiteen kohteena oleva teleosoite, telepäätelaite tai muu yksilöivä tunniste;* *3) tosiseikat, joihin henkilöön kohdistuva epäily ja sijaintitiedon hankkimisen edellytykset perustuvat;* *4) luvan tai päätöksen voimassaoloaika kellonajan tarkkuudella;* *5) sijaintitiedon hankkimisen suorittamista johtava ja valvova virkamies;* *6) mahdolliset sijaintitiedon hankkimisen rajoitukset ja ehdot.* *Pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää ulkomaiselle palveluntarjoajalle tehtävästä 18 a §:n mukaisia tietoja koskevasta pyynnöstä. Pyynnön tekeminen edellyttää tämän pykälän 1–4 momenttien mukaista päätöstä sijaintitiedon hankkimisesta.*
19 §	19 §
Tukiasematietojen hankkiminen ja sen edellytykset	***Yhdistymis**tietojen hankkiminen ja sen edellytykset*
Tukiasematietojen hankkimisella tarkoitetaan tiedon hankkimista tietyn tukiaseman kautta telejärjestelmään kirjautuneista tai kirjautuvista telepäätelaitteista ja teleosoitteista.	***Yhdistymis**tietojen hankkimisella* tarkoitetaan tiedon hankkimista tietyn tukiaseman kautta telejärjestelmään *tai tietyssä sijainnissa tietoyhteiskunnan palveluntarjoajan tietokantaan yhdistyneistä tai yhdistyvistä* telepäätelaitteista ja teleosoitteista *tai yksilöivistä tunnisteista*.
Rajavartiolaitokselle voidaan antaa lupa sen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi merkityksellisten tukiasematietojen hankkimiseen, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta.	Rajavartiolaitokselle voidaan antaa lupa sen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi merkityksellisten *yhdistymis*tietojen hankkimiseen, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta.
20 §	20 §

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
Tukiasematietojen hankkimisesta päättäminen	***Yhdistymis**tietojen hankkimisesta päättäminen*
Tuomioistuin päättää tukiasematietojen hankkimisesta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta. Jos asia ei siedä viivytystä, pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää tukiasematietojen hankkimisesta siihen asti, kunnes tuomioistuin on ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen. Asia on saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua keinon käytön aloittamisesta.	Tuomioistuin päättää *yhdistymis*tietojen hankkimisesta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta. Jos asia ei siedä viivytystä, pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää *yhdistymis*tietojen hankkimisesta siihen asti, kunnes tuomioistuin on ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen. Asia on saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua keinon käytön aloittamisesta.
Lupa annetaan tietyksi ajanjaksoksi.	Lupa annetaan tietyksi ajanjaksoksi.
Tukiasematietojen hankkimista koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä on mainittava:	*Yhdistymis*tietojen hankkimista koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä on mainittava:
1) toimenpiteen perusteena oleva rikos ja sen oletettu tekoaika;	1) toimenpiteen perusteena oleva rikos ja sen oletettu tekoaika *taikka toimenpiteen perusteena oleva vaara*;
2) tosiseikat, joihin tukiasematietojen hankkimisen edellytykset perustuvat;	2) tosiseikat, joihin *yhdistymis*tietojen hankkimisen edellytykset perustuvat;
3) ajanjakso, jota lupa koskee;	3) ajanjakso, jota lupa koskee;
4) tukiasema, jota lupa koskee;	4) *paikka*, jota päätös koskee;
5) tukiasematietojen hankkimisen suorittamista johtava ja valvova pidättämiseen oikeutettu virkamies;	5) *yhdistymis*tietojen hankkimisen suorittamista johtava ja valvova pidättämiseen oikeutettu virkamies;
6) mahdolliset tukiasematietojen hankkimisen rajoitukset ja ehdot.	6) mahdolliset *yhdistymis*tietojen hankkimisen rajoitukset ja ehdot.
25 §	25 §
Tekninen kuuntelu ja sen edellytykset	*Tekninen kuuntelu ja sen edellytykset*
Teknisellä kuuntelulla tarkoitetaan rikoslain 24 luvun 5 §:n estämättä tietyn henkilön sellaisen keskustelun tai viestin, joka ei ole ulkopuolisten tietoon tarkoitettu ja johon keskusteluun kuuntelija ei osallistu, kuuntelua, tallentamista ja muuta käsittelyä teknisellä laitteella, menetelmällä tai ohjelmistolla keskustelun tai viestin sisällön tai sen osapuolten taikka 4 momentissa tarkoitetun henkilön toiminnan selvittämiseksi.	*Teknisellä kuuntelulla* tarkoitetaan rikoslain 24 luvun 5 §:n estämättä tietyn henkilön sellaisen keskustelun tai viestin, joka ei ole ulkopuolisten tietoon tarkoitettu ja johon keskusteluun kuuntelija ei osallistu, kuuntelua, tallentamista ja muuta käsittelyä teknisellä laitteella, menetelmällä tai ohjelmistolla keskustelun tai viestin sisällön tai sen osapuolten taikka 4 momentissa tarkoitetun henkilön toiminnan selvittämiseksi.
Teknistä kuuntelua ei saa kohdistaa vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan.	Teknistä kuuntelua ei saa kohdistaa vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan.
Rajavartiolaitoksella on oikeus tutkittavakseen kuuluvan rikoksen estämiseksi	Rajavartiolaitoksella on oikeus tutkittavakseen kuuluvan rikoksen estämiseksi

Voimassa oleva laki

vakituiseen asumiseen käytettävän tilan ulkopuolella olevan henkilön tekniseen kuunteluun. Rajavartiolaitokselle voidaan antaa lupa myös viranomaisen tiloissa olevan rikoksen johdosta vapautensa menettäneen henkilön tekniseen kuunteluun. Kuuntelu voidaan toteuttaa kohdistamalla se tilaan tai muuhun paikkaan, jossa tiedonhankinnan kohteena olevan henkilön voidaan olettaa todennäköisesti oleskelevan tai käyvän. Rajavartiolaitos saa kohdistaa pelkästään tekniseen laitteeseen kohdistuvaa teknistä kuuntelua laitteen sijaintipaikasta riippumatta 2 momentissa säädetyn estämättä.

Teknisen kuuntelun edellytyksenä on lisäksi, että henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella *taikka muutoin* voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvaan rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta.

Rajavartiolaitoksella on aina 2 momentin estämättä oikeus lyhytaikaiseen tekniseen kuunteluun, jos se on välttämätöntä Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toimenpiteen turvalliseksi suorittamiseksi ja toimenpiteen suorittajan, kiinni otettavan tai suojattavan henkilön henkeä tai terveyttä uhkaavan välittömän vaaran torjumiseksi.

34 d §

Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan ja valvottuun läpilaskuun osallistuminen

Sen estämättä, mitä 34 c §:ssä säädetään, yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa suorittava rajavartiomies saa osallistuessaan järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan hankkia toimitiloja taikka kulku- tai muita sellaisia välineitä, osallistua henkilöiden, esineiden tai aineiden kuljettamisen järjestämiseen, hoitaa taloudellisia asioita taikka avustaa rikollisryhmää muilla näihin rinnastettavilla tavoilla, jos erittäin pätevin perustein on voitu olettaa, että:

Ehdotus

vakituiseen asumiseen käytettävän tilan ulkopuolella olevan henkilön tekniseen kuunteluun. Rajavartiolaitokselle voidaan antaa lupa myös viranomaisen tiloissa olevan rikoksen johdosta vapautensa menettäneen henkilön tekniseen kuunteluun. Kuuntelu voidaan toteuttaa kohdistamalla se tilaan tai muuhun paikkaan, jossa tiedonhankinnan kohteena olevan henkilön voidaan olettaa todennäköisesti oleskelevan tai käyvän. Rajavartiolaitos saa kohdistaa pelkästään tekniseen laitteeseen kohdistuvaa teknistä kuuntelua laitteen sijaintipaikasta riippumatta 2 momentissa säädetyn estämättä.

Teknisen kuuntelun edellytyksenä on lisäksi, että henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvaan rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta.

Rajavartiolaitoksella on aina 2 momentin estämättä oikeus lyhytaikaiseen tekniseen kuunteluun, jos se on välttämätöntä Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toimenpiteen turvalliseksi suorittamiseksi ja toimenpiteen suorittajan, kiinni otettavan tai suojattavan henkilön henkeä tai terveyttä uhkaavan välittömän vaaran torjumiseksi.

34 d §

*Järjestäytyneen **rikollisuuden** toimintaan ja valvottuun läpilaskuun osallistuminen*

Sen estämättä, mitä 34 c §:ssä säädetään, yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa suorittava rajavartiomies saa osallistuessaan järjestäytyneen *rikollisuuden* toimintaan hankkia toimitiloja taikka kulku- tai muita sellaisia välineitä, osallistua henkilöiden, esineiden tai aineiden kuljettamisen järjestämiseen, hoitaa taloudellisia asioita taikka avustaa rikollisryhmää*, rikollisjoukkoa, rikollisverkostoa tai muuta näihin verrattavissa olevaa rikosten toteuttamiseksi muodostettua henkilöiden yhteenliittymää* muilla näihin rinnastettavilla tavoilla, jos erittäin pätevin perustein on voitu olettaa, että:

Voimassa oleva laki

1) toimenpide tehdään ilman hänen myötävaikutustaankin;
2) rajavartiomiehen toiminta ei tule aiheuttamaan vaaraa tai vahinkoa kenenkään hengelle, terveydelle, vapaudelle taikka merkittävää vaaraa tai vahinkoa omaisuudelle; ja
3) avustaminen edistää merkittävästi peitetoiminnan tavoitteen saavuttamista.

Yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa suorittava rajavartiomies saa osallistua 37 §:ssä tarkoitetun valvotun läpilaskun kohteena olevan toimituksen järjestämiseen, jos osallistuminen edistää merkittävästi läpilaskun tavoitteen saavuttamista.

34 h §

Yksinomaan tietoverkossa tehtävä valeosto ja sen edellytykset

Valeostolla tarkoitetaan esitutkintaviranomaisen tekemää esineen, omaisuuden tai palvelun ostotarjousta tai ostoa, jonka tavoitteena on rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi saada viranomaisen haltuun tai löytää rikokseen liittyvä esine tai omaisuus taikka *saada haltuun tai löytää todiste rikosasiassa tai rikoksella saatu hyöty.*

Tehtävään määrätty salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu rajavartiomies saa, siten kuin jäljempänä säädetään, tehdä yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston yleisön saataville toimitetusta myyntitarjouksesta Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta tai kyseessä on kätkemisrikos, ja on todennäköistä, että valeostolla saavutetaan 1 momentissa tarkoitettu tavoite. Muun kuin näyte-erän ostaminen

Ehdotus

1) toimenpide tehdään ilman hänen myötävaikutustaankin;
2) rajavartiomiehen toiminta ei tule aiheuttamaan vaaraa tai vahinkoa kenenkään hengelle, terveydelle, vapaudelle taikka merkittävää vaaraa tai vahinkoa omaisuudelle; ja
3) avustaminen edistää merkittävästi peitetoiminnan tavoitteen saavuttamista.

Yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa suorittava rajavartiomies saa osallistua 37 §:ssä tarkoitetun valvotun läpilaskun kohteena olevan toimituksen järjestämiseen, jos osallistuminen edistää merkittävästi läpilaskun tavoitteen saavuttamista.

Yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa suorittavalla rajavartiomiehellä on lisäksi aina oikeus osallistua 1 ja 2 momentissa kuvatuin tavoin järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan tai valvottuun läpilaskuun, jos se on välttämätöntä henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vakavan vaaran torjumiseksi.

34 h §

Yksinomaan tietoverkossa tehtävä valeosto ja sen edellytykset

Valeostolla tarkoitetaan esitutkintaviranomaisen tekemää esineen, *aineen*, omaisuuden tai palvelun ostotarjousta tai ostoa, jonka tavoitteena on rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi saada viranomaisen haltuun tai löytää *estettävään* rikokseen liittyvä esine, *aine* tai omaisuus taikka *jonka avulla voidaan muuten saada rikoksen estämiseksi tarvittavia tietoja.*

Tehtävään määrätty salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu rajavartiomies saa, siten kuin jäljempänä säädetään, tehdä yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston yleisön saataville toimitetusta myyntitarjouksesta Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta tai kyseessä on kätkemisrikos, ja on todennäköistä, että valeostolla saavutetaan 1 momentissa tarkoitettu tavoite. Muun kuin näyte-erän ostaminen

Voimassa oleva laki

edellyttää, että ostaminen on välttämätöntä valeoston toteuttamiseksi.

Yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston toteuttaja saa tehdä vain sellaista tiedonhankintaa, joka on välttämätöntä yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston toteuttamiseksi. Valeosto on toteutettava siten, ettei se saa kohteena olevaa tai muuta henkilöä tekemään rikosta, jota hän ei muuten tekisi.

34 j §

Yksinomaan tietoverkossa tehtävästä valeostosta päättäminen

Päätöksen 34 i §:ssä tarkoitetun tehtävään määrätyn salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutetun rajavartiomiehen toteuttamasta yksinomaan tietoverkossa tehtävästä valeostosta tekee keskusrikospoliisin päällikkö Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikön tai apulaisosastopäällikön taikka tehtävään määrätyn salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutetun pidättämiseen oikeutetun rajavartiomiehen esityksestä.

Päätös voidaan antaa enintään kahdeksi kuukaudeksi kerrallaan.

Päätös on tehtävä kirjallisesti. Päätöksessä on mainittava:

1) toimenpiteen perusteena oleva Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluva rikos;

2) yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston kohteena oleva henkilö;

3) tosiseikat, joihin epäily ja yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston edellytykset perustuvat;

4) yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston kohteena oleva esine, omaisuus tai palvelu;

5) yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston tarkoitus;

6) päätöksen voimassaoloaika;

7) yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston suorittamista johtava ja valvova pidättämiseen oikeutettu virkamies;

8) yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston rajoitukset ja ehdot.

Ehdotus

edellyttää, että ostaminen on välttämätöntä valeoston toteuttamiseksi.

Yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston toteuttaja saa tehdä vain sellaista tiedonhankintaa, joka on välttämätöntä yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston toteuttamiseksi. Valeosto on toteutettava siten, ettei se saa kohteena olevaa tai muuta henkilöä tekemään rikosta, jota hän ei muuten tekisi.

34 j §

Yksinomaan tietoverkossa tehtävästä valeostosta päättäminen

Päätöksen 34 i §:ssä tarkoitetun tehtävään määrätyn salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutetun rajavartiomiehen toteuttamasta yksinomaan tietoverkossa tehtävästä valeostosta tekee keskusrikospoliisin päällikkö Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikön tai apulaisosastopäällikön taikka tehtävään määrätyn salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutetun pidättämiseen oikeutetun rajavartiomiehen esityksestä.

Päätös voidaan antaa enintään *kuudeksi* kuukaudeksi kerrallaan.

Päätös on tehtävä kirjallisesti. Päätöksessä on mainittava:

1) toimenpiteen perusteena oleva Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluva rikos;

2) yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston kohteena oleva henkilö;

3) tosiseikat, joihin epäily ja yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston edellytykset perustuvat;

4) yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston kohteena oleva esine, omaisuus tai palvelu;

5) yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston tarkoitus;

6) päätöksen voimassaoloaika;

7) yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston suorittamista johtava ja valvova pidättämiseen oikeutettu virkamies;

8) yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston rajoitukset ja ehdot.

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
35 §	35 §
Rajavartiomiehen turvaaminen peitellyssä tiedonhankinnassa rikoksen estämiseksi	*Rajavartiomiehen turvaaminen peitellyssä tiedonhankinnassa rikoksen estämiseksi*
Pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää, että peiteltyä tiedonhankintaa rikoksen estämiseksi toteuttava rajavartiomies varustetaan kuuntelun ja katselun mahdollistavalla teknisellä laitteella, jos varustaminen on perusteltua hänen turvallisuutensa varmistamiseksi.	Pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää, että peiteltyä tiedonhankintaa rikoksen estämiseksi toteuttava rajavartiomies varustetaan *seurannan,* kuuntelun ja katselun mahdollistavalla teknisellä laitteella, jos varustaminen on perusteltua hänen turvallisuutensa varmistamiseksi.
Kuuntelu ja katselu saadaan tallentaa. Tallenteet on hävitettävä heti sen jälkeen, kun niitä ei tarvita rajavartiomiehen turvaamiseen. Jos niitä on kuitenkin tarpeen säilyttää asiaan osallisen oikeusturvaan liittyvistä syistä, tallenteet saadaan säilyttää ja käyttää tässä tarkoituksessa. Tallenteet on hävitettävä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.	*Seuranta,* kuuntelu ja katselu saadaan tallentaa. Tallenteet on hävitettävä heti sen jälkeen, kun niitä ei tarvita rajavartiomiehen turvaamiseen. Jos niitä on kuitenkin tarpeen säilyttää asiaan osallisen oikeusturvaan liittyvistä syistä, tallenteet saadaan säilyttää ja käyttää tässä tarkoituksessa. Tallenteet on hävitettävä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.
(uusi)	*Paikkatiedustelu*
	35 a §
(uusi)	*Paikkatiedustelu ja sen edellytykset*
	Paikkatiedustelulla *tarkoitetaan yksilöidyssä paikassa toimitettavaa tiedonhankintaa rikoksen estämisen kannalta tarpeellisen esineen, omaisuuden, asiakirjan, tiedon tai seikan löytämiseksi tai tarkastamiseksi. Paikkatiedustelua ei saa toimittaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa tai sellaisessa paikassa, jossa tiedonhankinnan kohteeksi on syytä olettaa joutuvan tietoa, josta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11, 13, 14, 16, 20 tai 21 §:n tai 22 §:n 2 momentin mukaan on velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta.*
	Muussa rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitetun kotirauhan suojaamassa paikassa kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa tehtävän paikkatiedustelun edellytyksenä on, että henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän törkeään

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	laittomaan maahantulon järjestämiseen, ihmiskauppaan tai törkeään ihmiskauppaan. *Sellaisessa paikassa, joka ei ole rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitetun kotirauhan suojaama paikka, mutta johon ei ole yleistä pääsyä tai johon yleinen pääsy on rajoitettu tai estetty paikkatiedustelun toimittamisajankohtana, tehtävän paikkatiedustelun edellytyksenä on, että henkilön voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta.* *Paikkatiedustelu saadaan toimittaa paikassa, joka ei ole 2 tai 3 momentissa tarkoitettuun rikokseen syyllistyväksi oletetun henkilön hallinnassa vain, jos on perusteltua syytä olettaa, että rikos tullaan tekemään siellä tai jos muuten voidaan erittäin pätevin perustein olettaa, että etsinnässä löytyy edellä tarkoitettu esine, omaisuus, asiakirja, tieto tai seikka.* *Rajavartiolaitoksella on 2–4 momentin estämättä oikeus paikkatiedusteluun, jos se on välttämätöntä henkilön henkeä tai terveyttä uhkaavan välittömän vaaran torjumiseksi.*
	35 b §
(uusi)	*Paikkatiedustelusta päättäminen*
	Pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää paikkatiedustelusta. *Lupa voidaan antaa ja päätös tehdä enintään kuukaudeksi kerrallaan.* *Paikkatiedustelua koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä on riittävällä tarkkuudella yksilöitävä:* *1) toimenpiteen perusteena oleva rikos ja sen oletettu tekoaika taikka toimenpiteen perusteena oleva vaara;* *2) henkilö, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 35 a §:ssä tarkoitettuun rikokseen;* *3) paikkatiedustelun kohteena oleva paikka;* *4) tosiseikat, joihin henkilöön kohdistuva epäily ja paikkatiedustelun edellytykset perustuvat;* *5) päätöksen voimassaoloaika;*

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	6) esine, omaisuus, asiakirja, tieto tai seikka, jota paikkatiedustelulla pyritään löytämään tai tarkastamaan; *7) paikkatiedustelun suorittamista johtava ja valvova virkamies;* *8) mahdolliset paikkatiedustelun rajoitukset ja ehdot.* *Asian kiireellisyyden sitä edellyttäessä paikkatiedustelua koskeva päätös saadaan kirjata paikkatiedustelun toimittamisen jälkeen.*
	35 c §
(uusi)	*Haltuunotto, jäljentäminen ja asiakirjan tarkastelu*
	Rajavartiolaitoksella on oikeus paikkatiedustelussa jäljentää esine, asiakirja tai omaisuus sekä tarkastella yksityistä avaamatonta asiakirjaa. *Rikoksen estämiseksi tarpeellinen esine, asiakirja tai omaisuus tieto tai seikka voidaan ottaa tilapäisesti haltuun pakkokeinolain 7 luvussa tarkoitettua takavarikoimista tai jäljentämistä varten.* *Mitä 1 momentissa säädetään, koskee myös tietoa, joka on teknisessä laitteessa tai muussa vastaavassa tietojärjestelmässä taikka sen tallennusalustalla **(data)**. Asiakirjasta säädettyä sovelletaan myös datan muodossa olevaan asiakirjaan.*
	35 d §
(uusi)	*Jäljentämiskiellot*
	Paikkatiedustelun kohteena olevaa yksilöityä esinettä, omaisuutta tai asiakirjaa ei saa jäljentää, jos kohde sisältää tietoa, josta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11, 13, 14, 16, 20 tai 21 §:n nojalla on velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta. *Jos salassapitovelvollisuus tai -oikeus perustuu oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11 §:n 2 tai 3 momenttiin tai 13, 14, 16 tai 20 §:ään, edellytyksenä kiellolle 1 momentissa säädetyn lisäksi on, että paikkatiedustelun kohteena oleva yksilöity esine, omaisuus tai asiakirja on mainitussa lainkohdassa tarkoitetun*

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	henkilön tai häneen mainitun luvun 22 §:n 2 momentissa tarkoitetussa suhteessa olevan henkilön hallussa taikka sen hallussa, jonka hyväksi salassapitovelvollisuus tai -oikeus on säädetty. *Jäljentämiskieltoa ei kuitenkaan ole, jos:* *1) oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11 §:n 2 tai 3 momentissa, 13 §:n 1 tai 3 momentissa, 14 §:n 1 momentissa taikka 16 §:n 1 momentissa tarkoitettu henkilö, jonka hyväksi salassapitovelvollisuus on säädetty, suostuu jäljentämiseen;* *2) oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 20 §:n 1 momentissa tarkoitettu henkilö suostuu jäljentämiseen.*
	35 e §
(uusi)	*Jäljentämisestä ja asiakirjan tarkastelusta päättäminen paikkatiedustelussa*
	Pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää jäljentämisestä ja yksityisen avaamattoman asiakirjan tarkastelusta. Jos asia ei siedä viivytystä, myös muu virkamies saa yksittäistapauksessa päättää jäljentämisestä ja yksityisen avaamattoman asiakirjan tarkastelusta, kunnes pidättämiseen oikeutettu virkamies on ratkaissut asian. Asia on saatettava pidättämiseen oikeutetun virkamiehen ratkaistavaksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua tiedonhankintakeinon käytön aloittamisesta.
	35 f §
(uusi)	*Jäljennöksen hävittäminen*
	Jäljennös on hävitettävä viipymättä, jos käy ilmi, että on jäljennetty materiaalia, jonka jäljentäminen on kielletty, tai tietoa ei tarvita 35 a §:ssä tarkoitetun rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi tai 57 c §:ssä tarkoitettujen uhkien torjumiseksi. *Jos paikkatiedustelun aikana ilmenee, että tiedonhankinta on kohdistunut tietoon, josta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11, 13, 14, 16, 20 tai 21 §:n tai 22 §:n 2 momentin mukaan on velvollisuus tai oikeus kieltäytyä*

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	todistamasta, on tiedonhankinta siltä osin heti lopetettava ja tietoa koskevat muistiinpanot ja jäljennökset heti hävitettävä.
	36 c §
(uusi)	*Osallistuvan tietolähteen käyttö*
	*Sen estämättä, mitä 36 §:n 3 momentissa säädetään tietolähde saa yksittäistapauksessa rikoksen estämiseksi osana 36 §:n 2 momentissa tarkoitettua tietolähteen ohjattua käyttöä Rajavartiolaitoksen ohjauksessa ja valvonnassa **(osallistuva tietolähde)**:* *1) hankkia toimitiloja tai kulku- tai muita sellaisia välineitä;* *2) kuljettaa henkilöitä, esineitä tai aineita;* *3) hoitaa taloudellisia asioita; taikka* *4) avustaa muilla 1–3 kohdissa tarkoitettuihin tapoihin rinnastettavilla tavoilla rikollisryhmää, rikollisjoukkoa, rikollisverkostoa tai muuta näihin verrattavissa olevaa rikosten toteuttamiseksi muodostettua henkilöiden yhteenliittymää.* *Edellä 1 momentissa tarkoitettu osallistuvan tietolähteen käyttö on sallittua, jos erittäin pätevin perustein voidaan olettaa, että:* *1) toimenpide tehdään ilman tietolähteen myötävaikutusta;* *2) tietolähteen toiminta ei aiheuta vaaraa tai vahinkoa kenenkään hengelle, terveydelle tai vapaudelle taikka merkittävää vaaraa tai vahinkoa omaisuudelle; ja* *3) avustaminen edistää merkittävästi tietolähdetoiminnan tavoitteen saavuttamista.* *Osallistuva tietolähde saa Rajavartiolaitoksen ohjauksessa ja valvonnassa tehdä myös sellaisia toimenpiteitä, jotka mahdollistavat Rajavartiolaitokselle muun 3 luvussa säädetyn salaisen tiedonhankintakeinon toteuttamisen siltä osin kuin se on välttämätöntä kyseisen toimivaltuuden käyttämiseksi.* *Rajavartiolaitoksella on lisäksi aina oikeus osallistuvan tietolähteen käyttöön, jos se on välttämätöntä henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vakavan vaaran torjumiseksi.*
	36 d §

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
(uusi)	*Osallistuvan tietolähteen käyttöä koskeva esitys ja suunnitelma* *Osallistuvaa tietolähdettä koskevassa esityksessä on mainittava:* *1) toimenpiteen esittäjä;* *2) tiedonhankinnan kohteena oleva henkilö tai 36 c §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu ryhmä riittävästi yksilöitynä;* *3) toimenpiteen perusteena oleva rikos taikka toimenpiteen perusteena oleva vaara riittävästi yksilöitynä;* *4) osallistuvan tietolähteen käytön tavoite;* *5) osallistuvan tietolähteen käytön tarpeellisuus;* *6) muut osallistuvan tietolähteen käytön edellytysten arviointia varten tarvittavat tiedot.* *Osallistuvan tietolähteen käytön toteuttamisesta on laadittava kirjallinen suunnitelma, jonka tulee sisältää osallistuvan tietolähteen käyttöä koskevan päätöksenteon ja käytön toteuttamisen kannalta oleelliset ja riittävän yksityiskohtaiset tiedot. Suunnitelmaa on olosuhteiden muuttuessa tarvittaessa tarkistettava.* 36 e §
(uusi)	*Osallistuvan tietolähteen käytöstä päättäminen* *Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö päättää osallistuvan tietolähteen käytöstä tietolähdetoimintaan määrätyn salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutetun pidättämiseen oikeutetun virkamiehen esityksestä.* *Osallistuvan tietolähteen käyttöä koskeva päätös voidaan antaa enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan.* *Päätös osallistuvan tietolähteen käytöstä on tehtävä kirjallisesti. Päätöksessä on mainittava:* *1) toimenpiteen esittäjä;* *2) toimenpiteen toteuttava hallintoyksikkö ja sen toteuttamisesta vastaava virkamies;*

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	3) tunnistetiedot tietolähteestä; *4) toimenpiteen perusteena oleva rikos taikka toimenpiteen perusteena oleva vaara riittävästi yksilöitynä;* *5) henkilö, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 4 kohdassa tarkoitettuun rikokseen;* *6) toimenpiteen kohteena oleva henkilö tai* 36 c *§:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu ryhmä riittävästi yksilöitynä;* *7) tosiseikat, joihin epäily ja osallistuvan tietolähteen käytön edellytykset perustuvat;* *8) tiedonhankinnan tavoite ja toteuttamissuunnitelma;* *9) päätöksen voimassaoloaika;* *10) mahdolliset osallistuvan tietolähteen käyttöä koskevat rajoitukset ja ehdot.* *Päätöstä on olosuhteiden muuttuessa tarvittaessa tarkistettava. Osallistuvan tietolähteen käytön lopettamisesta on tehtävä kirjallinen päätös.*
	36 f §
(uusi)	*Tietolähteen turvaaminen*
	Tietolähdetoimintaan määrätty salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu pidättämiseen oikeutettu virkamies voi päättää, että tietolähteen suostumuksella valvotaan tämän asuntoa tai muuta tietolähteen asumiseen käyttämää tilaa ja sen välitöntä lähiympäristöä kameran tai muun paikkaan sijoitetun teknisen laitteen, menetelmän tai ohjelmiston avulla, jos se on tarpeen tietolähteen henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi. Tietolähteen turvaamisesta ei tarvitse ilmoittaa sivullisille. Valvonta on lopetettava viipymättä, jos se ei ole enää tarpeen tietolähteen henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi. *Tietolähdetoimintaan määrätty salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää, että tietolähde tämän suostumuksella varustetaan kuuntelun, katselun ja seurannan mahdollistavalla teknisellä laitteella, jos varustaminen on yksittäistapauksessa välttämätöntä*

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	tämän turvallisuuden varmistamiseksi. Kuuntelu, katselu ja seuranta saadaan tallentaa. *Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetussa valvonnassa, kuuntelussa, katselussa tai seurannassa kertyneet tallenteet on hävitettävä heti sen jälkeen, kun niitä ei tarvita tietolähteen turvaamiseen. Jos niitä on kuitenkin tarpeen säilyttää asiaan osallisen oikeusturvaan liittyvistä syistä, tallenteet saadaan säilyttää ja niitä saadaan käyttää tässä tarkoituksessa. Tällöin tallenteet on hävitettävä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.* *Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö ja apulaisosastopäällikkö saa päättää, että tietolähteelle annetaan yksittäistapauksessa käytettäväksi vääriä, harhauttavia tai peiteltyjä tietoja tai rekisterimerkintöjä taikka tietolähteen käytettäväksi valmistettavia vääriä asiakirjoja, jos se on välttämätöntä tietolähteen hengen ja terveyden suojaamiseksi. Rekisterimerkintä on oikaistava sen jälkeen, kun tässä momentissa tarkoitettuja edellytyksiä ei enää ole.*
	36 g §
(uusi)	*Rajavartiomiehen turvaaminen tietolähdetoiminnassa rikoksen estämiseksi*
	Pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää, että tietolähdetoimintaa valmisteleva tai toteuttava rajavartiomies varustetaan seurannan, kuuntelun ja katselun mahdollistavalla teknisellä laitteella, jos varustaminen on perusteltua hänen turvallisuutensa varmistamiseksi. *Seuranta, kuuntelu ja katselu saadaan tallentaa. Tallenteet on hävitettävä heti sen jälkeen, kun niitä ei tarvita rajavartiomiehen turvaamiseen. Jos niitä on kuitenkin tarpeen säilyttää asiaan osallisen oikeusturvaan liittyvistä syistä, tallenteet saadaan säilyttää ja käyttää tässä tarkoituksessa. Tallenteet on hävitettävä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.*
47 §	47 §

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
Ylimääräinen tieto	*Ylimääräinen tieto*
Ylimääräisellä tiedolla tarkoitetaan televalvonnalla, tukiasematietojen hankkimisella ja teknisellä tarkkailulla saatua tietoa, joka ei liity rikokseen taikka vaaran torjumiseen taikka joka koskee muuta rikosta kuin sitä, jonka estämistä varten lupa on annettu tai päätös on tehty.	*Ylimääräisellä tiedolla* tarkoitetaan *telekuuntelulla*, televalvonnalla, *yhdistymis*tietojen hankkimisella ja teknisellä tarkkailulla saatua tietoa, joka ei liity rikokseen taikka vaaran torjumiseen taikka joka koskee muuta rikosta kuin sitä, jonka estämistä varten lupa on annettu tai päätös on tehty.
48 §	48 §
Ylimääräisen tiedon käyttäminen	*Ylimääräisen tiedon käyttäminen*
Rajavartiolaitos saa käyttää ylimääräistä tietoa Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen selvittämisessä, jos tieto koskee sellaista Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvaa rikosta, jonka estämisessä olisi saatu käyttää sitä tämän luvun mukaista tiedonhankintakeinoa, jolla tieto on saatu.	Rajavartiolaitos saa käyttää ylimääräistä tietoa Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen selvittämisessä, jos tieto koskee sellaista Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvaa rikosta, jonka estämisessä olisi saatu käyttää sitä tämän luvun mukaista tiedonhankintakeinoa, jolla tieto on saatu.
Rajavartiolaitos saa käyttää ylimääräistä tietoa myös, jos ylimääräisen tiedon käyttämisellä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen selvittämiselle ja rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kolme vuotta vankeutta.	Rajavartiolaitos saa käyttää ylimääräistä tietoa myös, jos ylimääräisen tiedon käyttämisellä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen selvittämiselle ja rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kolme vuotta vankeutta.
Ylimääräisen tiedon käyttämisestä näyttönä päättää tuomioistuin pääasian käsittelyn yhteydessä. Ylimääräisen tiedon käyttämisen kirjaamisesta esitutkintapöytäkirjaan säädetään esitutkintalain 9 luvun 6 §:n 2 momentissa ja ilmoittamisesta haastehakemuksessa oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 5 luvun 3 §:n 1 momentin 8 kohdassa.	Ylimääräisen tiedon käyttämisestä näyttönä päättää tuomioistuin pääasian käsittelyn yhteydessä. Ylimääräisen tiedon käyttämisen kirjaamisesta esitutkintapöytäkirjaan säädetään esitutkintalain 9 luvun 6 §:n 2 momentissa ja ilmoittamisesta haastehakemuksessa oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 5 luvun 3 §:n 1 momentin 8 kohdassa.
Ylimääräistä tietoa saa lisäksi käyttää aina Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi, Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toiminnan suuntaamiseksi ja syyttömyyttä tukevana selvityksenä.	Ylimääräistä tietoa saa lisäksi käyttää aina *57 c §:ssä tarkoitetun uhkan torjumiseksi,* Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi, Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toiminnan suuntaamiseksi ja syyttömyyttä tukevana selvityksenä.
Ylimääräistä tietoa saa käyttää myös hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran taikka huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi. Jos edellä mainitun vaaran tai	Ylimääräistä tietoa saa käyttää myös hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran taikka huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi. Jos edellä mainitun vaaran tai

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
vahingon estäminen ei kuulu Rajavartiolaitoksen toimivaltaan, asia siirretään viipymättä toimivaltaiselle viranomaiselle. Pakkokeinolain nojalla saadun ylimääräisen tiedon käyttämisestä Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseen säädetään pakkokeinolain 10 luvun 56 §:ssä.	vahingon estäminen ei kuulu Rajavartiolaitoksen toimivaltaan, asia siirretään viipymättä toimivaltaiselle viranomaiselle. Pakkokeinolain nojalla saadun ylimääräisen tiedon käyttämisestä Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseen säädetään pakkokeinolain 10 luvun 56 §:ssä.
	48 a §
(uusi)	*Salaisella tiedonhankintakeinolla saadun tiedon käytölle erikseen asetettavat rajoitukset* *Ellei erittäin tärkeä yleinen etu muuta vaadi, salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä vastaava hallintoyksikkö voi päättää, että salaisella tiedonhankintakeinolla hankittuja tietoja voi käyttää ja luovuttaa ainoastaan toiminnan suuntaamiseksi, jos se on tarpeen tietolähteen tai rajavartiomiehen hengen ja terveyden suojaamiseksi taikka Rajavartiolaitoksen taktisten tai teknisten menetelmien tai käynnissä olevan tiedonhankintaoperaation suojaamiseksi. Syyttömyyttä tukevien tietojen käyttöä ei kuitenkaan saa rajoittaa.*
	48 b §
(uusi)	*Salaisella tiedonhankintakeinolla saadun tiedon käytön rajoitukset toiminnan suuntaamisessa* *Salaisella tiedonhankintakeinolla hankittuja tietoja, jotka on määritelty tai luovutettu käytettäväksi ainoastaan toiminnan suuntaamiseksi, ei saa käyttää esitutkintalain 3 luvun 3 §:n tarkoitetun tutkinnan aloittamiseksi, esitutkintalain 3 luvun 1 §:ssä tarkoitetun rikoksesta tehdyn ilmoituksen kirjaamisen perusteena, viranomaisen hakemuksen, vaatimuksen tai päätöksen perusteena taikka näyttönä esitutkinnassa tai oikeudenkäynnissä.*
49 §	49 §
Tietojen hävittäminen	*Tietojen hävittäminen*
Salaisella tiedonhankintakeinolla saatu tieto on hävitettävä viipymättä sen jälkeen, kun on	Salaisella tiedonhankintakeinolla saatu tieto on hävitettävä viipymättä sen jälkeen, kun on

Voimassa oleva laki

käynyt ilmi, ettei tietoa tarvita rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi taikka vaaran torjumiseksi.

Ylimääräinen tieto voidaan kuitenkin säilyttää ja tallettaa henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain mukaisesti, jos tieto koskee tämän lain 48 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettua rikosta tai jos tieto on tarpeen rikoslain 15 luvun 10 §:ssä tarkoitetun rikoksen estämiseksi. Tieto, jota ei ole talletettu tai liitetty esitutkinta-aineistoon, on hävitettävä ilman aiheetonta viivytystä sen jälkeen, kun on käynyt ilmeiseksi, ettei tietoa voida käyttää tai sitä ei enää tarvita rikoksen estämisessä tai selvittämisessä.

Tukiasematiedot on hävitettävä, kun on käynyt ilmi, ettei tietoa tarvita rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi taikka vaaran torjumiseksi.

51 §

Kiireellisessä tilanteessa saadun tiedon hävittäminen

Jos pidättämiseen oikeutettu virkamies on 18 §:n 2 momentissa, 20 §:n 1 momentissa, 30 §:n 1 momentissa tai 32 §:n 1 momentissa tarkoitetussa kiireellisessä tilanteessa päättänyt televalvonnan, tukiasematietojen hankkimisen, henkilön teknisen seurannan tai teknisen laitetarkkailun aloittamisesta, mutta tuomioistuin katsoo, että edellytyksiä toimenpiteelle ei ole ollut, se on lopetettava sekä sillä saatu aineisto ja sillä saatuja tietoja koskevat muistiinpanot on heti hävitettävä. Näin saatuja tietoja saadaan kuitenkin käyttää samoin edellytyksin kuin ylimääräistä tietoa saadaan käyttää 48 §:n mukaan.

52 §

Salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä ilmoittaminen

Televalvonnasta, suunnitelmallisesta tarkkailusta, peitellystä tiedonhankinnasta, teknisestä tarkkailusta *ja* valvotusta läpilaskusta on viipymättä ilmoitettava tiedonhankinnan

Ehdotus

käynyt ilmi, ettei tietoa tarvita rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi taikka vaaran torjumiseksi.

Ylimääräinen tieto voidaan kuitenkin säilyttää ja tallettaa henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain mukaisesti, jos tieto koskee tämän lain 48 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettua rikosta tai jos tieto on tarpeen rikoslain 15 luvun 10 §:ssä tarkoitetun rikoksen estämiseksi. Tieto, jota ei ole talletettu tai liitetty esitutkinta-aineistoon, on hävitettävä ilman aiheetonta viivytystä sen jälkeen, kun on käynyt ilmeiseksi, ettei tietoa voida käyttää tai sitä ei enää tarvita rikoksen estämisessä tai selvittämisessä.

*Yhdistymis*tiedot on hävitettävä, kun on käynyt ilmi, ettei tietoa tarvita rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi taikka vaaran torjumiseksi.

51 §

Kiireellisessä tilanteessa saadun tiedon hävittäminen

Jos pidättämiseen oikeutettu virkamies on 18 §:n 2 momentissa, 20 §:n 1 momentissa, 30 §:n 1 momentissa tai 32 §:n 1 momentissa tarkoitetussa kiireellisessä tilanteessa päättänyt televalvonnan, *yhdistymis*tietojen hankkimisen, henkilön teknisen seurannan tai teknisen laitetarkkailun aloittamisesta, mutta tuomioistuin katsoo, että edellytyksiä toimenpiteelle ei ole ollut, se on lopetettava sekä sillä saatu aineisto ja sillä saatuja tietoja koskevat muistiinpanot on heti hävitettävä. Näin saatuja tietoja saadaan kuitenkin käyttää samoin edellytyksin kuin ylimääräistä tietoa saadaan käyttää 48 §:n mukaan.

52 §

Salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä ilmoittaminen

Telekuuntelusta, tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta, televalvonnasta, *sijaintitiedon hankkimisesta,* suunnitelmallisesta tarkkailusta, peitellystä tiedonhankinnasta,

Voimassa oleva laki

kohteelle kirjallisesti sen jälkeen, kun tiedonhankinnan tarkoitus on saavutettu. Salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä on kuitenkin ilmoitettava tiedonhankinnan kohteelle viimeistään vuoden kuluttua sen käytön lopettamisesta. Henkilöön kohdistettua televalvontaa koskevassa ilmoituksessa on yksilöitävä toimenpiteen kohteena olleet teleosoitteet ja telepäätelaitteet.

Tuomioistuin voi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta päättää, että 1 momentissa tarkoitettua ilmoitusta tiedonhankinnan kohteelle saadaan lykätä enintään kaksi vuotta kerrallaan, jos se on perusteltua käynnissä olevan tiedonhankinnan turvaamiseksi, valtion turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi. Ilmoitus saadaan tuomioistuimen päätöksellä jättää kokonaan tekemättä, jos se on välttämätöntä valtion turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi.

Jos tiedonhankinnan kohteen henkilöllisyys ei ole tiedossa 1 tai 2 momentissa tarkoitetun määräajan tai lykkäyksen päättyessä, tiedonhankintakeinon käytöstä on ilmoitettava kirjallisesti ilman aiheetonta viivytystä henkilöllisyyden selvittyä.

Kohteelle ilmoittamisesta on samalla annettava kirjallisesti tieto luvan myöntäneelle tuomioistuimelle.

Suunnitelmallisesta tarkkailusta, peitellystä tiedonhankinnasta, yksinomaan tietoverkossa tehtävästä peitetoiminnasta, yksinomaan tietoverkossa tehtävästä valeostosta *ja* tietolähteen ohjatusta käytöstä ei ole velvollisuutta ilmoittaa tiedonhankinnan kohteelle, jos asiassa ei ole aloitettu esitutkintaa. Jos esitutkinta aloitetaan, noudatetaan pakkokeinolain 10 luvun 60 §:ää.

(uusi)

Ehdotus

teknisestä tarkkailusta*,* valvotusta läpilaskusta *sekä paikkatiedustelusta ja siihen liittyvästä haltuunotosta, jäljentämisestä ja asiakirjan tarkastelusta* on viipymättä ilmoitettava tiedonhankinnan kohteelle kirjallisesti sen jälkeen, kun tiedonhankinnan tarkoitus on saavutettu. Salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä on kuitenkin ilmoitettava tiedonhankinnan kohteelle viimeistään vuoden kuluttua sen käytön lopettamisesta. Henkilöön kohdistettua televalvontaa koskevassa ilmoituksessa on yksilöitävä toimenpiteen kohteena olleet teleosoitteet ja telepäätelaitteet.

Tuomioistuin voi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta päättää, että 1 momentissa tarkoitettua ilmoitusta tiedonhankinnan kohteelle saadaan lykätä enintään kaksi vuotta kerrallaan, jos se on perusteltua käynnissä olevan tiedonhankinnan turvaamiseksi, valtion turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi. Ilmoitus saadaan tuomioistuimen päätöksellä jättää kokonaan tekemättä, jos se on välttämätöntä valtion turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi.

Jos tiedonhankinnan kohteen henkilöllisyys ei ole tiedossa 1 tai 2 momentissa tarkoitetun määräajan tai lykkäyksen päättyessä, tiedonhankintakeinon käytöstä on ilmoitettava kirjallisesti ilman aiheetonta viivytystä henkilöllisyyden selvittyä.

Kohteelle ilmoittamisesta on samalla annettava kirjallisesti tieto luvan myöntäneelle tuomioistuimelle.

Suunnitelmallisesta tarkkailusta, peitellystä tiedonhankinnasta, yksinomaan tietoverkossa tehtävästä peitetoiminnasta, yksinomaan tietoverkossa tehtävästä valeostosta*,* tietolähteen ohjatusta käytöstä *ja osallistuvan tietolähteen käytöstä* ei ole velvollisuutta ilmoittaa tiedonhankinnan kohteelle, jos asiassa ei ole aloitettu esitutkintaa. Jos esitutkinta aloitetaan, noudatetaan pakkokeinolain 10 luvun 60 §:ää.

3 a luku

Rikostiedustelu vakavan rikollisuuden torjumiseksi

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	57 a §
(uusi)	*Soveltamisala*
	Tässä luvussa säädetään Rajavartiolaitoksen tiedonhankinnasta sellaisesta Rajavartiolaitoksen rikostorjuntatoimivaltaan kuuluvasta vakavasta rikollisuudesta, joka vakavasti uhkaa yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta sekä sellaisen tiedon hyödyntämisestä uhkan torjumiseksi.
	57 b §
(uusi)	*Rikostiedustelukeinot*
	Tässä luvussa tarkoitettuja rikostiedustelukeinoja ovat 3 luvussa tarkoitetut telekuuntelu, tietojen hankkiminen telekuuntelun sijasta, televalvonta, yhdistymistietojen hankkiminen, sijaintitiedon hankkiminen, suunnitelmallinen tarkkailu, peitelty tiedonhankinta, tekninen kuuntelu, tekninen katselu, tekninen seuranta, tekninen laitetarkkailu, teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkiminen, yksinomaan tietoverkossa tehtävä peitetoiminta, yksinomaan tietoverkossa tehtävä valeosto, valvottu läpilasku, ohjattu tietolähdetoiminta, osallistuvan tietolähteen käyttö sekä paikkatiedustelu ja siihen liittyvä haltuunotto, jäljentäminen ja asiakirjan tarkastelu. *Tässä luvussa säädetään siitä, millä edellytyksillä 1 momentissa tarkoitettuja rikostiedustelukeinoja käytetään rikostiedustelussa.*
	57 c §
(uusi)	*Rikostiedustelun kohteet*
	Rajavartiolaitoksen rikostiedustelun kohteena on yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaava laittomaan maahantuloon tai ihmiskauppaan liittyvä järjestäytynyt rikollisuus ja muu vakava rikollisuus.
	57 d §

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
(uusi)	*Rikostiedustelukeinojen käytön edellytykset* *Rikostiedustelukeinon käytön yleisenä edellytyksenä rikostiedustelussa on, että sen käyttäminen on välttämätöntä tärkeiden tietojen saamiseksi sellaisesta 57 c §:ssä tarkoitetusta rikostiedustelun kohteesta, joka uhkaa vakavasti yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta.* *Rajavartiolaitoksen esikunta johtaa ja ohjaa Rajavartiolaitoksen rikostiedustelua ja määrää rikostiedustelua toteuttavan hallintoyksikön. Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö ratkaisee 1 momentissa tarkoitettujen edellytysten olemassaolon.* *Suunnitelmallista tarkkailua, peiteltyä tiedonhankintaa, teknistä kuuntelua, teknistä katselua ja paikkatiedustelua ei saa kohdistaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan.* *Rikostiedustelukeinon käyttö on lopetettava ennen päätöksessä mainitun määräajan päättymistä, jos käytön tarkoitus on saavutettu tai sen edellytyksiä ei enää ole.* *Rikostiedustelukeinojen käytön järjestämisestä voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.*
	57 e §
(uusi)	*Rikostiedustelukeinon kohdentaminen* *Rikostiedustelukeino voidaan kohdentaa henkilöön, jonka voidaan henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen taikka olosuhteiden perusteella olettaa osallistuvan 57 c §:ssä tarkoitettuun yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavaan toimintaan.* *Jos tiettyä henkilöä ei voida yksilöidä, voidaan sijaintitiedon hankkimista, suunnitelmallista tarkkailua, peiteltyä tiedonhankintaa, teknistä kuuntelua, teknistä katselua, teknistä seurantaa, yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa, yksinomaan tietoverkossa tehtävää valeostoa, valvottua läpilaskua, tietolähteen ohjattua käyttöä, osallistuvan tietolähteen käyttöä sekä paikkatiedustelua ja siihen liittyvää haltuunottoa,*

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	jäljentämistä ja asiakirjan tarkastelua kohdistaa henkilöryhmään. Henkilöryhmällä tässä luvussa tarkoitetaan vähintään kolmen henkilön muodostamaa yhteenliittymää, jonka voidaan olettaa osallistuvan 57 c §:ssä tarkoitettuun yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavaan toimintaan. *Rikostiedustelukeino voidaan kohdentaa myös muuhun henkilöön, jos rikostiedustelukeinoa ei ole mahdollista kohdentaa 1 tai 2 momentissa tarkoitettuun henkilöön tai henkilöryhmään ja keinon käytöllä voidaan perustellusti olettaa saatavan 57 c §:ssä tarkoitettua yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavaa toimintaa koskevaa tärkeää tietoa.*
	57 f §
(uusi)	*Tiedonhankinnan jatkaminen eräiden rikosten estämiseksi ja selvittämiseksi*
	Jos rikostiedustelukeinon käytön aikana ilmenee, että henkilön voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 3 luvussa kyseisen tiedonhankintakeinon edellytyksenä olevaan perusterikokseen taikka voidaan olettaa, että sellainen rikos on tehty eikä rikostiedustelukeinon käytöllä enää voida olettaa saatavan tietoja luvan tai päätöksen perusteena olevasta yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavasta toiminnasta, Rajavartiolaitos saa jatkaa rikostiedustelukeinon käyttöä salaisena tiedonhankintana rikoksen estämiseksi tämän luvun nojalla annetun luvan voimassaolon ajan, enintään kuitenkin kuukauden ajan. Asia on tällöin saatettava mainitun ajan kuluessa sen viranomaisen ratkaistavaksi, joka on toimivaltainen päättämään kysymyksessä olevan tiedonhankintakeinon käyttämisestä. *Jos rikostiedustelukeinon käytön aikana ilmenee, että henkilön on syytä epäillä syyllistyneen rikokseen eikä rikostiedustelukeinon käytöllä enää voida olettaa saatavan tietoja luvan tai päätöksen perusteena olevasta yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavasta toiminnasta, Rajavartiolaitos saa jatkaa rikostiedustelukeinon käyttöä rikoksen selvittämiseksi tämän luvun nojalla annetun*

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	luvan voimassaolon ajan, enintään kuitenkin kolmen vuorokauden ajan.
(uusi)	*Päätöksenteko*
	57 g §
(uusi)	*Tuomioistuimen päätöksenteko rikostiedustelukeinon käyttöä koskevassa asiassa*
	Tuomioistuin päättää teknisestä katselusta rikostiedustelussa, kun katselu kohdistuu muuhun rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitettuun kotirauhan suojaamaan tilaan tai muuhun paikkaan kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan tai paikkaan taikka vapautensa menettäneeseen henkilöön. Teknistä katselua ei saa kohdistaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan. *Tuomioistuin päättää teknisestä kuuntelusta rikostiedustelussa, kun kuuntelu kohdistuu rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitettuun tilaan tai paikkaan taikka vapautensa menettäneeseen henkilöön.* *Tuomioistuin päättää telekuuntelusta, tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta, televalvonnasta, yhdistymistietojen hankkimisesta, sijaintitiedon hankkimisesta, teknisestä laitetarkkailusta, henkilön teknisestä seurannasta sekä paikkatiedustelusta, kun paikkatiedustelu kohdistuu rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitettuun kotirauhan suojaamaan tilaan tai paikkaan. Tuomioistuin päättää toimenpiteen kohteena olevista teleosoitteista tai telepäätelaitteista tilanteissa, joissa toimenpiteen kohteena oleva henkilö on tuntematon.* *Tuomioistuin päättää telekuunteluun, tietojen hankkimiseen telekuuntelun sijasta, televalvontaan, tekniseen seurantaan tai tekniseen laitetarkkailuun käytettävän laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentamisesta pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan.*
	57 h §
(uusi)	*Rikostiedustelukeinoa koskevan vaatimuksen sisältö*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies tekee 57 g §:n 1–4 momentissa tarkoitetussa asiassa vaatimuksen tuomioistuimelle. Vaatimus on tehtävä kirjallisesti ja siitä on käytävä ilmi:

1) rikostiedustelukeino, jota vaatimus koskee;

2) 57 c §:ssä tarkoitettu yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaava toiminta, jota koskevien tietojen hankkimiseksi rikostiedustelukeinon käyttäminen on välttämätöntä;

3) toimenpiteen kohteena oleva:

a) henkilö; tai

b) henkilöryhmä riittävästi yksilöitynä, jos tiettyä henkilöä ei voida yksilöidä ja rikostiedustelukeino voidaan edellä 57 e §:n 2 momentin nojalla kohdentaa henkilöryhmään; tai

c) esine, aine tai omaisuus; tai

d) kohteena olevan henkilön ollessa tuntematon teleosoite tai telepäätelaite; tai

e) yhdistymistietojen hankkimisen kannalta merkityksellinen paikka; tai

f) tekninen laite tai ohjelmisto, johon tekninen laitetarkkailu kohdistuu; tai

g) muu yksilöivä tunniste sijaintitiedon hankkimisessa; tai

h) tila tai muu paikka, johon tekninen kuuntelu, tekninen katselu tai paikkatiedustelu kohdistuu; tai

i) esine, omaisuus, asiakirja, tieto tai seikka, jota paikkatiedustelussa pyritään löytämään tai tarkastamaan.

4) tosiseikat, joihin rikostiedustelukeinon käytön edellytykset ja kohdistaminen perustuvat;

5) esitetty voimassaoloaika kellonajan tarkkuudella;

6) rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies, joka johtaa ja valvoo rikostiedustelukeinon käyttöä;

7) mahdolliset rikostiedustelukeinon käyttöä koskevat rajoitukset ja ehdot; sekä

8) vaatimuksen tehnyt hallintoyksikkö ja rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	virkamies sekä vaatimuksen tekemisen ajankohta.
	57 i §
(uusi)	*Keskusrikospoliisin päällikön päätöksenteko eräiden rikostiedustelukeinojen käyttöä koskevassa asiassa*
	Yksinomaan tietoverkossa tehtävästä peitetoiminnasta ja yksinomaan tietoverkossa tehtävästä valeostosta rikostiedustelussa sekä yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan lopettamisesta päättää keskusrikospoliisin päällikkö. Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikön tai apulaisosastopäällikön taikka rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies tekee asiaa koskevan esityksen. *Yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa koskevan päätöksen tekemiseksi on peitetoiminnasta tehtävä 34 e §:ssä tarkoitettu esitys ja suunnitelma. Yksinomaan tietoverkossa tehtävää valeostoa koskevan päätöksen tekemiseksi on valeostosta tehtävä suunnitelma.* *Edellä 1 momentista poiketen, jos yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan aikana ilmenee, että muun kuin peitetoiminnan kohteena olevan henkilön voidaan olettaa osallistuvan rikostiedustelun kohteena olevaan yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavaan toimintaan tai jolta voidaan perustellusti olettaa saatavan sitä koskevaa tärkeää tietoa, tehtävää suorittava rajavartiomies saa omalla päätöksellään laajentaa yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan koskemaan myös mainittua henkilöä, mikäli välitön laajentaminen on välttämätöntä tärkeiden tietojen saamiseksi rikostiedustelun kohteena olevasta uhkasta. Toiminnan laajentaminen on kuitenkin saatettava ilman aiheetonta viivytystä ja viimeistään kolmen vuorokauden kuluttua tiedonhankinnan aloittamisesta keskusrikospoliisin päällikön ratkaistavaksi.*
	57 j §

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
(uusi)	*Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikön ja apulaisosastopäällikön päätöksenteko rikostiedustelukeinon käyttöä koskevassa asiassa* *Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö päättää tietolähteen ohjatusta käytöstä ja osallistuvan tietolähteen käytöstä tietolähdetoimintaan määrätyn salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutetun pidättämiseen oikeutetun virkamiehen esityksestä.* *Osallistuvan tietolähteen käyttöä koskevan päätöksen tekemiseksi on tehtävä esitys ja suunnitelma.*
	57 k §
(uusi)	*Rikostiedustelutehtävään määrätyn rikostiedusteluun perehtyneen pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöksenteko rikostiedustelukeinon käyttöä koskevassa asiassa* *Rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää rikostiedustelussa tehtävästä:* *1) suunnitelmallisesta tarkkailusta;* *2) muusta kuin kotirauhan suojaamaan tilaan kohdistuvasta teknisestä katselusta;* *3) muusta kuin henkilöön kohdistuvasta teknisestä seurannasta;* *4) teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimisesta;* *5) Rajavartiolaitoksen suorittamasta valvotusta läpilaskusta;* *6) peitellystä tiedonhankinnasta;* *7) muusta kuin 57 g §:n 2 momentissa tarkoitetusta teknisestä kuuntelusta;* *8) muusta kuin kotirauhan suojaamaan tilaan kohdistuvasta paikkatiedustelusta sekä* *9) paikkatiedusteluun liittyvästä haltuunotosta, jäljentämisestä ja asiakirjan tarkastelusta.* *Rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää toimenpiteen kohteena olevista teleosoitteista tai telepäätelaitteista*

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	lukuun ottamatta tilanteita, joissa toimenpiteen kohteena oleva henkilö on tuntematon. Päätöksessä on mainittava perustelut toimenpiteen kohteena olevien teleosoitteiden tai telepäätelaitteiden valitsemiselle. *Edellä 57 g §:n 1–3 momentista poiketen, jos asia ei siedä viivytystä, rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää televalvonnasta, sijaintitiedon hankkimisesta, teknisestä katselusta, teknisestä seurannasta, teknisestä laitetarkkailusta ja muuhun kotirauhan suojaamaan tilaan kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan kohdistuvasta teknisestä kuuntelusta siihen asti, kunnes tuomioistuin on ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen. Asia on saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua rikostiedustelukeinon käytön aloittamisesta.*
	57 l §
(uusi)	*Rikostiedustelukeinon käyttöä koskevan päätöksen sisältö*
	Rikostiedustelukeinon käyttöä koskeva päätös on tehtävä kirjallisesti. Päätös voidaan tehdä suullisesti, jos se on välttämätöntä asian kiireellisyyden vuoksi. Suullinen päätös on viipymättä tehtävä myös kirjallisena. *Päätöksestä on käytävä ilmi:* *1) rikostiedustelukeino, jota päätös koskee;* *2) edellä 57 c §:ssä tarkoitettu yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaava toiminta, jota koskevien tietojen hankkimiseksi rikostiedustelukeinon käyttäminen on välttämätöntä;* *3) toimenpiteen kohteena oleva:* *a) henkilö; tai* *b) henkilöryhmä riittävästi yksilöitynä, jos tiettyä henkilöä ei voida yksilöidä ja rikostiedustelukeino voidaan edellä 57 e §:n 2 momentin nojalla kohdentaa henkilöryhmään;* *c) esine, aine, omaisuus tai palvelu; tai* *d) kohteena olevan henkilön ollessa tuntematon teleosoite tai telepäätelaite; tai*

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	e) yhdistymistietojen hankkimisen kannalta merkityksellinen paikka; tai *f) tekninen laite tai ohjelmisto, johon tekninen laitetarkkailu kohdistuu; tai* *g) muu yksilöivä tunniste sijaintitiedon hankkimisessa; tai* *h) tila tai muu paikka, johon tekninen kuuntelu, tekninen katselu tai paikkatiedustelu kohdistuu; tai* *i) esine, omaisuus, asiakirja, tieto tai seikka, jota paikkatiedustelussa pyritään löytämään tai tarkastamaan;* *4) tosiseikat, joihin rikostiedustelukeinon käytön edellytykset ja kohdistaminen perustuvat;* *5) päätöksen voimassaoloaika kellonajan tarkkuudella;* *6) rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies, joka johtaa ja valvoo rikostiedustelukeinon käyttöä;* *7) mahdolliset rikostiedustelukeinon käyttöä koskevat rajoitukset ja ehdot;* *8) muut mahdolliset rikostiedustelukeinon käytön edellyttämät seikat; sekä* *9) päätöksen tehnyt hallintoyksikkö ja virkamies sekä päätöksen tekemisen ajankohta.*
	57 m §
(uusi)	*Eräitä rikostiedustelukeinoja koskevien päätösten erityiset sisältövaatimukset*
	Edellä 57 k §:ssä säädetyn lisäksi, on yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa, yksinomaan tietoverkossa tehtävää valeostoa, tietolähteen ohjattua käyttöä tai osallistuvan tietolähteen käyttöä koskevasta päätöksestä käytävä ilmi: *1) rikostiedustelukeinon esittäjä;* *2) tiedonhankinnan toteuttava hallintoyksikkö;* *3) tunnistetiedot yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa suorittavista rajavartiomiehistä tai tietolähteestä;* *4) tiedonhankinnan tavoite ja toteuttamissuunnitelma; sekä* *5) se, mitä toimenpiteitä yksinomaan tietoverkossa tehtävässä peitetoiminnassa,*

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	yksinomaan tietoverkossa tehtävässä valeostossa, tietolähteen ohjatussa käytössä tai osallistuvan tietolähteen käytössä voidaan tehdä sekä toiminnan mahdolliset rajoitukset ja ehdot. *Edellä 57 k §:ssä säädetyn lisäksi on valvottua läpilaskua koskevasta päätöksestä käytävä ilmi tiedonhankinnan tavoite ja toteuttamissuunnitelma sekä toimenpiteen kohteena oleva kuljetus tai muu toimitus.*
	57 n §
(uusi)	*Rikostiedustelukeinon käyttöä koskevan päätöksen voimassaoloaika* *Suunnitelmallista tarkkailua, peiteltyä tiedonhankintaa, teknistä katselua, teknistä seurantaa, teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimista, yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa, yksinomaan tietoverkossa tehtävää valeostoa, tietolähteen ohjattua käyttöä koskeva sekä osallistuvan tietolähteen käyttöä koskeva lupa voidaan antaa ja päätös tehdä luvan antopäivästä alkaen kerrallaan enintään kuudeksi kuukaudeksi.* *Telekuuntelua, tietojen hankkimista telekuuntelun sijasta, televalvontaa, teknistä kuuntelua, teknistä laitetarkkailua, sijaintitiedon hankkimista, yhdistymistietojen hankkimista, valvottua läpilaskua sekä paikkatiedustelua ja siihen liittyvää jäljentämistä, haltuunottoa ja asiakirjan tarkastelua koskeva lupa voidaan antaa ja päätös tehdä luvan antopäivästä alkaen enintään kuukaudeksi kerrallaan.*
	57 o §
(uusi)	*Tuomioistuinmenettely rikostiedustelussa* *Rikostiedustelukeinoa koskeva lupa-asia käsitellään Helsingin käräjäoikeudessa. Käräjäoikeus on päätösvaltainen, kun siinä on yksin puheenjohtaja. Istunto voidaan pitää myös muuna aikana ja muussa paikassa kuin yleisen alioikeuden istunnosta säädetään.*

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	Rikostiedustelukeinon käyttöä koskeva vaatimus on otettava viipymättä tuomioistuimessa käsiteltäväksi vaatimuksen tehneen tai hänen määräämänsä asiaan perehtyneen virkamiehen läsnä ollessa. Tiedusteluvalvontavaltuutetulle tai hänen määräämälleen virkamiehelle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen käsittelyn päättymistä. Asia on ratkaistava kiireellisesti. *Käsittely voidaan pitää myös käyttäen videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa, jos käsittelyyn osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään.* *Jos henkilö on 57 g §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla tuntematon ja tuomioistuin on myöntänyt luvan telekuunteluun tai televalvontaan, se saa tutkia ja ratkaista luvan myöntämistä uuteen teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen koskevan asian vaatimuksen tehneen tai hänen määräämänsä virkamiehen läsnä olematta, jos on kulunut vähemmän kuin kuukausi samaa 57 c §:ssä tarkoitettua rikostiedustelun kohteena olevaa uhkaa ja henkilöä koskevan lupa-asian suullisesta käsittelystä.* *Lupa-asiassa annettuun päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Päätöksestä saa ilman määräaikaa kannella Helsingin hovioikeudelle. Kantelu on käsiteltävä kiireellisenä. Myös tiedusteluvalvontavaltuutetulla on oikeus kannella lupa-asiassa annetusta päätöksestä.* *Asia ratkaistaan kuulematta rikostiedustelukeinon kohteena olevaa 57 e §:ssä tarkoitettua henkilöä taikka katseltavan tilan haltijaa. Käsiteltäessä vapautensa menettäneen teknistä katselua koskevaa asiaa, on henkilöä säilyttävän laitoksen edustajalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jollei se ole hänen aikaisempi kuulemisensa huomioon ottaen tarpeetonta.*
(uusi)	*Tietojen käyttö, käsittely ja luovuttaminen* 57 p §
(uusi)	*Rikostiedustelukeinolla hankittujen tietojen käyttäminen*

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	Rikostiedustelukeinolla hankittuja tietoja saa käyttää 57 c §:ssä tarkoitetun uhkan torjumiseksi sekä rikoksen estämiseksi ja Rajavartiolaitoksen toiminnan suuntaamiseksi. *Tietoja saa aina käyttää syyttömyyttä tukevana selvityksenä sekä hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran taikka huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi. Jos edellä mainitun vaaran tai vahingon estäminen ei kuulu Rajavartiolaitoksen toimivaltaan, asia siirretään viipymättä toimivaltaiselle viranomaiselle.* *Lisäksi rikostiedustelukeinolla hankittuja tietoja saa käyttää, jos se on välttämätöntä törkeän laittoman maahantulon, ihmiskaupan, törkeän ihmiskaupan, törkeän kätkemisrikoksen, ammattimaisen kätkemisrikoksen tai törkeän rahanpesun selvittämiseksi siten kuin lain 4 §:ssä säädetään.* *Toiminnan suuntaamiseksi tarkoitetun rikostiedustelukeinolla hankitun tiedon käytön rajoituksista säädetään jäljempänä 57 t §:ssä.*
	57 q §
(uusi)	*Rikostiedustelukeinolla hankittujen tietojen luovuttaminen toiselle viranomaiselle*
	Rajavartiolaitos saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa rikostiedustelukeinolla hankittuja tietoja oma-aloitteisesti tai pyynnöstä sellaiselle viranomaiselle, jolla on toimivalta uhkan torjumiseksi tarvittavan toimenpiteen toteuttamiseksi, jos se on välttämätöntä 57 c §:ssä tarkoitetun uhan torjumiseksi. *Lisäksi Rajavartiolaitos saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa rikostiedustelukeinolla hankittuja tietoja oma-aloitteisesti tai pyynnöstä, jos se on yksittäistapauksessa välttämätöntä:* *1) muulle esitutkintaviranomaiselle sen toiminnan suuntaamiseksi ja rikoksen estämiseksi;* *2) Puolustusvoimien Pääesikunnalle sen toiminnan suuntaamiseksi ja rikoksen estämiseksi;*

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	3) muulle esitutkintaviranomaiselle pakkokeinolain 10 luvun 3 §:n 2–5 momentissa tarkoitetun rikoksen selvittämiseksi; *4) syyttäjälle esitutkintalain 2 luvun 4 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetun rikoksen selvittämiseksi;* *5) suojelupoliisille sen estämis- ja paljastamistoimivaltaan kuuluvan rikoksen estämiseksi ja paljastamiseksi sekä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi;* *6) sotilastiedustelusta annetun lain (590/2019) 11 §:ssä tarkoitetulle sotilastiedusteluviranomaiselle maanpuolustuksen ja kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.* *Rajavartiolaitos saa salassapitosäännösten estämättä aina luovuttaa rikostiedustelukeinolla hankittuja tietoja esitutkintaviranomaiselle ja syyttäjälle syyttömyyttä tukevaksi selvitykseksi.*
	57 r §
(uusi)	*Rikostiedustelukeinolla hankittujen tietojen muu luovuttaminen* *Rajavartiolaitos saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa oma-aloitteisesti tai pyynnöstä sellaisia rikostiedustelukeinolla hankittuja tietoja, joiden ilmaisemiseen on yksittäistapauksessa painava syy hengelle tai terveydelle vaarallisen tapahtuman, vapauteen kohdistuvan rikoksen tai huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi taikka kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.*
	57 s §
(uusi)	*Rikostiedustelutiedon käytölle erikseen asetettavat rajoitukset* *Ellei erittäin tärkeä yleinen etu muuta vaadi, rikostiedustelukeinon käytöstä vastaava hallintoyksikkö voi päättää, että rikostiedustelukeinolla hankittuja tietoja voi käyttää ja luovuttaa ainoastaan toiminnan suuntaamiseksi, jos se on tarpeen tietolähteen tai rajavartiomiehen hengen ja terveyden suojaamiseksi taikka Rajavartiolaitoksen taktisten*

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	tai teknisten menetelmien tai käynnissä olevan rikostiedusteluoperaation suojaamiseksi. Syyttömyyttä tukevien tietojen käyttöä ei kuitenkaan saa rajoittaa.
	57 t §
(uusi)	*Rikostiedustelutiedon käytön rajoitukset toiminnan suuntaamisessa*
	Rikostiedustelukeinolla hankittuja tietoja, jotka on määritelty tai luovutettu käytettäväksi ainoastaan toiminnan suuntaamiseksi, ei saa käyttää esitutkintalain 3 luvun 3 §:n tarkoitetun tutkinnan aloittamiseksi, esitutkintalain 3 luvun 1 §:ssä tarkoitetun rikoksesta tehdyn ilmoituksen kirjaamisen perusteena, viranomaisen hakemuksen, vaatimuksen tai päätöksen perusteena taikka näyttönä esitutkinnassa tai oikeudenkäynnissä.
	57 u §
(uusi)	*Asianosaisjulkisuuden rajoittaminen eräissä tapauksissa*
	Poiketen siitä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 11 §:ssä säädetään, henkilöllä, jonka oikeutta tai velvollisuutta asia koskee, ei ole oikeutta saada tietoa tässä luvussa tarkoitetun rikostiedustelukeinon käytöstä, ennen kuin 58 m §:ssä tarkoitettu ilmoitus on tehty. *Rekisteröidyn tarkastusoikeudesta säädetään henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa.*
(uusi)	*Yhteistoiminta muiden viranomaisten kanssa*
	57 v §
(uusi)	*Yhteistyö keskusrikospoliisin kanssa*
	Rajavartiolaitoksen on toimittava yhteistyössä keskusrikospoliisin kanssa rikostiedustelutehtävien tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi sekä annettava poliisille tässä tarkoituksessa tarpeellisia tietoja sen estämättä, mitä salassapitovelvollisuudesta säädetään.

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä Rajavartiolaitoksen ja keskusrikospoliisin välisen yhteistyön järjestämisestä.
	57 w §
(uusi)	*Ilmoitusvelvollisuus*
	Rajavartiolaitoksen on ilmoitettava keskusrikospoliisille rikostiedusteluun liittyvän toiminnan aloittamisesta sekä siihen liittyvien tässä laissa säädettyjen rikostiedustelukeinojen käyttämisestä. Ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvista asioista ja ilmoituksen käytännön toteutuksesta sovitaan Rajavartiolaitoksen ja keskusrikospoliisiin välisessä yhteistoiminnassa.
	57 x §
(uusi)	*Rikostiedustelun siirtäminen keskusrikospoliisille tai Tullille*
	Rajavartiolaitos siirtää keskusrikospoliisin rikostiedustelutoimivaltaan kuuluvan tiedonhankinnan keskusrikospoliisille ja Tullin rikostiedustelutoimivaltaan kuuluvan tiedonhankinnan Tullille, jos asian tai sen edellyttämien toimenpiteiden laatu tai laajuus sitä edellyttää taikka jos asianomainen viranomainen sitä vaatii. Rajavartiolaitos turvaa siirrettävässä asiassa tiedonhankinnan siihen saakka, kunnes asian siirtäminen on tapahtunut. *Viranomainen, jolle tiedonhankinta siirretään, varaa Rajavartiolaitokselle tilaisuuden osallistua tiedonhankintaan ja tiedon hyödyntämiseen myös siirron jälkeen, jos asia koskee lain 57 c §:ssä tarkoitettua rikostiedustelun kohdetta.*
	57 y §
(uusi)	*Tiedustelutoiminnan yhteensovittaminen*
	Tämän luvun nojalla tehtävää rikostiedustelua, keskusrikospoliisin ja Tullin suorittamaa rikostiedustelua sekä siviili- ja

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	sotilastiedustelua on tarvittaessa yhteensovitettava keskusrikospoliisin, Tullin, suojelupoliisin, sotilastiedusteluviranomaisen ja muun viranomaisen virkamiesten työturvallisuuden varmistamiseksi, mainittujen viranomaisten salaisessa tiedonhankinnassa käytettävien taktisten ja teknisten menetelmien ja suunnitelmien paljastumisen estämiseksi sekä viranomaisten tehtävien asianmukaisen toteuttamisen turvaamiseksi. *Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tiedustelutoiminnan yhteensovittamisen järjestämisestä.*
(uusi)	*Valvonta* 57 z § *Rikostiedustelun valvonta Rajavartiolaitoksessa* *Tässä luvussa tarkoitettua tiedonhankintaa valvovat Rajavartiolaitoksen esikunta ja rikostiedustelukeinoja käyttävät hallintoyksiköt.*
	57 å §
(uusi)	*Rikostiedustelun ulkoinen valvonta* *Sisäministeriön on annettava eduskunnan oikeusasiamiehelle ja tiedusteluvalvontavaltuutetulle vuosittain kertomus tässä luvussa tarkoitettujen rikostiedustelukeinojen ja niiden suojaamisen käytöstä ja valvonnasta.* *Tiedusteluvalvontavaltuutetun harjoittamasta valvonnasta säädetään tiedustelutoiminnan valvonnasta annetussa laissa (121/2019).* *Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä rikostiedustelun valvontaa varten annettavista selvityksistä.*
	57 ä §
(uusi)	*Tiedusteluvalvontavaltuutetulle tehtävät ilmoitukset*

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	Rikostiedustelukeinoa käyttävän hallintoyksikön on annettava tiedusteluvalvontavaltuutetulle tieto tämän luvun nojalla annetusta rikostiedustelukeinoa koskevasta luvasta tai päätöksestä mahdollisimman pian luvan antamisen tai päätöksen tekemisen jälkeen. Tiedusteluvalvontavaltuutetulle on annettava myös tieto tuomioistuimelle tehdystä rikostiedustelukeinoa koskevasta vaatimuksesta. *Rikostiedustelukeinoa käyttävän hallintoyksikön on mahdollisimman pian ilmoitettava tiedusteluvalvontavaltuutetulle päätöksestä, joka koskee:* *1) rikostiedustelun suojaamista;* *2) ilmaisukieltoa;* *3) 58 m §:n 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen siirtämistä.* *Tässä pykälässä tarkoitettujen ilmoitusten tekemisessä on kiinnitettävä erityistä huomiota salassapitovelvollisuuden toteutumiseen ja siihen, että asiakirjoihin ja tietojärjestelmiin sisältyvien tietojen suoja turvataan tarvittavin menettelytavoin ja tietoturvallisuusjärjestelyin.*
(uusi)	*Yhteiset säännökset* 57 ö §
(uusi)	*Rajavartiomiehen turvaaminen peitellyssä tiedonhankinnassa ja tietolähdetoiminnassa* *Rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää, että 57 c §:ssä tarkoitettujen yksilön tai yhteiskunnan turvallisuuteen kohdistuvien uhkien torjumiseksi tehtävää peiteltyä tiedonhankintaa toteuttava sekä tietolähdetoimintaa valmisteleva tai toteuttava rajavartiomies varustetaan seurannan, kuuntelun tai katselun mahdollistavalla teknisellä laitteella, jos varustaminen on perusteltua hänen turvallisuutensa varmistamiseksi.* *Seuranta, kuuntelu ja katselu saadaan tallentaa. Tallenteet on hävitettävä heti sen jälkeen, kun niitä ei tarvita rajavartiomiehen turvaamiseen. Jos niitä on kuitenkin tarpeen säilyttää asiaan osallisen oikeusturvaan*

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	liittyvistä syistä, tallenteet saadaan säilyttää ja niitä saadaan käyttää tässä tarkoituksessa. Tällöin tallenteet on hävitettävä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.
	58 §
(uusi)	*Laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentaminen ja poisottaminen*
	Rajavartiomiehellä on oikeus sijoittaa telekuunteluun, tietojen hankkimiseen telekuuntelun sijasta, televalvontaan ja tekniseen tarkkailuun käytettävä laite, menetelmä tai ohjelmisto toimenpiteen kohteena olevaan esineeseen, aineeseen, omaisuuteen, tilaan tai muuhun paikkaan taikka tietojärjestelmään, jos mainitun rikostiedustelukeinon käytön toteuttaminen sitä edellyttää. Rajavartiomiehellä on tällöin oikeus laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentamiseksi, käyttöön ottamiseksi ja poistamiseksi salaa mennä edellä mainittuihin kohteisiin tai tietojärjestelmään sekä kiertää, purkaa tai muulla vastaavalla tavalla tilapäisesti ohittaa kohteen tai tietojärjestelmän suojaus tai haitata sitä. *Telekuunteluun, tietojen hankkimiseen telekuuntelun sijasta, televalvontaan, tekniseen seurantaan tai tekniseen laitetarkkailuun käytettävän laitteen, menetelmän tai ohjelmiston saa asentaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävää tilaan vain, jos tuomioistuin on antanut siihen luvan rikostiedustelutehtävään määrätyn rikostiedusteluun perehtyneen pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta.*
	58 a §
(uusi)	*Rikoksentekokielto*
	Yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa suorittava rajavartiomies ei saa tehdä rikosta eikä aloitetta rikoksen tekemiseen.
	58 b §
(uusi)	

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	Rikollisryhmän toimintaan ja valvottuun läpilaskuun osallistuminen
	Sen estämättä, mitä 58 a §:ssä säädetään, yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa suorittava rajavartiomies saa: *1) hankkia toimitiloja taikka kulku- tai muita sellaisia välineitä;* *2) osallistua henkilöiden, esineiden tai aineiden kuljettamisen järjestämiseen;* *3) hoitaa taloudellisia asioita; taikka* *4) avustaa muilla näihin rinnastettavilla tavoilla järjestäytynyttä rikollisryhmää, rikollisverkostoa tai 57 e §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettua henkilöä tai ryhmää.* *Edellä 1 momentissa tarkoitettu avustaminen on sallittua vain, jos erittäin pätevin perustein on voitu olettaa, että:* *1) toimenpide tehdään ilman hänen myötävaikutustaankin;* *2) rajavartiomiehen toiminta ei aiheuta vaaraa tai vahinkoa kenenkään hengelle, terveydelle tai vapaudelle taikka merkittävää vaaraa tai vahinkoa omaisuudelle; ja* *3) avustaminen edistää merkittävästi yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan tavoitteen saavuttamista.* *Yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa suorittava rajavartiomies saa osallistua valvotun läpilaskun kohteena olevaan toimituksen järjestämiseen, jos osallistuminen edistää merkittävästi läpilaskun tavoitteen saavuttamista.*
	58 c §
(uusi)	*Rikostiedustelun suojaaminen*
	Rajavartiolaitoksella on rikostiedustelukeinoa käyttäessään oikeus siirtää puuttumista rikokseen, jos puuttumisen siirtäminen on tarpeellista rikostiedustelun paljastumisen estämiseksi tai rikostiedustelun tavoitteen turvaamiseksi. Edellytyksenä on lisäksi, että puuttumisen siirtämisestä ei aiheudu merkittävää vaaraa kenenkään hengelle, terveydelle tai vapaudelle eikä merkittävää huomattavan

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon vaaraa. *Rajavartiolaitos saa käyttää vääriä, harhauttavia tai peiteltyjä tietoja, tehdä ja käyttää vääriä, harhauttavia tai peiteltyjä rekisterimerkintöjä sekä valmistaa ja käyttää vääriä asiakirjoja, kun se on välttämätöntä jo toteutetun, käynnissä olevan tai tulevaisuudessa toteutettavan rikostiedustelun suojaamiseksi.* *Edellä 2 momentissa tarkoitettu rekisterimerkintä on oikaistava sen jälkeen, kun momentissa tarkoitettuja edellytyksiä ei enää ole.* *Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä rikostiedustelun suojaamisen järjestämisestä.*
	58 d §
(uusi)	*Suojaamisesta päättäminen*
	Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö päättää 58 c §:n 2 momentissa tarkoitetun rekisterimerkinnän tekemisestä sekä asiakirjan valmistamisesta. *Rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää muusta kuin 1 momentissa tarkoitetusta suojaamisesta.* *Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikön ja apulaisosastopäällikön on pidettävä luetteloa merkinnöistä ja asiakirjoista, valvottava niiden käyttöä sekä huolehdittava merkintöjen oikaisemisesta.*
	58 e §
(uusi)	*Rikostiedustelua koskeva ilmaisukielto*
	Rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies saa kieltää sivullista ilmaisemasta tämän tietoon tulleita seikkoja rikostiedustelukeinon käytöstä, jos se on perusteltua rikostiedustelukeinon käytön suojaamiseksi taikka tärkeästä rikoksen estämiseen, paljastamiseen tai selvittämiseen liittyvästä syystä. Edellytyksenä on lisäksi, että

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	sivullinen on tehtävänsä tai asemansa johdosta avustanut tai häntä on pyydetty avustamaan rikostiedustelukeinon käytössä. *Ilmaisukielto annetaan enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Kielto on annettava saajalleen kirjallisena ja se on annettava todisteellisesti tiedoksi. Siinä on yksilöitävä kiellon kohteena olevat seikat, mainittava kiellon voimassaoloaika ja ilmoitettava sen rikkomiseen liittyvästä rangaistusuhasta.* *Ilmaisukieltoa koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Kiellon saanut saa kuitenkin ilman määräaikaa kannella Helsingin käräjäoikeudelle. Kantelu on käsiteltävä kiireellisenä.* *Rangaistus ilmaisukiellon rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.* *Ilmaisukiellon saanut saa 4 momentin estämättä ilmoittaa ilmaisukiellosta tiedusteluvalvontavaltuutetulle.*
	58 f §
(uusi)	*Määräaikojen laskeminen rikostiedustelussa*
	Tässä luvussa tarkoitettujen määräaikojen laskemiseen ei sovelleta säädettyjen määräaikain laskemisesta annettua lakia (150/1930). *Aika, joka on määrätty kuukausina, päättyy sinä määräkuukauden päivänä, joka järjestysnumeroltaan vastaa sanottua päivää. Jos vastaavaa päivää ei ole siinä kuussa, jona määräaika päättyy, määräaika päättyy kuukauden viimeisenä päivänä.*
	58 g §
(uusi)	*Kuuntelu- ja katselukiellot rikostiedustelussa*
	Telekuuntelua, telekuuntelun sijasta toimitettavaa tietojen hankkimista, teknistä kuuntelua, teknistä katselua ja teknistä laitetarkkailua ei saa kohdistaa sellaiseen viestintään, josta viestinnän osapuoli ei saa todistaa tai josta hänellä on oikeus olla todistamatta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 13, 14, 16, 17 tai 20 §:n taikka 22 §:n 2 momentin nojalla.

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	Jos telekuuntelun, telekuuntelun sijasta toimitettavan tietojen hankkimisen, teknisen kuuntelun, teknisen katselun tai teknisen laitetarkkailun aikana tai muulloin ilmenee, että kyseessä on viesti, jonka katselu on kielletty, toimenpide on keskeytettävä ja sillä saadut tallenteet ja sillä saatuja tietoja koskevat muistiinpanot on heti hävitettävä. *Tässä pykälässä tarkoitetut kuuntelu- ja katselukiellot eivät koske tapauksia, joissa 1 momentissa tarkoitettu henkilö osallistuu 57 c §:ssä tarkoitettuun yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta uhkaavaan toimintaa, ja myös hänen osaltaan on tehty päätös telekuuntelusta, tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta, teknisestä kuuntelusta, teknisestä katselusta tai teknisestä laitetarkkailusta.*
	58 h §
(uusi)	*Tallenteiden ja asiakirjojen tarkastaminen*
	Rikostiedustelutehtävään määrätyn rikostiedusteluun perehtyneen pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tai hänen määräämänsä virkamiehen on ilman aiheetonta viivytystä tarkastettava rikostiedustelukeinon käytössä kertyneet tallenteet ja asiakirjat.
	58 i §
(uusi)	*Tallenteiden ja asiakirjojen tutkiminen*
	Rikostiedustelukeinon käytössä kertyneitä tallenteita ja asiakirjoja saa tutkia vain tuomioistuin, pidättämiseen oikeutettu virkamies, esitutkintalain 2 luvun 4 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa tutkinnanjohtajana toimiva syyttäjä taikka tiedusteluvalvontavaltuutettu tai hänen määräämänsä virkamies. Pidättämiseen oikeutetun virkamiehen määräyksestä tai tuomioistuimen osoituksen mukaan tallennetta ja asiakirjaa saa tutkia myös muu rajavartiomies, asiantuntija tai muu henkilö, jota käytetään apuna tiedonhankintaa toteutettaessa. *Jos 1 momentissa tarkoitettu asiantuntija tai muu henkilö on yksityinen taho, sovelletaan asiantuntijaan tai muuhun henkilöön*

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan tässä luvussa tarkoitettuja tehtäviä. *Käytettäessä 2 momentissa tarkoitettua asiantuntijaa tai muuta henkilöä on tallenteiden ja asiakirjojen tutkiminen tapahduttava rajavartiomiehen välittömässä ohjauksessa ja valvonnassa. Asiantuntijalla tai muulla henkilöllä on lisäksi oltava tarvittavat tiedot ja taito sekä kokemus toimeksiannon suorittamiseen.*
	58 j §
(uusi)	*Tietojen säilyttäminen*
	Rikostiedustelukeinolla saatu tieto on hävitettävä viipymättä sen jälkeen, kun on käynyt ilmi, ettei tietoa tarvita tämän luvun 57 p–57 r §:ssä tarkoitettuun käsittelytarkoitukseen. *Siltä osin kuin 1 momentin perusteella säilytettävät tiedot sisältävät henkilötietoja, tieto voidaan tallettaa ja säilyttää henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain mukaisesti.* *Rikostiedustelukeinolla hankittujen tietojen käyttämisestä ja luovuttamisesta säädetään tämän luvun 57 p–57 u §:ssä.*
	58 k §
(uusi)	*Telekuuntelun, televalvonnan, teknisen kuuntelun ja teknisen laitetarkkailun keskeyttäminen*
	Jos käy ilmi, että telekuuntelu tai televalvonta kohdistuu muuhun kuin luvan kohteena olevalta henkilöltä lähtöisin olevaan tai hänelle tarkoitettuun viestiin taikka että teknisen kuuntelun kohteena oleva henkilö ei oleskele kuunneltavassa tilassa tai muussa paikassa, rikostiedustelukeinon käyttö on tältä osin keskeytettävä niin pian kuin mahdollista sekä tällaiset kuuntelulla saadut tallenteet ja televalvonnalla saadut tiedot sekä tällaisilla rikostiedustelukeinoilla saatuja tietoja koskevat muistiinpanot on heti hävitettävä. *Velvollisuus keskeyttämiseen sekä tallenteiden ja muistiinpanojen hävittämiseen koskee myös teknistä laitetarkkailua, jos käy ilmi, että*

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	tarkkailu kohdistuu sellaiseen luottamukselliseen viestiin, jota koskevasta telekuuntelusta, televalvonnasta ja muusta teknisestä tarkkailusta kuin laitetarkkailusta säädetään tässä luvussa, taikka että toimenpiteen kohteena oleva henkilö ei käytä tarkkailun kohteena olevaa laitetta.
	58 l §
(uusi)	*Kiireellisessä tilanteessa saadun tiedon hävittäminen*
	Jos rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies on 57 k §:n 3 momentissa tarkoitetussa kiireellisessä tilanteessa päättänyt televalvonnasta, sijaintitiedon hankkimisesta, teknisestä katselusta, teknisestä seurannasta tai teknisestä laitetarkkailusta, mutta tuomioistuin katsoo, että edellytyksiä toimenpiteelle ei ole ollut, rikostiedustelukeinon käyttö on lopetettava sekä sillä saatu aineisto ja sillä saatuja tietoja koskevat muistiinpanot on heti hävitettävä.
	58 m §
(uusi)	*Rikostiedustelukeinon käytöstä ilmoittaminen*
	Telekuuntelusta, tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta, televalvonnasta, sijaintitiedon hankkimisesta, teknisestä kuuntelusta, teknisestä katselusta, teknisestä seurannasta, teknisestä laitetarkkailusta, valvotusta läpilaskusta sekä paikkatiedustelusta ja siihen liittyvästä haltuunotosta, jäljentämisestä ja asiakirjan tarkastelusta on viipymättä ilmoitettava tiedonhankinnan kohteelle kirjallisesti sen jälkeen, kun tiedonhankinnan tarkoitus on saavutettu. Rikostiedustelukeinon käytöstä on kuitenkin ilmoitettava tiedonhankinnan kohteelle viimeistään vuoden kuluttua sen käytön lopettamisesta. *Tuomioistuin voi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta päättää, että 1 momentissa tarkoitettua ilmoitusta tiedonhankinnan kohteelle saadaan lykätä enintään kaksi vuotta kerrallaan, jos se on perusteltua*

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	käynnissä olevan tiedonhankinnan turvaamiseksi, kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi. Ilmoitus saadaan tuomioistuimen päätöksellä jättää kokonaan tekemättä, jos se on välttämätöntä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi. *Jos tiedonhankinnan kohteen henkilöllisyys ei ole tiedossa 1 tai 2 momentissa tarkoitetun määräajan tai lykkäyksen päättyessä, rikostiedustelukeinon käytöstä on ilmoitettava kirjallisesti hänelle ilman aiheetonta viivytystä henkilöllisyyden selvittyä. Kohteelle ilmoittamisesta on samalla annettava kirjallisesti tieto luvan myöntäneelle tuomioistuimelle.* *Jos Rajavartiolaitos jatkaa tiedonhankintaa 57 f §:n nojalla, noudatetaan, mitä salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä ilmoittamisesta säädetään 52 §:ssä.* *Suunnitelmallisesta tarkkailusta, peitellystä tiedonhankinnasta, yksinomaan tietoverkossa tehtävästä peitetoiminnasta, yksinomaan tietoverkossa tehtävästä valeostosta ja tietolähteen ohjatusta käytöstä tai osallistuvan tietolähteen käytöstä ei ole velvollisuutta ilmoittaa tiedonhankinnan kohteelle, jos asiassa ei ole aloitettu esitutkintaa. Jos esitutkinta aloitetaan, noudatetaan, mitä pakkokeinolain 10 luvun 60 §:n 2–7 momentissa säädetään.* *Kun harkitaan ilmoituksen lykkäämistä tai tekemättä jättämistä 2 ja 5 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa, arvioinnissa on myös otettava huomioon asianosaisen oikeus asianmukaisesti valvoa oikeuttaan.* *Ilmoitusta koskevan asian käsittelyssä tuomioistuimessa noudatetaan mitä 57 n §:ssä säädetään.*
	58 n §
(uusi)	*Pöytäkirja*
	Rikostiedustelukeinon käytöstä on sen lopettamisen jälkeen laadittava ilman aiheetonta viivytystä pöytäkirja. *Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä toimenpiteiden kirjaamisesta valvontaa varten.*

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	58 o §
(uusi)	*Viestinnän välittäjän avustamisvelvollisuus*
	Viestinnän välittäjän on ilman aiheetonta viivytystä tehtävä televerkkoon telekuuntelun ja televalvonnan edellyttämät kytkennät sekä annettava Rajavartiolaitoksen käyttöön telekuuntelun toimeenpanoa varten tarpeelliset tiedot, välineet ja henkilöstö. Sama koskee myös niitä tilanteita, joissa telekuuntelu tai televalvonta toteutetaan Rajavartiolaitoksen toimesta teknisellä laitteella. Viestinnän välittäjän on lisäksi annettava rikostiedustelutehtävään määrätyn rikostiedusteluun perehtyneen pidättämiseen oikeutetun virkamiehen käyttöön hallussaan olevat teknisen seurannan toimeenpanoa varten tarpeelliset tiedot.
	58 p §
(uusi)	*Korvaus teleyritykselle*
	Teleyrityksellä on oikeus saada valtion varoista korvaus tässä luvussa tarkoitetusta viranomaisten avustamisesta ja tietojen antamisesta aiheutuneista välittömistä kustannuksista. Korvauksesta säädetään sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 299 §:ssä. Korvauksen maksamisesta päättää tehtävään määrätty hallintoyksikkö. *Päätökseen saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa. Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa.* *Hallinto-oikeuden on varattava Liikenne- ja viestintävirastolle tilaisuus tulla kuulluksi.*
	4 luku
	Salaiset pakkokeinot
	58 q §
(uusi)	*Salaisten pakkokeinojen käyttäminen*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Salaisten pakkokeinojen käyttöön Rajavartiolaitoksen suorittamassa esitutkinnassa sovelletaan pakkokeinolain 10 lukua jäljempänä säädetyin poikkeuksin.

Rajavartiolaitoksen käytössä eivät ole peitetoiminta ja valeosto, lukuun ottamatta yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa ja yksinomaan tietoverkossa tehtävää valeostoa.

Rajavartiolaitoksella on oikeus:

1) telekuunteluun ja tietojen hankkimiseen telekuuntelun sijasta vain selvitettäessä törkeää laittoman maahantulon järjestämistä taikka ihmiskauppaa tai törkeää ihmiskauppaa;

2) televalvontaan selvitettäessä Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvaa rikosta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta tai törkeää laittoman saaliin kätkemistä, 4 momentissa säädetyin poikkeuksin;

3) muuhun peiteltyyn tiedonhankintaan kuin pakkokeinolain 10 luvun 14 §:n 4 momentissa tarkoitettuun peiteltyyn tiedonhankintaan tietoverkossa selvitettäessä Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvaa rikosta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, 4 momentissa säädetyin poikkeuksin, taikka suunnitelmalliseen, järjestäytyneeseen, ammattimaiseen, jatkuvaan tai toistuvaan rikolliseen toimintaan liittyvää kätkemisrikosta;

4) henkilön tekniseen seurantaan selvitettäessä Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvaa rikosta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, 4 momentissa säädetyin poikkeuksin.

Rajavartiolaitoksella ei ole oikeutta televalvontaan, henkilön tekniseen seurantaan ja muuhun peiteltyyn tiedonhankintaan kuin pakkokeinolain 10 luvun 14 §:n 4 momentissa tarkoitettuun peiteltyyn tiedonhankintaan tietoverkossa selvitettäessä:

1) 4 §:n 14 ja 15 kohdassa tarkoitettuja rikoksia;

2) rikoslain 16 luvun 1 §:ssä tarkoitettua virkamiehen väkivaltaista vastustamista ja 14 §:ssä tarkoitettua törkeää lahjuksen antamista;

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	3) laittoman maahantulon järjestämiseen liittyvää rikoslain 25 luvun 4 §:ssä tarkoitettua panttivangin ottamista ja 4 a §:ssä tarkoitettua panttivangin ottamisen valmistelua; *4) Rajavartiolaitokseen kohdistuvia rikoslain 34 luvussa tarkoitettuja yleisvaarallisia rikoksia.* *Rajavartiolaitoksen suorittaessa 5 §:ssä tarkoitettua muuta esitutkintaa salaisista pakkokeinoista ei ole rajavartiomiehen käytettävissä telekuuntelu, tietojen hankkiminen telekuuntelun sijasta, televalvonta, peitelty tiedonhankinta, henkilön tekninen seuranta, peitetoiminta, valeosto eikä tietolähteen ohjattu käyttö.*
	_____
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
	_____

2.

Laki

pakkokeinolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan pakkokeinolain (806/2011) 7 luvun 4 §:n otsikko ja 1 momentti, 10 luvun 1 §:n 1 momentti, 2 §:n 2 momentti, 10, 11, 29 §, 35 §:n 2 momentti, 38 §:n 1 ja 2 momentti, 55 §, 56 §:n 4 momentti, 57 §:n 3 momentti, 59 § ja 60 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä ovat 7 luvun 4 §:n 1 momentti ja 10 luvun 57 §:n 3 momentti laissa 452/2023, 10 luvun 1 §:n 1 momentti ja 56 §:n 4 momentti laissa 112/2018, 29 ja 34 § osaksi laissa 452/2023, sekä

lisätään 10 lukuun uusi 9 a, 9 b, 54 a ja 57 a §, seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
7 luku	7 luku
Takavarikoiminen ja asiakirjan jäljentäminen	**Takavarikoiminen ja asiakirjan jäljentäminen**
4 §	4 §
Telekuunteluun, televalvontaan ja tukiasematietoihin liittyvät takavarikoimis- ja jäljentämiskiellot	*Telekuunteluun, televalvontaan ja tukiasematietoihin liittyvät takavarikoimis- ja jäljentämiskiellot*
Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 3 §:n 36 kohdassa tarkoitetun viestinnän välittäjän hallusta ei saa takavarikoida tai jäljentää asiakirjaa tai dataa, joka sisältää tämän lain 10 luvun 3 §:n 1 momentissa tarkoitettuun välitettävänä olleeseen viestiin liittyviä tietoja, mainitun luvun 6 §:n 1 momentissa tarkoitettuja viestiin liittyviä välitystietoja tai mainitun luvun 10 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tukiasematietoja.	Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 3 §:n 36 kohdassa tarkoitetun viestinnän välittäjän hallusta ei saa takavarikoida tai jäljentää asiakirjaa tai dataa, joka sisältää tämän lain 10 luvun 3 §:n 1 momentissa tarkoitettuun välitettävänä olleeseen viestiin liittyviä tietoja, mainitun luvun 6 §:n 1 momentissa tarkoitettuja viestiin liittyviä välitystietoja tai mainitun luvun 10 §:n 1 momentissa tarkoitettuja *yhdistymis*tietoja.
Poikkeuksesta 1 momentissa tarkoitettuun takavarikoimiskieltoon säädetään 10 luvun 4 §:n 1 momentissa.	Poikkeuksesta 1 momentissa tarkoitettuun takavarikoimiskieltoon säädetään 10 luvun 4 §:n 1 momentissa.
10 luku	10 luku
Salaiset pakkokeinot	**Salaiset pakkokeinot**
1 §	1 §

Voimassa oleva laki

Soveltamisala

Telekuuntelua, tietojen hankkimista telekuuntelun sijasta, televalvontaa, tukiasematietojen hankkimista, suunnitelmallista tarkkailua, peiteltyä tiedonhankintaa, teknistä tarkkailua (tekninen kuuntelu, tekninen katselu, tekninen seuranta ja tekninen laitetarkkailu), teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimista, peitetoimintaa, valeostoa, tietolähdetoimintaa ja valvottua läpilaskua voidaan käyttää esitutkinnassa salassa niiden kohteilta. Näiden keinojen käytöstä rikoksen estämiseksi ja paljastamiseksi säädetään poliisilaissa, rikostorjunnasta Tullissa annetussa laissa (623/2015) ja rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (108/2018).

Mitä tässä luvussa säädetään esitutkintaviranomaisen tai esitutkintavirkamiehen oikeudesta käyttää pakkokeinoja, koskee peitetoimintaa, valeostoa ja tietolähteen ohjattua käyttöä lukuun ottamatta poliisin lisäksi rajavartio-, tulli- ja sotilasviranomaisia sen mukaan kuin siitä laissa erikseen säädetään. Tullin oikeudesta käyttää peitetoimintaa, valeostoa ja tietolähteen ohjattua käyttöä tullirikoksen esitutkinnassa säädetään rikostorjunnasta Tullissa annetussa laissa. Tullirikoksen esitutkinnassa suoritettavan peitetoiminnan ja valeoston toteuttaa poliisi Tullin pyynnöstä. Keskusrikospoliisin päällikön päätöksellä yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan ja yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston voi kuitenkin toteuttaa myös salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu tullirikostorjunnan tullimies. Rajavartiolaitoksen oikeudesta käyttää yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa, yksinomaan tietoverkossa tehtävää valeostoa ja tietolähteen ohjattua käyttöä Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen esitutkinnassa säädetään rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa. Keskusrikospoliisin päällikön päätöksellä yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan ja yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston voi toteuttaa

Ehdotus

Soveltamisala

Telekuuntelua, tietojen hankkimista telekuuntelun sijasta, televalvontaa, *yhdistymis*tietojen hankkimista, *sijaintitietojen hankkimista,* suunnitelmallista tarkkailua, peiteltyä tiedonhankintaa, teknistä tarkkailua (tekninen kuuntelu, tekninen katselu, tekninen seuranta ja tekninen laitetarkkailu), teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimista, peitetoimintaa, valeostoa, tietolähdetoimintaa ja valvottua läpilaskua voidaan käyttää esitutkinnassa salassa niiden kohteilta. Näiden keinojen käytöstä rikoksen estämiseksi ja paljastamiseksi säädetään poliisilaissa, rikostorjunnasta Tullissa annetussa laissa (623/2015) ja rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (108/2018).

Mitä tässä luvussa säädetään esitutkintaviranomaisen tai esitutkintavirkamiehen oikeudesta käyttää pakkokeinoja, koskee peitetoimintaa, valeostoa ja tietolähteen ohjattua käyttöä lukuun ottamatta poliisin lisäksi rajavartio-, tulli- ja sotilasviranomaisia sen mukaan kuin siitä laissa erikseen säädetään. Tullin oikeudesta käyttää peitetoimintaa, valeostoa ja tietolähteen ohjattua käyttöä tullirikoksen esitutkinnassa säädetään rikostorjunnasta Tullissa annetussa laissa. Tullirikoksen esitutkinnassa suoritettavan peitetoiminnan ja valeoston toteuttaa poliisi Tullin pyynnöstä. Keskusrikospoliisin päällikön päätöksellä yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan ja yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston voi kuitenkin toteuttaa myös salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu tullirikostorjunnan tullimies. Rajavartiolaitoksen oikeudesta käyttää yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa, yksinomaan tietoverkossa tehtävää valeostoa ja tietolähteen ohjattua käyttöä Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen esitutkinnassa säädetään rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa. Keskusrikospoliisin päällikön päätöksellä yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan ja yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston voi toteuttaa

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu rajavartiomies.	salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu rajavartiomies.
2 §	2 §
Salaisten pakkokeinojen käytön edellytykset	*Salaisten pakkokeinojen käytön edellytykset*
Salaisen pakkokeinon käytön yleisenä edellytyksenä on, että käytöllä voidaan olettaa saatavan rikoksen selvittämiseksi tarvittavia tietoja. Sen lisäksi, mitä salaisten pakkokeinojen käytön erityisistä edellytyksistä jäljempänä säädetään, telekuuntelua, tietojen hankkimista telekuuntelun sijasta, suunnitelmallista tarkkailua, teknistä kuuntelua, teknistä katselua, henkilön teknistä seurantaa, teknistä laitetarkkailua, peitetoimintaa, valeostoa, tietolähteen ohjattua käyttöä ja valvottua läpilaskua saadaan käyttää vain, jos niillä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiselle. Peitetoiminnan, valeoston ja asuntokuuntelun käyttäminen edellyttää lisäksi, että se on välttämätöntä rikoksen selvittämiseksi. Salaisen pakkokeinon käyttö on lopetettava ennen päätöksessä mainitun määräajan päättymistä, jos käytön tarkoitus on saavutettu tai sen edellytyksiä ei enää ole.	Salaisen pakkokeinon käytön yleisenä edellytyksenä on, että käytöllä voidaan olettaa saatavan rikoksen selvittämiseksi tarvittavia tietoja. Sen lisäksi, mitä salaisten pakkokeinojen käytön erityisistä edellytyksistä jäljempänä säädetään, telekuuntelua, tietojen hankkimista telekuuntelun sijasta, *sijaintitiedon hankkimista,* suunnitelmallista tarkkailua, teknistä kuuntelua, teknistä katselua, henkilön teknistä seurantaa, teknistä laitetarkkailua, peitetoimintaa, valeostoa, tietolähteen ohjattua käyttöä ja valvottua läpilaskua saadaan käyttää vain, jos niillä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiselle. Peitetoiminnan, valeoston ja asuntokuuntelun käyttäminen edellyttää lisäksi, että se on välttämätöntä rikoksen selvittämiseksi. Salaisen pakkokeinon käyttö on lopetettava ennen päätöksessä mainitun määräajan päättymistä, jos käytön tarkoitus on saavutettu tai sen edellytyksiä ei enää ole.
	9 a §
(uusi)	*Sijaintitiedon hankkiminen ja sen edellytykset*
	Sijaintitiedolla *tarkoitetaan viestintäverkosta, telepäätelaitteesta tai tietoyhteiskunnan palvelun tarjoamisen yhteydessä kerättävää tai käsiteltävää tietoa, joka ilmaisee teleosoitteen, telepäätelaitteen tai tietyn yksilöivän tunnisteen sijainnin. Esitutkintaviranomaiselle voidaan rikoksen estämiseksi antaa lupa sijaintitiedon hankkimiseen henkilön tai esineen paikantamiseksi tai seuraamiseksi, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta.*

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	Lisäksi esitutkintaviranomaiselle voidaan rikoksen selvittämiseksi antaa lupa sijaintitiedon hankkimiseen rikoksesta epäillyn tai esineen paikantamiseksi tai seuraamiseksi, jos epäiltyä on syytä epäillä: *1) järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta;* *2) parituksesta;* *3) pahoinpitelystä;* *4) törkeästä kotirauhan rikkomisesta;* *5) vapaudenriistosta;* *6) varkaudesta;* *7) törkeästä luvattomasta käytöstä;* *8) moottorikulkuneuvon käyttövarkaudesta;* *9) rikoslain 34 a luvun 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetusta terroristisessa tarkoituksessa tehdystä rikoksesta;* *10) terroristisesta matkustamisesta;* *11) terroristisen matkustamisen edistämisestä;* *12 terroristisesta julkisesta kehottamisesta;* *13) kiristyksestä;* *14) salakuljetuksesta;* *15) törkeästä tulliselvitysrikoksesta;* *16) ympäristön turmelemisesta;* *17) metsästysrikoksesta;* *18) luonnonsuojelurikoksesta; taikka* *19) huumausainerikoksesta.*
	9 b §
(uusi)	*Sijaintitiedon hankkimisesta päättäminen*
	Tuomioistuin päättää sijaintitiedon hankkimisesta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta, jos vaatimus koskee päätöksen tekemistä edeltänyttä aikaa taikka aikaa, joka on päätöksen tekemisestä eteenpäin enintään kuukausi. *Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, sijaintiedon hankkimisesta päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies, jos lupa koskee päätöksen tekemistä edeltänyttä aikaa, joka on enintään viikko, taikka aikaa, joka on päätöksen tekemisestä eteenpäin enintään viikko.* *Pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää 18 a §:n 3 momentissa tarkoitetusta sijaintitiedon hankkimisesta.*

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	Sijaintitiedon hankkimista koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä on mainittava: *1) toimenpiteen perusteena oleva rikos ja sen oletettu tekoaika taikka toimenpiteen perusteena oleva vaara;* *2) henkilö, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 18 a §:ssä tarkoitettuun rikokseen tai henkilön ollessa tuntematon toimenpiteen kohteena oleva teleosoite, telepäätelaite tai muu yksilöivä tunniste;* *3) tosiseikat, joihin henkilöön kohdistuva epäily ja sijaintitiedon hankkimisen edellytykset perustuvat;* *4) luvan tai päätöksen voimassaoloaika kellonajan tarkkuudella;* *5) sijaintitiedon hankkimisen suorittamista johtava ja valvova virkamies;* *6) mahdolliset sijaintitiedon hankkimisen rajoitukset ja ehdot.* *Pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää ulkomaiselle palveluntarjoajalle tehtävästä 18 a §:n mukaisia tietoja koskevasta pyynnöstä. Pyynnön tekeminen edellyttää tämän pykälän 1–4 momenttien mukaista päätöstä sijaintitiedon hankkimisesta.*
10 §	10 §
Tukiasematietojen hankkiminen ja sen edellytykset	***Yhdistymis**tietojen hankkiminen ja sen edellytykset*
***Tukiasema**tietojen hankkimisella* tarkoitetaan tiedon hankkimista tietyn tukiaseman kautta telejärjestelmään kirjautuneista tai kirjautuvista teleosoitteista ja telepäätelaitteista.	***Yhdistymis**tietojen hankkimisella* tarkoitetaan tiedon hankkimista tietyn tukiaseman kautta telejärjestelmään tai tietyssä sijainnissa tietoyhteiskunnan palveluntarjoajan tietokantaan yhdistyneistä tai yhdistyvistä teleosoitteista ja telepäätelaitteista tai yksilöivistä tunnisteista.
Esitutkintaviranomaiselle voidaan antaa lupa rikoksen oletettuna tapahtuma-aikana oletetun tekopaikan läheisyydessä sijaitsevan *tukiaseman tietojen* hankkimiseen, kun on syytä epäillä 6 §:n 2 momentissa tarkoitettua rikosta. Erityisestä syystä lupa voidaan myöntää koskemaan muutakin rikoksen selvittämisen kannalta merkityksellistä aikaa tai paikkaa.	Esitutkintaviranomaiselle voidaan antaa lupa rikoksen oletettuna tapahtuma-aikana oletettuun tekopaikkaan liittyvien merkityksellisten *yhdistymistietojen* hankkimiseen, kun on syytä epäillä 6 §:n 2 momentissa tarkoitettua rikosta. Erityisestä syystä lupa voidaan myöntää koskemaan muutakin rikoksen selvittämisen kannalta merkityksellistä aikaa tai paikkaa.
11 §	11 §

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
***Tukiasema**tietojen hankkimisesta päättäminen*	***Yhdistymis**tietojen hankkimisesta päättäminen*
Tuomioistuin päättää *tukiasema*tietojen hankkimisesta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta. Jos asia ei siedä viivytystä, pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää *tukiasema*tietojen hankkimisesta siihen asti, kunnes tuomioistuin on ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen. Asia on saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua pakkokeinon käytön aloittamisesta.	Tuomioistuin päättää *yhdistymis*tietojen hankkimisesta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta. Jos asia ei siedä viivytystä, pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää *yhdistymis*tietojen hankkimisesta siihen asti, kunnes tuomioistuin on ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen. Asia on saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua keinon käytön aloittamisesta.
Tukiasematietojen hankkimista koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä on mainittava:	*Yhdistymis*tietojen hankkimista koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä on mainittava:
1) epäilty rikos ja sen tekoaika;	1) epäilty rikos ja sen tekoaika;
2) tosiseikat, joihin tukiasematietojen hankkimisen edellytykset perustuvat;	2) tosiseikat, joihin *yhdistymis*tietojen hankkimisen edellytykset perustuvat;
3) ajanjakso, jota päätös koskee;	3) ajanjakso, jota *lupa* koskee;
4) tukiasema, jota päätös koskee;	4) *paikka,* jota *lupa* koskee;
5) tukiasematietojen hankkimisen suorittamista johtava ja valvova pidättämiseen oikeutettu virkamies;	5) *yhdistymis*tietojen hankkimisen suorittamista johtava ja valvova pidättämiseen oikeutettu virkamies;
6) mahdolliset tukiasematietojen hankkimisen rajoitukset ja ehdot.	6) mahdolliset *yhdistymis*tietojen hankkimisen rajoitukset ja ehdot.
	29 a §
(uusi)	*Järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan ja valvottuun läpilaskuun osallistuminen*
	Sen estämättä, mitä 28 §:n 1 momentissa säädetään, yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa suorittava rajavartiomies saa osallistuessaan järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan hankkia toimitiloja taikka kulku- tai muita sellaisia välineitä, osallistua henkilöiden, esineiden tai aineiden kuljettamisen järjestämiseen, hoitaa taloudellisia asioita taikka avustaa rikollisryhmää, rikollisjoukkoa, rikollisverkostoa tai muuta näihin verrattavissa olevaa rikosten toteuttamiseksi muodostettua henkilöiden yhteenliittymää muilla näihin rinnastettavilla tavoilla, jos erittäin pätevin perustein on voitu olettaa, että:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	1) toimenpide tehdään ilman hänen myötävaikutustaankin; *2) rajavartiomiehen toiminta ei tule aiheuttamaan vaaraa tai vahinkoa kenenkään hengelle, terveydelle, vapaudelle taikka merkittävää vaaraa tai vahinkoa omaisuudelle; ja* *3) avustaminen edistää merkittävästi peitetoiminnan tavoitteen saavuttamista.* *Yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa suorittava rajavartiomies saa osallistua 41 §:ssä tarkoitetun valvotun läpilaskun kohteena olevan toimituksen järjestämiseen, jos osallistuminen edistää merkittävästi läpilaskun tavoitteen saavuttamista.*
35 §	35 §
Valeostosta päättäminen	*Valeostosta päättäminen*
Keskusrikospoliisin päällikkö päättää valeostosta. Yksinomaan yleisön saataville toimitetusta myyntitarjouksesta tehtävästä valeostosta saa päättää myös tehtävään määrätty salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu pidättämiseen oikeutettu virkamies. Valeostoa koskeva päätös voidaan antaa enintään kahdeksi kuukaudeksi kerrallaan. Päätös valeostosta on tehtävä kirjallisesti. Päätöksessä on mainittava: 1) epäilty rikos; 2) valeoston kohteena oleva epäilty tai muu henkilö; 3) tosiseikat, joihin rikosepäily ja valeoston edellytykset perustuvat; 4) valeoston kohteena oleva esine, aine, omaisuus tai palvelu; 5) valeoston tarkoitus; 6) luvan voimassaoloaika; 7) valeoston suorittamista johtava ja valvova pidättämiseen oikeutettu virkamies; 8) mahdolliset valeoston rajoitukset ja ehdot.	Keskusrikospoliisin päällikkö päättää valeostosta. Yksinomaan yleisön saataville toimitetusta myyntitarjouksesta tehtävästä valeostosta saa päättää myös tehtävään määrätty salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu pidättämiseen oikeutettu virkamies. Valeostoa koskeva päätös voidaan antaa enintään *kuudeksi* kuukaudeksi kerrallaan. Päätös valeostosta on tehtävä kirjallisesti. Päätöksessä on mainittava: 1) epäilty rikos; 2) valeoston kohteena oleva epäilty tai muu henkilö; 3) tosiseikat, joihin rikosepäily ja valeoston edellytykset perustuvat; 4) valeoston kohteena oleva esine, aine, omaisuus tai palvelu; 5) valeoston tarkoitus; 6) luvan voimassaoloaika; 7) valeoston suorittamista johtava ja valvova pidättämiseen oikeutettu virkamies; 8) mahdolliset valeoston rajoitukset ja ehdot.
38 §	38 §
Poliisimiehen turvaaminen peitellyssä tiedonhankinnassa, peitetoiminnassa ja valeostossa	*Poliisimiehen turvaaminen peitellyssä tiedonhankinnassa, peitetoiminnassa ja valeostossa*

Voimassa oleva laki

Pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää, että peiteltyä tiedonhankintaa, peitetoimintaa tai valeostoa toteuttava poliisimies varustetaan kuuntelun ja katselun mahdollistavalla teknisellä laitteella, jos varustaminen on perusteltua hänen turvallisuutensa varmistamiseksi.

Kuuntelu ja katselu saadaan tallentaa. Tallenteet on hävitettävä heti sen jälkeen, kun niitä ei tarvita poliisimiehen turvaamiseen. Jos niitä on kuitenkin tarpeen säilyttää asiaan osallisen oikeusturvaan liittyvistä syistä, tallenteet saadaan säilyttää ja niitä saadaan käyttää tässä tarkoituksessa. Tällöin tallenteet on hävitettävä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.

Jos kyse on peitellystä tiedonhankinnasta tietoverkossa Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen selvittämisessä, rajavartiomiehen turvaamiseen peitellyssä tiedonhankinnassa tietoverkossa sovelletaan, mitä rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain 60 §:ssä säädetään.

(uusi)

Ehdotus

Pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää, että peiteltyä tiedonhankintaa, peitetoimintaa tai valeostoa toteuttava poliisimies varustetaan kuuntelun ja katselun mahdollistavalla teknisellä laitteella, jos varustaminen on perusteltua hänen turvallisuutensa varmistamiseksi.

Kuuntelu ja katselu saadaan tallentaa. Tallenteet on hävitettävä heti sen jälkeen, kun niitä ei tarvita poliisimiehen turvaamiseen. Jos niitä on kuitenkin tarpeen säilyttää asiaan osallisen oikeusturvaan liittyvistä syistä, tallenteet saadaan säilyttää ja niitä saadaan käyttää tässä tarkoituksessa. Tällöin tallenteet on hävitettävä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.

(kumotaan)

38 a §

Rajavartiomiehen turvaaminen peitellyssä tiedonhankinnassa ja tietolähdetoiminnassa

Pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää, että peiteltyä tiedonhankintaa toteuttava ja tietolähdetoimintaa valmisteleva tai toteuttava rajavartiomies varustetaan seurannan, kuuntelun ja katselun mahdollistavalla teknisellä laitteella, jos varustaminen on perusteltua hänen turvallisuutensa varmistamiseksi.

Seuranta, kuuntelu ja katselu saadaan tallentaa. Tallenteet on hävitettävä heti sen jälkeen, kun niitä ei tarvita rajavartiomiehen turvaamiseen. Jos niitä on kuitenkin tarpeen säilyttää asiaan osallisen oikeusturvaan liittyvistä syistä, tallenteet saadaan säilyttää ja niitä käyttää tässä tarkoituksessa. Tallenteet on hävitettävä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.

54 a §

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
(uusi)	*Salaisella pakkokeinolla saadun tiedon käytölle erikseen asetettavat rajoitukset* *Ellei erittäin tärkeä yleinen etu muuta vaadi, salaisen pakkokeinon käytöstä vastaava esitutkintaviranomaisen yksikkö voi päättää, että salaisella pakkokeinolla hankittuja tietoja voi käyttää ja luovuttaa ainoastaan toiminnan suuntaamiseksi, jos se on tarpeen tietolähteen tai esitutkintaviranomaisen virkamiehen hengen ja terveyden suojaamiseksi taikka poliisin, Tullin tai Rajavartiolaitoksen taktisten tai teknisten menetelmien tai käynnissä olevan tiedonhankintaoperaation suojaamiseksi. Syyttömyyttä tukevien tietojen käyttöä ei kuitenkaan saa rajoittaa.*
55 §	55 §
Ylimääräinen tieto	*Ylimääräinen tieto*
Ylimääräisellä tiedolla tarkoitetaan telekuuntelulla, televalvonnalla, *tukiasema*tietojen hankkimisella ja teknisellä tarkkailulla saatua tietoa, joka ei liity rikokseen tai joka koskee muuta rikosta kuin sitä, jonka tutkintaa varten lupa tai päätös on annettu.	*Ylimääräisellä tiedolla* tarkoitetaan telekuuntelulla, televalvonnalla, *yhdistymis*tietojen hankkimisella ja teknisellä tarkkailulla saatua tietoa, joka ei liity rikokseen tai joka koskee muuta rikosta kuin sitä, jonka tutkintaa varten lupa tai päätös on annettu.
56 §	56 §
Ylimääräisen tiedon käyttäminen	*Ylimääräisen tiedon käyttäminen*
Ylimääräistä tietoa saa käyttää rikoksen selvittämisessä, jos tieto koskee sellaista rikosta, jonka tutkinnassa olisi saatu käyttää sitä pakkokeinoa, jolla tieto on saatu. Ylimääräistä tietoa saa käyttää myös, jos ylimääräisen tiedon käyttämisellä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiselle ja rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kolme vuotta vankeutta tai kyse on jostakin seuraavasta rikoksesta: 1) lahjuksen antaminen; 2) järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen;	Ylimääräistä tietoa saa käyttää rikoksen selvittämisessä, jos tieto koskee sellaista rikosta, jonka tutkinnassa olisi saatu käyttää sitä pakkokeinoa, jolla tieto on saatu. Ylimääräistä tietoa saa käyttää myös, jos ylimääräisen tiedon käyttämisellä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiselle ja rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kolme vuotta vankeutta tai kyse on jostakin seuraavasta rikoksesta: 1) lahjuksen antaminen; 2) järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen;

Voimassa oleva laki

3) pahoinpitely, kuolemantuottamus, törkeä vammantuottamus, tappeluun osallistuminen, vaaran aiheuttaminen tai heitteillepano;
4) törkeä kotirauhan rikkominen;
5) vapaudenriisto, lapsikaappaus, laiton uhkaus tai pakottaminen;
6) lahjominen elinkeinotoiminnassa tai lahjuksen ottaminen elinkeinotoiminnassa;
7) kiristys;
8) yleisvaarallisen rikoksen valmistelu;
9) lahjuksen ottaminen, virkasalaisuuden rikkominen, virka-aseman väärinkäyttäminen tai Euroopan unionin varojen väärinkäyttö; taikka
10) huumausainerikos.

Ylimääräisen tiedon käyttämisestä näyttönä päättää tuomioistuin pääasian käsittelyn yhteydessä. Ylimääräisen tiedon käyttämisen kirjaamisesta esitutkintapöytäkirjaan säädetään esitutkintalain 9 luvun 6 §:n 2 momentissa ja ilmoittamisesta haastehakemuksessa oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 luvun 3 §:n 1 momentin 8 kohdassa.

Ylimääräistä tietoa saa lisäksi käyttää aina rikoksen estämiseksi, poliisin, Tullin tai Rajavartiolaitoksen toiminnan suuntaamiseksi ja syyttömyyttä tukevana selvityksenä.

Ylimääräisen tiedon käyttämisestä näyttönä päättää tuomioistuin pääasian käsittelyn yhteydessä. Ylimääräisen tiedon käyttämisen kirjaamisesta esitutkintapöytäkirjaan säädetään esitutkintalain 9 luvun 6 §:n 2 momentissa ja ilmoittamisesta haastehakemuksessa oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 luvun 3 §:n 1 momentin 8 kohdassa.

57 §

Tietojen hävittäminen

Ylimääräinen tieto on hävitettävä sen jälkeen, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä. Ylimääräinen tieto voidaan kuitenkin säilyttää ja tallettaa henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain, henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun

Ehdotus

3) pahoinpitely, kuolemantuottamus, törkeä vammantuottamus, tappeluun osallistuminen, vaaran aiheuttaminen tai heitteillepano;
4) törkeä kotirauhan rikkominen;
5) vapaudenriisto, lapsikaappaus, laiton uhkaus tai pakottaminen;
6) lahjominen elinkeinotoiminnassa tai lahjuksen ottaminen elinkeinotoiminnassa;
7) kiristys;
8) yleisvaarallisen rikoksen valmistelu;
9) lahjuksen ottaminen, virkasalaisuuden rikkominen, virka-aseman väärinkäyttäminen tai Euroopan unionin varojen väärinkäyttö; taikka
10) huumausainerikos.

Ylimääräisen tiedon käyttämisestä näyttönä päättää tuomioistuin pääasian käsittelyn yhteydessä. Ylimääräisen tiedon käyttämisen kirjaamisesta esitutkintapöytäkirjaan säädetään esitutkintalain 9 luvun 6 §:n 2 momentissa ja ilmoittamisesta haastehakemuksessa oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 luvun 3 §:n 1 momentin 8 kohdassa.

Ylimääräistä tietoa saa lisäksi käyttää aina *rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain 57 c §:ssä tarkoitetun uhkan torjumiseksi,* rikoksen estämiseksi, poliisin, Tullin tai Rajavartiolaitoksen toiminnan suuntaamiseksi ja syyttömyyttä tukevana selvityksenä.

Ylimääräisen tiedon käyttämisestä näyttönä päättää tuomioistuin pääasian käsittelyn yhteydessä. Ylimääräisen tiedon käyttämisen kirjaamisesta esitutkintapöytäkirjaan säädetään esitutkintalain 9 luvun 6 §:n 2 momentissa ja ilmoittamisesta haastehakemuksessa oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 luvun 3 §:n 1 momentin 8 kohdassa.

57 §

Tietojen hävittäminen

Ylimääräinen tieto on hävitettävä sen jälkeen, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä. Ylimääräinen tieto voidaan kuitenkin säilyttää ja tallettaa henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain, henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun

Voimassa oleva laki

lain (650/2019) tai henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain (639/2019) mukaisesti, jos tieto koskee tämän luvun 56 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettua rikosta taikka jos tieto on tarpeen rikoslain 15 luvun 10 §:ssä tarkoitetun rikoksen estämiseksi. Tiedot, joita ei ole hävitettävä, on säilytettävä viiden vuoden ajan siitä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.

Jos kysymys on ylimääräisestä tiedosta, joka ei liity rikokseen tai jonka sisältöä ei saada selville, tieto saadaan kuitenkin epäillyn suostumuksella hävittää jo ennen 1 momentissa tarkoitettua ajankohtaa.

Edellä 10 §:ssä tarkoitetut tukiasematiedot on hävitettävä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.

(uusi)

59 §

Kiireellisessä tilanteessa saadun tiedon hävittäminen

Jos pidättämiseen oikeutettu virkamies on 9 §:n 1 momentissa, 11 §:n 1 momentissa, 22 §:n 1 momentissa tai 24 §:n 1 momentissa tarkoitetussa kiireellisessä tilanteessa päättänyt televalvonnan, *tukiasema*tietojen hankkimisen, henkilön teknisen seurannan tai teknisen laitetarkkailun aloittamisesta, mutta tuomioistuin katsoo, että edellytyksiä toimenpiteelle ei ole ollut, pakkokeinon käyttö on lopetettava sekä sillä saatu aineisto ja sillä saatuja tietoja

Ehdotus

lain (650/2019) tai henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain (639/2019) mukaisesti, jos tieto koskee tämän luvun 56 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettua rikosta taikka jos tieto on tarpeen rikoslain 15 luvun 10 §:ssä tarkoitetun rikoksen estämiseksi. Tiedot, joita ei ole hävitettävä, on säilytettävä viiden vuoden ajan siitä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.

Jos kysymys on ylimääräisestä tiedosta, joka ei liity rikokseen tai jonka sisältöä ei saada selville, tieto saadaan kuitenkin epäillyn suostumuksella hävittää jo ennen 1 momentissa tarkoitettua ajankohtaa.

Edellä 10 §:ssä tarkoitetut *yhdistymis*tiedot on hävitettävä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.

57 a §

Salaisella pakkokeinolla saadun tiedon käytön rajoitukset toiminnan suuntaamisessa

Salaisella pakkokeinolla hankittuja tietoja, jotka on määritelty tai luovutettu käytettäväksi ainoastaan toiminnan suuntaamiseksi, ei saa käyttää esitutkintalain 3 luvun 3 §:n tarkoitetun tutkinnan aloittamiseksi, esitutkintalain 3 luvun 1 §:ssä tarkoitetun rikoksesta tehdyn ilmoituksen kirjaamisen perusteena, viranomaisen hakemuksen, vaatimuksen tai päätöksen perusteena taikka näyttönä esitutkinnassa tai oikeudenkäynnissä.

59 §

Kiireellisessä tilanteessa saadun tiedon hävittäminen

Jos pidättämiseen oikeutettu virkamies on 9 §:n 1 momentissa, 11 §:n 1 momentissa, 22 §:n 1 momentissa tai 24 §:n 1 momentissa tarkoitetussa kiireellisessä tilanteessa päättänyt televalvonnan, *yhdistymis*tietojen hankkimisen, henkilön teknisen seurannan tai teknisen laitetarkkailun aloittamisesta, mutta tuomioistuin katsoo, että edellytyksiä toimenpiteelle ei ole ollut, pakkokeinon käyttö on lopetettava sekä sillä saatu aineisto ja sillä saatuja tietoja

Voimassa oleva laki

koskevat muistiinpanot on heti hävitettävä. Näin saatuja tietoja saadaan kuitenkin käyttää samoin edellytyksin kuin ylimääräistä tietoa saadaan käyttää 56 §:n mukaan.

60 §

Salaisen pakkokeinon käytöstä ilmoittaminen

Epäiltyyn kohdistetusta telekuuntelusta, tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta, televalvonnasta, sijaintitietojen hankkimisesta epäillyn tavoittamiseksi, suunnitelmallisesta tarkkailusta, peitellystä tiedonhankinnasta, teknisestä tarkkailusta ja valvotusta läpilaskusta on viipymättä ilmoitettava hänelle kirjallisesti sen jälkeen, kun asia on saatettu syyttäjän harkittavaksi, taikka esitutkinta on muuten päätetty tai se on keskeytetty. Pakkokeinosta on kuitenkin ilmoitettava epäillylle viimeistään vuoden kuluttua sen käytön lopettamisesta. Epäiltyyn kohdistettua telekuuntelua tai televalvontaa koskevassa ilmoituksessa on yksilöitävä toimenpiteen kohteena olleet teleosoitteet ja telepäätelaitteet.

Epäiltyyn kohdistetusta peitetoiminnasta, valeostosta ja tietolähteen ohjatusta käytöstä on ilmoitettava hänelle ilman aiheetonta viivytystä kirjallisesti sen jälkeen, kun asia on saatettu syyttäjän harkittavaksi.

Tuomioistuin voi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta päättää, että 1 ja 2 momentissa tarkoitettua ilmoitusta epäillylle saadaan lykätä enintään kaksi vuotta kerrallaan, jos se on perusteltua käynnissä olevan tai tulevan tiedonhankinnan turvaamiseksi, valtion turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi. Ilmoitus saadaan tuomioistuimen päätöksellä jättää kokonaan tekemättä, jos se on välttämätöntä valtion turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi.

Jos epäillyn henkilöllisyys ei ole tiedossa 1 momentissa tarkoitetun määräajan tai 3 momentissa tarkoitetun lykkäyksen päättyessä, pakkokeinosta on ilmoitettava kirjallisesti hänelle ilman aiheetonta viivytystä henkilöllisyyden selvittyä.

Ehdotus

koskevat muistiinpanot on heti hävitettävä. Näin saatuja tietoja saadaan kuitenkin käyttää samoin edellytyksin kuin ylimääräistä tietoa saadaan käyttää 56 §:n mukaan.

60 §

Salaisen pakkokeinon käytöstä ilmoittaminen

Epäiltyyn kohdistetusta telekuuntelusta, tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta*, sijaintitiedon hankkimisesta,* televalvonnasta, sijaintitietojen hankkimisesta epäillyn tavoittamiseksi, suunnitelmallisesta tarkkailusta, peitellystä tiedonhankinnasta, teknisestä tarkkailusta ja valvotusta läpilaskusta on viipymättä ilmoitettava hänelle kirjallisesti sen jälkeen, kun asia on saatettu syyttäjän harkittavaksi, taikka esitutkinta on muuten päätetty tai se on keskeytetty. Pakkokeinosta on kuitenkin ilmoitettava epäillylle viimeistään vuoden kuluttua sen käytön lopettamisesta. Epäiltyyn kohdistettua telekuuntelua tai televalvontaa koskevassa ilmoituksessa on yksilöitävä toimenpiteen kohteena olleet teleosoitteet ja telepäätelaitteet.

Epäiltyyn kohdistetusta peitetoiminnasta, valeostosta ja tietolähteen ohjatusta käytöstä on ilmoitettava hänelle ilman aiheetonta viivytystä kirjallisesti sen jälkeen, kun asia on saatettu syyttäjän harkittavaksi.

Tuomioistuin voi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta päättää, että 1 ja 2 momentissa tarkoitettua ilmoitusta epäillylle saadaan lykätä enintään kaksi vuotta kerrallaan, jos se on perusteltua käynnissä olevan tai tulevan tiedonhankinnan turvaamiseksi, valtion turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi. Ilmoitus saadaan tuomioistuimen päätöksellä jättää kokonaan tekemättä, jos se on välttämätöntä valtion turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi.

Jos epäillyn henkilöllisyys ei ole tiedossa 1 momentissa tarkoitetun määräajan tai 3 momentissa tarkoitetun lykkäyksen päättyessä, pakkokeinosta on ilmoitettava kirjallisesti hänelle ilman aiheetonta viivytystä henkilöllisyyden selvittyä.

Voimassa oleva laki

Epäillylle ilmoittamisesta on samalla kirjallisesti ilmoitettava luvan myöntäneelle tuomioistuimelle ja peitetoiminnan osalta 32 §:ssä tarkoitetulle tuomioistuimelle.

Kun harkitaan ilmoituksen lykkäämistä tai tekemättä jättämistä 3 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa, arvioinnissa on myös otettava huomioon asianosaisen oikeus puolustautua asianmukaisesti tai muuten asianmukaisesti valvoa oikeuttaan oikeudenkäynnissä.

Ilmoitusta koskevan asian käsittelyssä tuomioistuimessa noudatetaan soveltuvin osin 43 §:n säännöksiä. Valeostosta ja tietolähteen ohjatusta käytöstä ilmoittamista koskevat asiat käsitellään Helsingin käräjäoikeudessa noudattaen soveltuvin osin mainitun pykälän 6 momenttia.

Ehdotus

Epäillylle ilmoittamisesta on samalla kirjallisesti ilmoitettava luvan myöntäneelle tuomioistuimelle ja peitetoiminnan osalta 32 §:ssä tarkoitetulle tuomioistuimelle.

Kun harkitaan ilmoituksen lykkäämistä tai tekemättä jättämistä 3 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa, arvioinnissa on myös otettava huomioon asianosaisen oikeus puolustautua asianmukaisesti tai muuten asianmukaisesti valvoa oikeuttaan oikeudenkäynnissä.

Ilmoitusta koskevan asian käsittelyssä tuomioistuimessa noudatetaan soveltuvin osin 43 §:n säännöksiä. Valeostosta ja tietolähteen ohjatusta käytöstä ilmoittamista koskevat asiat käsitellään Helsingin käräjäoikeudessa noudattaen soveltuvin osin mainitun pykälän 6 momenttia.

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20
.

_____

1.

Laki

rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain (108/2018) 13 §, 14 §:n 2 momentti, 19, 20 ja 25 §, 26 §:n 1 momentti, 34 d §, 34 h §:n 1 momentti, 34 j §:n 2 momentti, 35 ja 47 §, 48 §:n 4 momentti, 49 §:n 3 momentti, 51 §, 52 §:n 1 ja 5 momentti sekä 58 §, joka samalla siirretään lakiin lisättävään uuteen 3 a lukuun,

sellaisina kuin niistä ovat 13 §, 14 §:n 2 momentti, 34 d §, 34 h §:n 1 momentti, 34 j §:n 2 momentti, 52 §:n 5 momentti ja 58 § laissa 399/2025, 25 § osaksi laissa 990/2023, 49 §:n 3 momentti laissa 643/2019 ja 52 §:n 1 momentti laissa 990/2023, sekä

lisätään lakiin uusi 15 a–c §, 18 a–b §, 35 a–f § ja niiden edelle uusi väliotsikko, 36 c–g §, 39 a, 48 a ja 48 b §, 3 a luku ja 58 q §, seuraavasti:

Alkuperäinen ehdotus	*Täydentävä ehdotus*
	13 §
	Salaisten tiedonhankintakeinojen käyttäminen
	*Tässä luvussa säädetään telekuuntelun, tietojen hankkimisen telekuuntelun sijasta, televalvonnan, yhdistymistietojen hankkimisen, sijaintitiedon hankkimisen, suunnitelmallisen tarkkailun, peitellyn tiedonhankinnan, teknisen kuuntelun, teknisen katselun, teknisen seurannan ja teknisen laitetarkkailun **(tekninen tarkkailu)**, teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimisen, yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan, yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston, tietolähdetoiminnan ja valvotun läpilaskun, paikkatiedustelun sekä siihen liittyvän haltuunoton, jäljentämisen ja asiakirjan tarkastelun käyttämisestä Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseen taikka vaaran torjumiseen. Näitä tiedonhankintakeinoja voidaan käyttää salassa niiden kohteilta.*
	14 §

Alkuperäinen ehdotus	*Täydentävä ehdotus*
	Salaisten tiedonhankintakeinojen käytön edellytykset
	Salaisen tiedonhankintakeinon käytön yleisenä edellytyksenä on, että sillä voidaan olettaa saatavan Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi tai vaaran torjumiseksi tarvittavia tietoja.
	Sen lisäksi, mitä salaisten tiedonhankintakeinojen käytön erityisistä edellytyksistä jäljempänä säädetään, telekuuntelua, tietojen hankkimista telekuuntelun sijasta, televalvontaa, sijaintiedon hankkimista, suunnitelmallista tarkkailua, teknistä kuuntelua, teknistä katselua, henkilön teknistä seurantaa, teknistä laitetarkkailua, yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa, yksinomaan tietoverkossa tehtävää valeostoa, tietolähteen ohjattua käyttöä, osallistuvan tietolähteen käyttöä, valvottua läpilaskua, paikkatiedustelua sekä siihen liittyvää haltuunottoa, jäljentämistä ja asiakirjan tarkastelua saadaan käyttää vain, jos niillä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiselle. Yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan ja yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston käyttäminen edellyttää lisäksi, että se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi.
	Salaisen tiedonhankintakeinon käyttö on lopetettava ennen päätöksessä mainitun määräajan päättymistä, jos sen tarkoitus on saavutettu tai sen edellytyksiä ei enää ole.
	Tiedonhankinta televerkoista
	15 a §
(uusi)	*Telekuuntelu ja sen edellytykset*
	Telekuuntelulla *tarkoitetaan teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen vastaanotettavan taikka siitä lähetetyn sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 3 §:n 43 kohdassa tarkoitetussa yleisessä viestintäverkossa tai siihen liitetyssä viestintäverkossa välitettävänä olevan viestin kuuntelua, tallentamista ja muuta käsittelyä viestin sisällön ja*

Alkuperäinen ehdotus	*Täydentävä ehdotus*
	siihen liittyvien 16 §:ssä tarkoitettujen välitystietojen selvittämiseksi. Telekuuntelua saadaan kohdistaa vain siltä henkilöltä lähtöisin olevaan tai sellaiselle henkilölle tarkoitettuun viestiin, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 2 momentissa mainittuun rikokseen. *Rajavartiolaitokselle voidaan rikoksen estämiseksi antaa lupa kohdistaa telekuuntelua henkilön hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän törkeään laittoman maahantulon järjestämiseen, ihmiskauppaan tai törkeään ihmiskauppaan.* *Rajavartiolaitokselle voidaan lisäksi antaa lupa telekuunteluun, jos se on välttämätöntä henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vaaran torjumiseksi.*
	15 b §
(uusi)	*Tietojen hankkimien telekuuntelun sijasta*
	Jos on todennäköistä, että 15 a §:ssä tarkoitettua viestiä ja siihen liittyviä välitystietoja ei ole enää saatavissa telekuuntelulla, Rajavartiolaitokselle voidaan antaa rikoksen estämiseksi lupa tietojen hankkimiseen viestinnän välittäjän hallusta 15 a §:ssä säädetyillä edellytyksillä. *Jos tietojen hankkiminen kohdistetaan viestin sisällön selvittämiseksi telepäätelaitteeseen välittömästi yhteydessä olevaan viestin lähettämiseen ja vastaanottamiseen soveltuvaan henkilökohtaiseen tekniseen laitteeseen tai tällaisen laitteen ja telepäätelaitteen väliseen yhteyteen, Rajavartiolaitokselle voidaan antaa rikoksen estämiseksi lupa tietojen hankkimiseen telekuuntelun sijasta, jos 15 a §:ssä säädetyt edellytykset täyttyvät.*
	15 c §
(uusi)	*Telekuuntelusta ja muusta vastaavasta tietojen hankkimisesta päättäminen*

Alkuperäinen ehdotus	*Täydentävä ehdotus*
	Tuomioistuin päättää telekuuntelusta ja tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta. *Lupa telekuunteluun ja 15 b §:n 2 momentissa tarkoitettuun tietojen hankkimiseen voidaan antaa luvan antopäivästä alkaen enintään kuukaudeksi kerrallaan.* *Telekuuntelua ja telekuuntelun sijasta toimitettavaa tietojen hankkimista koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä on mainittava:* *1) toimenpiteen perusteena oleva rikos ja sen oletettu tekoaika taikka toimenpiteen perusteena oleva vaara;* *2) henkilö, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 1 kohdassa tarkoitettuun rikokseen tai henkilön ollessa tuntematon toimenpiteen kohteena oleva teleosoite tai telepäätelaite;* *3) tosiseikat, joihin henkilöön kohdistuva epäily ja telekuuntelun tai telekuuntelun sijasta toimitettavan tietojen hankkimisen edellytykset perustuvat;* *4) telekuuntelua tai 15 b §:n 2 momentissa tarkoitettua tietojen hankkimista koskevan luvan voimassaoloaika kellonajan tarkkuudella;* *5) telekuuntelun tai telekuuntelun sijasta toimitettavan tietojen hankkimisen suorittamista johtava ja valvova 1 momentissa tarkoitettu pidättämiseen oikeutettu virkamies;* *6) mahdolliset telekuuntelun tai telekuuntelun sijasta toimitettavan tietojen hankkimisen rajoitukset ja ehdot.* *Pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää toimenpiteen kohteena olevista teleosoitteista tai telepäätelaitteista lukuun ottamatta tilanteita, joissa 3 momentin 2 kohdassa tarkoitettu henkilö on tuntematon. Päätöksessä on mainittava perustelut toimenpiteen kohteena olevien teleosoitteiden tai telepäätelaitteiden valitsemiselle.*
	18 a §
(uusi)	*Sijaintitiedon hankkiminen ja sen edellytykset*
	Sijaintitiedolla *tarkoitetaan viestintäverkosta, telepäätelaitteesta tai*

Alkuperäinen ehdotus	*Täydentävä ehdotus*
	tietoyhteiskunnan palvelun tarjoamisen yhteydessä kerättävää tai käsiteltävää tietoa, joka ilmaisee teleosoitteen, telepäätelaitteen tai tietyn yksilöivän tunnisteen sijainnin. Rajavartiolaitokselle voidaan rikoksen estämiseksi antaa lupa sijaintitiedon hankkimiseen henkilön tai esineen paikantamiseksi tai seuraamiseksi, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta. *Lisäksi Rajavartiolaitokselle voidaan rikoksen estämiseksi antaa lupa sijaintitiedon hankkimiseen henkilön tai esineen paikantamiseksi tai seuraamiseksi, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän ympäristön turmelemiseen, metsästysrikokseen tai luonnonsuojelurikokseen.* *Rajavartiolaitoksella on oikeus sijaintitiedon hankkimiseen 1 ja 2 momentin estämättä, jos se on tarpeen henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi.*
	18 b §
(uusi)	*Sijaintitiedon hankkimisesta päättäminen*
	Tuomioistuin päättää sijaintitiedon hankkimisesta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta, jos vaatimus koskee päätöksen tekemistä edeltänyttä aikaa taikka aikaa, joka on päätöksen tekemisestä eteenpäin enintään kuukausi. *Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, sijaintiedon hankkimisesta päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies, jos lupa koskee päätöksen tekemistä edeltänyttä aikaa, joka on enintään viikko, taikka aikaa, joka on päätöksen tekemisestä eteenpäin enintään viikko.* *Pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää 18 a §:n 3 momentissa tarkoitetusta sijaintitiedon hankkimisesta.* *Sijaintitiedon hankkimista koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä on mainittava:*

Alkuperäinen ehdotus

Täydentävä ehdotus

1) toimenpiteen perusteena oleva rikos ja sen oletettu tekoaika taikka toimenpiteen perusteena oleva vaara;

2) henkilö, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 18 a §:ssä tarkoitettuun rikokseen tai henkilön ollessa tuntematon toimenpiteen kohteena oleva teleosoite, telepäätelaite tai muu yksilöivä tunniste;

3) tosiseikat, joihin henkilöön kohdistuva epäily ja sijaintitiedon hankkimisen edellytykset perustuvat;

4) luvan tai päätöksen voimassaoloaika kellonajan tarkkuudella;

5) sijaintitiedon hankkimisen suorittamista johtava ja valvova virkamies;

6) mahdolliset sijaintitiedon hankkimisen rajoitukset ja ehdot.

Pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää ulkomaiselle palveluntarjoajalle tehtävästä 18 a §:n mukaisia tietoja koskevasta pyynnöstä. Pyynnön tekeminen edellyttää tämän pykälän 1–4 momenttien mukaista päätöstä sijaintitiedon hankkimisesta.

19 §

Yhdistymistietojen hankkiminen ja sen edellytykset

***Yhdistymistietojen hankkimisella** tarkoitetaan tiedon hankkimista tietyn tukiaseman kautta telejärjestelmään tai tietyssä sijainnissa tietoyhteiskunnan palveluntarjoajan tietokantaan yhdistyneistä tai yhdistyvistä telepäätelaitteista ja teleosoitteista tai yksilöivistä tunnisteista.*

Rajavartiolaitokselle voidaan antaa lupa sen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi merkityksellisten yhdistymistietojen hankkimiseen, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta.

20 §

Alkuperäinen ehdotus

Täydentävä ehdotus

Yhdistymistietojen hankkimisesta päättäminen

Tuomioistuin päättää yhdistymistietojen hankkimisesta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta. Jos asia ei siedä viivytystä, pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää yhdistymistietojen hankkimisesta siihen asti, kunnes tuomioistuin on ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen. Asia on saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua keinon käytön aloittamisesta.

Lupa annetaan tietyksi ajanjaksoksi.

Yhdistymistietojen hankkimista koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä on mainittava:

1) toimenpiteen perusteena oleva rikos ja sen oletettu tekoaika taikka toimenpiteen perusteena oleva vaara;

2) tosiseikat, joihin yhdistymistietojen hankkimisen edellytykset perustuvat;

3) ajanjakso, jota lupa koskee;

4) paikka, jota päätös koskee;

5) yhdistymistietojen hankkimisen suorittamista johtava ja valvova pidättämiseen oikeutettu virkamies;

6) mahdolliset yhdistymistietojen hankkimisen rajoitukset ja ehdot.

25 §

Tekninen kuuntelu ja sen edellytykset

Teknisellä kuuntelulla *tarkoitetaan rikoslain 24 luvun 5 §:n estämättä tietyn henkilön sellaisen keskustelun tai viestin, joka ei ole ulkopuolisten tietoon tarkoitettu ja johon keskusteluun kuuntelija ei osallistu, kuuntelua, tallentamista ja muuta käsittelyä teknisellä laitteella, menetelmällä tai ohjelmistolla keskustelun tai viestin sisällön tai sen osapuolten taikka 4 momentissa tarkoitetun henkilön toiminnan selvittämiseksi.*

Teknistä kuuntelua ei saa kohdistaa vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan.

Rajavartiolaitoksella on oikeus tutkittavakseen kuuluvan rikoksen estämiseksi

Alkuperäinen ehdotus | *Täydentävä ehdotus*

vakituiseen asumiseen käytettävän tilan ulkopuolella olevan henkilön tekniseen kuunteluun. Rajavartiolaitokselle voidaan antaa lupa myös viranomaisen tiloissa olevan rikoksen johdosta vapautensa menettäneen henkilön tekniseen kuunteluun. Kuuntelu voidaan toteuttaa kohdistamalla se tilaan tai muuhun paikkaan, jossa tiedonhankinnan kohteena olevan henkilön voidaan olettaa todennäköisesti oleskelevan tai käyvän. Rajavartiolaitos saa kohdistaa pelkästään tekniseen laitteeseen kohdistuvaa teknistä kuuntelua laitteen sijaintipaikasta riippumatta 2 momentissa säädetyn estämättä.

Teknisen kuuntelun edellytyksenä on lisäksi, että henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvaan rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta.

Rajavartiolaitoksella on aina 2 momentin estämättä oikeus lyhytaikaiseen tekniseen kuunteluun, jos se on välttämätöntä Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toimenpiteen turvalliseksi suorittamiseksi ja toimenpiteen suorittajan, kiinni otettavan tai suojattavan henkilön henkeä tai terveyttä uhkaavan välittömän vaaran torjumiseksi.

34 d §

Järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan ja valvottuun läpilaskuun osallistuminen

Sen estämättä, mitä 34 c §:ssä säädetään, yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa suorittava rajavartiomies saa osallistuessaan järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan hankkia toimitiloja taikka kulku- tai muita sellaisia välineitä, osallistua henkilöiden, esineiden tai aineiden kuljettamisen järjestämiseen, hoitaa taloudellisia asioita taikka avustaa rikollisryhmää, rikollisjoukkoa, rikollisverkostoa tai muuta näihin verrattavissa olevaa rikosten toteuttamiseksi muodostettua henkilöiden yhteenliittymää muilla näihin rinnastettavilla tavoilla, jos erittäin pätevin perustein on voitu olettaa, että:

Alkuperäinen ehdotus

Täydentävä ehdotus

1) toimenpide tehdään ilman hänen myötävaikutustaankin;

2) rajavartiomiehen toiminta ei tule aiheuttamaan vaaraa tai vahinkoa kenenkään hengelle, terveydelle, vapaudelle taikka merkittävää vaaraa tai vahinkoa omaisuudelle; ja

3) avustaminen edistää merkittävästi peitetoiminnan tavoitteen saavuttamista.

Yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa suorittava rajavartiomies saa osallistua 37 §:ssä tarkoitetun valvotun läpilaskun kohteena olevan toimituksen järjestämiseen, jos osallistuminen edistää merkittävästi läpilaskun tavoitteen saavuttamista.

Yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa suorittavalla rajavartiomiehellä on lisäksi aina oikeus osallistua 1 ja 2 momentissa kuvatuin tavoin järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan tai valvottuun läpilaskuun, jos se on välttämätöntä henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vakavan vaaran torjumiseksi.

34 h §

Yksinomaan tietoverkossa tehtävä valeosto ja sen edellytykset

Valeostolla tarkoitetaan esitutkintaviranomaisen tekemää esineen, aineen, omaisuuden tai palvelun ostotarjousta tai ostoa, jonka tavoitteena on rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi saada viranomaisen haltuun tai löytää estettävään rikokseen liittyvä esine, aine tai omaisuus taikka jonka avulla voidaan muuten saada rikoksen estämiseksi tarvittavia tietoja**.**

Tehtävään määrätty salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu rajavartiomies saa, siten kuin jäljempänä säädetään, tehdä yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston yleisön saataville toimitetusta myyntitarjouksesta Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta tai kyseessä on kätkemisrikos, ja on todennäköistä, että valeostolla saavutetaan 1 momentissa tarkoitettu tavoite. Muun kuin näyte-erän ostaminen

Alkuperäinen ehdotus *Täydentävä ehdotus*

edellyttää, että ostaminen on välttämätöntä valeoston toteuttamiseksi.

Yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston toteuttaja saa tehdä vain sellaista tiedonhankintaa, joka on välttämätöntä yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston toteuttamiseksi. Valeosto on toteutettava siten, ettei se saa kohteena olevaa tai muuta henkilöä tekemään rikosta, jota hän ei muuten tekisi.

34 j §

Yksinomaan tietoverkossa tehtävästä valeostosta päättäminen

Päätöksen 34 i §:ssä tarkoitetun tehtävään määrätyn salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutetun rajavartiomiehen toteuttamasta yksinomaan tietoverkossa tehtävästä valeostosta tekee keskusrikospoliisin päällikkö Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikön tai apulaisosastopäällikön taikka tehtävään määrätyn salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutetun pidättämiseen oikeutetun rajavartiomiehen esityksestä.

Päätös voidaan antaa enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan.

Päätös on tehtävä kirjallisesti. Päätöksessä on mainittava:

1) toimenpiteen perusteena oleva Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluva rikos;

2) yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston kohteena oleva henkilö;

3) tosiseikat, joihin epäily ja yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston edellytykset perustuvat;

4) yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston kohteena oleva esine, omaisuus tai palvelu;

5) yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston tarkoitus;

6) päätöksen voimassaoloaika;

7) yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston suorittamista johtava ja valvova pidättämiseen oikeutettu virkamies;

8) yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston rajoitukset ja ehdot.

Alkuperäinen ehdotus	*Täydentävä ehdotus*
35 §	
Rajavartiomiehen turvaaminen peitellyssä tiedonhankinnassa rikoksen estämiseksi	
Pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää, että peiteltyä tiedonhankintaa rikoksen estämiseksi toteuttava rajavartiomies varustetaan *seurannan,* kuuntelun ja katselun mahdollistavalla teknisellä laitteella, jos varustaminen on perusteltua hänen turvallisuutensa varmistamiseksi.	
Seuranta, kuuntelu ja katselu saadaan tallentaa. Tallenteet on hävitettävä heti sen jälkeen, kun niitä ei tarvita rajavartiomiehen turvaamiseen. Jos niitä on kuitenkin tarpeen säilyttää asiaan osallisen oikeusturvaan liittyvistä syistä, tallenteet saadaan säilyttää ja käyttää tässä tarkoituksessa. Tallenteet on hävitettävä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.	
(uusi)	*Paikkatiedustelu*
	35 a §
(uusi)	*Paikkatiedustelu ja sen edellytykset*
	Paikkatiedustelulla *tarkoitetaan yksilöidyssä paikassa toimitettavaa tiedonhankintaa rikoksen estämisen kannalta tarpeellisen esineen, omaisuuden, asiakirjan, tiedon tai seikan löytämiseksi tai tarkastamiseksi. Paikkatiedustelua ei saa toimittaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa tai sellaisessa paikassa, jossa tiedonhankinnan kohteeksi on syytä olettaa joutuvan tietoa, josta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11, 13, 14, 16, 20 tai 21 §:n tai 22 §:n 2 momentin mukaan on velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta.*
	Muussa rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitetun kotirauhan suojaamassa paikassa kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa tehtävän paikkatiedustelun edellytyksenä on, että henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän törkeään

Alkuperäinen ehdotus	*Täydentävä ehdotus*
	laittomaan maahantulon järjestämiseen, ihmiskauppaan tai törkeään ihmiskauppaan. *Sellaisessa paikassa, joka ei ole rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitetun kotirauhan suojaama paikka, mutta johon ei ole yleistä pääsyä tai johon yleinen pääsy on rajoitettu tai estetty paikkatiedustelun toimittamisajankohtana, tehtävän paikkatiedustelun edellytyksenä on, että henkilön voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta.* *Paikkatiedustelu saadaan toimittaa paikassa, joka ei ole 2 tai 3 momentissa tarkoitettuun rikokseen syyllistyväksi oletetun henkilön hallinnassa vain, jos on perusteltua syytä olettaa, että rikos tullaan tekemään siellä tai jos muuten voidaan erittäin pätevin perustein olettaa, että etsinnässä löytyy edellä tarkoitettu esine, omaisuus, asiakirja, tieto tai seikka.* *Rajavartiolaitoksella on 2–4 momentin estämättä oikeus paikkatiedusteluun, jos se on välttämätöntä henkilön henkeä tai terveyttä uhkaavan välittömän vaaran torjumiseksi.*
	35 b §
(uusi)	*Paikkatiedustelusta päättäminen*
	Pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää paikkatiedustelusta. *Lupa voidaan antaa ja päätös tehdä enintään kuukaudeksi kerrallaan.* *Paikkatiedustelua koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä on riittävällä tarkkuudella yksilöitävä:* *1) toimenpiteen perusteena oleva rikos ja sen oletettu tekoaika taikka toimenpiteen perusteena oleva vaara;* *2) henkilö, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 35 a §:ssä tarkoitettuun rikokseen;* *3) paikkatiedustelun kohteena oleva paikka;* *4) tosiseikat, joihin henkilöön kohdistuva epäily ja paikkatiedustelun edellytykset perustuvat;* *5) päätöksen voimassaoloaika;*

Alkuperäinen ehdotus	*Täydentävä ehdotus*
	6) esine, omaisuus, asiakirja, tieto tai seikka, jota paikkatiedustelulla pyritään löytämään tai tarkastamaan; *7) paikkatiedustelun suorittamista johtava ja valvova virkamies;* *8) mahdolliset paikkatiedustelun rajoitukset ja ehdot.* *Asian kiireellisyyden sitä edellyttäessä paikkatiedustelua koskeva päätös saadaan kirjata paikkatiedustelun toimittamisen jälkeen.*
	35 c §
(uusi)	*Haltuunotto, jäljentäminen ja asiakirjan tarkastelu*
	Rajavartiolaitoksella on oikeus paikkatiedustelussa jäljentää esine, asiakirja tai omaisuus sekä tarkastella yksityistä avaamatonta asiakirjaa. *Rikoksen estämiseksi tarpeellinen esine, asiakirja tai omaisuus tieto tai seikka voidaan ottaa tilapäisesti haltuun pakkokeinolain 7 luvussa tarkoitettua takavarikoimista tai jäljentämistä varten.* *Mitä 1 momentissa säädetään, koskee myös tietoa, joka on teknisessä laitteessa tai muussa vastaavassa tietojärjestelmässä taikka sen tallennusalustalla **(data)**. Asiakirjasta säädettyä sovelletaan myös datan muodossa olevaan asiakirjaan.*
	35 d §
(uusi)	*Jäljentämiskiellot*
	Paikkatiedustelun kohteena olevaa yksilöityä esinettä, omaisuutta tai asiakirjaa ei saa jäljentää, jos kohde sisältää tietoa, josta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11, 13, 14, 16, 20 tai 21 §:n nojalla on velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta. *Jos salassapitovelvollisuus tai -oikeus perustuu oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11 §:n 2 tai 3 momenttiin tai 13, 14, 16 tai 20 §:ään, edellytyksenä kiellolle 1 momentissa säädetyn lisäksi on, että paikkatiedustelun kohteena oleva yksilöity esine, omaisuus tai asiakirja on mainitussa lainkohdassa tarkoitetun*

Alkuperäinen ehdotus	*Täydentävä ehdotus*
	henkilön tai häneen mainitun luvun 22 §:n 2 momentissa tarkoitetussa suhteessa olevan henkilön hallussa taikka sen hallussa, jonka hyväksi salassapitovelvollisuus tai -oikeus on säädetty. *Jäljentämiskieltoa ei kuitenkaan ole, jos:* *1) oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11 §:n 2 tai 3 momentissa, 13 §:n 1 tai 3 momentissa, 14 §:n 1 momentissa taikka 16 §:n 1 momentissa tarkoitettu henkilö, jonka hyväksi salassapitovelvollisuus on säädetty, suostuu jäljentämiseen;* *2) oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 20 §:n 1 momentissa tarkoitettu henkilö suostuu jäljentämiseen.*
	35 e §
(uusi)	*Jäljentämisestä ja asiakirjan tarkastelusta päättäminen paikkatiedustelussa*
	Pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää jäljentämisestä ja yksityisen avaamattoman asiakirjan tarkastelusta. Jos asia ei siedä viivytystä, myös muu virkamies saa yksittäistapauksessa päättää jäljentämisestä ja yksityisen avaamattoman asiakirjan tarkastelusta, kunnes pidättämiseen oikeutettu virkamies on ratkaissut asian. Asia on saatettava pidättämiseen oikeutetun virkamiehen ratkaistavaksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua tiedonhankintakeinon käytön aloittamisesta.
	35 f §
(uusi)	*Jäljennöksen hävittäminen*
	Jäljennös on hävitettävä viipymättä, jos käy ilmi, että on jäljennetty materiaalia, jonka jäljentäminen on kielletty, tai tietoa ei tarvita 35 a §:ssä tarkoitetun rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi tai 57 c §:ssä tarkoitettujen uhkien torjumiseksi. *Jos paikkatiedustelun aikana ilmenee, että tiedonhankinta on kohdistunut tietoon, josta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11, 13, 14, 16, 20 tai 21 §:n tai 22 §:n 2 momentin mukaan on velvollisuus tai oikeus kieltäytyä*

Alkuperäinen ehdotus	*Täydentävä ehdotus*
	todistamasta, on tiedonhankinta siltä osin heti lopetettava ja tietoa koskevat muistiinpanot ja jäljennökset heti hävitettävä.
	36 c §
(uusi)	*Osallistuvan tietolähteen käyttö*
	*Sen estämättä, mitä 36 §:n 3 momentissa säädetään tietolähde saa yksittäistapauksessa rikoksen estämiseksi osana 36 §:n 2 momentissa tarkoitettua tietolähteen ohjattua käyttöä Rajavartiolaitoksen ohjauksessa ja valvonnassa **(osallistuva tietolähde)**:* *1) hankkia toimitiloja tai kulku- tai muita sellaisia välineitä;* *2) kuljettaa henkilöitä, esineitä tai aineita;* *3) hoitaa taloudellisia asioita; taikka* *4) avustaa muilla 1–3 kohdissa tarkoitettuihin tapoihin rinnastettavilla tavoilla rikollisryhmää, rikollisjoukkoa, rikollisverkostoa tai muuta näihin verrattavissa olevaa rikosten toteuttamiseksi muodostettua henkilöiden yhteenliittymää.* *Edellä 1 momentissa tarkoitettu osallistuvan tietolähteen käyttö on sallittua, jos erittäin pätevin perustein voidaan olettaa, että:* *1) toimenpide tehdään ilman tietolähteen myötävaikutusta;* *2) tietolähteen toiminta ei aiheuta vaaraa tai vahinkoa kenenkään hengelle, terveydelle tai vapaudelle taikka merkittävää vaaraa tai vahinkoa omaisuudelle; ja* *3) avustaminen edistää merkittävästi tietolähdetoiminnan tavoitteen saavuttamista.* *Osallistuva tietolähde saa Rajavartiolaitoksen ohjauksessa ja valvonnassa tehdä myös sellaisia toimenpiteitä, jotka mahdollistavat Rajavartiolaitokselle muun 3 luvussa säädetyn salaisen tiedonhankintakeinon toteuttamisen siltä osin kuin se on välttämätöntä kyseisen toimivaltuuden käyttämiseksi.* *Rajavartiolaitoksella on lisäksi aina oikeus osallistuvan tietolähteen käyttöön, jos se on välttämätöntä henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vakavan vaaran torjumiseksi.*
	36 d §

Alkuperäinen ehdotus	*Täydentävä ehdotus*
(uusi)	*Osallistuvan tietolähteen käyttöä koskeva esitys ja suunnitelma* *Osallistuvaa tietolähdettä koskevassa esityksessä on mainittava:* *1) toimenpiteen esittäjä;* *2) tiedonhankinnan kohteena oleva henkilö tai 36 c §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu ryhmä riittävästi yksilöitynä;* *3) toimenpiteen perusteena oleva rikos taikka toimenpiteen perusteena oleva vaara riittävästi yksilöitynä;* *4) osallistuvan tietolähteen käytön tavoite;* *5) osallistuvan tietolähteen käytön tarpeellisuus;* *6) muut osallistuvan tietolähteen käytön edellytysten arviointia varten tarvittavat tiedot.* *Osallistuvan tietolähteen käytön toteuttamisesta on laadittava kirjallinen suunnitelma, jonka tulee sisältää osallistuvan tietolähteen käyttöä koskevan päätöksenteon ja käytön toteuttamisen kannalta oleelliset ja riittävän yksityiskohtaiset tiedot. Suunnitelmaa on olosuhteiden muuttuessa tarvittaessa tarkistettava.*
	36 e §
(uusi)	*Osallistuvan tietolähteen käytöstä päättäminen* *Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö päättää osallistuvan tietolähteen käytöstä tietolähdetoimintaan määrätyn salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutetun pidättämiseen oikeutetun virkamiehen esityksestä.* *Osallistuvan tietolähteen käyttöä koskeva päätös voidaan antaa enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan.* *Päätös osallistuvan tietolähteen käytöstä on tehtävä kirjallisesti. Päätöksessä on mainittava:* *1) toimenpiteen esittäjä;* *2) toimenpiteen toteuttava hallintoyksikkö ja sen toteuttamisesta vastaava virkamies;*

Alkuperäinen ehdotus	*Täydentävä ehdotus*
	3) tunnistetiedot tietolähteestä; *4) toimenpiteen perusteena oleva rikos taikka toimenpiteen perusteena oleva vaara riittävästi yksilöitynä;* *5) henkilö, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 4 kohdassa tarkoitettuun rikokseen;* *6) toimenpiteen kohteena oleva henkilö tai* 36 c *§:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu ryhmä riittävästi yksilöitynä;* *7) tosiseikat, joihin epäily ja osallistuvan tietolähteen käytön edellytykset perustuvat;* *8) tiedonhankinnan tavoite ja toteuttamissuunnitelma;* *9) päätöksen voimassaoloaika;* *10) mahdolliset osallistuvan tietolähteen käyttöä koskevat rajoitukset ja ehdot.* *Päätöstä on olosuhteiden muuttuessa tarvittaessa tarkistettava. Osallistuvan tietolähteen käytön lopettamisesta on tehtävä kirjallinen päätös.*
	36 f §
(uusi)	*Tietolähteen turvaaminen*
	Tietolähdetoimintaan määrätty salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu pidättämiseen oikeutettu virkamies voi päättää, että tietolähteen suostumuksella valvotaan tämän asuntoa tai muuta tietolähteen asumiseen käyttämää tilaa ja sen välitöntä lähiympäristöä kameran tai muun paikkaan sijoitetun teknisen laitteen, menetelmän tai ohjelmiston avulla, jos se on tarpeen tietolähteen henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi. Tietolähteen turvaamisesta ei tarvitse ilmoittaa sivullisille. Valvonta on lopetettava viipymättä, jos se ei ole enää tarpeen tietolähteen henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi. *Tietolähdetoimintaan määrätty salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää, että tietolähde tämän suostumuksella varustetaan kuuntelun, katselun ja seurannan mahdollistavalla teknisellä laitteella, jos varustaminen on yksittäistapauksessa välttämätöntä*

Alkuperäinen ehdotus

Täydentävä ehdotus

tämän turvallisuuden varmistamiseksi. Kuuntelu, katselu ja seuranta saadaan tallentaa.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetussa valvonnassa, kuuntelussa, katselussa tai seurannassa kertyneet tallenteet on hävitettävä heti sen jälkeen, kun niitä ei tarvita tietolähteen turvaamiseen. Jos niitä on kuitenkin tarpeen säilyttää asiaan osallisen oikeusturvaan liittyvistä syistä, tallenteet saadaan säilyttää ja niitä saadaan käyttää tässä tarkoituksessa. Tällöin tallenteet on hävitettävä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.

Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö ja apulaisosastopäällikkö saa päättää, että tietolähteelle annetaan yksittäistapauksessa käytettäväksi vääriä, harhauttavia tai peiteltyjä tietoja tai rekisterimerkintöjä taikka tietolähteen käytettäväksi valmistettavia vääriä asiakirjoja, jos se on välttämätöntä tietolähteen hengen ja terveyden suojaamiseksi. Rekisterimerkintä on oikaistava sen jälkeen, kun tässä momentissa tarkoitettuja edellytyksiä ei enää ole.

36 c §

Rajavartiomiehen turvaaminen tietolähdetoiminnassa rikoksen estämiseksi

Pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää, että tietolähdetoimintaa valmisteleva tai toteuttava rajavartiomies varustetaan seurannan, kuuntelun ja katselun mahdollistavalla teknisellä laitteella, jos varustaminen on perusteltua hänen turvallisuutensa varmistamiseksi.

Seuranta, kuuntelu ja katselu saadaan tallentaa. Tallenteet on hävitettävä heti sen jälkeen, kun niitä ei tarvita rajavartiomiehen turvaamiseen. Jos niitä on kuitenkin tarpeen säilyttää asiaan osallisen oikeusturvaan liittyvistä syistä, tallenteet saadaan säilyttää ja käyttää tässä tarkoituksessa. Tallenteet on hävitettävä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.

36 g §

Rajavartiomiehen turvaaminen tietolähdetoiminnassa rikoksen estämiseksi

Pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää, että tietolähdetoimintaa valmisteleva tai toteuttava rajavartiomies varustetaan seurannan, kuuntelun ja katselun mahdollistavalla teknisellä laitteella, jos varustaminen on perusteltua hänen turvallisuutensa varmistamiseksi.

Seuranta, kuuntelu ja katselu saadaan tallentaa. Tallenteet on hävitettävä heti sen jälkeen, kun niitä ei tarvita rajavartiomiehen turvaamiseen. Jos niitä on kuitenkin tarpeen säilyttää asiaan osallisen oikeusturvaan liittyvistä syistä, tallenteet saadaan säilyttää ja käyttää tässä tarkoituksessa. Tallenteet on hävitettävä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.

47 §

Alkuperäinen ehdotus

Täydentävä ehdotus

Ylimääräinen tieto

Ylimääräisellä tiedolla *tarkoitetaan telekuuntelulla, televalvonnalla, yhdistymistietojen hankkimisella ja teknisellä tarkkailulla saatua tietoa, joka ei liity rikokseen taikka vaaran torjumiseen taikka joka koskee muuta rikosta kuin sitä, jonka estämistä varten lupa on annettu tai päätös on tehty.*

48 §

Ylimääräisen tiedon käyttäminen

Rajavartiolaitos saa käyttää ylimääräistä tietoa Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen selvittämisessä, jos tieto koskee sellaista Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvaa rikosta, jonka estämisessä olisi saatu käyttää sitä tämän luvun mukaista tiedonhankintakeinoa, jolla tieto on saatu.

Rajavartiolaitos saa käyttää ylimääräistä tietoa myös, jos ylimääräisen tiedon käyttämisellä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen selvittämiselle ja rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kolme vuotta vankeutta.

Ylimääräisen tiedon käyttämisestä näyttönä päättää tuomioistuin pääasian käsittelyn yhteydessä. Ylimääräisen tiedon käyttämisen kirjaamisesta esitutkintapöytäkirjaan säädetään esitutkintalain 9 luvun 6 §:n 2 momentissa ja ilmoittamisesta haastehakemuksessa oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 5 luvun 3 §:n 1 momentin 8 kohdassa.

Ylimääräistä tietoa saa lisäksi käyttää aina 57 c §:ssä tarkoitetun uhkan torjumiseksi, Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi, Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toiminnan suuntaamiseksi ja syyttömyyttä tukevana selvityksenä.

Ylimääräistä tietoa saa käyttää myös hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran taikka huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi. Jos edellä mainitun vaaran tai

Alkuperäinen ehdotus *Täydentävä ehdotus*

vahingon estäminen ei kuulu Rajavartiolaitoksen toimivaltaan, asia siirretään viipymättä toimivaltaiselle viranomaiselle.

Pakkokeinolain nojalla saadun ylimääräisen tiedon käyttämisestä Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseen säädetään pakkokeinolain 10 luvun 56 §:ssä.

48 a §

Salaisella tiedonhankintakeinolla saadun tiedon käytölle erikseen asetettavat rajoitukset

Ellei erittäin tärkeä yleinen etu muuta vaadi, salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä vastaava hallintoyksikkö voi päättää, että salaisella tiedonhankintakeinolla hankittuja tietoja voi käyttää ja luovuttaa ainoastaan toiminnan suuntaamiseksi, jos se on tarpeen tietolähteen tai rajavartiomiehen hengen ja terveyden suojaamiseksi taikka Rajavartiolaitoksen taktisten tai teknisten menetelmien tai käynnissä olevan tiedonhankintaoperaation suojaamiseksi. Syyttömyyttä tukevien tietojen käyttöä ei kuitenkaan saa rajoittaa.

48 b §

Salaisella tiedonhankintakeinolla saadun tiedon käytön rajoitukset toiminnan suuntaamisessa

Salaisella tiedonhankintakeinolla hankittuja tietoja, jotka on määritelty tai luovutettu käytettäväksi ainoastaan toiminnan suuntaamiseksi, ei saa käyttää esitutkintalain 3 luvun 3 §:n tarkoitetun tutkinnan aloittamiseksi, esitutkintalain 3 luvun 1 §:ssä tarkoitetun rikoksesta tehdyn ilmoituksen kirjaamisen perusteena, viranomaisen hakemuksen, vaatimuksen tai päätöksen perusteena taikka näyttönä esitutkinnassa tai oikeudenkäynnissä.

49 §

Tietojen hävittäminen

Salaisella tiedonhankintakeinolla saatu tieto on hävitettävä viipymättä sen jälkeen,

Alkuperäinen ehdotus *Täydentävä ehdotus*

kun on käynyt ilmi, ettei tietoa tarvita rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi taikka vaaran torjumiseksi.

Ylimääräinen tieto voidaan kuitenkin säilyttää ja tallettaa henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain mukaisesti, jos tieto koskee tämän lain 48 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettua rikosta tai jos tieto on tarpeen rikoslain 15 luvun 10 §:ssä tarkoitetun rikoksen estämiseksi. Tieto, jota ei ole talletettu tai liitetty esitutkinta-aineistoon, on hävitettävä ilman aiheetonta viivytystä sen jälkeen, kun on käynyt ilmeiseksi, ettei tietoa voida käyttää tai sitä ei enää tarvita rikoksen estämisessä tai selvittämisessä.

Yhdistymistiedot on hävitettävä, kun on käynyt ilmi, ettei tietoa tarvita rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi taikka vaaran torjumiseksi.

51 §

Kiireellisessä tilanteessa saadun tiedon hävittäminen

Jos pidättämiseen oikeutettu virkamies on 18 §:n 2 momentissa, 20 §:n 1 momentissa, 30 §:n 1 momentissa tai 32 §:n 1 momentissa tarkoitetussa kiireellisessä tilanteessa päättänyt televalvonnan, yhdistymistietojen hankkimisen, henkilön teknisen seurannan tai teknisen laitetarkkailun aloittamisesta, mutta tuomioistuin katsoo, että edellytyksiä toimenpiteelle ei ole ollut, se on lopetettava sekä sillä saatu aineisto ja sillä saatuja tietoja koskevat muistiinpanot on heti hävitettävä. Näin saatuja tietoja saadaan kuitenkin käyttää samoin edellytyksin kuin ylimääräistä tietoa saadaan käyttää 48 §:n mukaan.

52 §

Salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä ilmoittaminen

Telekuuntelusta, tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta, televalvonnasta, sijaintitiedon hankkimisesta, suunnitelmallisesta tarkkailusta, peitellystä tiedonhankinnasta,

Alkuperäinen ehdotus	*Täydentävä ehdotus*
	teknisestä tarkkailusta, valvotusta läpilaskusta sekä paikkatiedustelusta ja siihen liittyvästä haltuunotosta, jäljentämisestä ja asiakirjan tarkastelusta on viipymättä ilmoitettava tiedonhankinnan kohteelle kirjallisesti sen jälkeen, kun tiedonhankinnan tarkoitus on saavutettu. Salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä on kuitenkin ilmoitettava tiedonhankinnan kohteelle viimeistään vuoden kuluttua sen käytön lopettamisesta. Henkilöön kohdistettua televalvontaa koskevassa ilmoituksessa on yksilöitävä toimenpiteen kohteena olleet teleosoitteet ja telepäätelaitteet. *Tuomioistuin voi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta päättää, että 1 momentissa tarkoitettua ilmoitusta tiedonhankinnan kohteelle saadaan lykätä enintään kaksi vuotta kerrallaan, jos se on perusteltua käynnissä olevan tiedonhankinnan turvaamiseksi, valtion turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi. Ilmoitus saadaan tuomioistuimen päätöksellä jättää kokonaan tekemättä, jos se on välttämätöntä valtion turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi.* *Jos tiedonhankinnan kohteen henkilöllisyys ei ole tiedossa 1 tai 2 momentissa tarkoitetun määräajan tai lykkäyksen päättyessä, tiedonhankintakeinon käytöstä on ilmoitettava kirjallisesti ilman aiheetonta viivytystä henkilöllisyyden selvittyä.* *Kohteelle ilmoittamisesta on samalla annettava kirjallisesti tieto luvan myöntäneelle tuomioistuimelle.* *Suunnitelmallisesta tarkkailusta, peitellystä tiedonhankinnasta, yksinomaan tietoverkossa tehtävästä peitetoiminnasta, yksinomaan tietoverkossa tehtävästä valeostosta, tietolähteen ohjatusta käytöstä ja osallistuvan tietolähteen käytöstä ei ole velvollisuutta ilmoittaa tiedonhankinnan kohteelle, jos asiassa ei ole aloitettu esitutkintaa. Jos esitutkinta aloitetaan, noudatetaan pakkokeinolain 10 luvun 60 §:ää.*
3 a luku	3 a luku

Alkuperäinen ehdotus	*Täydentävä ehdotus*
Rikostiedustelu vakavan rikollisuuden torjumiseksi	**Rikostiedustelu vakavan rikollisuuden torjumiseksi**
57 a §	57 a §
Soveltamisala	*Soveltamisala*
Tässä luvussa säädetään Rajavartiolaitoksen tiedonhankinnasta sellaisesta Rajavartiolaitoksen rikostorjuntatoimivaltaan kuuluvasta vakavasta rikollisuudesta, joka vakavasti uhkaa yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta sekä sellaisen tiedon hyödyntämisestä uhkan torjumiseksi.	Tässä luvussa säädetään Rajavartiolaitoksen tiedonhankinnasta sellaisesta Rajavartiolaitoksen rikostorjuntatoimivaltaan kuuluvasta vakavasta rikollisuudesta, joka vakavasti uhkaa yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta sekä sellaisen tiedon hyödyntämisestä uhkan torjumiseksi.
57 b §	57 b §
Rikostiedustelukeinot	*Rikostiedustelukeinot*
Tässä luvussa tarkoitettuja rikostiedustelukeinoja ovat 3 luvussa tarkoitetut suunnitelmallinen tarkkailu, peitelty tiedonhankinta, tekninen katselu, tekninen seuranta, teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkiminen, yksinomaan tietoverkossa tehtävä peitetoiminta, yksinomaan tietoverkossa tehtävä valeosto, valvottu läpilasku *sekä* ohjattu tietolähdetoiminta.	Tässä luvussa tarkoitettuja rikostiedustelukeinoja ovat 3 luvussa tarkoitetut *telekuuntelu, tietojen hankkiminen telekuuntelun sijasta, televalvonta, yhdistymistietojen hankkiminen, sijaintitiedon hankkiminen,* suunnitelmallinen tarkkailu, peitelty tiedonhankinta, *tekninen kuuntelu,* tekninen katselu, tekninen seuranta, *tekninen laitetarkkailu,* teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkiminen, yksinomaan tietoverkossa tehtävä peitetoiminta, yksinomaan tietoverkossa tehtävä valeosto, valvottu läpilasku, ohjattu tietolähdetoiminta*, osallistuvan tietolähteen käyttö sekä paikkatiedustelu ja siihen liittyvä haltuunotto, jäljentäminen ja asiakirjan tarkastelu*.
Tässä luvussa säädetään siitä, millä edellytyksillä 1 momentissa tarkoitettuja rikostiedustelukeinoja käytetään rikostiedustelussa.	Tässä luvussa säädetään siitä, millä edellytyksillä 1 momentissa tarkoitettuja rikostiedustelukeinoja käytetään rikostiedustelussa.
57 c §	57 c §
Rikostiedustelun kohteet	*Rikostiedustelun kohteet*
Rajavartiolaitoksen rikostiedustelun kohteena on yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaava laittomaan maahantuloon tai ihmiskauppaan liittyvä järjestäytynyt rikollisuus ja muu vakava rikollisuus.	Rajavartiolaitoksen rikostiedustelun kohteena on yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaava laittomaan maahantuloon tai ihmiskauppaan liittyvä järjestäytynyt rikollisuus ja muu vakava rikollisuus.

Alkuperäinen ehdotus	*Täydentävä ehdotus*
57 d §	57 d §
Rikostiedustelukeinojen käytön edellytykset	*Rikostiedustelukeinojen käytön edellytykset*
Rikostiedustelukeinon käytön yleisenä edellytyksenä rikostiedustelussa on, että sen käyttäminen on välttämätöntä tärkeiden tietojen saamiseksi sellaisesta 57 c §:ssä tarkoitetusta rikostiedustelun kohteesta, joka uhkaa vakavasti yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta.	Rikostiedustelukeinon käytön yleisenä edellytyksenä rikostiedustelussa on, että sen käyttäminen on välttämätöntä tärkeiden tietojen saamiseksi sellaisesta 57 c §:ssä tarkoitetusta rikostiedustelun kohteesta, joka uhkaa vakavasti yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta.
Rajavartiolaitoksen esikunta johtaa ja ohjaa Rajavartiolaitoksen rikostiedustelua ja määrää rikostiedustelua toteuttavan hallintoyksikön. Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö ratkaisee 1 momentissa tarkoitettujen edellytysten olemassaolon.	Rajavartiolaitoksen esikunta johtaa ja ohjaa Rajavartiolaitoksen rikostiedustelua ja määrää rikostiedustelua toteuttavan hallintoyksikön. Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö ratkaisee 1 momentissa tarkoitettujen edellytysten olemassaolon.
Rikostiedustelukeinoa ei saa kohdistaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan.	*Suunnitelmallista tarkkailua, peiteltyä tiedonhankintaa, teknistä kuuntelua, teknistä katselua ja paikkatiedustelua* ei saa kohdistaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan.
Rikostiedustelukeinon käyttö on lopetettava ennen päätöksessä mainitun määräajan päättymistä, jos käytön tarkoitus on saavutettu tai sen edellytyksiä ei enää ole.	Rikostiedustelukeinon käyttö on lopetettava ennen päätöksessä mainitun määräajan päättymistä, jos käytön tarkoitus on saavutettu tai sen edellytyksiä ei enää ole.
Rikostiedustelukeinojen käytön järjestämisestä voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.	Rikostiedustelukeinojen käytön järjestämisestä voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.
57 e §	57 e §
Rikostiedustelukeinon kohdentaminen	*Rikostiedustelukeinon kohdentaminen*
Rikostiedustelukeino voidaan kohdentaa henkilöön, jonka voidaan henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen taikka olosuhteiden perusteella olettaa osallistuvan 57 c §:ssä tarkoitettuun yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavaan toimintaan.	Rikostiedustelukeino voidaan kohdentaa henkilöön, jonka voidaan henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen taikka olosuhteiden perusteella olettaa osallistuvan 57 c §:ssä tarkoitettuun yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavaan toimintaan.
Jos tiettyä henkilöä ei voida yksilöidä, voidaan suunnitelmallista tarkkailua, peiteltyä tiedonhankintaa, teknistä katselua, teknistä seurantaa, yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa, yksinomaan tietoverkossa tehtävää valeostoa, valvottua läpilaskua *ja* tietolähteen ohjattua käyttöä kohdistaa	Jos tiettyä henkilöä ei voida yksilöidä, voidaan *sijaintitiedon hankkimista,* suunnitelmallista tarkkailua, peiteltyä tiedonhankintaa, *teknistä kuuntelua,* teknistä katselua, teknistä seurantaa, yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa, yksinomaan tietoverkossa tehtävää valeostoa, valvottua läpilaskua,

Alkuperäinen ehdotus	*Täydentävä ehdotus*
henkilöryhmään. Henkilöryhmällä tässä luvussa tarkoitetaan vähintään kolmen henkilön muodostamaa yhteenliittymää, jonka voidaan olettaa osallistuvan 57 c §:ssä tarkoitettuun yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavaan toimintaan.	tietolähteen ohjattua käyttöä*, osallistuvan tietolähteen käyttöä sekä paikkatiedustelua ja siihen liittyvää haltuunottoa, jäljentämistä ja asiakirjan tarkastelua* kohdistaa henkilöryhmään. Henkilöryhmällä tässä luvussa tarkoitetaan vähintään kolmen henkilön muodostamaa yhteenliittymää, jonka voidaan olettaa osallistuvan 57 c §:ssä tarkoitettuun yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavaan toimintaan.
Rikostiedustelukeino voidaan kohdentaa myös muuhun henkilöön, jos rikostiedustelukeinoa ei ole mahdollista kohdentaa 1 tai 2 momentissa tarkoitettuun henkilöön tai henkilöryhmään ja keinon käytöllä voidaan perustellusti olettaa saatavan 57 c §:ssä tarkoitettua yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavaa toimintaa koskevaa tärkeää tietoa.	Rikostiedustelukeino voidaan kohdentaa myös muuhun henkilöön, jos rikostiedustelukeinoa ei ole mahdollista kohdentaa 1 tai 2 momentissa tarkoitettuun henkilöön tai henkilöryhmään ja keinon käytöllä voidaan perustellusti olettaa saatavan 57 c §:ssä tarkoitettua yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavaa toimintaa koskevaa tärkeää tietoa.
57 f §	57 f §
Tiedonhankinnan jatkaminen eräiden rikosten estämiseksi ja selvittämiseksi	*Tiedonhankinnan jatkaminen eräiden rikosten estämiseksi ja selvittämiseksi*
Jos rikostiedustelukeinon käytön aikana ilmenee, että henkilön voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 3 luvussa kyseisen tiedonhankintakeinon edellytyksenä olevaan perusterikokseen taikka voidaan olettaa, että sellainen rikos on tehty eikä rikostiedustelukeinon käytöllä enää voida olettaa saatavan tietoja luvan tai päätöksen perusteena olevasta yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavasta toiminnasta, Rajavartiolaitos saa jatkaa rikostiedustelukeinon käyttöä salaisena tiedonhankintana rikoksen estämiseksi tämän luvun nojalla annetun luvan voimassaolon ajan, enintään kuitenkin kuukauden ajan. Asia on tällöin saatettava mainitun ajan kuluessa sen viranomaisen ratkaistavaksi, joka on toimivaltainen päättämään kysymyksessä olevan tiedonhankintakeinon käyttämisestä.	Jos rikostiedustelukeinon käytön aikana ilmenee, että henkilön voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 3 luvussa kyseisen tiedonhankintakeinon edellytyksenä olevaan perusterikokseen taikka voidaan olettaa, että sellainen rikos on tehty eikä rikostiedustelukeinon käytöllä enää voida olettaa saatavan tietoja luvan tai päätöksen perusteena olevasta yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavasta toiminnasta, Rajavartiolaitos saa jatkaa rikostiedustelukeinon käyttöä salaisena tiedonhankintana rikoksen estämiseksi tämän luvun nojalla annetun luvan voimassaolon ajan, enintään kuitenkin kuukauden ajan. Asia on tällöin saatettava mainitun ajan kuluessa sen viranomaisen ratkaistavaksi, joka on toimivaltainen päättämään kysymyksessä olevan tiedonhankintakeinon käyttämisestä.
Jos rikostiedustelukeinon käytön aikana ilmenee, että henkilön on syytä epäillä syyllistyneen rikokseen eikä rikostiedustelukeinon käytöllä enää voida olettaa saatavan tietoja luvan tai päätöksen perusteena olevasta yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti	Jos rikostiedustelukeinon käytön aikana ilmenee, että henkilön on syytä epäillä syyllistyneen rikokseen eikä rikostiedustelukeinon käytöllä enää voida olettaa saatavan tietoja luvan tai päätöksen perusteena olevasta yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti

Alkuperäinen ehdotus	*Täydentävä ehdotus*
uhkaavasta toiminnasta, Rajavartiolaitos saa jatkaa rikostiedustelukeinon käyttöä rikoksen selvittämiseksi tämän luvun nojalla annetun luvan voimassaolon ajan, enintään kuitenkin kolmen vuorokauden ajan.	uhkaavasta toiminnasta, Rajavartiolaitos saa jatkaa rikostiedustelukeinon käyttöä rikoksen selvittämiseksi tämän luvun nojalla annetun luvan voimassaolon ajan, enintään kuitenkin kolmen vuorokauden ajan.
Päätöksenteko	*Päätöksenteko*
57 g §	57 g §
Tuomioistuimen päätöksenteko rikostiedustelukeinon käyttöä koskevassa asiassa	*Tuomioistuimen päätöksenteko rikostiedustelukeinon käyttöä koskevassa asiassa*
Tuomioistuin päättää teknisestä katselusta rikostiedustelussa, kun katselu kohdistuu muuhun rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitettuun kotirauhan suojaamaan tilaan tai muuhun paikkaan kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan tai paikkaan taikka vapautensa menettäneeseen henkilöön. Teknistä katselua ei saa kohdistaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan.	Tuomioistuin päättää teknisestä katselusta rikostiedustelussa, kun katselu kohdistuu muuhun rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitettuun kotirauhan suojaamaan tilaan tai muuhun paikkaan kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan tai paikkaan taikka vapautensa menettäneeseen henkilöön. Teknistä katselua ei saa kohdistaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan. *Tuomioistuin päättää teknisestä kuuntelusta rikostiedustelussa, kun kuuntelu kohdistuu rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitettuun tilaan tai paikkaan taikka vapautensa menettäneeseen henkilöön.*
Tuomioistuin päättää henkilön teknisestä seurannasta rikostiedustelussa.	Tuomioistuin päättää *telekuuntelusta, tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta, televalvonnasta, yhdistymistietojen hankkimisesta, sijaintitiedon hankkimisesta, teknisestä laitetarkkailusta,* henkilön teknisestä seurannasta *sekä paikkatiedustelusta, kun paikkatiedustelu kohdistuu rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitettuun kotirauhan suojaamaan tilaan tai paikkaan. Tuomioistuin päättää toimenpiteen kohteena olevista teleosoitteista tai telepäätelaitteista tilanteissa, joissa toimenpiteen kohteena oleva henkilö on tuntematon.* *Tuomioistuin päättää telekuunteluun, tietojen hankkimiseen telekuuntelun sijasta, televalvontaan, tekniseen seurantaan tai tekniseen laitetarkkailuun käytettävän laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentamisesta pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan.*
57 h §	57 h §

Alkuperäinen ehdotus	*Täydentävä ehdotus*
Rikostiedustelukeinoa koskevan vaatimuksen sisältö	*Rikostiedustelukeinoa koskevan vaatimuksen sisältö*
Rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies tekee 57 g §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetussa asiassa vaatimuksen tuomioistuimelle. Vaatimus on tehtävä kirjallisesti ja siitä on käytävä ilmi:	Rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies tekee 57 g §:n *1–4* momentissa tarkoitetussa asiassa vaatimuksen tuomioistuimelle. Vaatimus on tehtävä kirjallisesti ja siitä on käytävä ilmi:
1) rikostiedustelukeino, jota vaatimus koskee;	1) rikostiedustelukeino, jota vaatimus koskee;
2) 57 c §:ssä tarkoitettu yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaava toiminta, jota koskevien tietojen hankkimiseksi rikostiedustelukeinon käyttäminen on välttämätöntä;	2) 57 c §:ssä tarkoitettu yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaava toiminta, jota koskevien tietojen hankkimiseksi rikostiedustelukeinon käyttäminen on välttämätöntä;
3) toimenpiteen kohteena oleva:	3) toimenpiteen kohteena oleva:
a) henkilö; tai	a) henkilö; tai
b) henkilöryhmä riittävästi yksilöitynä, jos tiettyä henkilöä ei voida yksilöidä ja rikostiedustelukeino voidaan edellä 57 e §:n 2 momentin nojalla kohdentaa henkilöryhmään; tai	b) henkilöryhmä riittävästi yksilöitynä, jos tiettyä henkilöä ei voida yksilöidä ja rikostiedustelukeino voidaan edellä 57 e §:n 2 momentin nojalla kohdentaa henkilöryhmään; tai
c) esine, aine, omaisuus tai palvelu; tai	c) esine, aine, omaisuus tai palvelu; tai
d) tila tai muu paikka, johon tekninen katselu kohdistuu.	*d) kohteena olevan henkilön ollessa tuntematon teleosoite tai telepäätelaite; tai*
	e) yhdistymistietojen hankkimisen kannalta merkityksellinen paikka; tai
	f) tekninen laite tai ohjelmisto, johon tekninen laitetarkkailu kohdistuu; tai
	g) muu yksilöivä tunniste sijaintitiedon hankkimisessa; tai
	h) tila tai muu paikka, johon *tekninen kuuntelu,* tekninen katselu *tai paikkatiedustelu kohdistuu; tai*
	i) esine, omaisuus, asiakirja, tieto tai seikka, jota paikkatiedustelussa pyritään löytämään tai tarkastamaan.
4) tosiseikat, joihin rikostiedustelukeinon käytön edellytykset ja kohdistaminen perustuvat;	4) tosiseikat, joihin rikostiedustelukeinon käytön edellytykset ja kohdistaminen perustuvat;
5) esitetty voimassaoloaika kellonajan tarkkuudella;	5) esitetty voimassaoloaika kellonajan tarkkuudella;
6) rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies, joka johtaa ja valvoo rikostiedustelukeinon käyttöä;	6) rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies, joka johtaa ja valvoo rikostiedustelukeinon käyttöä;
7) mahdolliset rikostiedustelukeinon käyttöä koskevat rajoitukset ja ehdot; sekä	7) mahdolliset rikostiedustelukeinon käyttöä koskevat rajoitukset ja ehdot; sekä

Alkuperäinen ehdotus

8) vaatimuksen tehnyt hallintoyksikkö ja rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies sekä vaatimuksen tekemisen ajankohta.

57 i §

Keskusrikospoliisin päällikön päätöksenteko eräiden rikostiedustelukeinojen käyttöä koskevassa asiassa

Yksinomaan tietoverkossa tehtävästä peitetoiminnasta ja yksinomaan tietoverkossa tehtävästä valeostosta rikostiedustelussa sekä yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan lopettamisesta päättää keskusrikospoliisin päällikkö. Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikön tai apulaisosastopäällikön taikka rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies tekee asiaa koskevan esityksen.

Yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa koskevan päätöksen tekemiseksi on peitetoiminnasta tehtävä 34 e §:ssä tarkoitettu esitys ja suunnitelma. Yksinomaan tietoverkossa tehtävää valeostoa koskevan päätöksen tekemiseksi on valeostosta tehtävä suunnitelma.

Edellä 1 momentista poiketen, jos yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan aikana ilmenee, että muun kuin peitetoiminnan kohteena olevan henkilön voidaan olettaa osallistuvan rikostiedustelun kohteena olevaan yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavaan toimintaan tai jolta voidaan perustellusti olettaa saatavan sitä koskevaa tärkeää tietoa, tehtävää suorittava rajavartiomies saa omalla päätöksellään laajentaa yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan koskemaan myös mainittua henkilöä, mikäli välitön laajentaminen on välttämätöntä tärkeiden tietojen saamiseksi rikostiedustelun kohteena olevasta uhkasta. Toiminnan laajentaminen on kuitenkin saatettava ilman aiheetonta viivytystä ja viimeistään kolmen vuorokauden kuluttua tiedonhankinnan

Täydentävä ehdotus

8) vaatimuksen tehnyt hallintoyksikkö ja rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies sekä vaatimuksen tekemisen ajankohta.

57 i §

Keskusrikospoliisin päällikön päätöksenteko eräiden rikostiedustelukeinojen käyttöä koskevassa asiassa

Yksinomaan tietoverkossa tehtävästä peitetoiminnasta ja yksinomaan tietoverkossa tehtävästä valeostosta rikostiedustelussa sekä yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan lopettamisesta päättää keskusrikospoliisin päällikkö. Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikön tai apulaisosastopäällikön taikka rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies tekee asiaa koskevan esityksen.

Yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa koskevan päätöksen tekemiseksi on peitetoiminnasta tehtävä 34 e §:ssä tarkoitettu esitys ja suunnitelma. Yksinomaan tietoverkossa tehtävää valeostoa koskevan päätöksen tekemiseksi on valeostosta tehtävä suunnitelma.

Edellä 1 momentista poiketen, jos yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan aikana ilmenee, että muun kuin peitetoiminnan kohteena olevan henkilön voidaan olettaa osallistuvan rikostiedustelun kohteena olevaan yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavaan toimintaan tai jolta voidaan perustellusti olettaa saatavan sitä koskevaa tärkeää tietoa, tehtävää suorittava rajavartiomies saa omalla päätöksellään laajentaa yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan koskemaan myös mainittua henkilöä, mikäli välitön laajentaminen on välttämätöntä tärkeiden tietojen saamiseksi rikostiedustelun kohteena olevasta uhkasta. Toiminnan laajentaminen on kuitenkin saatettava ilman aiheetonta viivytystä ja viimeistään kolmen vuorokauden kuluttua tiedonhankinnan

Alkuperäinen ehdotus	*Täydentävä ehdotus*
aloittamisesta keskusrikospoliisin päällikön ratkaistavaksi.	aloittamisesta keskusrikospoliisin päällikön ratkaistavaksi.
57 j §	57 j §
Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikön ja apulaisosastopäällikön päätöksenteko rikostiedustelukeinon käyttöä koskevassa asiassa	*Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikön ja apulaisosastopäällikön päätöksenteko rikostiedustelukeinon käyttöä koskevassa asiassa*
Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö päättää tietolähteen ohjatusta käytöstä.	Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö päättää tietolähteen ohjatusta käytöstä *ja osallistuvan tietolähteen käytöstä tietolähdetoimintaan määrätyn salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutetun pidättämiseen oikeutetun virkamiehen esityksestä.* *Osallistuvan tietolähteen käyttöä koskevan päätöksen tekemiseksi on tehtävä esitys ja suunnitelma.*
57 k §	57 k §
Rikostiedustelutehtävään määrätyn rikostiedusteluun perehtyneen pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöksenteko rikostiedustelukeinon käyttöä koskevassa asiassa	*Rikostiedustelutehtävään määrätyn rikostiedusteluun perehtyneen pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöksenteko rikostiedustelukeinon käyttöä koskevassa asiassa*
Rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää rikostiedustelussa tehtävästä: 1) suunnitelmallisesta tarkkailusta; 2) muusta kuin kotirauhan suojaamaan tilaan kohdistuvasta teknisestä katselusta; 3) muusta kuin henkilöön kohdistuvasta teknisestä seurannasta; 4) teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimisesta; 5) Rajavartiolaitoksen suorittamasta valvotusta läpilaskusta; *sekä* 6) peitellystä tiedonhankinnasta.	Rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää rikostiedustelussa tehtävästä: 1) suunnitelmallisesta tarkkailusta; 2) muusta kuin kotirauhan suojaamaan tilaan kohdistuvasta teknisestä katselusta; 3) muusta kuin henkilöön kohdistuvasta teknisestä seurannasta; 4) teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimisesta; 5) Rajavartiolaitoksen suorittamasta valvotusta läpilaskusta; 6) peitellystä tiedonhankinnasta; *7) muusta kuin 57 g §:n 2 momentissa tarkoitetusta teknisestä kuuntelusta;* *8) muusta kuin kotirauhan suojaamaan tilaan kohdistuvasta paikkatiedustelusta; sekä* *9) paikkatiedusteluun liittyvästä haltuunotosta, jäljentämisestä ja asiakirjan tarkastelusta.*

Alkuperäinen ehdotus	*Täydentävä ehdotus*
	Rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää toimenpiteen kohteena olevista teleosoitteista tai telepäätelaitteista lukuun ottamatta tilanteita, joissa toimenpiteen kohteena oleva henkilö on tuntematon. Päätöksessä on mainittava perustelut toimenpiteen kohteena olevien teleosoitteiden tai telepäätelaitteiden valitsemiselle.
Edellä 57 g §:n 1 ja 2 momentista poiketen, jos asia ei siedä viivytystä, rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää teknisestä katselusta *ja* teknisestä seurannasta siihen asti, kunnes tuomioistuin on ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen. Asia on saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua rikostiedustelukeinon käytön aloittamisesta.	Edellä 57 g §:n *1–3* momentista poiketen, jos asia ei siedä viivytystä, rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää *televalvonnasta, sijaintitiedon hankkimisesta, teknisestä katselusta, teknisestä seurannasta, teknisestä laitetarkkailusta ja muuhun kotirauhan suojaamaan tilaan kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan kohdistuvasta teknisestä kuuntelusta* siihen asti, kunnes tuomioistuin on ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen. Asia on saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua rikostiedustelukeinon käytön aloittamisesta.
57 l §	57 l §
Rikostiedustelukeinon käyttöä koskevan päätöksen sisältö	*Rikostiedustelukeinon käyttöä koskevan päätöksen sisältö*
Rikostiedustelukeinon käyttöä koskeva päätös on tehtävä kirjallisesti. Päätös voidaan tehdä suullisesti, jos se on välttämätöntä asian kiireellisyyden vuoksi. Suullinen päätös on viipymättä tehtävä myös kirjallisena. Päätöksestä on käytävä ilmi: 1) rikostiedustelukeino, jota päätös koskee; 2) edellä 57 c §:ssä tarkoitettu yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaava toiminta, jota koskevien tietojen hankkimiseksi rikostiedustelukeinon käyttäminen on välttämätöntä; 3) toimenpiteen kohteena oleva: a) henkilö; tai b) henkilöryhmä riittävästi yksilöitynä, jos tiettyä henkilöä ei voida yksilöidä ja rikostiedustelukeino voidaan edellä 57 e §:n 2 momentin nojalla kohdentaa henkilöryhmään; tai	Rikostiedustelukeinon käyttöä koskeva päätös on tehtävä kirjallisesti. Päätös voidaan tehdä suullisesti, jos se on välttämätöntä asian kiireellisyyden vuoksi. Suullinen päätös on viipymättä tehtävä myös kirjallisena. Päätöksestä on käytävä ilmi: 1) rikostiedustelukeino, jota päätös koskee; 2) edellä 57 c §:ssä tarkoitettu yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaava toiminta, jota koskevien tietojen hankkimiseksi rikostiedustelukeinon käyttäminen on välttämätöntä; 3) toimenpiteen kohteena oleva: a) henkilö; tai b) henkilöryhmä riittävästi yksilöitynä, jos tiettyä henkilöä ei voida yksilöidä ja rikostiedustelukeino voidaan edellä 57 e §:n 2 momentin nojalla kohdentaa henkilöryhmään;

Alkuperäinen ehdotus	*Täydentävä ehdotus*
c) esine, aine, omaisuus tai palvelu; tai d) tila tai muu paikka, johon tekninen katselu kohdistuu.	c) esine, aine, omaisuus tai palvelu; tai *d) kohteena olevan henkilön ollessa tuntematon teleosoite tai telepäätelaite; tai* *e) yhdistymistietojen hankkimisen kannalta merkityksellinen paikka; tai* *f) tekninen laite tai ohjelmisto, johon tekninen laitetarkkailu kohdistuu; tai* *g) muu yksilöivä tunniste sijaintitiedon hankkimisessa; tai* *h) tila tai muu paikka, johon tekninen kuuntelu, tekninen katselu tai paikkatiedustelu kohdistuu; tai* *i) esine, omaisuus, asiakirja, tieto tai seikka, jota paikkatiedustelussa pyritään löytämään tai tarkastamaan;*
4) tosiseikat, joihin rikostiedustelukeinon käytön edellytykset ja kohdistaminen perustuvat; 5) päätöksen voimassaoloaika kellonajan tarkkuudella; 6) rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies, joka johtaa ja valvoo rikostiedustelukeinon käyttöä; 7) mahdolliset rikostiedustelukeinon käyttöä koskevat rajoitukset ja ehdot; 8) muut mahdolliset rikostiedustelukeinon käytön edellyttämät seikat; sekä 9) päätöksen tehnyt hallintoyksikkö ja virkamies sekä päätöksen tekemisen ajankohta.	4) tosiseikat, joihin rikostiedustelukeinon käytön edellytykset ja kohdistaminen perustuvat; 5) päätöksen voimassaoloaika kellonajan tarkkuudella; 6) rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies, joka johtaa ja valvoo rikostiedustelukeinon käyttöä; 7) mahdolliset rikostiedustelukeinon käyttöä koskevat rajoitukset ja ehdot; 8) muut mahdolliset rikostiedustelukeinon käytön edellyttämät seikat; sekä 9) päätöksen tehnyt hallintoyksikkö ja virkamies sekä päätöksen tekemisen ajankohta.
57 m §	57 m §
Eräitä rikostiedustelukeinoja koskevien päätösten erityiset sisältövaatimukset	*Eräitä rikostiedustelukeinoja koskevien päätösten erityiset sisältövaatimukset*
Edellä 57 k §:ssä säädetyn lisäksi, on yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa, yksinomaan tietoverkossa tehtävää valeostoa *tai* tietolähteen ohjattua käyttöä koskevasta päätöksestä käytävä ilmi: 1) rikostiedustelukeinon esittäjä; 2) tiedonhankinnan toteuttava hallintoyksikkö; 3) tunnistetiedot yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa suorittavista rajavartiomiehistä tai tietolähteestä;	Edellä 57 k §:ssä säädetyn lisäksi, on yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa, yksinomaan tietoverkossa tehtävää valeostoa, tietolähteen ohjattua käyttöä *tai osallistuvan tietolähteen käyttöä* koskevasta päätöksestä käytävä ilmi: 1) rikostiedustelukeinon esittäjä; 2) tiedonhankinnan toteuttava hallintoyksikkö; 3) tunnistetiedot yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa suorittavista rajavartiomiehistä tai tietolähteestä;

Alkuperäinen ehdotus

4) tiedonhankinnan tavoite ja toteuttamissuunnitelma; sekä

5) se, mitä toimenpiteitä yksinomaan tietoverkossa tehtävässä peitetoiminnassa, yksinomaan tietoverkossa tehtävässä valeostossa *tai* tietolähteen ohjatussa käytössä voidaan tehdä sekä toiminnan mahdolliset rajoitukset ja ehdot.

Edellä 57 k §:ssä säädetyn lisäksi on valvottua läpilaskua koskevasta päätöksestä käytävä ilmi tiedonhankinnan tavoite ja toteuttamissuunnitelma sekä toimenpiteen kohteena oleva kuljetus tai muu toimitus.

57 n §

Rikostiedustelukeinon käyttöä koskevan päätöksen voimassaoloaika

Suunnitelmallista tarkkailua, peiteltyä tiedonhankintaa, teknistä katselua, teknistä seurantaa, teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimista, yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa, yksinomaan tietoverkossa tehtävää valeostoa *sekä* ohjatun tietolähdetoiminnan käyttöä koskeva lupa voidaan antaa ja päätös tehdä luvan antopäivästä alkaen kerrallaan enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Valvottua läpilaskua koskeva lupa voidaan antaa ja päätös tehdä luvan antopäivästä alkaen enintään kuukaudeksi kerrallaan.

57 o §

Tuomioistuinmenettely rikostiedustelussa

Rikostiedustelukeinoa koskeva lupa-asia käsitellään Helsingin käräjäoikeudessa. Käräjäoikeus on päätösvaltainen, kun siinä on yksin puheenjohtaja. Istunto voidaan pitää myös muuna aikana ja muussa paikassa kuin yleisen alioikeuden istunnosta säädetään.

Täydentävä ehdotus

4) tiedonhankinnan tavoite ja toteuttamissuunnitelma; sekä

5) se, mitä toimenpiteitä yksinomaan tietoverkossa tehtävässä peitetoiminnassa, yksinomaan tietoverkossa tehtävässä valeostossa, tietolähteen ohjatussa käytössä *tai osallistuvan tietolähteen käytössä* voidaan tehdä sekä toiminnan mahdolliset rajoitukset ja ehdot.

Edellä 57 k §:ssä säädetyn lisäksi on valvottua läpilaskua koskevasta päätöksestä käytävä ilmi tiedonhankinnan tavoite ja toteuttamissuunnitelma sekä toimenpiteen kohteena oleva kuljetus tai muu toimitus.

57 n §

Rikostiedustelukeinon käyttöä koskevan päätöksen voimassaoloaika

Suunnitelmallista tarkkailua, peiteltyä tiedonhankintaa, teknistä katselua, teknistä seurantaa, teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimista, yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa, yksinomaan tietoverkossa tehtävää valeostoa, tietolähteen ohjattua käyttöä koskeva *sekä osallistuvan tietolähteen käyttöä* koskeva lupa voidaan antaa ja päätös tehdä luvan antopäivästä alkaen kerrallaan enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Telekuuntelua, tietojen hankkimista telekuuntelun sijasta, televalvontaa, teknistä kuuntelua, teknistä laitetarkkailua, sijaintitiedon hankkimista, yhdistymistietojen hankkimista, valvottua läpilaskua *sekä paikkatiedustelua ja siihen liittyvää jäljentämistä, haltuunottoa ja asiakirjan tarkastelua* koskeva lupa voidaan antaa ja päätös tehdä luvan antopäivästä alkaen enintään kuukaudeksi kerrallaan.

57 o §

Tuomioistuinmenettely rikostiedustelussa

Rikostiedustelukeinoa koskeva lupa-asia käsitellään Helsingin käräjäoikeudessa. Käräjäoikeus on päätösvaltainen, kun siinä on yksin puheenjohtaja. Istunto voidaan pitää myös muuna aikana ja muussa paikassa kuin yleisen alioikeuden istunnosta säädetään.

Alkuperäinen ehdotus

Rikostiedustelukeinon käyttöä koskeva vaatimus on otettava viipymättä tuomioistuimessa käsiteltäväksi vaatimuksen tehneen tai hänen määräämänsä asiaan perehtyneen virkamiehen läsnä ollessa. Tiedusteluvalvontavaltuutetulle tai hänen määräämälleen virkamiehelle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen käsittelyn päättymistä. Asia on ratkaistava kiireellisesti.

Käsittely voidaan pitää myös käyttäen videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa, jos käsittelyyn osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään.

Lupa-asiassa annettuun päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Päätöksestä saa ilman määräaikaa kannella Helsingin hovioikeudelle. Kantelu on käsiteltävä kiireellisenä. Myös tiedusteluvalvontavaltuutetulla on oikeus kannella lupa-asiassa annetusta päätöksestä.

Asia ratkaistaan kuulematta rikostiedustelukeinon kohteena olevaa 57 e §:ssä tarkoitettua henkilöä taikka katseltavan tilan haltijaa. Käsiteltäessä vapautensa menettäneen teknistä katselua koskevaa asiaa, on henkilöä säilyttävän laitoksen edustajalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jollei se ole hänen aikaisempi kuulemisensa huomioon ottaen tarpeetonta.

Tietojen käyttö, käsittely ja luovuttaminen

57 p §

Rikostiedustelukeinolla hankittujen tietojen käyttäminen

Rikostiedustelukeinolla hankittuja tietoja saa käyttää 57 c §:ssä tarkoitetun uhkan

Täydentävä ehdotus

Rikostiedustelukeinon käyttöä koskeva vaatimus on otettava viipymättä tuomioistuimessa käsiteltäväksi vaatimuksen tehneen tai hänen määräämänsä asiaan perehtyneen virkamiehen läsnä ollessa. Tiedusteluvalvontavaltuutetulle tai hänen määräämälleen virkamiehelle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen käsittelyn päättymistä. Asia on ratkaistava kiireellisesti.

Käsittely voidaan pitää myös käyttäen videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa, jos käsittelyyn osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään.

Jos henkilö on 57 g §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla tuntematon ja tuomioistuin on myöntänyt luvan telekuunteluun tai televalvontaan, se saa tutkia ja ratkaista luvan myöntämistä uuteen teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen koskevan asian vaatimuksen tehneen tai hänen määräämänsä virkamiehen läsnä olematta, jos on kulunut vähemmän kuin kuukausi samaa 57 c §:ssä tarkoitettua rikostiedustelun kohteena olevaa uhkaa ja henkilöä koskevan lupa-asian suullisesta käsittelystä.

Lupa-asiassa annettuun päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Päätöksestä saa ilman määräaikaa kannella Helsingin hovioikeudelle. Kantelu on käsiteltävä kiireellisenä. Myös tiedusteluvalvontavaltuutetulla on oikeus kannella lupa-asiassa annetusta päätöksestä.

Asia ratkaistaan kuulematta rikostiedustelukeinon kohteena olevaa 57 e §:ssä tarkoitettua henkilöä taikka katseltavan tilan haltijaa. Käsiteltäessä vapautensa menettäneen teknistä katselua koskevaa asiaa, on henkilöä säilyttävän laitoksen edustajalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jollei se ole hänen aikaisempi kuulemisensa huomioon ottaen tarpeetonta.

Tietojen käyttö, käsittely ja luovuttaminen

57 p §

Rikostiedustelukeinolla hankittujen tietojen käyttäminen

Rikostiedustelukeinolla hankittuja tietoja saa käyttää 57 c §:ssä tarkoitetun uhkan

Alkuperäinen ehdotus

torjumiseksi sekä rikoksen estämiseksi ja Rajavartiolaitoksen toiminnan suuntaamiseksi.

Tietoja saa aina käyttää syyttömyyttä tukevana selvityksenä sekä hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran taikka huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi. Jos edellä mainitun vaaran tai vahingon estäminen ei kuulu Rajavartiolaitoksen toimivaltaan, asia siirretään viipymättä toimivaltaiselle viranomaiselle.

Lisäksi rikostiedustelukeinolla hankittuja tietoja saa käyttää, jos se on välttämätöntä törkeän laittoman maahantulon, ihmiskaupan, törkeän ihmiskaupan, törkeän kätkemisrikoksen, ammattimaisen kätkemisrikoksen tai törkeän rahanpesun selvittämiseksi siten kuin lain 4 §:ssä säädetään.

Toiminnan suuntaamiseksi tarkoitetun rikostiedustelukeinolla hankitun tiedon käytön rajoituksista säädetään jäljempänä 57 t §:ssä.

57 q §

Rikostiedustelukeinolla hankittujen tietojen luovuttaminen toiselle viranomaiselle

Rajavartiolaitos saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa rikostiedustelukeinolla hankittuja tietoja oma-aloitteisesti tai pyynnöstä sellaiselle viranomaiselle, jolla on toimivalta uhkan torjumiseksi tarvittavan toimenpiteen toteuttamiseksi, jos se on välttämätöntä 57 c §:ssä tarkoitetun uhan torjumiseksi.

Lisäksi Rajavartiolaitos saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa rikostiedustelukeinolla hankittuja tietoja oma-aloitteisesti tai pyynnöstä, jos se on yksittäistapauksessa välttämätöntä:

1) muulle esitutkintaviranomaiselle sen toiminnan suuntaamiseksi ja rikoksen estämiseksi;

2) Puolustusvoimien Pääesikunnalle sen toiminnan suuntaamiseksi ja rikoksen estämiseksi;

3) muulle esitutkintaviranomaiselle pakkokeinolain 10 luvun 3 §:n 2–5 momentissa tarkoitetun rikoksen selvittämiseksi;

Täydentävä ehdotus

torjumiseksi sekä rikoksen estämiseksi ja Rajavartiolaitoksen toiminnan suuntaamiseksi.

Tietoja saa aina käyttää syyttömyyttä tukevana selvityksenä sekä hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran taikka huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi. Jos edellä mainitun vaaran tai vahingon estäminen ei kuulu Rajavartiolaitoksen toimivaltaan, asia siirretään viipymättä toimivaltaiselle viranomaiselle.

Lisäksi rikostiedustelukeinolla hankittuja tietoja saa käyttää, jos se on välttämätöntä törkeän laittoman maahantulon, ihmiskaupan, törkeän ihmiskaupan, törkeän kätkemisrikoksen, ammattimaisen kätkemisrikoksen tai törkeän rahanpesun selvittämiseksi siten kuin lain 4 §:ssä säädetään.

Toiminnan suuntaamiseksi tarkoitetun rikostiedustelukeinolla hankitun tiedon käytön rajoituksista säädetään jäljempänä 57 t §:ssä.

57 q §

Rikostiedustelukeinolla hankittujen tietojen luovuttaminen toiselle viranomaiselle

Rajavartiolaitos saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa rikostiedustelukeinolla hankittuja tietoja oma-aloitteisesti tai pyynnöstä sellaiselle viranomaiselle, jolla on toimivalta uhkan torjumiseksi tarvittavan toimenpiteen toteuttamiseksi, jos se on välttämätöntä 57 c §:ssä tarkoitetun uhan torjumiseksi.

Lisäksi Rajavartiolaitos saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa rikostiedustelukeinolla hankittuja tietoja oma-aloitteisesti tai pyynnöstä, jos se on yksittäistapauksessa välttämätöntä:

1) muulle esitutkintaviranomaiselle sen toiminnan suuntaamiseksi ja rikoksen estämiseksi;

2) Puolustusvoimien Pääesikunnalle sen toiminnan suuntaamiseksi ja rikoksen estämiseksi;

3) muulle esitutkintaviranomaiselle pakkokeinolain 10 luvun 3 §:n 2–5 momentissa tarkoitetun rikoksen selvittämiseksi;

Alkuperäinen ehdotus

4) syyttäjälle esitutkintalain 2 luvun 4 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetun rikoksen selvittämiseksi;

5) suojelupoliisille sen estämis- ja paljastamistoimivaltaan kuuluvan rikoksen estämiseksi ja paljastamiseksi sekä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi;

6) sotilastiedustelusta annetun lain (590/2019) 11 §:ssä tarkoitetulle sotilastiedusteluviranomaiselle maanpuolustuksen ja kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.

Rajavartiolaitos saa salassapitosäännösten estämättä aina luovuttaa rikostiedustelukeinolla hankittuja tietoja esitutkintaviranomaiselle ja syyttäjälle syyttömyyttä tukevaksi selvitykseksi.

57 r §

Rikostiedustelukeinolla hankittujen tietojen muu luovuttaminen

Rajavartiolaitos saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa oma-aloitteisesti tai pyynnöstä sellaisia rikostiedustelukeinolla hankittuja tietoja, joiden ilmaisemiseen on yksittäistapauksessa painava syy hengelle tai terveydelle vaarallisen tapahtuman, vapauteen kohdistuvan rikoksen tai huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi taikka kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.

57 s §

Rikostiedustelutiedon käytölle erikseen asetettavat rajoitukset

Ellei erittäin tärkeä yleinen etu muuta vaadi, rikostiedustelukeinon käytöstä vastaava hallintoyksikkö voi päättää, että rikostiedustelukeinolla hankittuja tietoja voi käyttää ja luovuttaa ainoastaan toiminnan suuntaamiseksi, jos se on tarpeen tietolähteen tai rajavartiomiehen hengen ja terveyden suojaamiseksi taikka Rajavartiolaitoksen taktisten tai teknisten menetelmien tai käynnissä olevan rikostiedusteluoperaation suojaamiseksi.

Täydentävä ehdotus

4) syyttäjälle esitutkintalain 2 luvun 4 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetun rikoksen selvittämiseksi;

5) suojelupoliisille sen estämis- ja paljastamistoimivaltaan kuuluvan rikoksen estämiseksi ja paljastamiseksi sekä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi;

6) sotilastiedustelusta annetun lain (590/2019) 11 §:ssä tarkoitetulle sotilastiedusteluviranomaiselle maanpuolustuksen ja kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.

Rajavartiolaitos saa salassapitosäännösten estämättä aina luovuttaa rikostiedustelukeinolla hankittuja tietoja esitutkintaviranomaiselle ja syyttäjälle syyttömyyttä tukevaksi selvitykseksi.

57 r §

Rikostiedustelukeinolla hankittujen tietojen muu luovuttaminen

Rajavartiolaitos saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa oma-aloitteisesti tai pyynnöstä sellaisia rikostiedustelukeinolla hankittuja tietoja, joiden ilmaisemiseen on yksittäistapauksessa painava syy hengelle tai terveydelle vaarallisen tapahtuman, vapauteen kohdistuvan rikoksen tai huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi taikka kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.

57 s §

Rikostiedustelutiedon käytölle erikseen asetettavat rajoitukset

Ellei erittäin tärkeä yleinen etu muuta vaadi, rikostiedustelukeinon käytöstä vastaava hallintoyksikkö voi päättää, että rikostiedustelukeinolla hankittuja tietoja voi käyttää ja luovuttaa ainoastaan toiminnan suuntaamiseksi, jos se on tarpeen tietolähteen tai rajavartiomiehen hengen ja terveyden suojaamiseksi taikka Rajavartiolaitoksen taktisten tai teknisten menetelmien tai käynnissä olevan rikostiedusteluoperaation suojaamiseksi.

Alkuperäinen ehdotus

Syyttömyyttä tukevien tietojen käyttöä ei kuitenkaan saa rajoittaa.

57 t §

Rikostiedustelutiedon käytön rajoitukset toiminnan suuntaamisessa

Rikostiedustelukeinolla hankittuja tietoja, jotka on määritelty tai luovutettu käytettäväksi ainoastaan toiminnan suuntaamiseksi, ei saa käyttää esitutkintalain 3 luvun 3 §:n tarkoitetun tutkinnan aloittamiseksi, esitutkintalain 3 luvun 1 §:ssä tarkoitetun rikoksesta tehdyn ilmoituksen kirjaamisen perusteena, viranomaisen hakemuksen, vaatimuksen tai päätöksen perusteena taikka näyttönä esitutkinnassa tai oikeudenkäynnissä.

57 u §

Asianosaisjulkisuuden rajoittaminen eräissä tapauksissa

Poiketen siitä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 11 §:ssä säädetään, henkilöllä, jonka oikeutta tai velvollisuutta asia koskee, ei ole oikeutta saada tietoa tässä luvussa tarkoitetun rikostiedustelukeinon käytöstä, ennen kuin 58 *k* §:ssä tarkoitettu ilmoitus on tehty.

Rekisteröidyn tarkastusoikeudesta säädetään henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa.

Yhteistoiminta muiden viranomaisten kanssa

57 v §

Yhteistyö keskusrikospoliisin kanssa

Rajavartiolaitoksen on toimittava yhteistyössä keskusrikospoliisin kanssa rikostiedustelutehtävien tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi sekä annettava poliisille tässä tarkoituksessa tarpeellisia tietoja sen estämättä, mitä salassapitovelvollisuudesta säädetään.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä Rajavartiolaitoksen ja

Täydentävä ehdotus

Syyttömyyttä tukevien tietojen käyttöä ei kuitenkaan saa rajoittaa.

57 t §

Rikostiedustelutiedon käytön rajoitukset toiminnan suuntaamisessa

Rikostiedustelukeinolla hankittuja tietoja, jotka on määritelty tai luovutettu käytettäväksi ainoastaan toiminnan suuntaamiseksi, ei saa käyttää esitutkintalain 3 luvun 3 §:n tarkoitetun tutkinnan aloittamiseksi, esitutkintalain 3 luvun 1 §:ssä tarkoitetun rikoksesta tehdyn ilmoituksen kirjaamisen perusteena, viranomaisen hakemuksen, vaatimuksen tai päätöksen perusteena taikka näyttönä esitutkinnassa tai oikeudenkäynnissä.

57 u §

Asianosaisjulkisuuden rajoittaminen eräissä tapauksissa

Poiketen siitä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 11 §:ssä säädetään, henkilöllä, jonka oikeutta tai velvollisuutta asia koskee, ei ole oikeutta saada tietoa tässä luvussa tarkoitetun rikostiedustelukeinon käytöstä, ennen kuin 58 *m* §:ssä tarkoitettu ilmoitus on tehty.

Rekisteröidyn tarkastusoikeudesta säädetään henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa.

Yhteistoiminta muiden viranomaisten kanssa

57 v §

Yhteistyö keskusrikospoliisin kanssa

Rajavartiolaitoksen on toimittava yhteistyössä keskusrikospoliisin kanssa rikostiedustelutehtävien tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi sekä annettava poliisille tässä tarkoituksessa tarpeellisia tietoja sen estämättä, mitä salassapitovelvollisuudesta säädetään.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä Rajavartiolaitoksen ja

Alkuperäinen ehdotus

keskusrikospoliisin välisen yhteistyön järjestämisestä.

57 w §

Ilmoitusvelvollisuus

Rajavartiolaitoksen on ilmoitettava keskusrikospoliisille rikostiedusteluun liittyvän toiminnan aloittamisesta sekä siihen liittyvien tässä laissa säädettyjen rikostiedustelukeinojen käyttämisestä. Ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvista asioista ja ilmoituksen käytännön toteutuksesta sovitaan Rajavartiolaitoksen ja keskusrikospoliisiin välisessä yhteistoiminnassa.

57 x §

Rikostiedustelun siirtäminen keskusrikospoliisille tai Tullille

Rajavartiolaitos siirtää keskusrikospoliisin rikostiedustelutoimivaltaan kuuluvan tiedonhankinnan keskusrikospoliisille ja Tullin rikostiedustelutoimivaltaan kuuluvan tiedonhankinnan Tullille, jos asian tai sen edellyttämien toimenpiteiden laatu tai laajuus sitä edellyttää taikka jos asianomainen viranomainen sitä vaatii. Rajavartiolaitos turvaa siirrettävässä asiassa tiedonhankinnan siihen saakka, kunnes asian siirtäminen on tapahtunut.

Viranomainen, jolle tiedonhankinta siirretään, varaa Rajavartiolaitokselle tilaisuuden osallistua tiedonhankintaan ja tiedon hyödyntämiseen myös siirron jälkeen, jos asia koskee lain 57 c §:ssä tarkoitettua rikostiedustelun kohdetta.

57 y §

Tiedustelutoiminnan yhteensovittaminen

Tämän luvun nojalla tehtävää rikostiedustelua, keskusrikospoliisin ja Tullin suorittamaa rikostiedustelua sekä siviili- ja sotilastiedustelua on tarvittaessa yhteensovitettava keskusrikospoliisin, Tullin, suojelupoliisin, sotilastiedusteluviranomaisen ja muun viranomaisen

Täydentävä ehdotus

keskusrikospoliisin välisen yhteistyön järjestämisestä.

57 w §

Ilmoitusvelvollisuus

Rajavartiolaitoksen on ilmoitettava keskusrikospoliisille rikostiedusteluun liittyvän toiminnan aloittamisesta sekä siihen liittyvien tässä laissa säädettyjen rikostiedustelukeinojen käyttämisestä. Ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvista asioista ja ilmoituksen käytännön toteutuksesta sovitaan Rajavartiolaitoksen ja keskusrikospoliisiin välisessä yhteistoiminnassa.

57 x §

Rikostiedustelun siirtäminen keskusrikospoliisille tai Tullille

Rajavartiolaitos siirtää keskusrikospoliisin rikostiedustelutoimivaltaan kuuluvan tiedonhankinnan keskusrikospoliisille ja Tullin rikostiedustelutoimivaltaan kuuluvan tiedonhankinnan Tullille, jos asian tai sen edellyttämien toimenpiteiden laatu tai laajuus sitä edellyttää taikka jos asianomainen viranomainen sitä vaatii. Rajavartiolaitos turvaa siirrettävässä asiassa tiedonhankinnan siihen saakka, kunnes asian siirtäminen on tapahtunut.

Viranomainen, jolle tiedonhankinta siirretään, varaa Rajavartiolaitokselle tilaisuuden osallistua tiedonhankintaan ja tiedon hyödyntämiseen myös siirron jälkeen, jos asia koskee lain 57 c §:ssä tarkoitettua rikostiedustelun kohdetta.

57 y §

Tiedustelutoiminnan yhteensovittaminen

Tämän luvun nojalla tehtävää rikostiedustelua, keskusrikospoliisin ja Tullin suorittamaa rikostiedustelua sekä siviili- ja sotilastiedustelua on tarvittaessa yhteensovitettava keskusrikospoliisin, Tullin, suojelupoliisin, sotilastiedusteluviranomaisen ja muun viranomaisen

Alkuperäinen ehdotus	*Täydentävä ehdotus*
virkamiesten työturvallisuuden varmistamiseksi, mainittujen viranomaisten salaisessa tiedonhankinnassa käytettävien taktisten ja teknisten menetelmien ja suunnitelmien paljastumisen estämiseksi sekä viranomaisten tehtävien asianmukaisen toteuttamisen turvaamiseksi.	virkamiesten työturvallisuuden varmistamiseksi, mainittujen viranomaisten salaisessa tiedonhankinnassa käytettävien taktisten ja teknisten menetelmien ja suunnitelmien paljastumisen estämiseksi sekä viranomaisten tehtävien asianmukaisen toteuttamisen turvaamiseksi.
Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tiedustelutoiminnan yhteensovittamisen järjestämisestä.	Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tiedustelutoiminnan yhteensovittamisen järjestämisestä.
Valvonta	*Valvonta*
57 z §	57 z §
Rikostiedustelun valvonta Rajavartiolaitoksessa	*Rikostiedustelun valvonta Rajavartiolaitoksessa*
Tässä luvussa tarkoitettua tiedonhankintaa valvovat Rajavartiolaitoksen esikunta ja rikostiedustelukeinoja käyttävät hallintoyksiköt.	Tässä luvussa tarkoitettua tiedonhankintaa valvovat Rajavartiolaitoksen esikunta ja rikostiedustelukeinoja käyttävät hallintoyksiköt.
57 å §	57 å §
Rikostiedustelun ulkoinen valvonta	*Rikostiedustelun ulkoinen valvonta*
Sisäministeriön on annettava eduskunnan oikeusasiamiehelle ja tiedusteluvalvontavaltuutetulle vuosittain kertomus tässä luvussa tarkoitettujen rikostiedustelukeinojen ja niiden suojaamisen käytöstä ja valvonnasta.	Sisäministeriön on annettava eduskunnan oikeusasiamiehelle ja tiedusteluvalvontavaltuutetulle vuosittain kertomus tässä luvussa tarkoitettujen rikostiedustelukeinojen ja niiden suojaamisen käytöstä ja valvonnasta.
Tiedusteluvalvontavaltuutetun harjoittamasta valvonnasta säädetään tiedustelutoiminnan valvonnasta annetussa laissa (121/2019).	Tiedusteluvalvontavaltuutetun harjoittamasta valvonnasta säädetään tiedustelutoiminnan valvonnasta annetussa laissa (121/2019).
Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä rikostiedustelun valvontaa varten annettavista selvityksistä.	Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä rikostiedustelun valvontaa varten annettavista selvityksistä.
57 ä §	57 ä §
Tiedusteluvalvontavaltuutetulle tehtävät ilmoitukset	*Tiedusteluvalvontavaltuutetulle tehtävät ilmoitukset*
Rikostiedustelukeinoa käyttävän hallintoyksikön on annettava tiedusteluvalvontavaltuutetulle tieto tämän luvun nojalla annetusta rikostiedustelukeinoa koskevasta luvasta tai	Rikostiedustelukeinoa käyttävän hallintoyksikön on annettava tiedusteluvalvontavaltuutetulle tieto tämän luvun nojalla annetusta rikostiedustelukeinoa koskevasta luvasta tai

Alkuperäinen ehdotus	*Täydentävä ehdotus*
päätöksestä mahdollisimman pian luvan antamisen tai päätöksen tekemisen jälkeen. Tiedusteluvalvontavaltuutetulle on annettava myös tieto tuomioistuimelle tehdystä rikostiedustelukeinoa koskevasta vaatimuksesta.	päätöksestä mahdollisimman pian luvan antamisen tai päätöksen tekemisen jälkeen. Tiedusteluvalvontavaltuutetulle on annettava myös tieto tuomioistuimelle tehdystä rikostiedustelukeinoa koskevasta vaatimuksesta.
Rikostiedustelukeinoa käyttävän hallintoyksikön on mahdollisimman pian ilmoitettava tiedusteluvalvontavaltuutetulle päätöksestä, joka koskee:	Rikostiedustelukeinoa käyttävän hallintoyksikön on mahdollisimman pian ilmoitettava tiedusteluvalvontavaltuutetulle päätöksestä, joka koskee:
1) rikostiedustelun suojaamista;	1) rikostiedustelun suojaamista;
2) ilmaisukieltoa;	2) ilmaisukieltoa;
3) 58 k §:n 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen siirtämistä.	3) 58 *m* §:n 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen siirtämistä.
Tässä pykälässä tarkoitettujen ilmoitusten tekemisessä on kiinnitettävä erityistä huomiota salassapitovelvollisuuden toteutumiseen ja siihen, että asiakirjoihin ja tietojärjestelmiin sisältyvien tietojen suoja turvataan tarvittavin menettelytavoin ja tietoturvallisuusjärjestelyin.	Tässä pykälässä tarkoitettujen ilmoitusten tekemisessä on kiinnitettävä erityistä huomiota salassapitovelvollisuuden toteutumiseen ja siihen, että asiakirjoihin ja tietojärjestelmiin sisältyvien tietojen suoja turvataan tarvittavin menettelytavoin ja tietoturvallisuusjärjestelyin.
Yhteiset säännökset	*Yhteiset säännökset*
57 ö §	57 ö §
Rajavartiomiehen turvaaminen peitellyssä tiedonhankinnassa ja tietolähdetoiminnassa	*Rajavartiomiehen turvaaminen peitellyssä tiedonhankinnassa ja tietolähdetoiminnassa*
Rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää, että 57 c §:ssä tarkoitettujen yksilön tai yhteiskunnan turvallisuuteen kohdistuvien uhkien torjumiseksi tehtävää peiteltyä tiedonhankintaa toteuttava sekä tietolähdetoimintaa valmisteleva tai toteuttava rajavartiomies varustetaan seurannan, kuuntelun tai katselun mahdollistavalla teknisellä laitteella, jos varustaminen on perusteltua hänen turvallisuutensa varmistamiseksi.	Rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää, että 57 c §:ssä tarkoitettujen yksilön tai yhteiskunnan turvallisuuteen kohdistuvien uhkien torjumiseksi tehtävää peiteltyä tiedonhankintaa toteuttava sekä tietolähdetoimintaa valmisteleva tai toteuttava rajavartiomies varustetaan seurannan, kuuntelun tai katselun mahdollistavalla teknisellä laitteella, jos varustaminen on perusteltua hänen turvallisuutensa varmistamiseksi.
Seuranta, kuuntelu ja katselu saadaan tallentaa. Tallenteet on hävitettävä heti sen jälkeen, kun niitä ei tarvita rajavartiomiehen turvaamiseen. Jos niitä on kuitenkin tarpeen säilyttää asiaan osallisen oikeusturvaan liittyvistä syistä, tallenteet saadaan säilyttää ja niitä saadaan käyttää tässä tarkoituksessa. Tällöin tallenteet on hävitettävä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.	Seuranta, kuuntelu ja katselu saadaan tallentaa. Tallenteet on hävitettävä heti sen jälkeen, kun niitä ei tarvita rajavartiomiehen turvaamiseen. Jos niitä on kuitenkin tarpeen säilyttää asiaan osallisen oikeusturvaan liittyvistä syistä, tallenteet saadaan säilyttää ja niitä saadaan käyttää tässä tarkoituksessa. Tällöin tallenteet on hävitettävä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.

Alkuperäinen ehdotus	*Täydentävä ehdotus*
58 §	58 §
Laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentaminen ja poisottaminen	*Laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentaminen ja poisottaminen*
Rajavartiomiehellä on oikeus sijoittaa tekniseen katseluun tai tekniseen seurantaan käytettävä laite, menetelmä tai ohjelmisto toimenpiteen kohteena olevaan esineeseen, aineeseen, omaisuuteen, tilaan tai muuhun paikkaan taikka tietojärjestelmään, jos mainitun rikostiedustelukeinon käytön toteuttaminen sitä edellyttää. Rajavartiomiehellä on tällöin oikeus laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentamiseksi, käyttöön ottamiseksi ja poistamiseksi salaa mennä edellä mainittuihin kohteisiin tai tietojärjestelmään sekä kiertää, purkaa tai muulla vastaavalla tavalla tilapäisesti ohittaa kohteen tai tietojärjestelmän suojaus tai haitata sitä. *Laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentaminen tai sen poisottaminen ei saa tapahtua pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa.*	Rajavartiomiehellä on oikeus sijoittaa *telekuunteluun, tietojen hankkimiseen telekuuntelun sijasta, televalvontaan ja tekniseen tarkkailuun* käytettävä laite, menetelmä tai ohjelmisto toimenpiteen kohteena olevaan esineeseen, aineeseen, omaisuuteen, tilaan tai muuhun paikkaan taikka tietojärjestelmään, jos mainitun rikostiedustelukeinon käytön toteuttaminen sitä edellyttää. Rajavartiomiehellä on tällöin oikeus laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentamiseksi, käyttöön ottamiseksi ja poistamiseksi salaa mennä edellä mainittuihin kohteisiin tai tietojärjestelmään sekä kiertää, purkaa tai muulla vastaavalla tavalla tilapäisesti ohittaa kohteen tai tietojärjestelmän suojaus tai haitata sitä. *Telekuunteluun, tietojen hankkimiseen telekuuntelun sijasta, televalvontaan, tekniseen seurantaan tai tekniseen laitetarkkailuun käytettävän laitteen, menetelmän tai ohjelmiston saa asentaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävää tilaan vain, jos tuomioistuin on antanut siihen luvan rikostiedustelutehtävään määrätyn rikostiedusteluun perehtyneen pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta.*
58 a §	58 a §
Rikoksentekokielto	*Rikoksentekokielto*
Yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa suorittava rajavartiomies ei saa tehdä rikosta eikä aloitetta rikoksen tekemiseen.	Yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa suorittava rajavartiomies ei saa tehdä rikosta eikä aloitetta rikoksen tekemiseen.
58 b §	58 b §
Rikollisryhmän toimintaan ja valvottuun läpilaskuun osallistuminen	*Rikollisryhmän toimintaan ja valvottuun läpilaskuun osallistuminen*

Alkuperäinen ehdotus

Sen estämättä, mitä 58 a §:ssä säädetään, yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa suorittava rajavartiomies saa:

1) hankkia toimitiloja taikka kulku- tai muita sellaisia välineitä;

2) osallistua henkilöiden, esineiden tai aineiden kuljettamisen järjestämiseen;

3) hoitaa taloudellisia asioita; taikka

4) avustaa muilla näihin rinnastettavilla tavoilla järjestäytynyttä rikollisryhmää, rikollisverkostoa tai 57 e §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettua henkilöä tai ryhmää.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu avustaminen on sallittua vain, jos erittäin pätevin perustein on voitu olettaa, että:

1) toimenpide tehdään ilman hänen myötävaikutustaankin;

2) rajavartiomiehen toiminta ei aiheuta vaaraa tai vahinkoa kenenkään hengelle, terveydelle tai vapaudelle taikka merkittävää vaaraa tai vahinkoa omaisuudelle; ja

3) avustaminen edistää merkittävästi yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan tavoitteen saavuttamista.

Yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa suorittava rajavartiomies saa osallistua valvotun läpilaskun kohteena olevaan toimituksen järjestämiseen, jos osallistuminen edistää merkittävästi läpilaskun tavoitteen saavuttamista.

Täydentävä ehdotus

Sen estämättä, mitä 58 a §:ssä säädetään, yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa suorittava rajavartiomies saa:

1) hankkia toimitiloja taikka kulku- tai muita sellaisia välineitä;

2) osallistua henkilöiden, esineiden tai aineiden kuljettamisen järjestämiseen;

3) hoitaa taloudellisia asioita; taikka

4) avustaa muilla näihin rinnastettavilla tavoilla järjestäytynyttä rikollisryhmää, rikollisverkostoa tai 57 e §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettua henkilöä tai ryhmää.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu avustaminen on sallittua vain, jos erittäin pätevin perustein on voitu olettaa, että:

1) toimenpide tehdään ilman hänen myötävaikutustaankin;

2) rajavartiomiehen toiminta ei aiheuta vaaraa tai vahinkoa kenenkään hengelle, terveydelle tai vapaudelle taikka merkittävää vaaraa tai vahinkoa omaisuudelle; ja

3) avustaminen edistää merkittävästi yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan tavoitteen saavuttamista.

Yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa suorittava rajavartiomies saa osallistua valvotun läpilaskun kohteena olevaan toimituksen järjestämiseen, jos osallistuminen edistää merkittävästi läpilaskun tavoitteen saavuttamista.

58 c §

Rikostiedustelun suojaaminen

Rajavartiolaitoksella on rikostiedustelukeinoa käyttäessään oikeus siirtää puuttumista rikokseen, jos puuttumisen siirtäminen on tarpeellista rikostiedustelun paljastumisen estämiseksi tai rikostiedustelun tavoitteen turvaamiseksi. Edellytyksenä on lisäksi, että puuttumisen siirtämisestä ei aiheudu merkittävää vaaraa kenenkään hengelle, terveydelle tai vapaudelle eikä merkittävää huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon vaaraa.

Rajavartiolaitos saa käyttää vääriä, harhauttavia tai peiteltyjä tietoja, tehdä ja käyttää vääriä, harhauttavia tai peiteltyjä

58 c §

Rikostiedustelun suojaaminen

Rajavartiolaitoksella on rikostiedustelukeinoa käyttäessään oikeus siirtää puuttumista rikokseen, jos puuttumisen siirtäminen on tarpeellista rikostiedustelun paljastumisen estämiseksi tai rikostiedustelun tavoitteen turvaamiseksi. Edellytyksenä on lisäksi, että puuttumisen siirtämisestä ei aiheudu merkittävää vaaraa kenenkään hengelle, terveydelle tai vapaudelle eikä merkittävää huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon vaaraa.

Rajavartiolaitos saa käyttää vääriä, harhauttavia tai peiteltyjä tietoja, tehdä ja käyttää vääriä, harhauttavia tai peiteltyjä

Alkuperäinen ehdotus

rekisterimerkintöjä sekä valmistaa ja käyttää vääriä asiakirjoja, kun se on välttämätöntä jo toteutetun, käynnissä olevan tai tulevaisuudessa toteutettavan rikostiedustelun suojaamiseksi.

Edellä 2 momentissa tarkoitettu rekisterimerkintä on oikaistava sen jälkeen, kun momentissa tarkoitettuja edellytyksiä ei enää ole.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä rikostiedustelun suojaamisen järjestämisestä.

58 d §

Suojaamisesta päättäminen

Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö päättää 58 c §:n 2 momentissa tarkoitetun rekisterimerkinnän tekemisestä sekä asiakirjan valmistamisesta.

Rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää muusta kuin 1 momentissa tarkoitetusta suojaamisesta.

Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikön ja apulaisosastopäällikön on pidettävä luetteloa merkinnöistä ja asiakirjoista, valvottava niiden käyttöä sekä huolehdittava merkintöjen oikaisemisesta.

58 e §

Rikostiedustelua koskeva ilmaisukielto

Rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies saa kieltää sivullista ilmaisemasta tämän tietoon tulleita seikkoja rikostiedustelukeinon käytöstä, jos se on perusteltua rikostiedustelukeinon käytön suojaamiseksi taikka tärkeästä rikoksen estämiseen, paljastamiseen tai selvittämiseen liittyvästä syystä. Edellytyksenä on lisäksi, että sivullinen on tehtävänsä tai asemansa johdosta avustanut tai häntä on pyydetty avustamaan rikostiedustelukeinon käytössä.

Ilmaisukielto annetaan enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Kielto on annettava

Täydentävä ehdotus

rekisterimerkintöjä sekä valmistaa ja käyttää vääriä asiakirjoja, kun se on välttämätöntä jo toteutetun, käynnissä olevan tai tulevaisuudessa toteutettavan rikostiedustelun suojaamiseksi.

Edellä 2 momentissa tarkoitettu rekisterimerkintä on oikaistava sen jälkeen, kun momentissa tarkoitettuja edellytyksiä ei enää ole.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä rikostiedustelun suojaamisen järjestämisestä.

58 d §

Suojaamisesta päättäminen

Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö päättää 58 c §:n 2 momentissa tarkoitetun rekisterimerkinnän tekemisestä sekä asiakirjan valmistamisesta.

Rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää muusta kuin 1 momentissa tarkoitetusta suojaamisesta.

Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikön ja apulaisosastopäällikön on pidettävä luetteloa merkinnöistä ja asiakirjoista, valvottava niiden käyttöä sekä huolehdittava merkintöjen oikaisemisesta.

58 e §

Rikostiedustelua koskeva ilmaisukielto

Rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies saa kieltää sivullista ilmaisemasta tämän tietoon tulleita seikkoja rikostiedustelukeinon käytöstä, jos se on perusteltua rikostiedustelukeinon käytön suojaamiseksi taikka tärkeästä rikoksen estämiseen, paljastamiseen tai selvittämiseen liittyvästä syystä. Edellytyksenä on lisäksi, että sivullinen on tehtävänsä tai asemansa johdosta avustanut tai häntä on pyydetty avustamaan rikostiedustelukeinon käytössä.

Ilmaisukielto annetaan enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Kielto on annettava

Alkuperäinen ehdotus

saajalleen kirjallisena ja se on annettava todisteellisesti tiedoksi. Siinä on yksilöitävä kiellon kohteena olevat seikat, mainittava kiellon voimassaoloaika ja ilmoitettava sen rikkomiseen liittyvästä rangaistusuhasta.

Ilmaisukieltoa koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Kiellon saanut saa kuitenkin ilman määräaikaa kannella Helsingin käräjäoikeudelle. Kantelu on käsiteltävä kiireellisenä.

Rangaistus ilmaisukiellon rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

Ilmaisukiellon saanut saa 4 momentin estämättä ilmoittaa ilmaisukiellosta tiedusteluvalvontavaltuutetulle.

58 f §

Määräaikojen laskeminen rikostiedustelussa

Tässä luvussa tarkoitettujen määräaikojen laskemiseen ei sovelleta säädettyjen määräaikain laskemisesta annettua lakia.

Aika, joka on määrätty kuukausina, päättyy sinä määräkuukauden päivänä, joka järjestysnumeroltaan vastaa sanottua päivää. Jos vastaavaa päivää ei ole siinä kuussa, jona määräaika päättyy, määräaika päättyy kuukauden viimeisenä päivänä.

58 g §

Katselukiellot rikostiedustelussa

Teknistä katselua ei saa kohdistaa sellaiseen viestintään, josta viestinnän osapuoli ei saa todistaa tai josta hänellä on oikeus olla todistamatta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 13, 14, 16, 17 tai 20 §:n taikka 22 §:n 2 momentin nojalla.

Jos teknisen katselun aikana tai muulloin ilmenee, että kyseessä on viesti, jonka katselu on kielletty, toimenpide on keskeytettävä ja sillä saadut tallenteet ja sillä saatuja tietoja koskevat muistiinpanot on heti hävitettävä.

Täydentävä ehdotus

saajalleen kirjallisena ja se on annettava todisteellisesti tiedoksi. Siinä on yksilöitävä kiellon kohteena olevat seikat, mainittava kiellon voimassaoloaika ja ilmoitettava sen rikkomiseen liittyvästä rangaistusuhasta.

Ilmaisukieltoa koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Kiellon saanut saa kuitenkin ilman määräaikaa kannella Helsingin käräjäoikeudelle. Kantelu on käsiteltävä kiireellisenä.

Rangaistus ilmaisukiellon rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

Ilmaisukiellon saanut saa 4 momentin estämättä ilmoittaa ilmaisukiellosta tiedusteluvalvontavaltuutetulle.

58 f §

Määräaikojen laskeminen rikostiedustelussa

Tässä luvussa tarkoitettujen määräaikojen laskemiseen ei sovelleta säädettyjen määräaikain laskemisesta annettua lakia.

Aika, joka on määrätty kuukausina, päättyy sinä määräkuukauden päivänä, joka järjestysnumeroltaan vastaa sanottua päivää. Jos vastaavaa päivää ei ole siinä kuussa, jona määräaika päättyy, määräaika päättyy kuukauden viimeisenä päivänä.

58 g §

Kuuntelu- ja katselukiellot rikostiedustelussa

Telekuuntelua, telekuuntelun sijasta toimitettavaa tietojen hankkimista, teknistä kuuntelua, teknistä katselua *ja teknistä laitetarkkailua* ei saa kohdistaa sellaiseen viestintään, josta viestinnän osapuoli ei saa todistaa tai josta hänellä on oikeus olla todistamatta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 13, 14, 16, 17 tai 20 §:n taikka 22 §:n 2 momentin nojalla.

Jos *telekuuntelun, telekuuntelun sijasta toimitettavan tietojen hankkimisen, teknisen kuuntelun,* teknisen katselun *tai teknisen laitetarkkailun* aikana tai muulloin ilmenee, että kyseessä on viesti, jonka katselu on kielletty,

Alkuperäinen ehdotus

Tässä pykälässä tarkoitettu katselukielto *ei* koske tapauksia, joissa 1 momentissa tarkoitettu henkilö osallistuu 57 c §:ssä tarkoitettuun yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta uhkaavaan toimintaan, ja myös hänen osaltaan on tehty päätös teknisestä katselusta.

58 h §

Tallenteiden ja asiakirjojen tarkastaminen

Rikostiedustelutehtävään määrätyn rikostiedusteluun perehtyneen pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tai hänen määräämänsä virkamiehen on ilman aiheetonta viivytystä tarkastettava rikostiedustelukeinon käytössä kertyneet tallenteet ja asiakirjat.

58 i §

Tallenteiden ja asiakirjojen tutkiminen

Rikostiedustelukeinon käytössä kertyneitä tallenteita ja asiakirjoja saa tutkia vain tuomioistuin, pidättämiseen oikeutettu virkamies, esitutkintalain 2 luvun 4 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa tutkinnanjohtajana toimiva syyttäjä taikka tiedusteluvalvontavaltuutettu tai hänen määräämänsä virkamies. Pidättämiseen oikeutetun virkamiehen määräyksestä tai tuomioistuimen osoituksen mukaan tallennetta ja asiakirjaa saa tutkia myös muu rajavartiomies, asiantuntija tai muu henkilö, jota käytetään apuna tiedonhankintaa toteutettaessa.

Jos 1 momentissa tarkoitettu asiantuntija tai muu henkilö on yksityinen taho, sovelletaan asiantuntijaan tai muuhun henkilöön rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan tässä luvussa tarkoitettuja tehtäviä.

Käytettäessä 2 momentissa tarkoitettua asiantuntijaa tai muuta henkilöä on tallenteiden

Täydentävä ehdotus

toimenpide on keskeytettävä ja sillä saadut tallenteet ja sillä saatuja tietoja koskevat muistiinpanot on heti hävitettävä.

Tässä pykälässä *tarkoitetut kuuntelu- ja katselukiellot eivät* koske tapauksia, joissa 1 momentissa tarkoitettu henkilö osallistuu 57 c §:ssä tarkoitettuun yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta uhkaavaan toimintaa, ja myös hänen osaltaan on tehty päätös *telekuuntelusta, tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta, teknisestä kuuntelusta,* teknisestä katselusta *tai teknisestä laitetarkkailusta.*

58 h §

Tallenteiden ja asiakirjojen tarkastaminen

Rikostiedustelutehtävään määrätyn rikostiedusteluun perehtyneen pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tai hänen määräämänsä virkamiehen on ilman aiheetonta viivytystä tarkastettava rikostiedustelukeinon käytössä kertyneet tallenteet ja asiakirjat.

58 i §

Tallenteiden ja asiakirjojen tutkiminen

Rikostiedustelukeinon käytössä kertyneitä tallenteita ja asiakirjoja saa tutkia vain tuomioistuin, pidättämiseen oikeutettu virkamies, esitutkintalain 2 luvun 4 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa tutkinnanjohtajana toimiva syyttäjä taikka tiedusteluvalvontavaltuutettu tai hänen määräämänsä virkamies. Pidättämiseen oikeutetun virkamiehen määräyksestä tai tuomioistuimen osoituksen mukaan tallennetta ja asiakirjaa saa tutkia myös muu rajavartiomies, asiantuntija tai muu henkilö, jota käytetään apuna tiedonhankintaa toteutettaessa.

Jos 1 momentissa tarkoitettu asiantuntija tai muu henkilö on yksityinen taho, sovelletaan asiantuntijaan tai muuhun henkilöön rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan tässä luvussa tarkoitettuja tehtäviä.

Käytettäessä 2 momentissa tarkoitettua asiantuntijaa tai muuta henkilöä on tallenteiden

Alkuperäinen ehdotus	*Täydentävä ehdotus*
ja asiakirjojen tutkiminen tapahduttava rajavartiomiehen välittömässä ohjauksessa ja valvonnassa. Asiantuntijalla tai muulla henkilöllä on lisäksi oltava tarvittavat tiedot ja taito sekä kokemus toimeksiannon suorittamiseen.	ja asiakirjojen tutkiminen tapahduttava rajavartiomiehen välittömässä ohjauksessa ja valvonnassa. Asiantuntijalla tai muulla henkilöllä on lisäksi oltava tarvittavat tiedot ja taito sekä kokemus toimeksiannon suorittamiseen.
58 j §	58 j §
Tietojen säilyttäminen	*Tietojen säilyttäminen*
Rikostiedustelukeinolla saatu tieto on hävitettävä viipymättä sen jälkeen, kun on käynyt ilmi, ettei tietoa tarvita tämän luvun 57 p–57 r §:ssä tarkoitettuun käsittelytarkoitukseen. Siltä osin kuin 1 momentin perusteella säilytettävät tiedot sisältävät henkilötietoja, tieto voidaan tallettaa ja säilyttää henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain mukaisesti. Rikostiedustelukeinolla hankittujen tietojen käyttämisestä ja luovuttamisesta säädetään tämän luvun 57 p–57 u §:ssä.	Rikostiedustelukeinolla saatu tieto on hävitettävä viipymättä sen jälkeen, kun on käynyt ilmi, ettei tietoa tarvita tämän luvun 57 p–57 r §:ssä tarkoitettuun käsittelytarkoitukseen. Siltä osin kuin 1 momentin perusteella säilytettävät tiedot sisältävät henkilötietoja, tieto voidaan tallettaa ja säilyttää henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain mukaisesti. Rikostiedustelukeinolla hankittujen tietojen käyttämisestä ja luovuttamisesta säädetään tämän luvun 57 p–57 u §:ssä.
	58 k §
(uusi)	*Telekuuntelun, televalvonnan, teknisen kuuntelun ja teknisen laitetarkkailun keskeyttäminen*
	Jos käy ilmi, että telekuuntelu tai televalvonta kohdistuu muuhun kuin luvan kohteena olevalta henkilöltä lähtöisin olevaan tai hänelle tarkoitettuun viestiin taikka että teknisen kuuntelun kohteena oleva henkilö ei oleskele kuunneltavassa tilassa tai muussa paikassa, rikostiedustelukeinon käyttö on tältä osin keskeytettävä niin pian kuin mahdollista sekä tällaiset kuuntelulla saadut tallenteet ja televalvonnalla saadut tiedot sekä tällaisilla rikostiedustelukeinoilla saatuja tietoja koskevat muistiinpanot on heti hävitettävä. *Velvollisuus keskeyttämiseen sekä tallenteiden ja muistiinpanojen hävittämiseen koskee myös teknistä laitetarkkailua, jos käy ilmi, että tarkkailu kohdistuu sellaiseen luottamukselliseen viestiin, jota koskevasta telekuuntelusta, televalvonnasta ja muusta teknisestä tarkkailusta kuin laitetarkkailusta säädetään tässä luvussa, taikka että toimenpiteen kohteena*

Alkuperäinen ehdotus	*Täydentävä ehdotus*
	oleva henkilö ei käytä tarkkailun kohteena olevaa laitetta.
	58 l §
(uusi)	*Kiireellisessä tilanteessa saadun tiedon hävittäminen*
	Jos rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt pidättämiseen oikeutettu virkamies on 57 k §:n 3 momentissa tarkoitetussa kiireellisessä tilanteessa päättänyt televalvonnasta, sijaintitiedon hankkimisesta, teknisestä katselusta, teknisestä seurannasta tai teknisestä laitetarkkailusta, mutta tuomioistuin katsoo, että edellytyksiä toimenpiteelle ei ole ollut, rikostiedustelukeinon käyttö on lopetettava sekä sillä saatu aineisto ja sillä saatuja tietoja koskevat muistiinpanot on heti hävitettävä.
58 k §	58 m §
Rikostiedustelukeinon käytöstä ilmoittaminen	*Rikostiedustelukeinon käytöstä ilmoittaminen*
Teknisestä katselusta, teknisestä seurannasta ja valvotusta läpilaskusta on viipymättä ilmoitettava tiedonhankinnan kohteelle kirjallisesti sen jälkeen, kun tiedonhankinnan tarkoitus on saavutettu. Rikostiedustelukeinon käytöstä on kuitenkin ilmoitettava tiedonhankinnan kohteelle viimeistään vuoden kuluttua sen käytön lopettamisesta.	*Telekuuntelusta, tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta, televalvonnasta, sijaintitiedon hankkimisesta, teknisestä kuuntelusta,* teknisestä katselusta, teknisestä seurannasta, *teknisestä laitetarkkailusta,* valvotusta läpilaskusta *sekä paikkatiedustelusta ja siihen liittyvästä haltuunotosta, jäljentämisestä ja asiakirjan tarkastelusta* on viipymättä ilmoitettava tiedonhankinnan kohteelle kirjallisesti sen jälkeen, kun tiedonhankinnan tarkoitus on saavutettu. Rikostiedustelukeinon käytöstä on kuitenkin ilmoitettava tiedonhankinnan kohteelle viimeistään vuoden kuluttua sen käytön lopettamisesta.
Tuomioistuin voi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta päättää, että 1 momentissa tarkoitettua ilmoitusta tiedonhankinnan kohteelle saadaan lykätä enintään kaksi vuotta kerrallaan, jos se on perusteltua käynnissä olevan tiedonhankinnan turvaamiseksi, kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi. Ilmoitus saadaan tuomioistuimen päätöksellä jättää kokonaan tekemättä, jos se on	Tuomioistuin voi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta päättää, että 1 momentissa tarkoitettua ilmoitusta tiedonhankinnan kohteelle saadaan lykätä enintään kaksi vuotta kerrallaan, jos se on perusteltua käynnissä olevan tiedonhankinnan turvaamiseksi, kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi. Ilmoitus saadaan tuomioistuimen päätöksellä jättää kokonaan tekemättä, jos se on

Alkuperäinen ehdotus

välttämätöntä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi.

Jos tiedonhankinnan kohteen henkilöllisyys ei ole tiedossa 1 tai 2 momentissa tarkoitetun määräajan tai lykkäyksen päättyessä, rikostiedustelukeinon käytöstä on ilmoitettava kirjallisesti hänelle ilman aiheetonta viivytystä henkilöllisyyden selvittyä. Kohteelle ilmoittamisesta on samalla annettava kirjallisesti tieto luvan myöntäneelle tuomioistuimelle.

Jos Rajavartiolaitos jatkaa tiedonhankintaa 57 f §:n nojalla, noudatetaan, mitä salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä ilmoittamisesta säädetään 52 §:ssä.

Suunnitelmallisesta tarkkailusta, peitellystä tiedonhankinnasta, yksinomaan tietoverkossa tehtävästä peitetoiminnasta, yksinomaan tietoverkossa tehtävästä valeostosta ja tietolähteen ohjatusta käytöstä ei ole velvollisuutta ilmoittaa tiedonhankinnan kohteelle, jos asiassa ei ole aloitettu esitutkintaa. Jos esitutkinta aloitetaan, noudatetaan, mitä pakkokeinolain 10 luvun 60 §:n 2–7 momentissa säädetään.

Kun harkitaan ilmoituksen lykkäämistä tai tekemättä jättämistä 2 ja 5 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa, arvioinnissa on myös otettava huomioon asianosaisen oikeus asianmukaisesti valvoa oikeuttaan.

Ilmoitusta koskevan asian käsittelyssä tuomioistuimessa noudatetaan mitä 57 n §:ssä säädetään.

58 l §

Pöytäkirja

Rikostiedustelukeinon käytöstä on sen lopettamisen jälkeen laadittava ilman aiheetonta viivytystä pöytäkirja.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä toimenpiteiden kirjaamisesta valvontaa varten.

(uusi)

Täydentävä ehdotus

välttämätöntä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi.

Jos tiedonhankinnan kohteen henkilöllisyys ei ole tiedossa 1 tai 2 momentissa tarkoitetun määräajan tai lykkäyksen päättyessä, rikostiedustelukeinon käytöstä on ilmoitettava kirjallisesti hänelle ilman aiheetonta viivytystä henkilöllisyyden selvittyä. Kohteelle ilmoittamisesta on samalla annettava kirjallisesti tieto luvan myöntäneelle tuomioistuimelle.

Jos Rajavartiolaitos jatkaa tiedonhankintaa 57 f §:n nojalla, noudatetaan, mitä salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä ilmoittamisesta säädetään 52 §:ssä.

Suunnitelmallisesta tarkkailusta, peitellystä tiedonhankinnasta, yksinomaan tietoverkossa tehtävästä peitetoiminnasta, yksinomaan tietoverkossa tehtävästä valeostosta ja tietolähteen ohjatusta käytöstä *tai osallistuvan tietolähteen käytöstä* ei ole velvollisuutta ilmoittaa tiedonhankinnan kohteelle, jos asiassa ei ole aloitettu esitutkintaa. Jos esitutkinta aloitetaan, noudatetaan, mitä pakkokeinolain 10 luvun 60 §:n 2–7 momentissa säädetään.

Kun harkitaan ilmoituksen lykkäämistä tai tekemättä jättämistä 2 ja 5 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa, arvioinnissa on myös otettava huomioon asianosaisen oikeus asianmukaisesti valvoa oikeuttaan.

Ilmoitusta koskevan asian käsittelyssä tuomioistuimessa noudatetaan mitä 57 n §:ssä säädetään.

58 n §

Pöytäkirja

Rikostiedustelukeinon käytöstä on sen lopettamisen jälkeen laadittava ilman aiheetonta viivytystä pöytäkirja.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä toimenpiteiden kirjaamisesta valvontaa varten.

58 o §

Viestinnän välittäjän avustamisvelvollisuus

Alkuperäinen ehdotus	*Täydentävä ehdotus*
	Viestinnän välittäjän on ilman aiheetonta viivytystä tehtävä televerkkoon telekuuntelun ja televalvonnan edellyttämät kytkennät sekä annettava Rajavartiolaitoksen käyttöön telekuuntelun toimeenpanoa varten tarpeelliset tiedot, välineet ja henkilöstö. Sama koskee myös niitä tilanteita, joissa telekuuntelu tai televalvonta toteutetaan Rajavartiolaitoksen toimesta teknisellä laitteella. Viestinnän välittäjän on lisäksi annettava rikostiedustelutehtävään määrätyn rikostiedusteluun perehtyneen pidättämiseen oikeutetun virkamiehen käyttöön hallussaan olevat teknisen seurannan toimeenpanoa varten tarpeelliset tiedot.
	58 p §
(uusi)	*Korvaus teleyritykselle*
	Teleyrityksellä on oikeus saada valtion varoista korvaus tässä luvussa tarkoitetusta viranomaisten avustamisesta ja tietojen antamisesta aiheutuneista välittömistä kustannuksista. Korvauksesta säädetään sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 299 §:ssä. Korvauksen maksamisesta päättää tehtävään määrätty hallintoyksikkö. *Päätökseen saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa. Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa.* *Hallinto-oikeuden on varattava Liikenne- ja viestintävirastolle tilaisuus tulla kuulluksi.*
4 luku	4 luku
Salaiset pakkokeinot	**Salaiset pakkokeinot**
58 m §	58 q §
Salaisten pakkokeinojen käyttäminen	*Salaisten pakkokeinojen käyttäminen*
Salaisten pakkokeinojen käyttöön Rajavartiolaitoksen suorittamassa esitutkinnassa sovelletaan pakkokeinolain 10 lukua jäljempänä säädetyin poikkeuksin. Rajavartiolaitoksen käytössä eivät ole peitetoiminta ja valeosto, lukuun ottamatta	Salaisten pakkokeinojen käyttöön Rajavartiolaitoksen suorittamassa esitutkinnassa sovelletaan pakkokeinolain 10 lukua jäljempänä säädetyin poikkeuksin. Rajavartiolaitoksen käytössä eivät ole peitetoiminta ja valeosto, lukuun ottamatta

Alkuperäinen ehdotus

yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa ja yksinomaan tietoverkossa tehtävää valeostoa.

Rajavartiolaitoksella on oikeus:

1) telekuunteluun ja tietojen hankkimiseen telekuuntelun sijasta vain selvitettäessä törkeää laittoman maahantulon järjestämistä taikka ihmiskauppaa tai törkeää ihmiskauppaa;

2) televalvontaan selvitettäessä Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvaa rikosta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta tai törkeää laittoman saaliin kätkemistä, 4 momentissa säädetyin poikkeuksin;

3) muuhun peiteltyyn tiedonhankintaan kuin pakkokeinolain 10 luvun 14 §:n 4 momentissa tarkoitettuun peiteltyyn tiedonhankintaan tietoverkossa selvitettäessä Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvaa rikosta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, 4 momentissa säädetyin poikkeuksin, taikka suunnitelmalliseen, järjestäytyneeseen, ammattimaiseen, jatkuvaan tai toistuvaan rikolliseen toimintaan liittyvää kätkemisrikosta;

4) henkilön tekniseen seurantaan selvitettäessä Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvaa rikosta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, 4 momentissa säädetyin poikkeuksin.

Rajavartiolaitoksella ei ole oikeutta televalvontaan, henkilön tekniseen seurantaan ja muuhun peiteltyyn tiedonhankintaan kuin pakkokeinolain 10 luvun 14 §:n 4 momentissa tarkoitettuun peiteltyyn tiedonhankintaan tietoverkossa selvitettäessä:

1) 4 §:n 14 ja 15 kohdassa tarkoitettuja rikoksia;

2) rikoslain 16 luvun 1 §:ssä tarkoitettua virkamiehen väkivaltaista vastustamista ja 14 §:ssä tarkoitettua törkeää lahjuksen antamista;

3) laittoman maahantulon järjestämiseen liittyvää rikoslain 25 luvun 4 §:ssä tarkoitettua panttivangin ottamista ja 4 a §:ssä tarkoitettua panttivangin ottamisen valmistelua;

4) Rajavartiolaitokseen kohdistuvia rikoslain 34 luvussa tarkoitettuja yleisvaarallisia rikoksia.

Täydentävä ehdotus

yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa ja yksinomaan tietoverkossa tehtävää valeostoa.

Rajavartiolaitoksella on oikeus:

1) telekuunteluun ja tietojen hankkimiseen telekuuntelun sijasta vain selvitettäessä törkeää laittoman maahantulon järjestämistä taikka ihmiskauppaa tai törkeää ihmiskauppaa;

2) televalvontaan selvitettäessä Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvaa rikosta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta tai törkeää laittoman saaliin kätkemistä, 4 momentissa säädetyin poikkeuksin;

3) muuhun peiteltyyn tiedonhankintaan kuin pakkokeinolain 10 luvun 14 §:n 4 momentissa tarkoitettuun peiteltyyn tiedonhankintaan tietoverkossa selvitettäessä Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvaa rikosta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, 4 momentissa säädetyin poikkeuksin, taikka suunnitelmalliseen, järjestäytyneeseen, ammattimaiseen, jatkuvaan tai toistuvaan rikolliseen toimintaan liittyvää kätkemisrikosta;

4) henkilön tekniseen seurantaan selvitettäessä Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvaa rikosta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, 4 momentissa säädetyin poikkeuksin.

Rajavartiolaitoksella ei ole oikeutta televalvontaan, henkilön tekniseen seurantaan ja muuhun peiteltyyn tiedonhankintaan kuin pakkokeinolain 10 luvun 14 §:n 4 momentissa tarkoitettuun peiteltyyn tiedonhankintaan tietoverkossa selvitettäessä:

1) 4 §:n 14 ja 15 kohdassa tarkoitettuja rikoksia;

2) rikoslain 16 luvun 1 §:ssä tarkoitettua virkamiehen väkivaltaista vastustamista ja 14 §:ssä tarkoitettua törkeää lahjuksen antamista;

3) laittoman maahantulon järjestämiseen liittyvää rikoslain 25 luvun 4 §:ssä tarkoitettua panttivangin ottamista ja 4 a §:ssä tarkoitettua panttivangin ottamisen valmistelua;

4) Rajavartiolaitokseen kohdistuvia rikoslain 34 luvussa tarkoitettuja yleisvaarallisia rikoksia.

Alkuperäinen ehdotus	*Täydentävä ehdotus*
Rajavartiolaitoksen suorittaessa 5 §:ssä tarkoitettua muuta esitutkintaa salaisista pakkokeinoista ei ole rajavartiomiehen käytettävissä telekuuntelu, tietojen hankkiminen telekuuntelun sijasta, televalvonta, peitelty tiedonhankinta, henkilön tekninen seuranta, peitetoiminta, valeosto eikä tietolähteen ohjattu käyttö.	Rajavartiolaitoksen suorittaessa 5 §:ssä tarkoitettua muuta esitutkintaa salaisista pakkokeinoista ei ole rajavartiomiehen käytettävissä telekuuntelu, tietojen hankkiminen telekuuntelun sijasta, televalvonta, peitelty tiedonhankinta, henkilön tekninen seuranta, peitetoiminta, valeosto eikä tietolähteen ohjattu käyttö. _____ *Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20* .

2.

Laki

pakkokeinolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan pakkokeinolain (806/2011) 7 luvun 4 §:n otsikko ja 1 momentti, 10 luvun 1 §:n 1 momentti, 2 §:n 2 momentti, 10, 11, 29 §, 35 §:n 2 momentti, 38 §:n 1 ja 2 momentti, 55 §, 56 §:n 4 momentti, 57 §:n 3 momentti, 59 § ja 60 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä ovat 7 luvun 4 §:n 1 momentti ja 10 luvun 57 §:n 3 momentti laissa 452/2023, 10 luvun 1 §:n 1 momentti ja 56 §:n 4 momentti laissa 112/2018, 29 ja 34 § osaksi laissa 452/2023, sekä

lisätään 10 lukuun uusi 9 a, 9 b, 54 a ja 57 a §, seuraavasti:

Alkuperäinen ehdotus	*Täydentävä ehdotus*
	7 luku
	Takavarikoiminen ja asiakirjan jäljentäminen
	4 §
	Telekuunteluun, televalvontaan ja tukiasematietoihin liittyvät takavarikoimis- ja jäljentämiskiellot
	Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 3 §:n 36 kohdassa tarkoitetun viestinnän välittäjän hallusta ei saa takavarikoida tai jäljentää asiakirjaa tai dataa, joka sisältää tämän lain 10 luvun 3 §:n 1 momentissa tarkoitettuun välitettävänä olleeseen viestiin liittyviä tietoja, mainitun luvun 6 §:n 1 momentissa tarkoitettuja viestiin liittyviä välitystietoja tai mainitun luvun 10 §:n 1 momentissa tarkoitettuja yhdistymistietoja. *Poikkeuksesta 1 momentissa tarkoitettuun takavarikoimiskieltoon säädetään 10 luvun 4 §:n 1 momentissa.*
10 luku	10 luku
Salaiset pakkokeinot	**Salaiset pakkokeinot**
	1 §

Alkuperäinen ehdotus

Täydentävä ehdotus

Soveltamisala

Telekuuntelua, tietojen hankkimista telekuuntelun sijasta, televalvontaa, yhdistymistietojen hankkimista, sijaintitietojen hankkimista, suunnitelmallista tarkkailua, peiteltyä tiedonhankintaa, teknistä tarkkailua (tekninen kuuntelu, tekninen katselu, tekninen seuranta ja tekninen laitetarkkailu), teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimista, peitetoimintaa, valeostoa, tietolähdetoimintaa ja valvottua läpilaskua voidaan käyttää esitutkinnassa salassa niiden kohteilta. Näiden keinojen käytöstä rikoksen estämiseksi ja paljastamiseksi säädetään poliisilaissa, rikostorjunnasta Tullissa annetussa laissa (623/2015) ja rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (108/2018).

Mitä tässä luvussa säädetään esitutkintaviranomaisen tai esitutkintavirkamiehen oikeudesta käyttää pakkokeinoja, koskee peitetoimintaa, valeostoa ja tietolähteen ohjattua käyttöä lukuun ottamatta poliisin lisäksi rajavartio-, tulli- ja sotilasviranomaisia sen mukaan kuin siitä laissa erikseen säädetään. Tullin oikeudesta käyttää peitetoimintaa, valeostoa ja tietolähteen ohjattua käyttöä tullirikoksen esitutkinnassa säädetään rikostorjunnasta Tullissa annetussa laissa. Tullirikoksen esitutkinnassa suoritettavan peitetoiminnan ja valeoston toteuttaa poliisi Tullin pyynnöstä. Keskusrikospoliisin päällikön päätöksellä yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan ja yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston voi kuitenkin toteuttaa myös salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu tullirikostorjunnan tullimies. Rajavartiolaitoksen oikeudesta käyttää yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa, yksinomaan tietoverkossa tehtävää valeostoa ja tietolähteen ohjattua käyttöä Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen esitutkinnassa säädetään rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa. Keskusrikospoliisin päällikön päätöksellä yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan ja yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston voi toteuttaa

Alkuperäinen ehdotus	*Täydentävä ehdotus*
	salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu rajavartiomies.
	2 §
	Salaisten pakkokeinojen käytön edellytykset
	Salaisen pakkokeinon käytön yleisenä edellytyksenä on, että käytöllä voidaan olettaa saatavan rikoksen selvittämiseksi tarvittavia tietoja. *Sen lisäksi, mitä salaisten pakkokeinojen käytön erityisistä edellytyksistä jäljempänä säädetään, telekuuntelua, tietojen hankkimista telekuuntelun sijasta, sijaintitiedon hankkimista, suunnitelmallista tarkkailua, teknistä kuuntelua, teknistä katselua, henkilön teknistä seurantaa, teknistä laitetarkkailua, peitetoimintaa, valeostoa, tietolähteen ohjattua käyttöä ja valvottua läpilaskua saadaan käyttää vain, jos niillä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiselle. Peitetoiminnan, valeoston ja asuntokuuntelun käyttäminen edellyttää lisäksi, että se on välttämätöntä rikoksen selvittämiseksi.* *Salaisen pakkokeinon käyttö on lopetettava ennen päätöksessä mainitun määräajan päättymistä, jos käytön tarkoitus on saavutettu tai sen edellytyksiä ei enää ole.*
	9 a §
(uusi)	*Sijaintitiedon hankkiminen ja sen edellytykset*
	Sijaintitiedolla *tarkoitetaan viestintäverkosta, telepäätelaitteesta tai tietoyhteiskunnan palvelun tarjoamisen yhteydessä kerättävää tai käsiteltävää tietoa, joka ilmaisee teleosoitteen, telepäätelaitteen tai tietyn yksilöivän tunnisteen sijainnin. Esitutkintaviranomaiselle voidaan rikoksen estämiseksi antaa lupa sijaintitiedon hankkimiseen henkilön tai esineen paikantamiseksi tai seuraamiseksi, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta.*

Alkuperäinen ehdotus	*Täydentävä ehdotus*
	Lisäksi esitutkintaviranomaiselle voidaan rikoksen selvittämiseksi antaa lupa sijaintitiedon hankkimiseen rikoksesta epäillyn tai esineen paikantamiseksi tai seuraamiseksi, jos epäiltyä on syytä epäillä: *1) järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta;* *2) parituksesta;* *3) pahoinpitelystä;* *4) törkeästä kotirauhan rikkomisesta;* *5) vapaudenriistosta;* *6) varkaudesta;* *7) törkeästä luvattomasta käytöstä;* *8) moottorikulkuneuvon käyttövarkaudesta;* *9) rikoslain 34 a luvun 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetusta terroristisessa tarkoituksessa tehdystä rikoksesta;* *10) terroristisesta matkustamisesta;* *11) terroristisen matkustamisen edistämisestä;* *12 terroristisesta julkisesta kehottamisesta;* *13) kiristyksestä;* *14) salakuljetuksesta;* *15) törkeästä tulliselvitysrikoksesta;* *16) ympäristön turmelemisesta;* *17) metsästysrikoksesta;* *18) luonnonsuojelurikoksesta; taikka* *19) huumausainerikoksesta.*
	9 b §
(uusi)	*Sijaintitiedon hankkimisesta päättäminen*
	Tuomioistuin päättää sijaintitiedon hankkimisesta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta, jos vaatimus koskee päätöksen tekemistä edeltänyttä aikaa taikka aikaa, joka on päätöksen tekemisestä eteenpäin enintään kuukausi. *Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, sijaintiedon hankkimisesta päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies, jos lupa koskee päätöksen tekemistä edeltänyttä aikaa, joka on enintään viikko, taikka aikaa, joka on päätöksen tekemisestä eteenpäin enintään viikko.* *Pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää 18 a §:n 3 momentissa tarkoitetusta sijaintitiedon hankkimisesta.*

Alkuperäinen ehdotus

Täydentävä ehdotus

Sijaintitiedon hankkimista koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä on mainittava:

1) toimenpiteen perusteena oleva rikos ja sen oletettu tekoaika taikka toimenpiteen perusteena oleva vaara;

2) henkilö, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 18 a §:ssä tarkoitettuun rikokseen tai henkilön ollessa tuntematon toimenpiteen kohteena oleva teleosoite, telepäätelaite tai muu yksilöivä tunniste;

3) tosiseikat, joihin henkilöön kohdistuva epäily ja sijaintitiedon hankkimisen edellytykset perustuvat;

4) luvan tai päätöksen voimassaoloaika kellonajan tarkkuudella;

5) sijaintitiedon hankkimisen suorittamista johtava ja valvova virkamies;

6) mahdolliset sijaintitiedon hankkimisen rajoitukset ja ehdot.

Pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää ulkomaiselle palveluntarjoajalle tehtävästä 18 a §:n mukaisia tietoja koskevasta pyynnöstä. Pyynnön tekeminen edellyttää tämän pykälän 1–4 momenttien mukaista päätöstä sijaintitiedon hankkimisesta.

10 §

Yhdistymistietojen hankkiminen ja sen edellytykset

***Yhdistymistietojen hankkimisella** tarkoitetaan tiedon hankkimista tietyn tukiaseman kautta telejärjestelmään tai tietyssä sijainnissa tietoyhteiskunnan palveluntarjoajan tietokantaan yhdistyneistä tai yhdistyvistä teleosoitteista ja telepäätelaitteista tai yksilöivistä tunnisteista.*

Esitutkintaviranomaiselle voidaan antaa lupa rikoksen oletettuna tapahtuma-aikana oletettuun tekopaikkaan liittyvien merkityksellisten yhdistymistietojen hankkimiseen, kun on syytä epäillä 6 §:n 2 momentissa tarkoitettua rikosta. Erityisestä syystä lupa voidaan myöntää koskemaan muutakin rikoksen selvittämisen kannalta merkityksellistä aikaa tai paikkaa.

11 §

Alkuperäinen ehdotus	*Täydentävä ehdotus*
	Yhdistymistietojen hankkimisesta päättäminen
	Tuomioistuin päättää yhdistymistietojen hankkimisesta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta. Jos asia ei siedä viivytystä, pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää yhdistymistietojen hankkimisesta siihen asti, kunnes tuomioistuin on ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen. Asia on saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua keinon käytön aloittamisesta. *Yhdistymistietojen hankkimista koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä on mainittava:* *1) epäilty rikos ja sen tekoaika;* *2) tosiseikat, joihin yhdistymistietojen hankkimisen edellytykset perustuvat;* *3) ajanjakso, jota lupa koskee;* *4) paikka, jota lupa koskee;* *5) yhdistymistietojen hankkimisen suorittamista johtava ja valvova pidättämiseen oikeutettu virkamies;* *6) mahdolliset yhdistymistietojen hankkimisen rajoitukset ja ehdot.*
	29 a §
(uusi)	*Järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan ja valvottuun läpilaskuun osallistuminen*
	Sen estämättä, mitä 28 §:n 1 momentissa säädetään, yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa suorittava rajavartiomies saa osallistuessaan järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan hankkia toimitiloja taikka kulku- tai muita sellaisia välineitä, osallistua henkilöiden, esineiden tai aineiden kuljettamisen järjestämiseen, hoitaa taloudellisia asioita taikka avustaa rikollisryhmää, rikollisjoukkoa, rikollisverkostoa tai muuta näihin verrattavissa olevaa rikosten toteuttamiseksi muodostettua henkilöiden yhteenliittymää muilla näihin rinnastettavilla tavoilla, jos erittäin pätevin perustein on voitu olettaa, että:

Alkuperäinen ehdotus

Täydentävä ehdotus

1) toimenpide tehdään ilman hänen myötävaikutustaankin;

2) rajavartiomiehen toiminta ei tule aiheuttamaan vaaraa tai vahinkoa kenenkään hengelle, terveydelle, vapaudelle taikka merkittävää vaaraa tai vahinkoa omaisuudelle; ja

3) avustaminen edistää merkittävästi peitetoiminnan tavoitteen saavuttamista.

Yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa suorittava rajavartiomies saa osallistua 41 §:ssä tarkoitetun valvotun läpilaskun kohteena olevan toimituksen järjestämiseen, jos osallistuminen edistää merkittävästi läpilaskun tavoitteen saavuttamista.

35 §

Valeostosta päättäminen

Keskusrikospoliisin päällikkö päättää valeostosta. Yksinomaan yleisön saataville toimitetusta myyntitarjouksesta tehtävästä valeostosta saa päättää myös tehtävään määrätty salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu pidättämiseen oikeutettu virkamies.

Valeostoa koskeva päätös voidaan antaa enintään *kuudeksi* kuukaudeksi kerrallaan.

Päätös valeostosta on tehtävä kirjallisesti. Päätöksessä on mainittava:

1) epäilty rikos;

2) valeoston kohteena oleva epäilty tai muu henkilö;

3) tosiseikat, joihin rikosepäily ja valeoston edellytykset perustuvat;

4) valeoston kohteena oleva esine, aine, omaisuus tai palvelu;

5) valeoston tarkoitus;

6) luvan voimassaoloaika;

7) valeoston suorittamista johtava ja valvova pidättämiseen oikeutettu virkamies;

8) mahdolliset valeoston rajoitukset ja ehdot.

38 §

Poliisimiehen turvaaminen peitellyssä tiedonhankinnassa, peitetoiminnassa ja valeostossa

Alkuperäinen ehdotus *Täydentävä ehdotus*

Pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää, että peiteltyä tiedonhankintaa, peitetoimintaa tai valeostoa toteuttava poliisimies varustetaan kuuntelun ja katselun mahdollistavalla teknisellä laitteella, jos varustaminen on perusteltua hänen turvallisuutensa varmistamiseksi.

Kuuntelu ja katselu saadaan tallentaa. Tallenteet on hävitettävä heti sen jälkeen, kun niitä ei tarvita poliisimiehen turvaamiseen. Jos niitä on kuitenkin tarpeen säilyttää asiaan osallisen oikeusturvaan liittyvistä syistä, tallenteet saadaan säilyttää ja niitä saadaan käyttää tässä tarkoituksessa. Tällöin tallenteet on hävitettävä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.

38 a §

Rajavartiomiehen turvaaminen peitellyssä tiedonhankinnassa ja tietolähdetoiminnassa

Pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää, että peiteltyä tiedonhankintaa toteuttava ja tietolähdetoimintaa valmisteleva tai toteuttava rajavartiomies varustetaan seurannan, kuuntelun ja katselun mahdollistavalla teknisellä laitteella, jos varustaminen on perusteltua hänen turvallisuutensa varmistamiseksi.

Seuranta, kuuntelu ja katselu saadaan tallentaa. Tallenteet on hävitettävä heti sen jälkeen, kun niitä ei tarvita rajavartiomiehen turvaamiseen. Jos niitä on kuitenkin tarpeen säilyttää asiaan osallisen oikeusturvaan liittyvistä syistä, tallenteet saadaan säilyttää ja niitä käyttää tässä tarkoituksessa. Tallenteet on hävitettävä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.

54 a §

Salaisella pakkokeinolla saadun tiedon käytölle erikseen asetettavat rajoitukset

Ellei erittäin tärkeä yleinen etu muuta vaadi, salaisen pakkokeinon käytöstä vastaava esitutkintaviranomaisen yksikkö voi päättää, että salaisella pakkokeinolla hankittuja tietoja voi käyttää ja luovuttaa ainoastaan toiminnan

Alkuperäinen ehdotus

suuntaamiseksi, jos se on tarpeen tietolähteen tai esitutkintaviranomaisen virkamiehen hengen ja terveyden suojaamiseksi taikka poliisin, Tullin tai Rajavartiolaitoksen taktisten tai teknisten menetelmien tai käynnissä olevan tiedonhankintaoperaation suojaamiseksi. Syyttömyyttä tukevien tietojen käyttöä ei kuitenkaan saa rajoittaa.

Täydentävä ehdotus

55 §

Ylimääräinen tieto

Ylimääräisellä tiedolla tarkoitetaan telekuuntelulla, televalvonnalla, yhdistymistietojen hankkimisella ja teknisellä tarkkailulla saatua tietoa, joka ei liity rikokseen tai joka koskee muuta rikosta kuin sitä, jonka tutkintaa varten lupa tai päätös on annettu.

56 §

Ylimääräisen tiedon käyttäminen

Ylimääräistä tietoa saa käyttää rikoksen selvittämisessä, jos tieto koskee sellaista rikosta, jonka tutkinnassa olisi saatu käyttää sitä pakkokeinoa, jolla tieto on saatu.

Ylimääräistä tietoa saa käyttää myös, jos ylimääräisen tiedon käyttämisellä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiselle ja rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kolme vuotta vankeutta tai kyse on jostakin seuraavasta rikoksesta:

1) lahjuksen antaminen;
2) järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen;
3) pahoinpitely, kuolemantuottamus, törkeä vammantuottamus, tappeluun osallistuminen, vaaran aiheuttaminen tai heitteillepano;
4) törkeä kotirauhan rikkominen;
5) vapaudenriisto, lapsikaappaus, laiton uhkaus tai pakottaminen;
6) lahjominen elinkeinotoiminnassa tai lahjuksen ottaminen elinkeinotoiminnassa;
7) kiristys;
8) yleisvaarallisen rikoksen valmistelu;

Alkuperäinen ehdotus

9) lahjuksen ottaminen, virkasalaisuuden rikkominen, virka-aseman väärinkäyttäminen tai Euroopan unionin varojen väärinkäyttö; taikka

10) huumausainerikos.

Ylimääräisen tiedon käyttämisestä näyttönä päättää tuomioistuin pääasian käsittelyn yhteydessä. Ylimääräisen tiedon käyttämisen kirjaamisesta esitutkintapöytäkirjaan säädetään esitutkintalain 9 luvun 6 §:n 2 momentissa ja ilmoittamisesta haastehakemuksessa oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 luvun 3 §:n 1 momentin 8 kohdassa.

Ylimääräistä tietoa saa lisäksi käyttää aina *rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain 57 c §:ssä tarkoitetun uhkan torjumiseksi,* rikoksen estämiseksi, poliisin, Tullin tai Rajavartiolaitoksen toiminnan suuntaamiseksi ja syyttömyyttä tukevana selvityksenä.

Ylimääräisen tiedon käyttämisestä näyttönä päättää tuomioistuin pääasian käsittelyn yhteydessä. Ylimääräisen tiedon käyttämisen kirjaamisesta esitutkintapöytäkirjaan säädetään esitutkintalain 9 luvun 6 §:n 2 momentissa ja ilmoittamisesta haastehakemuksessa oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 luvun 3 §:n 1 momentin 8 kohdassa.

Täydentävä ehdotus

57 §

Tietojen hävittäminen

Ylimääräinen tieto on hävitettävä sen jälkeen, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä. Ylimääräinen tieto voidaan kuitenkin säilyttää ja tallettaa henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain, henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain (650/2019) tai henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain (639/2019) mukaisesti, jos tieto koskee tämän luvun 56 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettua rikosta taikka jos tieto on tarpeen rikoslain 15 luvun 10 §:ssä tarkoitetun rikoksen estämiseksi. Tiedot, joita ei ole hävitettävä, on säilytettävä viiden vuoden ajan siitä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.

Alkuperäinen ehdotus

57 a §

Salaisella pakkokeinolla saadun tiedon käytön rajoitukset toiminnan suuntaamisessa

Salaisella pakkokeinolla hankittuja tietoja, jotka on määritelty tai luovutettu käytettäväksi ainoastaan toiminnan suuntaamiseksi, ei saa käyttää esitutkintalain 3 luvun 3 §:n tarkoitetun tutkinnan aloittamiseksi, esitutkintalain 3 luvun 1 §:ssä tarkoitetun rikoksesta tehdyn ilmoituksen kirjaamisen perusteena, viranomaisen hakemuksen, vaatimuksen tai päätöksen perusteena taikka näyttönä esitutkinnassa tai oikeudenkäynnissä.

Täydentävä ehdotus

Jos kysymys on ylimääräisestä tiedosta, joka ei liity rikokseen tai jonka sisältöä ei saada selville, tieto saadaan kuitenkin epäillyn suostumuksella hävittää jo ennen 1 momentissa tarkoitettua ajankohtaa.

Edellä 10 §:ssä tarkoitetut yhdistymistiedot on hävitettävä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.

59 §

Kiireellisessä tilanteessa saadun tiedon hävittäminen

Jos pidättämiseen oikeutettu virkamies on 9 §:n 1 momentissa, 11 §:n 1 momentissa, 22 §:n 1 momentissa tai 24 §:n 1 momentissa tarkoitetussa kiireellisessä tilanteessa päättänyt televalvonnan, yhdistymistietojen hankkimisen, henkilön teknisen seurannan tai teknisen laitetarkkailun aloittamisesta, mutta tuomioistuin katsoo, että edellytyksiä toimenpiteelle ei ole ollut, pakkokeinon käyttö on lopetettava sekä sillä saatu aineisto ja sillä saatuja tietoja koskevat muistiinpanot on heti hävitettävä. Näin saatuja tietoja saadaan kuitenkin käyttää samoin edellytyksin kuin ylimääräistä tietoa saadaan käyttää 56 §:n mukaan.

60 §

Salaisen pakkokeinon käytöstä ilmoittaminen

Alkuperäinen ehdotus	*Täydentävä ehdotus*
	Epäiltyyn kohdistetusta telekuuntelusta, tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta, sijaintitiedon hankkimisesta, televalvonnasta, sijaintitietojen hankkimisesta epäillyn tavoittamiseksi, suunnitelmallisesta tarkkailusta, peitellystä tiedonhankinnasta, teknisestä tarkkailusta ja valvotusta läpilaskusta on viipymättä ilmoitettava hänelle kirjallisesti sen jälkeen, kun asia on saatettu syyttäjän harkittavaksi, taikka esitutkinta on muuten päätetty tai se on keskeytetty. Pakkokeinosta on kuitenkin ilmoitettava epäillylle viimeistään vuoden kuluttua sen käytön lopettamisesta. Epäiltyyn kohdistettua telekuuntelua tai televalvontaa koskevassa ilmoituksessa on yksilöitävä toimenpiteen kohteena olleet teleosoitteet ja telepäätelaitteet. *Epäiltyyn kohdistetusta peitetoiminnasta, valeostosta ja tietolähteen ohjatusta käytöstä on ilmoitettava hänelle ilman aiheetonta viivytystä kirjallisesti sen jälkeen, kun asia on saatettu syyttäjän harkittavaksi.* *Tuomioistuin voi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta päättää, että 1 ja 2 momentissa tarkoitettua ilmoitusta epäillylle saadaan lykätä enintään kaksi vuotta kerrallaan, jos se on perusteltua käynnissä olevan tai tulevan tiedonhankinnan turvaamiseksi, valtion turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi. Ilmoitus saadaan tuomioistuimen päätöksellä jättää kokonaan tekemättä, jos se on välttämätöntä valtion turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi.* *Jos epäillyn henkilöllisyys ei ole tiedossa 1 momentissa tarkoitetun määräajan tai 3 momentissa tarkoitetun lykkäyksen päättyessä, pakkokeinosta on ilmoitettava kirjallisesti hänelle ilman aiheetonta viivytystä henkilöllisyyden selvittyä.* *Epäillylle ilmoittamisesta on samalla kirjallisesti ilmoitettava luvan myöntäneelle tuomioistuimelle ja peitetoiminnan osalta 32 §:ssä tarkoitetulle tuomioistuimelle.* *Kun harkitaan ilmoituksen lykkäämistä tai tekemättä jättämistä 3 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa, arvioinnissa on myös otettava huomioon asianosaisen oikeus*

Alkuperäinen ehdotus	*Täydentävä ehdotus*
	puolustautua asianmukaisesti tai muuten asianmukaisesti valvoa oikeuttaan oikeudenkäynnissä. *Ilmoitusta koskevan asian käsittelyssä tuomioistuimessa noudatetaan soveltuvin osin 43 §:n säännöksiä. Valeostosta ja tietolähteen ohjatusta käytöstä ilmoittamista koskevat asiat käsitellään Helsingin käräjäoikeudessa noudattaen soveltuvin osin mainitun pykälän 6 momenttia.*
	_____
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
	_____